

.5274

Wm. Z. DALIN

ZK

ANGERS, IMP. BURDIN ET Cie, 4, RUE GARNIER.

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

PUBLIÉES SOUS LA DIRECTION DE

J. DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

VOLUME PREMIER

VERSION ARABE DU PENTATEUQUE

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES
28, RUE BONAPARTE, 28

1893

VERSION ARABE
DU
PENTATEUQUE

DE
R. SAADIA BEN IOSEF AL-FAYYOÛMÎ

REVUE, CORRIGÉE ET ACCOMPAGNÉE DE
NOTES HÉBRAÏQUES

AVEC QUELQUES FRAGMENTS DE
TRADUCTION FRANÇAISE D'APRÈS L'ARABE

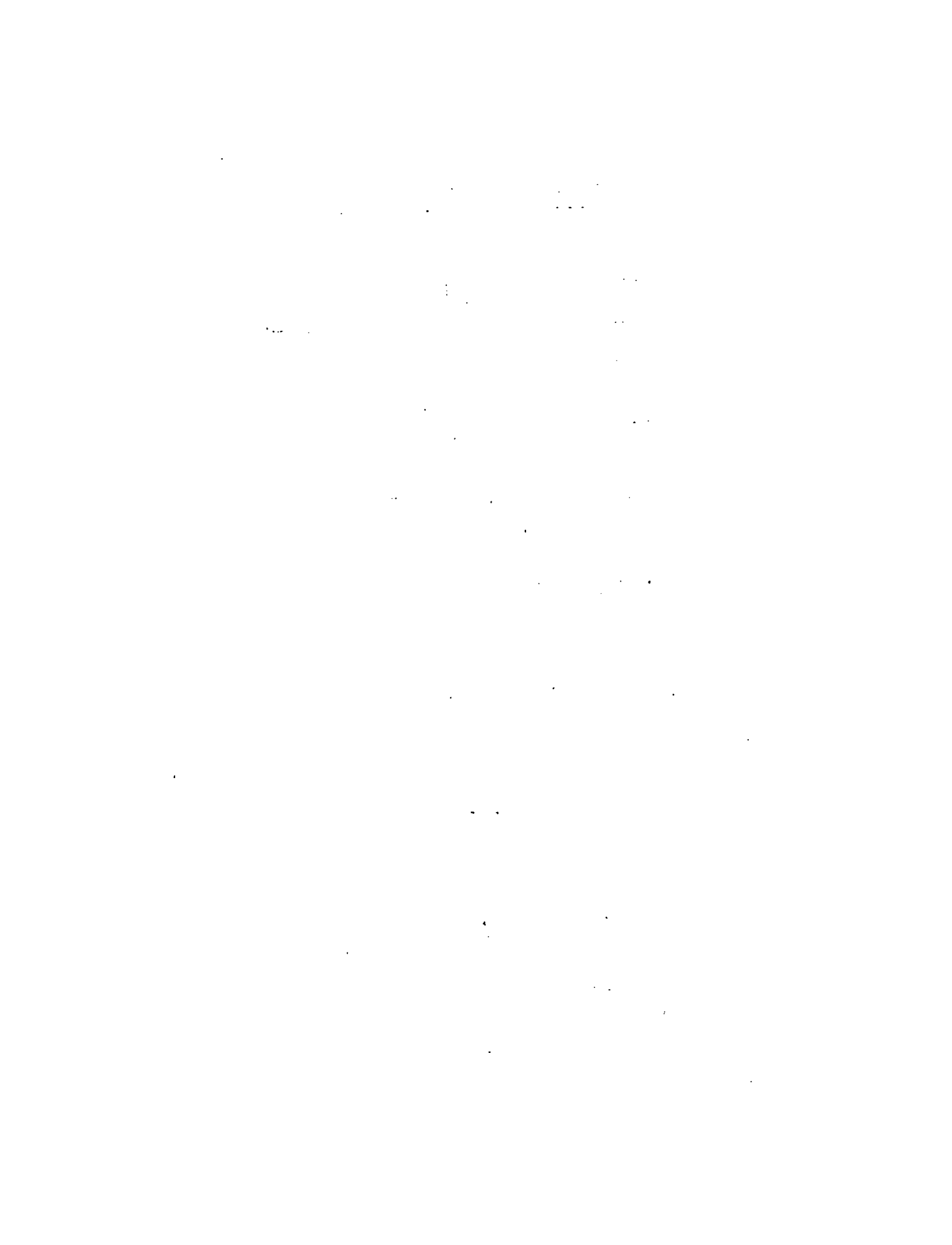
PAR
J. DERENBOURG

MEMBRE DE L'INSTITUT

PARIS
ERNEST LEROUX, ÉDITEUR
LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ ASIATIQUE
DE L'ÉCOLE DES LANGUES ORIENTALES VIVANTES
28, RUE BONAPARTE, 28

—
1893

AVANT-PROPOS

Une édition complète des œuvres de Saadia m'a paru depuis longtemps un hommage mérité par le plus éminent docteur dont se glorifie le judaïsme. Saadia embrassait toutes les branches des sciences qui florissaient à son époque. Il était à la fois grammairien et exégète, philosophe et théologien, mathématicien et astronome, talmudiste et poète. Il avait sans doute, comme tous les savants de son temps, étudié la médecine, mais sur cette discipline il ne nous a laissé aucun travail. Le caractère de Saadia était à la hauteur de sa science. Il était ferme et indépendant et aucune intimidation de ses supérieurs ne le faisait dévier du chemin droit que sa conscience lui avait tracé. Né à Dalàs, en Égypte, en 892, Saadia vint de bonne heure s'établir à Fayyoûm et mourut à Soura, en Irak, dans l'année 942, à l'âge de cinquante ans. Si l'on considère les luttes continuelles qu'il eut à soutenir, soit dans l'intérêt de ses croyances contre les Karaites et contre les hérétiques qui menaçaient l'unité du judaïsme, soit pour la défense de

sa dignité personnelle contre le Chef de la captivité (*Rêsch-Galouta*) qui cherchait à abaisser les fonctions de Gaôn, on est surpris du nombre considérable d'ouvrages qu'il nous a laissés et dont une partie est restée inédite dans les bibliothèques de l'Europe.

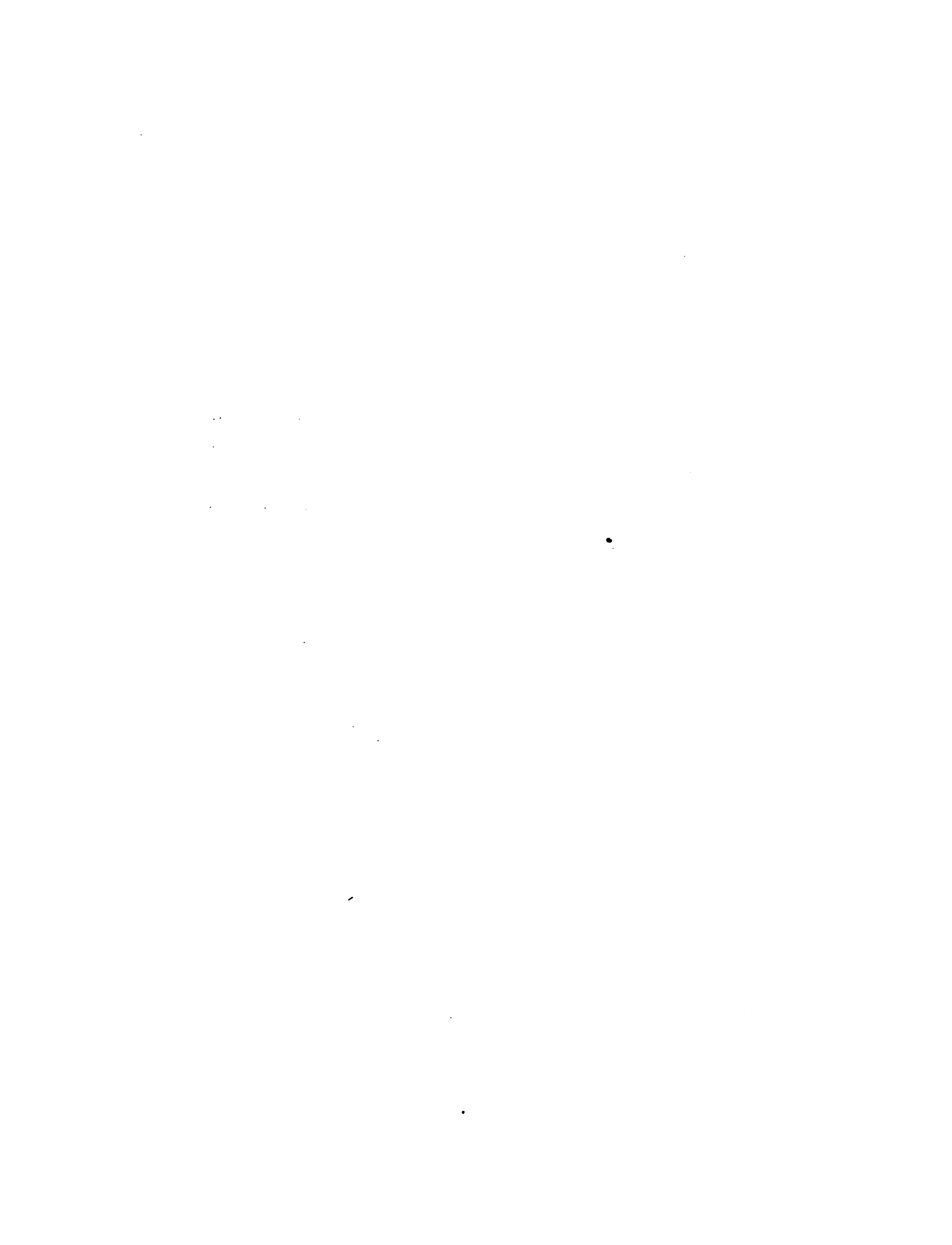
Dès l'année 1885, je me suis adressé aux savants israélites, versés dans les études orientales et rabbiniques, afin qu'ils unissent leurs efforts aux miens pour la publication des œuvres du Gaôn et pour que s'élevât ainsi, surtout à l'occasion de son millénaire, un monument durable et digne du grand docteur dont il devait porter le nom. J'ai rencontré de l'empressement chez les uns, de la tiédeur chez les autres, mais néanmoins les encouragements ne m'ont pas manqué, et je me suis décidé à me mettre à l'œuvre avec les quelques collaborateurs qui m'avaient assuré de leur concours. Aujourd'hui je mets sous les yeux des lecteurs le premier volume qui contient la version arabe du Pentateuque, revue et corrigée d'après les meilleurs textes dont j'aie pu disposer. Un manuscrit appartenant à un Yéménite établi à Jérusalem, M. David Kohen, m'a servi pour rectifier un grand nombre d'erreurs qui s'étaient glissées dans l'édition de Constantinople et surtout dans la Polyglotte, où la transcription des caractères hébraïques en caractères arabes a été la cause d'une infinité de bévues et de contresens. Le texte arabe a été accompagné de notes hébraïques qui doivent expliquer aux lecteurs moins initiés à l'idiome arabe, l'exégèse originale et souvent ingénieuse du Gaôn. J'ai, dans la rédaction de ces notes, essayé d'être aussi concis que possible, et souvent il m'a suffi de renvoyer à d'autres com-

mentateurs anciens qui reproduisaient l'opinion de Saadia, tantôt en le nommant, tantôt en omettant la mention de la source où ils avaient puisé.

J'ai tenu à faire connaître également la méthode originale de Saadia dans sa version aux amateurs des études bibliques, qui auraient été hors d'état de comprendre mes notes. C'est pour eux que j'ai ajouté un certain nombre de fragments français à la fin du volume. J'ai traduit littéralement la version arabe de Saadia, en choisissant surtout les morceaux poétiques comme les bénédictions de Jacob et de Moïse, les cantiques du passage de la mer Rouge, etc., etc. Il paraît superflu d'insister ici davantage sur les procédés du Gaôn en cette matière, puisque, dans un volume de notre publication, un mémoire spécial sera consacré à l'exégèse de notre auteur.

Ce volume, pour coïncider avec le millénaire de Saadia, aurait dû paraître quelques mois plus tôt; en revanche nous espérons pouvoir terminer dans le courant de 1893 l'édition des *Proverbes*, celle d'*Isaïe*, ainsi que celle du *Traité des Héritages*.

Paris, avril 1893.

FRAGMENTS
DE LA
VERSION ARABE DU PENTATEUQUE
par SAADIA
TRADUITS EN FRANÇAIS

I. — *Genèse*, I, 1 — IV, 26.

1 — 1. Au commencement Dieu créa les cieux et la terre. —
2. Et la terre était plongée dans un abîme et couverte d'eaux¹,
des ténèbres étant sur la surface de l'abîme et les vents de Dieu
soufflant sur la surface de l'eau. — 3. Et Dieu voulut² que fût la
lumière, et la lumière fut. — 4. Puis, lorsque Dieu sut³ que la
lumière était bonne, il distingua entre la lumière et les ténèbres,
— 5. et Dieu nomma les époques de la lumière jour, et les époques
des ténèbres il les nomma nuit. Et lorsqu'une nuit et un jour
se furent passés pour faire une journée, — 6. Dieu voulut qu'il y
eût au milieu de l'eau une partie ferme, qui serait une séparation
entre deux eaux. — 7. Dieu fit donc la partie ferme et établit une
séparation entre l'eau qui était au-dessous et l'eau qui était au-
dessus; il en fut ainsi. — 8. Et Dieu nomma la partie ferme ciel.
Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la deuxième
journée, — 9. Dieu voulut que les eaux se réunissent au-dessous

1) En traduisant ainsi les mots *tôhou* et *bôhou*, S. établit un rapport entre le premier de ces mots et la phrase relative « aux ténèbres... », et entre le second et « les vents de Dieu... ».

2) Littéralement : Dieu dit. S. traduit ainsi partout jusqu'au verset 24. D'après une ancienne tradition, Dieu *parlait* aux anges lors de la création de l'homme. Toutefois S. lui-même (*Amanât*, p. 89) explique le pluriel *faisons* (v. 26) comme un pluriel de majesté.

3) Littéralement : vit.

du ciel en un seul endroit et que la partie sèche apparût ; il en fut ainsi. — 10. Dieu nomma la partie sèche terre, et l'agglomération des eaux il la nomma mer. Dieu sut que cela était bon. — 11. Puis Dieu voulut que la terre se couvrit de verdure et de plantes portant des graines et d'arbres produisant des fruits, selon leurs différentes espèces, qui sont plantés sur la terre, et il en fut ainsi. — 12. La terre produisit de la verdure et des plantes portant des graines selon leurs différentes espèces et des arbres produisant des fruits, qui sont plantés selon leurs différentes espèces. Dieu sut que c'était bon. — 13. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la troisième journée, — 14. Dieu voulut qu'il y eût dans la partie ferme du ciel pour séparer le jour de la nuit des luminaires, dont deux seront des signes, des époques, des jours et des années. — 15. Les luminaires seront dans la partie ferme du ciel pour éclairer la terre ; et il en fut ainsi. — 16. Et Dieu fit les deux grands luminaires, le luminaire le plus grand pour éclairer pendant le jour et le luminaire le plus petit pour éclairer pendant la nuit, et les étoiles. — 17. Dieu les plaça dans la partie ferme du ciel pour éclairer sur la terre, — 18. pour briller pendant le jour et pendant la nuit et pour faire une distinction entre la lumière et les ténèbres. Dieu sut que c'était bon. — 19. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la quatrième journée, — 20. Dieu voulut que surgissent de l'eau des êtres remuants, doués d'un souffle de vie¹, et que des oiseaux prissent leur vol au-dessus de la terre dans la direction de la partie ferme du ciel. — 21. Dieu créa les grands poissons marins et tous les êtres vivants rampants qui surgirent de l'eau selon leurs espèces et tous les oiseaux doués d'ailes selon leurs espèces. Dieu sut que

1) Yephet traduit : « que les eaux fassent mouvoir des êtres remuants ». Il ajoute dans son commentaire que ces êtres avaient été créés de l'eau comme les plantes de la terre. C'est la même pensée que S. veut exprimer. — Peut-être faut-il traduire la seconde partie du verset : ainsi que les oiseaux qui volent, etc. ; car, d'après la tradition, les oiseaux furent créés d'une espèce de marais, mélange d'eau et de terre.

c'était bon. — 22. Dieu les bénit et leur dit en ordonnant¹ : Croissez, multipliez-vous et remplissez l'eau dans les mers et que les oiseaux se multiplient sur la terre. — 23. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la cinquième journée, — 24. Dieu voulut que la terre produisît des êtres vivants selon leurs espèces, du bétail, des reptiles et les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces ; il en fut ainsi. — 25. Dieu fit les bêtes sauvages de la terre selon leurs espèces, le bétail selon ses espèces et tout ce qui rampe sur la terre selon ses espèces. Dieu sut que c'était bon. — 26. Et Dieu dit : Faisons un homme à notre image, selon notre ressemblance, désigné pour la domination², qui règne sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, sur les bêtes, sur toute la terre et sur tous les reptiles qui rampent sur elle. — 27. Alors Dieu créa Adam à son image, il le créa selon une image noble, désigné pour la domination ; mâle et femelle, il les créa tous deux. — 28. Dieu les bénit tous deux et leur dit : Croissez, multipliez-vous et remplissez la terre, emparez-vous d'elle et régnez sur les poissons de la mer, sur les oiseaux du ciel, et sur tous les animaux qui rampent sur la terre. — 29. Dieu dit : Voici que je vous ai accordé toute herbe portant graine qui est sur la surface de la terre entière, et tout arbre fruitier portant graine vous servira de nourriture, — 30. ainsi qu'à toute bête sauvage et à tout oiseau du ciel et à tout ce qui rampe sur la terre ayant un souffle de vie, au point que toute herbe verte servira de nourriture jusqu'à une époque fixée³. Il en fut ainsi. — 31. Dieu sut que tout ce qu'il avait fait était très bon. Lorsqu'une nuit et un jour se furent passés pour faire la sixième journée⁴,

1) Ainsi se distingue la bénédiction donnée aux animaux de celle que Dieu donne plus loin aux hommes qui agissent librement.

2) Saadia explique par cette addition, ici et plus loin, la ressemblance de l'homme avec Dieu, afin d'écarter l'anthropomorphisme.

3) Les animaux et les êtres vivants ne furent accordés comme nourriture qu'après le déluge.

4) Le premier verset du second chapitre est encore rattaché à l'histoire de la réation.

II — 1. le ciel et la terre et toutes leurs armées étaient terminés. — 2. Et Dieu termina au septième jour sa création qu'il avait faite, et il cessa en ce jour de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite¹. — 3. Il le bénit et le sanctifia, puisqu'il y avait cessé de créer une chose qui fût semblable à sa création qu'il avait faite.

— 4. Ce qui suit expose² ce que produisirent les cieux et la terre quand ils furent créés à l'époque où Dieu fit la terre et le ciel. — 5. C'était avant qu'aucun arbre des champs ne fût sur la terre et qu'aucune de ses plantes n'eût encore poussé, puisque Dieu n'avait pas fait pleuvoir sur elle et qu'il n'y avait pas d'homme pour la cultiver, — 6. et qu'aucune vapeur n'en était montée pour humecter toute sa surface. — 7. Alors Dieu créa Adam de la poussière de la terre et souffla dans ses narines la respiration de la vie, et Adam devint un être pensant. — 8. Dieu planta un jardin en Éden, vers l'orient, et y plaça Adam qu'il avait créé. — 9. Dieu fit pousser de la terre toute espèce d'arbres beaux à voir et bons à manger, et l'arbre de la vie au milieu du jardin, ainsi que l'arbre de la science du bien et du mal. — 10. Un fleuve sortait d'Éden qui arrosait le jardin; de là il se divisait et formait quatre bras. — 11. L'un d'eux s'appelait le Nil; il entourait tout le pays de Zawilah où se trouve l'or. — 12. L'or de ce pays est beau; là il y a les perles et le béryl. — 13. Le nom du second fleuve était Djihôn; il entourait tout le pays de l'Abyssinie. — 14. Le nom du troisième fleuve était le Tigre, qui coule à l'est de Mossoul. Le quatrième fleuve était l'Euphrate. — 15. Dieu prit Adam et l'établit dans le jardin d'Éden pour le cultiver et le garder. — 16. Dieu ordonna à Adam en disant : De tous les arbres du jardin il t'est permis de manger. — 17. Et de l'arbre de la science du bien et du mal tu ne mangeras pas, car le jour où tu en mangeras tu mériteras de

1) C'est-à-dire que dorénavant Dieu ne créa plus rien du néant.

2) Les versets qui suivent sont, d'après Saadia, l'exposition ou l'explication de certaines parties de la création qui avaient été seulement indiquées sommairement dans ce qui précède.

mourir¹. — 18. Dieu dit : Il n'est pas bien que l'homme reste seul ; je lui ferai une aide qui lui convienne. — 19. Dieu rassembla de la terre toutes les bêtes sauvages des champs et les oiseaux du ciel et les amena auprès d'Adam pour voir comment il les nommerait, et tout être vivant auquel Adam donna un nom porte ce nom jusqu'aujourd'hui. — 20. Aussi Adam donna-t-il des noms à tout le bétail, aux oiseaux du ciel et à toutes les bêtes sauvages des champs, mais Adam ne trouva pas d'aide qui lui convint. — 21. Dieu fit alors tomber un sommeil profond sur Adam, pour qu'il ne sentît rien, et il s'endormit ; il retira une de ses côtes, et ferma la place avec de la chair. — 22. Il forma de la côte qu'il avait prise une femme, et l'amena auprès d'Adam. — 23. Puis Adam dit : Cette fois je reconnais un os de mes os et une chair de ma chair ; il convient qu'elle soit nommée *Imraat* (femme), puisqu'elle est prise de l'*Imrouou* (homme). — 24. C'est pourquoi l'homme quitte son père et sa mère et s'attache à sa femme, et ils deviennent un seul corps. — 25. Ils étaient tous les deux nus, Adam et sa femme, et n'en éprouvaient aucune honte.

III — 1. Le serpent était rusé entre tous les animaux des champs que Dieu avait créés, et il dit à la femme : Est-ce qu'en vérité Dieu a dit que vous ne devez manger d'aucun arbre du jardin ? — 2. La femme dit au serpent : Nous pouvons manger de tous les fruits des arbres du jardin ; — 3. mais des fruits de l'arbre qui est au milieu Dieu a dit : N'en mangez pas et n'y touchez pas pour que vous ne mouriez pas. — 4. Il lui dit : Vous ne mourrez pas. — 5. Dieu sait qu'au jour où vous en mangerez, vos yeux seront désillés, et vous deviendrez semblables aux anges, connaissant le bien et le mal. — 6. Lorsque la femme vit que l'arbre était bon comme nourriture, qu'il était attrayant pour la vue et désirable pour l'intelligence, elle prit de ses fruits et mangea, puis elle en donna à son mari, qui mangea avec elle. — 7. Leurs yeux se désillèrent, et ils surent qu'ils étaient nus ; ils cousirent ensemble des feuilles de figuier, et s'en

1) En traduisant ainsi, Saadia veut écarter la contradiction entre la menace de Dieu et la conservation définitive d'Adam.

firent des vêtements. — 8. Et ils entendirent la voix de Dieu, traversant le jardin, douce comme le mouvement du jour, et Adam et sa femme se cachèrent de honte devant Dieu, entre les arbres du jardin. — 9. Dieu appela Adam, et lui dit afin de le faire avouer : Où es-tu ? — 10. Il répondit : J'ai entendu ta voix dans le jardin ; j'ai eu peur parce que je suis nu, et je me suis caché. — 11. Dieu dit : Qui t'a appris que tu es nu ? Est-ce que tu aurais mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger ? — 12. Adam répondit : La femme que tu as placée avec moi, c'est elle qui m'a donné (du fruit) de l'arbre, et j'ai mangé. — 13. Dieu dit à la femme : Qu'as-tu fait ? et elle répondit : Le serpent m'a séduite, et j'ai mangé. — 14. Dieu dit alors au serpent : Puisque tu as fait cela sciemment, sois maudit entre tout le bétail et toutes les bêtes sauvages des champs ; tu marcheras sur ta poitrine, et tu mangeras de la poussière pendant toute ta vie. — 15. Je ferai régner la haine entre toi et la femme, entre tes descendants et les siens : ils t'écraseront la tête, et toi, tu leur mordras le talon. — 16. Puis il dit à la femme : J'augmenterai les souffrances de ta grossesse ; tu mettras au monde des enfants avec douleur ; tu seras soumise à ton mari, et lui, il sera rendu ton dominateur selon son libre arbitre. — 17. Et il dit à Adam : Puisque tu as écouté les paroles de ta femme et que tu as mangé de l'arbre dont je t'avais défendu de manger, que la terre soit maudite à cause de toi ; tu t'en nourriras avec souffrance tant que tu vivras. — 18. Elle te fera pousser des ronces et de l'ivraie, et tu te nourriras des plantes (non cultivées) des champs. — 19. A la sueur de ton visage tu mangeras ton pain, jusqu'à ce que tu retournes à la terre de laquelle tu as été pris, car tu es poussière et à la poussière tu retourneras. — 20. Adam nomma sa femme *Ève* (la vivante), puisqu'elle est la mère de tout être vivant, intelligent et mortel. — 21. Et Dieu fit à Adam et à sa femme des vêtements pour leurs corps, et les en revêtit. — 22. Après cela Dieu dit : Voici qu'Adam est devenu semblable à l'un de nous pour la science du bien et du mal, et maintenant, pourvu qu'il n'étende pas la main et ne

prenne pas également de l'arbre de la vie, pour en manger et vivre éternellement. — 23. Dieu le chassa donc du jardin d'Éden pour qu'il labourât la terre de laquelle il avait été pris. — 24. Et après qu'Adam eut été chassé, Dieu établit à l'est du jardin d'Éden les anges et une lame d'épée flamboyante, pour garder le chemin de l'arbre de la vie.

rv — 1. Or Adam eut commerce avec Ève, sa femme. Elle devint enceinte, enfanta Caïn et dit : J'ai été gratifiée d'un fils de la part de Dieu. — 2. Puis elle enfanta encore Abel, son frère. Abel était pasteur de menu bétail et Caïn cultivait la terre. — 3. Ce fut après quelque temps que Caïn apporta du fruit de la terre comme offrande à Dieu. — 4. Abel apporta aussi des premiers-nés et des plus grasses de ses brebis. Dieu reçut Abel et son offrande ; — 5. mais Caïn et son offrande, il ne les reçut pas. Caïn en fut fortement chagriné et son visage fut abattu de honte. — 6. Dieu dit alors à Caïn : Pourquoi te chagrines-tu et pourquoi ton visage est-il abattu ? — 7. Certes, si tu t'améliores, tu seras agréé, et si tu ne t'améliores pas, partout où tu te dirigeras, ton péché sera accroupi, mais il te sera soumis, et tu seras rendu son dominateur selon ton libre arbitre. — 8. Caïn s'entretint avec son frère Abel, et, lorsqu'ils furent dans les champs, Caïn se leva contre son frère Abel et le tua. — 9. Puis Dieu dit à Caïn, pour lui faire avouer son crime : Où est ton frère Abel ? Il répondit : Je ne sais pas ; suis-je le gardien de mon frère ? — 10. Dieu reprit : Qu'as-tu fait ? la voix du sang de ton frère crie vers moi de la terre. — 11. Maintenant, sois maudit par cette terre qui a ouvert sa bouche et reçu le sang de ton frère de ta main. — 12. De sorte que tu cultiveras la terre, et elle ne t'accordera plus ses forces ; tu seras errant et vagabond sur la terre. — 13. Caïn dit à Dieu : Mon péché est trop grand pour être pardonné. — 14. Si tu m'as chassé aujourd'hui de la surface de la terre, pourrai-je me cacher devant toi ? et si je suis errant et vagabond sur la terre, quiconque me trouvera me tuera. — 15. Dieu dit : C'est pourquoi, quiconque tuera Caïn sera sévèrement châtié. Puis Dieu le marqua d'un signe pour que personne, en le rencontrant,

ne le tuât. — 16. Caïn se retira de devant l'Éternel et resta dans le pays de Nod, à l'est d'Éden. — 17. Caïn eut commerce avec sa femme, qui devint enceinte et enfanta Hénoch; puis il bâtit une ville, qu'il appela Hénoch d'après le nom de son fils. — 18. Il naquit à Hénoch Irad; Irad engendra Mechouyaël; Mechouyaël engendra Mehouschaël, et Mehouschaël engendra Léméech. — 19. Léméech se choisit deux femmes, dont l'une s'appela Adah, et l'autre Tsillah. — 20. Adah enfanta Jabal; il fut le premier qui demeura dans les tentes et posséda du bétail. — 21. Son frère se nommait Joubal; il fut le premier qui mania le tambourin et la lyre. — 22. Tsillah également enfanta Toubalcaïn; il fut le premier qui forgea tous les ouvrages d'airain et de fer. Sa sœur était Naamah. — 23. Léméech dit à ses deux femmes avec assurance : O Adah et Tsillah, écoutez mes paroles ! O femmes de Léméech, prêtez l'oreille à mon discours ! Pensez-vous que j'aie tué un homme en le frappant ou un enfant en le blessant ? — 24. Si Caïn doit être vengé sévèrement, Léméech le sera encore bien davantage. — 25. Adam eut de nouveau commerce avec sa femme, et elle enfanta un fils qu'elle appela Seth en disant : Dieu m'a gratifié d'une autre postérité à la place d'Abel, puisque Caïn l'a tué. — 26. A Seth, lui aussi, il naquit un fils qu'il appela Énosch. A cette époque, l'invocation du nom de Dieu fut profanée.

II. — *Genèse*, VI, 1-8.

VI — 1. Lorsque les hommes commencèrent à se multiplier sur la terre et que des filles leur naquirent, — 2. les fils des races nobles virent que les filles des races vulgaires étaient belles, ils se choisirent des femmes parmi celles qui leur plurent. — 3. Dieu dit : Mon essence ne restera pas éternellement enfermée dans ces hommes, puisqu'ils sont chair et que la durée de leur vie sera cent vingt ans. — 4. Les Forts étaient à cette époque sur la terre et encore après, les fils des races nobles se mêlaient, contre

l'ordre, aux filles des races vulgaires, qui leur donnaient des enfants; ce sont là les Forts d'autrefois, si renommés. — 5. Lorsque Dieu vit que la méchanceté des hommes augmentait sur la terre, et que toutes les pensées de leur cœur les portaient vers le mal toujours, — 6. Dieu les menaça au sujet de ce qu'il les avait créés sur la terre, et fit entrer la souffrance dans leur cœur — 7. en disant : J'effacerai l'homme que j'ai créé de la surface de la terre, aussi bien l'homme que le bétail, les reptiles et les oiseaux du ciel, puisque je les ai menacés au sujet de ce que je les avais créés¹. — 8. Mais Noé trouva grâce auprès de Dieu.

III. — *Genèse*, XLIX, 1-29.

XLIX — 1. Puis Jacob appela ses fils et dit : Rassemblez-vous, pour que je vous révèle ce qui vous arrivera à la fin des jours. — 2. Rassemblez-vous, et entendez cela, ô fils de Jacob! écoutez Israël, votre père! — 3. Ruben! tu es mon premier-né, ma force et la première faveur que j'aie obtenue, supérieur en noblesse, supérieur en puissance. — 4. Et maintenant tu n'auras pas même la supériorité d'une gorgée d'eau, puisque tu es monté sur la couche de ton père; mais, alors que tu t'es déshonoré, alors mon lit a été sauvé. — 5. Siméon et Lévi sont deux frères qui manient des instruments de violence. — 6. Que mon âme n'entre pas dans leur communauté et que mon être ne se réunisse pas à leur assemblée, car dans leur colère ils ont tué un peuple, et pour leur agrément ils ont démoli ses murailles. — 7. Que leur colère soit réprouvée, combien elle est forte! et leur courroux, combien il est opiniâtre! Je les diviserai dans la famille de Jacob, et je les disperserai dans la famille d'Israël. — 8. Toi, ô Juda! tes frères te reconnaîtront comme maître, ta main sera sur la nuque de tes ennemis et les fils de ta mère s'humilieront devant toi. — 9. Tu

¹ Peut-être : lorsque je les ai créés. Cela ferait allusion à la menace de Dieu lorsqu'il introduisit Adam dans le jardin d'Éden.

seras, ô Juda, comme un jeune lion en force, car tu as sauvé mon fils (Joseph) du meurtre; lorsqu'il est couché et accroupi, comme le lion et la lionne, qui le fera lever? —10. Le sceptre n'échappera pas aux gens de Juda, ni le législateur à son commandement, jusqu'à ce que vienne celui à qui il appartient et à qui les tribus se réuniront,—11. qui attachera son ânon à la vigne, et à la treille es fils de son ânesse, qui lavera son vêtement dans le vin et dans le sang des raisins son manteau, — 12. dont les yeux seront plus rouges que le vin et les dents plus blanches que le lait. — 13. Zabulon demeurera au bord de la mer; sur ses rivages, il y aura des vaisseaux, et l'extrémité de ses frontières ira jusqu'à Sidon. — 14. Issachar était comme un corps détaché qui couche entre les deux rangées.—15. Puis il vit combien le repos était bon et combien la terre était agréable, il tendit le cou au joug et devint soumis comme un sujet payant des tributs. — 16. Dan gouvernera en faveur de son peuple, comme toutes les tribus d'Israël.—17. Dan sera comme le serpent sur la route, comme une couleuvre dans un sentier, qui mord le talon du cheval de manière que le cavalier tombe en arrière, — 18. en disant : J'espère dans ton secours, ô Dieu! — 19. Gad, quelle que soit l'armée qui l'attaque, lui coupera les talons. — 20. Pour Ascher, sa nourriture sera grasse et il fournira les délices des rois. — 21. Nephtali est comme une biche qui s'élance, qui répond par des paroles de bonté. — 22. Joseph est un fils qui porte des fruits, comme une branche fertile au-dessus d'une source d'eau; il a des rameaux qui sont étendus au-dessus d'un mur. — 23. Ils lui causèrent de l'amertume, lui imposèrent par leur nombre et le menacèrent, les porteurs de flèches.—24. Mais son arc restait fortement tendu et ses bras étaient victorieux, parce qu'il obéissait au Glorieux de Jacob, et par là il entretenait le noyau d'Israël.—25. Je demande au Tout-Puissant, au Dieu de ton père de te secourir et à l'Omnipotent de te bénir des bénédictions du ciel d'en haut, des bénédictions de l'abîme qui demeure en bas et des bénédictions des mamelles et des entrailles.—26. Que les bénédictions de ton père s'ajoutent aux bénédictions de mes

ancêtres, à ce que désirèrent les collines du monde ; que tout cela se repose sur la tête de Joseph et sur le crâne de l'élu de ses frères ! — 27. Benjamin est comme le loup qui déchire ; le matin il dévore sa proie et le soir il distribue du butin. — 28. Ce sont là les douze tribus d'Israël ; c'est ce que leur père leur dit en les bénissant, et il bénit chacun d'eux selon son mérite.

IV. — *Exode*, XIV, 30 — XV, 21.

xiv — 30. Dieu secourut, à cette époque, les enfants d'Israël de la main des Égyptiens, et les enfants d'Israël virent les Égyptiens morts sur le rivage de la mer. — 31. Les enfants d'Israël virent la grande calamité que Dieu avait infligée aux Égyptiens ; alors le peuple craignit Dieu et crut en Dieu et en Moïse, son prophète.

xv — 1. Alors Moïse et les fils d'Israël chantèrent ce cantique en l'honneur de Dieu et ils dirent tous : Chantons en l'honneur de Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer. — 2. Ma force et ma gloire sont l'Éternel, qui est devenu mon secours, il est mon Omnipotent, auprès duquel je cherche un abri, le Dieu de mon père que j'exalte. — 3. Dieu est le maître des batailles, Dieu est son nom. — 4. Les chars de Pharaon et son armée, il les lança dans la mer, et l'élite de ses généraux se noya dans la mer de Koulzoum. — 5. Les abîmes les ont couverts, ils sont descendus dans le gouffre comme des pierres. — 6. Ta droite, ô Seigneur, brille par sa force ; ta droite, ô Seigneur, terrifie l'ennemi. — 7. Par ta toute-puissance tu abats tes adversaires, tu déchaînes ton courroux et il les consume comme du chaume. — 8. Au souffle de ta colère, les eaux se sont amoncelées, les ondes se sont dressées comme des rochers, les abîmes se sont figés au sein de la mer. — 9. Et lorsque l'ennemi dit : Je les poursuivrai, je les atteindrai, je partagerai leur butin, je m'assouvirai sur eux, je tirerai mon épée et ma main les exterminera, — 10. tu as fait souf-

fler ton vent, et la mer les a couverts, ils se sont abîmés comme le plomb au sein des eaux abondantes. — 11. Qui est comme toi, parmi les idoles, ô Seigneur, qui est comme toi, qui es majestueux, saint qu'on redoute de louer, qui fais des miracles? — 12. Tu as étendu ta droite et la terre les a engloutis. — 13. Tu guides par ta grâce le peuple que tu as affranchi, et tu le conduis par ta puissance vers l'endroit de ton sanctuaire. — 14. Les peuples l'entendent et tremblent, et une douleur comme celle de l'enfantement saisit les habitants de la Palestine. — 15. Alors les chefs d'Elam sont dans la stupeur, les grands de Moab sont pris de frayeur et tous les habitants de Canaan sont consternés. — 16. Sur eux pèsent l'anxiété et l'épouvante, par ta toute-puissance ils deviennent muets comme des pierres, jusqu'à ce qu'il ait passé, ton peuple, Seigneur ! jusqu'à ce qu'il ait passé, le peuple que tu as acquis comme propriété. — 17. Tu l'amènes et tu le plantes sur la montagne de ton domaine que tu as préparée pour ta résidence, ô Seigneur ! pour ce temple, ô Seigneur ! que tes mains ont établi. — 18. Dieu est roi à tout jamais. — 19. Lorsque les chevaux de Pharaon, chars et cavalerie, furent entrés dans la mer, alors Dieu ramena sur eux les eaux de la mer, et les enfants d'Israël marchèrent à pied sec au milieu de la mer. — 20. Miriam, la prophétesse, sœur d'Aaron, prit le tambourin à la main, et toutes les femmes la suivirent avec des tambourins et des guitares. — 21. Et Miriam leur répondit : Chantez un cantique à Dieu, car il a montré sa toute-puissance ; chevaux et cavaliers, il les a lancés dans la mer.

V. — *Exode*, xxxi, 18 — xxxiv, 27.

xxxI — 18. Puis (Dieu) remit à Moïse, lorsqu'il eut fini de s'entretenir avec lui sur le mont Sinaï, les deux tables du témoignage, les deux tables de pierre écrites par la puissance de Dieu.

xxxII — 1. Lorsque les gens virent que Moïse tardait de des-

cendre de la montagne, ils se rassemblèrent autour d'Aaron et lui dirent : Lève-toi et fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 2. Aaron leur répondit : Détachez les pendants d'or qui sont aux oreilles de vos femmes, de vos fils et de vos filles et apportez-les-moi. — 3. Tous les gens détachèrent les pendants d'or qui étaient à leurs oreilles, et ils les apportèrent à Aaron. — 4. Il les accepta d'eux et donna des ordres à quelqu'un qui les transforma dans un moule, puis en fit un veau fondu ; et ils dirent : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 5. Lorsqu'Aaron vit cela, il bâtit un autel devant lui, et il proclama et dit : Demain il y aura des victimes¹ en l'honneur de Dieu. — 6. Ensuite les gens se levèrent le matin et offrirent des holocaustes et sacrifièrent des sacrifices de reconnaissance, ils s'assirent pour manger et pour boire, puis se levèrent pour jouer. — 7. Dieu dit alors à Moïse : Va, descends ! car ton peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte s'est perverti. — 8. Ils se sont écartés vite de la voie que je leur avais ordonné de suivre ; ils se sont fait un veau fondu, ils se sont prosternés devant lui, lui ont sacrifié en disant : Voici ton Seigneur, ô peuple d'Israël, qui t'a fait monter du pays d'Égypte. — 9. Ensuite il lui dit : Je savais déjà que ces gens-là sont rétifs, — 10. et maintenant si tu me laisses, ma colère s'allumera contre eux et je les anéantirai, tandis que je ferai de toi une grande nation. — 11. Moïse pria Dieu, son Seigneur, et dit : O Seigneur, que ta colère ne s'enflamme pas contre ton peuple que tu as fait sortir du pays d'Égypte avec une grande puissance et une main forte. — 12. Que les Égyptiens ne disent pas ainsi : Pour leur malheur il les a fait sortir, pour les tuer dans la montagne et pour les anéantir de la surface de la terre ! Reviens de ta colère ardente et arrête la calamité de ton peu-

1) Par cette équivoque, Aaron voulait parler des mutins qui seraient tués le lendemain, tandis que le peuple pensait aux sacrifices qu'on offrirait à l'idole.

ple. — 13. Souviens-toi d'Abraham, d'Isaac et d'Israël, tes serviteurs, auxquels tu as juré par ton nom et dit : Je multiplierai votre postérité comme les étoiles du ciel, et tout le pays dont j'ai parlé, je le donnerai à vos descendants et ils le posséderont à tout jamais. — 14. L'Éternel arrêta la calamité qu'il avait dit vouloir infliger à son peuple. — 15. Puis Moïse se détourna et descendit de la montagne, ayant en mains les deux tables du témoignage, les deux tables écrites des deux côtés, du dedans et du dehors. — 16. Les deux tables sont l'œuvre de Dieu et l'écriture est l'écriture de Dieu gravée sur elles. — 17. Josué entendit la voix du peuple qui poussait des clameurs, et il dit à Moïse : Il y a des vociférations de guerre dans le camp. — 18. Puis il dit : Ce n'est pas un son qui indique une victoire, ni un son qui indique une défaite, mais j'entends le son d'un tumulte. — 19. Lorsque Moïse approcha du camp, il vit le veau et les timbales, et sa colère s'enflamma et il jeta de ses mains les deux tables et les brisa au pied de la montagne. Ensuite il prit le veau qu'ils avaient fait, le calcina dans le feu et le lima jusqu'à ce qu'il devint menu ; il répandit (cette poussière) sur l'eau et en fit boire aux enfants d'Israël, comme cela était permis¹. — 21. Moïse dit à Aaron : Que t'a fait ce peuple pour que tu l'aies entraîné dans un si grand péché ? — 22. Il répondit : Que la colère de mon maître ne s'enflamme pas, tu connais ces gens comme méchants. — 23. Ils me dirent : Fais-nous une idole qui marche devant nous, car cet homme Moïse qui nous a fait monter du pays d'Égypte, nous ne savons pas ce qu'il est devenu. — 24. Je leur répondis : Voyez qui a de l'or, détachez-le et donnez-le moi ; je l'ai jeté au feu, et ce veau en sortit. — 25. Lorsque Moïse vit que le peuple était dévoilé, puisque Aaron avait dévoilé les fomenteurs du mal ; (en les séparant) de ceux qui s'y étaient opposés², — 26. il se plaça à la porte du camp en disant :

1) C'est-à-dire ainsi dispersé dans l'eau, car autrement la loi interdit toute jouissance provenant d'un idole.

2) Ce qu'il y avait des meneurs d'une part et d'autre part la masse du peuple qui avait été entraînée.

Que celui qui est pour Dieu avance vers moi. Tous les enfants de Lévi se réunirent à lui. — 27. Il leur dit : Ainsi a parlé Dieu, le Dieu d'Israël : Que chacun de vous ceigne son glaive sur sa hanche ! passez et repassez de porte à porte dans le camp ! Que tout homme tue même son frère, son ami et son proche. — 28. Les enfants de Lévi firent ce que Moïse leur avait ordonné ; et il tomba en ce jour environ trois mille hommes du peuple. — 29. Moïse dit : Remplissez aujourd'hui votre devoir envers Dieu, chacun même contre son fils et son frère, et la bénédiction descendra sur vous aujourd'hui. — 30. Le lendemain, Moïse dit au peuple : Vous avez commis un péché grave ! Et maintenant je vais monter vers Dieu, peut-être obtiendrai-je le pardon de votre péché. — 31. Et Moïse retourna vers Dieu et dit : Seigneur, ce peuple a commis un péché grave en se faisant une idole d'or ; — 32. et maintenant, si tu pardonnes ce péché, c'est bien ; sinon, efface-moi du livre que tu as écrit, et je serai tranquille. — 33. Dieu répondit à Moïse : Celui qui a péché contre moi, je l'effacerai de mon livre. — 34. Maintenant, va, conduis le peuple vers l'endroit que je t'ai indiqué ; et voici mon ange qui marchera devant eux¹, et, le jour où je demanderai des comptes, je leur en demanderai de leur péché. — 35. Puis Dieu frappa le peuple pour avoir commandé le veau qu'Aaron avait fabriqué.

xxxiii — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Va, montez d'ici, toi et le peuple que tu as fait monter du pays d'Égypte vers le pays que j'ai promis par serment à Abraham, à Isaac et à Jacob en disant : Je le donnerai à votre postérité. — 2. J'enverrai devant toi un ange, par lequel j'expulserai le Cananéen, l'Amorrhéen, le Héthéen, le Phérézéen, le Hivvéen et le Jébuséen, — 3. vers le pays où coulent le lait et le miel, car moi je ne ferai pas monter là ma lumière parmi vous, parce que vous êtes un peuple récalcitrant, pour que je ne vous anéantisse pas en chemin. — 4. Le peuple,

¹Dans ce verset comme dans ce qui suit, Dieu menace le peuple de remettre le soin de le conduire à un ange, tandis que Moïse obtient par sa prière que Dieu lui promet de s'en charger lui-même.

ayant entendu cette mauvaise nouvelle, s'attrista, et nul ne mit ses ornements. — 5. Dieu dit à Moïse : Dis aux enfants d'Israël : Vous êtes un peuple récalcitrant et, si je faisais monter ma lumière parmi vous un seul instant, je vous anéantirais. Maintenant, continuez à vous dépouiller de vos ornements jusqu'à ce que je vous fasse connaître comment j'agirai envers vous. — 6. Les enfants d'Israël continuèrent à se dépouiller de leurs ornements à la montagne de Horeb. — 7. Moïse prenait habituellement la tente et la dressait hors du camp, à distance, la nommant la tente d'assignation ; quiconque avait à consulter Dieu sortait vers la tente d'assignation, hors du camp. — 8. Et, chaque fois que Moïse sortait vers la tente, tout le monde se levait, et chacun se tenait debout à la porte de sa tente, et suivait Moïse du regard jusqu'à ce qu'il fût entré dans la tente. — 9. Et dès que Moïse entra dans la tente, la colonne de nuage descendait et s'arrêtait à la porte de la tente, pendant que Dieu parlait à Moïse. — 10. Et tout le peuple, voyant la colonne de nuage arrêtée à la porte de la tente, se levait ensemble, et chacun se prosternait à la porte de sa tente. — 11. Et Dieu parlait avec Moïse bouche à bouche, comme l'homme s'entretient avec son ami ; puis Moïse retournait au camp, et son serviteur, Josué, fils de Noun, était un jeune homme qui ne quittait pas la tente. — 12. Ensuite Moïse dit à Dieu : Tu sais que tu m'as dit : Fais monter ce peuple ; mais tu ne m'as pas fait connaître qui tu enverras avec moi ; cependant tu m'avais dit : J'ai illustré ton nom, et tu as trouvé faveur auprès de moi. — 13. Et maintenant, si j'ai trouvé faveur auprès de toi, fais-moi connaître tes voies afin que je puisse te faire connaître à mon tour pour trouver faveur auprès de toi, et considère cette nation comme ton peuple. — 14. Dieu répondit : Ma lumière marchera avec toi jusqu'au moment où je te ferai reposer. — 15. Moïse lui dit : Si ta lumière ne marche pas avec nous dès maintenant, ne nous fais pas monter d'ici. — 16. Comment reconnaîtra-t-on que nous avons trouvé faveur auprès de toi, moi et ton peuple ? N'est-ce pas lorsque ta lumière marchera avec nous

et que moi et ton peuple, nous serons plus illustrés que tous les peuples qui sont sur la face de la terre. — 17. Dieu répondit à Moïse : J'agirai encore selon la parole que tu as dite, puisque tu as trouvé faveur auprès de moi et que j'ai illustré ton nom. — 18. Moïse reprit : Fais-moi voir ta majesté. — 19. Dieu répondit : Je ferai passer toute ma lumière devant toi, et je proclamerai mon nom en ta présence ; je ferai grâce à qui je devrai faire grâce, et je serai miséricordieux pour qui je devrai l'être. — 20. Il lui dit encore : Tu ne pourras pas contempler le commencement de ma lumière ; car aucun homme ne pourra me voir et vivre. — 21. Dieu lui dit : Voici un endroit près de moi, place-toi sur le rocher. — 22. Et lorsque ma lumière passera devant toi, je te mettrai dans les cavités du rocher, je t'abriterai par mon nuage jusqu'à ce que le commencement de ma lumière ait passé. — 23. Puis je retirerai mon nuage de manière à ce que tu voies la fin de ma lumière, mais tu n'en verras pas le commencement.

xxxiv — 1. Ensuite Dieu dit à Moïse : Taille-toi deux tables d'une pierre précieuse, comme les deux premières, sur lesquelles j'écrirai les paroles qui étaient sur les deux premières tables que tu as brisées. — 2. Sois prêt pour le matin, monte le matin sur le mont Sinaï, et tu m'y attendras au sommet de la montagne. — 3. Que nul ne monte avec toi, que personne ne se fasse voir à aucune partie de la montagne, le menu et le gros bétail même ne paîtront pas dans son voisinage. — 4. Moïse tailla les deux tables d'une pierre précieuse comme les premières, et il se leva le matin, monta sur la montagne de Sinaï, comme Dieu lui avait ordonné, ayant pris avec lui les deux tables. — 5. Dieu parut dans les nuages, y arrêta sa lumière avec lui et proclama le nom de Dieu. — 6. La lumière de Dieu ayant passé devant lui, Dieu lui fit connaître le Dieu, le tout-puissant, le clément, le miséricordieux, le longanime, le très gracieux, le très bon, — 7. qui conserve sa grâce à mille générations, qui pardonne le méfait, le délit et le péché, qui absout (les repentants), qui n'absout pas

(ceux qui ne se repentent pas), qui demande compte des péchés des pères en même temps que de ceux des fils, des petits-fils et de la troisième et de la quatrième génération. — 8. Moïse se hâta, s'inclina à terre et se prosterna. — 9. Il dit : Si j'ai trouvé faveur auprès de toi, ô Seigneur, puisque ta lumière marchera parmi nous et que ce peuple est récalcitrant, pardonne nos méfaits et nos péchés et considère-nous comme des élus. — 10. Dieu répondit : Eh bien, je conclus une alliance ; à la face de tout ton peuple je ferai des prodiges tels qui n'ont pas été créés dans le monde entier, chez aucune nation, et tout le peuple au milieu duquel tu es verra l'œuvre imposante de Dieu que j'opère avec toi. — 11. Observe ce que je t'ordonne aujourd'hui. Voici que j'expulse devant toi l'Amorrhéen, le Cananéen, le Héthéen, le Phérézéen, le Hivvéen et le Jébuséen ; — 12. garde-toi de conclure une alliance avec les habitants du pays dans lequel tu entreras, pour qu'ils ne deviennent pas un piège au milieu de toi. — 13. Au contraire, vous renverserez leurs autels, vous briserez leurs stèles et vous couperez leurs bosquets. — 14. Ne te prosterne pas devant une autre divinité, car Dieu se nomme le vengeur et il a le pouvoir de punir. — 15. (Garde-toi) de conclure une alliance avec les habitants du pays ; ils t'égareraient à suivre leurs idoles et, en leur sacrifiant, ils t'inviteraient, et tu mangerais de leur sacrifice ; — 16. tu marierais tes fils à leurs filles, et ces filles, égarées par le culte de leurs idoles, égareraient également tes fils. — 17. Tu ne te feras point des idoles en fonte. — 18. Observe la fête des azymes : sept jours tu mangeras des azymes, comme je te l'ai ordonné, à l'époque du mois de la germination, car dans le mois de la germination tu es sorti du pays d'Égypte. — 19. Toutes prémices des entrailles sont à moi, les mâles qui te naîtront de ton bétail, les premiers-nés des taureaux et des brebis. — 20. Le premier-né de l'âne, tu le rachèteras par un agneau, et, si tu ne le rachètes pas, brise-lui la nuque ; tous les premiers-nés de tes fils, rachète-les. Ne vous présentez pas devant moi sans offrande. — 21. Travaille pendant six jours et chôme le septième ; tu chôme-

ras même à l'époque du labourage et des moissons. — 22. Tu célébreras la fête des Semaines pour les prémices de la récolte du froment, et la fête de la Récolte à la fin de l'année. — 23. Trois fois l'année se présenteront tous vos hommes devant le Seigneur, l'Éternel, le Dieu d'Israël. — 24. Car moi j'exterminerai les peuples devant toi, j'élargirai tes frontières et personne ne convoitera ton pays lorsque tu monteras pour te présenter devant l'Éternel, ton maître, trois fois l'année. — 25. N'égorge pas mon sacrifice pascal sur du pain levé, et n'en conserve pas les graisses jusqu'au matin. — 26. Les premières prémices de ta terre, tu les apporteras dans la maison de l'Éternel, ton Dieu. Et ne mange pas de la viande avec du lait. — 27. Puis Dieu dit à Moïse : Écris-toi ces paroles, car à cause d'elles j'ai conclu avec toi une alliance ainsi qu'avec les enfants d'Israël. — 28. Et il resta là auprès de l'Éternel quarante jours et quarante nuits, ne mangeant pas d'aliment et ne buvant pas d'eau, et il écrivit pour lui sur les deux tables les paroles de l'alliance, les dix paroles. — 29. Lorsque Moïse descendit de la montagne, ayant en main les deux tables du témoignage quand il descendit de la montagne, et ne sachant pas que son visage était devenu rayonnant pendant que l'Éternel lui avait parlé; — 30. Aaron et tous les enfants d'Israël le virent et, son visage étant devenu rayonnant, ils craignirent de s'avancer auprès de lui. — 31. Ensuite Moïse les appela, et Aaron et tous les chefs de la communauté retournèrent auprès de lui, et il leur parla. — 32. Après cela, approchèrent tous les enfants d'Israël, et Moïse leur ordonna tout ce que Dieu lui avait dit sur la montagne de Sinaï. — 33. Moïse, ayant achevé de leur parler, mit un voile sur son visage. — 34. Quand Moïse entrait auprès de Dieu pour s'entretenir avec lui, il écartait le voile jusqu'à sa sortie; puis il sortait et disait tout ce qui lui avait été ordonné. — 35. Ainsi tous pouvaient voir que son visage était rayonnant jusqu'à ce qu'il eût remis le voile sur son visage, puis il remettait son voile sur son visage jusqu'au moment où il rentrait pour s'entretenir avec Dieu.

VI. — *Lévitique*, xxvi, 3-46.

— xxvi — 3. Si vous suivez mes prescriptions, si vous observez mes commandements et les exécutez, — 4. je vous ferai descendre vos pluies en leur temps, la terre produira ce qu'elle doit et les arbres des champs donneront leurs fruits, — 5. au point que le battage du blé atteindra la vendange et que la vendange atteindra les semailles, et vous mangerez vos aliments en abondance et vous demeurerez dans votre pays en sécurité. — 6. Je ferai régner la paix dans le pays; vous serez couchés sans que personne vous trouble, je ferai disparaître le fléau des animaux nuisibles de la terre, et le glaive ne traversera pas votre pays. — 7. Lorsque vous poursuivrez vos ennemis, ils succomberont devant vous sous votre glaive, — 8. au point que cinq d'entre vous poursuivront cent et que cent poursuivront une myriade; et vos ennemis succomberont devant vous sous votre glaive. — 9. Je tournerai vers vous ma miséricorde, je vous ferai croître et multiplier, et je maintiendrai mon alliance avec vous; — 10. vous mangerez le vieux de ce qui a vieilli, et vous enlèverez le vieux en présence du nouveau. — 11. J'établirai ma demeure parmi vous, et je ne vous haïrai pas; — 12. je laisserai ma lumière se répandre parmi vous, je serai votre Dieu et vous, vous serez mon peuple. — 13. Je suis l'Éternel votre Dieu qui vous ai fait sortir du pays d'Égypte pour que vous n'y soyez plus des esclaves, j'ai brisé les barres de votre joug, et j'ai fait de vous des hommes libres. — 14. Si vous ne m'écoutez pas et que vous n'exécutez pas tous ces commandements, — 15. si vous dédaignez mes prescriptions et mes préceptes, si vous vous laissez d'exécuter mes commandements et que vous rompez mon alliance, — 16. moi, à mon tour, je vous infligerai ces punitions : je vous livrerai rapidement à la consommation et à la fièvre qui feront languir vos yeux et défailir vos âmes; vous sèmerez en vain vos semences, ou bien vos ennemis

les mangeront. — 17. Je tournerai ma colère contre vous, et vous serez abattus devant vos ennemis; ceux qui vous haïssent vous domineront, et vous fuirez sans que personne vous poursuive. — 18. Si, malgré cela, vous ne m'écoutez pas, j'augmenterai jusqu'au septuple la correction pour vos péchés. — 19. Je briserai l'orgueil de votre puissance, et je ferai votre ciel comme le fer et votre terre comme l'airain. — 20. Vos forces s'épuiseront en vain, votre terre ne produira pas ce qu'elle doit et les arbres des champs ne donneront pas de fruits. — 21. Si vous marchez avec moi avec opiniâtreté sans vouloir m'écouter, j'augmenterai mes châtiments au septuple de vos péchés. — 22. Je lâcherai contre vous les bêtes des champs, qui vous priveront de vos enfants, qui extermineront une partie de votre bétail, qui diminueront votre nombre, et vos routes deviendront solitaires. — 23. Si vous n'êtes pas encore corrigés par ces châtiments, si vous marchez avec moi avec opiniâtreté, — 24. je marcherai également opiniâtrément avec vous et je vous frapperai au septuple de vos péchés. — 25. Je vous punirai par le glaive, qui vengera mon alliance, vous vous réunirez dans vos villes où j'enverrai parmi vous la peste, et vous serez livrés entre les mains de vos ennemis. — 26. Je vous couperai le secours de la nourriture, et beaucoup de femmes cuiront votre pain dans un four et vous le rapporteront au poids, et vous mangerez sans être rassasiés. — 27. Si vous ne m'écoutez pas, si par ces châtiments vous ne revenez pas à l'obéissance et si vous marchez avec moi opiniâtrément, — 28. je marcherai aussi, en vous châtiant avec opiniâtreté, et je vous punirai au septuple de vos péchés. — 29. Vous dévorerez la chair de vos fils et de vos filles. — 30. Je détruirai vos temples, je couperai vos stèles, et je jetterai vos corps sur les corps de vos idoles, et je vous haïrai. — 31. Je ferai de vos villes des ruines et de vos sanctuaires des solitudes, et je ne recevrai ni n'agrérai vos sacrifices. — 32. Le pays sera désolé parce que vous ne serez plus, et vos ennemis qui y demeureront en seront stupéfaits. — 33. Et vous, je vous disperserai parmi les nations, et je ferai tirer le glaive derrière vous; votre terre

sera changée en solitude et vos villes en ruines. — 34. Alors la terre acquittera la dette de ses chômages pendant les jours de sa solitude et tandis que vous serez dans les pays de vos ennemis; alors la terre chômera et acquittera la dette de ses chômages. — 35. Et la cause de la durée des jours de sa solitude est qu'elle chômera aussi longtemps que vous ne lui avez pas fait observer le chômage dans les années sabbatiques, lorsque vous y demeuriez. — 36. Pour ceux qui survivront d'entre vous, je leur mettrai la défaillance au cœur dans les pays de leurs ennemis, au point que, atteints par le bruit d'une feuille détachée, ils fuiront comme on fuit devant le glaive, et ils tomberont sans que personne les poursuive. — 37. Et ils trébucheront les uns sur les autres, comme cela arrive à cause du glaive, tandis que personne ne poursuit. Vous ne pourrez pas vous maintenir devant vos ennemis. — 38. Il y en aura parmi vous qui se perdront parmi les nations, et le pays de vos ennemis vous anéantira. — 39. Et les survivants d'entre vous s'humilieront à cause de leurs fautes, dans les pays de leurs ennemis; ils s'humilieront aussi à cause des fautes de leurs pères qui sont avec eux. — 40. Et quand ils auront confessé leurs fautes et les fautes de leurs pères, la forfaiture qu'ils ont commise envers moi et aussi la conduite opiniâtre qu'ils ont suivie sans se repentir¹, — 41. je me conduirai aussi avec eux opiniâtrément, et je les déporterai dans les pays d'autres ennemis jusqu'à ce que leur cœur faux soit dompté, ou bien jusqu'à ce qu'ils aient expié leurs fautes. — 42. Je me souviendrai de mon alliance avec Jacob, ainsi que de mon alliance avec Isaac, et aussi de mon alliance avec Abraham, je m'en souviendrai pour eux et pour leur pays, — 43. le pays qui a été abandonné d'eux, qui a acquitté la dette de ses chômages en devenant solitaire, tandis qu'eux, ils payaient pour leurs fautes leur dû, puisqu'ils avaient dédaigné mes préceptes et que leurs âmes avaient haï mes prescriptions. — 44. Et pourtant, malgré

1) C'est-à-dire ceux qui ont confessé leurs péchés sans se corriger.

tout cela, quand ils seront dans les pays de leurs ennemis, je ne les dédaignerai ni les repousserai et je ne les anéantirai ni ne romprai mon alliance avec eux, car je suis l'Éternel leur Dieu. — 45. Et je me rappellerai en leur faveur l'alliance avec les ancêtres que j'ai fait sortir du pays d'Égypte en présence des nations pour être leur Dieu, moi, l'Éternel, votre maître, qui tiens ma promesse.

VII. — *Nombres*, XXI, 13-20.

Ils repartirent de là et campèrent sur la rive de l'Arnon, situé dans le désert et partant du territoire des Amorrhéens, car l'Arnon est la frontière entre Moab et les Amorrhéens. — 14. C'est pourquoi on lit dans le livre des Conquêtes de Dieu : Parmi les flots impétueux la mer Rouge et parmi les fleuves l'Arnon¹ — 15. et l'embouchure des fleuves qui incline vers la terre cultivée d'Ar et s'appuie sur la frontière de Moab. — 16. Ils partirent de là vers le Puits, et c'est le Puits au sujet duquel Dieu dit à Moïse : Rassemble le peuple pour que je lui donne de l'eau. — 17. C'est alors qu'Israël composa ce cantique : Jaillis, ô Puits ! Et alors répondez ! — 18. Ce Puits, des princes l'ont creusé, et les nobles du peuple l'ont foré en le traçant avec leurs bâtons. Puis ils partirent de ce désert vers l'endroit du Don. — 19. Et de l'endroit du Don vers la Vallée et de cette vallée vers l'endroit des Temples².

1) D'après une ancienne tradition, Dieu fit pour Israël des prodiges non seulement sur la mer Rouge, mais aussi sur l'Arnon. Dans le livre des Conquêtes de Dieu, ces prodiges étaient énumérés.

2) A défaut du commentaire du Saadia, il est difficile de se rendre compte du sens de ces versets, bien qu'il y ait dans le Targoum des allusions à des traditions que nous ne connaissons pas.

VIII. — *Nombres*, xxiii, 1 — xxiv, 26.

Balaam dit à Balâq : Bâti-moi ici sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept béliers. — 2. Balâq le fit ; ils sacrifièrent tous les deux un taureau et un bélier sur chaque autel. — 3. Puis Balaam dit à Balâq : Arrête-toi auprès de ton sacrifice ; moi, je m'en irai, peut-être l'ordre de Dieu viendra-t-il à ma rencontre, et la parole qu'il m'enseignera je t'en ferai part. Il s'en alla tranquillement, — 4. et lorsque l'ordre de Dieu vint à sa rencontre, il dit : J'ai dressé sept autels et sacrifié un taureau et un bélier sur chacun d'eux. — 5. Dieu lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 6. Il retourna auprès de lui et le trouva debout auprès de son sacrifice, et tous les princes de Moab étaient avec lui. — 7. Il proféra son oracle et dit : D'Aram me fit venir Balâq, roi de Moab, des montagnes d'Orient, en disant : Lève-toi ! maudis-moi Jacob, livre-moi au mépris le peuple d'Israël. — 8. Comment blâmerai-je ceux que le Tout-Puissant n'a pas blâmés et comment livrerai-je au mépris ceux que Dieu ne méprise pas ? — 9. Et moi, je le vois des cimes des montagnes, je l'aperçois des collines, que c'est un peuple qui demeurera séparé et ne sera pas compté avec les autres nations. — 10. O toi, qui comptes la postérité de Jacob et énumères les descendants d'Israël, je te prie que mon âme meure de la mort des justes et que ma fin ressemble à la leur. — 11. Balâq lui dit : Que m'as-tu fait ? je t'ai appelé pour injurier mes ennemis et voici que tu les bénis. — 12. Il répondit et lui dit : Ne dois-je pas observer et dire ce que Dieu m'enseigne. — 13. Il reprit : Viens avec moi dans un autre endroit d'où tu le verras, seulement tu le verras en partie, mais pas tout entier ; peut-être pourras-tu l'injurier. — 14. Il le conduisit au champ élevé, sur la hauteur de la tour, et il y bâtit sept autels et sacrifia sur chaque autel un taureau et un bélier. — 15. Balaam lui dit :

Reste ici auprès de ton sacrifice, et moi, je chercherai une rencontre dans cet endroit. — 16. L'ordre de Dieu rencontra Balaam et lui enseigna un discours et dit : Retourne auprès de Balâq et parle ainsi. — 17. Il revint auprès de lui, qui se tenait près de son sacrifice avec les princes de Moab. Balâq demanda : Qu'a dit Dieu ? — 18. Balaam proféra son oracle et dit : Lève-toi, Balâq, et écoute; cherche à bien entendre la parole, fils de Sippôr ! — 19. Le Tout-Puissant n'est pas comme les hommes pour qu'il mente, ni comme un fils d'Adam pour qu'il se repente. Penses-tu qu'il parle et n'agisse pas, qu'il affirme et n'exécute pas ? — 20. Eh bien, n'ai-je pas reçu des bénédictions ? Je les bénis donc et je ne me dédis pas, — 21 parce qu'il ne voit pas d'iniquité dans la famille de Jacob ni de vice parmi les hommes d'Israël; Dieu, leur Maître, est avec eux, et l'amitié du Roi leur est acquise. — 22. Le Tout-Puissant qui les a fait sortir de l'Égypte les défend avec les cornes du *reêm*. — 23. Les mauvais augures ne font pas impression sur la famille de Jacob, ni le sortilège n'influe sur les hommes d'Israël; on leur dit seulement ce que le Tout-Puissant a fait. — 24. C'est un peuple qui se lève comme un lionceau, et comme un lion il se dresse, sans se coucher avant d'avoir dévoré sa proie et bu le sang de sa victime. — 25. Balâq lui dit : Puisque tu ne l'injures pas, ne lui donne pas de bénédictions. — 26. Balaam lui répondit et dit : Ne t'ai-je pas prévenu que je ferai ce que Dieu m'ordonnera ? — 27. Balâq reprit : Je te conduirai à un autre endroit; peut-être plairait-il à Dieu que tu m'injures ce peuple de là. — 28. Il l'amena sur la cime de la colline qui dominait la surface du désert. — 29. Balaam dit : Bâti-moi sept autels et prépare-moi sept taureaux et sept béliers. — 30. Balâq fit comme il lui avait dit, et ils sacrifièrent un taureau et un bélier sur chaque autel.

xxiv — 1. Lorsque Balaam vit qu'il plaisait à Dieu de bénir la famille d'Israël, il n'alla pas, comme les deux premières fois, chercher les sortilèges, et il tourna sa face vers le désert. — 2. Ayant étendu ses regards et les voyant camper dans l'ordre de leurs

tribus, la prophétie de Dieu descendit sur lui. — 3. Il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor ! Parle, ô homme à la vue perçante ! — 4. Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout et qui dors les yeux ouverts ! — 5. Combien sont belles tes tentes, ô famille de Jacob, et tes demeures, ô peuple d'Israël ! — 6. Elles sont comme des vallées étendues, comme des jardins aux bords d'un fleuve, comme des tentes dressées par Dieu, comme un cèdre près de l'eau. — 7. L'eau ruisselle de ses branches, c'est une plante abondamment arrosée ; son roi est plus grand qu'Agag et sa royauté est sublime. — 8. Le Tout-Puissant qui a fait sortir son peuple d'Égypte le défend avec les cornes du reêm ; il dévore ses ennemis parmi les nations, il ronge leurs os et il les blesse avec des flèches. — 9. Lorsqu'il est couché et accroupi comme un lion ou un lionceau, qui le soulèvera ? Ceux qui te bénissent sont bénis et ceux qui te maudissent seront maudits. — 10. La colère de Balâq s'enflamma contre Balaam, et de colère il frappa des mains en disant : Je t'ai appelé seulement pour injurier mes ennemis, et voici que tu viens de les bénir pour la troisième fois. — 11. Maintenant, pars pour ton pays ; je pensais te faire des honneurs, mais Dieu y a mis obstacle. — 12. Balaam répondit : N'ai-je pas dit aux messagers que tu m'as envoyés : — 13. Quand même Balâq me donnerait de l'argent et de l'or plein son palais, je ne pourrais transgresser l'ordre de Dieu ni faire du bien ou du mal de mon chef ; je ne saurais dire que ce que Dieu me dit. — 14. Maintenant je retourne chez mon peuple. Eh bien, je veux te faire connaître ce que ce peuple fera au tien vers la fin des jours. — 15. Et il proféra son oracle et dit : Parle, ô Balaam, fils de Beor ! Parle, ô homme à la vue perçante ! Parle, ô toi qui entends les paroles du Tout-Puissant et qui connais la science du Très-Haut et qui vois les visions de Celui qui suffit à tout, qui dors les yeux ouverts. — 17. Un homme, je le vois, mais il n'est pas maintenant ; je l'aperçois, mais il n'est pas près ; un astre s'élancera de la famille de Jacob et un sceptre se dressera des

hommes d'Israël ; il affaiblira les côtes de Moab et il fera trembler les enfants de Seth. — 18. Édom sera exterminé, et de même Séir et tous les ennemis d'Israël, qui augmentera en vigueur. — 19. Et celui de la famille de Jacob qui régnera fera périr le reste des villes. — 20. Puis il vit Amaléq, et il proféra son oracle en disant : Amaléq est la première des nations, et elle finira par périr. — 21. Puis il vit les Kénéens, et il proféra son oracle en disant : Ta demeure sera forte et tu mettras sur le rocher ton nid. — 22. Lorsque sera venu le temps d'exterminer les Kénéens, combien d'eux seront faits captifs par les hommes de Mossoul. — 23. Puis il proféra son oracle et dit : Malheur à celui qui vivra lorsque le Tout-Puissant l'aura fait, — 24. lorsque les galères, sorties du port de Chypre, châtieront les gens de Mossoul et d'Eber, et que les Chypriens à leur tour seront menés à la destruction. — 26. Puis Balaam se leva, s'en alla, retourna dans son pays ; et Balâq aussi se remit en route.

IX. — *Deutéronome*, xxxii, 1-43.

1. Que les habitants des cieux soient attentifs pour que je parle, et que les habitants de la terre écoutent les paroles de ma bouche ! — 2. Que mon éloquence coule comme la pluie et que ma parole ruisselle comme la rosée, comme l'ondée sur l'herbe et comme les gouttes d'eau qui se succèdent sur le gazon. — 3. Car je vous invoque au nom de Dieu ; rendez donc hommage à la grandeur de notre Maître, — 4. au Créateur dont l'œuvre est parfaite, dont toutes les voies sont (conformes) à la justice, au Tout-Puissant en qui est la vérité et en qui on ne trouve aucune iniquité, qui est équitable et droit. — 5. Elle s'est corrompue devant lui, non pas comme ses élus, mais comme des gens couverts de taches, cette race perverse et tortueuse. — 6. Est-ce par des actions pareilles que vous payez Dieu de retour, ô peuple sot et nullement sage ? N'est-ce pas lui qui t'a produit, créé, qui t'a fait

et organisé? — 7. Souviens-toi des jours d'autrefois et médite les années des générations passées; interroge ton père, il te l'apprendra, les anciens et ils te le diront. — 8. Le Très-Haut, quand il donna aux nations leurs propriétés et dispersa les fils d'Adam, retint des territoires des nations le compte des enfants d'Israël. — 9. Car ce peuple appartient à Dieu, et Jacob est son élu et sa propriété. — 10. Il l'a pourvu dans le désert et quand ce peuple errait dans des terres incultes, il l'a protégé, a veillé sur lui et l'a gardé comme la prunelle de ses yeux. — 11. Comme l'aigle veille sur son nid et plane sur ses aiglons, il déploie ses ailes, prend ses aiglons et les emporte sur ses pennes; — 12. ainsi Dieu l'a conduit à lui seul, sans le concours d'aucune autre divinité. — 13. Il l'a fait monter sur les hauteurs de la terre, au point de lui faire manger les produits des vergers; c'est comme s'il l'avait nourri du lait sortant de la pierre et du miel fourni par le dur rocher, — 14. de la crème de la vache, du lait des brebis, ainsi que de la graisse des agneaux, des béliers de Basan et des boucs et encore de la moelle exquise du froment; c'est comme si le sang du raisin l'abreuvait de vin. — 15. Lorsque le peuple élu se fut engraisé ainsi, il regimba quand on lui dit : Tu es devenu gros, gras et dur; alors il abandonna le Dieu qui l'avait créé et méprisa le soutien de son salut. — 16. Il l'irrita par des divinités étrangères, et par ses actes abominables il excita sa colère. — 17. Il sacrifia aux démons qui ne sont pas Dieu, aux idoles qu'il ne connaissait point, à de nouveaux venus que les meilleurs de tes ancêtres n'avaient pas aperçus, — 18. On l'avertit : Tu oublies le Créateur qui t'a produit et le Tout-Puissant à qui tu dois ton origine. — 19. En voyant cela, Dieu rejeta ce peuple parce que ses fils et ses filles avaient excité sa colère. — 20. Il dit : Je retirerai d'eux ma miséricorde, je leur montrerai quelle sera leur fin, car ils sont une race perverse, des enfants sans foi. — 21. De même qu'ils m'ont irrité par qui n'est pas Dieu et excité ma colère par leurs vanités, ainsi je les combattrai par qui n'est pas peuple et je les affligerai par une tribu sans intelli-

gence. — 22. Car le feu de ma colère s'enflammera, puis se propagera jusqu'au plus profond de l'abîme; il dévorera la terre et les plantes, embrasera jusqu'au fondement de la montagne. — 23. Ainsi j'augmenterai leurs malheurs et je répandrai mes flèches parmi eux; — 24. les ardeurs de la faim, la chaleur de la fièvre brûlante et la mort amère et la dent des carnassiers, je les enverrai contre eux en même temps que le venin de ceux qui rampent dans la poussière. — 25. L'épée fera des victimes au dehors et la terreur au dedans; jusqu'à l'adolescent avec la jeune vierge et jusqu'au nourrisson avec le vieillard la craindront. — 26. Déjà je disais : J'irais avec eux jusqu'au bout, et je ferais disparaître leur souvenir parmi les hommes, — 27. si je ne redoutais pas pour eux l'artifice de l'ennemi, que leurs adversaires méconnaissant cela ne disent : Notre main a triomphé et ce n'est pas Dieu qui a fait tout cela. — 28. Car (ces ennemis) sont une nation dépourvue de sagesse et privée d'intelligence. — 29. S'ils étaient devenus sages, ils réfléchiraient là-dessus et comprendraient par là quelle sera leur fin. — 30. Alors ils diraient : Comment un seul homme pourrait-il en poursuivre mille, deux mettre en fuite une myriade, si leur soutien ne les avait pas livrés et si Dieu ne les avait pas vaincus. — 31. Certes leur soutien n'est pas comme notre soutien, et nos ennemis ne savent pas juger; — 32. ils seront châtiés comme si leur vigne venait des vignes de Sodome et des treilles de Gomorrhe; aussi leurs raisins sont des raisins vénéneux et les grappes sont amères pour eux, — 33. et leur vin est comme le venin du serpent, comme le poison de l'espèce tachetée, qui est la plus violente. — 34. Tout cela n'est-il pas réservé chez moi, scellé dans mes trésors? — 35. A moi appartient le châtement et la rétribution à l'époque où leurs pieds glisseront. O combien est proche le jour de leur catastrophe! Et avec quelle promptitude arrive ce qui est préparé pour eux! — 36. Lorsque Dieu prendra parti pour son peuple et pardonnera à ses serviteurs, lorsqu'il aura vu que leurs forces sont à bout et que, par suite de la colère des ennemis, il n'y a plus ni prisonnier

ni homme libre, — 37. et que l'ennemi aura dit: Où est leur Dieu, le soutien sur lequel ils se sont reposés? — 38. Que ces dieux qui se nourrissaient de la graisse de leurs sacrifices et buvaient le vin de leurs libations se lèvent maintenant, viennent à votre aide et vous mettent sous leur protection! — 39. Voyez maintenant que je suis seul et qu'il n'y a pas de Dieu avec moi, que seul je fais mourir et vivre, de même que depuis longtemps je blessais et ne cessais pas de guérir et que personne ne sauve de ma main. — 40. Moi, je le jure par le ciel, et je dis: Par mon existence éternelle! — 41. J'aiguiserai l'éclat de mon glaive et ma main saisira la justice; je rendrai le châtement à mes ennemis et la rétribution à ceux qui me haïssent; — 42. ce sera comme si j'enivrais mes flèches de leur sang, comme si mon glaive dévorait leurs chairs et s'abreuvait du sang des tués et des captifs, des têtes des Pharaons parmi les ennemis. — 43. Louez, ô nations, son peuple, car il vengera le sang de ses serviteurs, infligera son châtement à ses ennemis et pardonnera à son pays et à son peuple.

X — *Deutéronome*, xxxiii, 1-13.

1. Voici les bénédictions dont Moïse, l'envoyé de Dieu, bénit les enfants d'Israël avant sa mort. — 2. Il dit: O Dieu qui t'es révélé à nous sur le mont de Sinaï, qui as fait briller ta lumière du mont Séir et nous es apparu au mont Paran, toi qui as apporté aux myriades des saints une loi de feu (écrite) par ta droite pour eux, — 3. et qui as aussi favorisé des nations! alors tous leurs hommes d'élite t'obéissent, ils suivent tes traces et transmettent tes paroles. — 4. O Dieu qui as ordonné à Moïse de nous donner la Loi et en as fait l'héritage pour la communauté de Jacob, — 5. et dont l'empire s'étendit sur l'élu lorsque ses chefs se réunirent à lui ainsi que toutes les tribus d'Israël! — 6. je te prie que Ruben vive et ne meure pas et qu'il ne soit pas réduit à une population qu'on pourrait compter. — 7. Voici ce qu'il dit à Juda: O

Dieu, entends la voix de Juda et ramène-le à son peuple de ses excursions, que ses mains lui fassent obtenir justice et sois son aide contre ses ennemis. — 8. Il dit à Lévi : O Dieu, qui as accordé tes *toumtm* et tes *ourtm* à l'homme dont tu as reconnu la piété, que tu as éprouvé à Massah et à qui tu as fait des reproches au sujet des eaux de Meribah, — 9. que tu as trouvé parlant de son père et de sa mère comme s'il ne les avait pas vus, qui ne reconnaissait pas ses frères et reniait ses fils parce qu'ils (les Lévites) observaient tes paroles et gardaient ton alliance. — 10. Ils rendent des jugements d'après tes prescriptions aux hommes de Jacob et d'après ta Loi à Israël; ils placent l'encens devant toi et l'holocauste sur ton autel. — 11. O Dieu, bénis ainsi sa troupe et agrée l'œuvre de ses mains, affaiblis les reins de ses adversaires et de ses ennemis pour qu'ils ne puissent plus l'attaquer. — 12. Il dit à Benjamin : Comme il est le favori de Dieu, il reposera confiant en lui; Dieu l'entoure toujours et demeure à ses côtés. — 13. Il dit à Joseph : O Dieu, bénis son pays par les douceurs de ton ciel et de sa rosée, par les abîmes aux couches souterraines, — 14. par les douceurs des récoltes mûries au soleil et les douceurs des grains mûris par la lune, — 15. par les racines des hautes montagnes et les branches des collines antiques, — 16. par les délices de la terre entière et par la faveur de Celui qui demeure dans le buisson. Puisse tout cela descendre sur la tête de Joseph, sur le sommet de l'Élu de ses frères! — 17. Qu'il resplendisse, lui qui est comparé au premier-né de son taureau, et que ses cornes soient comme les cornes du rhinocéros, au point de frapper avec elles les nations jusqu'aux extrémités de la terre, j'entends parler des myriades d'Éphraïm et des milliers de Manassé. — 18. Il dit à Zabulon : Réjouis-toi, Zabulon, dans tes voyages, et toi, Issachar, sous tes tentes, — 19. car les nations se présenteront à notre montagne et y sacrifieront des victimes équitables; elles puiseront ce qui est au fond de la mer et ramasseront ce qui est caché dans le sable. — 20. Il dit à Gad : Béni soit Celui qui élargit son territoire! Gad l'habitera comme

le lionceau qui broie le bras en même temps que le sommet de la tête. — 21. Et il vit au commencement de son pays qu'une réunion de législateurs y sera enterrée, il vint donc auprès des chefs de sa nation, devint leur disciple et agit selon la justice de Dieu et de ses décisions envers le reste du peuple d'Israël. — 22. Il dit à Dan : Sois, ô Dan, comme un jeune lion qui s'élançe du Basan. — 23. Il dit à Nephtali : Sois rassasié de la grâce, sois comblé des bénédictions de Dieu et occupe le couchant et le midi de la terre. — 24. Il dit à Ascher : Sois béni de la part des amis de Dieu, ô Ascher, toi qui seras bienvenu auprès de tes frères et baigneras tes pieds dans l'huile ; — 25. tes verrous seront de fer et d'airain ; que ton courage soit comme il est maintenant. — 26. Il n'y a d'autre Dieu que le Dieu d'Israël, qui n'a pas son pareil, qui, par sa toute-puissance, trône dans le ciel et sur les hauteurs pour te secourir. — 27. Il est le refuge, le Dieu éternel ; au-dessous de lui sont les rois du monde puisqu'il a chassé devant toi l'ennemi et qu'il t'a dit : Extermine-le ; — 28. jusqu'à ce qu'une partie d'Israël résidât en sécurité, solitaire selon la parole de Jacob, sur une terre de blé et de vin et où son ciel aussi fait couler de la rosée. — 29. Sois donc heureux, ô Israël ! Quel peuple, comme toi, est secouru par Dieu, qui est ton bouclier, ton aide, ton épée et ton orgueil ? Tes ennemis s'humilieront devant toi, et toi tu fouleras leurs hauteurs.

משאפה¹): 11 ולסאירי² אלאיאת ואלבראהין אלתי בעת אללה בהא
 מוסי פצנעהא פי בלד מצר לפרעון ולגמיע קואדה ולסאיר אהל בלדה:
 12 ולגמיע אלאידי אלשדידה וסאיר אלמכאוף אלעפימה אלתי צנעהא
 מוסי בחצרה גמיע אל אסראיל:

¹ ובכ"י י': אר תגלא אללה לה ונאנמה שאפהא = כי נגלה ה' אליו ודבר עמו בלחש
 פנים אל פנים. ובפ': גיר ואסטה = בלי אמצעי במקום משאפה. עיין במדבר י"ב ח'.
² כן הוא בקי ובפ' ולפי זה "לכל" הוא רבוק עם אשר ידעו פנים אל פנים.
 ובכ"י י': לסאיר = לכל ולפי זה הוא רבוק עם ולא קם נביא עוד. עיין רמב"ן.

יא אשר אלדי סיכון רצא אכותה וגאמסא פי אלדהן קדמה: 25 תכון
 מן אלחדיד ואלנחאם מגאלקך ולתכן כאיאמך הדה שנאעתך⁽¹⁾: 26 לים
 אללה אלא אלאה אסראיל אלדי לים כמתלה סאכן אלסמא ואלשוואהק
 בקדרתה: פי עונך⁽²⁾: 27 והו אלומן אלאלאה אלזולי ומן דונה מלוך
 אלעאלם כמא טרד מן בין ידיך אלעדו וקאל לך אנפדה⁽³⁾: 28 חתי סכן 5
 בעין אל אסראיל ואתקא מנפרדא נטיר קול יעקוב⁽⁴⁾ פי בלד די בר
 ועציר ואיצא סמאווה תדר מלא: 29 פטובאך יא נסל אסראיל מן מתלך
 שעב מגאא באללה והו תרסך ועונך וסיפך ואקתדארך⁽⁵⁾ פיכצע אעדאך
 לך ואנת תמא עלי קמאקמהם:

לד

10

1 תם צעד מוסי מן בידאת מואב אלי גבל נבו ראם אלקלעה אלתי
 בחצרה יריחו פאוראה אללה גמיע אלבלד מן גרש אלי באניאם⁽⁶⁾: 2 וגמיע
 בלד נפתלי ואפרים ומנשה וגמיע בלד יהודה אלי אלבחר אלגרבי⁽⁷⁾:
 3 ואלדארום ואלמרג בקיע יריחו קריה אלנבל אלי זגר: 4 וקאל
 לה הלא אלבלד אלדי אקסמת לאברהים ואסחק ויעקוב קאילא לנמלכם 15
 אעמיה אוריתך בעיניך ואלי תם לא תגזו: 5 פמאת תם מוסי רסול
 אללה פי בלד מואב באמר אללה: 6 ודפנה⁽⁸⁾ פי אלואדי פי בלד מואב
 ממא ילי בית פעור ולם יעלם אחד בקברה אלי יומנא הלא: 7 ומוסי
 אבן מאיה ועשרין סנה אד מאת לם תדמס עינה ולם תזל רטובתה:
 8 פככי בנו אסראיל עלי מוסי פי בידאת מואב תלאתין יומא אלי אן
 אנקצת⁽⁹⁾ איאם חזנה: 9 ויהושע בן נון מלי רוח אלהכמה ממא אסנד
 מוסי ידיה עליה פקבל מנה בנו אסראיל וצנעו כמא אמר אללה מוסי:
 10 ולא יקום בעד דלך⁽¹⁰⁾ נבי לאל אסראיל כמוסי לאן ערפה אללה

(1) "וכימים האלו תהיה גבורתך" עיין ת"א וראב"ע.

(2) "אין אלוה כאלהי ישראל אשר אין כמוהו שוכן השמים והשחקים בגבורתו כעורך".

זכפי אלמסתיו במקום סאכן.

(3) "הוא הסעון האל הנצחי ותחתיו מלכי העולם כמו שגרש ספניך האויב ואמר לך

השכד אותי" וזה לשון הראב"ע: והגאון אסר כי ומתחת פירוש ומתחת השם.

(4) "עד ששכן קצת מישראל לבטח נפרדים איש מאחיו (עיין רש"י) כמו שאמר יעקב

זכר" ר"ל בברכתו. עיין ת"א.

(5) "ותוא מנגך ועורך וחרכך וגאונך".

(6) כן תרגם גלעד ודן בכל מקום.

(7) רש"י: עד ים המערב.

(8) רש"י: הקב"ה בכבודו.

(9) "עד אשר תמו".

(10) "ולא יקום אחר זה".

לבנימין אד הו ודיד אללה סיסכן ואתקא בה והו יטוף בה טול אלזמאן
 ובין טהראניה יסכן⁽¹⁾: 18 וקאל ליוסף אללהם פכארך פי בלדה מן
 מלאד סמאואתך וטלהא מן אלגמור אלגאיצה אלספלי: 14 ומן מלאד
 אלגלאת אלשמסיה ומלאד אלחבוב אלקרמה: 15 ומן אצול אלגבאל
 5 אלואליה ומן פרוע אליפאע אלדהריה: 16 ומן נעמה אלארץ באסרהא
 ורצא סאכן אלסנא יחל גמיע דלך בראם יוסף ובהאמה נאסך אכותה:
 17 וליכן אלבהא ללממתל בבכר תורה פתציר קרונה כקרן אלכרכדאן
 חתי ינטה בהא אלמס אלי אקטאר אלארץ ושרחהא אנהא רבואת
 אפרים ואלוף מנשה⁽²⁾: 18 וקאל לזבולן אפרה יא זבולן פי אספארך⁽³⁾
 10 ואנת יא יששכר פי מנאולך: 19 פאן אלמס אלי גבלכמא
 תחצר ותדבח פיה דבאיה עאדלה פהם גרך אלבחאר⁽⁴⁾ ירצעון
 ודפאין אלרמל יכנווהא: 20 ולגד קאל תבארך אלמוסע לה בלדה פהו
 כלבו יסכנהא אלדי ידך אלדראע מע אלהאמה: 21 ואנה ראי פי אול
 בלדה אן יכון גוקה אלראסמין הנאך מכנווה פאתי ריסא אלקום פתלמדהם
 15 וצנע בעדל אללה ואחכאמה מע סאיר אל אסראיל⁽⁵⁾: 22 ולדן קאל
 כן יא הן כשבל אלאסד בקוה אדא יערין מן אלבתניה⁽⁶⁾: 23 ולנפתלי
 קאל יא נפתלי אסתכתר מן ארצא וכן ממלוא מן ברכה אללה וחז מן
 אלארץ גרבא וגנובא⁽⁷⁾: 24 ולאשר קאל כן מבארבא מן אלואליא⁽⁸⁾

⁽¹⁾ עיון ראבי"ע. — ⁽²⁾ „ואמר ליוסף אנה השם ברך ארצו ממתק שמך ומטליו ומן תהום הנוולת מתחת וממתק התכואות הגדלות בשמש וממתק הגרמים הצומחים בירח ומן מוסדי הררי קדם ומענפי גבעות עולם וממעדני הארץ כלה ורצון השכן בסנה יבוא כל זה לראש יוסף ולקרדן נזיר אחיו ויהי הדרר לנמשל לכבוד שורו ויהיו קרניו כקרני ראם עד שינגח בהם העמים עד אפסי ארץ וביאור זה שהם רכבות אפרים ואלפי מנשה“.

⁽³⁾ ר"ל שזבולן היה יוצא באניות למסחר ויששכר יושב אתל. עיון רש"י.

⁽⁴⁾ „מפני שהאומות יראו בתרכם ויזבתו עליו זבחי צדק והם יינקו (העושר) הנסכע בים ויאספו מטמונות החול“ נראה שההר הוא הר ציון ונקרא הר זבולן ויששכר ביחס אל אומות העולם הבאים מן הים אל חופם ועיון בפירוש השני שהזכיר רש"י. ונראה שלפי דעת הגאון כי שפע ימים וכי מוסב על האומות מפני שכתב והם בלשון רבים ולא והמא בלשון שנים ובפ': וכנווהא במקום יכנווהא כלומר וטמונות החול ואוצרותיו.

⁽⁵⁾ „ואמר לגד ברוך המרחיב לו ארצו והוא ישכון בה כלביא אשר יטרף הזרוע עם הקרדק כי ראה בראשית ארצו כי שם קהילת מחוקקים טמונה ויבוא אל ראשי העם ויהי תלמידם ויעש בצדקת ה' ובמשפטיו עם כל ישראל“ העתקנו את שני הפסוקים מלה במלה ולא ידענו היטב כונן הגאון. ואפשר שכונן אל מה שנמצא ביהושע כ"ב ו'ד וכי שכנו בני גד ובני ראובן מובח על הירדן בתחלת גבול ארצם וכאשר באו אליהם פנתם ואליעזר ונשיאיו העדה להזכותם הלכו אליהם ושמעו לקולם ועשו את הקות ה' ומשפטיו עם כל אחיהם בני ישראל. אבל בכל זאת המחוקקים מה הם. ומלת יסכנהא במקום יסכנה.

⁽⁶⁾ „ולדן אסר היה דן בגבורה כגור אריה כאשר ידלג פתאום מן הכסף“ עיון ראבי"ע.

⁽⁷⁾ „ולנפתלי אסר היה נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה' ורש מן הארץ המערב והדרום“.

⁽⁸⁾ ר"ל מן האוהבים והקרובים ואפשר שכונן לשירוש הרמב"ן שכל אחיו וברכותו בשביל המעדים הבאים מארצו וגם יותים רבים היה בתחומו.

כמרהם וסם אלקש מנהא⁽¹⁾ אלצאריה: 34 אלא אן גמיע דלך⁽²⁾ מכנוז
 ענדי ומלתום פי כזאיני: 35 ולי אלאנתקאם ואלתופיה פי וקת תזול
 אקדאמהם אנה מא אקרב⁽³⁾ יום תעסהם ואסרע אלמעדת להם:
 36 אד יחכם אללה לשעבה וען עבדה יצפה אדא ראי אן אלמקדרה
 5 קד דהבת וכלא אלמחבום ואלמתרוך גמיעא מן סכטהם⁽⁴⁾: 37 וקאל
 אלעדו⁽⁵⁾ אין אלאההם אלמעטמד אלדי אסתכנו אליה: 38 אלדין כאנו
 יאכלון שחום דבאיחהם וישרבון למר מזאנהם יקומו אלן פיענוכס
 ויכונו עליכס גנא⁽⁶⁾: 39 אנשרו אלן אנני הו וחדי ולים אלאה מעי אנא
 אמית ואחיי כמא טאלמא קד אוהנת ולם אזל אשפי⁽⁷⁾ ולים מן ידי
 10 מבלין: 40 ואנא אקסם באלסמא ואקול ובקאי אלדאים: 41 לאסנן
 בריק סיפי ותמסך אלחכס ידי וארד אלאתקאם לאעדאי ואלמכאפה⁽⁸⁾
 עלי שאני: 42 פכאני אסכר סהאמי מן דמאהם⁽⁹⁾ וסיפי ואכל לחומהם
 פירו מן דם אלצריע ואלסבי מן רום פראענה אלעדא: 43 אמדחו יאהא
 אלאמס שעבה לאנה ינתקס דם עבדה פירד תלך אלנקמה עלי אעדאיה
 15 ויגפר לבלאדה ושעבה⁽¹⁰⁾: 44 ואתי מוסי וכלם אלקום בהדה אלתסביחה
 הו ויושע בן נון: 45 פלמא פרג מוסי ליכלם גמיע הדה אלכלמאת אלי
 גמיע אסראיל: 46 קאל להם רדו באלכס אלי גמיע אלכלאם אלדי
 אנא שאהדכס בה אליום לתאמרו בה בניכס פיהפשו ויעמלו גמיע
 אמור הדה אלתוריה: 47 לאנה לים בכלאם פארג הו ענכס כל הו
 20 חיאתכס ובה תמול מדתכס פי אלבלד אלדי אנתם גאיוון אלארדן
 אליה לתחוזה: 48 תם כלם אללה מוסי פי דאת דלך אליום קאילא:
 49 אצעד אלי גבל אלעברין הדא גבל נבו אלדי פי בלד מואב אלדי
 בחצרה יריחו ואנשר אלבלד אלדי אנא מעמיה לבני אסראיל חווא:
 50 ומת פי אלגבל אלדי אנת צאעד אליה ואנצם אלי קומך כמא מאת

(1) ר"ל המזיקים מן הפתנים.

(2) "הלא כל זה".

(3) תרגם בלשון תמיהה ר"ל מה קרוב וכו'.

(4) "כי ידיו ה' את דין עמו ויסלח לעבדיו כאשר ראה כי כחם עובים ואין עוד לא עשור

לא עזוב מפני חמתם" ר"ל שלא נשאר עוד איש מפני חמת האויבים.

(5) "ואמר האויב"

(6) ראב"ע: כדבריו האויבים שחשבו כי העולות מאכל לשם וכן בלשון רבים כדבריהם.

(7) "כאשר זה כמה פעמים מחצתי ולא חדלתי מלרפאות".

(8) כן הוא בקי ובכ"י י' ובפי' בטעות אלמכאפה וצ"ל אלמכאפה עיון למעלה ד' י'.

(9) "כאילו אשכיר חצי מן דמם וחרבני האכל בשרם וישבור צמאו מדם חלל ושכו

מראשי (המלכים ששעבדו את ישראל וכמו) פרעה האויבים" ומלת פראענה הוא לשון רבים

מן פרעון = פרעה. עיון ספרי. ודונש בתשובותיו סימן 76 מזכיר בשם הגאון: פורענות האויבים.

(10) "אדמת ועמו".

ממא אנצבוה מנהם אלבנון ואלבנאת⁽¹⁾: 20 פקאל אחנב רחמתי ענהם אוריהם⁽²⁾ מא עאקבתהם לאנהם גיל מתקלב בנון לא אמאנה פיהם⁽³⁾: 21 כמא אנהם אכאדוני בניר אלאה ואנצבוני בנרוראתהם כדאך אני אכידהם בלא שעב ובקביל גאהל אניטהם: 22 לאן אלנאר תנקדה מן גצבי פתתוקד אלי אספל אלתי ותאכל אלארץ ונבאתהא חתי תסטע 5 אסאם אלגבל: 23 כדאך אזידהם שרורא וסהאמי אפרקהא⁽⁴⁾ פיהם: 24 סגאר אלגוע וחמי אלוהג וחתף אלמר ואסנאן אלבהאים⁽⁵⁾ אטלקהא פיהם מע חמיה וואחל אלטראב: 25 וסיף מתכל מן כארג והיבה מן אלכדור חתי אלשאב חתי אלעאתק ואלרציע מע דוי אלשיבה כאפה⁽⁶⁾: 26 ולקד קלת אתקצאהם⁽⁷⁾ באסתחקאק ואעטל מן בין אלנאם 10 דכרהם: 27 לולא אנא אחר להם כיד אלעד⁽⁸⁾ לילא ינכר דלך אעדואוהם כילא יקולו ידנא קד עלת וליס אללה פעל בהם כל הדה אלאמור: 28 לאנהם⁽⁹⁾ קביל מציע אלחכמה וליס פיהם פהם: 29 ולו תחכמו לעקלו כלה יפהמון בהא עאקבתהם: 30 והו אן יקולו⁽¹⁰⁾ כיה יקלב אלואחד אלפא ואתנאן יהרבון רבוה לולא אן מעתמדהם אסלמהם ואללה 15 אמכן מנהם: 31 אנה לים כמעמדנא מעתמדהם ולא אעדאונא יפקהון: 32 אנהם יעאקבון כאן מן גפן סדום גפנהם⁽¹¹⁾ ומן דואלי עמרה כדאך ענבהם ענאב אלסם וענאקידהם מרה להם: 38 וכחמיה אלתנאנין

(1) „וכאשר ראה זאת ה' נאץ אותם מפני שבניהם ובנותיהם הכעיסוהו“.

(2) „אראה להם“ מכנין הפעיל.

(3) וזה לשון תשובות דונש סימן 141: ואמר לא אמן בס אין אמנה בהם ואינו כן בלתי לא נאמן בהם.

(4) „אחלקם“ ר"ל עד שיכלו מאשפתי דונש סימן 74: מן אוסיף עליהם מרורות.

(5) „ולעפות רעב וחום רשפי אש ומות קשה ושיני בהמות“ . . . ובשרשים לאבן גנאח דף 369 הערה 46: פסר פיה סגור והו אליהג. ותרגם לחומי בענין חום ורשף מן רשפיה שה"ש ה' ודונש בתשובותיו 42 הביא ההעתקה הזאת והשיג עליה.

(6) „יראים ממני“ ר"ל מן תהרב.

(7) כן הוא הנוסחא ב"ק ובכ"י י' וענינו אשימם במצור ובמצוק ובפ': אהלך גהאתהם = אאבד פאותם ושתי ההעתקות האלו אינן מסכימות עם כה שהזכיר דונש בתשובותיו בשם הגאון סימן 174 וזה לשונו: ואמר בפירוש אפאיהם שהוא מלשון אף ואלו היה כן היה אומר אפאיהם אבל אומר שהוא מן פאה. ונראה שכן היתה דעת אונקלוס שתרגם: אחיל רגזו עליהון ואשצטון.

(8) עיין למעלה פסוק כ"א.

(9) ר"ל מפני שהאיבים וכן בפסוק שלאחריו לו חכמו וכו' ר"ל לו חכמו אויבי ישראל.

(10) ישיכלו על הדבר להבין ממנו מה תהיה אחריתם.

(11) „זוה שיאמר“.

(11) „ואויביו אינם יודעים שיענשו כאלו מגפן סדום גפנם“ וכן אמר דונש בתשובותיו סימן 77: והם לא ידעו כי נפרעין מהם.

5 אפסד אמאמה לא כאוליאה לכן אלמעִיבין אלגיל אלעסר אלמנפתל⁽¹⁾:
 6 אללה תכאפון בהדה אלאפעאל⁽²⁾ יא שעב גאהל גיר חכים אליים
 7 הו מנשיך קאניך הו צנעך ואתקנד: 7 אדכר אִיאם אלדהר פתפּהם
 8 סנין גיל וגיל סל אבאך ויכברך אשיאכך ויקולון לך: 8 אן אלעאלי מן
 5 חית אנחל אלמם ופרק בני אדם אוקף מן תכס אלמם אחצא בני
 9 אסראיל⁽³⁾: 9 לאן צפוה אללה שעבה אל יעקוב פצלה וכאַצתה⁽⁴⁾:
 10 כפאה⁽⁵⁾ פי ארץ אלברִיִּה ופי תיה פלאה אלסמאואה אחאט בה ופהמה
 11 וחפטה כגנין עינה: 11 כאלנסר יתיר עלי וכרה ועלי גואזלה ירפרף
 12 יבסט גנאחיה פיאכדהם ויחמלהם עלי רישה: 12 כדאך אללה סירה
 10 פראדא וליים מעה מעבודאת אכר: 13 וארכבה עלי קמאקם אלארץ חתי
 אכל מן נמו אלריאץ וכאנה ארצעה אללבן מן אלחגר ואלעסל מן
 אלצואן אלצלדי⁽⁶⁾: 14 סמן אלבקר ולבן אלגנס מע שחום אלכראף
 וכבאש בני אלבתניה ואלעתדאן מע לב דרמך אלחנטה⁽⁷⁾ וכאן דם
 אלענב ישרבה כמרא⁽⁸⁾: 15 פלמא סמן אלמוצוף⁽⁹⁾ כדאך בטר אד קיל
 15 לה⁽¹⁰⁾ קד סמנת וגלמט וגסות⁽¹¹⁾ פתרך אלאלאה אלדי צנעה ואמתחן⁽¹²⁾
 מעתמד גותה: 16 ואגארוה⁽¹³⁾ באגנביין ובמכארה יגצוונה: 17 ידבחון
 ללשיאטין וליסת באלהה והי מעבודאת לם יערפוהא גדד גאת מן קריב
 ולם יעב בהא אכיאר אבאיכם⁽¹⁴⁾: 18 פקיל לה אלכאלק אלמנשיך
 תנסי⁽¹⁵⁾ ואלטאיק אלמבתדיך: 19 פלמא ראי דלך אללה פרפצהם

(1) נראה שהפירוש הוא כן: הדור העקש והנפתל השחית דרכו לפניו לא באוהביו כי אם כבעלי מום אנשי רשע.

(2) "הלה" תגמלו באלה המעשים".

(3) ראב"ע: אמרו המפרשים על דור הפלגה שנפעה כל הארץ כי אז גזר השם להיות ארץ שבעה גוים לישראל והוא שתספיק למספרם על כן למספר בני ישראל.

(4) "כי נחלת ד' עמו ויעקב בחירו וסגולתו".

(5) וכן ת"א: ספק צרכיתון.

(6) "ויאכילו מתנובת השרה וכאילו הניקחו חלב מסלע ורבו מחלמיש צור" העתיק לפי הענין עיין תהלים פ"א י"ז.

(7) ענינו הקמה היותר שמן והיותר נקי מן החטים.

(8) "כאילו דם הענב משקהו יין" ר"ל המוכהר שבענבים.

(9) "העם הנבחר והמשובח" וכן תרגם למטה ל"ג ה'.

(10) "וכאשר אמרו לך".

(11) "קשית".

(12) "וינסח" כן הוא בכ"י ו' ובק' ונראה שצ"ל אמתחן = ויבו. ועיין פירושו למשלי כ"ב ו' ושם נמצא ג"כ אמתחן בגוף הכ"י ונרשם בגליונו אמתחן באותיות ערביות אבל בפ' ואסקט ר"ל שחשבונו כנפל מלשון נבל תבול שהוא כמו נפל תפל.

(13) בכ"י ו' ובפ': ואכדו יכאדונה = והתחילו להבעיר אש חמתו עיין למטה פסוק כ"א.

(14) "לא שרו לבם אליהם הנבחרים שבאבותיכם" עיין תשובות דונש סימן 72.

(15) "ואמרו לך" תרגם תשי ותשכח במלה אחת מפני שענינם אחר.

ולקנחא לבני אסראיל חתי תצירהא פי אפואההם¹ לכו תכון לי הדה
 אלתסכחה שאהדא עליהם: 20 אד אדכלהם אלי אלבלד אלדי
 קסמת לאבאיהם והו יפיץ לבנא ועסלא פיאכל קומהם² וישבע ויסמן תם
 יולי אלי מעבודאת אכר פיעבדהא וירפצני ויפסך עהדי: 21 פיוכו אדא
 אצאבתהם שראיר כתורה ושראיד חצרת הדה אלתסכחה בשאהד עליה⁵
 אד יגב אן לא תנסי מן אפואה נסלה לאני עאלם בכאמרה³ מן אליום קבל
 אן אדכלה אלי אלבלד אלדי קסמת לה: 22 פכתב מוסי הדה אלתסכחה
 פי דלך אלוקת ולקנחא בני אסראיל: 23 תם אסתכלף מוסי⁴ יהושע
 אבן נון וקאל לה תשרד ותאידי לאנך תדכל בני אסראיל אלבלד אלדי
 קסמת להם ואנא אכון מעך: 24 פלמא פרג מוסי מן כתב גמיע כלאם¹⁰
 הדה אללתוריה פי אלספר אלי אן כמלת: 25 אמר מוסי אללואנין
 חאמלי צנדוק אלשהאדה וקאל להם: 26 גדו הדא אלספר אללתוריה
 וצירוה אלי גאנב צנדוק עהד אללה רבכם פיוכו תם עליך⁶ שאהדא:
 27 לאני עאלם כלאפך וצעובה רקבתך הודא ואנא פי אלחויאה מעכם
 לם תזאלו מזאלפין וכיף בעד מותי: 28 גזקו אלי גמיע שיוף אסבאמכם¹⁵
 וערפאכם חתי אכלמהם בהדא אלכלאם ואשהד עליהם אלסמא
 ואלאריץ: 29 לאני עאלם אנכם בעד מותי סתפסדון ותזולון מן אלטריק
 אלדי אמרתכם בה פיואפיוכם אלשר פי אכר הדה אלואים אד תצנעון
 אלשר בן ידי אללה לתגיטוה באעמאל ידיכם: 30 וכלמהם מוסי
 כגמיע כלאם הדה אלתסכחה אלי אן כמלת:²⁰

לב

1 ינצת אהל אלסמאואת חתי אתכלם ויסמע אהל אלאריץ אקואל
 פאי¹: 2 וידר כאלמטר בתי ותהטל כאלטל מקאלתי כאלטש עלי
 אלכלא וכאלרדאד עלי אלעשב²: 3 לאני אדעוכם באסם אללה פאעטו
 אלכבריא לרבנא³: 4 אלכאלק⁴ אלצחיה פעלה אלדי גמיע סורה²⁵
 באלחכם אלטאיך דו אלמאנה לא גור ענדה הו אלעדל אלמסתקים:

¹ בכ"י י' ובס': חתי תסתמלהא מן אפואההם = עד שתחתוף אותה מפיהם. ר"ל
 שתהיה שגורה בפיהם.

² גראה שענינו קום מנתם = איזה מהם.

³ הגאון לא העתיק המלות אשר הוא עושה. עיין אלמאנאת דף 155.

⁴ המלה הזאת חסרה בכ"י י' ובס': ובאמת גראה שהציווי מוסב על ה'. ועיין רש"י.

⁵ עיין ראב"ע.

⁶ הגאון תרגם: יאוינו יושבי השמים וישמעו יושבי הארץ.

⁷ וכן תרגם ג"כ אבן גנאה בשרשים שעירים ורביבים.

⁸ "מפני שאקרא אתכם בשם ה' ולפיכך חבו גדל". ראב"ע: שב אל השמים והארץ.

⁹ תרגם צור כמו יוצר וכן למטה פסוק י"ח.

אללה בהם כמה צנע בסיוחון ועוג מלכי אלאמוריו וכאהל בלדהמא
 אלדין אנפדהם: ⁵ ויסלמהם אללה בין ידיכם ותצנע בהם כגמיע
 אלוציה אלדי אוציתכם: ⁶ תשדדו ותאידו לא תכאפהם אן אללה רבך
 נורה סאיר בין ידיך לא ידעך ולא יתרכך: ⁷ ודעי מוסי ביהושע וקאל
⁵ לה בחצרה גמיע אסראיל תשדד ותאיד פאנך תדכל האולי אלקום
 אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיהם אן יעטיהם ואנת תנחלה להם:
⁸ ואללה אלדי נורה סאיר בין ידיך הו יכון מעך לא ידעך ולא יתרכך
 פלא תכף ולא תרעד: ⁹ תם כתב מוסי הדה אלתוריה ודפעהא אלי
 אלאימה בני לוי אלחאמלין צנדוק עהד אללה ואלי גמיע שויך אסראיל:
¹⁰ ¹⁰ פאמרהם מוסי קאילא בעד סבע סנין⁽¹⁾ פי וקת סנה אלתסיב פי
 חג אלמטל: ¹¹ אדא חג גמיע אל אסראיל ליחצרו⁽²⁾ בין ידי אללה רבך
 פי אלמוצע אלדי יכתארה תקרא הדה אלתוריה חדא גמיע אסראיל
 בחית יסמעונהא⁽³⁾: ¹² ודאך באן תגוק⁽⁴⁾ גמיע אלקום אלרגאל ואלנסא
 ואלאטפאל ואלגריב אלדי פי מחאלך לכו יסמעו ויתעלמו ויכאפו אללה
¹⁵ רבכם ויחפטו ויעמלו בגמיע כלאם הדה אלתוריה: ¹⁸ ובנוהם אלדין
 לם יבלגו⁽⁵⁾ יסמעו ויתעלמו ליכאפו אללה רבכם טול אלזמאן אלדין
 אנתם אחיא עלי אלבלד אלדי אנתם עאברון אלארדן לתחוזהו:
¹⁴ וקאל אללה למוסי הודא דנא אגלך לתמות אדע ביהושע וקפא פי
 כבא אלחצר חתי אסתכלפה⁽⁶⁾ פמצי מוסי ויהושע ווקפא פי כבא
²⁰ אלמחצר: ¹⁵ פתגלא אללה פי אלכבא בעמוד גמאם ווקפא עלי באבה:
¹⁶ פקאל אללה למוסי אנך מנצנע מע אבאיך וסיקום הודא אלשעב
 פיטגו פי תבע מעבודאת אהל אלבלד אלדי הו סאיר אלי תם פי מא
 בינהם פיתרכני ויפסך עהדי אלדי עאהרתה מעה: ¹⁷ פישתד גצבי
 עליהם פי דלך אליום פאתרכהם ואחגב רחמתי ענהם פיצירון מאבלא
²⁵ ותציבהם שראיר כתירה ומצאיק פיקול פי דלך אלזמאן אלא אן ממא
 לים נור רבי מעי אצאבתני הדה אלשראיר: ¹⁸ ומע דלך אנא מקים⁽⁷⁾
 עלי חגב רחמתי פי דלך אלזמאן ענהם כסכב אלשר אלדי עמל אד
 ולי אלי מעבודאת אכר: ¹⁹ ואלאן אכתבו לכם הדה אלתסבחה

(1) „אחר שבע שנים” ר"ל בשנה השמינית, עיין ת"א ורשי' ובכ"י ו' ובפ': פי כל מדה
 סבע סנין כמו למעלה ס"ו א'.

(2) בכ"י ו' ובפ': פי מני גמיע אל אסראיל ללחצור.

(3) ת"א: ותשמענין.

(4) „וזה שתקחיל”.

(5) „אשר לא הגיעו לבר עונשין”. כן הוא בכ"י ו'. אבל בפ' ובק': לא יעלמון.

(6) „כדי שאעמידהו תחתך”.

(7) „ובכל זאת אסתיר עוד ממנו רחמים שלי”. ראב"ע: שאם יקראו אלי לא אענם.

תחיא: 7 ויהל אללה רבך הדה אללענאת עלי אעדאך ועלי שאניך
 אלדין כלבוך: 8 ואנת תתוב ותקבל אמר אללה ותצנע גמיע וצאיאה
 אלתי אנא אמרך אליום: 9 ויוידך אללה לירא¹ פי גמיע עמל ידך
 ותמר גסמך ותמר בהאימך ותמר ריאצך אד ירגע אללה אן יקצד
 בך לירא כמא קצד באבאיך: 10 אד תקבל קול אללה רבך לתחפט⁵
 וצאיאה ורסומה אלמכתובה פי ספר הדה אלתוריה אד תתוב אלי
 אללה רבך בכל קלבך ונפסך: 11 ואעלם אן² הדה אלוצאיא אלתי אנא
 אמרך בהא אליום לים הי בכפיה ענך ולא הי בעידה: 12 ליסת הי
 באלסמא פיקול קאיל מן דא יצעד לנא אלי אלסמא וינזלהא לנא
 ויסמעונהא ונעמל בהא: 13 וליסת הי מן עבר אלבחר פיקול קאיל מן
 דא יעבר לנא אלי גאנב אלבחר ויאכדהא לנא ויסמעונהא ונעמל בהא:
 14 בל אלאמר קריב אליך גדא ימכנך בפך ובקלבך לתעמל בה:
 15 אנטר קד געלת בין ידיך אליום אלחיאה³ ואלכור ואלמות ואלשר:
 16 אלדי אמרך אליום לתחב אללה רבך ותסיר פי מרקה ותחפט⁵
 וצאיאה ורסומה ואחכאמה ותחיא ותכתר ויבארךך אללה רבך פי 15
 אלבלד אלדי אנת דאכל אליה לתחוזה: 17 ואן תולי קלבך ולם תחפט
 ותזול ותסגד למעבודאת אכר ותעבדהא: 18 פקד אכברתכם מן
 אליום באנכם תאכדון ולא תטול מדתכם פי אלבלד אלדי אנתם
 עאכרון אלארדן לתסיר אליה לתחוזה: 19 קד אשהדת עליכם אליום
 אלסמא ואלארץ אלחיאה³ ואלמות באני געלת בין ידיך אלברכאת 20
 ואללענאת וארי לך אן תכתאר אלחיאה³ לבי תחיא אנת ונסלך:
 20 ודלך לתחב⁴ אללה רבך ותקבל קולה ותלזם טאעתה אד הי
 חיאתך וטול אימך לתקים עלי אלארץ אלתי קסם אללה לאבאיך
 אכרדים ואסחק ויעקוב אן יעטיהם:

25

לא

1 תם מצי מוסי וכלם בני אסראיל בגמיע הדה אלכלמאת:
 2 וקאל להם אנא אליום אבן מאיה ועשרין סנה לא אטיק זיאדה עלי
 אלדכול ואלכרוג ואללה קד קאל לי אנך לא תעבר הדה אלארדן:
 3 אן אללה רבך אלדי טרה גאיז בין ידיך הו ינפד האולי אלאמם מן
 30 בין ידיך ותחוזהם יהושע הו יעבר בין ידיך כמא קאל אללה: 4 ויצנע

¹ עיין למעלה כ"ח י"א.

² "רע".

³ רש"י: אני מורה לכם שתבחרו.

⁴ "זה שתאהבו".

ואלגריב אלדי יאתי מן בלד בעיד פינטרון צרכאת תלך אלארץ ואמראצהא
 אלתי אמרצהא אללה: 22 חתי כאן גמיע ארצהא מחרקה בכברית
 ונאר לא תזרע ולא תנבת ולא ישלע: פיהא שי מן אלעשב כמקלב סדום
 ועמורה אדמה וצבוים אלתי קלב אללה בנצבה וחמיתה: 23 ויקול
 5 גמיע אלאמס למא דא צנע אללה כדלך לתלך אלארץ ומא סבב שדה
 אלנצב אלעטים הדה: 24 פיגאבון באן דלך עלי מא תרכו אללה:
 אלאה אבאיהם אלדי עהר מעהם חין אכרזהם מן בלד מצר: 25 ומצו
 ועבדו מעבודאת אכר ומגדו להא מעבודאת לס יערפוהא ולס תנצב
 להם נציבא: 26 ואשתד נצב אללה עלי דלך אלבלד ליאתי עליהא
 10 גמיע אללענה אלמכתובה פי הדה אלספר: 27 פקלעהם אללה מן
 בלדה בנצב וחמיה ובסלט עטים ומרחהם אלי בלד אכר כמא תרונהם:
 אליוס: 28 פיעתברון פיקולון כדאד' אלמסתוראת ללה רבנא
 ואלמכשופאת אלתי הי אלינא ולבנינא אלי אדהר פי אן נעמל גמיע
 הדה אלתוריה גמיעא:

ל

15

1 ויכון אדא חלת בכ גמיע הדה אלאמור אלברכאת ואללענאת
 אלתי תלותהא¹) עליך פארנע פי נפסך. פי מא בין גמיע אלאמס אלדי
 דחאך אללה רבך תם: 2 ותב אלי אללה ואקבל קולה כגמיע מא
 אנא אמרך אליוס אנת ובניך בכל קלבך ובכל נפסך: 3 פירד אללה
 20 רבך סביך וירחמך ויעוד ויגמעך מן בין גמיע אלאמס אלדי בדרך
 אללה רבך הנאך: 4 פלו אן דחאך פי טרף אלסמא²) לגמע שמלך
 אללה מן תם ולקדמך: 5 וידכלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי
 חאזו אבאוך וחזתה ויחסן אליך ויתמרך ויכתרך מן אבאיך: 6 וישרח
 אללה רבך צדריך³) וצדר נסלך לתחב אללה בגמיע קלבך ונפסך לבי

¹ חמשך הכתובים כן הוא: הרוד האחרון והגברי כאשר יראו את סכות הארץ הזאת
 ואת תחלואיה וזה שכל הארץ שרופה בגפרית ואש כסדום ועמרה וארמה וצבוים וישאלו כל
 הגוים למה עשה לה ה' כזאת יענו ויאמרו וישבי הארץ מפני שעובו את ברית ה'. העתיק "סלח"
 כמלת נאר = אש מפני שכן הוא בבראשית י"ט כ"ד.

² ר"ל אלהים אשר לא נתנו להם שום חלק ונחלה. עיין רש"י.

³ "כאשר תראה אותם היום" ובק: מתל הדה אליוס.

⁴ "ויהיה להם זה למשל ויאמרו כן הנסחרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו הן
 שנעשה וכו'".

⁵ "אשר קראתי לפניך".

⁶ העתיק בלשון צווי השב אל לבך ושוב אל ה' אלהיך ואז ישוב ה' את שכותך
 אפילו אם יהיה נדחך בקצה השמים.

⁷ "ורחיב ה' לבך" ר"ל יטהר לבך לאחוב אותו למען תחיה.

וסאוד אהל בלדה: ² אלאעלאם¹ אלעפאם אלתי ראתהא עיטאך
 ותלך אלאיאת ואלבראהין אלעפיימה: ³ ולם יעטבם אללה קלבה
 לתעלמו ועיונא תנפדו ואדאנא תססעו אלי הדא אליום: ⁴ וסדתבם
 ארבעין סנה, פי אלבר תיאבכם לם תבל עליכם ונעאלכם עלי
 ארנאלכם: ⁵ וטעאמכם אלדי אעתדתמה² לם תאכלוה וטמרא ⁶
 ומסכרא לם תשרבו לבי תעלמו אנא אללה רבכם: ⁶ תם ניתם אלי
 הדא אלמוצע וברג סחון סלך חשבון ועוג סלך אלבתניה תלקטא
 ללחרב פקתלנאהמא: ⁷ ואגדנא בלדהמא ודפענאהא נחלה
 ללראובניין וללגדיין ונעף סבט מגשה: ⁸ פאחפשו בלאם הדא אלעהד
 ואעטלו בה לבי תנחוו פי גמיע מא תצנעון: ⁹ אנתם וקוף אליום ¹⁰
 בלכם בין ידי אללה רבכם ריאמכם ואסכאמכם ושיוזכם וערפאמכם
 ונטיע אל אסראיל: ¹⁰ ואטפאלכם ונסאכם ואלגריב אלדי פי וסט
 עסכך מן סחתמב הטכך אלי מסתקי מאך: ¹¹ לאדגלך פי עהד
 אללה רבך ופי תרגה אלדי אללה עאהד מעך אליום: ¹² לבי יתבתך
 אליום לה לאמה והו יבון לך אלאהא כמא ועדך וכמא קסם לאבאך ¹³
 לאברדוים ואסחק ויעקוב: ¹³ וליום מעכם וחדכם אנא עאהד הדא
 אלעהד והדא אלהרג: ¹⁴ אלא מע מן הו מוגוד האצר אליום בין ידי
 אללה רבך ומע מן לים מענא אליום²: ¹⁵ ואנתם עלמתם מא אקמנא
 פי בלד מצר ומא גזנא פי מא בין אלאמם אלדיין גזתם בינהם:
¹⁶ וראיתם ארנאסהם וטואניתהם מן לשב וחגארה ופצה ודהב אלתי ²⁰
 מעהם: ¹⁷ כילא יוגד פיכם רגל או אמראה או עשירה או סבט מן
 קלבה מאיל אליום ען מאעה אללה רבנא לימצי ויעבד מעבדאת אלתי
 לאולאיך אלאמם כילא יוגד פיכם אצל מתמר סם או עלקם: ¹⁸ פאדא
 סמע הדא אלהרג קהר פי נפסה קאילא לא יבון לי אלא סלאם אד
 אנמא אסיר מע הוי קלבי לבי אמד באלרוא אלעטש¹: ¹⁹ פלא ישא ²⁵
 אללה אן יגפר לה דלך כל חיניד ישתד גצב אללה וחמיתה פי דלך
 אלהרג וילזק בה גמיע הדא אלהרג אלמכתוב פי הדא אלספר וימחו
 אללה אסמה מן תחת אלסמא: ²⁰ ויפרדה אללה עלי שר מן גמיע
 אסכאט אסראיל כגמיע הרג הדא אלעהד אלמכתוב פי ספר הדה
 אלתוריה: ²¹ חתי יקול אלגיל אלאכר מן בניכם אלדיין יקומון מן בעדכם ³⁰

¹ "חנסיס" עיין למעלה ד' ל"ד.

² "הלחם אשר הרגלחם בו לא אכלתם".

³ ובכ"י י' ובפ' חוסיפו: אד נקל אליה = אשר נמסר לו (הברית לדורות).

⁴ "כדי שאריך בשתיחי צמאי". ידוע כי המתאנים לשחוח אינם יכולים לרווח את

צמאונם וברוב שתיחתם ורבה צמאונם כן נראה לי. עיין משלי כ"ג ל"ה.

ואלרכצוה תשׁה עלי זונהא חרמהא ואבנהא ובנתהא: 57 ובמשימתהא אלסאקטה מנהא ואגננהא אלתי תרמי בהא תנפרד בהא הי פתאכלהא מן עוז כל שי פי סתר¹ בהצאר וציק ממא יציק עליך עדיך פי מחאלך: 58 ואן לס תחפטי² ותעמל גמיע כלאם הדה 5 אלתוריה אלמכתובה פי הדי אלספר אן תכאף אסם אלגליל אלמנוף הוא אללה רבך: 59 פיגעל אללה צרבאתך עגיבה וצרבאת נסלך אלמדכורין³ צרבאת כברי דאר׳ה ואמראצא רדי׳ה דאר׳ה: 60 וירד עליך גמיע אדוא מצר אלתי חדרתהא מן קבלהם⁴ פתלומך: 61 ואיצא כל צרבה ממא לים מכתובא פי ספר הדה אלתוריה יסלמהא 10 אללה עליך אלי אנפאדך: 62 ותבקן רהטא דא אחצא בדל מא כנתם ככואכב אלסמא כתרה אד לס תקבל קול אללה רבך: 63 ויכון כמא קצד אללה בכס אן יחסן אליכם ויתמרכם כדלך יקצד אללה רבכם⁵ אן יבידכם וינפדכם ותנדרסון ען אלבלד ותנגלון ען אלארץ⁶ אלתי אנת דאכל אליהא לתחוזהא: 64 ויבדדך אללה פי גמיע אלמס מן טרף 15 אלארץ אלי טרפהא פתעברו תם מעבודאת אכר מא לס תערפהא אנת ואבאוך כשבא וחגארה: 65 ופי תלך אלמס לא תטמאן ולא יכון קראר לקדמך ויעטיך אללה תם קלבא רגזא ושגוין אלעין ודביל אלנפוס: 66 פתכון היאתך מעלקה חדאך ותפוע לילא ונהארא ולא תאמן בחיאתך: 67 תקול באלגדא׳ה יא ליתני אמסית ובאלעשא יא 20 ליתני אצבחת מן פוע קלבך אלדי תפוע ומן נטר עיניך אלדי תנטר: 68 וירדך אללה אלי מצר פי אלספן פי אלטריק אלתי קלת לך לא תעוד אבדא אן תראה ותערצון תם ללביע לאעדאיכם עבידא ואמא ולים משתר: 69 הדיא כלאם אלעהד אלדי אמר אללה מוסי אן יעאהד בני אסראיל פי בלד מואב סוי אלעהד אלדי עאהדהם פי חריב:

25

כט

1 תם דעי מוסי בגמיע בני אסראיל וקאל להם אנתם שאהדתם גמיע מא צנע אללה בחצרתכם פי בלד מצר בפרעון וגמיע קואדה

¹ «בשליחה הנופלת ממנה ועובריה אשר תשליכם היא בודדת עמכם לאכלם בחסר כל בסתר» כן הוא בכ"י ו' ובפ'. ובק' הוסיף עוד תרגום ובניה אשר תלד.

² «ואם לא תשמר» ר"ל ואם אחרי כל זאת לא חסור מן הדרך הרעה.

³ «ישים חי עליך מכות נפלאות ומכות זרעך הנזכרים» ר"ל בפסוק מ"ו. הנה זה הפסוק רבוק עם הפסוק שלפניו.

⁴ ר"ל מאת המצרים ובפ' חסרו שתי המלות האלו.

⁵ «באשר חשב וכו' כן יחשוב וכו'».

⁶ «ונעקרתם מן הארץ ותגלו מן הארץ». כפל התרגום במלות שונות.

לם תערפדם אנת ואכאוך פתכדם תם מעבודאת אכר מן כשב
והגארה: 37 פתציר וחשה ומתלה וחכאי'1) פי גמיע אלאמם אלדי
יסוקך אללה אלי תם: 38 אדא כרגת בדארא פי אלצחרא כתירא
פקליל מא תגמע מנה בל יקצמה אלגראד: 39 ואדא תגרם כרומא
ותפלחהא פלא תשרב מנהא כמרא ולא תועיה בל יאכלה אלהוד: 5
40 ואדא יכון לך זיאתין פי גמיע תכמך פלא תדהן מנהא בדהן בל
תנתר נתרא: 41 ואדא תולד בנינא ובנאת פלא יבקון לך בל יגלון פי
אלסבי: 42 וגמיע שגרך ותמר ארצך יקרצה אלפראש: 43 ואלגריב
אלדי פימא בינכם ירתפע עליך עליא כבירא ואנת תנחט ספלא הויא:
44 חתי אנה יקרצך ואנת לא תקרצה הו יציר ראסא ואנת תציר דנבא: 10
45 ותחל בך גמיע הדה אללענאת ותכלבך פתדרכך אלי אנפאדך אד
לם תקבל אמר רבך פתחפט וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא:
46 פתציר בך אי'ה וברהאנא ופי נסלך אלמשאבהק'2) אלי אלהרה:
47 ובדל מא לם תעבד אללה רבך בפרח וגודה קלב מן כתר'ה
אלאשיא'4): 48 פתכדם עדוך אלדי יסלטה אללה עליך בגוע ועמש וערי 15
ועוז כל שי ויצע אצרא מן חדיד עלי ענקך אלי אן ינפדך: 49 ויגוזך אללה
קבילא מן בעיד מן טרף אלארץ כמא יתחלק אלנסר קבילא לא תפהם
לגתה: 50 קבילא וקוח אלונה מן לם יהאב ונה שיד ולא יראף עלי צבי:
51 פיאכל תמר בהאימך ותמר ארצך אלי אנפאדך ולא יבקי לך ברא
ולא עצירא ולא דהנא ולא נתאג בקרך וגפראת גנמך אלי אן יבידך: 20
52 ויהאצרך פי גמיע מחאלך אלי אן יהד אסוארך אלשאמכה ואלחצינה
אלתי אנת ואתק בהא פי גמיע בלדך ויהאצרך פי גמיע מחאלך פי
בלדך אלדי אעטאך אללה רבך: 53 ותאכל תמר גסדך לחם בניך
ובנאתך אלדי אעטאך אללה רבך בחצאר וציק ממא יציק עליך עדוך:
54 חתי אן ארנגל ארביץ מנך ואלמדלל גרא ישח עלי אביה ואמרתה 25
חרמתה ובאקי בניה אלדין יבקהם: 55 מן אן יעטי לואחד מנהם מן
לחם בניה אלדי יאכל ממא לא יבקי לה שיא מן אלחצאר'5) ואלציק
אלדי יציק עליך עדוך פי גמיע מחאלך: 56 חתי אררצה מנך
ואלמדללה אלתי לם תעוד קדמהא אן תצעה עלי אלארץ מן אלדללה

(1) ראביע: מגורת ושנתם.

(2) מין שרץ העוף שיש לה ארבע כנפים ובלע"ז papillon.

(3) ובזרעך אם הוא דומה לך.

(4) רש"י: בעוד שחיה לך כל טוב.

(5) רש"י: ימתק לו לרעבונו כשר בנו ובנותיו עד כי תרע עיניו בכינוי הנוחרים מתת

לאחד מהם מכשר בנו אחיהם אשר יאכל.

ורסומה אלתי אמרך בהא אליוס פהלת כך הדה אללענאת פאדרכתך:
 16 וכנת מלעונא פי אלחצר ומלעונא פי אלבר: 17 ומלעונא מא
 פי נבינתך ומעאנגך: 18 ומלעונא תמר בטנך וסאיר תמר ארצך ונתאג
 בקרך ונפראת גנמך: 19 וצרת מלעונא פי דכולך ומלעונא פי כרוגך:
 20 ויבעת אללה עליך אלמתק ואלאהאמה ואלזגרה פי גמיע ממדוד
 5 ירך אלדי תצנעה אלי אנפאך ואבאדתך סריעא מן קבל רדאה
 שמאילך אד תרכתני: 21 וילומך אללה אלובא אלי אן יפניך מן
 אלארץ אלתי אנת דאכל אליהא לתחוזהא: 22 ויצרבך אללה בחמי
 אלסל ואלחאדה ואלרבע ואלפאלג ובלאגפאף ואלשוב¹ ואלירקאן
 10 פיכלבוך אלי אבאדתך: 23 ותכון סמאוך אלתי פוק ראסך כאלנחאס
 ואלארץ אלתי תחתך כאלחדיד: 24 ויגעל אללה מא ימטרה עלי
 ארצך נבארא ותראבא מן אלסמא יחדר עליך אלי אנפאך: 25 יגעלך
 אללה מצדומא פי מא בין ידי אעדאך חתי תכרג אליהם פי טריק
 ואחדה ותהרב בין ידיהם פי סבע טרק פתציר עברה² לגמיע ממאלך
 15 אלארץ: 26 ותציר גלתך מאכלא לטאיר אלסמא ובהאים אלארץ ולים
 מזעג להא: 27 ויצרבך אללה בקרח מצר ואלבואסיר ואלגרב ואלחכה
 מא לא תסתמיע מדאואתה: 28 יצרבך אללה כאלגנון ואלעמי ובהתה
 אלקלב: 29 חתי תציר כמגסם פי אלטהירה כמא יגסם אלעמי וכאצה
 פי אלאפלה³ ולא תנגח טרקך ותציר מגשומא ומגצובא טול זמאנך
 20 ולים לך מגית: 30 באן תתזוג מראה פואתיהא רגל אבר ותבני ביתא
 ולא תגלס פיה ותגרם כרמא פלא תבדלה: 31 ויכון תורך מדבוחא
 חדא עיניך פלא תאכל מנה וחמארך מגצובא מן בין ידיך פלא ירגע
 אליך וגנמך מסלמה אלי אעדאך ולים לך מגית: 32 בנוך ובנאתך
 מדפויען אלי קום אברין ועינאך תריאהם שאכצתאן אליהם טול
 25 אלזמאן ולא פי ירך טאקה: 33 ותמר ארצך וסאיר כסבך יאכלה קום
 לם תערפהם ותציר כדאך מגשומא מעסופא טול אלזמאן: 34 חתי תציר
 מעתוהא מן נטר עיניך אלדי תראה: 35 ויצרבך אללה בקרח רדי
 עלי אלרכאב ואלסאקין מא לא תטיק מדאואתה כמא יולמך מן קדמך
 אלי האמתך⁴: 36 ויגליך⁵ אללה ומלכך אלדי תנצבה לך אלי קום

¹ כן הוא בהערה 9 לשרש שרף בשרשים לאכן גנאח. ובפי: אלק.

² «למשל» וכן הוא בהערה 12 בשרש זעה בשרשים לאכן גנאח.

³ «ובפרט באפילה» ר"ל והית ממשש כצהרים כאשר ימשש העור ואין צורך לומר באפילה.

⁴ «במה יכאיבך מכף רגלך עד קדקדך» כן הוא בכ"י ו' ובפי: ובקי: מן ומא קדסך

אלי האמתך.

⁵ ת"א: יגלי יתך.

אלקים אמין: 18 ומלעון מצל גאהלא פי אלטרקי? ויקול גמיע אלקום
 אמין: 19 ומלעון מן ימיל חכם טריב ויתים או ארמלא ויקול גמיע
 אלקום אמין: 20 ומלעון מן יצאנע וזנה אביה למא כשף כנפה ויקול
 גמיע אלקום אמין: 21 ומלעון מן יצאנע שיא מן אלבהאים ויקול גמיע
 אלקום אמין: 22 ומלעון מן יצאנע אכתה בנת אביה או בנת אמה 5
 ויקול גמיע אלקום אמין: 23 ומלעון מן יצאנע חמאתה ויקול גמיע
 אלקום אמין: 24 ומלעון מן יצרב צאחבה סרא ויקול גמיע אלקום
 אמין: 25 ומלעון מן יאכד רשוה ליקתל נפסא זכיה ויקול גמיע אלקום
 אמין: 26 ומלעון מן לא יתבת כלאם הדה אלתוריה ליעטל בהא ויקול
 גמיע אלקום אמין: 10

כח

1 ואעלם אנך אן סמעת ואמעת אמר אללה רבך לתחפט ותעמל
 גמיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום יגעלך אללה רבך עאליא עלי סאיר
 אמם אלארץ: 2 וחלת בך הדה אלברכאת ואדרכתך אדא סמעת אמר
 אללה רבך: 3 וכנת מבארבא פי אלחצר ומבארבא פי אלבר: 15
 4 מבארבא תמר בטנך ותמר ריאצך ותמר בהאימך ונתאג בקרך
 ונפראת נגמך: 5 ומבארבא מא פי נבאיגך ומעאנגך: 6 וצרת מבארבא
 פי דכולך ומבארבא פי כרוגך: 7 ויגעל אללה אעדאך אלמקאומין לך
 מצדומין בין ידיך פיכרוגון אליך פי טריך ואחדה ויהרבון מן בין ידיך
 פי סבע טרק: 8 ויאמר אללה בברכתה פי אהראיך ופי גמיע ממדוד 20
 ידך ויבארך לך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך: 9 וינצבך אללה
 לה שעבא מקדסא כמא וערך אד תחפט וצאיאה ותסיר פי טרקה:
 10 פינטר גמיע אלמסם אן אסם אללה קד סמי עליך פיכאפונך: 11 ויזידך
 אללה כירא? פי תמר גסמך ותמר ריאצך ותמר בהאימך פי אלבלד
 אלדי קסם לאבאיך אן יעטיך: 12 ויפתח אללה לך כזאין כירה? מן 25
 אלסמא פינול מטר בלדך פי וקתה ויבארך פי גמיע עמל ידיך חתי
 תקריץ אממא כתורה ואנת פלא תקתריץ: 13 ויגעלך אללה ראסא
 ולא דנבא ותכון עאליא מחצא ולא תכון מתספלא אד תקבל וצאיאה
 אלתי אנא אמרך בהא לתחפטהא ותעמל בהא: 14 ולא תזול מן גמיע
 אלמור אלתי אמרך בהא אליום ימנה ולא יסרה פתתבע מעבודאת אכר
 פתעבדהא: 15 ואן לם תקבל קול אללה רבך לתחפט ותעמל וצאיאה

(1) «מתעה כסיל» עיין רש"י.

(2) «יוסף ה' להטיבך».

(3) «את אצרות טובי».

אליום לתכון לה אמה לאצה כמה ועדך ואן תחפט גמיע וצאיאה¹:
 19 ואן ינעלך עליא עלי סאיר אלאמס אלדין כלקהם מדיחא ואסמא
 ופראגואן תכון שעבא מקדסא ללה רבך כמה ועדך:

כז

5 1 תם אמר מוסי ושיוך אל אסראיל אלקום קאילין אחפטו גמיע
 אלוצה אלתי אמרכם בהא אליום: 2 פיכון פי יום תעברון אלארדן
 אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך אנצב לך הגארה עטימה וביצהא
 באספידאג: 3 ואכתב עליהא גמיע עיון הדה אלתוריה בעד עבורך²
 לכי תפתח אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך בלד יפיץ לבנא ועסלא
 10 כמה ועדך אללה אלאה אבאיך: 4 פמן אול מא תעברון אלארדן
 תנצבו הדה אלחגארה אלתי אמרכם בהא אליום פי גבל עיבל ותביצוהא
 באספידאג: 5 ואבן תם מדבחה ללה רבך מדבחה הגארה לם תחרך
 עליהא חדידה: 6 ולתכן מע דלך הגארה צחיחה³ וקרב עליהא
 צואעדך ללה רבך: 7 ואדבחה דבאיח סלאמה וכלהא תם ואפרח בין
 15 ידי אללה רבך: 8 ואכתב עלי אחגאר גמיע⁴ כלאם אלתוריה בינא
 נעמא: 9 תם כלם מוסי ואלאימה אללואניון לאל אסראיל קאילין
 ארכין⁵ ואסמע יא אל אסראיל פאנך יומך הדיא קד צרת שעבא ללה
 רבך: 10 ואקבל קולה ואעמל גמיע וצאיאה אלתי אמרך בהא אליום:
 11 תם אמר מוסי קומה פי דלך אליום קאילא: 12 האולי יקומון
 20 ליבארכו אלאמה עלי גבל גרזים בעד עבורכם אלארדן שמעון ולוי
 ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן: 13 והאולי יקומון עלי אללענה עלי גבל
 עיבל ראובן גד ואשר זבולון דן ונפתלי: 14 פיבתדו אללואניון ויקולו
 לגמיע אל אסראיל בצות עאל: 15 מלעון אלרגל אלדי יצנע פסלא או
 מסבוכא למא יכרדה אללה או יתגדה מן צנעה צאנע פיצירה לה פי
 25 סתר פיגיבהם גמיע אלקום אמין: 16 ומלעון מסתכה באביה ואמה
 ויקול גמיע אלקום אמין: 17 ומלעון מן יסוג תכם צאחבה ויקול גמיע

(1) "כמו שהמלכת עליך ה' אלהיך כי יהיה לך לאלהים וכי תלך בדרכיו ותשמור
 חקיו ומצותיו ומשפטיו ותשמע מצותיו כן ה' אלהיך נתן לראש היום להיות לו וכך כאשר
 הבטיחך וכי תשמור מצותיו". וזה לשון דונש בתשובותיו סימן 169: ואמר האמירך פחה כמו

בראש אמיר וכך ובפי: פכדאך אהלך אללה לתכון = כן כבד ה' אותך להיות.

(2) "כל יסודי התורה הזאת אחר שעברת" עיון יהושע ד' ג'.

(3) ר"ל אע"פ שלא הונק עליהן ברול תחינה שלמות כבריאתן.

(4) ובכ"י י': גמיע עיון = כל יסודי כמו בפסוק ג'.

(5) "הטת (אונך) ושמי".

פי דלך אלזמאן וקל לה שכרת⁽¹⁾ אליום אללה רבך אד דכלת אלי אלבלד אלדי קסם אללה לאבאינא אן יעמינאה: 4 ויאבד אלמאם תלך אלבנינא מן ירך פיצעהא בין ידי קדם אללה⁽²⁾: 5 תם אבתד וקל בין ידי אללה רבך אן לבן אלארמני כאד אן יביד אבי⁽³⁾ פנול מצר וסכן תם כרהט קליל פצאר תם אמא כבירה עמימא: 6 פאסא בנא 5 אלמצריון ועדבונא וגעלו עלינא כדמא צעבה: 7 פצרחנא אלי אללה אלאה אבאינא פסמע צותנא ונטר לצעפנא ושקאינא וצנטנא: 8 פאברגנא מן מצר ביד ישדירה ודראע ממדודה ותכוף עטים ואיאת ובראהין: 9 וגא בנא אלי הדיא אלמוצע ואעטאנא הדיא אלבלד ופיץ אללבן ואלעסל: 10 ואלאן הודא קד גית באואיל תמר אלארין אלדי 10 רוקתני יא רב תם צעה בין ידי קדם אללה רבך⁽⁴⁾ ואסגד בין ידי אללה רבך: 11 ואפרה בכל ליר רוקך אללה רבך ואלך אנת ואללוי ואלגריב אלדי פי מחאלך: 12 ואדא פרגת מן תעשיר גמיע עשור גלתך ודלך פי אלסנה אלתאלתה סנה כמאל אלעשור⁽⁵⁾ ודפעת דלך אלי אללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה ואכלו מנה פי מחאלך ושבעו: 13 פקל 15 בין ידי אללה רבך קד נפית אלאקדאם מן ביתי וקד דפעתהא ללוי וללגריב ולליתים וללארמלה כגמיע וצאיאך אלדי אוציתני לס אתגאוו שוא מנהא ולם אנסאה: 14 ואלעשר אלדי לי לס אכל מנה פי חוני ולם אצורף מנה שוא אלי נגם ולא פי הואיג מית⁽⁶⁾ בל קבלת אמר אללה רבי פיה וצנעת פיה כמא אמרתני: 15 פאטלע מן מוטן קרסך 20 מן אלסמא ובארך פי שעבך אל אסראיל ופי אלארין אלתי אעטית לנא כמא קסמת לאבאינא אן תכון ארצא⁽⁷⁾ תפיץ לבנא ועסלא: 16 ואעלם באן אללה רבך יאמרך פי הדיא אליום בהדה אלרסום ואלאחכאם פאחפטהא ואעמל בהא בכל קלבך ובכל נפסך: 17 ואנך כמא אמרת אללה רבך אן יכון לך אלאהא ואן תסיר פי טרקה ותחפט 25 רסומה ווצאיאה ואחכאמה ותקבל אמרה: 18 פכדאך אללה רבך אמרך

(1) "הודית" עיין ראביע.

(2) "לפני מקדש ה' אלהיך" ובכ"ו י: מדבח. אבל עיין למטה פסוק י' ואין ענין למזבח

בהבאת הבכורים.

(3) "לבן הארמי כמעט האביד את אבי" וכן תרגם אונקלוס.

(4) "ואחר זה תניח אותו לפני מקדש ה' אלהיך" ר"ל אחר שהניח הכהן את הטנא

בטלוהו הכעלים בעת הודו.

(5) "וזה בשנה השלישית שנת מלאת המעשרות" ר"ל אחר שנגמר סדר המעשרות והן

מעשר ראשון ושני בשנה הראשונה והשניה.

(6) "ומן המעשר אשר לי לא אכלתי באבלי ולא הוצאתי ממנו לשמא ולא לצרכי מתי."

(7) "שתהיה ארץ".

5 ואדא אקאם אכואן גמיעא תם מאת אחדהמא וליס לה ולך פלא
 תכן זוגה אלמית לרגל גריב ען אלאכזה⁽¹⁾ בל סלפהא ידבל
 אליהא באן יתכדהא לה זוגה ויבתני בהא⁽²⁾: 6 וליכן אלכבר אלדי
 ירגו אן תלד מנה⁽³⁾ יקום עלי אסם אכיה אלמית לילא ינדרם אסמה
 5 מן אל אסראיל: 7 פאן לס ישא אלרגל אן יתוג סלפתה פלתצעד אלי
 באב אלחאכס אלי אלשיוף ותקול קד אבא סלפי אן יקים לאכיה אסמא
 פי מא בין בני אסראיל ולס ישא אן יבני בי: 8 פידעו בה שיוף קריתה
 ויבלמוה פי דלך פאדא וקף עלי אלקול וקאל⁽⁴⁾ אנא לא אריד אלתזויג
 בהא: 9 תקדמת סלפתה אליה בחצרה אלשיוף ובלעת נעלה מן רגלה
 10 ובצקת בחצרתה⁽⁵⁾ ואגאבתה וקאלת כדא יצנע ברגל לא יבני בית
 אכיה: 10 וליסמי אסמה פי אל אסראיל בית מכלוע אלנעל: 11 ואדא
 תכאצמא רגלאן גמיעא פגלב אחדהמא אכאה פתקדמת זוגה אחדהמא
 לתכלצה מן ידה פמדת ידהא פאמסכת פי חיהא: 12 פאקטע כפהא
 ולא תשפק עליהא: 13 לא יכן פי כיסך צננתאן ככרו וצגרי: 14 לא
 15 יכן לך פי ביתך מביאלאן כביר וצגרי: 16 בל צננתא ואפיות עאדלאת
 תכון לך ואכיל ואפיה עאדלה תכון לך לכי תטול אימך פי אלבלד
 אלדי אללה רבך מעטיך: 16 לאן אללה יכרה כל פאעל האולי כל
 צאנע אלגור: 17 אדכר מא צנע כך עמלק פי אלטריק פי כרוגכס
 מן מצר: 18 אנה ואפאך פי אלטריק פתטרף מנך גמיע אלמזחפין
 20 וראך ואנת לאגב ותעב ולס יכף אללה⁽⁶⁾: 19 פאדא אראחך אללה
 רבך מן גמיע אעדאיך אלתי הואליך⁽⁷⁾ פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך
 נחלה לתחוזה פאמה דכר עמלק מן תחת אלסמא ולא תנס דלך:

כו

1 ואדא דבלת אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך נחלה פחותה
 25 ואקמת פיה: 2 פכד מן אואיל תמר אלארץ אלדי תדכלה מן ריאצך
 אלתי אללה מעטיך וצירה פי בניגה⁽¹⁾ ואמיץ בה אלי אלמוצע אלדי
 יכתארה אללה רבך ליחל גורה פיה: 3 וסר בה אלי אלמאם אלדי ילי

(1) "לאיש אשר אינו מן האחים".

(2) "ויבנה ממנה".

(3) "אשר יקוח שתלד ממנו".

(4) "ואם עמד על דבורו ואמר".

(5) "לפניו" ר"ל על גבי קרקע.

(6) ר"ל עמלק. ועיון רש"י.

(7) בלשון פרסי שק לתבואה.

פאסתרקהא או באעהא פליקתל דלך אלסארק ואנף אהל אלשר מן
 בנד: 8 ואחתרם מן בלוי אלברין ואחפט רסמה גרא ואעמל פיה
 כמא יפתיכם אלימיה אלליואניון כמא אמרתהם: 9 ואדכר מא צנע
 אללה רבך במדים פי אלטריק פי כרויגכם מן מצר: 10 ואדא אנסאת
 צאחבך נסיה פלא תדכל אלי ביתה פתאבד עוצהא⁽¹⁾: 11 בל תקף 5
 נארנא ואלרגל אלדי אנסאתה הו יכרנ אליך אלעיץ אלי נארנ:
 12 ואן באן רגלא צעיפא פלא תבת ועוצה ענדך: 13 בל רדה אליה
 רדא ענד מגיב אלשמס אד ינאם פיה פידעו לך ותכון לך חסנה בין
 ודי אללה רבך: 14 ולא תגשם אנרא וכאצה צעיף או מסכין⁽²⁾ מן
 אנותך או מן ציפך אלדי פי בלדך פי מחאלך: 15 בל אדפע לה אנרתה 10
 פי יומה מן קבל מגיב אלשמס אד הו צעיף ועליהא קד נאטר
 בנפסה⁽³⁾ ולא ידעו עליך אלי אללה פתחל כך עקובה: 16 לא יקתל
 אלאבא ען אלבנין ולא אלבנון ען אלאבא בל יקתל כל אמר בכסיתה:
 17 לא תמל חכם גריב או יתים ולא תסתרהן טוב ארמלה: 18 ואדכר
 אנך כנת עבדא במצר ופכך אללה רבך ולדלך אנא אמרך אן תצנע 15
 הדה אלאמור: 19 ואדא חצדת הצאדך פי ציעתך פנסית כפה⁽⁴⁾
 פי אלצחרא פלא תרגע פתאבדהא בל תכון ללגריב ואליתים ואלארמלה
 לכי יבארכך אללה רבך פי גמיע עמל ידיך: 20 ואדא נפצת זיתונך
 פלא תסתקין בעד דלך בל יכון ללגריב ואליתים ואלארמלה: 21 ואדא
 קטפת כרמך פלא תמשה בעד דלך בל יכון ללגריב וליתים ואלארמלה: 20
 22 ואדכר אנך כנת עבדא במצר ולדלך אנא אמרך באן תצנע הדה
 אלאמור:

כה

1 ואדא וקעת כצומה בין אנאם פליתקדמו אלי דוי אלחכם⁽¹⁾
 יחכמו בינהם ולזכו אלזכו ויטלמו אלטאלם: 2 ואדא אסתחק אלטאלם 25
 צרבא פליכטחה אלחאכם ויצרבה בחצרתה במקדאר כטיתה באחצא:
 3 יגלדה ארבעין לא יוד עליהא שוא פאן זאד עלי דלך צארת גלדה
 עטימה וליהן דלך אכאך בחצרתך⁽²⁾: 4 לא תכטם אלתור פי דוסה:

(1) עיין למעלה ט"ו ו.

(2) כפ': ולא סיאמא = ובפרט אם הוא עני ואכיון. ובכל הנוסחאות שלפנינו צעיף ומסכין בלא א' הפעול.

(3) "ועליו (ר"ל על השכר הזה) הוא מסכן את נפשו" עיין רש"י.

(4) "אלומה".

(5) ר"ל השופטים.

(6) נראה שפירושו ואלה הארבעים יספיקו שיקלה אחיך בעיניך.

18 לא תכן מן בנאת אסראיל ממתעה⁽¹⁾ ולא מן בני אסראיל ממתע:
 19 לא תדבל שיא מן אנעאל אלונא⁽²⁾ ואתמאן אלבלאב אלי בית אללה
 רבך פי נדר לאן אללה רבך יכרההמא גמיעא: 20 ולא תעאין אכאך
 עינה פצה ולא טעם וכל אמר יעאין: 21 כל אלגריב תעאינה ואכוך
 5 לא תעאינה לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע ממדוד ידך פי אלבלד
 אלדי אנת דאכל אליה לתחוזה: 22 ואדא נדרת נדרא ללה רבך פלא
 תוכר אלופא בה לאן אללה רבך ישאלבך בה מטאלבה פתחל בך
 עקובה⁽³⁾: 23 ולו אנתהית אולא מן אלנדר לס תחל בך עקובה⁽⁴⁾:
 24 אלאן מא כרג מן שפתך אחפסה ואעמל בה כמא נדרת ללה רבך
 10 מתברעא מא קלתה בפוך: 25 אדא אסתוגרת⁽⁵⁾ פי כרם צאחבך
 פתאכל ענבא אלי אן תשבע ופי אניתך לא תגעל שיא: 26 ואדא
 אסתוגרת פי סנבל צאחבך פאקטף מא תפרכה בידך ומנגלא לא תחרך
 עלי סנבל צאחבך לנפסך:

כד

15 1 ואדא תזוג רגל מראה ומלכהא⁽⁶⁾ תם אנהא לס תגד חטאא ענדה
 או וגד עליהא אמרא קביחא פליכתב להא כתאב קטעה וידפעהא
 אליהא ויטלקהא מנה: 2 פאן כרגת מן מנולה ומצת וצארת לרגל
 אכר: 3 פשנאהא אלרגל אלאכר וכתב להא כתאב קטעה פדפעה
 אליהא ומלקהא מנה או מאת אלרגל אלאכר אלדי אתכדהא לה זוגה:
 20 4 פלא יהל לבעלהא אלמול אלדי אטלקהא ליעוד ויתזוג בהא לתכון
 לה זוגה בעד מא מלכהא נירה⁽⁷⁾ פאנהא כריהה בין ידי אללה פלא
 תוקע כטאא עלי בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה: 5 ואדא תזוג
 רגל מראה גדידה פלא יכרג פי אלגיש ולא ימר עליה שי מן אלאמור
 כל יכון פארגא לביתה סנה ואחדה ויפרח זוגתה אלתי אתכדהא:
 25 6 לא יסתרהן אחד אלרחא אלספלא ואלעליא⁽⁸⁾ פאנה יסתרהן קות
 אלנפוס⁽⁹⁾: 7 ואן וגד אנסאן קד סרק נפסא מן אכותה מן בני אסראיל

(1) רגל שאסור ליקח אשה על חנאי לזמן קבוע וסוגבל עיין בראשית ל"ז ט.

(2) "אחנני זנות".

(3) "והיה בך עונש".

(4) ואלו חדלת מלנדור לא היה בך עונש ועתה וכו'.

(5) "ואם הית פועל בכרם רעך" עיין רש"י.

(6) לשון קנין. ובספרי מלמד שהאשה נקנית בכעילה. וכן תרגם למטה פסוק ד' אחרי

אשר הטמאה שענינו אחרי שאיש אחר קנה אותה בכעילה.

(7) עיין למעלה הערה 6.

(8) רש"י: רחום היא התחתונה רכב היא העליונה.

(9) "כוחית הנפשות".

כג

- 1 לא יתזוג רגל זוגה אביה ולא יבשף כנף אביה: 2 לא ידבל
 מפדוג אלצעי¹ ומקטוע אלאחליל² פי גוק אללה: 3 לא ידבל זנים פי
 גוק אללה חתי אלגיל אלעאשר מנה לא ידבל פי גוק אללה: 4 ולא
 ידבל עמאני ומאבי פי גוק אללה חתי אלגיל אלעאשר לא ידבל 5
 מנהם פי גוק אללה אלי אלעבד: 6 בסבב מא לם ילתקובם כאלעבד
 ואלמא פי אלטריק פי כרוגכם מן מצר ואלדי אסתגאר³ עליך בלעם אבן
 בעור מן פתור ארם נהרים לילענך: 6 ולם ישא אללה רבך אן יקבל
 מן בלעם כל קלב אללה רבך לך אללענה ברכה למא אחבך אללה רבך:
 7 פלא תלתמס סלאמהם וכירהם טול זמאנך אבדא: 8 לא תכרה 10
 אלעדומי פאנה אכוך ולא תכרה אלמצרי פאנך כנת גריבא פי בלדה:
 9 ואלגיל אלחאלת מן אלבנין אלדי יולדון להם ידבלון פי גוק
 אללה: 10 ואדא כרגת פי עסכר עלי אעדאך פאחתרם מן כל אמר
 קביח⁴: 11 ואן כאן פיכם רגל לים הו טאהר מן עאריץ אלליל פליכרג
 אלי כארג אלעסכר מן חית לא ידבל אלי וסטה: 12 פאדא כאן ענד 15
 אתגאח אלליל ירחץ באלמא וענד דכול אלשמם⁵ ידבל אלי אלעסכר:
 13 וליבן לך מכאן⁶ מן כארג אלעסכר תנול הנאך כארגא מנה:
 14 וליבן לך ותד מע סלאחך⁷ פאדא תכרות כארגא מנה פאחפר בה
 ועד וגט דלך אלרגיע: 15 לאן אללה רבך נורה סאלך פי וסט עסכרך
 ליבלצך ויסלם אעדאך בין ידיך פיכון עסכרך מקדסא ולא ירי פיך 20
 אמרא קביחא פינצרך ענך: 16 לא תסלם אלעבד למולאה אלדי
 יתכלץ מן דינה⁸ כל תמנה מעך⁹: 17 וליגלם ענדך פי מא בינך פי
 אלמוצע אלדי יכתארה פי אחד מחאלך פי אלעצלח לה ולא תצדהרה¹¹:

(1) ספרא: ואפילו ביצה אחת. — (2) רש"י: שנכרת הגיד.

(3) נראה שלפי דעת הגאון אשר שכר מוסב על מואב לבדו או על בלק מלכם.

(4) והדור השלישי מן הבנים אשר יולדו להם וכו' ואסרו בתוספתא קדושין פ"ה ה"ד:

מצרי נשא מצרי ואדומי נשא אדומית דור ראשון ושני אסור שלישי מותר.

(5) "ערות דבר" ר"ל דבר מגונה עיין למטה פסוק ט"ז.

(6) ר"ל האחד מן דברי ערוה שיוחר מהם האדם בחיותו במחנת הוא שבעל קרי ירחץ

גופו במים בעת הקרוב לכיאת השמש ויהיה מכול יום ויבוא אל המחנה אחר הערב שמש.

(7) "וסקום יהיה לך".

(8) "עם כלי מלחמתך" עיין ת"א.

(9) ר"ל מאמנות אדוניו ולפיכך לא תחזירנו לו לעבוד ע"ג. עיין רמב"ן ובפי: מן דיתה בעבור

עובש ממון שהיה עליו וזאת אחת מן הנוסחאות המשובשות אשר מקורן בחלוקה האותיות הערביות.

(10) "אבל היטב לו עמך".

(11) ר"ל לא תרדה אתו בפרך.

תתנמא בה: 13 ואן תזוג רגל במראה ודכל בהא תם שנאהא:
 14 פגעל להא עללא מן אלכלאם ואכרג עליהא אסמא רדיא פקאל
 אני תזוגת בהדה אלמראה פדנית מנהא פלם אגד להא בראה⁽¹⁾:
 15 תם אכד אבוהא או אמהא אלבראה ואכרגאהא אלי שיוף אלקריוה
 5 ואלי באב אלהאכם⁽²⁾: 16 פקאל אבוהא ללשיוף אני זוגת בנתי להדא
 אלרגל פשנאהא: 17 והודא קד געל להא עללא מן אלכלאם פקאל
 לם אגד להא בראה והדה בראה בנתי ובסמו אלמנדיל או מקאמה⁽³⁾
 בין ידיהם: 18 פליאכדו שיוף אלקריוה אלרגל יודבוה: 19 ויגרמוה
 מיאה דרהם פצה וידפעוהא אלי אבי אלגאריה למא אכרג אסמא רדיא
 10 עלי בכר אסראיל ותכון לה זוגה ולא יגזו לה מלאקהא טול עמרה⁽⁴⁾:
 20 ואן כאן אלמאר חקא ולא תוגד ללגאריה בראה: 21 פלאתכרג
 אלגאריה אלי באב בית אביהא וירגמוהא גמיע אהל קריתהא באלהגארה
 אלי אן תמות למא צנעת חסיסה פי אל ארסאיל ופגרת מחצנהא פי
 בית אביהא⁽⁵⁾ פאנף אהל אלשר מן בינכם: 22 ואן וגד רגל מצאנע
 15 אמראה דאת אלבעל פליקתלא גמיעא אלרגל אלמצאנעהא והי ואנף
 אהל אלשר מן אל אסראיל: 23 ואדא כאנת גאריה בכר ממלכה לרגל
 פוגדהא רגל פי אלקריוה פצאנעהא: 24 פאכרגוהמא גמיעא אלי באב
 תלך אלקריוה וארגמוהמא באלהגארה חתי ימותא אמא אלגאריה
 פכסבב מא לם תצרף והי פי אלקריוה ואמא אלרגל פכסבב מא אתי
 20 זוגה צאחבה ואנף אהל אלשר מן בינכם: 25 ואן וגד אלרגל אלגאריה
 אלממלכה פי אלצחרא פאמסכהא וצאנעהא פליקתל דלך אלרגל
 אלמצאנעהא וחדה: 26 ולא תצנע בהא שיא אד לים להא כשיה תוגב
 אלקתל ואנמא מתל אמרהא הדא כמן יקום עלי צאחבה פיצרבה
 פיפיתה רוחה⁽⁶⁾: 27 ואד וגדהא פי אלצחרא פימכן אן תכון קד
 25 צרכת⁽⁷⁾ פלם יכן לה מגית: 28 ואדא וגד רגל גאריה בכרא מא לם
 תמלך פצבטהא פצאנעהא פוגדא: 29 פליעט דלך אלרגל לאביהא
 כמסין דרהמא ותכון לה זוגה בדל מא אתאהא ולא יגזו לה מלאקהא
 טול עמרה:

(1) „נקיות” וכן העתיק מלת בתולים ככל הפרשה בלשון נקיה.

(2) „אל שער השופט”.

(3) „השטלה או דבר הדומה לה”.

(4) המושך הפסוקים הוא כן אם נשא אשה והוציא עליה שם רע ואבי הנערה הוכיח שהבעל ענה שקר בכחו או יקחו זקני העיר את האיש וכו’.

(5) „שמסרה לזנות צניעותה בבית אביה”.

(6) „כאיש אשר יקום על רעהו ויכתו עד שתצא נפשו”.

(7) „ואפשר שצעקה”.

ואיל מבאלף לים יקבל אמר אביה ואמר אמה ויודבאנה ולם יקבל מנהמא: ¹⁹ פליקבין עליה אבוה ואמה ויכרנאה אלי שיוך קריתה ואלי באב חאכם מוצעה: ²⁰ פיקולא להם אבננא הדא ואיל מבאלף לים יקבל אמרנא והו מצרף ומפרט פי אלחראס: ²¹ פירגמוה גמיע אהל קריתה באלחגארה חתי ימות ואנף אהל אלשר מן בינכם וגמיע ⁵ אל אסראיל יסמעון ויכאפון: ²² ואדא ונבת עלי אנסאן כטייה חכמהא אלקתל פיקתל פאצלבה עלי כשבח: ²³ ולא תבת גלתה עליהא בל אדפנה דפנא פי דלך אליום אד צלב למא אפתרא עלי אללה: ולא תננס בלדך אלדי אללה רבך מעטיך נחלה:

10

כב

¹ לא תר תור אביך או שאתה צאלין פתתנאפל ענהמא בל דדהמא עליה דדא: ² ואן לם יכן אבוך קריבא אליך או לם תערפה פצם דלך אלי מנולך ויכון ענדך אלי אן ילתמסה אבוך פתרה עליה: ³ וכדא פאצנע בחמארה ובתובה ובסאיר צאל אביך אלדי תציע מנה פתגדהא ולא יחל לך אן תתנאפל ענהא: ⁴ לא תר חמאר אביך או ¹⁵ תורה ואקעין פי אלטריק ותתנאפל ענהמא בל אקמהמא מעה: ⁵ אקאמה: ⁶ לא תכן אלאת אלרגאלי עלי אלנסא ולא ילבם אלרגל זי אלנסא: ⁷ לאן אללה רבך יכרה כל מן יצנע דלך: ⁶ ואדא ואפית וכרא מן אלטאיר פי אלטריק או פי אלשגור או עלי אלארין פיה פראך או ביץ ואלאם ראבצה עליהם פלא תאכד אלאם מע אלבנין: ⁷ בל אמלק אלאם ²⁰ אמטלאקא וכד אלבנין לנפסך לבי יכאר לך ותטול איאמך: ⁸ ואדא בנית ביתא גדידא פאצנע דראבזון עלי סטחך ולא תגעל גררא: ⁹ פי מנולך יסקט מנה מן יסקט: ⁹ לא תזרע ברמך מן נועין כילא תחרם עליך סלאפה אלזרע אלדי תזרעה מע גלה אלכרם: ¹⁰ לא תצמד: ²⁵ אלתור ואלחמאר גמיעא: ¹¹ לא תלבס תובא מבתלמא מן צוף וכתאן גמיעא: ¹² ואצנע לך גדאילא פי ארבעה אמראף אזארך: ¹⁰ אלדי

(1) „אל שער שופט מקומו“.

(2) „הוא פרוע ושובב בדברים האסורים“.

(3) „כי הוא נתלה טפני שחרף את ה“ עיין ראביע“.

(4) עיין שמות כ"ג ה'.

(5) גזיר נ"ט ע"א: לא תצא אשה בכלי זיין.

(6) „תכשיטי נשים“.

(7) „סכנה“.

(8) „כדי שלא תאסר עליך המלאה מן הזרע אשר הזרע עם תבואת הכרם“.

(9) ר"ל לא תאסרם יחד.

(10) „לבוש העליון“.

וימסחו אלי אלקרי אלתי הואלי אלקתיל: ² פאיִה קריִה כאנת אקרִב אליה פליאכִד אהלהא¹ עגלה מן אלבקר מא לם תפלה ומא לם תמדִ אלניר: ⁴ ויחדרוהא אלי ואד צעב מא לם יפלה ולם יזרע ויקפוהא פיה: ⁵ תם יתקִדִם בעיִן אלאיִמִה בני לוי לאן אללה רבך אכתארהם ליכדמוה ויבארכו באסמה ועלי קולהם יפעל כל כצומה וכל בלא: ⁶ פאדא גסלו גמיע שיוִך תלך אלקריִה אלקריבִה מן אלקתיל אידיהם עלי אלעגלה אלמקפאה פי אלואדי: ⁷ ואכתרו וקאלו אידינא לם תספך הדא אלדִם ועיוננא לם תר דלך: ⁸ תנוהם פקאלו אללהם אנפר לקומך אל אסראיל ולא תדע עליהם עקובה תואן פי דם ברי פינפר להם מא תואנו פי דלך אלדִם: ⁹ ואנת פאנף קאתלי דם אלברי מן בינכם פאנך תצנע אלמסתקים ענד אללה: ¹⁰ ואדא כרנת ללחרב עלי אעדאיך פאסלמה⁹ אללה רבך פי ידך פסבית סביה: ¹¹ וראית פי אלסביה אמראה חסני אלחליה פשגפת בהא פתכדתהא לך זוגה: ¹² באן תדכלהא אלי וסט מנולך ותחלק ראסהא ותרכי אטפארהא: ¹³ ותנוע תיאב סביהא ענהא ותקים ותבכי עלי מדהב אביהא ואמהא שהרא¹⁴ תם בעד דלך תדכל אליהא פתבתני בהא ותכון לך זוגה: ¹⁴ פאן לם תרדהא בעד דלך¹⁵ פאמלקהא חרה לנפסהא וביעא לא תביעהא בתמן ולא תסתרקהא¹⁶ בעד מא אתיתהא: ¹⁵ ואן כאנת זוגתאן לרגל ואחד אהדאהמא מחובה ואלאכרי משניה פולדתא לה אולאדא וכאן אלאבן אלבכר ללמשניה מנהמא: ¹⁶ פפי יום ינחל בניה מא יכון לה פלא יגזו לה אן יפִעֵל אבן אלמחובה עלי אבן אלמשניה אלבכר: ¹⁷ כל יגב עליה אן יערף אלנאם באלבכר אבן אלמשניה¹⁷ ליעמי לה סהמין מן גמיע מא יוגד לה אד הו אול נילה ולה חכם אלבכוריִה: ¹⁸ ואדא כאן לרגל אבן

(1) "וישביח".

(2) בפ' בתראהם ומחובר עם פסוק הקודם וזה טענת סופר אבל בטעחת ק' ובכ"י י' תנוהם וענינו היו שניים להם ר"ל יבואו אחריהם והמשך הפסוקים הוא כך: ואחר שרצו הזקנים את ידיהם והתחילו ואמרו ידנו לא שפכו את הדם הזה וכי הכתנים יעמדו אחריהם ויאמרו אנא ה' כפר לעמך ישראל ולא תענישם על מה שלא השגתו על דם נקי ויבוסר להם על אשר לא שמו לב על זה הדם. עיין רש"י.

(3) כן הוא בכל הנוסחאות בלשון יחיד כמו בעברי.

(4) ר"ל אם ראית בשביה אשה יפת תואר וחשקת בה תהיה לך לאשה בתנאי שתביאה לביתך ושתגלה שער ראשה ושתגדל את צפרניה ושתסיר בגדי שביה מעליה ותכבה על אמות אביה ואמה ירח ימים וכי עיין רש"י ורמב"ן.

(5) ר"ל אחר שבאת אליה.

(6) ר"ל אל תשוב לעשותה שפחה.

(7) "חויב הוא להודיע לבני אדם כי בן השטאה הוא הבכור" עיין ראב"ע.

3 ויקול להם אסמעו יא אל אסראיל אנתם אליום מתקדמן אלי אלחרב
 עלי אעדאיכם פלא תרק קלובכם ולא תכאפו ולא תפועו ולא תרהבו
 מנהם: 4 לאן אללה רבכם אלסאלך נורה מעכם יחארב לכם אעדאכם
 וינחכם: 5 תם יכלם אלערפא אלקום קאילין אי רגל בנא ביתא גדידא
 ולם ידשנה פלימין וירגע אלי מנולה כילא יקתל פי אלחרב ורגל אכר 6
 ידשנה: 6 ואי רגל גרם כרמא ולם יבדלה פלימין וירגע אלי מנולה
 כילא יקתל פי אלחרב ורגל אכר יבדלה: 7 ואי רגל אמלך אמראה
 ולם יזפהא פלימין וירגע אלי מנולה כילא יקתל פי אלחרב ורגל אכר
 יזפהא: 8 תם יזידו אלערפא פי מכאטבה אלקום ויקולון אי רגל כאף
 רקיק אלקלב פלימין וירגע אלי מנולה ולא יחל קלב אכותה כקלבה: 10
 9 פענד פראנהם מן מכאטבה אלקום כדלך יוכל בהם ריסא אלגויש:
 10 ואדא תקדמת אלי קריה לתחארבהא פנאדהא אולא באלסלאם:
 11 פאן אנאבתך באלסלאם ופתחת לך פגמיע אלקום אלמוגודין פיהא
 יכונו לך דמה ויכדמוך: 12 ואן לס תסאלמך בל חארבתך פחאצרתהא:
 13 פיסלמהא אללה רבך פי ידך פאקתל רגאלהא בחד אלסיף: 14 ואמא
 אלנסא ואלאטפאל ואלבהאים וגמיע מא פי אלקריה מן סלבהא פאנגמה
 לנפסך וכל סלב אעדאך אלדי רוקך אללה רבך: 15 כדא אצנע
 באלקרי אלבעידה מך גדא אלתי ליסת מן קרי האולי אלמאם:
 16 ואמא מן קרי האולי אלמאם אלדין אללה רבך מעטיך נחלה פלא
 תבך מנהם נסמה: 17 בל אתלפהם אתלאפא אלחתיין ואלאמוריין 20
 ואלכנעאניין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין כמא אמך אללה רבך: 18 לבי
 לא יעלמוכם אן תצנעו כגמיע מכארההם אלתי צנעוהא למעבודתהם
 פתכמו ללה רבכם: 19 ואדא חאצרת קריה איאמא כתירה לתחארבהא
 לתפתחהא פלא תפסד שגרהא באן תחרך עליה אלחדיד אד מנה
 תאכל פלא תקטעה טנא מך אן שגר אלצהרא כאלאנסאן אלדי 52
 אכתפי מך פי אלחצאר¹: 20 לכן אי שגר עלמתה אנה ליס במטעם
 פאפסדה ואקטעה ואבני אלאת אלחצאר² עלי איה קריה חארבתך
 אלי אן תחדרהא:

כא

1 ואן וגד קתיל פי אלבלד אלדי אללה מעטיך לתחוזה מטרות 30
 פי אלצחרא לא יערף מן קתלה: 2 פליכרג בעיף³ שיוכך וחכאמך

¹ "בחשך כי עין השדה הוא כאדם אשר יסתר מפניך במצור".

² "ובנית כלי המצור".

³ "מקצת".

פימות והו יהרב אלי ואחדה מן הדה אלקרי פיהיא: 6 כילא יכלב ולי
 אלדס אלקאתל ממא יחמי קלבה פילחקה לכתרדה אלטריק פיקתלה
 ולים עליה חכס קתל אד לים שאניא לה מן אמס ומא קבלה: 7 פלדלך
 אמרך אליוס באן תפרז לך תלאת קרי: 8 ואן אוסע אללה רבך
 5 תמך כמא יקסם לאבאיך פאעטאך גמיע אלבלאד אלתי קסם באן
 יעטיהא לאבאיך: 9 ודלך¹ אדא תחפס גמיע הדה אלשריעה ותעמל
 בהא באן תחב אללה רבך ותסיר פי טרקה טול אלזמאן פוז תלאת
 קרי אכר עלי הדה אללתלאת: 10 לילא יספך דס כרי פי בלדך אלדי
 אללה רבך מעטיך נחלה פיוון עליך דמא: 11 ואן כאן אלדגל שאניא
 10 לצאחכה פכמן לה וקאם עליה חתי צרבה וקתלה פמאת תס הרב אלי
 ואחדה מן הדה אלקרי: 12 פליבעת שיוך קריתה ויאכדוה מן תס
 ויסלמה אלי ולי אלדס חתי יקתל: 13 ולא תשפך עליה בל אנף
 קאתלי אלברי² מן בין בני אסראיל ויכאר לך: 14 לא תזיג תכס
 צאחכך אלדי תכמה אלאולון בנחלתך אלתי תנחלהא פי אלבלד אלדי
 15 אללה רבך מעטיך לתחוזה: 15 לא יקם שאהד ואחד עלי אנסאן פי
 שי מן אלדנוב ואלכטאיא ואלגנאיאת אלתי יגיהא בל עלי קול שאהדין
 או תלאתה שהוד תקום אלאמור: 16 ואן קאם שאהד טלם עלי אנסאן
 לישחד עליה במחאל³: 17 פליקה אלרגלאן אלדאן אלחכומה⁴
 להמא בין ידי אללה ובין ידי אלימיה ואלחכאם אלדין ילו פי דלך
 20 אלזמאן: 18 פלילתמסו דלך אלחכאם גידא פאן כאן אלשאהד שאהד
 זור וקד שהד בבאטל עלי אפיה: 19 פאצנעו בה מתל מא הם אן
 יצנעה באפיה ואנף אהל אלשר מן וסטך: 20 ואלבאקיון יסמעון
 ויכאפון ולא יעודו אן יצנעו מתל הדה אלמטר אלרדי פי מא בינכם:
 21 ולא תשפך עינך פי אלקצאי⁵ נפס בנפס ודיה⁶ עין בעין וסן
 25 בסן ויד ביד ורגל ברגל:

ב

1 ואדא כרגת ללחרב עלי אעדאיך פראית כיולא ומראכב קומא
 אכתר מנך פלא תכאפהם פאן אללה רבך מעך אלמצעדך מן בלד
 מצר: 2 וענד תקדמכם אלי אלחרב פליתקדם אלאמאם ויכאטב אלקום:

(1) „וזה” ר”ל שירחיב ה’ את גבולך אם תשמור — (2) „רוצחי הנקי”.

(3) רש”י: דבר שאינו.

(4) ובכ”י י: אלכצומה.

(5) „תשלום העונש שזה בשוה”.

(6) עיין שמות כ”א כ”ד.

מן ישעל אבנה או בנתה באלנאר וקאסם קסאמאת¹ ומתפאל
 ומתטאייר וסאחר: 11 וראקי רקאא וסאיל משעוד או עראף ומלתמס
 מן אלמותי: 12 לאן אללה רבך יכרה כל מן יצנע הדה אלצנאיע
 ובגרירתהא הו קארצהם מן בין ידיך: 13 כל בן סאדגא ללה רבך:
 14 ואן האולי אלאמס אלדין אנת וארתהם מן אלמתפאלין ואלקאסמין⁵
 הם יקבלון ואנת לס ישלק לך אללה רבך מתל דלך²: 15 לבן אי נבי
 מן בינכם מן בעיץ אכותך מתלי ינצבה לך אללה רבך מנה פאקבלו:
 16 כגמיע מא סאלת אללה רבך פי גבל חריב פי יום אלגוק וקלת לא
 אעוד אן אסמע צות אללה רב ולא ארי הדה אלנאר אלעטימיה לילא
 אמות: 17 פקאל אללה לי קד אחסנו פי מא סאלו: 18 ואי נבי¹⁰
 אנצבה להם מן בעיץ אכותהם מתלך אלקנה כלאמי פכאטבהם כגמיע
 מא אמרה בה: 19 ואי אנסאן לס יקבל כלאמי אלדי יודיה עני פאני
 אטאלבה: 20 ואי מתנבי¹ תוקח פיקול קולא עני ממא לס אמרה אן
 יקולה ומן יתנבי במעבודאת אכר פליקתל דלך אלמתנבי: 21 פאן קלת
 פי נפסך כוף נערף אלקול אלדי לס יקלה אללה: 22 פאנה מא יקולה¹⁵
 אלמתנבי ען אללה ולא יגוז דלך אלקול ולא יגב³ פהו אלקול אלדי
 לס יקלה אללה ואנמא קאלה אלמתנבי בקחה פלא תחדרה:

יט

1 ואדא קטע אללה רבך אלאמס אלדין מעטיך בלדהם פורתתהם
 וסכנת פי קראהם ומנאזלהם: 2 אפרז לך תלאת קרי פי וסט בלדך²⁰
 אלדי אללה רבך מעטיך לתחוזה: 3 ואצלח טרקהא⁴ עלי תתלית
 תגם ארצך אלדי ינחלך אללה רבך פתכון מעדה ליהרב אליה כל
 קאתל: 4 והדא כבר אלקאתל אלדי יהרב אליה פחיא מן יקתל
 צאחבה בלא מערפה והו גיר שאני לה מן אטם ומא קבלה: 5 ודלך
 כמן ידבל⁷ מע צאחבה אלי אלשערא ליקטע חטבא פתמיל ידה²⁵
 באלמקטע ליקטע אלעוד או ינסל אלהיד מן אלעוד פיצוב צאחבה⁸

¹ פ': כנגם חגנימאת = החוזה ככוכבים.

² פ': כנגמין.

³ ג: ואתה לא הרישה לך ה' דברים כאלה.

⁴ ר"ל הסתנבא מלבו.

⁵ ר"ל ומה שאמר הנביא ואי אפשר שיחיה ואיננו צריך לחיות. עיין אלמנאת דף 188
 וטלה יגב הנמצא ככל הנוסחאות אולי טעות סופר הוא במקום יגו = ולא יבוא.

⁶ ת"א: תחבין לך ארמא. ר"ל שחיו מתקנים את הדרכים לעולי רגלים ולרוצחים בשגנת.

⁷ וזה כמו שיבוא.

⁸ ר"ל שיד החוטב מוצאה את רעהו בגרון שלו תחת האילן או שהברזל נשטט מן

העץ הסחבקע והרג את רעהו.

ואקמת פיה פקלת אנצב לי מלכא כסאיר אלמס אלדי הואלי: 15 פינצז
 אן תנצב לך מלכא¹ מן יכתארה אללה רבך וליכן אלמלך אלדי
 תנצבה מן בעיץ אכותך ולא יגזו אן תנצב עליך רגלא גריבא מן לים הר
 אכאך: 16 לכן לא יסתכתר לה לילא לילא ירד אלקום אלי מצר
 לאסתכתאר אלכיל ואללה פקד קאל לכס לא תעודו אלרגוע פי דלך
 אלטרך אבדא: 7 ולא יסתכתר לה מן אלנסא לילא יזול קלבה ומן
 אלדהב ואלפצה לא יסתכתר לה גדא: 18 וכמא יגלס עלי ברסי מלכה:
 פתכתב לה נסכה הדה אלתוריה פי ספר מן הצרה אלאימה:
 אללואניין²: 19 ותכון מעה ויקרא פיהא טול חיותה לכי יתעלם אן
 יכאף אללה רבה ויחפץ גמיע בלאם הדה אלתוריה והדה אלרסום ויעמל
 בהא: 20 לילא ירתפע קלבה עלי אכותה ולילא יזול מן אלשריעה ימנה:
 ולא יסרה ולכי תטול איאמה פי מלכה הו ובונה פי מא בין אל אסראיל:

יח

1 ואד לא יכון ללאימה ואלליואניין אלדין הם סאיר סבט לוי¹ קסם
 15 ונחלה מע אל אסראיל פמן קראבין אללה ונחלתה יאבלון: 2 ונחלה
 לא תכון לה פי מא בין אכותה אד פראיץ אללה הי נחלתה כמא אמר
 לה בהא: 3 והדא יכון מעד¹ רסם אלאימה מן אלקום מן דאבחי אי
 דבח כאן מן אלבקר ואלנגם אן יעמיהם אלדראע ואללחיין ואלקבה:
 4 ואול ברך ועצירך ודהנך ואול גז גנמד תעמיה: 5 לאן אללה רבך
 20 אכתארה מן גמיע אסבאמד ליקום ויגדם באסם אללה הו ובונה טול
 אלזמאן: 6 ואדא חז אי לוי מן בעיץ מהאלך אלתי לגמיע אל אסראיל
 אלתי הו מקים בהא פלידכל אי וקת שא אלי אלמצע אלדי יכתארה:
 אללה: 7 ויגדם באסם רבה כגמיע אלליואניין אלמקימין תם בין ידי
 אללה²: 8 וליתקסמו אנצבה מתסאיה מא ללא מא אתבתה אלאבא מן:
 25 אלנואיב³: 9 ואעלם אנך דאכל⁴ אלי אלבלד אלדי אללה רבך מעטך
 פלא תתעלם אן תעמל כמכארה אולאיך אלמסם: 10 לא יוגד פיסם

¹ «ברשותך שתשים מלך» עיין ראביע.

² «תכתב לו נוסחת התורה הזאת על ספר מלפני הכתנים הלויים» ר"ל שאין צריך לכתוב בעצמו.

³ «לכתנים וללויים אשר הם כל שבט לוי».

⁴ «עמד» כן הוא בקי ובפי. ובכ"י ו זאת המלה איננה.

⁵ «ואם יעלה אחר מן הלויים לרגל וכי יבוא באיזה זמן שירצה אל המקום וכי וישרת בשם אלהיו וכי» ר"ל כמו שנמצא בספרי: כהן בא ונושא את חלקו במשמר שאינו שלו עיי רשי.

⁶ «חלקו לחלקים שוים חוץ ממה שהאבות קבעו מן המשטרות» ר"ל חוץ מהדברים שאינם באים מחמת הרגל כגון נדרים ונדבות שכבר נקבעו בימי דוד. עיין רשי.

⁷ «דע כי אתה בא».

אלֹשֶׁר אֵלֵי נֶאֱמַר מִדְּבַר אֱלֹהֵי רֶבֶךְ אֱלֹדֵי תִצְנַעְתָּ: 22 וְלֹא תִנְצַב לְךָ
דָּבָר עָלַי מֵאֵל יִשְׁנֵאָה אֱלֹהֵי רֶבֶךְ:

יז

- 1 לֹא תִדְבַר לֵאלֹהֵי רֶבֶךְ תּוֹרָא אוֹ שֵׂאֵה אֱלֹדֵי יִכּוֹן פִּיה עֵיב שִׁי מִן
אֲלֵעִיב אֲלֹדֵי־הָיָה? לֹא־נִרְיָהּ אֱלֹהֵי רֶבֶךְ הוּ: 2 וְאֵן וְגַד פִּי מֵא בִּינְכֶם 5
פִּי בְעֵץ קָרָאךְ אֲלֵתֵי אֱלֹהֵי רֶבֶךְ מַעֲמִיךְ רִגְלֵי אוֹ אֲמַרְאָה צִנַּע אֲלֹשֶׁר
בֵּן יְדֵי אֱלֹהֵי רֶבֶךְ פִּתְגָמוֹ עֵהֲרָה: 3 וּמִצָּא וְעַבְד מַעְבֻדָּת אֲכָר וּסְגָד
לְהָא אוֹ לִישְׁמֵס אוֹ לִלְקַמֵּר אוֹ לִלְסַאִיר נְגוּם אֲלִסְמָא מִמָּא לֹם אֲמַלְקָלְהָ:
4 פִּאֲדָא אֲכַבְרַת בְּדִלְךָ? פִּאֲסַתְמַעָה וְאֲלַתְמַסָּה גִידָא פִּאֲדָא כִּאֵן דְּלִךְ
אֲלֵאמֵר חֲקָא תֵּאבְתָא וְקַד צִנַּעַת הִדָּה אֲלִכְרִיָּהּ פִּי מֵא בִּינְכֶם: 10
5 פִּאֲכַרְנֵי דְלִךְ אֲלֵרְגֵל אוֹ תִלְךְ אֲלֵאֲמַרְאָה אֲלֵלְדִין צִנַּעָא הִדָּא אֲלֵאֲמֵר
אֲלֵרְדִי פִי מֵא בִּינְכֶם אֲלֵרְגֵל וְחֵדָּה? אוֹ אֲלֵאֲמַרְאָה וְחֵדָּה וְאֲרִגְטַמָּא
בְּאֲלֵחֲזָרָה אֵלֵי אֵן יִמּוֹתָא: 6 בְּקוֹל שִׂאֲהֲדִין אוֹ תִלְאֲתָהּ שְׁהוּד יִקְתַּל מִן
יִקְתַּל וְלֹא יִקְתַּל בְּקוֹל יִשְׁאֵהֵד וְאֲחָד: 7 וְאִידֵי אֲלֵשִׂאֲהֲדִין תְּבַמְשׁ בַּה אֲוֵלָא
לְקַתְלָה וְאִידֵי סֵאִיר אֲלֵנָאֵס אֲכָרָא וְאֵנְפָא אֵהֵל אֲלֵשֶׁר? מִן וּסְטַךְ: 8 וְאֵדָא 15
כִּפִּי עֵנְךְ אֲמֵר מִן אֲלֵאֲחַכָּאֵם בֵּין דֵּם אֵלֵי דֵם וְדִין אֵלֵי דִין וְחַכְּם בִּלְאָה?
אֵלֵי בִלְאָה וְאֵמּוֹר כְּצוֹמָתָא פִּי מַחֲאֲלִךְ פִּקְסֵם וְאֲצַעֵד אֵלֵי אֲלֵמוֹצֵעַ אֱלֹדֵי
יִתְאָרָה אֱלֹהֵי רֶבֶךְ: 9 וְצַר אֵלֵי אֲלֵאִימָהּ אֲלֵלִי־אֵנִין וְאֵלֵי אֲלֵחַאֲכֶם
אֱלֹדֵי יִכּוֹן פִּי דְלִךְ אֲלֵזְמָאֵן פִּסְלֵם מִנְהֶם דְּלִךְ? אֲמֵר אֲלֵחַכְּסֵם יִפְתוֹנְךְ
בַּה: 10 פִּאֲעַטְלֵם בַּחֲסַב אֲלֵאֲמֵר אֱלֹדֵי יִפְתוֹךְ בַּה מִן דְּלִךְ אֲלֵמוֹצֵעַ אֱלֹדֵי 20
יִתְאָרָה אֱלֹהֵי וְאֲחַפְּסֵם לְתַעֲמַל בְּנִמְיַע מֵא יִדְלוֹנְךְ: 11 וּבַחֲסַב אֲלֵדְלֵאֲלָהּ
אֲלֵתֵי יִדְלוֹנְךְ וְאֲלֵחַכְּסֵם אֱלֹדֵי יִקְלוֹן לְךָ תִצְנַעַת וְלֹא תוֹל מִן אֲלֵאֲמֵר אֱלֹדֵי
יִפְתוֹנְךְ יִמְנָהּ וְלֹא וִיִסְרָהּ: 21 וְאֵי רִגְלֵם יִסְתַּעֲמַל אֲלֵקַחְהּ פִּלְאָה יִקְבַּל מִן אֲלֵאֲמָאֵם
אֲלֵמְקִיִם תֵּם לִיכֹדֵם אֱלֹהֵי רֶבֶךְ אוֹ מִן אֲלֵחַאֲכֶם פִּלְיִקְתַּל דְּלִךְ אֲלֵרְגֵל וְאֵנְפָא
אֵהֵל אֲלֵשֶׁר מִן אֵל אֲסֵרְאִיל: 18 וּסֵאִיר אֲלֵנָאֵס יִסְמַעוֹן וִיכֹאֲפוֹן וְלֹא 25
יִתְקַחוֹן אִיצָא: 14 וְאֵדָא דְכָלֵת אֲלֵבִלְדֵי אֱלֹהֵי רֶבֶךְ מַעֲמִיךְ פִּתְחוּהּ

(1) עיין ראביע.

(2) "מן המומים הרעים" ובכ"י א: עיב מן אלמור אלמאחשה = מן הדברים הנתעבים.
זה כולל כל מה שגורש בזה בוכחם ל"ז ע"א.

(3) "אשר לא הרשיתי" — (4) "ואחר שהוגר לך הדבר תשמעתו ותחקרתי היטב".

(5) "בקרובך" עיין למעלה י"ד י"ד.

(6) "האיש לבדו או את האשה לבדה" ואפשר שהוסף הגאון אלו המלות ללמד שהאשה

אינה יוצאת להריגה עם האיש מפני שהוא נסקל ערום. עיין סנהדרין פ' ג' מ"ח.

(7) "אנשי הרע".

(8) "בין דין נגע" ר"ל למה שנוגע להלכות נגעים.

(9) "שתשאל מהם את דבר המשפט הזה".

טעאם אלצעק לאנך כרגת מן מצר כחפו ואדכר יום כרוגך מן מצר
טול זמאנך: 4 ולא ירי לך כמיר פי גמיע תכמך סבעה איאם ולא
יבית מן אללחם אלדי תדבחה פי אלעשא אלי גדאה אליום אלאל¹:
5 ולא יגוז לך אן תדבחה אלפסח פי בעין מחאלך אלדי אללה רבך
מעטיך: 6 אלא פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך ליחל נורה תם
תם² תדבחה אלפסח ענד אלמסא קבל מגיב אלשמס³ ודלך פי פצל
כרוגך מן מצר: 7 ואנצנה וכלה פי דלך אלמוצע אלדי יכתארה אללה
רבך פיה תם ול באלגאדה ואמין אלי מנולך: 8 וכל בעדה⁴ אלפטיר
סטה איאם ופי אליום אלסאבע מכת פי קדם אללה רבך ולא תצנע
10 פיה צנאעה: 9 ואחיץ סבעה אסאביע מן וקת אבתרא אלמנגל פי סנבל
אבתדי בהא: 10 ואצנע חג אסאביע ללה רבך עלי מקדאר ניל ירך ומא
תתברע בה⁵ כמא ירוקך אללה רבך: 11 ואפרח בין ידיה אנת ואבנך
ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלדי פי מחאלך ואלגריב ואליתים
ואלארמלה אלדיין פי מא בינכם פי אלמוצע אלדי יכתארה אללה ליחל
15 נורה פיה: 12 ואדכר אנך כנת עבדא במצר ואחפט הדה אלרסום
ואעמל בהא: 13 ואצנע חג אלמטל סבעה איאם ענד גמעך גלתך מן
בידרך ותגארך: 14 ואפרח פי חגך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך
ואללוי ואלגריב ואליתים ואלארמלה אלדיין פי מחאלך: 15 כדאך תחג
סבעה איאם ללה רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה ליבארך לך פי גמיע
20 גלתך וסאיר מא תמד אליה יריך פתכון פארחא מהצא: 16 תלאת מראר פי
אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אללה רבך פי אלמוצע אלדי יכתארה
פי חג אלפטיר וחג אלאסאביע וחג אלמטל ולא יחצרו בין ידיה פארגא:
17 כל יאת כל רגל במא תנאל ידה⁶ כרוק אללה רבך אלדי אעטאך:
18 ואנעל לך חכמא וערפא פי גמיע מחאלך אלדי יעטי אללה רבך
25 אסבאטך ויחכמו פי מא בין אלקום חכם עדל: 19 לא תמיל אלחכם ולא
תחאב אלוגוה ולא תאכד אלרשא לאן אלרשא תעמי עיון אלעלמא ען
אלחק⁷ ותזוף אלאקואל אלעאדלה: 20 ואטלב אלחק אלמחיץ לבי
תחיא ותחוו אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך: 21 לא תגרם סאריה מן

¹ «עד בקר יום הראשון».

² פ': פיה הנאך. ומלת שם רבוקה עם מה שלפניה ושלאחריות.

³ «קדם ביאת השמש».

⁴ ר"ל עוד ששה ימים אחר יום הראשון.

⁵ ר"ל כפי יכלתך ונרבתך.

⁶ «רק יבוא כל איש באשר השיג ידו».

⁷ ר"ל מראות האמת.

אלבד אנא אמרך אליוס באן תפתח ידך לאבך צעיפך ומסכינך פי בלדך: 12 ואן אסתבאע¹ לך אבך אלעבראני או אכתך אלעבראני פלידמך סת סנין ופי אלסנה אלסאבעה אמלקה מן ענדך חרא: 13 ואדא אמלקתה חרא מן ענדך פלא תמלקה פארגא: 14 בל צלה בצלה מן גנמך ובידרך ותיגארך² וחסב מא רוקך אללה רבך פאעטה: 5 16 ואדכר אנך טאל מא כנת עבדא במצר פעלי דלך אפדך אללה רבך ואמרך במתל הדא אלאמר פי מתל הדא אליוס³: 16 פאן קאל לך לא אכרג מן ענדך לאנה אחבך ואחב מנולך אד אלאצלה לה אלמקאם מעך: 17 פכד אלמיסאם וצעה פי אדנה ענד באבך פיכון לך עבד אלהר ולאמתך איצא פאצנע כדאך: 18 ולא יצעב עליך אמלאקך לה 10 חרא מן ענדך פאנה יגו אן יכון קד כדמך צעה מא יסאוי אגר אנרי⁴ סת סנין פיבארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצנעה: 19 וכל בכור יולד לך פי גנמך ובקרך אלדכור פאלזמה אלתקדים ללה רבך⁵ לא תפלה באלבכר מן בקרך ולא תגז אלבכר מן גנמך: 20 בל תאכלה בין ידי אללה רבך סנה בסנה פי אלמוצע אלדי יכתארה אנת ואלך: 15 21 ואן כאן פיה עיב מן אזמן או אעמי וסאיר אלעיוב אלפאסדה⁶ פלא תדבחה ללה רבך: 22 וגאזי אן תאכלה פי מהלך ואן יאכלה איצא אלטאהר ואלנגם כמא יאכלאן אלטבי ואלאיל⁷: 23 מא כלא דמה פלא תאכלה בל צבה עלי אלארץ כאלמא:

20

מז

1 ואחפט שהר אלפריך אן תצנע פיה פסחא ללה רבך כמא אמלקך פיה ללכרוג מן מצר לילא⁸: 2 ואדבחה אלפסח ללה רבך מן אלנגם ומעה מן אלבקר⁹ פי אלמוצע אלדי יכתארה ליהל נורה פיה: 3 ולא תאכל מעה כמורא בל כל בעדה¹⁰ סבעה איאם פטורא

¹ כן הוא בקי ובפי ולא מצאנו בערבי זה הבנין בענין כי ימכר כנפעל. וכפי י: אנכאע.
² «מן הגרן ומן בית חבר שלך» ובפי: מן בוארך ועצירך = מן גררך ותרושך.
³ «על כן אנכי מצוך כמו זה הדבר ביום כוח» ופירושו שתתן לעבדך משלך כאשר תשלח אותו כמו שנתתי לך כלי כסף וכלי זהב בצאתך ממצרים. עיין ספרי.
⁴ «לפי שאפשר שכבר עבדך שש שנים הוא כפל מה שששה שכר שכיר».
⁵ רש"י: מצוה לומר הרי אתה קדוש לבכורה.
⁶ «כל מומים הפוסלים».
⁷ עיין למעלה י"ב כ"ב.
⁸ «כמו שנתן לך בו רשות לצאת ממצרים לילה» ר"ל ה' ביד פרעה. עיין רש"י.
⁹ «ועמו מן הבקר» ר"ל לחגיגת. עיין רש"י.
¹⁰ ר"ל אחר הקרבת קרבן פסח.

פי קראך¹ פלא תתרכה אד לים לה נציב ונחלה מעך: ²⁸ פי כל תלאת סנין תכרז עשור גלתך פי תלך אלסנה ותצעה פי מחלך: ²⁹ פיאתי אללוי אד לים לה נציב ונחלה מעך ואלגריב ואליתים ואלארמלה אלדין פי מחלך פיאכלון וישבעון לכי יבארך לך אללה רבך פי גמיע מא תצנעה ידך: ⁵

טז

1 פי כל סבע סנין אצנע תסויבא: ² והדא שרח אלתסויב אן יסיב כל די נסי ידה ממא ינסי צאחבה² פלא יקתצי מן צאחבה ולא מן אכיה אד קד סמאהא תסויבא ללה³: ³ ואמא אלגריב פגאיו אן תקתציה ואמא מא יכון לך עלי אכין פסיב ידך ענה: ⁴ ויקנא אנה לא יכון פיך מסכין ממא יבארך לך אללה פי אלבלד אלדי יעטיבה נחלה תחוזהא: ⁵ מא דאם תסמע ותקבל אמר אללה רבך ותחפס ותעמל בגמיע הדה אלשריעה אלתי אמרך בהא אליוס⁶: ⁶ כמא אן אללה רבך קד בארך לך כמא וערך פתעיץ אממא כתיריה ¹⁵ ואנת פלא תתעיץ⁷ מנהם ותתסלט עלי כתיר מנהם ועליך לא יתסלטון: ⁷ פאן כאן פיך מסכין בדנב או מחנה⁸ מן בעץ אכותך פי בעץ מחלך מן בלדך אלדי אללה רבך מעטיך פלא תקס קלבך ולא תקבץ ידך ענה: ⁸ בל אפתחאה לה פתחא ועיצה תעויצא מקדר מא יעוזה: ⁹ ואחדר אן יכון פי קלבך קול גהל⁹ פתקול קד קרבת אלסנה אלסאבעה סנה אלתסויב פתשה עלי אכין אלמסכין פלא תעמיה שיא פידעו עליך אלי אללה פתהל בך עקובתה¹⁰: ¹⁰ בל אעטה עמאא ולא תשה בה נפסך עליה פאן בגרירה הדא אלאמר יבארך לך אללה רבך פי אעמאלך וגמיע מא תמד אליה ידך: ¹¹ פעלי מא קלת לך¹¹ לים יעדס מסכין מן בין

¹ "בעריך".

² "שישמיט כל בעל משה את ידו כאשר ישח את רעהו". ר"ל שתמלוח לא יתבע מן הלוח את חובו.

³ ר"ל מפני שנקראה השנה הזאת שנת שמיטה לכבוד ה'.

⁴ "ובאמת לא יהיה בך אכיון וכי כל זמן שתשמע וכו'".

⁵ ענין עיץ בערבי הוא החליף דבר בדבר ובחר בה הגאון מפני שהוא דומה למלת העביש בעברית וכן עשה למטה פסוק ח'.

⁶ "בעון שעשה או לנסותו" הוסיף אלו המלות מפני שהעניות איננה באה על ישראל אלא בזמן שאינם עושים רצונו של מקום. ראה למעלה ד' ח'. עיין ספרי.

⁷ "דבר כסילות".

⁸ והיה עליך ענשו עיין וקרא ו"ט ו"ז. ובכ"ו י: עקובה.

⁹ "לפי מה שאמרתי לך" עיין למעלה הערה 6.

רבך ואלתאריך אן תכון לה אמה כאצה מן גמיע אלאמס אלתי עלי
 ונה אלארץ: 8 לא תאכל כל מכרוה: 4 הדה מא תאכלו מן אלבהאים
 אלבקר ואלצאן ואלמאעז: 5 ואלאיל ואלטבי ואליוחמור ואלועל
 ואלארזי ואלתיתל ואלזראפה: 6 וכל בהימה מטלפה בטלף ומפרקה
 תפריקא אטלאפהא ומצעדה אנתראר מן אלבהאים פכלוהא: 7 כלא 5
 הדה אלאשכאין פלא תאכלוהא מן מצעדי אלאנתראר ואלמטלפה
 באטלאף מפרקה אלגמל ואלארנב ואלובר אנהא מצעדה אלאנתראר
 וניר מטלפה בטלף והי מחרמה עליכם: 8 ואלכנזיר פאנה מטלף בטלף
 ולא יתה והו מחרם עליכם לא תאכלו לחומהא ולא תדנו מן נכאילהא
 אלא תננסו: 9 והיא מא תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל 10
 מא לה אגנה ופלוס פכלוה: 10 וכל מא לים לה אגנה ופלוס פלא
 תאכלוה והו נגס לכם: 11 כל טאיר טאהר פכלוה: 12 והדה אלאשכאין
 פלא תאכלוהא מן אלטאיר אלנסר ואלעקאב ואלענקא: 13 ואלגארח
 ואלצדא ואלחרא באצנאפהא: 14 וגמיע אלגראביב לאצנאפהא:
 15 ואלנעאמה ואלכטאף ואלסאף ואלבאו באצנאפהא: 16 ואלכוס
 ואלבאשק ואלשאהין: 17 ואלקוק ואלרכם ואלזמג: 18 ואלצקר
 ואלכבנא באצנאפהא ואלהדהד ואלכפאש: 19 וגמיע דביב אלטאיר
 אלדי הו מחרם עליכם לא תאכלוה: 20 וכל מא הו טאיר טאהר מנה
 פכלוה: 21 ולא תאכלו שיא מן אלנכאיל כל אעטהא ללגריב אלדי פי
 טהלך פיאכלהא או תביעהא לאגנבי לאנך שעב מקדם ללה רבך לא 20
 תטבך לחמא בלבן: 22 עשרא תעשר גמיע גלה זרעך מא תנבתה
 אלצחרא סנה סנה: 23 וכלה בין ידי אללה רבך פי אלמוצע אלדי
 יכתארה ליסכן נורה פיה עשור ברך ועצורך ודהנך ובכור בקרך וגנמך
 לכי תתעלם כיה תעבדה: 24 טול אלזמאן: 24 פאן טאל עליך אלטריק
 ולם תטק אן תחמלה ובעד ענך אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך אן 25
 ינעל נורה פיה ובארך לך מע דלך: 25 פבעה בתמן וצרה וכדה
 פי ידיך ואמין אלי אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך פיה: 26 ואצרפה
 פי גמיע מא תשתהי נפסך מן בקר וגנם וכמר ונביד וגמיע מא תחבה
 וכלה תם בין ידי אללה רבך ואפרח אנת ואהל ביתך: 27 ואללוי אלדי

(1) הגאון לא העתיק מלת שח ועיין למעלה בראשית ל' ל"א.

(2) עיין בשרשים לאבן גנאח בשרש דיש.

(3) «פן תמארי».

(4) «ועף הרורס» הוא שם כולל לכל מיני עופות טמאות. ובאמת מספר אלו המינים

בזאת הפרשה יעלה לעשרים במקום התשע עשר הנמצאים בווקרא י"א עיין ראביע שם.

(5) «למען תלמד איך תעבוד אותו».

(6) «עם כל זאת ברכך» עיין ספרי.

אלנבֹהֶה ואלחאלם אלחלם פיקתל למא תקֹל אלמחאל עלי אללה רבכם
 אלמכרנכם מן בלד מצר אלמפדיכם מן בית אלעבודיִה לידחו בכ ען
 אלטריק אלדי אמרך אללה רבך אן תסיר פיה פאנף אהל אלשרי¹ מן
 וסטך: 7 ואן אגואך אכֹך אבן אמך או אבנך או אבנתך או אמרתך
 5 אלתי הי חרמתך² או צדיקך אלדי כנפסך פי אלסתר קאילא תעאל
 נעבד מעבודאת אכר מא לם תערפהא אנת ואבאוך: 8 מן מעבודאת
 אלאמם אלדין חואליכם אלאקרבין אליך או אלאבעדין מנך מן טרף
 אלארץ אלי טרפהא: 9 פלא תשא דלך ולא תקבל מנה ולא תשפק
 עליה ולא תרת לה³ ולא תסתר עליה: 10 בל אקתלה קתלא וידך
 10 תבטש פיה⁴ אֹלא פתקתלה ויד סאיר אלקום אזירא: 11 וארנמה
 באלחגארה חתי ימות למא קצד אדחאך ען אללה רבך אלמכרנך מן
 בלד מצר מן בית אלעבודיִה: 12 וסאיר אלקום יסמעון ויכאפון פלא
 יעאודון אן יצנעו מתל הוא אלאמר אלרדי פי וסטך: 13 ואן סמעת
 ען בעיך קראך אלתי אללה רבך מעטיכהא אן תסכן פיהא קול קאיל:
 14 אן קד כרנ קום כפאר מנהא פאצלו אהל קריתהם קאילין תעאלו
 נעבד מעבודאת אכר מא לם תערפהא: 15 פאלתמס דלך ואסתברה
 וסל ענה נעמא באן כאן אלאמר חקא תאבתא קד צנעת הדה אלכריה
 פי וסטך: 16 פאקתל קתלא אהל תלך אלקרית בחד אלסיף ואתלפהא
 ונמיע מא פיהא חתי בהאימהא בחד אלסיף: 17 ונמיע סלבהא אנמעה
 20 אלי וסט רחבתהא ואחרק באלנאר תלך אלקרית ונמיע סלבהא נמלה
 ללה רבך ותכון תלא אלי אלדהר לא תבנא אבדא: 18 ולא ילזק בידך
 שי מן אלמתלוף לכי ירנע אללה לך מן שדה נצבה ויעטיך רחמתה
 פירחמך ויכתרך כמא קסם לאבאוך: 19 אד תקבל אמר אללה רבך
 ותחפֹט ותעמל בנמיע וצאיאה ורסומה אלתי אמרך בהא אליום באן
 25 תצנע אלמסתקים ענדה:

יד

1 ואד אנתם אוליא אללה רבכם כאלבנין¹ פלא תתכדשו² ולא
 תגעלון נתפא בין עיונכם עלי אמואתכם³: 2 לאנך שעב מקדם ללה

¹ „אנשי הרע“ ת”א: עבד רביש.

² „המקודשת לך“ וכן ת”א: אתח קימך, ר”ל הנאה עמך בכרית.

³ „ולא תנוד לך“ — ⁴ „תפגע בו בחוקה“.

⁵ „נפני שאתם קרובים לדי אלהיכם כבנים“.

⁶ ר”ל לא תעשו שרמט בבשרכם. ובכ”י י: תתואגו וכפ: תתואגו מן ואג והוא במקום

וגא = לא תתנו שרמט בבשרכם.

⁷ „על מתיכם“.

כִּדְאֵךְ תֹּאכְלֶה אֶן יִגְזוּ לְלַנְגִּם וְאַלְמֹאֶהֱר אֶן יֹאכְלֵא מִנֶּה: ²⁸ לִכֵּן תִּשְׁרֹד
 אֲלֵא תֹאכְל אֲלִדִּם פֶּאֶנֶה מִסְכֵּן אֲלִדִּם אֲלִנְפִם¹ פֶּלֵא תֹאכְל אֲלִנְפִם
 מִע אֲלִלְחִם: ²⁴ וְאֵד לֹא יִגְזוּ אֶן תֹּאכְלֶה² פֶּעֲבֶה עֲלֵי אֲלֶאֱרִץ כֹּאֲלֵמֵא:
²⁶ וְאֵד לֹא תֹאכְלֶה יִכָּאֵר לֶךְ³ וּלְבִנְיָךְ מִן בַּעֲדֵךְ אֲדֵא תִצְנַע אֲלִמִּסְתְּקִים
 עֲנֵד אֲלִלְהֵ: ²⁶ עֲדֵא אֶקְדָּאֶסְךְ מֵא כֹאֵן לֶךְ מִנֶּהֵא⁴ וְנִדְוֹרְךְ פֶּאֲחִמְלֵהֵא ⁵
 וְאֵת בְּהֵא אֲלֵי אֲלִמְוִעַע אֲלִדֵי יִכְתָּאֶרֶה אֲלִלְהֵ: ²⁷ וְאַצְנַע צֹואֲעֵדְךְ
 לְחֹמֵהֵא וְדִמְאֵהֵא כִּמְלֵא⁵ עֲלֵי מִדְבַּח אֲלִלְהֵ רִבְךְ וּמִן דֵּם דְּבִיאֲחֵךְ יִצַּב
 עֲלֵי מִדְבַּחַה וְכֹל לְחֹמֵהֵא: ²⁸ אַחֲפֵט וְאֶקְבֵּל גְּמִיע הִדֵּה אֲלֵאמֹר אֲלֵתֵי
 אִסְרְךְ בְּהֵא לְכִי יִכָּאֵר לֶךְ וּלְבִנְיָךְ בַּעֲדֵךְ אֲלֵי אֲלִדְהֵר אֲדֵא תִצְנַע אֲלִכְבִּיר
 וְאַלְמִסְתְּקִים עֲנֵד אֲלִלְהֵ רִבְךְ: ²⁹ וְאֵדֵא קִטַּע אֲלִלְהֵ רִבְךְ אֲלֵאִמִּם אֲלִדֵין
 אֵנֵת דֹּאכֵל אֲלֵי תֵם לְתִקְרָצֵהֵם מִן בֵּין יִדִּיךְ פֶּאֲדֵא קִרְצָתֵהֵם וּסְכַנְתֵּם מֵא פִי
 קִרְאֵהֵם וּבִיּוֹתֵהֵם⁶: ³⁰ אַחֲדֵר לֶךְ אֶן תֹּוֹהֵק פִּי תִבְעֵהֵם בַּעַד אֲנִפְאֲדֵהֵם מִן
 בֵּין יִדִּיךְ וְכִילֵא תִלְתֵּם לְמַעֲבֹדֵאֲתֵהֵם קֵאִילֵא כִיֶּף כֹּאֵן יַעֲבֹדֵהֵא הָאוּלֵי
 אֲלֵאִמִּם פֶּאֲצְנַע אֵנֵא אֵיִצֵּא כִּדְאֵךְ: ³¹ לֹא תִצְנַע כִּדְאֵךְ לִלְהֵ רִבְךְ פֶּאֵן
 כְּתִירֵא מִמֵּא יִכְרֵהֵה אֲלִלְהֵ וְיִשְׁנֵאֵה צְנַעוּהֵ לְמַעֲבֹדֵאֲתֵהֵם חֲתִי אֶן בְּנֵיהֵם ¹⁵
 וּבְנֵאֲתֵהֵם קֵד יִחְרְקֹנֵהֵא בֵאלִנְאֵר לֵהֵא⁷:

יג

1 פְּגִמִיע מֵא אִמְרַכֵּם בֵּה פֶּאֲחִפְטֹוֶה וְאַעֲמִלוּ בֵּה לֹא תִזִּידוּ עֲלֵיהֵ
 וְלֹא תִנְקְצוּ מִנֶּה: ² וְאֶן קֵאֵם פִּי מֵא בֵינְכֵם מִדְּעֵי נְבוּזָה אוּ הָאֵלִם⁸ חֵלִם
 פֶּאֲעִטְאֵכֵם אֵיִהֵ אוּ בְרֵהֵאֵנֵא: ³ פֶּלוּ אֵתֵת אֲלֵאִיִּהֵ וְאַלְבְּרֵהֵאֵן מִמֵּן קֵאֵל ²⁰
 לֶךְ⁹ תַּעֲאֵל בְּנֵא אֲלֵי מַעֲבֹדֵאֲתֵת אִכְרֵ מֵא לֵם תַּעֲרְפֵהֵא פִנְעֵבִדֵּהֵא: ⁴ פֶּלֵא
 תִקְבֵּל מִן דְּלֶךְ אֲלִמְדְּעֵי אֲלִנְבוּזָה אוּ אֲלֵהָאֵלִם אֲלִחֵלִם פֶּאֵן אֲלִלְהֵ רִבְכֵם
 מִמִּתְחַנְכֵם לִיִּטְהֵר¹⁰ הֵל אֵנֵתֵם מַחְבֹּוֶה מְכֻלְצִין בְּכֹל קְלוּבְכֵם וּנְפוּסְכֵם:
⁵ בֵּל פִּי תִבַּע אֲלִלְהֵ רִבְכֵם תִּסִּירוּ וְאֵיִיֵּהֵ פֶּאֲרֵהֵבוּ וּוְצֵאֵיִיֵּהֵ פֶּאֲחִפְטֹוֶהֵא
 וְקוּלָּה פֶּאֲקֵבְלוּ וְאֵיִיֵּהֵ פֶּאֲעֵבְדוּ וּטֵאֲעֵתֵה פֶּאֲלִזְמוּהֵא: ⁶ וְדִלְךְ אֲלִמְדְּעֵי ²⁵

(1) „מוֹשֵׁב הָרִם הוּא הַנֶּפֶשׁ“.

(2) „וּלְפִי שְׂאִינִי מוֹתֵר לֶךְ לֹאֲכֹלוּ וְכוּ“.

(3) „וְאֵם לֹא תֹאכְלֵנוּ יִיטֵב לֶךְ“ וּבְכִי י: אֵד לֹא תֹאכְלוּ כִּדְאֵךְ לְכִי יִכָּאֵר לֶךְ.

(4) „רִל אֲשֶׁר יִהְיוּ לֶךְ מִן הַקִּדְשִׁים וְלֹא לְכַהֲנִים. — (5) „כִּילֵּל“.

(6) „וְיִשְׁבַּת בְּעֵרִיחֵם וּבְכִתוּיָהֵם“.

(7) „כִּי הִרְבַּת מִמֵּה שִׁיתַּעֲב וְיִשְׁנֵא הִי עִשׂוּ לְאַלְהֵיהֵם עַד כִּי לְפַעֲמִים שׁוֹרְפִים בֹּאֵשׁ אֵת

בְּנֵיהֵם וּבְנִיתוּיָהֵם“.

(8) „הָאוֹמֵר שֶׁדָּבַר הִי עִמּוֹ בַחֲקִיץ אוּ בַחֲלוּם“ עֵיין רַאבִּיעַ. וְכֵן תִּרְגֵּם לְמַטָּה פֶּסוּק דִּי

וַיִּסְרֹק וְיִ.

(9) „וְאִסְיִלוּ בְּאוּ הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת מִן הָאִישׁ אִמֵּר לֶךְ“.

(10) „לְהִרְאוֹת“ וּבְכִי י נוֹסֵף לְלִנְאֵם = לְבִנֵי אֲדִם. עֵיין אֲלִמְאֵנֵא דֶף 138.

בקרכם וגנמכם: 7 פתאכלוהא תם בין ידי אללה רבכם ותפרחון
בגמיע מא אנבסטת ידכם⁽¹⁾ אתם וביותכם במא רוקך אללה רבך:
8 לא תצנעו מן הדה אלאמור⁽²⁾ כמא נחן צאנעון אליוס כל אנסאן מא
חסן ענדה: 9 פאנכם לם תצירו בעד אלי אלמסתקרה ואלנחלה אלתי
5 אללה רבך מעטיך: 10 פאדא עברתם אלארדן וגלסתם פי אלבלד אלדי
אללה רבכם מעטיכם⁽³⁾ ויסתקרבם⁽⁴⁾ מן גמיע אעדאיכם אלמחישון בכם
וגלסתם ואתקין: 11 פאי מוצע אכתארה אללה רבכם ליחל נורה פיה
אליה תאתו בגמיע מא אמרכם מן צואעדכם ודכאיחכם ועשורכם
ורפאיכם וביאר נדורכם אלתי תנדרוהא ללה⁽⁵⁾: 12 פתפרחו כהא⁽⁶⁾
10 בין ידי אללה רבכם אתם ובנוכם ובנאתכם ועבידכם ואמאכם ואללוי
אלדי פי מחאלכם אד לים לה נציב ונחלה מעבם: 13 ואחדר לך
אן תקרב קראבינך פי אי מוצע ראיתה: 14 אלא פי אלמוצע אלדי
אכתארה אללה מן אחד אסבאטך תם קרב קראבינך ואצנע גמיע מא
אמרך בה: 15 לכן מתי אשתהת נפסך לחמא פאדבח כרוק אללה
15 רבך אלדי אעטאך פי סאיר קראך וגאזו אן יאכל מנה אלטאהר ואלנגם
כמא יוכלאן לחם אלטבי ואלאיל⁽⁷⁾: 16 לכן אלדם לא תאכלה צבה
עלי אלארץ כאלמא: 17 ולא יגזו לך אן תאכל פי מחאלך עשור ברך
ועצורך ודהנך ובכור בקרך וגנמך וגדורך אלתי נדרתהא ותברעך
ורפאיך: 18 אלא בין ידי אללה רבך תאכלה פי אלמוצע אלדי
20 יכתארה אללה רבך אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ואללוי אלדי
פי מחאלך ותפרח בין ידי אללה רבך במא אנבסטת בה ירך: 19 ואחדר
אן תתרך אללוי מול מקאמך פי בלאדך⁽⁸⁾: 20 ואדא אוסע אללה רבך
תנמך כמא וערך פקלת אכל לחמא ען שהוה מן נפסך לה פכלה מתי
אשתהיתה: 21 ואן בעד ענך אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבך ליחל נורה
25 פיה פאדבח מן בקרך וגנמך אלדי רוקך אללה רבך כמא אמרתך וכלה
פי מחאלך מתי מא אשתהתה נפסך: 22 לכן כמא יוכל אלטבי ואלאיל

(1) ר"ל בכל מה שיש לכם. עיין אבן גנאח בשרש שלח.

(2) עיין רש"י וראב"ע.

(3) בכ"י י': מנחלכם.

(4) בכ"י י' ובס': אראחכם.

(5) שני הפסוקים האלה דבקים ור"ל כאשר עברתם את הירדן וכו' איזה מקום שיבחר
ד' וכו'. ובכ"י י' נוספה בתחילת הפסוק הראשון מלת "אלא" כלומר: לא באתם עד עתה אל
המנוחה כי אם כאשר עברתם את הירדן וכו'.

(6) ר"ל בכל אלו המתנות המפורשות בפסוק הקודם.

(7) לפי דעת הגאון הכתוב מדבר מבשר תאווה שהוא מותר לזבח ולאכול בכל מקום.
והוסף שהטמא והטהור יכולים לאכול ממנו כמו שאוכלים יחד בשר הצבי והאיל שאינם ראוים לקרבן.

(8) רש"י: כל הימים אשר אתה חי על האדמה.

אללה רבכם ותסירו פי גמיע טרקה ותלזמוה: ²³ יקרץ אללה גמיע האולי אלמם מן בין ידיכם פורתתם אממא אכבר ואעטם מנכם: ²⁴ וכל מוצע יטאה קדמכם יכון לכם מן אלבר ואללבנאן ונהר אלפראת ואלבחר אלכביר יכון תמכם: ²⁵ ולא יקה אנסאן בין ידיכם כל פועכם וכופכם ילקיה אללה רבכם עלי גמיע אלבלד אלדי תסלכוה ⁵ כמא ועדכם: ²⁶ אנטרו האנא תאל עליכם ¹ אליום ברכאת ולענאת: ²⁷ פאמא אלברכאת פאן קבלתם וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם אליום: ²⁸ ואמא אללענאת פאן לם תקבלו וצאיא אללה רבכם וזלתם ען אלטריק אלדי אנא אמרתכם בה אליום ואתבעתם מעבודאת אכר מא לם תערפוהא: ²⁹ פאדא אדכלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי ¹⁰ אנת צאיר אליה לתחוזה פאתל ² אלברכאת עלי גבל גרזים ואללענאת עלי גבל עיבל: ³⁰ אלא אנהמא פי גאנב אלארדן ורא טריק מגיב אלשמם ען בלד אלכנעאני אלמקים פי אלגור ממא ילי אלגבל ³ ענד מרג מרה: ³¹ לאנכם גאיוון אלארדן לתדכלו ותחוזו אלבלד אלדי אללה רבכם מעטיכם פאדא חזתמה וגלסתם פיה: ³² פאחפטו ¹⁵ ואעמלו בגמיע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם בהא אליום:

יב

¹ הדה אואיל אלרסום ואלאחכאם ¹ אלתי תחפטוהא ותעמלו בהא פי אלבלד אלדי אעמאך אללה אלאה אבאך אן תחוזה טול אלומאן אלדי אנתם אחיא עלי אלארץ: ² אן תבירו גמיע אלמואצע ²⁰ אלדי עבד תם אלמם אלדין אנתם קארצוהם ומעבודאתהם עלי אלגבאל אלרפיעה ועלי אליפאע ותחת כל שגרה ריאן: ³ ואנקצו מדאבחהם וכסרו דכאכהם וסואריהם אחרקו באלנאר ופסול מעבודאתהם תגדעוהא ואבירו אסמאהם מן דלך אלמוצע: ⁴ ולא תצנעו כדאך ללה רבכם: ⁵ כל אלמוצע אלדי יכתארה אללה רבכם מן גמיע אסבאטכם ליחל ²⁵ פיה נורה אלתמסו מסכנה חתי תצירו אליה: ⁶ פתחמלו אליה צואעדכם ודבאיחכם ועשורכם ורפאיכם ונדורכם ותברעכם ובכור

¹ „אנטי קורא לכם ברכות וקללות“ עיין למעלה ד' ח.

² „וקראת“.

³ „טול החר“ כן הנוסחא בקי ובפי. ובכ"י י: ממא ולי אלגלגל. וזה לשון בער העישר: טול הגלגל כנגד שכס ולא הוא גלגל שאמר היום גלותי (יהושע ח' ד') כי זו גלגל רחוקה מהם וביניהם מחלך ב' ימים אלא היא שאמר וירד (צ"ל וילך) אליהו ואלישע מן הגלגל (מב"ב כ"ב א').

⁴ „ולכן אם ירשתם אותה וישבתם בה תשמרו לעשות“.

⁶ „אלה הם החקים והמשפטים הראשונים“.

פי וסט מצר בפרעון וגמיע קואדה¹) וסאיר אהל בלדה: 4 ומא צנע
 בגנד מצר וכילה ומראכבה אלדי אטאף מא בחר אלקלום עלי וגוההם
 למא כלבוכם פאהלכהם אלי יומנא הדא: 5 ומא צנע בכס פי אלבר
 אלי אן גיתם אלי הדא אלמוצע: 6 ומא צנע בדתן ואבירם בני אליאב
 5 אבן ראבן אד פתחת אלארץ פאהא פאכתלעתהם וכיותהם ואכביתהם
 וגמיע אלנאם אלדין מעהם פי מא בין בני אסראיל: 7 בל עיונכם
 ראת גמיע צנע אללה אלעטים אלדי צנעה: 8 פאחפטו גמיע אלשריעה
 אלתי אמרכם בהא אליום לכי תשתרו ותדכלו ותחוזו אלבלד אלדי
 צאירון אליה לתחוזה: 9 ולכי תטול מדתכם פיה כמא קסם אן
 10 יעטיה לאבאיכם ולנסלהם והו בלד יפיץ לבנא ועסלא: 10 פאן אלבלד
 אלדי אנת צאיר אליה לתחוזה לים הו כבלד מצר אלדי לרגת מנה
 אלדי כנת תזרע וזרעך פיה ותסקיה ברגלך כגנאן אלבקול²: 11 לכן
 אלארץ אלתי אנתם גאיון אליה לתחוזהא ארץ גבאל ובקאע מן
 מטר אלסמא תשרב מאא: 12 ארץ אללה רבך מתעאהדהא ודאימא
 15 ענאיתה בהא מן אול אלסנה אלי אכרהא³: 13 פאן סמעתם לוצאיא
 אלתי אמרתם בהא אליום לתחבו אללה רבכם ותעבדוה מכלצין בכל
 קלבכם ובכל נפסכם: 14 גזלת מטר בלדכם פי וקתה וסמיא ולקיסא ותגמע
 ברך ועצירך ודהנד: 15 ואנכת עשכא פי צהראך לבהאימך פתאכל
 ותשבע: 16 ואחדרו אן ינדע קלובכם פתולון ותעבדון מעבודאת
 20 אכר ותסגדון להא: 17 פישתד גצב אללה עליכם ויחכם אלסמא פלא
 יכון מטר ואלארץ לא תנבת אדאהא פתכידון בסרעה ען אלארץ
 אלגידה אלתי אללה מעטיכמוהא: 18 וצירו כלאמי⁴) הדא פי קלובכם
 ופי נפוסכם ואעקדוהא עלאמה עלי אידיכם ותכון מנשורה בין עיונכם:
 19 ואעלמוהא בניכם ותדרסוהא⁵) פי חאל גלוסך פי מנולך ומסירך פי
 25 מריקך וניאמך וקיאמך: 20 ואכתבהא עלי כדוד פתוח ביותך ואבואבך:
 21 לכי תטול איאמכם ואיאם בניכם עלי אלארץ אלתי קסם אללה
 לאבאיכם אן יעטיכם כאיאם אלסמא עלי אלארץ: 22 פאנכם אן
 חפטתם גמיע הדה אלוצאיא אלתי אנא אמרכם ועמלתם בהא אן תחבו

¹ כן הוא הנוסחא בקי ובפי: לפרעה ולכל עבדיו ולכל עם ארצו ובכ"ו י: לפרעון
 מלך מצר ולסאיר אהל בלדה.

² "כגני חירקות.

³ "ארץ אשר ה' אלהיך משגיח עליה וכו' חמיר שקידתו עליה וכו'

⁴ חגאון השתמש בשני הפסוקים פעם בלשון זכר ופעם בלשון נקבה אע"פ כי הכל
 מוסב על מלת "כלאמי" שהוא לשון זכר.

⁵ "ותחגו בו".

מע אבותהם כל הבאת אללה הי נציבהם¹ כמא אמר בהא להם:
 10 ואנא אקמת פי אלגבל מתל אלמרה אלאולי ארבעין יומא וארבעין
 לילה פסמע אללה פי דלך אלוקת איצא ושא אלא יהלכך²: 11 וקאל
 אללה לי קם פאמיץ בין ידי אלקום פרהלהם חתי ימצון פירתון אלבלד
 אלדי קסמת לאבאיהם אן אעמיהם: 12 ואלאן יא אסראיל מא אללה 5
 רבך יטלב מנך אלא אן תכאפה ותסיר פי טרקה ותחבה ותעבדה
 מכלצא בכל קלכך וכל נפסך³: 13 ותחפץ וצאיאה ורסומה אלתי
 אמרך בהא אליום ליכאר לך: 14 והודא ללה רבך אלסמאואת כלהא⁴
 ואלארץ וכל מא פיהא: 15 לכנה אצטפא אבאך פאחבהם ואבתאר
 בניהם מן בעדהם ואנתם⁵ הם מן בין אלמם כמא תשאהדון: 10
 16 פאזילו גש קלובכם⁶ ורקאבכם לא תצעבוהא אבדא: 17 לאן
 אללה רבכם הו רב אלארבאב וסיד אלמסאיד אלמטיק אלכביר אלגבאר
 אלמכין אלדי לא יחאבי אלזנה ולא יאכד רשוה: 18 צאנע חכם
 אליתים וארמלה ומחב אלגריב ירוק לה טעאמא וכסוה⁷: 19 ואחבו
 אלגריב פטאלמא כנתם גרבא פי בלד מצר: 20 וכף אללה רבך 15
 ואעבדה ואלומה ואחלף באסמה בארא: 21 הו מדחתך והו אלאהך
 כמא צנע מעך תלך אלכבאר ואלמהאיב אלתי ראתהא עינאך:
 22 פמנהא⁸ אן אבאך נולו מצר כסבעין נפסא ואלאן פקד צירך
 אללה רבך ככואב אלסמא כתרה:

20

י

1 פאחב אללה רבך ואחפץ מא אסתחפץ⁹ ורסומה ווצאיאה
 ואחכאמה טול אלזמאן: 2 ואעלמו מן אליום אן לים אלעמל עלי
 בניכם¹⁰ אלדין לס יעלמו ולס ירו אדאב אללה רבכם ועטמתה וידה
 אלשדירה ודראעה אלמדודה: 3 ואיאתה ואעמאלה אלתי צנעהא

¹ „ומתנות ה' הן נחלתם” וכן ת"א: מתנן דיהב לה ה' אנון אחסנתה.

² „ואבה שלא ישחיתך”.

³ עיין אלמאנא דף 158 שהזכיר שם דברי חז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים (ברכות ל"ג).

⁴ „חשמים כלם”.

⁵ „ובחר בבניהם אחריותם והם אחם” ר"ל ואחם זרעם. וכן פירש ראב"ע.

⁶ ת"א: ותעדון ית טפשות לבנון.

⁷ ת"א: מזונא וכסו.

⁸ ר"ל מן אלו הגדולות והנוראות הוא כי בשבעים נפש וכי.

⁹ „ושמרת את אשר שאל לשמור”.

¹⁰ ר"ל שבעים אינם חייבים לעשות המצות כמובן מפני שלא ראו מעשי ה' אשר

אלגבל: ²² ופי דאת אלאשתעאל ודאת אלמחנה וקבור אלמשתהיין
 לם תזאלו מסכטין אללה: ²³ ולמא בעת אללה בבעצכם מן רקים ברנע
 קאילא אצעדו ואנטרו אלארין אלדי אעמיכם כאלפתמוה ולם תאמטו
 בה ולם תקבלו אמרה: ²⁴ באלגמלה¹ לם תזאלו מכאלפין אללה מן יום
 5 ערפתכם: ²⁵ פלמא שפעת בין ידי אללה תלך אלארבעין יומא
 ואלארבעין לילה אד אראד אללה אן ינפדכם: ²⁶ פצלית² בין ידי אללה
 וקלת אללהם יא רב לא תהלך קומך וצפותך אלדין פככתהם בעטמתך
 ואכרנתהם מן מצר ביד שדידה: ²⁷ אדכר אוליאך אברהים ואסחק
 ויעקוב ולא תנשר אלי צעובה הדא אלקום וטלאחה וכמיתה: ²⁸ כילא
 10 יקול אהל אלבלד אלדי אכרנתנא מנה ממא לם יטק רבהם אן ידלהם
 אלבלד אלדי ועדהם בה מן שנאתה להם אכרנהם ליקתלהם פי
 אלבר: ²⁹ והם קומך וצפותך אלדין אכרנתהם בקותך אלעטימה
 ודראעך אלממדודה:

י

15

1 פי דלך אלוקת קאל אללה לי אנחת לך לוחי אלגוהר כאלאולין
 ואצעד בהמא אלי אלגבל וקד צנעת³ צנדוקא מן כשב: ² חתי
 אכתב עליהמא אלכלמאת אלתי כאנת עלי אללוחין אלאולין אללדין
 כסרתהמא וצירהמא פי אלצנדוק: ³ פצנעת צנדוקא מן כשב אלסנט
 ונחת לוחי אלגוהר כאלאולין וצעדת אלי אלגבל והמא פי ידי:
 4 פכתב עליהמא כאלכתאב אלאול אלעשר אלכלמאת אלתי כלמכם
 אללה בהא פי אלגבל מן וסט אלנאר פי יום אלגוק ודפעהמא אלי:
 5 תם ולית פנולת מן אלגבל וצירת אללוחין פי אלצנדוק אלדי צנעתה
 פבקיאתם כמא אמרני אללה: ⁶ ולמא שפעני פי הרון אקאם אלי אן רחל
 בנו אסראיל מן בארות בני יעקן אלי מוסרה תם מאת הרון ודפן תם⁴ ואם
 25 אלעזר אבנה מכאנה: ⁷ ורחלו מן תם אלי גדגד ומנהא אלי יטבת
 ארין דאת אודיה מא: ⁸ פי דלך אלוקת אפרז אללה סבט לוי ליחמלו
 צנדוק עהד אללה ויקימון בין ידיה פיכדמוה ויבארכו באסמה אלי
 יומנא הדא למא אסעפוני⁵: ⁹ ולדלך לם יכן לליואניין נציב ונחלה

(1) „ובכלל” ר”ל בכל עת.

(2) המשך הפסוקים הוא כן: וכאשר התגפלותי וכו' התפללתי.

(3) כן הנוסחא בכ”י י' ובפ' וענינו: וכבר עשית וארון היה נעשה קודם שנפסלו
 הלחת כמו שנראה מפסוק ג'. ובק: ואצנע = ועשה. וזה לפי דעת הראב”ע.

(4) „ואחר ששטע ד' את תפלותי בעד אהרן חיה עד שנשטעו בני ישראל מבארת בני
 יעקן למוסרה וימת ויקבר שם”. עיין ראב”ע.

(5) „מפני שבאו לעזרתו” ר”ל במעשה העגל.

טא אסכמת אללה רבך פי אלמדי ודלך מן אליוס פרגת מן מצר ואלי אן
 גיתם אלי הוא אלבלד לם תואלו סכאלפין אללה: 8 ופי הרב
 אסכמתם אללה פנצב עליכם וכאד אן ינפדכם: 9 חין צעדת אלי
 אלגבל לאכד לוחי אלגור לוחי אלשהאודה אלתי עהרהא אללה מעכם
 פאקמת פיה ארבעין יומא וארבעין לילה לם אכל טעאמא ולם אשרב 5
 מאא: 10 ורפע אללה לי לוחי אלגור אלמכתובין בקדרה אללה
 ועליהמא מלל גטיע אלכלמאת אלתי כלמכם אללה בהא פי אלגבל
 מן וסט אלגאר פי יום אלגוק: 11 וכאן דלך בעד ארבעין יומא וארבעין
 לילה דפעמא אלי: 12 וקאל לי קם אנהדר סריעא מן ההנא לאן קד
 אפסדו קומך אלדיון אכרנתהם מן בלד מצר וואלו סריעא מן אלטרויק 10
 אלדי אמרתהם: 13 וצנעו להם טסבוכא: 14 תם קאל אללה לי עלמת
 האילי אלקים אנהם צעאב אלרקאב: 14 ואן כפפת ען אלחשפע
 אפניחם: 15 פמחית אסמאהם מן תחת אלסמא ונעלת מנך אמה
 עאטמה ואכתר מנהם: 15 פולית: 16 ונולת מן אלגבל והו משתעל באלגאר
 ולוחא אלשהאודה עלי ידי: 16 פנפרת פאדא בכס קד אכטאתם ללה 15
 רככם ואתכדתם עגלא טסבוכא וולתם סריעא מן אלטרויק אלדי
 אמרתכם: 17 פצבטת באללוחין וטרחתהמא ען ידי וכסרתהמא
 בחצרתכם: 18 ושפעת בין ידי אללה כאלטרה אלאולה ארבעין יומא
 וארבעין לילה לם אכל טעמא ולם אשרב מאא בסכב כטיתכם אלתי
 אכטאתם וצנעתם אלשר בין ידי אללה ואסכמתמוה: 19 לאן חדרת מן 20
 אלגצב ואלחטיה אלתי סכט אללה בהא עליכם לינפדכם פסטע אללה
 פי דלך אלוקת: 20 ועלי הרון וגד אללה גדא וכאד אן ינפדה: 21
 פאסתגפרת לה איצא פי דלך אלוקת: 21 ואמא כטיתכם והי אלעגל
 אלדי אתכדתמוה פאני אכדתה פחרקתה באלגאר וברדתה באלמברד
 נעמא חתי דך כאלתראב פטרחת תראבה פי ואדי אלמא אלמנחדר מן 25

אם בעבור צדקתך עם רשעת הגוים יחד ועוד להקים את בריתו עם האבות הנח ידע חרע
 באמת כי לא בעדקתך וכו'.

(1) וכמעט השמידכם.

(2) ויהי זה מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן לי את שניחם.

(3) בפי הוסיף „בסלוכהא“ = ללכת בה וכן הוסיף בחרבה פסוקים.

(4) ר"ל אם חמנע מלהתפלל בעדם אשמירם. ותרגם כן להרחיק הדעת שתי אינו שומר
 את דברו. עיין ג"כ שמות ל"ב י.

(5) ר"ל אחר שנתן לי ה' הלוחת מקץ ארבעים יום וארבעים לילה ואחר שצונו לירד
 מן ההר מפני העגל וכו' ואפן.

(6) לא העתיק הגאון מלת „גם“ מפני שקודם מעשה העגל ה' לא אמר להשמירם.
 אבל עיין מה שכתב בזה ראב"ע.

(7) וכמעט השמידו.

10 פאדא אכלת ושבעת פבארך אללה רבך עלי אלבלד אלגיד אלדי
 אעטאך: 11 ואחר אנ תנסא אללה רבך פלא תחפס וצאיאה ואחכאמה
 ורסומה אלתי אמרך בהא אליום: 12 כילא תאכל ותשבע ותבני ביותא
 חסאנא פתסכנהא: 13 ובקרך ונגמך יכתרון ופצה ודהב יכתר לך
 5 וגמיע מא לך יכתר: 14 פורתפע קלבך פתנסא אללה רבך אלדי אכרנך
 מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 15 אלמסלכך פי אלבר אלכביר
 אלמכף חית אלחיות אלמחרקה ואלעקארב ועטש חית לים מא⁽¹⁾
 אלמכרנ לך מאא מן אלצואן אלצלד: 16 אלמטעמך אלמן פי אלבר
 מא לם יערף אבאוך ליעדבך וימתחנך ויעוצך כירא פי אכרתך⁽²⁾:
 17 ולא תקל⁽³⁾ פי נפסך אנ קותי ועטם קדרתי אכתסכת לי היא
 18 אליסאר: 18 בל אדכר אללה רבך פאנה אלמעטיך קוה תכתסב בהא
 אליסאר לכי יפי בעהדהא אלדי קסם לאבאך כיומנא היא: 19 פאן
 נסית אללה רבך ומצית פעבדת מעבודאת אכר וסגדת להא פקד
 ערפתכם מן אליום אנכם תבידון: 20 כאלאמם אלדין אללה מבידהם
 15 מן ידיכם כדלך תובדון אד לא תקבלו⁽⁴⁾ אמר אללה רבכם:

ט

1 ואעלם יא אסראיל אנך גאיו פי הדה אלמדה⁽⁵⁾ אלארדן
 לתדכל ותחוו אממא אכתר ואעטם מנך פי קרי ככורה וחצינה תדאני
 אלסמא: 2 קום כביר רפיע בנו אלגבאברה כמה עלמת וסמעת מן דא יקום
 20 בין ידי אלגבאברה: 3 פאעלם מן אליום אנ אללה רבך נורה גאיו בין
 ידיך כנאר אכלה הו ינפדהם והו יהומהם בין ידיך פתקרצהם ותבידהם
 סריעא כמה וערך אללה: 4 ולא תקל פי נפסך אדא דפעהם אללה מן
 בין ידיך אנה בעלאחי אדכלני אללה אחו היא אלבלד ובטלם תלך
 אלאמם אללה קארצהם מן בין ידיך: 5 בל לים בעלאחך ובאסתקאמה
 25 קלבך פקט אנת סאיר לתחוו בלדהם לכן מע טלם אואליך אלאמם
 אללה רבך קארצהם מן בין ידיך ולכי יפי באלקול אלדי קאל לאברהים
 ואסחק ויעקוב: 6 פתיקן אנך לים בעלאחך אללה רבך מעטיך היא
 אלבלד לתחווה אד אנת שעב צעב אלקאב⁽⁶⁾: 7 פאדכר ולא תנסו

(1) וצמאון מקום אשר אין בו מים.

(2) ולהטיבך תחת זה (ר"ל תחת הענוי והנסיון) באחריתך עיין אלמאנא דף 200.

(3) ולא תאמר.

(4) אם לא שמעתם.

(5) בזמן הזה וכן פירש הראב"ע.

(6) ר"ל אל תחשוב שה נתן לך את הארץ מפני צדקתך בלבד ומרשעת הנגים בלבד כי

אכתר מני פכין אטיק אן אקרצהם: 18 לא תלפחם כל אדכר מא צנע
אללה רבך בפרעון וסאיר אלמצרין: 19 אלעלאם אלעטימא אלתי
ראתהא עינאך ואלאיות ואלבראהין ואליד אלשרידה ואלדראע אלמטרודה
כמא אכרנך אללה רבך כדאך יצנע בנמיע אלמסם אלתי תלפחם:
20 ויבעת באלעאהה פיהם חתי יכיד אלכאקיון ואלמנסטרון מן בין 5
ידיך: 21 פלא תרהבהם לאן נור אללה רבך פי מא בינך אלמטיק אלעטיס
אלמכופ: 22 והו יטחטח אולאך אלמסם מן בין ידיך קלילא קלילא
אד לא יגו אן תפניהם סרועא כילא יכתר עליך וחש אלצחרא:
23 פאדא אסלמסם אללה רבך בידך ואהאמסם אהאמס כבירה אלי
אנפאדהם: 24 ואסלם מלוכהם פי ידך פאכד אסמאמם מן תחת אלסמא 10
פאן אנסאנא לא יקף בין ידיך אלי אן תנפדהם: 25 ואחרקו פסול
מעבודאתהם באלנאר ולא תתמן שיא מן אלפצה ואלדהב אלתי
עליהם: 26 פתאדה לך כילא תוהק בה פאנה כריהה אללה: 26 ולא
תדבל מא יכרהה אללה אלי ביתך ותכון מתלופא מתלה בל רגסה
תרניסא ואכרהה כריהה אד הו מתלופ: 15

ח

1 וגמיע אלוצאיא אלתי אמך בהא אליום אחפטהא ואעמלו
בהא לכי תחיו ותכתרו ותדכלו ותחווו אלכלד אלדי קסם אללה
לאבאיכם: 2 ואדכר גמיע אלמריק אלדי סירך רבך פי אלבר הדה
ארבעין סנה ליתעבך וימתחנך ויטהר ללנאם מא פי קלבך: 3 אתחפט 20
וצאיאה אם לא: 3 ואתעבך ואגאעך פאמעמך אלמן אלדי לם תערפה
ולם יערפה אבאוך לכי יערפך אנה לים עלי אלככו וחדה יחיא אלנאסאן
בל עלי גמיע קול אללה יעיש: 4 ותיאבך לם תבל ורגלך לם
תחף: 5 פי הדה אלארבעין אלסנה: 5 פאעלם פי נפסך אנה כמא יודב
אלמר ולדה אללה רבך מודבך: 6 פאחפט וצאיאה וסר פי מרקה 25
וכפה: 7 פאן אללה רבך מדכלך אלי בלד גיד בלד אודיה מא ועיון
וגמר תפגך פי בקאעה וגבאלה: 8 בלד חנטה ושעיר וגפן ותין ורמאן
בלד זיתון זית ועסל: 9 בלד לא תאכל פיה טעאמך בתקדיר: 10 ולא
יעוון פיה שיא בלד מן הגארתה אלחדיד ומן גבאלה תקטע אלנחאס:

(1) "ואם נתן וכו' וחמס וכו' ואם נתן מלכותם בידך אבר את שמם כי לא יתיצבו."

(2) "אשר עליהם" ובכ"ו י: מעהם = עמם. — (3) "להראות את בני אדם מה בלבבך."

(4) "כי על כל דבר די יחיה" ובכ"ו י: בל עלי גמיע מא אכרנה קול אללה יעיש.

גזח תרגום הכתוב מלה במלה: על כל מה שיוציא דבר ה' יחיה. עיון ראביע.

(5) וכן תרגם אבן גנאח בשרש בעק, והוסיף: כלומר לא נשארה מבלי נעל.

(6) "במדה ובמשקל" ר"ל שהכל יהיה ברוח ולא בעמצום.

אלזמאן ונחיא כיומנא הדיא: 25 וחסנאת¹ תכון לנא אדא חפסנא
ועמלנא גמיע הדיא אלשריעה בין ידי אללה רבנא כמא אמרנא:

ז

1 אדא אדכלך אללה רבך אלי אלבלד אלדי אנת דאכל אליה
5 לתחוזה פיטחמח אממא כתירה מן בין ידיך אלחתיין ואלגרנשיין
ואלאמוריין ואלכנעאניין ואלפרזיין ואלחויין ואליוסיין סבעה אמם
אכתר ואעטם מנך: 2 פסלמהם אללה רבך בין ידיך פאקתלהם
ואתלפהם ולא תעאהד מעהם עהדא ולא תרף עליהם: 3 ולא
תצאהרהם פתעטי אבנתך לאבנה ולא תאכד אבנתה לאבנך: 4 פאנהם
10 יזילון אבנך מן עבאדתי פיעבדון אלהא אכר פישתד גצב אללה עלך
וינפדך סריעא: 5 בל כדא פאצענו בהם מדאבחהם פאנקצו ודכאכהם
פכסרו וסואריהם תגדעו ופסולהם פאחרקוהא באלנאר: 6 לאנך שעב
מקדם ללה רבך ובך אכתאר אללה אן תכון לה אמא כאציה מן גמיע
אלאמם אלתי עלי וגה אלארץ: 7 וליס מן כתרתיכם מן גמיע אלאמם
15 אצטפאכם אללה ואכתארכם בל אנתם אקל מנהם מגמועין²: 8 לבן
מן מחבה אללה לכם ומן חפטה אלימין אלתי קסם בהא לאבאיכם
אכרנכם אללה ביד שדידה ופדאך מן בית אלעבודיה מן יד פרעון מלך
מצר: 9 פאעלם אן אללה רבך הו אללה אלטאיק אלאמין האפט
אלעהד ואלאחסאן למחביה וחאפטוי וצאיאה לאלף גיל: 10 ומכאפי
20 שאניה בחצרתה לאנפאדה ולא יזכר לה שיא בל בחצרתה וכאפיה:
11 ואחפט אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרך בהא אליוס
ואעמל בהא: 12 פיוכן גזא מא תסמעון הדיא אלאחכאם ותחפסוהא
ותעמלו בהא אן יחפט אללה רבך לך אלעהד ואלפצל אללדין קסם
בהמא לאבאיך: 13 פיהבבך ויבארך פיך ויכתרך ויבארך פי תמרך³
25 ותמר ארצך ברך ועצורך ודהנך ונתאג בקרך ונפראת גנמך פי
אלבלד אלדי קסם אללה לאבאיכם אן יעטיכה: 14 ותכון מבארקא
מן גמיע אלאמם ולא יבקא פיך עאקר ולא עאקרה ולא פי בהאימך:
15 ויזיל אללה מנך כל מרץ וגמיע אדוא מצר אלרדיה אלתי תערפהא
לא יחל בך שיא מנהא בל יחלהא בשאניך: 16 פתפני גמיע אלשעוב
30 אלתי יעטיכהם אללה רבך ולא תשפק עינך עליהם ולא תעבד
מעבודתהם פיוכונו לך והקא: 17 פאן קלת פי נפסך הדיא אלאמם

(1) ר"ל ויהיו לך מעשים טובים שיגנו עליך. וזה ענין ת"א: וכוונא. עיי אלמאנאת דף 261.

(2) כי אתם חמטם מהם כלם יחד.

(3) בכ"י י: פי נסלך = זרעך.

לתחוזה: 2 לכי תכאף אללה רבך ותחפץ גמיע רסומה ווצאיאה אלתי אנא
 אמרך בהא אנת ואבנך ואבן אבנך טול איאם חיאתך ולכי תטול מדתך:
 3 פאסמע דלך יא אסראיל ואחפטה ואעמל בה לכי יכאר לך ולכי תכתר
 ג'א כמא וערך אללה אלאה אבאיך פי בלד יפיץ לבנא ועסלא:
 4 אעלם¹ אל אסראיל אן אללה רבנא אללה אלואחד: 5 ואחבב אללה
 רבך מכלצא² בכל קלבך ונפסך וג'ך³: 6 ולתכן הדה אלכלמאת
 אלתי אנא אמרך בהא אליום פי נפסך: 7 ואחכהא לבניך ואדרסהא⁴
 פי האל גלוסך פי מנולך ומסירך פי טרויקך וענד ניאמך וקיאמך:
 8 ואעקדהא עלאמה עלי ידך ותכון מנשורה בין עינוך: 9 ואכתבהא
 עלי כדוד פתוח מנולך ואבואבך: 10 ויכון אדא אדכלך אללה רבך אלי
 אלבלד אלדי קסם לאבאיך לאברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיבה תלך
 קרי עטימה ג'אד לס תבנהא: 11 וביות ממלוה כל כיר לס תמלאהא
 וצהאריג מנקורה לס תנקרהא וכרום וזיאתין לס תגרסהא פאכלת
 ושבעת: 12 פאחדר לך אן תנסא אללה רבך אלדי אכר'ך מן בלד
 מצר מן בית אלעבודיה: 13 בל כף אללה רבך ואעבדה ואחלף באסמה
 בארא⁵: 14 לא תתבע מעבודאת אכר מן מעבודאת אלאמם אלדין
 חואליכס: 15 לאן אללה רבך טאיק מעאקב⁶ פי מא בינכס לילא
 ישתד גצבה עליך פינפדך ען וגה אלארץ: 16 ולא תג'בו אללה רבכס
 כמא גרכתמוה פי דאת אלמחנה⁷: 17 בל אחפשו חפשא וצאיא אללה
 רבכס ושואהדה ורסומה אלתי אמרך בהא: 18 ואצנע אלמסתקים
 ואלכיר בין ידיה לכי יכאר לך פתדכל ותחוזו אלבלד אלג'ד אלדי קסם
 אללה לאבאיך: 19 וידפע אללה גמיע אעדאיך בין ידיך כמא וערך:
 20 ואן סאלך אבנך ג'א קאילא מא סבב אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם
 אלתי אמרכם אללה רבנא בהא: 21 פקל לה אנא כנא עבידא לפרעון
 במצר פאכר'נא אללה מנהא ביד שדידה: 22 ואחל איאת ובראהין
 עטימה צ'ארה במצר פי פרעון וגמיע אלה בחצרתנא: 23 ואכר'נא מן
 תם לכי ידכלנא ויעטינא אלבלד אלדי קסם עליה לאבאינא: 24 פאמרנא
 אללה באן נצנע הדה אלרסום ונכאף אללה רבנא לכי יכאר לנא טול

¹ "דעי" כן הוא הנוסחא בכ"י י' ובפ' ובק': אסמע. וכן תרגם למשה ט' א'.

² "בתמים".

³ כן הנוסחא בק' ובפ'. ועינו בכל כוהך. וזה דעת ראב"ע שאמר מטעם מאד מאד

ובכ"י י': ווגך = ועשרך. וזה דעת חז"ל בפסחים כ"ה א'.

⁴ "והגידם לבניך ותהנה במ".

⁵ "באמת".

⁶ כ"ק הוסיפו כאן "נורה" וכן בת"א: שכנתה.

⁷ ר"ל אם יוכל ה' לעשות איזה דבר אם לא. עיין אלמאנא 212.

באן תקים¹ פי יום אלסבת: 16 אכרם אכאך ואמך כמא אמךך אללה רבך לבי תטול איאמך ויכאר לך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטך: 17 לא תקתל אלנפם ולא תזן ולא תסרק ולא תשהד עלי צאחבך שהאדה זור: 18 ולא תתמן זוגה צאחבך ולא תשתה מנולה וציעתה ועבדה ואמתה ותורה וחמארה וסאיר מא לה: 19 הדה אלכלמאת כלם אללה בהא גמיע גוקכם פי אלגבל מן לזן אלנאר ואלגמאם ואלצבאב בצות עטים גיר מעאוד² וכתבהא עלי לוחי אלגוהר ודפעהמא אלי: 20 פלמא סמעתם אלצות מן לזן פלאם אלגים³ ואלגבל משתעל באלנאר תקדם אלי ריסא אסבאטכם ומשאיתכם: 21 פקלתם הודא קד אוראנא אללה רבנא כרמה ועטמתה וסמענא צותה מן דאכל אלנאר ועלמנא אליום אנה יגוז אן יכלם אללה⁴ אנסאנא פיחיא: 22 ואלאן פלא נהלך ולא תאכלנא⁵ הדה אלנאר אלעטימה פאנא אן עאודנא אסתמאע כלאם אללה רבנא איצא מתנא: 23 לאנה אי בשרי סמע צות אללה אלחי מכאטבה מן אלנאר מתלנא פעאש: 24 תקדם אנת ואסמע גמיע מא יקולה אללא רבנא ואנת תכלמנא בגמיע מא יכלמך בה אללה רבנא ונסמע ונעמל בה: 25 פסמע אללה כלאמכם אד כלמתמוני וקאל לי קד סמעת כלאם האולי אלקום אד כלמוך וקד אחסנו פי גמיע מא קאלו: 26 פליתמנו אן יבקא להם הודא אלקלב⁶ אן יכאפוני ויחפט וצאיאי טול אלזמאן לבי יכאר להם ולבניהם אלי אלדהר: 27 27 אמיץ פקל להם ארגעו אלי אכביתכם: 28 ואנת פקם ההנא בין ידי חתי אכלמך בגמיע אלוצאיא ואלשראיע ואלאחכאם אלתי תעלמהם יצנעונהא פי אלבלד אלדי אנא מעטיהם יחוונה: 29 פאחפטו ואעטלו כמא אמרכם אללה רבכם ולא תזולו ימנה ולא יסרה: 30 כל פי גמיע אלטריק אלתי אמרכם אללה רבכם תסירון לבי תחיו ויכאר לכם ותטול מדתכם פי אלבלד אלדי תחוונה: 25

ו'

1 והדה אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרני אללה רבכם אן אעלמכמוהא תצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם צאירון⁷ אליה

(1) "שתשמור" - (2) ראביע: כי זה היה פעם אחת.

(3) "מתוך חשך הענין".

(4) "כי אלהים יכול לדבר".

(5) "ועתה לא נמות ולא תאכלנו".

(6) "לכן כיו יתן ויתאוו שישאר להם זה הלב" הגאון הוסיף זאת המלה בתחלת הפסוק מפני

שהי לא יתאוה שום דבר והכל יעשה בגיורתו אבל רצונו שהאדם יבחר במה שהוא טוב לו.

(7) בכ"ו י: גאיוון.

אלבטניה מן בלד מנשה: 44 והיה אלשייפה אלתי תלאה מסי על בני אסראיל: 45 והיה אלשארהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמר בהא מסי בני אסראיל אלכארנן מן מצר: 46 פי דאך נאנב אלארדן פי אלואדי מטא לי בית פעור פי בלד סחון סלך אלמורדן אלמקם פי חשבון אלדי קתלה מסי ובני אסראיל פי טוזהם מן מצר: 47 פחאזו 6 בלדה ובלד עוג סלך אלבטניה והמא סלכא אמורדן אללדן פי נאנב אלארדן אלשרקי: 48 מן ערוער אלתי עלי שאמי ואדי ארטן ואלו גבל שיאון הז חרמון: 49 ונמיע אלנור נאנב אלארדן אלשרקי אלי בחרה טכריה² תחת מצב אלקלעה:

10

ה

1 תם דעא מסי בנמיע אל אסראיל פקאל להם אסמעו אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם אליום פתעלמדהא ואחפשוהא ואעמלו בהא: 2 אן אללה רבנא עהר מענא עהרא פי חרב: 3 ולים מע אבאינא פקט עהר אללה דלך אלעהר אלא מענא איצא ונחן ההנא אליום בלנא אחיא: 4 ודלך אן שאפהא¹ כלמכם אללה פי חרב מן ומט אלנאר: 16 5 ואנא קאים בין נור אללה ובניכם פי דלך אלוקת אכברכם בכלאמה לאנכם כפתם אלנאר ולם תצעדו אלגבל פקאל לכם: 6 אנא אללה רבך אלדי אכרנתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 7 לא יבין לך אללה אכר מן דוני: 8 ולא תצנע לך פסלא ולא כל שבה מטא פי אלסטא אלתי פוקך ומטא פי אלארקי אלתי תחתך ומטא פי אלמא 20 אלדי תחת אלארקי: 9 לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אללה רבך אלטאיק אלמעאקב מטאלב בדנוב אלאבא מע אלבנין ואלתואלת ואלרבאיע מן שאניי: 10 מגאזי באלאחסאן אלופא מן מחביי וחאפשי וצאיאי: 11 לא תחלף באסם אללה רבך זורא לאן אללה לא יבדי מן יחלף באסמה זורא: 12 ואחפף יום אלסבת וקדסה כמא אמרך אללה 25 רבך: 13 סתה איאם תעמל ותצנע גמיע צנאיעך: 14 ואליום אלסאבע סבת ללה רבך לא תעמל שיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ותורך וחמארך וסאיר בהאימך וציפך אלדי פי מחאלך לבי יסתרוי עבדך ואמתך מתלך: 15 ואדכר אנך כנת עבדא פי בלד מצר פאכרנך אללה רבך מן תם ביד שדידה ודראע ממדודה ולדלך אמרך 30

¹ "היוצאים מצרים".

² "עד ים סכריה" והוא ים אשר קרא במקום אחר גנוסר = ים כנרת.

³ "מה אל פה" עיין במדבר י"ב ח'. ופ': כגור ואספה = בלא אמצעי.

⁴ "אמר לכם".

אלדין יסוקכם אללה אלי תם: 28 ותכדמון תם אללה מן צנעה אידי אלנאם מן הנר וכשב מא לא תבצר ולא תסמע ולא תאכל ולא תשתם: 29 פאטלבו מן תם אללה רבכם תגדוה: 1 ואלתמסה מכלצא: 2 בכל קלבך ונפסך: 30 ואדא צאק כך ונאלך גמיע הדה אלמור פי אכר תלך 5 אלאיאם תב אלי אללה רבך ואקבל אמורה: 31 לאן אללה רבך טאיך רחים לא יבליך: 32 ולא יהלכך ולא ינסא עהר אבאיך אלדי קסם בה להם: 32 ואלאן פסל ען אלאיאם אלאוואיל אלתי סלפת מן קבלך מן יום בלך אללה אדם עלי אלארץ ומן טרף אלסמא אלי טרפה הל כאן קט מתל הדי אלמאר אלעטיים או סמע מתלה: 33 והל סמעת אמיה 10 צות אללה מכלמהא: 34 מן דאכל אלנאר כמא סמעת אנת פעאשת: 34 או רפע אללה עלמא באן טהר פתכלין לה אמיה: 35 מן בין אכרי באעלאם ואיאת ובראהין ומלחמה ויד שדידה ודראע ממדודה ומכאוף כבורה כמא צנע לכם אללה רבכם במצר בחצרתכם: 35 פאנת יגב עליך אן תעלם: 36 אן אללה הו אלאה לא גירה ולא סואה: 36 ומן אלסמא אסמעך צותה ליודכך ועלי אלארץ אוראך נארה אלעטימה 15 וסמעת כלאמה מן דאכל אלנאר: 37 ודלך בעד מא אחב: 38 אבאך ואכתאר נסלהם מן בעדהם ואכרנך ברצאיה: 38 בקולה אלעטימה מן מצר: 38 ליקרין אממא אכבר ואעטם מנך מן בין ידיך וידכלך ויעטיך בלהם נחלה כמא תרי אליום: 39 פאעלם דלך וארדה פי קלבך אן אללה הו אלאלאה פי אלסמאואת אלעליא ואלארץ אלספלי לא סואה: 20 40 ואחפף רסומה ווצאיהא אלתי אמרך בהא אליום לכי יכאר לך ולבניך מן בעדך ותמול מדתך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך טול אלומאן: 41 היניד אפרד מוסי תלאת קרי פי גאנב אלארדן אלשרקי: 42 ליהרב אליהא כל קאתל יקתל צאחבה בגיר קצד והו גיר שאני לה 25 מן אמס ומא קבלה פיהרב אלי ואחדה מנהא פיחיא: 48 פבצר פי אלסהל מן אלבריה מן בלד ראבן וראמות פי אלגרש מן בלד גד וגולן

(1) ר"ל אם תבקשו את ה' תמצאוהו. — (2) "בתמים".

(3) וכן תרגם ירפה ישעיה ה' כ"ד.

(4) "קול אלהים מדבר אל העם".

(5) "או הרים ה' נס באשר נגלה לבחר לו גוי" וזה לשון בן בלעם בפירושו: תבע פיה

אלמפסר קול אלתרגום ואשתקה מן "נס" אלדי הוא אלעלם = הלך בעל הפתרון בזאת הסלה אחר התרגום וגזר "הנסח" מן "נס". וזה פלא כי אין זה דעת אונקלוס שחרגם: או נסין דעבר ד'. ועיין רש"י. ועיין דונש בתשובותיו סימן 140 שהשיג על הגאון ואמר כי מלת אלהים בזה הפסוק ענינה אלהים אחרים.

(6) "ולכן חובה עליך לדעת כי ה' הוא אלהים לא אחר ולא זולתו".

(7) "זוה (חיה) אחרי אשר אהב וכי".

(8) "בחסדו".

באלנאר אלי כבד אלסמא יחיש בה סואד אלנמאם ואלצבאכב⁽¹⁾:
 12 פכלסכם אללה מן לדן אלנאר פכנתם סאמעין אלכלאם ושבהא
 לא תרון סוי אלצות פקט: 13 ואכסרכם בעהדה אלדי אמרכם אן
 תעטלו בה ודו אלעשר כלמאת וכתבהא עלי לודו אלהנארה: 14 ואמרני
 אללה פי דלך אלוקת באן אעלסכם רסומא ואחכאמא תעטלוא בהא 5
 פי אלבלד אלדי אתם צאירן אליה לתחוזה: 15 פאחדרו נרא עלי
 נפוסכם פאנכם לם תרו שבהא פי יום כאטככם אללה פי תרב מן וסט
 אלנאר: 16 לילא תפסדון פתצנעון לכם פסלא עלי שכל כל שצין
 מן דכר או אנתי⁽²⁾: 17 או שכל מן בהאים אלארץ או שכל מן אלטאיר
 די אלננאח אלדי יסיר פי אלסמא: 18 או שכל ממא ידב עלי אלארץ 10
 או שכל מן אלסמך אלדי פי אלמא תחת אלארץ: 19 כילא תרפע
 עיניך אלי אלסמא פתנשר אלשמם ואלקמר ואלכואכב ונמיע נגום
 אלסמא⁽³⁾ פתוול ותסגד להא ותעבדהא אלתי בת נורהא אללה רבך
 לנמיע אלשעוב⁽⁴⁾ אלדין תחת נמיע אלסמא: 20 ואנתם אצטפאכם
 אללה ואכרנכם מן שביה בכור אלהיד מן מצר לתכונו לה שעב 16
 צפוח⁽⁵⁾ כהדא אליום: 21 ואד קד ונד אללה עלי בסכככם וקסם
 לילא⁽⁶⁾ אעבר אלארדן ולא ארכל אלבלד אלנדי אלדי מעטך אללה
 רבך נחלה: 22 ואנא מאית פי הדא אלכלד לא אעבר אלארדן ואנתם
 עאברוה פתחוון דלך אלכלד אלנדי: 23 פאחדרו אן תנסו עהד אללה
 רככם אלדי עהדה מעכם פתצנעו לכם פסלא שבה כל מא נהאך ענה 20
 אללה רבך⁽⁷⁾: 24 לאן עקאב אללה רבך נאר אכלה הו אלטאיק
 אלמעאקב⁽⁸⁾: 25 ואדא אולדתם בנין ובני בנין ועתקתם פי אלבלד
 פאפסדתם באן עמלתם פסלא מן כל שבה ופעלתם אלשר בין אללה
 רככם ואסכטתמוה: 26 קד אשהדת עליכם מן אליום אלסמא ואלארץ
 אנכם סתבדון סריעא מן אלבלד אלדי אתם עאברון אלארדן אליה 25
 לתחוזה ולא תטול מדתכם פיה כל אנפאדא תנפדון: 27 ויבדרכם
 אללה פי מא בין אלמאם ותבקון רהט דו אחצא פימא בין אלמאם

(1) „וסכיב לו חשך הענן והערפל“.

(2) „על תבנית כל נפש אדם זכר או נקבה“.

(3) „ובל מזלות השמים“ עיין ישעיה י"ג ו' ומה שהערנו שם.

(4) „אשר הפיץ ד' אלוהים את אורם לכל העמים“.

(5) ר"ל העם אשר בחר בו. וכן תרגם מלת נחלה במדבר פי כ"ז וישעיה י"ט כ"ח

ובכל מקום אשר ענינו על דרך העברה.

(6) פ': אן לא.

(7) אלו שלשה הפסוקים דבקים וזה ענינם: אחר שהתאנק בי ד' זכר ואחר שאנכי

מת זכר השמרו לכם זכר.

(8) „כי נקבת ח' אלוהים דומה לאש אכלה הוא האל הנקום“.

24 אללהם יא רב אנת אבתדית אן תרי עבדך עטמתך וקדרתך אלשידידה
 לאן אי אלאה פי אלסמא ופי אלארין יצנע כצנאיך וגבארותך:
 25 אסאלך אן אגוז¹ ואנטר אלי דלך אלבלד אלדי פי דאך גאנב
 אלארדן ודלך אלגבל אלגיד ואללבנאן: 26 פוגד אללה עלי בסבבכם
 5 ולם יסמע לי בל קאל לי חסבך ולא תוד פי מסאלתי² פי הדא
 אלבאב: 27 לכן אצעד אלי ראם אלקלעה וארפע עינדך אלי אלגרב
 ואלשמאל ואלגנוב ואלשרק ואנטרהא בעינדך פאנך לא תגוז הדא
 אלארדן: 28 ומר יהושע ושדה ואידה פאנה יעבר בין ידי האולי
 אלקום וינחלהם אלבלד אלדי תראה: 29 תם גלסנא פי אלואדי
 10 ממא ילי בית פעור:

ד

1 ואלאן יא אסראיל אסמע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא
 מעלמכם לתעמלו בהא לבי תחיו ותדכלו ותחווו אלבלד אלדי אללה
 אלאה אבאיכם מעטיכם: 2 לא תזודו שיא עלי מא אמרכם בה ולא
 15 תנקצו מנה ואחפטו וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם בהא:
 3 עיונכם ראת גמיע מא צנע אללה בפעור אלצנם אן כל רגל
 אתבעה אנפדה אללה רבכם מן בינכם: 4 ואנתם אללאזמון טאעה
 אללה³ רבכם כלכם אחיא אליום: 5 אנטרו קד עלמתכם רסומא
 ואחכאמא כמא אמרני אללה רבי לתצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם
 20 צאירון אליה לתחווהו: 6 פאחפטוהא ואעמלו בהא פאנהא חכמתכם
 ופהמכם בחצרה אלמם אדא הם סמעו הדה אלרסום יקולו יקינא⁴ אן
 הדא אלקביל אלכביר שעב חכים פהים: 7 לאן אית אמא כבירה להא
 אלאה קריב אליהא כאלאלאה רבנא מנא מתי מא דעונאה: 8 ואית אמא
 כבירה להא רסום ואחכאם עאדלה כגמיע הדה אלתוריה אלתי אנא
 25 תאליהא⁵ עליכם אליום: 9 וכאצה אחתרם ואחפט נפסך גדא כילא
 תנסא אלכלאם אלדי ראתה עינאך ויוול מן קלבך טול איאם חיאתך
 בל ערפה לאבנך ואבן אבנך: 10 פי יום וקפת בין ידי אללה רבך ענד
 חרב חין קאל אללה לי אגמע לי אלקום חתי אסמעהם כלאמי לבי
 יתעלמו אן יכאפוני טול אלאיאם אלתי הם מקימון עלי אלארין ויעלמו
 30 בניהם: 11 פתקדמתם ווקפתם אספאל אלגבל ואלגבל משתעל

¹ «אשאל מנך כי אעבור».

² «לשאול ממני» ובק: מכתבתי.

³ ת"א: בדחלתא דה. — ⁴ «באמת».

⁵ «קורא» וכן חרגם בכל מקום נתן או שם אם הנושא משה ותנשוי התורה.

עוג פי אלבתניה: 5 כל הדה וקרי חצינה⁽¹⁾ בסור שאמך ומצארע
 ונגור סוי קרי אלרביץ פאנהא כתירה גרא: 6 וכמא צנענא בסיחון
 מלך חשבון כדאך אתלפנא מן כל קריה אלהט ואלנסא ואלאטפאל:
 7 וכל בהומה וסלב אלקרי גנמנאהא: 8 פחצל לנא פי דלך אלוקת
 בלד מלכי אלאמוריין אללדין פי הדא גאנב אלארדן מן ואדי ארנון אלי 5
 גבל חרמון: 9 אלדי יסמונה אלצידאניון שריון ואלאמוריין שניר:
 10 וגמיע קרי אלסהל ואלגרש ואלבתניה אלי סלכה וארעאת הי איצא
 ממלכה⁽²⁾ עוג פי אלבתניה: 11 לאנה בקי מן באקיה אלגבאברה הודא
 לה סריד מן חדיד פי אלראביה אלתי לבני עמאן מולה תסעה דרע
 וערצה ארבעה דרע בדראע אלמלך⁽³⁾: 12 והדא אלבלד אלדי חזנאה
 פי דלך אלוקת פמן ערער אלתי עלי ואדי ארנון ונצף גבל אלגרש
 וקראה דפעת דלך אלי אלראובניין ואלגדיין: 13 ובאקי גרש וגמיע
 אלבתניה ממלכה עוג דפעתה אלי נצף סבט אלמנשה וגמיע כט אלמוגב
 ואלבתניה יסמאין בלד אלשגעה⁽⁴⁾: 14 ויאיר אבן מנשה אכד גמיע
 אלמוגב אלי חד אלגשוריין ואלמעכתין פסמאהא באסמה סואד יאיר 15
 אלי יומנא הדא: 16 ולמכיר דפעת אלגרש: 16 ודפעת אלי אלראובניין
 ואלגדיין מן אלגרש אלי ואדי ארנון ווסט אלואדי וחדה אלי ואדי יבק
 תכם בני עמאן⁽⁵⁾: 17 ואלגור ואלארדן וחדה מן גינסר אלי בחר אלגור
 ואלבחורה אלמיתה ומצב אלקלעה שרקיא⁽⁶⁾: 18 פאמרת האולי
 מנכם⁽⁷⁾ פי דלך אלוקת קאילא אד אללה רבכם קד אעטאכם הדא 20
 אלבלד פחותמה פאעברו מגרדין בין ידי אכותכם בני אסראיל כל דוי
 חיל: 19 עדא נסאכם ואטפאלכם ומאשיתכם פאני עאלם אן לכם
 מאשיה כתירה פליקו פי קראכם אלתי אעמיתכם: 20 אלי אן יקר
 אללה אכותכם מתלכם פיהוזהם איצא אלבלד אלדי אללה רבכם
 מעמיהם פי דאך גאנב אלארדן פתרנעו כל אמר אלי חוזה אלדי 25
 אעמיתכם: 21 ואמרת יהושע פי דלך אלוקת וקלת לה עינאך קד
 ראת גמיע מא צנע אללה בהדין אלמלכין כדאך יצנע אללה בגמיע
 אלממאלך אלתי אנת גאיז אליהא: 22 פלא תכאפוהם אן אללה רבכם
 מחארב ענכם: 28 תם תחננת בין ידי אללה פי דלך אלוקת קאילא:

(1) ככ"י י' נוסף: מחדקה = מוסבות. — (2) תם ג"כ ממלכת.

(3) ת"א: באמת מלך. ת"י: באמתיה דגרמח = באמת גופו.

(4) אחר שהזכיר מה שנתן מארץ עוג לראובני ולגדי ומה שחלק לחצי שבט המנשה
 סיים כאן לאמר: כל חבל ארעוב וחבשן שתיהם יקראו ארץ רפאים.

(5) ותוך הנחל וגבולו עד נחל יבק גבול בני עמון.

(6) ואשרת הפסגה ולא תרגם מלת תחת.

(7) ואצו אלה (השבטים) מכם.

ואלדמיאטיון אלדין כרגו מן דמיאט קרצוהם ואקאמו מכאנהם: 24 פקומו
 ארחלו ואעברו ואדי ארנון אנטר קד אסלמת פי ידך סיחון מלך חשבון
 אלאמורי ובלדה פאכדי בקרצה ותחרש במחארבתה: 25 ומן הלא
 אליום אבתדי באיקאע פזעך וכופך פי קלוב אלאמס אלדין תחת גמיע
 אלסמא פאדא הם סמעו בכברך רגזו וארתעדו מן בין ידיך: 26 פבעלת
 ברסל מן בר'יה קדמות אלי סיחון מלך חשבון באלסלאם ואלכלאם:
 27 אעבר' פי בלדך פי אלטרויק אלגאדה אסיר ולא אמיל ימנה ולא יסרה:
 28 טעאמא תמירני בתמן פאכלה ומאא תביעני בתמן פאשרבה ואעבר
 ברגלי פקט: 29 כמא צנע בי בעץ דלך? בנו עשו אלמקימון בשעיר
 10 ואלמואביון אלמקימון בעאר אלי אן אעבר אלארדן אלי אלבלד אלדי אללה
 רבנא מעטינאה: 30 פלם ישא סיחון מלך חשבון אנאזתנא פי בלדה לאן
 אללה רבך צעב רוחה וא'ד קלבה לכי יסלמה פי ידך כמא תרי אליום:
 31 פקאל אללה לי אנטר קד בדית אן אסלם סיחון ובלדה פי ידך פאכד
 בקרצה וחזו בלדה: 32 פכרג סיחון תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי
 15 יהין: 33 פאסלמה אללה רבנא פי אידינא פקתלנאה ובניה וסאיר קומה:
 34 פפתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ואתלפנא מן כל קריה אלהמ
 ואלנסא ואלאטפאל לס נבק שרידא: 35 וגנמנא כל בהימה וסלב
 אלקרי אלתי פתחנא: 36 מן ערער אלדי עלי שאטי ואדי ארנון
 ואלקריה אלתי פי אלואדי ואלי גרש לס תבק קריה מנעת מנא בל אלכל
 20 אסלמה אללה רבנא בין ידינא: 37 ערא בלד בני עמון פאנג לס תקרבה
 פגמיע שאטי ואדי יבק? וקרי אלגבל וסאיר מא נהאנא ענה אללה רבנא:

ג

1 תם ולינא פצעדנא טרויק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה
 תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי אדרעאת: 2 פקאל אללה לי לא
 25 תכפה פאני קד אסלמתה פי ידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא
 צנעת בסיחון מלך אלאמורי אלמקים בחשבון: 3 פאסלם אללה רבנא
 פי ידנא איצא עוג מלך אלבתניה וקומה פקתלנאהם חתי לס נבק
 מנהם שרידא: 4 ופתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ולם תבק קריה
 לס נאכדהא מנהם מן דלך סתין קריה? עלי כמא אלמוגב ממלכה

(1) בכ"י י': אריד אן אנוו = ארצה לעבור.

(2) "קצת מזה" ר"ל איוה דברים ששאלתי מהם. עיין ראביע.

(3) כן הוא בפ'. ובק': ארנון. ובכ"י י': אלארדן.

(4) "מהם ששים עיר" על גבול אלמוגב ולמטה י"ג וי"ד העתיק כל חבל כמשמעו ולא

ידעתי לסה תרגם ארנוב באלמוגב.

4 וְהוּא לִקְרֹא יְקָר לְהַם אֲבוֹתָי אֲדֹנָי שֶׁ הַלֵּם אֲבוֹתָי בְּיַד אֱלֹהֵיכֶם
 בַּעֲדָה מְלִיטָמוֹתַי שְׂמֵלָה לֵאמֹר: 5 לֵאמֹר תַּחֲלִישׁ בְּהֵם פֶּסַח לֵים
 אֲנִיכֶם מִן בְּלִיַּת הָאֵל וְהוּא קָם לֹאן הִצֵּלָה לַעֲשֵׂה אֶקְרָא לְבָר שְׂעִיר:
 6 בְּ אִשְׁתֵּי בְהֵם מְקַבֵּל בְּלִיַּת פְּלִילָה וְאִמָּא שְׂמֵרִי: 7 לֹאן
 אֱלֹהֵי הַיָּם קָם אֲדֹנָי יְקָ שֶׁ לְמִי אֶקְרָא וְאִיִּן עֲלִיָּה עַד מִסְדֵּךְ:
 8 אֲלֵכֶם אֲלֵכֶם פִּילָה אֲרִיִּן מִלָּה אֱלֹהֵי הַיָּם קָם לֵיךְ שֶׁ עֲלִיָּה:
 9 מִלָּמָה אֲבוֹתָי בְּיַד אֱלֹהֵיכֶם בַּעֲדָה שֶׁ הַיָּם אֲלֵכֶם אֲלֵכֶם
 וְעִיָּן בְּיַד הַלֵּם וְהַלֵּם הַיָּם מִלָּה מִאֲבֵי: 9 קָמָל אֱלֹהֵי לֵי לֹא
 תִּהְיֶינָה אֲלֵכֶם הָאֵל תַּחֲלִישׁ בְּהֵם פֶּסַח לֵאמֹר אֲנִיכֶם מִן בְּלִיַּת
 הוּא אֵן לְבִי לֵם לְעֵלָה עַד הִצֵּלָה: 10 וְאֵן אֲלֵכֶם אֲקָמָם
 בְּהֵם קְבִילָה קָם בְּיַד וְרִשִׁיעַ וְהַלֵּל כְּאֲלֵכֶם: 11 הַיָּם הַיָּם
 אֲלֵכֶם כְּאֲלֵכֶם אֲלֵכֶם יִסְמָנָה מִדְּבָר: 12 וְאִמָּא שֶׁ שְׂעִיר
 פֶּסַח אֲלֵכֶם קָבֵל בְּיַד אֱלֵי אֲנִי פְּרִצִּים וְאֲנִיכֶם מִן
 בֵּין אִידִים וְאֲקָמָם שֶׁ מְכַנְּנָהם כְּמָא צַנֵּעַ אֵל אִשְׂרָאֵל מְעַקֵּן הַיָּם
 אֱלֵי אֶקְרָא אֱלֹהֵי: 13 אֲלֵכֶם קָמָה אֶקְרָא וְאֵי וְדֵי פְּרִצִּים: 14
 14 וְכַמֵּן לְמִלָּה אֲלֵכֶם מִלָּה מִדָּמָה מִן רִקִּים מִדָּמָה אֵל אֵן עֲמִי
 וְאֵי וְדֵי תְּכַנְּנָה וְהַלֵּל מִלָּה אֵל אֵן שֶׁ לְמִי אֲלֵכֶם אֲלֵכֶם מִן
 אֲלֵכֶם כְּמָא קָם אֱלֹהֵי עֲלִיַּת: 15 הַיָּם מִן עַד אֱלֹהֵי הַלֵּל
 בְּהֵם לֵאמֹר אֲלֵכֶם אֵל אֵן שֶׁ: 16 מִלָּמָה שֶׁ לְמִיכֶם מִן בֵּין אֲלֵכֶם:
 17 קָמָל אֱלֹהֵי לֵי תְּכַנְּנָה: 18 אֵת לֵאמֹר אֲלֵכֶם תְּכַנְּנָה אֱלֵי הוּא
 עַד: 19 פְּתִירָב מִן בְּיַד עֲמִי פִילָה תַּחֲצִיִּים וְלֹא תַּחֲצִיִּים בְּהֵם פֶּסַח
 לֹא אֶעֱמָךְ מִן בְּלִיַּת הוּא אֵד לְעֵלָה לְבִי לֹא הוּא: 20 וְהוּא תַּחֲסֵב
 אִיִּצָּא מִן בְּלִיַּת אֲלֵכֶם לֹאן אֲלֵכֶם אֲקָמָם בְּהֵם קְבִילָה וְאֲלֵכֶם
 יִסְמָנָה דְּוִי אֲלֵכֶם: 21 קָם כְּבִיר וְרִשִׁיעַ כְּאֲלֵכֶם אֲנִיכֶם אֱלֹהֵי
 מִן בֵּין אִידִים פְּרִצִּים וְלֵם מְכַנְּנָהם: 22 כְּמָא צַנֵּעַ לְבִי עַשׂו
 אֲלֵכֶם בַּעֲדָה אֵד אֲנִי אֲלֵכֶם מִן בֵּין אִידֵם פְּרִצִּים וְאֲקָמָם
 מְכַנְּנָהם אֵל הוּא אֲלֵכֶם: 23 וְאֲלֵכֶם אֲלֵכֶם בְּרִשָׁה אֵל גּוֹף

(1) פ: מן אן וענינו ונשמרתם מאד משתתגרה במ.

(2) והשיב עמר" וסמטעס הוה תרגם אונקלוס: ספק לך צדק.

(3) לֹא חָסִיר אוֹתָךְ דְּבַר.

(4) עֵינֵי מַח שֶׁהָעֵרֶגוּ בְּרִאשִׁית י"ד ה'.

(5) הַיָּמִים לְפָנִים יֵשֵׁב בִּינֵיהֶם עַם גְּדוֹל וְרַם וְרַב כְּעַנְקִים וְחַם (ר"ל הַיָּמִים וְחַם חֵיִשֵׁב בִּינֵיהֶם) נִחְשְׁבוּ לְרִפְאִים כְּמוֹ הַעַנְקִים וְהַמּוֹאכִים קְרָאוּ לָהֶם אֲמִים.

(6) מְכַנְּנָה מֵאֵת ד' וְכֵן תְּרַגְּם אֲוֹנְקְלוֹס: מַחֵא.

(7) אֲנִישׁ מִזִּמְתוֹת" וְאֲוֹנְקְלוֹס תְּרַגְּם: תְּשַׁבְּנֵי.

(8) וְכֵן בְּת"א: רִשִׁיעַ. וְכֵן תְּרַגְּם חֲצֵר אֲדֵר בְּמִדְבַר לֵיךְ ד'.

32 ופי' הוא אלאמר אפלא תומנון באללה רבכם¹:
 33 אלסאיר נורה אמאמכם פי אלטריק ליצלה לכם מכאנא לנוזלכם
 ובאלנאר לילה ליציכם² אלטריק אלדי תסלכונה ובאל גמאם נהארא:
 34 פסמע אללה כלאמכם פסכט וקסם קאילא: 35 אן ראי רגל מן
 5 האולי אלנאם הוא אלגיל אלרדי אלבלד³ אלדי אקסמת באעטאיה
 לאבאיכם: 36 סוי כלב בן יפנה פאנה יראה ולה אעטי אלבלד אלדי
 סלכה ולבניה למא אתבע טאעה אללה: 37 איצא עלי וגד אללה
 בסכב מא חדת אד תאכרתם⁴ קאילא איצא אנת לא תדללה:
 38 יהושע אבן נון אלקאים בין ידיך הו ידללה פשדדה פאנה יורתה
 10 לבני אסראיל: 39 ואטפאלכם אלדין קלתם אנהם יכונון גנימה ובנוכם
 אלדין הם אליום לא יערפון כורא ושרא הם ידכלונה ולהם אעטייה
 פיהוונה: 40 ואמא אנתם פולו וארחלו פי אלבר אלי טריק בחר
 אלקלזם: 41 פאנבתמוני וקלתם קד אכטאנא ללה ונחן נצעד פנחארב
 כמא אמרנא אללה רבנא פתקלד כל ואחד מנכם אלאת חרבה
 15 ובאדרתם⁵ לתצעדו אלי אלגבל: 42 פקאל אללה לי לא תצעדו ולא
 תחארבוהם פאני לים גורי מעכם לילה תנסדמו בין ידי אעדאיכם:
 43 פקלת לכם דלך ולא קבלתם כל כאלפתם אללה ותוקחתם עלי צעוד
 אלי אלגבל: 41 פכרג אלמוריין אלמקימון פי דלך אלגבל תלקאכם
 פכלבוכם כמא ילסע אלנחל⁶ וחטמוכם⁷ פי שעיר אלי חרמה:
 45 20 פרזעתם באכין בין ידי אללה פלם יסמע צותכם ולא אגאבכם:
 46 פאקמתם פי רקים מדה טוילה שביהה בסאיר מא אקמתם⁸:

ב

1 תם ולינא ורחלנא פי אלבר אלי טריק בחר אלקלזם כמא
 אמרני אללה ואסתדרנא גבל שעיר מדה טוילה: 2 תם כלמני אללה
 25 תכלימא: 3 חסבכם מן אלאחאמה בהוא אלגבל ולו ענה שמאלא:

¹ העתיק בלשון שאלה "האם אינכם מאמינים וכו'".

² "לחאיר לכם" ובכ"י י' ובפ': ליריכם = להראותכם.

³ כן הוא בקי' ובפ' מבלי העתקת מלת טובה שאינה נמצאת במדבר י"ד כ"ג.

ובכ"י י': אלבלד אלגיר.

⁴ כן הוא בכ"י י' ובפ' "בגלל מה שקרה כאשר אחרתם" ונראה שענינו כאשר שבתם עוד מאחרי ד' וזה במעשה הסלע. ועיין רמב"ן ובק': בסבבכם = בגללכם. בלי הוספה.

⁵ "ומחרתם" ועיין בשרשים לאבן גנאח בשרש הין בההערה 58.

⁶ "כאשר יושבו הדבורים" ועיין ראב"ע.

⁷ וכן תרגם וכתותי תהלים פ"ט כ"ד "ואחטם" מגורת כתח.

⁸ ר"ל שישבו בקדש י"ט שנה. עיין רש"י. ראה תשובת דונש סימן 34 שהשיג על

הגאון ואמר כי הכף בכימים הוא כמו הימים.

לתחוזה: 2 לכי תכאף אללה רבך ותחפץ גמיע רסומה ווצאיאה אלתי אנא
 אמרך בהא אנת ואבנך ואבן אבנך טול איאם היאתך ולכי תמול מדתך:
 3 פאסמע דלך יא אסראיל ואחפטה ואעמל בה לכי יכאר לך ולכי תכתר
 גדא כמא ועדך אללה אלאה אבאיך פי בלד יפיץ לבנא ועסלא:
 4 אעלם¹ אל אסראיל אן אללה רבנא אללה אלואחד: 5 ואחבב אללה 5
 רבך מכלצא² בכל קלבך ונפסך וגדך³: 6 ולתכן הדה אלכלמאת
 אלתי אנא אמרך בהא אליום פי נפסך: 7 ואחכהא לבניך ואדרסהא⁴
 פי חאל גלוסך פי מנולך ומסירך פי טריקך וענד ניאמך וקיאמך:
 8 ואעקדהא עלאמה עלי יודך ותכון מנשורה בין עיניך: 9 ואכתבהא
 עלי כרוד פתוח מנולך ואבואבך: 10 ויכון אדא אדכלך אללה רבך אלי 10
 אלבלד אלדי קסם לאבאיך לאברהים ואסחק ויעקוב אן יעטיבה תלך
 קרי עטימה גיאר לם תבנהא: 11 וביות ממלוה כל כיר לם תמלאהא
 וצהאריג מנקורה לם תנקרהא וכרום וזיאתין לם תגרסהא פאכלת
 וישבעת: 12 פאחדר לך אן תנסא אללה רבך אלדי אכרנך מן בלד
 מצר מן בית אלעבודיה: 13 כל כף אללה רבך ואעבדה ואחלף באסמה 15
 בארא⁵: 14 לא תתבע מעבודאת אכר מן מעבודאת אלממם אלדין
 חואליכם: 15 לאן אללה רבך טאיק מעאקב⁶ פי מא בינכם לילא
 ישתה גצבה עליה פינפדך ען וגה אלארץ: 16 ולא תגרבו אללה רבכם
 כמא גרבתמוה פי דאת אלמחנה⁷: 17 כל אחפשו חפשא וצאיא אללה
 רבכם ושואהדה ורסומה אלתי אמרך בהא: 18 ואצנע אלמסתקים 20
 ואלכיר בין ידיה לכי יכאר לך שתדכל ותחוז אלבלד אלגיד אלדי קסם
 אללה לאבאיך: 19 וידפע אללה גמיע אעדאיך בין יודך כמא ועדך:
 20 ואן סאלך אבנך גדא קאילא מא סבב אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם
 אלתי אמרכם אללה רבנא בהא: 21 פקל לה אנא כנא עבידא לפרעון
 במצר פאכרננא אללה מנהא ביד שדידה: 22 ואחל איאת ובראהין 25
 עטימה צארה במצר פי פרעון וגמיע אלה בחצרתנא: 23 ואכרננא מן
 תם לכי ידכלנא ויעטינא אלבלד אלדי קסם עליה לאבאינא: 24 פאמרנא
 אללה באן נצנע הדה אלרסום ונכאף אללה רבנא לכי יכאר לנא טול

(1) "דע" כן הוא הנוסחא בכ"י י' ובפ' ובק': אסמע. וכן תרגם למטה פי' א'.

(2) "בתמיס".

(3) כן הנוסחא בק' ובפ'. וענינו בכל כוונת. וזה דעת ראבי"ע שאמר בטעם מאד מאד

ובכ"י י': ווגדך = ועשרך. וזה דעת חז"ל בפסחים כ"ה א'.

(4) "ותגידם לבניך ותתנהג בהם".

(5) "באמת".

(6) ב"ק חוסיפו כאן "גורה" וכן בת"א: שכנתה.

(7) ר"ל אם יוכל הי' לעשות איזה דבר אם לא. עיין אלמאנאת 212.

באן תקים¹ פי יום אלסבת: 16 אכרם אכאך ואמך כמא אמך אללה רבך לכו תמול איאמך ויכאר לך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעמך: 17 לא תקתל אלנפם ולא תזן ולא תסרק ולא תשהד עלי צאתכך שהאדה זור: 18 ולא תתמן זוגה צאחכך ולא תשתה מנולה וציעתה ועבדה ואמתה ותורה וחמארה וסאיר מא לה: 19 הדה אלכלמאת כלם אללה בהא גמיע גוקכם פי אלגבל מן לזן אלנאר ואלגמאם ואלצבאב בצות עטים גיר מעאוד² וכתבהא עלי לוחי אלגוהר ודפעמהא אלי: 20 פלמא סמעתם אלצות מן לזן פלאם אלגים³ ואלגבל משתעל באלנאר תקדם אלי ריסא אסכאטכם ומשאיתכם: 21 פקלתם הודא קד אוראנא אללה רבנא כרמה ועטמתה וסמענא צותה מן דאכל אלנאר ועלמנא אליום אנה יגוז אן יכלם אללה⁴ אנסאנא פיהיא: 22 ואלאן פלא נהלך ולא תאכלנא⁵ הדה אלנאר אלעטימה פאנא אן עאודנא אסתמאע כלאם אללה רבנא איצא מתנא: 23 לאנה אי בשרי סמע צות אללה אלחי מכאטבה מן אלנאר מתלנא פעאש: 24 תקדם אנת ואסמע גמיע מא יקולה אללה רבנא ואנת תכלמנא בגמיע מא יכלמך בה אללה רבנא ונסמע ונעמל בה: 25 פסמע אללה כלאמכם אד כלמתמוני וקאל לי קד סמעת כלאם האולי אלקום אד כלמוך וקד אחסנו פי גמיע מא קאלו: 26 פליתמונו אן יבקא להם הדא אלקלב⁶ אן יכאפוני ויחפפו וצאיאי טול אלזמאן לכו יכאר להם ולבניהם אלי אלדהר: 27 אמין פקל להם ארגעו אלי אכביתכם: 28 ואנת פקם ההנא בין ידי חתי אכלמך בגמיע אלוצאיא ואלשראיע ואלאחכאם אלתי תעלמהם יצנעונהא פי אלבלד אלדי אנא מעטיהם יחוונה: 29 פאחפטו ואעמלו כמא אמרכם אללה רבכם ולא תזולו ימנה ולא יסרה: 30 בל פי גמיע אלטריוק אלתי אמרכם אללה רבכם תסירון לכו תחיו ויכאר לכם ותמול מדתכם פי אלבלד אלדי תחוונה: 35

1

1 והדה אלוצאיא ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמרני אללה רבכם אן אעלמכמוהא תצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם צארוון⁷ אליה

(1) "שתשמור" - (2) ראב"ע: כי זה היה פעם אחת.

(3) "מתוך חשך הענין".

(4) "כי אלהים יכול לדבר".

(5) "ועתה לא נמות ולא תאכלנו".

(6) "לבן מי יתן ויחאוו שישאר להם זה הלב" הגאון הוסיף זאת המלה בתחלת הפסוק מפני

שה' לא יתאוה שום דבר והכל יעשה בגזירתו אבל רצונו שהארם יבחר בסה שהוא טוב לו.

(7) בכ"י י: גאיוון.

אלכתניה מן בלד מנשה: 44 והדה אלשריעה אלתי תלאהא מוסי עלי בני אסראיל: 45 והדה אלשואהד ואלרסום ואלאחכאם אלתי אמר בהא מוסי בני אסראיל אלכארנין מן מצר⁽¹⁾: 46 פי דאך גאנב אלארדן פי אלואדי ממא ילי בית פעור פי בלד סחון מלך אלמוריין אלמקים פי חשבון אלדי קתלה מוסי ובנו אסראיל פי כרוגהם מן מצר: 47 פחאזו 5 בלדה ובלד עוג מלך אלכתניה והמא מלכא אמוריין אללדין פי גאנב אלארדן אלשרקי: 48 מן ערוער אלתי עלי שאטי ואדי ארנון ואלי גבל שיאון הו חרמון: 49 וזמיע אלגור גאנב אלארדן אלשרקי אלי בחורה מבריה⁽²⁾ תחת מצב אלקלעה:

10

ה

1 תם דעא מוסי בגמיע אל אסראיל פקאל להם אסמעו אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא אמרכם אליום פתעלמהא ואחפטהא ואעמלו בהא: 2 אן אללה רבנא עהד מענא עהדא פי חרב: 3 וליס מע אבאינא פקט עהד אללה דלך אלעהד אלא מענא איצא ונחן ההנא אליום כלנא אחיא: 4 ודלך אן שאפהא⁽³⁾ כלמכם אללה פי חרב מן וסט אלנאר: 15 5 ואנא קאים בין נור אללה ובניכם פי דלך אלוקת אכברכם בכלמה לאנכם כפתם אלנאר ולם תצעדו אלגבל פקאל לכם⁽⁴⁾: 6 אנא אללה רבך אלדי אכרנתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 7 לא יכון לך אלאה אכר מן דוני: 8 ולא תצעד לך פסלא ולא כל שבה ממא פי אלסטא אלתי פוקך וממא פי אלארץ אלתי תחתך וממא פי אלמא 20 אלדי תחת אלארץ: 9 לא תסגד להא ולא תעבדהא לאני אללה רבך אלטאיק אלמעאקב מטאלב בדנוב אלאבא מע אלבנין ואלתואלת ואלרבאוע מן שאניי: 10 מגאזי באלאחסאן אלופא מן מחביי וחאפטי וצאיאי: 11 לא תחלק באסם אללה רבך זורא לאן אללה לא יברי מן יחלק באסמה זורא: 12 ואחפט יום אלסבת וקדסה כמא אמרך אללה 25 רבך: 13 סתה איאם תעמל ותצענע גמיע צנאייעך: 14 ואליום אלסאבע סבת ללה רבך לא תעמל שיא מן אלצנאייע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ותורך וחמארך וסאיר בהאימך וציפך אלדי פי מחאלך לכי יסתריח עבדך ואמתך מתלך: 15 ואדכר אנך כנת עבדא פי בלד מצר פאכרנך אללה רבך מן תם ביד שדידה ודראע ממדודה ולדלך אמרך 30

(1) "היוצאים סמצרים".

(2) "עד ים מבריה" והוא ים אשר קרא במקום אחר גניסר = ים כנרת.

(3) "פה אל פה" עיין במדבר י"ב ח'. ובפי: כנור ואספה = בלא אמצעי.

(4) "ואמר לכם".

אלדין יסוקכם אללה אלי תם: 28 ותכדמון תם אלהי מן צנעה אידי אלנאם מן הגר וכשב מא לא תבצר ולא תסמע ולא תאכל ולא תשתם: 29 פאטלבו מן תם אללה רבכם תגדוה: 1 ואלתמסה מזלצא: 2 בכל קלבך ונפסך: 30 ואדא צאק בך ונאלך גמיע הדה אלמור פי אכר תלך 5 אלאיאם תב אלי אללה רבך ואקבל אמורה: 31 לאן אללה רבך טאיך רחים לא יכליך: 32 ולא יהלכך ולא ינסא עהד אבאיך אלדי קסם בה להם: 32 ואלאן פסל ען אלאיאם אלואויל אלתי סלפת מן קבלך מן יום כלק אללה אדם עלי אלארץ ומן טרף אלסמא אלי טרפה הל כאן קט מתל הדיא אלמאר אלעטים או סמע מתלה: 33 והל סמעת אמיה 10 צות אללה מכלמהא: 1 מן דאכל אלנאר כמא סמעת אנת פעאשת: 34 או רפע אללה עלמא באן טהר פתכלין לה אמיה: 2 מן בין אכרי באעלאם ואיאת ובראהין ומלחמה ויד שדידה ודראע ממדודה ומכאוף כבירה כמא צנע לכם אללה רבכם במצר בחצרתכם: 35 פאנת יבב עליך אן תעלם: 36 אן אללה הו אלאה לא גירה ולא סואה: 36 ומן אלסמא אסמעך צותה ליודכך ועלי אלארץ אוראך נארה אלעטימה 15 וסמעת כלאמה מן דאכל אלנאר: 37 ודלך בעד טא אחב: 38 אבאך ואכתאר נסלהם מן בעדהם ואכרנך ברצאיה: 38 בקולה אלעטימה מן מצר: 38 ליקרין אממא אכבר ואעטם מנך מן בין ידיך וידכלך ויעטיך בלדהם נחלה כמא תרי אליום: 39 פאעלם דלך וארדה פי קלבך אן אללה הו אלאלאה פי אלסמאואת אלעליא ואלארץ אלספלי לא סואה: 20 40 ואחפטי רסומה ווצאיאה אלתי אמרך בהא אליום לכי יבאר לך ולבניך מן בערך ותמול מדתך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעטיך טול אלזמאן: 41 חיניד אפרד מוסי תלאת קרי פי גאנב אלארדן אלשרקי: 42 ליהרב אליהא כל קאתל יקתל צאחבה בניד קצד והו גיר שאני לה 25 מן אמם ומא קבלה פיהרב אלי ואחדה מנהא פיחויא: 48 פבצר פי אלסהל מן אלבריה מן בלד ראבן וראמות פי אלגרש מן בלד גד וגולן

1 ר"ל אם תבקשו את ה' תמצאוהו. — 2 "בתמים".

3 וכן תרגם ירפה ישעיה ה' כ"ד.

4 "קול אלהים טרבר אל העם".

5 "או הרים ה' נס באשר נגלה לבחר לו גוי" וזה לשון בן בלעם בפירושו: תבע פיה

אלמפסר קול אלחרגום ואשתקה מן "נס" אלדי הוא אלעלם = הלך בעל הפתרון כואת המלה אחר התרגם וגזר "חנסה" מן "נס". וזה פלא כי אין זה דעת אונקלוס שתרגם: או נסין דעבר ד'. ועיין רש"י. ועיין דונש בתשובותיו סימן 140 שהשיג על הגאון ואמר כי מלת אלהים בזה הפסוק ענינה אלהים אחרים.

6 "ולכן חובה עליך לדעת כי ה' הוא אלהים לא אחר ולא זולתי".

7 "זה (היח) אחרי אשר אהב וכו'".

8 "בתסוד".

באלנאר אלי כבד אלסמא יחוט בה סואד אלגמאם ואלעבאב⁽¹⁾:
 12 פכלמכם אללה מן לדן אלנאר פכנתם סאמעין אלבלאם ושבהא
 לא תרון סוי אלצות פקט: 13 ואכברכם בעהדה אלדי אמרכם אן
 תעמלו בה ודי אלעשר כלמאת וכתבהא עלי לוחי אלחנארה: 14 ואמרני
 אללה פי דלך אלוקת באן אעלמכם רסומא ואחכאמא תעמלוא בהא 5
 פי אלבלד אלדי אתם צאירון אליה לתחוזה: 15 פאחדרו גרא עלי
 נפוסכם פאנכם לס תרו שבהא פי יום לאטבכם אללה פי חרב מן וסט
 אלנאר: 16 לילא תפסדון פתצענון לכם פסלא עלי שכל כל שגין
 מן דכר או אנתי⁽²⁾: 17 או שכל מן בהאים אלארין או שכל מן אלטאיר
 די אלגנאה אלדי יסיר פי אלסמא: 18 או שכל ממא ידב עלי אלארין 10
 או שכל מן אלסמך אלדי פי אלמא תחת אלארין: 19 כילא תרפע
 עיניך אלי אלסמא פתנטר אלשמם ואלקמר ואלכוואכב וגמיע נגום
 אלסמא⁽³⁾ פתוול ותסגד להא ותעבדהא אלתי בת נורה אללה רבך
 לגמיע אלשעובי⁽⁴⁾ אלדין תחת גמיע אלסמא: 20 ואנתם אצטפאכם
 אללה ואכרנכם מן שביה בכור אלחדיד מן מצר לתכונו לה שעב 15
 צפוח⁽⁵⁾ כהדא אליום: 21 ואד קד וגד אללה עלי בסבכם וקסם
 לילא⁽⁶⁾ אעבר אלארדן ולא אדכל אלבלד אלגיד אלדי מעטיך אללה
 רבך נחלה: 22 ואנא מאית פי הדא אלבלד לא אעבר אלארדן ואנתם
 עאברוה פתחוון דלך אלבלד אלגיד: 23 פאחדרו אן תנסו עהד אללה
 רבכם אלדי עהדה מעכם פתצענו לכם פסלא שבה כל מא נהאך ענה 20
 אללה רבך⁽⁷⁾: 24 לאן עקאב אללה רבך נאר אכלה הו אלטאיק
 אלמעאקב⁽⁸⁾: 25 ואדא אולדתם בנין ובני בנין ועתקתם פי אלבלד
 פאפסדתם באן עמלתם פסלא מן כל שבה ופעלתם אלשר בין אללה
 רבכם ואסכטתמוה: 26 קד אשהדת עליכם מן אליום אלסמא ואלארין
 אנכם סתבירון סריעא מן אלבלד אלדי אתם עאברון אלארדן אליה 25
 לתחוזה ולא תטול מדתכם פיה כל אנפאדא תנפדון: 27 ויבדדכם
 אללה פי מא בין אלמאם ותבקון רהט דו אחצא פימא בין אלמאם

(1) „וסביב לו חשך הענן והערפל“.

(2) „על תבנית כל נפש אדם זכר או נקבה“.

(3) „ובל מולות השמים“ עיין וישעיה י"ג י' ומה שהערנו שם.

(4) „אשר הפיץ ד' אלהיך את אורם לכל העמים“.

(5) ר"ל העם אשר בחר בו. וכן תרגם מלת נחלה במדבר ט' כ"ז וישעיה י"ט כ"ה

ובכל מקום אשר ענינו על דרך העברה.

(6) פ': אן לא.

(7) אלו שלשה הפסוקים דבקים וזה ענינם: אחר שהתאגף בי ד' וכו' ואחר שאנכי

סת וכו' חשמו לכם וכו'.

(8) „כי נקמת ה' אלהיך דומה לאש אכלה הוא האל הנוקם“.

24 אללהם יא רב אנת אבתדית אן תרי עבדך עטמתך וקדרתך אלשדודה
 לאן אי אלאה פי אלסמא ופי אלארין יצנע כצנאיך ונבארותך:
 25 אסאלך אן אגוז¹ ואנטר אלי דלך אלבלד אלדי פי דאך גאנב
 אלארדן ודלך אלגבל אלגיד ואללבנאן: 26 פוגד אללה עלי בסבבכם
 5 ולם יסמע לי בל קאל לי חסבך ולא תזוד פי מסאלתי² פי הדא
 אלבאב: 27 לכן אצער אלי ראם אלקלעה וארפע עיניך אלי אלגרוב
 ואלשמאל ואלגנוב ואלשרק ואנטרהא בעיניך פאנך לא תגוז הדא
 אלארדן: 28 ומר יהושע ושדדה ואידה פאנה יעבר בין ידי האולי
 אלקום וינחלהם אלבלד אלדי תראה: 29 תם גלסנא פי אלואדי
 10 ממא ילי בית פעור:

ד

1 ואלאן יא אסראיל אסמע אלרסום ואלאחכאם אלתי אנא
 מעלמכם לתעמלו בהא לכי תחיו ותדללו ותחווו אלבלד אלדי אללה
 אלאה אבאיכם מעטיכם: 2 לא תזודו שיא עלי מא אמרכם בה ולא
 15 תנקצו מנה ואחפטו וצאיא אללה רבכם אלתי אנא אמרכם בהא:
 8 עיונכם ראת גמיע מא צנע אללה בפעור אלצנם אן כל רגל
 אתבעה אנפדה אללה רבכם מן בינכם: 4 ואנתם אללאזמון טאעה
 אללה³ רבכם כלכם אחיא אליום: 5 אנטרו קד עלמתכם רסומא
 ואחכאמא כמא אמרני אללה רבי לתצנעוהא פי אלבלד אלדי אנתם
 20 צאירון אליה לתחווה: 6 פאחפטוהא ואעמלו בהא פאנהא חכמתכם
 ופהמכם בחצרה אלאמם אדא הם סמעו הדה אלרסום יקולו יקינא⁴ אן
 הדא אלקביל אלכביר שעב חכים פהים: 7 לאן אית אמא כבירה להא
 אלאה קריב אליהא כאלאלאה רבנא מנא מתי מא דעונאה: 8 ואית אמא
 כבירה להא רסום ואחכאם עאדלה כגמיע הדה אלתוריה אלתי אנא
 25 תאליהא⁵ עליכם אליום: 9 וכאצה אחרתם ואחפט נפסך גדא כילא
 תנסא אלבלאם אלדי ראתה עינאך ויזול מן קלבך טול איאם היאתך
 בל ערפה לאבנך ואבן אבנך: 10 פי יום וקפת בין ידי אללה רבך ענד
 חרב חין קאל אללה לי אנמע לי אלקום חתי אסמעהם כלאמי לבי
 יתעלמו אן יכאפוני טול אלאיאם אלתי הם מקימון עלי אלארין ויעלמו
 30 בניהם: 11 פתקדמתם ווקפתם אספאל אלגבל ואלגבל משתעל

(1) "אשאל סמך כי אעבור".

(2) "לשאול ממני" ובק: מכתבתי.

(3) ת"א: בדהלתא דח. — (4) "באמת".

(5) "קורא" וכן תרגם בכל מקום נתן או שם אם תנושא משה ותנשויו התורת.

עוג פי אלבתניה: 5 כל הדה וקרי חצינה⁽¹⁾ בסור שאמך ומצארע
ונגור סוי קרי אלרבץ פאנהא כתירה ג'א: 6 וכמא צנענא בסיחון
מלך חשבון כדאך אתלפנא מן כל קריה אלהט ואלנסא ואלאטפאל:
7 ובל בהומה וסלב אלקרי גנמנאהא: 8 פחצל לנא פי דלך אלוקת
בלד מלכי אלמוריין אללדין פי הדא גאנב אלארדן מן ואדי ארנון אלי 5
גבל הרמון: 9 אלדי יסמונה אלצידאניון שריון ואלאמוריין שניר:
10 וגמיע קרי אלסהל ואלגרש ואלבתניה אלי סלכה ואדרעאת הי איצא
ממלכה⁽²⁾ עוג פי אלבתניה: 11 לאנה בקי מן באקיה אלגבאברה הודא
לה סריד מן חדיד פי אלראביה אלתי לבני עמאן טולה תסעה דרע
וערצה ארבעה דרע כדראע אלמלך⁽³⁾: 12 והדא אלבלד אלדי חונאה 10
פי דלך אלוקת פמן ערער אלתי עלי ואדי ארנון ונצף גבל אלגרש
וקראה דפעת דלך אלי אלראובניין ואלגדיין: 18 ובאקי גרש וגמיע
אלבתניה ממלכה עוג דפעתה אלי נצף סבט אלמנשה וגמיע כס אלמוגב
ואלבתניה יסמאן בלד אלשנעא⁽⁴⁾: 14 ויאיר אבן מנשה אכד גמיע
אלמוגב אלי חד אלגשוריין ואלמעכתיין פסמאהא באסמה סואד יאיר 15
אלי יומנא הדא: 16 ולמכיר דפעת אלגרש: 16 ודפעת אלי אלראובניין
ואלגדיין מן אלגרש אלי ואדי ארנון ווסט אלואדי וחדה אלי ואדי יבק
תכס בני עמאן⁽⁵⁾: 17 ואלגור ואלארדן וחדה מן גינסר אלי בחר אלגור
ואלבחירה אלמיתה ומצב אלקלעה שרקיא⁽⁶⁾: 18 פאמרת האולי
מנכס⁽⁷⁾ פי דלך אלוקת קאילא אד אללה רבכם קד אעטאכם הדא 20
אלבלד פחותמה פאעברו מגדין בין ידי אבותכם בני אסראיל כל דוי
חיל: 19 עדא נסאכם ואטפאלכם ומאשיתכם פאני עאלם אן לכס
מאשיה כתירה פליקמו פי קראכם אלתי אעמיתכם: 20 אלי אן יקר
אללה אבותכם מתלכם פיוחוזו הם איצא אלבלד אלדי אללה רבכם
מעמיהם פי דאך גאנב אלארדן פתרנעו כל אמר אלי חוזה אלדי 25
אעמיתכם: 21 ואמרת יהושע פי דלך אלוקת וקלת לה עינאך קד
ראת גמיע מא צנע אללה בהדין אלמלכין כדאך יצנע אללה בגמיע
אלממאלך אלתי אנת גאיז אליהא: 22 פלא תכאפוהם אן אללה רבכם
מחארב ענכם: 23 תם תחננת בין ידי אללה פי דלך אלוקת קאילא:

(1) בכ"י י' נוסף: סודקה = מוסכות. — (2) "הם ג"כ ממלכת".

(3) ת"א: כאמת מלך. ת"י: כאמתיה דגרסה = כאמת נוסף.

(4) אחר שהזכיר מה שנתן מארץ עוג לראובני ולגדי ומה שחלק לחצי שבט הנגשה

סיים כאן לאמר: כל חבל ארנוב וחבשן שתיהם יקראו ארץ רפאים.

(5) ותוך הנחל ונבולו עד נחל יבק גבול בני עמון.

(6) "ואשרת חפסגה" ולא תרגם מלת תחת.

(7) "ואצו אלה (השבטים) מכם".

ואלדמיאטיון אלדין כרגו מן דמיאט קרצוהם ואקאמו מכאנהם: 24 פקומו
 ארחלו ואעברו ואדי ארגון אנטר קד אסלמת פי ידך סיחון מלך חשבון
 אלמורי ובלדה פאבדי בקרצה ותחרש במחארבתה: 25 ומן הלא
 אליום אבתדי באיקאע פועך וכופך פי קלוב אלמס אלדין תחת גמיע
 5 אלסמא פאדא הם סמעו בככרך רגזו וארתעדו מן בין ידיך: 26 פבעתת
 ברסל מן בריוה קדמות אלי סיחון מלך חשבון באלסלאם ואלבלאם:
 27 אעבר¹ פי בלדך פי אלטריק אלגאדה אסיר ולא אמיל ימנה ולא יסרה:
 28 טעאמא תמירני בתמן פאכלה ומאא תביעני בתמן פאשרבה ואעבר
 ברגלי פקט: 29 כמא צנע בי בעץ דלך² בנו עשו אלמקימון בשעיר
 10 ואלמואביון אלמקימון בעאר אלי אן אעבר אלארדן אלי אלבלד אלדי אללה
 רבנא מעמינאה: 30 פלם ישא סיחון מלך חשבון אגאזתנא פי בלדה לאן
 אללה רבך צעב רוחה ואיד קלבה לבי יסלמה פי ידך כמא תרי אליום:
 31 פקאל אללה לי אנטר קד בדית אן אסלם סיחון ובלדה פי ידך פאבד
 בקרצה וחזו בלדה: 32 פכרג סיחון תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי
 15 יהי: 33 פאסלמה אללה רבנא פי אידינא פקתלנאה ובניה וסאיר קומה:
 34 פפתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ואתלפנא מן כל קריה אלהמ
 ואלנסא ואלאטפאל לם נבק שרידא: 35 וגנמנא כל בהימה וסלב
 אלקרי אלתי פתחנא: 36 מן ערער אלדי עלי שאמי ואדי ארגון
 ואלקריה אלתי פי אלואדי ואלי גרש לם תבק קריה מנעת מנא בל אלכל
 20 אסלמה אללה רבנא בין ידינא: 37 עדא בלד בני עמון פאנך לם תקרבה
 פגמיע שאמי ואדי יבק³ וקרי אלגבל וסאיר מא נהאנא ענה אללה רבנא:

ג

1 תם ולינא פצעדנא טריק אלבתניה פכרג עוג מלך אלבתניה
 תלקאנא הו וגמיע קומה ללחרב אלי אדרעאת: 2 פקאל אללה לי לא
 25 תכפה פאני קד אסלמתה פי ידך וגמיע קומה ובלדה פאצנע בה כמא
 צנעת בסיחון מלך אלמורי אלמקים בחשבון: 3 פאסלם אללה רבנא
 פי ידנא איצא עוג מלך אלבתניה וקומה פקתלנאהם חתי לם נבק
 מנהם שרידא: 4 ופתחנא גמיע קראה פי דלך אלוקת ולם תבק קריה
 לם נאכדהא מנהם מן דלך סתין קריה⁴ עלי כט אלמוגב ממלכה

¹ בכ"י י': אריר אן אגזו = ארצה לעבור.

² "קצת מזה" ר"ל איות דברים ששאלתי מהם. עיין ראב"ע.

³ כן הוא בפי' ובק': ארגון. ובכ"י י': אלארדן.

⁴ "מהם ששים עיר" על גבול אלמוגב ולמטה י"ג וי"ד העתיק כל חבל כמשמעו ולא

ידעתי למה תרגם ארגוב באלמוגב.

4 ומר לקומך וקל להם אנכם גאיזון פי תלם אלותכם בני עשו אלמקימין
 בשעיר פסיכאפונכם פאחדרו גדא: 5 לא¹ תתחרשו בהם פאני לים
 מעטיכם מן בלדהם ולא וטי קדם לאן וראתה לעשו אעמית גבל שעיר:
 6 בל אשתרו מנהם טעאמא בתמן פכלוה ומאא פאשרבוה: 7 לאן
 אללה רבך קד בארך לך פי גמיע אעמאלך ואחסן עליך² ענד מסורך 5
 פי אלבר אלעטים פהדה ארבעון סנה אללה רבך מעך לם יעוץ שיא³:
 8 פזונא אלותנא בני עשו אלמקימין בשעיר מן טרוק אלכידא ואילת
 ועציון נבר וולניא ורחלנא טרוק בריתה מואב: 9 פקאל אללה לי לא
 תחאצר אלמואביון ולא תתחרש בהם פאני לא אעטיכם מן בלדהם
 חווא אן לבני לוט געלת עאר וראתה: 10 וכאן אלמהיבון⁴ אקאם 10
 בהם קבלהם קום כביר ורפיע וכתיר כאלגבארין: 11 והם יחסבון
 אלשגעא כאלגבארין ואלמואביון יסמונהם מהיבון⁵: 12 ואמא פי שעיר
 פאקאם אלהוריון קבל בני עשו חתי אתו פקרצוהם ואנפדוהם מן
 בין אידיהם ואקאמו פי מכאנהם כמא צנע אל אסראיל בבעיץ חוזה
 אלדי אעטאהם אללה: 13 אלאן קומו אעברו ואדי זרד פעברנאה: 15
 14 וכאנת גמלה אלאיאם מגד סרנא מן רקים ברנע אלי אן עברנא
 ואדי זרד תמאניה ותלתין סנה אלי אן פני גמיע אלקום אלמחארבין מן
 אלעסבר כמא קסם אללה עליהם: 15 וואפה מן ענד אללה⁶ חלת
 בהם לאהאמתהם אלי אן פנו: 16 פלמא פני גמיעהם מן בין אלאמה:
 17 קאל אללה לי תכלימא: 18 אנת גאיז אליום תלם מואב אלדי הו 20
 עאר: 19 פתקרב מן בני עמון פלא תחאצרהם ולא תתחרש בהם פאני
 לא אעטיך מן בלדהם חווא אד געלתהא לבני לוט חווא: 20 והי תחסב
 איצא מן בלד אלגבארין לאן אלגבאברה אקאמו כהא קבלהם ואלעמאנוון
 יסמונהם דוי אלהמם⁷: 21 קום כביר ורפיע כאלגבארין אנפדהם אללה
 מן בין אידיהם פקרצוהם וגלסו מכאנהם: 22 כמא צנע לבני עשו 25
 אלמקימין בשעיר אד אנפד אלהוריון מן בין ידיהם פקרצוהם ואקאמו
 מכאנהם אלי הדא אליום: 28 ואלעיון אלמקימון ברפח⁸ אלי גוה

¹ פ: מן אן וענינו ונשמרתם מאד משתתגרה במ.

² „והטיב עמך” ומטעם הזה תרגם אונקלוס: ספק לך צרכך.

³ „לא החסיר אותך דבר”.

⁴ עיין מה שהערנו בראשית י”ד ה’.

⁵ „האמיים לפנים ישב ביניהם עם גדול ורם ורב כענקים והם (ר”ל האימיים והעם היושב ביניהם) נחשבו לרפאים כמו הענקים והמואבים קראו להם אמיים”.

⁶ „מכה מאת ד’” וכן תרגם אונקלוס: מתא.

⁷ „אנשי מומות” ואונקלוס תרגם: חשבני.

⁸ (וכן בת”א: רפח. וכן תרגם חצר אדר במדבר ל”ד ד’.

הוא אלמוצע: ³² ופי הוא אלאמר אפלא תומנון באללה רבכם¹:
³³ אלסאיר נורה אמאמכם פי אלטריק ליצלה לכם מכאנא לנוולכם
 ובאלנאר לילה ליציכם² אלטריק אלדי תסלכונה ובאל גמאם נהארא:
³⁴ פסמע אללה כלאמכם פסכט וקסם קאילא: ³⁵ אן ראי רגל מן
 5 האולי אלנאם הוא אלגיל אלרדי אלבלד³ אלדי אקסמת באעטמיה
 לאבאיכם: ³⁶ סוי כלב בן יפנה פאנה יראה ולה אעטי אלבלד אלדי
 סלכה ולבניה למא אתבע טאעה אללה: ³⁷ איצא עלי וגד אללה
 בסכב מא הדת אד תאכרתם⁴ קאילא איצא אנת לא תדללה:
³⁸ יהושע אבן נון אלקאים בין ידיך הו ידלה פשדדה פאנה יורתה
 10 לבני אסראיל: ³⁹ ואטפאלכם אלדין קלתם אנהם יכונון גנומה ובנוכם
 אלדין הם אליום לא יערפון כירא ושרא הם ידלכונה ולהם אעטיה
 פיהוונה: ⁴⁰ ואמא אנתם פולו וארחלו פי אלבר אלי טריק בחר
 אלקלום: ⁴¹ פאגבתמוני וקלתם קד אכטאנא ללה ונחן נצעד פנחארב
 כמא אמרנא אללה רבנא פתקלד כל ואחד מנכם אלאת חרבה
 15 ובאדרתם⁵ לתצעדו אלי אלגבל: ⁴² פקאל אללה לי לא תצעדו ולא
 תחארבוהם פאני לים נורי מעכם לילא תנסדמו בין ידי אעדאיכם:
⁴³ פקלת לכם דלך ולא קבלתם בל כאלפתם אללה ותוקחתם עלי צעוד
 אלי אלגבל: ⁴¹ פכרג אלמוריון אלמקימון פי דלך אלגבל תלקאכם
 פכלבוכם כמא ילסע אלנחל⁶ וחטמוכם⁷ פי שעיר אלי חרמה:
 20 פרזעתם באכין בין ידי אללה פלם יסמע צותכם ולא אנאככם:
 46 פאקמתם פי רקים מדה טוילה שביהה בסאיר מא אקמתם⁸:

ב

1 תם ולינא ורחלנא פי אלבר אלי טריק בחר אלקלום כמא
 אמרני אללה ואסתדרנא גבל שעיר מדה טוילה: ² תם כלמני אללה
 26 תכלימא: ³ חסבכם מן אלאחאטה בהדא אלגבל ולו ענה שמאלא:

¹ העתיק בלשון שאלה „האם אינכם מאמינים וכו'“.

² „להאיר לכם“ ובכ"י י' ובפ': ליריכם = להראותכם.

³ כן הוא בקי' ובפ' מבלי העתקת מלת טובה שאינה נמצאת בכמדרג י"ד כ"ג.

ובכ"י י': אלבלד אלגור.

⁴ כן הוא בכ"י י' ובפ' „בגלל מה שקרה כאשר אחרתם“ ונראה שענינו כאשר שבתם
 עוד מאחרי ד' וזה במעשה הסלע. ועיין רמב"ן ובק': בסבבכם = בגללכם. בלי הוספה.

⁵ „וכתרתם“ ועיין בשרשים לאבן גנאח בשרש הין בהערה 58.

⁶ „כאשר יושבו הדבורים“ ועיין ראב"ע.

⁷ וכן תרגם וכתותי תהלים פ"ט כ"ד „ואחטם“ מגורת כתת.

⁸ ר"ל שישבו בקדש י"ט שנה. עיין רש"י. ראה תשובת דונש סימן 34 שהשיג על

הגאון ואמר כי הקב' בכימים הוא כמו הימים.

14 פאגבתמוני וקלתם מא אצלה אן יעמל היא אלמר אלדי קלתה:
 15 פאכדת מן אסבאטכם רגאלא חכמא מערופין פגעלתהם ריסא
 עליכם ריסא אלוף וריסא מיין וריסא כמסין וריסא עשראת וערפא עלי
 אסבאטכם: 16 ואמרת חכאמכם פי דלך אלוקת קאילא אסמעו פי מא
 בין אכותכם ואחכמו באלעדל בין כל רגל ואכיה וציפה: 17 לא תחאבו 6
 אלוגזה פי אלחכם ואסמעו פי אלצניר כאלכביר ולא תחדרו אחדא
 פאן אלחכם הו ללה ואי אמר צעב עליכם אדפעוה אלי חתי אנטר
 פיה⁽¹⁾: 18 ואוציתכם פי דלך אלוקת בגמיע אלאמור אלתי יגב אן
 תצנעוהא: 19 תם רחלנא מן חרב וסרנא תלך⁽²⁾ אלבריה אלעטימה
 אלמכופה אלתי ראיתמוהא עלי טריק גבל אלמוריון כמא אמרנא 10
 אללה רבנא חתי גינא אלי רקים ברנע: 20 פקלת לכם קד גיתם
 אלי גבל אלמורי אלדי אללה רבנא מעטינאה: 21 אנטר קד געל
 אללה רבך אלבלד בין ידיך אצעד פחזה כמא ועדך אללה אבאך לא
 תבך ולא תרעד: 22 ותקדם אלי כתיר מנכם פקלתם נבעת ברגאל
 בין ידינא ירומו לנא אלבלד וירדון עלינא גואבא ען אלטריק אלדי נצעד 15
 פיה ואלקרי אלתי נדכל אליהא: 23 פחסן דלך ענדי פאכדת מנכם אתני
 עשר רגאל רגלא ואחדא מן כל סבט: 24 פולו וצעדו אלי אלגבל וגאו
 אלי ואדי אלענקוד וראמוה: 25 ואכדו מעהם מן תמר אלארץ ואחרוה
 אלינא ורדו עלינא גואבא וקאלו אן אלבלד אלדי אללה רבנא מעטינאה
 לגיד: 26 פלם תשאו אלצעוד אליה וכאלפתם אמר אללה רבכם: 20
 27 ותברחם⁽³⁾ פי אכביתכם וקלתם מן שנאה אללה לנא אכרגנא מן
 בלד מצר ליסלמנא פי יד אלמוריון פינפדונא: 28 אלי אין נחן צאעדון
 ואכותנא אמאסו⁽⁴⁾ קלובנא בקולהם אן אלקום אכתר וארפע מנא ואן
 קראהם כבאר וחצינה תדאני אלסמא חתי בני אלגבאברה ראינאהם
 תם: 29 פקלת לכם לא תראהבוהם ולא תכאפוהם: 30 אללה רבכם 25
 אלסאיר נורה בין ידיכם⁽⁵⁾ הוא יחארב ענכם כגמיע מא צנע במצר
 בחצרתכם: 31 וכמא ראית פי אלבר אן אללה רבך חמלך כמא יחמל
 אלמר ולדה אשפאקא⁽⁶⁾ פי כל טריק סרתם פיהא אלי אן גיתם אלי

⁽¹⁾ כדי שאעיון בו.

⁽²⁾ כן הוא בכ"י ו' וב"ק. וכ"פ: אלי תלך.

⁽³⁾ ההעתקה הזאת נזכרת בפירוש בן בלעם ויאמר שענין המלה הזאת הוא: אלתלם

וקלה ארצא = התרעומה ומיעוט ההסתפקות.

⁽⁴⁾ בפ': אראבו. הגאון השתמש במלה הדומה לעברית ולארמית כמו שעשה ג"כ

ישעיה ג' ד.

⁽⁵⁾ „אשר אורו הולך לפניכם" וכן תרגם בפסוק ל"ג.

⁽⁶⁾ „כחמלתי".

ספר דברים

א

1 הדה אלכלמאת אלתי כלם בהא מוסי בני אסראיל פי עבר
אלארדן פי ברה' אלבודא מקאבל אלקלום¹ בין פארן ובין תופל
5 ולבן וחצרת ודי אלהב: ² עלי מסאפה' אחד עשר יומא מן חרב' עלי
טרוק גבל שעיר אלי רקים ברנע: ³ פלמא כאן פי אלסנה' אלארבעין
פי אליום אלאל' מן אלשהר אלחאדי עשר כלם מוסי בני אסראיל בגמיע
מא אמרה אללה אליהם: ⁴ בעד פתחה בלד סיהון' מלך אלמוריין
אלמקים פי השבון ועוג מלך אלבתניה' אלמקים פי עשתרות פי אדרעאת:
5 פי עבר אלארדן פי בלד מואב אמען מוסי פי ביאן הדה אלתיוריה'
קאלא: ⁶ אללה רבנא קאל לנא פי חרב חסבכם אלמקאם פי הדיא
אלגבל: ⁷ ולו וארחלו ואדכלו אלי גבל אלמטורי וגמיע גיראנה פי
אלגור ואלגבל ואלסהל ואלדארום וסאחל אלבחר בלד אלכנעאניין
ואללבנאן אלי נהר אלכביר נהר אלפראת: ⁸ ואנטרו קד געלת אלבלד
15 בין ידיכם אצעדו' וחווהא כמא קסם אללה לאבאיכם אברהים ואסחק
ויעקוב אן יעטיהם ולנסלהם בעדהם: ⁹ וקלת לכם פי דלך אלוקת
לא אסתטיע וחדו אן אחתמלכם¹⁰: ¹⁰ אד אללה רבכם כתרכם
פהודאכם אליום ככואכב אלסמא כתר: ¹¹ ואסל אללה אלאה
אבאיכם אן יויד פיכם מתלכם אלף מרה' ויבארך פיכם כמא ועדכם¹²:
20 ¹² כיה אחתמל וחדו תקלכם וקצעכם¹³ וכצאמאתכם: ¹⁸ האתו לכם
ברגאל חכמא פהמא מערופין לאסבאטכם אצירהם ריסא עליכם:

¹ בכ"ו י': בחר אלקלום = ים סוף.

² „ברחוק י"א יום מן חרב".

³ „אחר שכבש ארץ סיהון".

⁴ „על".

⁵ בקי נוסף אן אחרון ונראה כי זה טעות.

⁶ „ואשאל מאת ד' אלהי אבותיכם להרבות אתכם".

⁷ „קורותיכם" וכן תרגם הגאון סלת משא בכל מקום.

פיכּוּן סהם נחלתנא נאקצא: 4 ולו חתי יואפי אלטלאק לבני אסראיל¹
 לבקית הצתהן מואדה עלי הצה אלסבט אלדי יתווגן מנה ונאקצה מן
 הצתנא: 5 פאמר מוסי בני אסראיל ען קול אללה וקאל להם נעמא
 קאל סבט ולד יוסף: 6 והדא מא אמר אללה בה פי חכם בנאת
 צלפחד² אן יתווגן במן חסן ענדהן לכן יכּוּן מן עשירה סבט אביהן³: 5
 7 חתי לא תדור הצה אלנחלה לבני אסראיל מן סבט אלי סבט כל
 ילזם כל סבט מנהם נחלה אבאיה: 8 וכדא חכם כל בנת⁴ תרת נחלה
 מן בעיץ אסבאט בני אסראיל פלאחד מן עשירה סבט אבאיהא תכּוּן
 זוגה לבי ירת כל סבט מנהם נחלה אבאיה⁵: 9 ולא תדור איה נחלה
 כאנת מן סבט אלי סבט אכר כל ילזם כל סבט מן בני אסראיל נחלתה: 10
 10 פצנע בנאת צלפחד במא אמר אללה מוסי: 11 פצארת מחלה
 ותרצה וחגלה ומלכה ונועה בנאת צלפחד נסאא לבני אעמאמהן:
 12 אלדין מן עשירה בני מנשה אבן יוסף פבקית נחלתהן פי עשירה סבט
 אביהן: 13 הדה אלוצאיה ואלאחכאם אלתי אמר אללה בהא מוסי אלי
 בני אסראיל פי בידאת מואב עלי ארדן ירחו: 15

(1) ואף כי יבוא היבל לבני ישראל תשאר נחלתן נוספת על חלק השבט אשר תחיינה להם הנשים ונגרעה מן נחלתנו.
 (2) במשפט בנות צלפחד.
 (3) אך יהיה משפחת מטה אביהן.
 (4) וכן משפט כל בת.
 (5) למען יירש כל שבט מהם נחלת אבותיו.

טרה עליה אניה בלא תעמד: 23 או אוקע עליה אי חגר כאן בלא עלם
 פמאת והו פי דלך לים בעדו לה ולא טאלב שרה⁽¹⁾: 24 פלתחבם
 אלגמאעה בין אלקאתל ובין אלולי בהדה אלאחכאם: 25 ותכלין הדא
 אלקאתל מן יד אלולי ותרה אלי קריה חמאה אלתי הרב אליהא ויקים
 5 בהא אלי מות אלאמאם אלכביר אלדי מסח⁽²⁾ בדהן אלקדם: 26 ואן
 הו כארג ען חד קריה חמאה אלתי הרב אליהא: 27 פאצאבה ולי
 אלדם כארג ען חד קריה חמאה פקתלה פלא תאר לה⁽³⁾: 28 כל
 יגלם פי קריה חמאה אלי מות אלאמאם אלכביר ובעד דלך ירגע אלי
 אריץ חוזה: 29 פלתכן הדה לכם רסום חכם עלי מר אנאלכם פי גמיע
 10 מסאכנכם: 30 כל מן קתל נפסא עאמדא⁽⁴⁾ פבקול שאהדין אקתלוה
 ואמא שאהד ואחד פלא ישחד עליה פיקתל: 31 ולא תאכדו דיה ען
 נפס קאתל יגב עליה אלקתל⁽⁵⁾ כל יקתל קתלא: 32 ולא תאכדו מנה
 איצא דיה פתהרבוה אלי בעין קרי אלחטי ליעוד פיסכן אלבלד בעד
 מות אלאמאם⁽⁶⁾: 33 ולא תדנסו אלבלד אלדי אנתם פיה לאן אלדם
 15 ידנסה ולא יגפר לה אלדם אלדי ספכה אלא בדם סאפכה: 34 ולא
 תנגסו אלבלד אלדי אנתם מקימון בה אלדי נורי סאכן פיה פאני אללה
 נורי סאכן פימא בין בני אסראיל:

לו

1 תם תקדם ריסא אבא עשירה בני גלעד אבן מכיר אבן מנשה
 20 מן עשאיר בני יוסף פקאלו בין ידי מוסי ואלאשראף וריסא אבא בני
 אסראיל: 2 אן אללה אמר סידנא באן יעטי אלבלד נחלה באסהם לבני
 אסראיל ואמרה אצא באן ידפע⁽¹⁾ נחלה צלפחד אבינא לבנאתה:
 3 פנכאף אן יצרן נסאא לואחד מן אסכאט בני אסראיל⁽²⁾ פתנקין
 נחלתהן מן נחלה אבאינא ותויד עלי חצה אלסכט אלדי יתוונן מנה

⁽¹⁾ „או הפיל עליו איזה אבן שהיה בלי דעת ומת ועם זה לא היה אויב לו וכו'.”

⁽²⁾ „המשוח'.”

⁽³⁾ ר"ל אין לדרש הדם ממנו.

⁽⁴⁾ „בודוין'.”

⁽⁵⁾ תרגום אונקלוס: די הוא חייב למקטל.

⁽⁶⁾ „ולא תקרו גם כן ממנו כופר כדי שיננס אל אחת מערי המקלט לשוב לשבת

בארץ אחרי מות חבתו' עיין ספרי ומכלל יופי והתרגומים. ולפי זה הפסוק מדבר לחורג בסוד.

ובכ"ו י: אלי מות וזה מסכים עם פירוש רש"י והכתוב מדבר בחורג כשוגג שלא לוקח כפר

כדי שישוב אל אחוזתו קודם מות חבתו.

⁽⁷⁾ „וצוהו גם כן לתת'.”

⁽⁸⁾ „ונראה פן תחיינה נשים לאחר משכתי בני ישראל'.”

ואפנייהּ להא הוואליהא תעטוהם⁽¹⁾: 8 פתכון אלקרי סכני להם ואפניתהא תכון לבהאימהם וסרחהם וסאיר חיואנהם: 4 ואפנייהּ אלקרי אלתי תעטונהא אליואניין מן כארג האיט אלקרייהּ אלק דראע מסתדירא: 5 תם אמסחו מן כארג אלקרייהּ אלי גהה אלמשרק אלפי דראע ואלו גהה אלזנוב אלפי דראע ואלו גהה אלמגרב אלפי דראע ואלו גהה אלשמאל אלפי דראע ואלקרייהּ פי וסטהא פדלך יכון להם מקדאר אפנייהּ אלקרי: 6 ואלקרי אלתי תעטונהא אליואניין מנהא סת קרי אלחמי אלתי תעולונהא⁽²⁾ ליהרב אליהא אלקאתל ואציפו אליהא אתנתין וארבעין קרייהּ: 7 פיציר גמיע אלקרי אלתי תעטונהם תמאן וארבעין קרייהּ ואפניתהא: 8 פהדה אלקרי אלתי תעטונהם מן חוז בני אסראיל פממן אכד כתירא כתרו וממן אכד קלילא קללו וליעט כל סבט עלי קדר נחלתה⁽³⁾: 9 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אדא אתם גותם אלארדן אלי בלד כנעאן: 11 תסמיו⁽⁴⁾ לכם דלך קרי חמי יהרב אליהא אי קאתל קתל נפסא סהוא: 12 פתכון תלך אלקרי תחמיה מן אלולו ולא יקתל חתי יקום 15 בין ידי אלגמאעה פוחכמון עליה בדלך⁽⁵⁾: 13 ואלקרי אלתי תעולונהא סת קרי חמי תכון לכם: 14 ותלאת מנהא מן עבר אלארדן ותלאת מנהא פי בלד כנעאן תכון קרי חמי: 15 לבני אסראיל⁽⁶⁾ ואלגריב ואלדכיל פימא בינכם ליהרב אליהא כל מן קתל נפסא סהוא: 16 ואן כאן צרבה באנייהּ חדיד פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל⁽⁷⁾: 17 ואן 20 צרבה בחגר מקבוין⁽⁸⁾ במקדאר מא ימות בה פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל: 18 או צרבה באנייהּ נשב מקבוין במקדאר מא ימות בה פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל: 19 וולי אלדם יקתלה אדא צאדפה בחק⁽⁹⁾: 20 ואן דפעה בשנאה או טרח עליה שיא בתעמד⁽¹⁰⁾ פקתלה: 21 או צרבה בידה בעדוה פקתלה פהו קאתל יסתחק אלקתל וולי 25 אלדם יקתלה אדא פאנאה בחק: 22 ואן דפעה בנתה בלא כנצה או

(1) פ: תעטוהם איאהא.

(2) „אשר תבדילו מהן“.

(3) „ויהן כל שבט לפי נחלתו“.

(4) הגאון העתיק והקרוחם כמו וקראתם.

(5) „וישפטו אותו בזה“ ר"ל למיתה.

(6) הגאון לא העתיק מלת תהיינה מפני שזה הפסוק דבק עם הפסוק שלפניו. ודונש

בתשובותיו סימן 177 הזכירו והשיג עליו וזה דעת הראב"ע.

(7) „רוצה הוא שחייב מיתה“.

(8) „ואם הכהו באבן הנאחות ביד אשר יש בה שיעור לחמית“ עיין ת"א ות"י.

(9) תרגום אונקלוס: מן דינא הוא יקטלנה וכן בפסוק כ"א.

(10) „בודון“.

אלגנוב אלי עקרבין¹ ויעבר אלי צן פיוון כרוגה אלי גנוב רקים
ברנע ליכרג אלי רפח ויעבר אלי מאזל: ⁵ ויסתדיר מן מאזל אלי
ועדו אלעריש ויכון כרוגה אלי אלבחר: ⁶ ואלחד אלגרבי² יכון
לכם אלבחר אלכביר ותכמה: ⁷ והדא יכון לכם אלחד אלשמאלי מן
⁵ אלבחר אלכביר תחדו³ אלי גבל הור: ⁸ ומנה אלי חמאה פיוון
כרוגה אלי צדר: ⁹ ויכרג אלי זפרן וינתהי אלי חצר עינן: ¹⁰ ותדו
לכם אלחד אלשרקין מן חצר עינן אלי פאמיה⁴: ¹¹ וינחדר מן פאמיה
אלי דפני מן שרקי אלעין וינחדר ויצרב אלי גאנב בחר גנסר⁵
שרקא: ¹² וינזל אלי אלארדן ויכון כרוגה אלי אלבחירה אלמיתה הדה
¹⁰ תכון לכם חדוד אלבלד מסתדירא: ¹³ פאמר מוסי בני אסראיל ען
קול אללה⁶ הדא אלבלד אלמחדוד תוועה⁷ באסהם כמא אמר
אללה אן יעמי לתסעה אסבאט ונצף: ¹⁴ אד קד אכד סבט ראובן וסבט
גד ונצף סבט מנשה נחלתהם לכיות אבאיהם⁸: ¹⁵ הדאן אלסבטאן
ואלנצף אכדו נחלתהם מן עבר ארדן יריחו אלשרקי: ¹⁶ תם כלם
¹⁵ אללה מוסי תכלימא: ¹⁷ הדה אסמא אלרגאל אלדין יקסמון לכם
אלבלד אלעזר אלמאמס ויהושע בן נון: ¹⁸ ושריפא מן כל סבט כדוה
ליקסם אלבלד: ¹⁹ והדה אסמאהם מן סבט יהודה כלב בן יפנה: ²⁰ ומן
סבט שמעון שמואל בן עמיהוד: ²¹ ומן סבט בנימין אלידד בן כסלון:
²² ומן סבט דן בקי בן יגלי: ²³ ומן בני יוסף מן סבט מנשה חננאל בן
²⁰ אפד: ²⁴ ומן סבט אפרים קמואל בן שפטן: ²⁵ ומן סבט זבולן
אליצפן בן פרנך: ²⁶ ומן סבט יששכר פלטיאל בן עזן: ²⁷ ומן סבט
אשר אחיהוד בן ישלמי: ²⁸ ומן סבט נפתלי פדהאל בן עמיהוד: ²⁹ האולי
אלדין אמר אללה אן יקסמו לבני אסראיל בלד כנעאן:

לה

²⁵ 1 תם כלם אללה מוסי פי בידאת מואב עלי ארדן יריחא קאילא:
2 מר בני אסראיל באן יעטו ללליואניין מן נחלה חוזהם קרי יסכנונהא

¹ ר"ל למקום העקרבוס. הגאון לא העתיק "למעלה" אלא במלת "אלי" וכן תרגם בפסוק ח' מלת "לבא".

² "וחגבול המערבי יהיה חים הגדול וגבול".

³ רשבי"ם: תחתימו לשון תחום וגבול.

⁴ תרגום יונתן: לאפמיא וכן תרגם בפסוק ו"א רבלה דפני.

⁵ ת"א: על כוף ים גנסר.

⁶ "על פי ה'".

⁷ "זאת הארץ לגבולותיה אשר תחלק".

⁸ "כי כבר לקחו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה נחלתם לבית אבותם".

ארבעין לחרוג בני אסראיל מן בלד מצר פי אליוס אלאול מן אלשהר
אלכאמס: 39 וכאן לה מאיה ותלאת ועשרון סנה למא מאת הנאך:
40 תם כאן כבר מא סמע אלכנעאני¹ מלך ערד והו סאכן אלאדארום
פי בלד כנעאן במגי בני אסראיל: 41 ורחלו מן תם ונולו פי צלמנה:
42 ורחלו מנהא ונולו פי פונן: 43 ורחלו מנהא ונולו פי אבת: 44 ורחלו 5
מנהא ונולו פי עיי אלמגאז² פי בלד מואב³: 46 ורחלו מנהא ונולו
פי דיבן גר: 46 ורחלו מנהא ונולו פי עלמן דבלתימה: 47 ורחלו מנהא
ונולו פי גבאל אלעברים⁴ בין ידי נבו: 48 ורחלו מנהא ונולו פי בידאת
מואב עלי ארדן ירחו: 49 פנולו עלי אלארדן מן בית ישמת אלי מרג
שמים ודלך בידאת מואב⁵: 50 פכלם אללה מוסי פי בידאת מואב 10
עלי ארדן ירחו תכלימא: 51 מר בני אסראיל וקל להם אנתם גאיוון
אלארדן אלי בלד כנעאן: 52 פאקרצו גמיע אהל אלבלד מן בין ידיכם
ואכידו גמיע מזכרפאתהם⁶ ואצנאם מסבוכאתהם וביעהם תנפדוהא:
53 ואדא קרצתמוהם פאסכנו אלבלד פאני קד אעטיתכם איאה⁷:
54 ותזועוה⁸ באסהם לעשאירכם ללכתיר כתריו נחלתה וללקליל קללוהא 16
ומן ברג לה אלסהם פי אי מוצע פליכן לה ועלי אסבאט אבאיכם
תזועוה: 55 ואן לם תקרצו אהל אלבלד מן בין ידיכם פיציר מא תבקונה
מנהם כאבר פי עיונכם וכמסאל פי גנובכם⁹ ויצאיקוכם פי אלבלד אלדי
אנתם מקימון פיה: 56 פאכון כמאקצדת אן אצנע בהם אצנעה בכס:

20

לד

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
אנכם דאכלון אלי בלד כנעאן פהדה חרוד אלבלד אלדי יחצל לכם
נחלה¹⁰: 3 פיבתדי לכם אלה אלגנובי מן בריה צן אלי גאנב אדום
פיכון מן מרף אלבחירה אלמיתה אלשרקי¹¹: 4 תם יסתדיר לכם

(1) ואחר כך היה הדבר (הידוע) אשר שמע הכנעניי ר"ל המלחמה אשר נלחמו ישראל עם מלך ערד. עיי ראביע. ובכ"י י: תם סמע מבלי החוספה.

(2) עיון למעלה כ"א ו"א והתערה שם.

(3) בארץ מואב.

(4) ק: אלעבראניין ובכ"י י ובפ': אלעברין.

(5) ערד מישור השמים והו ערבת מואב עיון רש"י.

(6) עיון ויקרא כ"ו א.

(7) וכאשר הורשתם אותם (ר"ל את יושבי הארץ) תשבו בארץ כי כבר אני נתתיה לכם.

(8) ותחלקר.

(9) כמחט בעינוכם וכמחט של סקאים בצדיכם.

(10) אלה גבולות הארץ אשר תפל לכם לנחלה.

(11) ויתחיל לכם גבול הנגב ממדבר צן אל צד אדום ויהי (הגבול) המורחז מקצה ים המלח.

סואדהָן וּסְמָאָה סואד יאיר: 42 ומצי נבח פפתח קנת ורסאתיקהא
וּסְמָאָה נבח עלי אסמה:

לג

1 והדה מראחל בני אסראיל אד כרנו מן בלד מצר עלי גיושהם
5 ביד מוסי והרון: 2 פכתב מוסי כרוגהם אלי מראחלהם⁽¹⁾ עלי קול
אללה והדה מראחלהם לכרוגהם: 3 אד רחלו מן עין שמס פי אלשהר
אלאול פי אליום אלכאמס עשר מנה ודלך מן גד אלפסח פכרג בנו
אסראיל ביד רפיעה בחצרה גמיע אלמצריון: 4 והם ידפנון אלדין
קתלהם אללה פיהם מן כל בכר וצנע אחכאמא במעבודאתהם:
10 5 פרחלו מן עין שמס ונולו פי סכת: 6 ורחלו מן תם ונולו פי איתם
פי טרף אלבריה: 7 ורחלו מן תם ונולו פי פוהה חירות⁽²⁾ אלתי פי
חצרה בעל צפון ונולו בין ידי מגדל: 8 ורחלו מן תם ועברו פי וסט
אלבחר אלי אלבריה תם סארו מסאפה תלאתה איאם פי בריה איתם
ונולו פי מרה: 9 ורחלו מנהא וגאו אלי אילם וכאן פיהא אתנתא
15 עשרה עין מא וסבעון נבלה פנולו הנאך: 10 ורחלו מנהא ונולו עלי
אלקלום: 11 ורחלו מן תם ונולו פי בריה סין: 12 ורחלו מן תם ונולו
פי דפקה: 13 ורחלו מנהא ונולו פי אלוש: 14 ורחלו מנהא ונולו פי
רפידים ולם יכן תם מא ללקום ישרבונה: 15 ורחלו מנהא ונולו פי
בריה סיני: ורחלו מנהא ונולו פי מקאבר אלמשתהיין: 17 ורחלו
20 מנהא ונולו פי חצרת: 18 ורחלו מנהא ונולו פי רתמה: 19 ורחלו
מנהא ונולו פי רמן פריץ: 20 ורחלו מנהא ונולו פי לבנה: 21 ורחלו
מנהא ונולו פי רסה: 22 ורחלו מנהא ונולו פי קהלתה: 23 ורחלו
מנהא ונולו פי גבל שפר: 24 ורחלו מן תם ונולו פי חרדה:
25 ורחלו מנהא ונולו פי מקהלת: 26 ורחלו מנהא ונולו פי תחת:
27 25 ורחלו מנהא ונולו פי תרח: 28 ורחלו מנהא ונולו פי מתקה:
29 ורחלו מנהא ונולו פי חשמנה: 30 ורחלו מנהא ונולו פי מסרות:
31 ורחלו מנהא ונולו פי בני יעקן: 32 ורחלו מנהא ונולו פי חר אלגדגד:
33 ורחלו מנהא ונולו פי יטבתה: 34 ורחלו מנהא ונולו פי עברנה:
35 ורחלו מנהא ונולו פי עצין גבר: 36 ורחלו מנהא ונולו פי בריה צן
70 הי רקים: 37 ורחלו מנהא ונולו פי גבל הור פי טרף בלד אדום:
38 פצעד הרון אלאמאם אלי גבל הור פמאת תם באמר אללה פי סנה

(1) ר"ל אך יצאו ממקום למקום. עיין ראבי"ע.

(2) יוחגו בפי החירות" ואפשר שחסר כאן ורגעו = וישבו. עיין שמות י"ד ב'.

סבט מן בני אסראיל נחלתה: ¹⁹ לאן לא נחזו מעהם שיא מן עבר
אלארדן אלי הנאך¹ אדא קבצנא נחלתנא² מן עבר אלארדן שרקי'א:
²⁰ קאל להם מוסי אן צנעתם הדא אלמר ותג'רתם בין ידי אללה פי
אלג'יש: ²¹ ועבר לכם כל מג'רד פיכם אלארדן בין ידיה אלי אן יקרין
אעדאה מן בין ידיה: ²² פאדא פתח אלבלד בין ידיה פכעד דלך ²³
תר'עון תכונו אבריא ענד אללה וענד אל אסראיל ויכוון הדא אלבלד לכם
חוזא בין ידיה: ²³ ואן לס תצנעו כדאך פקד אכטאתם ללה פאעתרפו
בלטאיאכם אדא נאלתכם עקובתה³: ²⁴ ואבנו לכם קרי לאטפאלכם
וחט'איר לגנמכם ומא כר'ג מן פמכם תצנעוה: ²⁵ קאלו לה עבידך
יצנעון כמא יאמרהם ס'דנא: ²⁶ אטפאלנא ונסאונא ומואשינא וסאיר ²⁷
בהאימנא יקימון פי בלד אלג'יש: ²⁷ ועבידך יעבר מנהם כל מג'רד
ללג'יש בין אללה ללחרב כמא קאל ס'דנא: ²⁸ פאמר להם מוסי ואלעזר
אלאמאם ויהושע בן נון וריסא אבא גמאעה בני אסראיל⁴: ²⁹ וקאל
אן עברו מעכם אלארדן כל מג'רד ללחרב בין ידי אללה חתי יפתח
אלבלד בין ידיכם פאעטוהם בלד ג'יש חוזא: ³⁰ ואן לס יעברו מג'רדן ³¹
מעכם פליחוזו פימא בינכם פי בלד כנעאן: ³¹ פאג'אבוה וקאלו גמיע
טא אמר אללה בה עבידך אנא צאנעון: ³² פנחן נעבר מג'רדן בין
ידי אללה אלי בלד כנעאן חתי יחצל לנא חוז נחלתנא⁵ מן עבר
אלארדן: ³³ פאעטי מוסי בני גד ובני ראובן ונצף סבט מנשה אבן יוסף
בלד ממלכה סיחון מלך אלאמוריון ובלד ממלכה עוג מלך אלבתני'ה ³⁴
בל ארין מע קראהא אלתי עלי תלמהא מסתדירא⁶: ³⁴ פבני בנו גד
דיבן ועטרת וערער: ³⁵ ועטרת שופן ויעזר ויגבהה: ³⁶ ובית נמרה
ובית הרן קרי חציני'ה וחט'איר גנם: ³⁷ ובנו ראובן בנו חשבון ואלעלא
וקריתים: ³⁸ ונבו ובעל מעון מנקול'ה אסמאהן ושבמה ודלך אנהם
סמו אלקרי אלתי בנוהא כמא שאו⁷: ³⁹ תם מצו בנו מכיר אבן מנשה ⁴⁰
אלי ג'יש פפתחוהא ומרדו אלאמורי אלדי פיהא: ⁴⁰ ואעטי מוסי
אלג'יש למכיר אבן מנשה וסכנהא: ⁴¹ ומצי יאיר אבן מנשה ופתח

⁽¹⁾ «עד המקום הזה».

⁽²⁾ «כי לקחנו נחלתנו» עיין תי' אונקלוס.

⁽³⁾ «ותתדו את חטאתכם כאשר ימצא אחכם עשור».

⁽⁴⁾ «וראשי אבות ערת בני».

⁽⁵⁾ עד שיחיה לנו אחות נחלתנו».

⁽⁶⁾ «ארץ מסלכת סיחון . . . וארץ מסלכת עוג . . . כל הארץ עם עריה אשר

בנבולה סביב».

⁽⁷⁾ «אשר הוסבו שמותם ושבתם וזה שקראו הערים אשר בנו כמו שרצו» ר"ל ששנו

שמות נבו ובעל מעון שהיו שמות אלילים ולא שם שבמה.

לב

1 ומאשיה כתיב כאנת לבני ראובן ולבני גד עמימה גרא פראו
 בלד יעזר ובלד גלעד פאדא בהמא מוצע מאשיה: 2 פנאו בנו גד ובנו
 ראובן וקאלו למוסי ואלעזר ואלמאם ואשראף אלגמאעה קאילין: 3 אן
 5 עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושכם ונבו ובען: 4 אלבלד
 אלדי פתחה אללה בין ידי גמאעה בני אסראיל הו בלד יצלה ללמאשיה
 ולעבידך מאשיה: 5 פאן וגדנא חטאא ענדך ידפע אלינא הדא אלבלד
 נחלה ולא תגנא אלארדן: 6 קאל להם מוסי הל אכותכם ימצון אלי
 אלחרב ואנתם תגלסון ההנא: 7 ולם תגבנון¹ קלוב בני אסראיל מן
 10 אלמציר אלי אלבלד אלדי אעטאהם אללה: 8 כדא צנע אבאוכם
 חין בעתת בהם מן רקים ברנע לירומו אלבלד: 9 פכלגו אלי
 ואדי אלענקוד וראוה וגבנו קלוב בני אסראיל מן אן ידכלו אלי אלבלד
 אלדי אעטאהם אללה: 10 פאשתד גצב אללה פי דלך אלוקת ואקסם
 קאילא: 11 אן ירא אלרגאל אלדין צעדו מן מצר מן אבן עשרין סנה
 15 פצאעדא אלבלד אלדי אקסמת אן אעטיה לאברהים¹ ואסחק ויעקוב
 אד לם יתבעו טאעתי: 12 אלא כלב בן יפנה אלקנוי ויהושע בן נון
 פאנהמא אתבעא טאעה אללה: 13 ולמא אשתד גצב אללה עליהם
 תוההם פי אלבריה ארבעין סנה אלי אן פני גמיע אלגיל אלדי פעל
 אלשר בין ידיה: 14 פהודאכם קד קמתם מכאן אבאיכם עלי תעלים
 20 אלנאם אלכטאיין² לתוידו איצא פי שדה גצב אללה עלי בני אסראיל:
 15 לאנכם אן רגעתם ען טאעתה זאד פי תרכהם פי אלבריה פתהלכון
 האולי אלקום אדא אמסכו ענכם: 16 פתקדמו אליה וקאלו אנא נבנו
 חטאיר למואשינא ההנא וקרי לאטפאלנא: 17 ונתגד מסרעין³ בין
 ידי בני אסראיל אלי אן נוצלהם אלי מכאנהם פתקים אטפאלנא פי קרי
 25 חצינה מן קבל אהל אלבלד: 18 לא נרגע אלי ביותנא אלי אן יחו כל

(1) «למה תרכו ותמסו את לב בני ישראל».

(2) פ: «אלי אסר אללה באלמציר אליה = אשר צות ה' לבוא אליה».

(3) «לתור את הארץ».

(4) «אשר נשבעתי לכת אותה לאברהם».

(5) לפי מה שלימדו האנשים החטאים וענין ההעתקה הזאת כמו שתרגמו אונקלוס ויונתן: תלמידי גבריא הייבוא. עיין ראב"ע.

(6) «כי אם תשובו ולא תשמעו אליו הוא יעונם עוד כמדבר ושחתם להעם הזה אם יתרישו

לכם» הגאון הוסיף אדא אמסכו ענכם ר"ל אם ישמעו אליכם. עיין למעלה ל' ה' ואיוב י"ג י"ג.

(7) «מהירים» עיין רש"י וראב"ע.

אלפי גמלה אלגנימה⁽¹⁾ אלתו נגמדה קום אלגזו ערד אלגנס סתמאיה
 אלף וכמסה⁽²⁾ וסבעון אלפא: ³³ וערד אלבקר אתנאן וסבעון אלפא:
³⁴ וערד אלחמיר אחד וסתון אלפא: ³⁵ ומן אלנאס מן אלנאס אלתו
 לס יערפן מצאנעה⁽³⁾ ארזגל אתנאן ותלאתון אלפא: ³⁶ פכאן נעף דלך
 והו נציב אלדין ברזו ללגזו ערד אלגנס תלאתמאיה אלף וסבעה ותלאתין ⁵
 אלפא וכמס מאיה: ³⁷ פכאן ערד אלמכס ללה מן אלגנס סתמאיה
 וכמסה⁽⁴⁾ וסבעין ראסא: ³⁸ ואד אלבקר סתה ותלאתון אלפא פמכסהא
 ללה אתנאן וסבעין⁽⁵⁾: ³⁹ ואד אלחמיר תלאתון אלפא וכמסמאיה
 פמכסהא ללה אחד וסתון: ⁴⁰ ואד אלנאס סתה עשר אלפא פמכסהא
 ללה אתנאן ותלאתון ראסא: ⁴¹ פדפע מוסי אלמכס אלמרפוע ללה
 אלי אלעזר אלמאמס כמא אמרה אללה: ⁴² וערד קסס בני אסראיל
 אלדי קסטה מוסי מן קום אלגזאה: ⁴³ פכאן דלך מן אלגנס תלאת
 מאיה אלף וסבעה ותלאתין אלפא וכמס מאיה: ⁴⁴ ומן אלבקר סתה
 ותלאתין אלפא: ⁴⁵ ומן אלחמיר תלאתין אלפא וכמס מאיה: ⁴⁶ ומן
 אלנאס סתה עשר אלפא: ⁴⁷ פאכד מוסי מן דלך ואחדא מן כל כמסין ¹⁵
 מן אלנאס ואלבהאים ודפעה אלי אלליואניין האפטי מחפט מסכן אללה
 כמא אמרה: ⁴⁸ תם תקדם אלי מוסי אלמוכלון באלוף אלגיש ריסא
 אלאלוף וריסא אלמייין: ⁴⁸ פקאלו לה עבירך רפעו גמלה אהל אלהרב
 אלדין מענא⁽⁶⁾ פלם יפתקד מנא רגל: ⁵⁰ וקד קרבנא קרבנא ללה
 אי רגל מנא וגד אניה דהב מן דמלג וסואר וחלקה ותרכי והקאבי⁽⁷⁾ ²⁰
 לנסתגפר ען נפוסנא בין ידי אללה: ⁵¹ פקבין מוסי ואלעזר אלמאמס
 אלדהב מנהם כל אניה מצוניה⁽⁸⁾: ⁵² פכאן גמלה דהב ארפיעה אלדי
 רפעוה ללה סתה עשר אלפא וסבע מאיה וכמסין מתקאלא מן ריסא
 אלאלוף ואלמייין: ⁵³ ואמא סאיר אהל אלהרב פמא נגמה כל ואחד
 כאן לה⁽⁹⁾: ⁵⁴ ולמא אכד מוסי ואלעזר אלמאמס אלדהב מן ריסא ²⁵
 אלאלוף ואלמייין אתו בה אלי כבא אלמחצר דכרא לבני אסראיל בין
 ידי אללה:

(1) „כל הכזה“ עיין ראב"ע. וזה לשון המכחיר: יתר עושר כמו יתום עשה ויתום לעוליהם.

(2) „וכפני שהבקר היו ששה ושלושים אלף.“

(3) „אשר עמנו.“

(4) העתקת שמות אלו החלאים נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאח חוץ מהעתקת מלת עגיל המתורגם שם קרש והגאון תרגם תרכי וכלי ספק ענינו כמו תרך והוא הנוס לאזניס.

(5) „כל כלי עשוי ביד הצורף.“

(6) „ושאר אנשי המלחמה מה שכזו כל אחד לו היה.“

אלעסכר אלי בידאת מואב אלתי עלי ארדן ירחו: 13 פֶּרַג מוֹסִי וְאַלְעֹזֶר
 אֱלֹאֲמָאם וְאִשְׂרָאֵף אֱלִגְמָאעָה תִּלְקָאָהֶם אֵלֵי כְּאַרְגָּ אֱלֵעֶסְכֶּר: 14 פֶּסֶט
 מוֹסִי עֲלֵי אֱלִמּוֹכְלִין בְּאַלְגִּישׁ רִיסָא אֱלֹאֲלוֹף וְרִיסָא אֱלִמִּיין אֱלִגְאִיין מִן
 גִּזְאָהּ אֱלֶחֶרֶב¹: 15 וְקָאֵל לְהֶם מוֹסִי הֵל אֶסְתַּבְּקוּתֶם כֹּל אֲנָתִי: 16 אֵלִים
 5 הִיָּן² לְבִנֵי אִסְרָאֵל בְּקוֹל בִּלְעָם חֲתוּ אוֹקֶעֶן נִכְתָּא בְּאַלְלָהָ³ בִּסְבָב
 פְּעוֹר פְּחֵל אֱלוֹבָא בְּנִמְאָעָה אֱלֹלָה: 17 פֶּאֲלָאן אֶקְתְּלוּ כֹל דְּכֶר מִן
 אֱלֹאֲטַפָּאֵל וְכֹל מֵרָאָה עֶרְפַּת מִצְאָנְעָה אֱלֶרְגֵּל⁴: 18 וְסֹאִיר אִמְטַפָּאֵל
 אֱלִנְסָא אֲלִתִּי לִם יַעֲרַפֵּן מִצְאָנְעָה אֱלֶרְגֵּאֵל אֶסְתַּבְּקוּהוּן לִכְסִם: 19 וְאַנְתֶּם
 פֶּאֲנֹזְלוּ כְּאַרְגָּ אֱלֵעֶסְכֶּר סִבְעָה אִיָּאִם כֹּל מִן קְתֵל נִפְסָא וְכֹל מִן דְּנָא
 10 בְּקְתִיל פִּתְתִּדְכוּ פִי אֱלִיִּים אֱלֶתְאֵלֵת וְפִי אֱלִיִּים אֱלִסְאָבַע אֲנַתֶּם וְסִבְכִּים:
 20 וְכֹל תּוֹב וְאַנִּיָּהּ מִן גְּלוּד וּמַעֲמוּל מִן מַרְעוּ וְאַנִּיָּהּ כְּשֵׁב תְּדַכּוּהוּ:
 21 תִּם קָאֵל אֱלֵעֹזֶר אֱלֹאֲמָאם לֶרְגֵּאֵל אֱלִגְזָאָהּ אֱלִגְאִיין מִן אֱלֶחֶרֶב⁵
 הִדָּא רִסִּם אֱלִשְׂרִיעָה אֲלִתִּי אִמֵּר אֱלֹלָה בְּהָא מוֹסִי: 22 אִמָּא אֱלֹדְהָב
 וְאַלְפִצָּה וְאַלְנַחָאִם וְאַלְחֵדִיד וְאַלְקִלְעִי וְאַלְאֶסְרֵב: 23 פֶּכֵל שִׁי יִמְכֵן אֵן
 15 יִדְכֵּל אֱלִנְאָר⁶ אִמְרֹהּ פִּי אֱלִנְאָר פִּיטְהֵר וְאַיִצָּא יִדְכָא בְּמָא אֱלִנְצָח⁷
 וְכֹל מָא לֹא יִדְכֵּל אֱלִנְאָר אִמְרֹהּ פִּי אֱלִמָּא: 24 וְאַנְסֵלוּ תִיאַבְכֶּם פִּי
 אֱלִיִּים אֱלִסְאָבַע וְאַטְהֵרוּ וּבְעַד דְּלֶךְ תְּדַכְּלוּן אֵלֵי אֱלֵעֶסְכֶּר: 25 תִּם קָאֵל
 אֱלֹלָה לְמוֹסִי קֵאִילָא: 26 אֶרְפַּע גְּמִלָּה⁸ מָא פִּי אֱלִסְכִּי מִן אֱלִנְאָם
 וְאַלְבְּהָאִים אֲנַת וְאַלְעֹזֶר אֱלֹאֲמָאם וְרִיסָא אֲבָא אֱלִגְמָאעָה: 27 וְאַקְסִם
 20 דְּלֶךְ בֵּין אֵהֵל אֱלֶחֶרֶב אֱלִכְאַרְגִּין לִלְגוּ וּבִין סֹאִיר אֱלִגְמָאעָה: 28 וְאַרְפַּע
 מִכְּסָא לֵלָה מִן אֵהֵל אֱלֶחֶרֶב אֱלִכְאַרְגִּין לִלְגוּ רֵאֶסָא וְאַחַדָּא מִן כֹּל כְּמִם
 מֵאִיָּהּ מִן אֱלִנְאָם וְאַלְבִּקֵּר וְאַלְחֵמִיר וְאַלְגִּנִּם: 29 וְכִדוּ דְּלֶךְ מִן קְסִמְהֶם
 רְפִיעָה לֵלָה וְאַדְפַּע דְּלֶךְ אֵלֵי אֱלֵעֹזֶר אֱלֹאֲמָאם⁹: 30 וְכִדוּ מִן קְסִם בְּנֵי
 אִסְרָאֵל וְאַחַדָּא מִן כְּמִסִּין¹⁰ מִן אֱלִנְאָם וְאַלְבִּקֵּר וְאַלְחֵמִיר וְאַלְגִּנִּם וְסֹאִיר
 25 אֱלִבְהָאִים וְאַדְפַּע דְּלֶךְ אֵלֵי אֱלִלְיוֹאֲנִיין חֶאֱפְטִי מַחְפֵּט מִסְכֵּן אֱלֹלָה:
 31 פֶּצְנַע מוֹסִי וְאַלְעֹזֶר אֱלֹאֲמָאם כְּמָא אִמֵּר אֱלֹלָה מוֹסִי: 32 פֶּכָאן

(1) ובכ"ו י: מן אחרב.

(2) בפ' נוסף: כן מטגיאת = חסיתו.

(3) «עד שהפילו (ר"ל נשי מדיון) מעל».

(4) בכ"ו י: קד ערפת ר"ל אשה בעולה. וזה נגד דעת ספרי.

(5) «הבאים מחמלחמה» עיין אללמע דף 43 שורה 10.

(6) «אשר יוכל לבא באש».

(7) «גם כמו הויה יתחטא» עיין למעלה י"ט י"ג.

(8) «שא את סכום» עיין שמות ל' י"ב.

(9) «קחו זאת מחלקם תרומה להי ותן אותה לאלעזר».

(10) «וקח מחלק של בני ישראל אחד מחמשים».

בעלהא פי יום סמיע בולך פקר פסך נזוהא אלדי עליהא ולפס שפתיהא
 אלדי עקרתה עלי נפסהא¹ ואללה יגפר להא: ¹⁰ ונזר אלארמלה
 ואלמטלקה פמיע מא עקרתה עלי נפסהא פתאבת עליהא: ¹¹ ואן
 כאנת קד נזרת פי בית בעלהא או עקדת עקרא עלי נפסהא ביסין:
¹² פמיע דלך בעלהא ואמסך ענהא ולם ינתהוהא פקר תבתת נזוהא⁶
 וכל עקד עקרתה עלי נפסהא: ¹³ ואן פסך דלך פי יום סמיע בולך פבל
 מא כרג מן שפתוהא מן נזור ועקוד עלי נפסהא פנזר תאבת ולמא
 פסכהא בעלהא פאללה יגפר להא: ¹⁴ וכדאך כל נזר וכל יסין בעקד
 לעראב אלנפס פבעלהא יתבת דלך ובעלהא יבטלה: ¹⁵ ואן אמסך
 ענהא מן יום אלי יום פקר תבת גמיע נזוהא ועקודהא אלתי עליהא¹⁰
 תבתהא למא אמסך ענהא פי יום סמיע דלך: ¹⁶ פאן פסך דלך בעד
 מא סמיע בה פקר חסל זוהא: ¹⁷ הדה ארסום אלתי אמר אללה
 בהא מוסי פיסא בין אלרגל וסארתה⁷ ופיסא בין אלאב ואבנתה פי
 חאל צבאיהא ודי פי בית אביהא:

לא

15

¹ תם כלם אללה מוסי תבלימא: ² אנתקם נקמף בני אסראיל
 מן אלמדינין ובעד דלך תנצם אלי קומך: ³ פקאל מוסי לקומה גרדו
 מנכם רגאלא ללניש יגזון אלמדין ליהלו נקמף אללה בהם: ⁴ אלפא
 מן כל סבט מן אסבאט בני אסראיל תבעתו בהם ללגזו: ⁵ פאנמאז⁸ מן
 אלוף אל אסראיל אלף מן כל סבט פצארו אתני עישר אלפא מגרדין ללגזו: ²⁰
⁶ פבעת בהם מוסי אלפא מן סבט ללגזו ובפינחם אבן אלעזר אלמאם
 ללגזו ואניף אלקדם ואבואק אלתגליב בידה: ⁷ פגזו אל מדין כמא אמר
 אללה מוסי וקתלו כל רגל: ⁸ וקתלו למסה מלוך מדין מע קתלאהם אוי
 ורקם וצור וחזר ורבע ואיצא בלעם אבן בעזר קתלוה באלסיף: ⁹ פסבי בנו
 אסראיל נסא מדין ואטפאלהם וגמיע בהאימהם ומואשיהם ואתארתהם⁹
²⁵ נגמו: ¹⁰ וגמיע קראהם מע⁹ מסאכנהם וקצורהם⁹ אחרקוהא באלנאר:
¹¹ ואכדו גמיע אלסלב ואלפי מן אלנאם ואלבהאים: ¹² וגאו אלי מוסי
 ואלעזר אלמאם ואלי גמאעף בני אסראיל באלסבי ואלפי ואלנהב אלי

¹ קי: פמיע נזוהא ועקודהא אלתי עקרתהא עלי נפסהא גיר תאבת = וכל נזויהא
 ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקומו.

² פי הוסיף כאן סלת דאיטא = חמיר ובין אב לבתו כנעוריה לבר.

³ וכן תרגם אונקלוס: ואתבחרו.

⁴ „ונכסיהם” עיין ת”א וראב”ע.

⁵ קי: מן מסאכנתם.

⁶ „וארמנותיהם” עיין רש”י וראב”ע.

ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל:
 28 ועתודא ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 29 ופי אליום
 אלסאדם תמאניה רתות וכבשאן וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא:
 30 וברהם ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי
 5 אלסביל: 31 ועתודא ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה:
 32 ופי אליום אלסאבע סבעה רתות וכבשין וארבעה עשר חמלא בני
 סנה צחאחא: 33 וברהם ומזאגהם ללדתות ואלכבשין ואלחמלאן
 באחצאיהם עלי סבילהם: 34 ועתודא ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים
 וברה ומזאגה: 35 ופי אליום אלתאמן מכת פי אלקדם⁽¹⁾ יכון לכס כל
 10 צנאעה מכסב לא תצנעו: 36 וקרבו צעידה קרבאנא מקבולא מרציא
 ללה רתא ואחדא וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא: 37 וברהם
 ומזאגהם ללדת וללכבש ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 38 ועתודא
 ללדכוה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 39 הדא מא תקרבו
 ללה פי אעיאדכם מא בלא נדורכם ותברעכם מן צואעד והדאיה ומזאג
 15 ודבה סלאמה⁽²⁾:

ל

1 פקאל מוסי לבני אסראיל גמיע מא אמרה אללה בה: 2 תם
 כלם מוסי ריסא אלאסבאט אלדין לבני אסראיל⁽³⁾ קאילא הדא אלסמר
 אלדי אמר אללה בה: 2 אי רגל נדר נדרא ללה או חלף ימינא ליעקד
 20 עקדא עלי נפסה פלא יבדל קולה ככל מא כרג מן פיה יעמל: 4 ואיה
 מראה נדרת נדרא ללה או עקדת⁽⁴⁾ עקדא פי בית אבוהא פי חאל
 צבאיהא: 5 פסמע אבוהא נדרהא ועקדהא אלדי עקדת עלי נפסהא
 פאמסך ענהא⁽⁵⁾ פקד תבת גמיע נדורהא וכל עקד עקדתה עלי נפסהא:
 6 ואן אנתהרהא⁽⁶⁾ אבוהא פי יום סמע דלך פכל נדורהא ועקדהא אלדי
 25 עקדתה עלי נפסהא ניר תאבת ואללא יגפר להא אד אנתהרהא אבוהא:
 7 ואן צארת לרגל ונדורהא עליהא או לפט ישפתיהא אלדי עקדתה
 עלי נפסהא: 8 פסמע בעלהא פי אי יום סמע⁽⁷⁾ פאמסך ענהא פקד
 תבת נדורהא ועקדהא אלתי עקדתהא עלי נפסהא: 9 ואן אנתהרהא

(1) עיין וקרא כ"ג ל"ו והחערה שם.

(2) "מעולות ומנחות ונסכים וזבח שלמים".

(3) "אשר לבני ישראל" דלא כפירש"י וראב"ע.

(4) "או אסרה" עיין ראב"ע.

(5) ענינו וחשך עצמו מלדבר אתה.

(6) לשון מניעה.

(7) "באיוה יום ששטע".

לכל חמל מן אלסבעה: 30 ועתודא מן אלמאעז ליסתגפר ענכס: 31 מא
כלא אלקרבאן אלדאים וברה תקרבו דלך וצחאחא תכון לכס ומזאגהא:

כט

- 1 ופי אליום אלאל מן אלשהר אלסאבע אסס מקדס יכון לכס כל
צנאעה מכסב לא תצנעו ויום גלכה יכון לכס: 2 וקרבו צעידה מקבולה 5
מרציה ללה רתא מן אלבקר ואחדא וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה
צחאחא: 8 ומעהם מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור
ללרת ועשרין ללכבש: 4 ועשרא לכל חמל מן אלסבעה: 5 ועתודא מן
אלמאעז דכזה ליסתגפר ענכס: 6 מא כלא קרבאן אלשהר וברה
ואלקרבאן אלדאים וברה ומזאגהמא כאלסביל מקבולה מרציה קרבאן 10
ללה: 7 ופי אלעאשר מנה אסס מקדס יכון לכס ואניעו אנפסכס וכל
עמל לא תעמלו: 8 וקרבו צעידה ללה מקבולה מרציה רתא ואחדא
וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאחא: 9 ומעהם מן אלבר סמידא
מלתותא בדהן תלאתה עשור ללרת ועשרין ללכבש: 10 ועשרא לכל
חמל מן אלסבעה: 11 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה מא כלא דכזה 15
אלגפראן ואלקרבאן אלדאים וברהמא ומזאגהמא: 12 ופי אליום אלכאמס
עשר מנה אסס מקדס יכון לכס וכל צנאעה מכסב לא תצנעו וחגו חגא
ללה סבעה איאם: 18 וקרבו צעידה קרבאנא מקבולא מרציה ללה
תלאתה עשר רתא מן אלבקר וכבשין וארבעה עשר חמלא בני סנה
צחאחא: 14 ומעהם מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל 20
רת מן אללתלאתה עשר ועשרין לכל כבש מן אלכבשין: 15 ועשרא
לכל חמל מן אלארבעה עשר: 16 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה סוי
אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 17 ופי אליום אללתאני אתנא עשר
רתא מן אלבקר וכבשין וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא:
18 וברהם ומזאגהם ללרתות וללכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי 25
אלסביל: 19 ועתודא מן אלמאעז ללדכזה סוי אלקרבאן אלדאים וברה
ומזאגה: 20 ופי אליום אללתאלת אחד עשר רתא וכבשין וארבעה
עשר חמלא בני סנה צחאחא: 21 וברהם ומזאגהם ללרתות וללכבשין
וללחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 22 ועתודא ללדכזה סוי אלקרבאן
אלדאים וברה ומזאגה: 28 ופי אליום אלראבע עשרה רתות וכבשין
וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא: 24 וברהם ומזאגהם ללרתות
וללכבשין ואלחמלאן באחצאיהם עלי אלסביל: 25 ועתודא מן אלמאעז
ללדכזה סוי אלקרבאן אלדאים וברה ומזאגה: 26 ופי אליום אלכאמס
תסעה רתות וכבשין וארבעה עשר חמלא בני סנה צחאחא: 27 וברהם

5 ועשר ויבה סמיד מן אלבר מלתות ברבע קסט מן דהן מטחון:
 6 צעידה דאומה כמה צנעת פי בר"ה סיני¹ מקבולה מרציה ללה:
 7 ומעה מן אלמוזא רבע קסט לכל חמל ירש פי אלקדם רשא
 מן עתיקה² ללה: 8 ואדא צנעת אלחמל אלתאני בין אלגרוכין
 5 פכצעידה אלגדאה ומזאנהא אצנעה³ קרבאנא מקבולא מרציה ללה:
 9 ופי יום אלסבת חמלאן אבנא סנה צחיהאן ומעהמא עשראן מן אלבר
 סמידא מלתותא בדהן ומזאנה: 10 דלך קרבאן סבת בסבת מע אלקרבאן
 אלדאים ומזאנה: 11 ופי רווס שהורכס קרבו צעידה ללה רתין מן
 אלבקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאהא: 12 ותלאתה עשור
 10 מן אלבר סמידא מלתותא בדהן לכל רת ועשרין ללכבש: 13 ועשרא
 לכל חמל כדאך אלצעידה אלמקבולה אלמרציה ללה: 14 ומזאנהם
 נצף קסט לכל תור ותלת קסט ללכבש ורבע קסט לכל חמל מן אלשראב
 הדא קרבאן שהר בשהר לשהור אלסנה: 15 ועתודא מן אלמאעז דכוה
 ללה ומע אלקרבאן אלדאים יקרב דלך ומזאנה: 16 ופי אלשהר אלאל
 15 פי אליוס אלראבע עשר מנה פסח ללה: 17 ופי אליוס אלכאמס עשר
 מנה חג סבעה אים ווכל פטיר: 18 פי אליוס אלאל מנהא אסם מקדם
 כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 19 וקרבו קרבאנא צעידה ללה רתין
 מן אלבקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה צחאהא יכונו לכס: 20 ומעהם
 מן אלבר סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל תור ועשרא ללכבש:
 21 ועשרא לכל חמל מן אלסבעה: 22 ועתודא ללדכוה ליסתגפר ענכס:
 23 מא כלא קרבאן אלגדאה וקרבאן אלדאים אלתאן⁴ תקרבו הדה:
 24 ומתלהא קרבו פי כל יום מן אלסבעה אלאיאם קרבאנא מקבולא
 מרציה ללה מע אלקרבאן אלדאים ומזאנה: 25 ופי אליוס אלסאבע
 אסם מקדם יכון לכס כל צנאעה מכסב לא תעמלו: 26 ופי יום אלבכור
 25 פי תקריבכס ברא גדידא ללה בעד אסאביעכס⁵ אסם מקדם יכון לכס
 כל צנאעה מכסב לא תצנעו: 27 וקרבו צעידה מקבולה מרציה ללה
 רתין מן אלבקר וכבשא וסבעה חמלאן בני סנה: 28 ומעהם מן אלבר
 סמידא מלתותא בדהן תלאתה עשור לכל רת ועשרין ללכבש: 29 ועשרא

(¹) כאשר נעשתה במדבר סיני ר"ל כאותה שנעשו בימי המלואים (שמות כ"ט א') הגאון העתיק במדבר סיני כי בחר סיני לא נקרב תמיד.

(²) ת"א: נסוך דחמר עתיק.

(³) ובאשר תעשה הכבש השני בין הערבים תעשהו וכו'.

(⁴) מלבר עולת הבקר ועולת התמיד השנית ר"ל תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים. אולי העתקת הגאון מורה על מאמר ר' יהודה (בבלי יומא ע"ב) אחר (ר"ל סן שבעת כבשים) קרב עם תמיד של שחר וששה עם תמיד של בין הערבים.

(⁵) "אחר שבוועותיכם" (שבעה). תרגום יונתן: כד יתמלון שבעתי שבוועיא.

אעמאמהן ואנקל נחלה אביהן להן: 8 ומר בני אמראיל וקל להם אי־
 רגל מאת וליס לה אבן פאנקלו נחלתה לאבנתה: 9 פאן לס תכן לה
 אבנה פאעטו נחלתה לאבותה: 10 פאן לס יכן לה אבוה פאעטוהא
 לאעמאמה: 11 פאן לס יכן לה אעמאם פאעטוהא לנסיבה אלאקרוב
 אליה מן עשורתה יחוזהא וליכן דלך לבני אמראיל רסם חכם כמא 5
 אמר אללה מוסי: 12 ולמא קאל אללה למוסי אצעד אלי גבל אלעברים
 הדא ואנטר אלבלד¹ אלדי אנא מעטיה בני אמראיל: 18 פאדא
 אבצרתה פאנצם אלי קומך אנת איצא כמא אנצם הרון אכוך: 14 כמא
 כאלפתמא אמרי פי בריה צין ענד כצומה אלגמאעה פלם תקדסאני
 בדלך אלמא בחצרתהם ולדלך סמי מא כצומה רקים² פי בריה צין: 10
 15 קאל מוסי בין ידי אללה קאילא: 16 אן שית יא רב אלאה ארואח
 גמיע אלבשר פאסתכלף רגלא עלי אלגמאעה³: 17 יכרז בין ידיהם
 וידכל בין ידיהם ויכרזם וידכלם ולא יבכו כנגם לים להם ראע:
 18 פקאל אללה למוסי כד יהושע אבן נון פאנה רגל פיה פצל⁴ ואסנד
 ידך עליה: 19 ואוקפה בין ידי אלעזר אלמאם וסאיר אלגמאעה ומרה 15
 בחצרתהם: 20 ואנעל עליה מן בהאיך לכי תקבל מנה⁵ גמאעה בני
 אמראיל: 21 וליכן וקופה בין ידי אלעזר אלמאם חתי יסאל פי חואינה
 בהיאה אלמאם בין ידי אללה וען אמרה יכרזו וידכלו⁶ הו ובנו
 אמראיל וסאיר אלגמאעה: 22 פצענע מוסי כמא אמרה אללה אן אכד
 יהושע ואוקפה בין ידי אלעזר אלמאם וסאיר אלגמאעה: 23 ואסנד 20
 ידיה עליה ואוצאה כמא קאל לה אללה:

כח

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אמראיל וקל להם
 קרבאני דאימי⁷ מרצי מקבולי אחפטוה אן תקרבוה לי פי וקתה: 3 ובין
 להם⁸ אן אלמרצי אלדי תקרבונה ללה חמלאן אבנא סנה צחיחאן פי 25
 כל יום צעידה דאימא: 4 אחדהמא באלגדאה ואלאכר בין אלגרוכין:

¹ פי וקי: בלד כנעאן.

² ולא קדשתם אותי במים תחם לעיניהם ולכן נקראו מי טריבת קרש.

³ הגאון מחבר פסוק י"ב וי"ג עם פסוק ט"ז וענינו ויהי כאשר אמר ה' אל משה
 עלה ... ונאספת ... ויאמר משה לפני ה' אם תרצה מיתתי מנה תחתי איש על העדה וגו'.

⁴ "יתרו".

⁵ "ישמעוהו".

⁶ "עד שישאל ממנו על צרכיו בתכונת האורים לפני ה' ועל פיו יצאו ויבואו" ר"ל על

פי אלעזר הכהן. ובפי: ען אמר אללה = על פי ה' ר"ל על פי משפט האורים.

⁷ "קרבני תמיד".

⁸ ר"ל וחודעת להם כי הקרבן אשר תקריבו לה' לרצונו וכיו.

אליחצאליין ועשאר אלגוניין: 49 ועשאר אליצריין ועשאר אלשלמיין:
 50 פכאן עדר עשאר נפתלי הדה כמסה וארבעין אלפא וארבע מאיה:
 51 פדלך גמלה עדר בני אסראיל סת מאיה אלף ואלף ואחד וסבע
 מאיה ותלאתון: 52 תם כלם אללה מוסי קאילא: 53 להאולי יגב אן
 יקסם אלבלד נחלה באחצא אסמאיהם: 54 פללכתיר תכתיר נחלתה
 5 וללקליל תקללהא כל סבט עלי קדר עדדה: 55 ועמי נחלתה: 56 לכן
 באלסהם יקסם אלבלד באסמא אסבאט אבאיהם: 56 ועלי קדר אלסהם
 תקסם נחלתהם בין כתיר וקליל: 57 והדה אעדאד לוי לעשאורהם
 עשאר אלגרשניין ועשאר אלקהתיין ועשאר אלמרריין: 58 וסאיר
 10 עשאורהם? עשאר אללכניין ועשאר אלחברניין ועשאר אלמחליין
 ועשאר אלקרהיין ואולד קהת עמרם: 29 וכאן אסם וזגה עמרם יוכבד
 אבנה לוי אלתי ולדתי ללוי במצר פולדת הרון ומוסי ומרים אלתהמא:
 60 וולד להרון נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 61 ומאת נדב ואביהוא
 במא קרבא נארא גריבה בין ידי אללה: 62 פכאן עדדהם תלאתה
 15 ועשרין אלפא כל דכר מן אבן שהר פצאעדא לס? יעדו פי גמלה בני
 אסראיל אד לס יעמו נחלה פי וסטהם: 63 האולי מעדודו מוסי ואלעזר
 אלאמאם אללדאן עדא בני אסראיל פי בודאת מואב עלי ארדן ירחו:
 64 ולם יכן פיהם רגל מן מעדודי מוסי והרון אלאמאם אללדאן עדא
 בני אסראיל פי בריתה סיני: 65 לאן אללה חכם עליהם באן יתמאותו?
 20 פי אלבריה ולם יבק מנהם רגל אלא כלב אבן יפנה ויהושע אבן נון:

כז

1 תם תקדס בנאת צלפחד אבן חפר אבן גלעד אבן מכיר אבן
 מנשה מן עשאר מנשה אבן יוסף אללאתי אסמאהן מחלה ונעה וחגלה
 ומלכה ותרצה: 2 פקמן בין ידי מוסי ואלעזר אלאמאם ואלאשראף
 25 וסאיר אלגמאעה ענד באב כבא אלמחצר קאילאת: 3 אן אבאנא
 מאת פי אלבריה והו פלם יכן פי גמלה אלגמאעה אלדין תגמעו עלי
 אללה מע קרח לאנה מאת בכטיטה ולם יכלף בנין: 4 פלם ינקן אסם
 אבינא מן בין עשירתה אד לים לה אבן בל אעטנא נחלה פימא בין
 אעמאמנא: 5 פרפע מוסי חכמהן אלי אללה: 6 תם קאל אללה למוסי
 30 תכלימא: 7 נעמא קאל בנאת צלפחד אעטהן חוז נחלה פימא בין

(1) "כל שבט לפי מספרו".

(2) "ושאר משפחותיהם".

(3) וכב"ו י: אד.

(4) "ח' גור עליהם שימותו אחד אחד".

אלאראליין: 18 פכאן ערד עשאר גד הדה ארבעין אלפא וכמס מאיה:
 19 ובנו יהודה אִלֵּא¹ ער ואונן ומאתא פי בלד כנעאן: 20 תם צאר
 בנו יהודה² לעשאיריהם עשאר אלשלניין ועשאר אלפרציין ועשאר
 אלזרחיין: 21 ובנו פרין עשאר אלהצרניין ועשאר אלחמוליין: 22 פכאן
 ערד עשאר יהודה הדה סתה³ וסבעין אלפא וכמס מאיה: 23 ובנו
 יששכר לעשאיריהם עשאר אלתולעיין ועשאר אלפוניין: 24 ועשאר
 אליישביין ועשאר אלשמרניין: 25 פכאן ערד עשאר יששכר הדה
 ארבעה⁴ וסתין אלפא ותלאת מאיה: 26 ובנו זבולן לעשאיריהם עשאר
 אלסרדיין ועשאר אלאלוניין ועשאר אליחלאליין: 27 פכאן ערד
 עשאר זבולן הדה סתין אלפא וכמס מאיה: 28 ואבנא יוסף לעשאיריהם
 מנשה ואפרים: 29 פכנו מנשה עשאר אלמכורדיין ועשאר
 אלגלעדיין מן גלעד אבן מכיר⁵: 30 ובנו גלעד עשאר אליאעזריין
 ועשאר אלחלקיין: 31 ועשאר אלאשריאלליין ועשאר אלשכמיין
 32 ועשאר אלשמודעיין ועשאר אלחפריין: 33 וצלפחד אבן חפר לם
 יכן לה כנון אלא כנאת ואסמקן מחלה ונעה וחגלה ומלכה ותרצה: 15
 34 פכאן ערד עשאר מנשה הדה אתנין וכמסין אלפא וסבע מאיה:
 35 ובנו אפרים לעשאיריהם עשאר אלשתלחיין ועשאר אלככרדיין
 ועשאר אלתחניין: 36 ועשאר אלערניין מן ערן אבן שותלח⁶:
 37 פכאן ערד עשאר בני אפרים הדה אתנין ותלאתין אלפא וכמס
 מאיה האולי אולאד יוסף ועשאיריהם: 38 ובנו בנימן לעשאיריהם עשאר
 אלבלעיין ועשאר אלאשבליין ועשאר אלאחורמיין: 39 ועשאר
 אלשופמיין ועשאר אלהופמיין: 40 ועשאר אלארדיין ועשאר אלנעמיין
 מן בני בלע⁷: 41 פכאן ערד עשאר בנימן הדה כמסה⁸ וארבעין אלפא
 וסת מאיה: 42 ובנו דן לעשאיריהם עשאר אלשוחמיין ומא תעשר
 מנהם⁹: 43 פכאן ערד דלך ארבעה¹⁰ וסתין אלפא וארבע מאיה: 25
 44 ובנו אשר לעשאיריהם עשאר אלימיניין ועשאר אלישוויין ועשאר
 אלבריעיין: 45 ועשאר אלחברייין ועשאר אלמלכיאליין מן בני בריעה¹¹:
 46 וכאן אסם אבנה אשר שרח: 47 פכאן ערד עשאר אשר הדה
 תלאתה¹² וכמסין אלפא וארבע מאיה: 48 ובנו נפתלי לעשאיריהם עשאר

⁽¹⁾ „בראשונה.

⁽²⁾ „ואחרי כן היו בני יהודה“.

⁽³⁾ „ומשפחות הגלעדיים מגלעד בן מכיר“.

⁽⁴⁾ „ומשפחות הערניים מערן בן שותלח“.

⁽⁵⁾ „ומשפחות הארדי ומשפחות הנעמי מבני בלע“.

⁽⁶⁾ „משפחות השוחמים ומה שתוחם להם“ עיין ראב"ע.

⁽⁷⁾ „ומשפחות החברי ומשפחות המלכיאילי מבני בריעה“.

בית אביה אלשמעוני¹: 15 ואסם אלמראה אלמדיניה אלמקתולה
 כזבי אבנה צור והו ריים אהל בית מן אמתה² במדין: 16 תם כלם
 אללה מוסי תכלימא: 17 האצר אלמדיניין חתי תקתלוהם: 18 לאנהם
 אעדא לכס³ באגתיאלהם אלדי אגתאלוכם בסכב פעור ובסכב כזבי
 5 אבנה שריף מדין אכתהם אלמקתולה פי יום אלובא בסכב פעור:

כו

1 ולמא כאן בעד אלובא קאל אללה למוסי ולאלעזר אבן הרון
 אלאמאם תכלימא: 2 ארפעא גמלה גמאעה בני אסראיל מן אבן עשרין
 סנה פצאעדא לביות אביהם כל מן יכרז לגיושהם: 3 פאמר מוסי
 10 ואלעזר אלאמאם באחצאיהם⁴ פי בידאת מואב עלי ארדן ירהו: 4 מן
 אבן עשרין סנה פצעדא כמא כאן אמר אללה מוסי ובני אסראיל
 אלכארנין מן בלד מצר⁵: 5 פכאן בנו ראובן בכר אסראיל עשירה
 אלחנוכין ועשירה אלפלוויין⁶: 6 ועשירה אלחצרוניין ועשירה אלכרמיין:
 7 פכאן עדר עשאיר ראובן הדה תלאתה וארבעין אלפא וסבע מאיה
 15 ותלאתיין: 8 ואבן פלוא אליאב: 9 ובנו אליאב נמואל ודתן ואבירם
 הו דתן ואבירם דעאה אלגמאעה אלדין תלפפו⁷ עלי מוסי והרון פי
 גמאעה קרח וכאן דלך בין ידי אללה⁸: 10 פפתחת אלארץ פאהא
 פאבתלתהמא מע קרח פי וקת מות תלך אלגמאעה ואכלת אלנאר⁹
 אלמאיתין וכמסין רגלא פצארו עלמא: 11 ובנו קרח כסף בהם¹⁰ ולם
 20 ימותו: 12 ובנו שמעון לעשאיריהם עשאיר אלנמואליין ועשאיר אלימיניין
 ועשאיר אליכיניין: 13 ועשאיר אלזרחיין ועשאיר אלשאולייין: 14 פכאן
 עדר עשאיר שמעון הדה אתנין ועשרין אלפא ומאיתין: 15 ובנו גד
 לעשאיריהם עשאיר אלצפוניין ועשאיר אלחגיין ועשאיר אלשוניין:
 16 ועשאיר אלאזניין ועשאיר אלעריין: 17 ועשאיר אלארודיין ועשאיר

¹ «נשא בית אבותיו השמעוני» עיין ראב"ע.

² ר"ל ראש משפחה בעמו.

³ «כי אויבים הם לכם».

⁴ «ויצו משה ואלעזר הכהן לפקדם» וכן תרגם אונקלוס.

⁵ עיין רש"י.

⁶ «והיו בני ראובן בכור ישראל משפחת התנוכיים» וכן העתיק בכל הפרשה.

⁷ וכן תרגם אונקלוס: דאתכנשו.

⁸ «זה היה לפני ה'» שהיה ריבם על משה לא על ה' כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין

ק"י ע"א).

⁹ «ותבלע אותם עם קרח בעת מות העדה הזאת ואכול האש וגו'» הגאון העתיק בן
 לומר לך שקרח מהנבלעים היה ולא מהשרופים. וזה נגד דברי חז"ל (שם) ונגד דעת הראב"ע
 (למעלה מ"ז ל"ד).

¹⁰ «מבעו ולא מתו» ר"ל בלעה הארץ אותם אבל ניצולו אח"כ וחיו.

וקאל סיכון מסכנך¹ עלבא ותציר פי אלצכר וכרך: ²² ואדא יכון וקת לפני אלקיניין פכס יסבי מנהם אלמוצליין²: ²³ תם צרב מתלה פקאל אלויל למן יהיא אדא ציריה אלטאיין³: ²⁴ ואלדראמין⁴ מן פרציה קברס⁵ תעדב אלמוצליין ואלעברייין והם איצא אלי אבאדה: ²⁵ תם קאם בלעם פמצי ורגע אלי מוצעה ובלק איצא מצי אלי סבילה: ⁵

כה

¹ תם אקאם אל אסראיל פי שטים ובדא אלקום אן יואנו בנאת מואב: ² פדעון באלקום אלי דבאיה מעבודאתהם פאכלו מנהא וסגדו להא: ³ פלאום⁶ אל אסראיל פעור אלצנם ואשתד גצב אללה עליהם: ⁴ פקאל אללה למוסי כד מעד⁷ ריסא אלקום ואצלבהם ללה חדא אלשמם תרגע ¹⁵ ידה גצבה ען אל אסראיל: ⁵ פקאל מוסי לחכאמהם ליקתל כל רגל מן פי נאחיתה⁸ מן מלאזמי פעור אלצנם: ⁶ ואדא ברגל מן בני אסראיל קד אקבל וקדם אלי מא בינהם מראה מדיניה בחצרה מוסי וגמאעתהם והם יבכון ענד באב לבא אלמחצר: ⁷ פלמא ראי פינחס אבן אלעזר אבן הרון אלמאם קאם מן וסט אלגמאעה ואכד רמחא בידה: ⁸ ודכל ¹⁵ וראה אלי אלקבה פטענהמא גמיעא אלרגל ואלמראה פי בטנהא⁹ פאנחבם אלובא ען בני אסראיל: ⁹ פכאן ערד מן מ את באלובא ארבעה ועשרין אלפא: ¹⁰ וכלם אללה מוסי קאילא: ¹¹ אן פנחס אבן אלעזר אבן הרון אלמאם רד חמיתי ען בני אסראיל במא גאר לי פי מא בינהם חתי לם אפנהם בעקאביו¹⁰: ¹² פלדלך קל לה¹¹ אני ²⁰ מעטיה עהדי סלאמה: ¹³ יכון לה ולנסלה בעדה עהד אמאמה אלדהר בדל מא גאר לרבה וכפר ען בני אסראיל: ¹⁴ וכאן אסם אלרגל אלאסראילי אלמקתול אלדי קתל מע אלמדיניה זמרי אבן סלוא שריף

¹ ובכ"י י: מגלסך.

² "מושכך איתן יהיה ותשים בסלע קנך אבל אם יהיה העת לבער הקינים וכמה מהם ישבו האשוריים" הגאון תרגם אשר בכמה מקומות באלמוצל.

³ ר"ל אוי למי שוחיה בעת שיעשה ה' אלה הדברים. עיין ראבי"ע.

⁴ "אלדראמין" גראה מלת זרה נלקחה מלשון לעו דרומון הנזכר בפ"י רשב"ם וענינו ספינה גרולה.

⁵ "וחספינות אשר בחוף קפרוס יענו האשורים ובני עבר והם ג"כ (ילכו) לאכדון".

⁶ וכן תרגם אונקלס ואתחבר.

⁷ "קח אתך".

⁸ ר"ל שיהרג כל איש מן האנשים אשר סביבו.

⁹ "בבטנה" עיין רשב"ם וראבי"ע.

¹⁰ "בקנאו לי את קנאתי בתוכם עד שלא בלוחים בעונשוי".

¹¹ כן הוא בכ"י י אבל בפ"י להם ר"ל לבני ישראל.

אֶבְיֹתְךָ יֵאָמֵר יַעֲקֹב וּמְנַאֲזֶלְךָ יֵאָמֵר אֱסֵרָאֵל: ⁶ פְּהֵי כְּאוֹדֵיָהּ מִמְדוּדָהּ
 וּכְנָנָן עָלֶי נְהַר וּכְמִצְאָרְבִּי: ⁷ צָרְבָהּ אֱלֹהִים וּכְאֵרוֹן עָלֶי מֵאָ: ⁷ יֵהֱטֵל
 אֶלְמָא מִן דּוֹאֲלִיָּהּ וּגְרִסָּהּ פִּי מֵאָ גִזִּיר וּוִירְתַּפֵּעַ מִן אַנְגִּי: ⁸ מַלְכָּהּ וּתְתַסְמָנִי
 מִמְלַכְתָּהּ: ⁸ וְאַלְטָאִיק אֶלְמִכְרָגָהּ מִן מִצְרַיִם כְּאַרְקֵי אֱלֹהִים מֵאַנְעַ עֵנָה: ⁹
⁵ פְּהֵי יֵאָכֵל אַעֲדָא מִן אֶלְאָמִים: ¹⁰ וְעִטְאָמָהּ יִנְהַשׁ: ¹¹ וְסַחֲמָהּ תִּדְנַפְהֶם: ¹²
⁹ וְאֵדָא גְּתָא וּרְבִיץ פְּהֵי כְּאַסְדִּי אוֹ לְבוֹ: ¹³ מִן דָּא יִתִּירָה מִכְּאַרְכָּךְ
 מִכְּאַרְכָּךְ וְלֹאֲעֲנֵךְ מִלְעֻזִּין: ¹⁴ פִּאֲשַׁתְּךָ גִּצְבִּי בְּלֹק עָלֶי בְּלַעַם וְצַפְק כְּפִיָּה
 חֲרָדָא: ¹⁵ וְקָאֵל לָהּ אֲנִימָא דְעוֹת בְּךָ לְתַסְבֵּי אַעֲדָאֵי פִּאֲדָא בְּךָ קִד
 בְּאַרְכְּתָהּ הִדָּה אֶלְמִרָהּ אֶלְתְּאַלְתָּהּ: ¹⁶ פִּאֲלָאן פִּאֲנַצְרָף אֶלִּי
¹⁰ מוֹצֵעֵךְ לְקִד עוֹזְמַת אֲנִי אֶכְרַמְךָ פִּמְנַעֵךְ אֱלֹהִים מִן אֶלְכְּרָאֵמָה: ¹⁷ קָאֵל
 לָהּ אֶלְמִי אֶקְלִי לְרַסְלֵךְ אֶלְדִּין בְּעִתָּת בְּהִים אֶלִּי: ¹⁸ לוֹ אֶעֱטָאֵנִי בְּלֹק
 מִלְּבֵיתָהּ פְּצִיָּה אוֹ דְּהִבָּא לֹא אֶסְתַּטֵּיעַ אֲנִי אֶתְגָּאוּ אֶמְרֵי אֱלֹהִים פִּאֲעֵמֵל
 גִּידָהּ אוֹ רִדָּהּ מִן רֵאִי אֶלְדִּי יִקּוּלָּהּ אֱלֹהִים אֶקּוּלָּהּ פִּקְטִי: ¹⁹ וְאַלָּאן הֵא
 אֲנִי מִנְצַרְף אֶלִּי קוּמִי תַעֲאֵל חֲתִי אַעֲרַפְךָ: ²⁰ מֵאָ יִצְנַעֵי הָאוּלִּי אֶלְקוּם
¹⁵ בְּקוּמְךָ פִּי אֶכְרֵי אֶלְאִיָּם: ²¹ פִּצְרִבִּי מִתְּלָהּ וְקָאֵל קֵל יֵאָ בְּלַעַם אֲבָן בְּעוֹר
 וְקֵל יֵאָהָא אֶלְרִגְלֵי אֶלְחֲדִידִי אֶלְכְּבִיר: ²² קֵל יֵאָ סַאֲמַעֵי אֶקּוּאֵל אֶלְטָאִיק
 וְעַאֲרַף מִעֲרַפְתָּ אֶלְעֲאִלִּי וְנִאֲטֵר מִנִּאֲטֵר אֶלְכְּאִפִּי וְהוּוֹ נֵאִים וְהוּוֹ מִפְתּוּחַ
 אֶלְעִין: ²³ אֶמְרֵי אֶרְאָהּ: ²⁴ וְלִים הוּוֹ אֶלָּאן וְאַלְמַחָהּ פְּהֵי גִיר קְרִיב אֲנִי
 יִשְׁלַק: ²⁵ כּוֹכֵב מִן אֶלִּי יַעֲקֹב וּוִיקוּם קְצִיבִי מִן אֶלִּי אֶסְרָאֵל פִּיּוּהִן: ²⁶ גְּהֵאֲתָת
²⁰ מוֹאֵב וּוִיזְלוּל סֵאִיר בְּנֵי שֵׁת: ²⁷ וְסִיכּוּן אֶדוּם מִנְקִרְצָא וּכְדִלְךָ שְׁעִיר
 וְסֵאִיר אַעֲדָאֵיהּ וְאַסְרָאֵל יוֹדָאֵד תֵּאִידָא: ²⁸ וְאַלְדִּי יִסְתּוּלִי מִן אֶלִּי יַעֲקֹב
 יִבּוּד אֶלְשְׂרִידִי מִן אֶלְקִרִי: ²⁹ תָּם רֵאִי עֵמְלֵךְ וְצָרְבִי מִתְּלָהּ וְקָאֵל אוֹל
 אֶלְאָמִים עֵמְלֵךְ וְאַכְרָהּ אֶלִּי אֶבְאֲדָהּ: ³⁰ תָּם רֵאִי אֶלְקִינִין פִּצְרִבִּי מִתְּלָהּ

(1) „באהלים“ מלשון אחל ומקנה. עיי' תשובות דונש על רס"ג ס"י 2 ועוד עיי' מכלל יופי.

(2) ר"ל יותר מן אנג.

(3) עיין למעלה כ"ג כ"ב.

(4) „והוא יאכל צריו מן הגוים“.

(5) פ': יערק, וענינו אחד.

(6) „וחציו יכחצום ויחלום“.

(7) כן הוא בכ"י י. פ': לבוה ועיין למעלה כ"ג כ"ד.

(8) „כאף“ — (9) „זאת הפעם השלישית“.

(10) „לכה ואודיעך“.

(11) „איש אחד אראנו“ עיין רשב"ם וראב"ע.

(12) ובכ"י י: ישלע = יעלה.

(13) „יחליש“ וכן תרגם דברים ל"ב ל"ט.

(14) „ואשר ימשול מבית יעקב ויבדד השריד מן הערים“.

(15) „ראשון בגוים עמלק ואחריתו לאבדון, ובכ"י י: אול חרב אלמס = הגוי הנלחם

עם ישראל בראשונה.

ההנא ענד קרבאנדך ואנא אתלקי מן ההנא: 16 פואפא אמר אללה אלי בלעם ולקנה בלאמא פקאל ארגע אלי בלק וקל כדא: 17 פנא אליה והו קאים עלי קרבאנה וריסא מואב מעה קאל מא דא קאל אללה: 18 פצרב מתלה וקאל קס יא בלק ואסמע ואנצת לקולי יא אבן צפור: 19 לים אלטאיק כאלנאס פיכדב ולא כבני אדם פינדס אתראה יקול 5 ולא יפעל או יתכלם ולא יקום בה: 20 אלא אן ברכאת קד קבלתהא פאבארך פיהם ולא ארדהא⁽¹⁾: 21 ממא לם יבצר גלא פי אל יעקוב ולא דגלא פי אל אסראיל פאללה רבהם מעהם וצחאבה אלמלך להם⁽²⁾: 22 אלטאיק אלמכרנהם מן מצר בארק אלרים מאנע ענהם⁽³⁾: 23 ולא טירד תחך פי אל יעקב ולא קסאמה תותר פי אל אסראיל 10 ואנמא יקאל להם מא צנע אלטאיק פקמ⁽⁴⁾: 24 והו שעב כלבו יקום⁽⁵⁾ וכאסד ירתפע לא ינצנע אלי אן יאכל אלפרוסה וישרב דם אלצרעוי: 25 קאל לה בלק אד לא תסבה סכא פלא תבארכה ברכה: 26 פאנאבה וקאל אלם אקל לך אן כלמא יקולה אללה אצנע: 27 קאל תעאל אנדך אלי מוצע אכר פלעל יסהל ענד אללה פתסבה לי מן הנאך: 15 28 פאכדה אלי ראם אלראביה⁽⁶⁾ אלמטלעה עלי וגה אלסמאווה: 29 קאל אבן לי ההנא סבעה מדאבה ואעד לי סבעה רתות וסבעה כבאש: 30 פצנע כמא קאל לה וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח:

כד

1 פלמא ראי בלעם אן אלאצלח ענד אללה תברוך אל אסראיל 20 לם ימיך כאלמרתין אלאולתין פי טלב אלפאלאת ואקבל בונהה אלי ברהם⁽⁷⁾: 2 פלמא מד בצרה וראהם נזלין עלי נטאם אסבאמהם חלת עליה נבוה אללה: 3 פצרב מתלה וקאל קל יא בלעם אבן בעור וקל יאיהא אלרגל אלחדיד אלבצר⁽⁸⁾: 4 וקל יא סאמע אקואל אלטאיק ונאטר מנאטר אלכאפי והו נאים והו מפתוח אלעין⁽⁹⁾: 5 מא אנוד 25

⁽¹⁾ «הנה ברכות קבלתי ואברך אותם ולא אשיבנה» (ר"ל את הברכה) וכן תרגם אונקלוס.

⁽²⁾ «וריעות המלך להם» ותרועת מלשון חבה וריעות עיין רש"י ורשב"ם.

⁽³⁾ «אל המוציאים טמזרים בקרני ראם נלחם להם» ובפירושו לתהלים צ"ה ד' אמר הגאון: ארק אלרים והו אלקרן ר"ל שקרני ראם נקראו בערבי ארק. ועיין אבן גנאח בשרשים 789.

⁽⁴⁾ «ולא נחש ישריש בבית יעקב ולא קסם יפעל פעולה בבית ישראל ורק יאמר להם מה פעל אלי».

⁽⁵⁾ נראה מזה שהגאון השתמש כלביא בלשון יחיד וכו'.

⁽⁶⁾ וכן תרגם אונקלוס: ריש רמתא.

⁽⁷⁾ «כהשתי הפעמים הראשונות לבקש הקסמים וישן פניו אל מדברם».

⁽⁸⁾ וכן תרגם אונקלוס: דשפיר חזי. עיין רש"י ורשב"ם.

⁽⁹⁾ «והוא ישן ועינו פתוחות» עיין ראב"ע.

אתראני אסתטיע אן אקול שיא אלא מא ילקנניה⁽¹⁾ אללה פקט:
 39 ומציא גמיעא חתי גאא אלי קריה חצות: 40 ודבח בלק בקרא
 וגנמא ובעת בדלך אלי בלעם ואלי אלריסא אלדין מעה: 41 פלמא
 כאן באלגדאה אכד בלק בלעם ואצעדה אלי בעץ ביע מעבודה⁽²⁾
 5 פנטר מן תם אלי בעץ אלקום:

כג

1 פקאל אבן לי ההנא סבעה מדאבח ואעד לי סבעה רתות
 וסבעה כבאש: 2 פצנע דלך וקרבא תורא וכבשא עלי כל מדבח⁽³⁾:
 3 תם קאל לה בלעם קף ענד קרבאנך ואמצי אנא פלעלי יואפיני אמר
 10 אללה ואי קול ילקנניה אכברתך בה ומצי פי הדי⁽⁴⁾: 4 פלמא ואפאה
 אמר אללה⁽⁵⁾ קאל יא רב אני קד נצדת סבעה מדאבח וקרבת תורא
 וכבשא עלי כל ואחד מנהא: 5 פלקנה אללה כלאמא פקאל ארגע
 אלי בלק וקל כדא: 6 פרגע אליה פאדא בה ואקפא ענד קרבאנה
 7 וגמיע ריסא מואב מעה: 7 פצרב מתלה וקאל מן ארם סירני בלק מלך
 15 מואב מן גבאל אלמשרק קאילא תאעל פאלען לי יעקוב ודם אל
 אסראיל: 8 מא אסב מא לם יסכה אלטאיק ומא אדם מא לא ידמה אללה:
 9 ואנא אראה מן רום אלגבאל ואלמחה מן אליפאע אנה שעב סיסכן
 פרידא ולא יחסב מע סאיר אלאמם⁽⁶⁾: 10 יא מן יעד נסל יעקוב
 ויחצי דריה אסראיל אסאלך אן תמות נפסי⁽⁷⁾ מות אלמסתקימין ותכון
 20 אכרתי מתלהם: 11 קאל לה בלק מא דא צנעת בי דעותך לתסב
 אעדאי פאדא בך תבארך פיהם: 12 פאגאבה וקאל לה אלא אן מא
 ילקנניה אללה אחפשה ואקולה: 13 קאל תעאל מעי אלי מיצע אכר
 תנטרה מנה לכנך תנטר בעצה לא בלה פלעלך תסתטיע אן תסכה⁽⁸⁾:
 14 פאכדה אלי אלציעה אלמשרפה⁽⁹⁾ עלי ראם אלקלעה פבני הנאך
 25 סבעה מדאבח וקרב תורא וכבשא עלי כל מדבח: 15 וקאל לה קף

(1) „ועתה אף כי באתי האוכל דבר מאומה אם לא אשר ילמדני אלהים“.

(2) „אל אחת מן במות אלהיו“ ת"א: לרמת דהלתה.

(3) „ויעש בן בלק (בלק) ויקריבו שניהם שור ואיל על כל מזבח“.

(4) „בגתת“ והמלה הזאת אחת מן השבועים שמות נפרדים אשר באר הגאון מלשון המשנת.

(5) „דבר ה' וכן ת"א“.

(6) „עם כל הגוים“.

(7) „אתה (האל) המונה זרע יעקוב וסופר צאצאי ישראל אשאל מסך שתמות נפשו

וגו“ עיין ראביע ורשי ורשבי"ם.

(8) „אולי תוכל לקללו“ הגאון לא העתיק מלת „משם“ השנית וככ"י: פחסכה לי מן

הם כמשמעות הכתוב.

(9) „את שדה המצפה“ ר"ל אשר הצופים שומדים שם לראות אם יבוא חיל על העיר.

אלדי אקולה לך אצנעה פקט: 21 פקאם באלגדאף ואסרג אתאנה
 מצי מע ריסא מואב: 22 תם אשתד גצב אללה למציה טאמעא¹
 וקף מלאך אללה פי אלטריק ליחידה ען דלך והו ראכב עלי אתאנה
 זעה גלאמאה: 23 פלמא ראת אלאתאן מלאך אללה קאימא פי אלטריק
 וסיפה מצלת בידה מאלת ען אלטריק וסארת פי אלציאע פצרבהא 5
 בלעם לירדהא אלי אלטריק: 24 תם וקף מלאך אללה פי זקוק אלכרום
 והנאך גדאר ימנה ויסרה²: 25 פלמא ראתה אלאתאן אודחמת מע
 אלהאיט פצגמת רגל בלעם אלי אלהאיט פזאד פי צרבהא: 26 תם עאוד
 מלאך אללה פנאז ווקף פי מוצע מציק מא לים טריק ימאל ענה ימנה
 או יסרה: 27 פלמא ראתה רבצת תחת בלעם פאשתד גצבה פצרבהא 10
 באלעצא: 28 פפתח אללה פאהא פקאלת לבלעם מא דא צנעת כך
 אד צרבתני הדה אלמרה אלתאלתה³: 29 קאל לאנך תמרסת בי⁴
 ולו אן כאן פי ידי סיף לכנת קד קתלתך: 30 קאלת אלסת אנא אתאנך
 אלתי רכבתני מד כנת אלי אליום הל עודתך⁵ אן אצנע כך כדא קאל
 לא: 31 תם בשף אללה ען בצר בלעם פראי אלמלאך ואקפא פי 15
 אלטריק וסיפה מצלת בידה פכר בין ידיה סאגדא: 32 פקאל לה
 לם צרבת אתאנך הדה אלמרה אלתאלתה ואנא כרנת פי אן אחידך
 אן תורטת אלטריק חדאי: 33 חתי ראתני אלאתאן פמאלת עני הדה
 אלמרה אלתאלתה ולו לם תמל עני לקתלתך אלאן ובקיתהא⁶:
 34 קאל לה קד אכטאת ולם אעלם אנך ואקף תלקאי פי אלטריק ואלאן 20
 פאן סאך מצי רגעת⁷: 35 קאל אמין מע אלקום ואלקול אלדי אקולה
 לך קלה פקט פמצי מעהם: 36 פלמא סמע בלק במני בלעם כרג
 תלקאה אלי קריה מואב עלי ארגון⁸ אלתי פי טרפה: 37 פקאל בלק
 לבלעם אלם ארסל אליך מרה קבל הדה⁹ לאדעוך לם לם תג¹⁰ אלי
 אתראני לסת אקדר אן אכרמך: 38 קאל ואלאן אד קד צרת אליך 25

¹ רשב"ס: ברצון מתאוה לקללם.

² "ושם גדר ימין ושמאל".

³ "פעם שלישית".

⁴ "גלחמת" ובכ"י י: תמרדת = מרדת בי.

⁵ "החרגלתך" וכן ת"א. עיין ראב"ע ומכלל יופי.

⁶ "למה הכית אתונך זאת הפעם השלישית ואנכי יצאתי להטותך כי הדרך מלאה

התחתים לפני עד שראתני האתון וחט לפני זאת הפעם השלישית ולולי נפתח מפני" וכו' ובק'

מלות זה שלש פעמים תרגומו: הלאה ערכאה ובפ': הדה אלתאלתה אלדפעאה.

⁷ "אם רע בעיניך לכתי אשובה".

⁸ "פ': עלי תכס ארגוני".

⁹ "פעם אחת לפני זאת".

¹⁰ "למה לא באת" עיין ראב"ע.

3 וחדר אלמואביון מן קבל אלקים גֵּדָא אִד הִם כְּתִירוֹן וְצַנְרוּ מִנְהִם:
 4 פִּקְאֵל לְשׁוּיֹךְ מְדִין אֲלֵאן סִילְחִם הִדָּא אֲלִגְזוּק כֹּל אֲנַאִם¹ חֻואֲלִינָא
 כִּמָּא יִלְחִם אֲלִתּוֹר כְּצַר אֲלִצְחָרָא וּבִלְק אֲבָן צַפּוֹר מִלְכֵהֶם פִּי דְלֶךְ אֲלוֹקֵת:
 5 פִּכְעֵת בְּרַסֵּל אֵלֵי בִלְעָם אֲבָן כַּעֲזוֹר אֵלֵי פִתּוֹרָא אֲלִתִּי עֲלֵי אֲלִפְרָאֵת² בִּלְד
 6 קוּמָה לִידְעוּ בַּהּ קֵאִילָה הוּדָא אֲלִקוּם אֲלִדִּי כְּרַג מִן מִצַּר קֵד גִּטָּא
 טָאֲהַר אֲלֵאֲרִיץ וְהוּ גַּאֲלִם מִקַּאֲבִלִּי: ⁶ וְאֲלֵאן פִּתְעָאֵל אֲלֵעֲנָה לִי אִד הוּ
 אַעֲטָם מִנִּי פִלְעֵלִי אֲסִתְטִיעַ אֵן אַחֲרֵכֶה³ וְאַטְרַדָּה עֵן בִּלְדִּי⁴ לֵאֲנִי
 אַעֲלִם אֵן מִן תְּבֵאֲרֵכֶה מִבְּאֲרֵךְ וּמִן תִּלְעֲנָה יִלְעֵן: ⁷ פִּמְצִי שׁוּיֹךְ מוֹאֲב
 וְשׁוּיֹךְ מְדִין בִּפְאֲלֵאֵת מַעְהֶם חֲתִי וְאִפּוּ בִלְעָם פִּאֲכַבְרוּהּ בְּכִלְאִם בִּלְק:
 8 קֵאֵל לְהֶם בֵּיתוֹ הִהֲנָא אֲלִלִילֵיָּה אֲרֵד עֲלֵיכֶם גּוֹאֲבָא כִּמָּא יְקוּל אֲלֵלָה
 לִי פִאֲקָאִם רִיסָא מוֹאֲב עַנְדָּ בִלְעָם: ⁹ פּוֹאֲפָא אֲמַר אֲלֵלָה⁵ בִלְעָם
 וְקֵאֵל לָהּ מִפְתַּחְתָּא⁶ מִן הָאוּלִי אֲלִקוּם אֲלִדִּין עַנְדֶּךְ: ¹⁰ קֵאֵל אֵן בִּלְק
 אֲבָן צַפּוֹר מִלֶּךְ מוֹאֲב כַּעֲתָ בַּהֶם⁷ אֵלֵי: ¹¹ יְקוּל⁸ אֵן אֲלִקוּם אֲלִדִּין
 כְּרַג מִן מִצַּר קֵד גִּטּוֹ טָאֲהַר אֲלֵאֲרִיץ פִּאֲלֵאן תַּעְאֵל סְבֵהֶם לִי פִלְעֵלִי
 15 אֲסִתְטִיעַ אַחֲרֵכֶם פִּאֲטְרַדְהֶם: ¹² קֵאֵל לָהּ לֹא תִמְיֵן מַעְהֶם וְלֹא תִלְעֵן
 אֲלִקוּם פִּאֲנָה מִבְּאֲרֵךְ: ¹³ פִּקָּאִם בִלְעָם בִּאֲלִגְדָּאָהּ וְקֵאֵל לְרִיסָא בִלְק
 אֲמִצּוֹ אֵלֵי בִלְדְכֶם פִּאֵן אֲלֵלָה נְהֲאֲנִי עֵן אֵן אֲמִצִּי מַעֲכֶם⁹: ¹⁴ פִּקָּאִם
 רִיסָא מוֹאֲב וְגֵאֹו אֵלֵי בִלְק וְקֵאֵלוּ קֵד אֲבָא בִלְעָם אֵן יְגִי מַעֲנָא: ¹⁵ וְעֵאוּד
 בִּלְק אִיצָא כַּעֲתָ רִיסָא אֲגֵל וְאַעֲטָם מִן דְּלֶךְ: ¹⁶ פִּגֵּאֹו אֵלֵי בִלְעָם וְקֵאֵלוּ
 20 לָהּ כִּדָּא קֵאֵל בִּלְק אֲבָן צַפּוֹר לֹא¹⁰ תִּמְתַּנַּע מִן אֲלִמְסִיר אֵלֵי: ¹⁷ פִּאֲנִי
 סִאֲכַרְמֶךְ גֵּדָא וְכֹל מָא תְּקוּל לִי אֲצַנְעָה וְתַעְאֵל פִּאֲלַעֲן לִי הָאוּלִי אֲלִקוּם:
 18 פִּאֲנָאֲב בִלְעָם קוֹאֵד בִּלְק וְקֵאֵל לְהֶם לֹו אַעֲטָאֲנִי בִלְק מִל בֵּיתָה
 פִּצֵּה וְדַהֲבָא לִם אֲסִתְטַע אֵן אֲתִגֵּאֹוֹ אֲמַר אֲלֵלָה רַבִּי פִּאֲעַמֵּל צַנִירָהּ אוּ
 כְּבִירָהּ: ¹⁹ וְאֲלֵאן אֲקִימוּ אֲנַתֶּם אִיצָא הִהֲנָא אֲלִלִילֵיָּה חֲתִי אֲנִשְׁרָ מָא
 25 יַעֲאוּד אֲלֵלָה יִכְאֲטִבְנִי בַּהּ: ²⁰ פּוֹאֲפָא אֲמַר אֲלֵלָה בִלְעָם לִילָא וְקֵאֵל
 לָהּ אֵן כִּאֵן הָאוּלִי אֲלִקוּם גֵּאֹו לִידְעוּךְ פִּקָּם אֲמִיץ מַעְהֶם לְבָן אֲלֵאֲמַר

¹ "כל הבריות" ר"ל האדם והבהמה והצמחים.

² "אשר על פרת".

³ "אכת" השתמש הפסוק בלשון רבים כפי מה שהעיר אלאמאנאֵת צד 89.

⁴ "בארצי".

⁵ וכן תרגם אונקלוס "ואתא מיטרא מן קרם ה" וכן בפסוק כ:.

⁶ ראב"ע: פתחון ותחלת דבור.

⁷ "שלחם אלי".

⁸ "ויאמר".

⁹ "מנע ממני שאלך עמכם".

¹⁰ פ': לם = למה.

וּמִן דָּלֶךְ אֱלוֹאֵד אֵלֵי דָאֵת אֲלִכְנָאִים¹: 20 וּמִן תָּם אֵלֵי אֱלוֹאֵד אֱלֹדֵי פִי
 בְּלַד מֹאָב עֵגֵד רֵאֵם אֲלִקְלֵעָה אֲלִמְטֵלֵעָה² עֲלֵי וְגַה אֲלִסְמֵאוּהָ:
 21 תָּם בַּעַת אֵל אִסְרָאֵל בְּרִסְלֵ אֵלֵי סִיחֹן מֶלֶךְ אֲלֵאֲמֹרִיִן קֵאִילָא:
 22 אֲרִיד אֵן אֲנֹז פִּי בְלִדְךָ וְלִסְנָא נְמִיל אֵלֵי צִיעָה וְכִרְס וְלֹא נִשְׂרַב מֵא
 צִדִּיג בִּל פִּי טָרִיק אֲלִגְאָדָה נִסִּיר אֵלֵי אֵן נְנֹז תִּכְמֶךְ: 23 פִּלְם יִדַע 6
 סִיחֹן אִסְרָאֵל אֵן יָנֹז פִּי תִכְמָה פִּגְמַע גְּמִיע קֹמָה וְכִרְג תִּלְקָאָהֶם אֵלֵי
 אֲלִבְרִיהָ חֲתִי וְאִפִּי יִהְיֶן פִּהֲאֲרִכְהֶם: 24 פִּקְתִּלָה אִסְרָאֵל בְּחַד אֲלִסִּיף
 וְחָזוּ בְלַדָּה מִן אֲרִנֹן אֵלֵי יִבְק אֵלֵי בְנֵי עֵמֹן אֵד כֵּאֵן תִּכְמָהֶם שְׂדִידָא
 עֲלֵיהָ³: 25 וְאֲבָדוּ גְמִיע הִדָּה אֲלִקְרִי פִסְכֵנוּ אִסְרָאֵל פִּי גְמִיע קְרִי
 אֲלֵאֲמֹרִיִן פִּי חֶשְׁבוֹן וְרִסְאֲתִיקָהָ⁴: 26 וְדִלְךְ אֵן חֶשְׁבוֹן הִי מִנְכֵר סִיחֹן⁵ 10
 מֶלֶךְ אֲלֵאֲמֹרִיִן וְהוּוּ כֵאֵן הָאֲרִב מֶלֶךְ מֹאָב אֲלֵאוּל פִּאֲכָד גְּמִיע בְּלַדָּה מִן
 יְדָה אֵלֵי אֲרִנֹן: 27 וְדִלְךְ יִקֹּל אֲלִמְמַתְלוֹן אֲדַכְלוּ אֵלֵי חֶשְׁבוֹן חֲתִי תִבְנָא
 וְתִהְיֵא קְרִיָּה סִיחֹן: 28 לֵאֵן נִאֲרָא כְרִגְת מִן חֶשְׁבוֹן וְלִהִיב מִן קְרִיָּה
 סִיחֹן פִּאֲכֻלַת עֵר מֹאָב וְאֲצַחָאָב בִּיע אֲרִנֹן: 29 פִּוִּילְךְ יֵא מֹאָב כִּיף
 בַּח יֵא קֹם עֲבַדַת כְּמוֹשׁ⁶ לְקַד גְּעַל בְּנִיה אִסְאֲרִי וּבְנֵאֲתָה סְבִיא לְסִיחֹן 15
 מֶלֶךְ אֲלֵאֲמֹרִיִן: 30 וְחָאֵל סִימְאָהֶם⁷ מִן חֶשְׁבוֹן אֵלֵי דִיבֹן וְתִוְחֵשׁ אֵלֵי
 נֶפֶח אֲלֵתִי עֵגֵד מִידְבָא: 31 וְלִמָּא אִקָּאֵם אִסְרָאֵל פִּי בְלַד אֲלֵאֲמֹרִיִן:
 32 בַּעַת מֹוִסִי בְקֹם יְרוֹמֹן יַעֲזֹר פִּפְתַּחוּ רִסְאֲתִיקָהָ וְקִרְצֹו אֲלֵאֲמֹרִי
 אֱלֹדֵי פִיָּהָ: 33 תָּם וְלוֹ פִּצְעֵדוּ טָרִיק אֲלִבְתְּנִיָּה פִּכְרֵג עֹגֵן מֶלֶךְ אֲלִבְתְּנִיָּה
 תִּלְקָאָהֶם הוּוּ וְגְמִיע קֹמָה לְלַחֲרִב אֵלֵי אֲדִרְעָאֵת: 34 פִּקְאֵל אֲלֵלָה לְמוֹסִי 20
 לֹא תִכְפֵּה פִּאֲנִי מִסְלֵמָה בִּידְךָ וְגְמִיע קֹמָה וּבְלַדָּה פִּאֲצַנַע בַּה כְּמֵא צַנְעַת
 בְּסִיחֹן מֶלֶךְ אֲלֵאֲמֹרִיִן אֲלִמְקִים פִּי חֶשְׁבוֹן: 35 פִּקְתִּלוּהּ וּבְנִיה וְגְמִיע
 קֹמָה חֲתִי לִם יִבְק לֵהֶם שְׂרִיד וְחָאֲזוּ בְּלַדָּה:

כב

1 תָּם רַחֲלוּ בְנֵי אִסְרָאֵל פִּנְזִלוּ פִּי בִידָאֵת מֹאָב אֲלֵתִי עֲלֵי אֲרִדְן
 יְחָא: 2 וְלִמָּא רֵאִי בִלְק אֲבָן צַפּוֹר גְּמִיע מֵא צַנַע אִסְרָאֵל בְּאֲלֵאֲמֹרִיִן:

(1) „אל בעלת חתי כנסיות“.

(2) „ומשם אל הגיא אשר בארץ מואב אצל ראש המגדל הנשקף על ארץ שממה“ עיין והגאון מתרגם כל אלו השמות לפי ענינם.

(3) „כי היה גבולם חוק עליו“ ר"ל לא יכלו בני ישראל לרשת את ארצו.

(4) „וכפריה“ עיני רש"י וראב"ע.

(5) נראה שענינו עיר מלוכה. ועיין פירוש בן בעלם למעלה י"ד.

(6) „העם אשר עבדת כמוש“ ק: יא קום. ובפ': שעב כמוש.

(7) „ואבדו גדולתם מחשבון עד דיבון ושממה הארץ עד נפח“ העתיק וגירס מלשון ניר

ים י"א ל"ח) ומלת ונשם מלשון שממה.

ונזלו פי אבת: 11 ורחלו מנהא ונזלו פי עיי אלמגאזי¹ פי אלבריה
 אלתי עלי גהה מואב מן משרק אלשמם: 12 ורחלו מן תם ונזלו מ
 ואדי זרד: 18 ורחלו מן תם ונזלו פי גאנב אלארנון אלדי פי אלבריה
 אלכארז ען תכס אלמוריין לאן ארנון הו אלחד בין מואב ואלמוריין
 5 14 ולדלך יקאל פי כתאב פתוח² אלה מן דרדור אלקלום ומן אלאודי
 פארנון³: 15 ומצב אלאודיה אלדי מילה אלי עמארה ער ואסנאדה אק
 תכס מואב: 16 ורחלו מן תם אלי אלביר והי אלביר אלתי קאל אללו
 למוסי ענהא אגמע אלקום חתי אעמיהם מאא: 17 חינוי אנשא אסראי
 הדה אלאנשא פקאלו אצעדי יא ביר תגאבוו להא⁴: 18 ביר חפרהו
 10 אלריסא וכראהא נבל אלקום ראסמוהא בוכאיתאדם⁵ תם רחלו מ
 תלך אלבריה אלי דאת אלעמא⁶: 19 ומן דאת אלעמא אלי אלואד

(1) "ויחננו בעיני המעברות" וכ"כ י': בלאקע אלגאזאזא: מ': וחמוא פי בלאקע אלגאזאזא =
 ויחננו בחבורות אשר בשתי גדות הנהר. עיי רשב"ם.
 (2) מ': מלאחם.
 (3) "על כן יאמר בספר גבורות ה' ממשברי ים) סוף ומתנחלים ארנון ושפך הנחל"

וגי ר"ל כשם שיוספר מגבורות השם בים סוף כן דברו מגבורותיו אשר הראה בנחלים. נרא
 שהגאון העתיק טלות "את והב" בענין הבא מלשון תרגום יונתן בן עוזאל בעלעולא דסגירותו
 וזה לשון בן בלעם בפירושו על התורה: את והב בסופה דהב אלתרגום פיה עלי מא נב
 אלואלו פי אן ואדי ארנון צנעת ללקום אעגובאת פיה ותבעה אלמפסר פקאל פי שרחת
 אלדראר פאלקלום ופי אלאודיה ארנון והדא אללפט כתיב מא ידרסה מן לם יערף סענא
 וקד אוקפת פיה מדה חתי ראית פי בעין כלאם אלערב אן אלדראר אלטיאה אלגוריה סכ
 לי אנה עבר ען קול אלמדרש פי את והב בסופה געל סופה מתל ים סוף יעני אן מן אלמוא
 אלתי צנע ללקום פיהא איאת ים סוף ופי אלאודיה ארנון ואלי הדא אשאר אלתרגום פי
 יעבר עמך ה' ואלכץ אנמא דהב אלי דכר חרוד בלד אלמאורי אלמחכום להם בה ליכרז מן ד
 חרוד בלד מואב אסתתני עליהם בה כקולה אל תצר את מואב פקאל פי חשבון עיר סיר
 וסאיר תלך אלחרוד אלדי דכר לימנע בהדא ען אלתערק עלי שי מן בלד מואב אלא
 כרז קדימא מן איריהם וצאר מלך אלמאורי כקולה ויקח את כל ארצו מידו עד ארנו
 ובעבריה: דעת התרגום היא לפי מה שמסרו הראשונים שבחל ארנון נעשו נסים לעם והלך ארחו
 בעל הפתרון ואמר בתרגומו מן המים האדירים ים סוף ובנחלים ארנון ומלת אלדראר (או
 תרגם בה והב) יבקש אותה זמן ארוך מי שאינו יודע ענינה והפשתי אחריה איוה זמן עד שראי
 באחד מערב כי דראר ענינה המים האדירים ונתברר לי שביאר לפי מה שנאמר במדרש
 והב בסופה כמו בים סוף ר"ל שמן המקומות אשר נעשו בהם אותות לעם הם ים סוף וזר
 ארנון. ולזה רמז התרגם בפסוק עד יעבר עמך ה' (שמות מ"ז מ"ז והוסיף שם ית ארנובא
 והפסוק לא כיון כי אם לזכור נבול ארץ האמורי הנתן להם להוציא ממנו תרומי ארץ מוא
 הנמנעים מהם כמו שאמר אל תצר את מואב ואמר על חשבון עיר סיחון ושאר התחומים אל
 זכר להזתירם שלא יקחו כלום מארץ מואב הויץ מה שיצא מקודם מידם ונאחזו בו האמור
 כאמרו ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון.

(4) וכן תרגם ותען שמות מ"ז כ"א ואגבתהם.

(5) "המתוקקים אותה במשענותם".

(6) "ואחר זה נסעו במדבר אל בעלת המתנה" עיין התרגומים.

(7) "אל הנחל".

זכרנו אדום תלקאה בשעב עטים ויד שדידה: 21 פלמא אבא אדום אן
 תרך אל אסראיל אן יגוז פי תכמה מאל ענה: 22 פרחלו מן רקים
 זנאת גמאעתהם אלי גבל הור: 23 פקאל אללה למוסי והרון פי גבל
 הור ענד תלם בלד אדום קאילא: 24 ינצם הרון אלי קומה פאנה לא
 דכל אלבלד אלדי אעמיתה בני אסראיל כמא קלת חין כאלפתמא 5
 אמרי: פי מא אלכצומה: 25 כד הרון ואלעזר אבנה ואצעדהמא אלי
 גבל הור: 26 ואסלך הרון תיאבה ואלבסהא אלעזר אבנה והרון ינצם
 וימות הנאך: 27 פצנע מוסי כמא אמרה אללה פצעדו אלי גבל הור
 בחצרה אלגמאעה: 28 וסלך מוסי תיאב הרון ואלבסהא אלעזר אבנה
 ומאת הרון הנאך פי ראם גבל הור: 29 ונזל מוסי ואלעזר מן אלגבל: 10
 29 פלמא ראת אלגמאעה אן הרון קד מאת בכא עליה תלאתין יומא
 גמיע אל אסראיל:

כא

1 תם סמע אלכנעאני מלך ערד אלמקים פי אלדארום באן בני
 אסראיל קד גאו טריק אתרים פחארבהם וסבא מנהם סביא: 2 פנדר 15
 אל אסראיל נדרא ללה וקאלו אן אסלמת האולי אלקום פי ידי געלת
 קראהם צואפי: 3 פסמע אללה דעא אל אסראיל ואסלם פי אידיהם
 אלכנעאני פגעלוה וקראה צואפי וסמי דלך אלמוצע חרמה: 4 תם רחלו
 מן גבל הור טריק בחר אלקלום ליסתדירו בגלד אדום וצגרת נפוסהם
 פי אלטריק: 5 פתכלמו פי אללה ופי מוסי וקאלו לם אצעדתמאנא 20
 מן מצר נמות פי אלבר ממא לים כבו ולא מא וקד צגרת נפוסנא מן
 אלטעאם אלכפיף: 6 פבעת אללה פי אלקום חיות מחרקה: 7
 לסעתהם פמאת מנהם קום כתירון: 7 פגאו אלקום אלי מוסי וקאלו
 קד אכטאנא אד תכלמנא פי אללה ופיך אדע אללה אן יזיל ענא
 אלהיאת פדעי להם מוסי: 8 פקאל אללה לה אצנע מחרקא וארפעה 25
 עלי עלם פכל מלסוע ילתפת לה תאיבא פיבקא: 9 פצנע מוסי
 תעבאנא מן נחאם ונעלה עלי עלם פכאן אי אנסאן לדגה תעבאן
 אלתפת תאיבא אלי דלך בקי חי: 10 תם רחל בנו אסראיל מן תם

(1) „כאשר דברתי כאשר מריתם פי“.

(2) „בראש חור ההר“.

(3) עיין רש“י.

(4) „בלחם הקל“ עיין ראב“ע.

(5) „השורפים“.

(6) „וכל הנשך אשר יפנה אליו בתשובה וחי“ עיין רש“י. וכן תרגם הגאון בספוק פי.

יא ליתנא תופינא בופאה אכותנא בין ידי אללה: 4 ולם ניתמא בגוק
 אללה אלי הדא אלבר נמות פיה נחן ובהאימנא: 5 ולם אצעדתמאנא
 מן מצר פניתמא בנא אלי הדא אלמוצע אלרדי מוצע לא זרע פיה
 ולא תין וגפן ורמאן חתי מא לים ללשרב: 6 פאקבל מוסי והרון הארכין¹
 5 מן בין ידי אלגוק אלי באב כבא אלמחצר פוקעא עלי וגוהמא פטהר
 נור אללה להמא: 7 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 8 כד אלעצאה
 וגזק אלגמאעה אנת והרון אכוך וקולא עלי אלעבר² בחצרתהם אן
 יכרז מאה פתכרז להם אלמא מן אלעבר ותסקיהם ובהאימהם: 9 פאכד
 מוסי אלעצא מן בין ידי אללה כמא אמרה: 10 וגזק מוסי והרון אלקום
 10 אלי הצרה אלעבר פקאל להם אסמעו יא עסאה מן הדא אלחנר נכרז
 לכם מאא³: 11 פרפע ידה וצרב אלעבר בעצאה מרתין פכרז מא
 כתיר שרבת מנה אלגמאעה ובהאימהם: 12 פקאל אללה למוסי והרון
 כמא לא תומנאהם בי ותקדסאני בחצרה בני אסראיל כדאך לא תדכלא
 הדא אלגוק אלי אלבלד אלדי אקסמת בה להם: 13 דלך מא אלכצומה
 15 אלדי כאצם בנו אסראיל רסולי רבהם בסכבה פתעטם פיהם: 14 תם
 בעת מוסי ברסל מן רקים אלי מלך אדום קאילא כדא קאל אכוך
 אסראיל אנת אעלם בגמיע אלמצאיב אלתי נאלתנא: 15 ואן אבאינא
 נולו מצר פאקמנא במצר מדה טוילה ואסי אלמצריון בנא ובאבאינא =
 16 פדעונא אללה פסמע צותנא ובעת ברסול⁴ אכרזנא מן מצר והא
 20 נחן פי קריה רקים פי טרף תכמד: 17 נריד אן נגזו פי בלדך ולסנא
 נמיל אלי ציעה ולא כרם ולא נשרב מא צהריג לכנא נסיר פי טריק
 אלגאדה לא נמיל ימינא ולא שמאלא אלי אן נגזו תכמד: 18 קאל לה
 אלאחמרי⁵ לא תגזו פי תכמי כילא באלסוף אכרז תלקאך: 19 קאל
 לה בנו אסראיל נצעד פי אלמחגה ואן שרבנא לך מאא נחן ומאשיתנא
 25 דפענא תמנה וליס אמר אלא אן נגזו פקמ⁶: 20 קאל לא תגזו כדאך

¹ ראב"ע: כדמות בורחים.

² "ודברתם על הסלע" ענינו דברו אל העדה אודות הסלע שיתן מיטו. ובפ' ללעזר = אל הסלע כמשמעו.

³ "מתאבן הזאת נוציא לכם מים" ולפי זה ה"א של הסן אינה לשאלה ולתת אלא לאמתת הדבר עיין רמב"ן ומכלל יוסי. ובכ"י י: אמן = הסן. ואפשר שלפי דעת הגאון משה חטא שחי לא צוה להכות את הסלע רק לדבר אליו.

⁴ "אשר נשבעתי להם" ובכ"י י: אעשיתם כמשמעת הכתוב.

⁵ "חמה מי מריכה אשר בעבורם רבו בני ישראל את שני נביאי אלהיהם והראה להם גדולתו" ועיין ויקרא י' ג.

⁶ "נביא" עיין רש"י.

⁷ "האדמוני" על שם עשו הוא אדום ועיין בראשית כ"ה, ל.

⁸ הגאון לא העתיק מלת "ברגליו".

טאהר רמאד אלבקררָה ויצעה כֶּאֱרֶגְ אַלְעֶסְכֶּר פִּי מוֹצֵעַ טַאֲהַר וּיְכוּן
 לַגִּמְאַעָהּ בְּנֵי אִסְרָאֵל מִחִפּוּטָא לְמַא אֲלִנְצַח¹ וְהוּ דְכוּהּ: 10 וַיִּגְסַל אֲלִנְצַמֵּעַ
 רִמְאַדְהָא תִיאַבְהָ וַיִּנְגַם אֱלִי אֲלִלִיל וְתִכּוּן לְבִנֵי אִסְרָאֵל וְלִלְגָרִיב אֲלִדְאַכַּל
 פִּימָא בִינְהֶם רֶסֶס אֲלִדְהַר: 11 וּמִן דְּנִי בְמִית מִן גְּמִיעַ אַנְפֶּס אֲלִנְאִם
 פְּלִינְגַם סְבַעָה אִיאָם: 12 וְהוּ יִתְדִכָּא מְנַה פִּי אֱלִיּוֹם אֲלִתְאַלֶּת וּפִי אֱלִיּוֹם 5
 אֲלִסְאַבְעַ פִּיטְהַר וְאֵן לִם יִתְדִךְ מְנַה פִּיהוּמָא פִּלְא יִטְהַר: 13 פְּכַל מִן דְּנָא
 בְּמִית מִן נְפּוּס אֲלִנְאִם אֲלִדִּי יְמוֹת וְלֹא יִתְדִכָּא פִּקְד נְגַם מִסְכֵּן אֲלִלְהָ
 אֵן דְּכִלְהָ² פִּינְקִטֵּעַ דְּלִךְ אֲלִאֲנִסְאַן מִן בִּין אֲלִגּוּק³ אִדּ מַא אֲלִנְצַח לִם
 יִרְשׁ עֲלִיהָ פְּהוּ נְגַם לְדִלְךְ וַנְּגַאֲסִתְהָ עֲלִיהָ אֲבִדָּא⁴: 14 וְהִדְהָ אֲלִשְׂרִיעָהּ
 אִי אֲנִסְאַן מֵאֵת פִּי כְּבֹא פְּכַל מִן דְּכַל אֱלִיהָ וְגְמִיעַ מַא פִּיהָ יִנְגַם סְבַעָה 10
 אִיאָם: 15 וְכֹל אֲנָא מִפְּתוּחַ מַא לִים עֲלִיהָ צְמֵאִם מְקִיד פְּהוּ נְגַם: 16 וְכֹל
 מִן דְּנָא עֲלִי וְגַה אֲלִצְחָרָא בְּקִתִּיל סִיף אִו מִית אִו עֵטֶם אֲנִסְאַן אִו קְבֵר
 יִנְגַם סְבַעָה אִיאָם: 17 וְלִוּוּבְד לֵה מִן רִמְאַד⁵ חֲרִיק אֲלִדְכוּהּ וַיִּצַב עֲלִיהָ
 טַאָא מִן נְבִיעַ פִּי אֲנָא: 18 וַיֵּאכֹד רְגַל טַאֲהַר שִׂיא מִן צַעֲתֵר⁶ וַיִּגְמַסְהָ
 פִּי דְלִךְ אֲלִמָּא וַיִּנְצַח מְנַה עֲלִי אֲלִכְבָּא וְעֲלִי גְמִיעַ אֲלִאֲנִיָּה וְאַלְנְפּוּס אֲלִתִּי 15
 כְּאַנֶּת פִּיהָ וְעֲלִי אֲלִדְאַנִי בְּאַלְעֵטֶם אִו בְּאַלְקִתִּיל אִו אֲלִמִּית אִו אֲלִקְבֵר:
 19 כְּדִאךְ יִנְצַח אֲלִטְאַהַר עֲלִי אֲלִנְגַם פִּי אֱלִיּוֹם אֲלִתְאַלֶּת וְאַלְסְאַבְעַ פְּאַדָּא
 דְּכֹאָה פִּי אֱלִיּוֹם אֲלִסְאַבְעַ⁷ גַּסַּל תִּיאַבְהָ וְרַחֵץ בְּאַלְמָא וְטַהַר בְּאַלְעֵשִׂי:
 20 וְאַיִ רְגַל תִּנְגַם וְלִם יִתְדִךְ פִּינְקִטֵּעַ דְּלִךְ אֲלִאֲנִסְאַן מִן בִּין אֲלִגּוּק לְמַא
 נְגַם מְקִדֶּם אֲלִלְהָ אִדּ דְּכִלְהָ וְלִם יִנְצַח עֲלִיהָ מַא אֲלִנְצַח פְּהוּ נְגַם 20
 21 וּיְכוּן לְהֶם הִדְא רֶסֶס אֲלִדְהַר וְנִאֲצַח מַא אֲלִנְצַח יִגְסַל תִּיאַבְהָ וּמִן
 לְאַמַּם מַא אֲלִנְצַח יִנְגַם אֱלִי אֲלִלִיל: 22 וְכֹל מַא לְאַמַּסְהָ אֲלִנְגַם יִנְגַם
 פִּאֵן כֹּאֵן אֲנִסְאַן דְּנָא בַּה פְּלִינְגַם אֱלִי אֲלִלִיל:

ב

1 תִּם גָּאוּ בְּנֵי אִסְרָאֵל אֲנְמַעִין¹ אֱלִי בְרִיָּה צִין פִּי אֲלִשְׂהַר אֲלִאוּל 25
 וְאַקֶּאֶם אֲלִקּוּם פִּי רְקִים וּמֵאֵתֵת הַנֶּאֱךְ מְרִים וּדְפַנֶּת תִּם: 2 וְלִם יְכֵן מַא
 לַגִּמְאַעָהּ פִּתְגּוּקוּ עֲלִי מוּסִי וְהַרוּן: 3 וְלִמָּא כְּאַצֶּם אֲלִקּוּם מוּסִי קֶאֱלוּ

¹ «למי הויה» עיין רש"י.

² «אם נכנס בו» עיין רש"י וכן תרגם למטה פסוק כ'.

³ «ונכרת האיש שהוא מתוך הקהל» כמו שאמר למטה פסוק כ'.

⁴ ראב"ע: המיד. רש"י: אעפ"י שטבל.

⁵ הגאון העתיק כאלו נכתב «מאפר» באל"ף.

⁶ «מעט אוב».

⁷ ספרי: וחטאו ביום השביעי ואח"כ וכנס בגדיו וגו'.

⁸ «כלם יחד» עיין רש"י וראב"ע.

יחמלון וזרהם רסם אלדהר עלי מר אנאלהם ופימא בין אסראיל לא
 ינחלו נחלה: 24 פאן עשור בני אסראיל אלתי ירפעונהא ללה רפיעה
 געלתהא ללליואניין נחלה פלדלך קלת להם פי מא בין בני אסראיל לא
 ינחלו נחלה: 25 וכלם אללה מוסי קאילא: 26 ומר אלליואניין וקל להם
 5 אדא תאכדון מן בני אסראיל אלעשור אלתי געלתהא לכס מנהם
 בנחלתכם פארפעו מנהא רפיעה ללה עשרא מן אלעשור: 17 ודלך אן
 תחסב לכס רפאיעכם כאלבר לבני אסראיל מן אלבדאר⁽¹⁾ וכאלסלאפה
 מן אלתנאר: 28 פכדאך תרפעו אנתם איצא רפיעה ללה מן גמיע
 אעשארכם אלתי תאכדונהא מן בני אסראיל ואעטו רפיעה אללה מנהא
 10 להרון אלמאם: 29 וליכן מא תרפעונהא ללה מן גמיע עטאאכם
 אנודהא ואכצהא מנהא⁽²⁾: 30 וקל להם⁽³⁾ אדא רפעתם אנודה מנה
 צאר אלבאקי לכס יא ליואניון כגלה בני אסראיל מן אלבדאר ואלתנאר⁽⁴⁾:
 31 ונאזו אן תאכלה⁽⁵⁾ פי כל מוצע אנתם ואהלכם לאנה אגרתכם כדל
 כדמתכם פי ככא אלמחצר: 32 ולא תחמלו ענה וזרא ענד רפעכם אנודה
 15 מנה ואקדאם בני אסראיל לא תבדלוהא ולא תהלכו:

יט

1 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: 2 הדא רסם אלשריעה
 אלתי אמר אללה בהא מר בני אסראיל באן יאתוך בבקרה צפרא
 צחיחה מא לים פיהא עיב ממא לם יקע⁽⁶⁾ עליהא ניר: 3 ואדפעהא
 20 אלי אלעזר אלמאם יכרנהא כארג אלעסכר וידבחהא בחצרתה⁽⁷⁾:
 4 ויאכד מן דמהא באצבעה וינצה מקאבל ונה כבא אלמצר מנה סבע
 מראר: 5 ויאמר בחרקאה⁽⁸⁾ בחצרתה גלדהא מע לחמהא ודמהא
 ופרתהא: 6 תם יאכד אלמאם עוד ארו וצעתרא וצבג קרמז וילקי
 דלך אלי וסט חריקהא: 7 ויגסל תיאבה הדא אלמאם⁽⁹⁾ וירחיך בדנה
 25 באלמא ובעד דלך ידכל אלי אלעסכר וינגם אלי אלמגיב: 8 ואלמחרקהא
 יגסל תיאבה וירחיך בדנה באלמא וינגם אלי אלמגיב: 9 ויגמע רגל

(1) כדגן לבני ישראל מן הגורן עיין רש"י.

(2) "ואשר תריכו להי מכל מתנותיכם יהיה הטוב והמובחר שבתן".

(3) ר"ל ללויים. עיין ספרי.

(4) "יהיה הנשאר לכם, הלויים, כתבואת בני ישראל מן הגורן והיקב" עיי' למעלה פסוק כ"ז.

(5) "ומותר לאכלו" עיין ראב"ע.

(6) ובכ"י י: ושלע.

(7) ר"ל יצוה להוציאה מחוץ למחנה ושתשחט לפניו. רש"י: זר שוחט ואלעזר רואה.

(8) "ויצוה לשרפה". ספרי: אחר שורף ואלעזר רואה.

(9) "הכהן הזה" ר"ל המשליך את האזוב. עיין ספרי.

אמאמתכם לזמיע אמור אלמדבּח ודאכל אלסנף ותכדמונה פקד געלת
אמאמתכם כדמף מוהובה ואי אנבוי תקדם אליהא פליקתל: 8 תם כלם
אללה הרון פקאל אני קד אעטיתך חפּט רפאיעי מן זמיע אקדאם בני
אסראיל¹ אעטיתהא לך מסחא² ולבניך רסם אלהר: 9 הלא יכון
לך מן זואיץ אלאקדאם מן בעד אלמחרק³ מן זמיע קראבינהם וברהם 5
ודכותהם וקרבאן אלאתם אלדי יאתוני בה פהו מן זואיץ אלאקדאם לך
ולבניך: 10 ובזאיץ אלטהר⁴ תאכלה כל דכר יאכל מנה כדאך יכון
לך קדסא: 11 והיה לך רפאיע עמאיהם מן זמיע מחרבאת בני אסראיל
לך אעטיתהא ולבניך ולבנאתך מעך רסם אלהר וכל טאהר פי מנולך
יאכלהא: 12 וזמיע אגוד אלהן ואלעציר ואלבר⁵ אואילהא אלתי 10
יגעלונהא ללה קד געלתהא לך: 18 ובכור כל מא פי ריאצהם אלתי
יאתון בהא ללה תכון לך וכל טאהר פי מנולך יאכלהא: 14 וזמיע צואף
פי אל אסראיל יכון לך: 15 וכל אול בטן מן כל בשרי אלדי יקדמונה
ללה מן אנסאן ובהימה יכון לך לכן יגב אן תפדי בכור אלנאם ובכור
אלבהימה אלנגסה: 16 ופדא אלנאם⁶ מן אבן שהר בקימתה כמסה 15
מתאקיל פצה במתקאל אלקדם והו עשרון דאנקא: 17 פאמא בכור
אלבקר ואלצאן ואלמאעז פלא תפדהא פאנהא מקדסה רש דמהא עלי
אלמדבּח וקתר שחומהא קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 18 ולחמהא
יכון לך כקיץ אלתחרוך וסאק אלימני יכון לך: 19 וסאיר רפאיע אלאקדאם
אלתי ירפעוניהא בנו אסראיל ללה געלתהא לך ולבניך ולבנאתך מעך 20
רסם אלהר עהר תבת אלהר הו⁷ ללה לך ולנסלך מן בעדך: 20 תם
קאל אללה לה פי ריאצהם לא תנחל ולא יכן לך קסם פימא בינהם
פאני קד געלת קסמך ונחלתך פימא בין בני אסראיל⁸: 21 ולבני לוי
קד געלת כל עשר מן אל אסראיל נחלה בדל כדמתהם אלדיין יכדמון
כבא אלמחצר: 22 ולא יתקדם איצא בנו אסראיל אלי כבא אלמחצר 25
פוחמלון זורא ויהלכון: 23 ויכדם אלליואניון וחדהם⁹ כבא אלמחצר והם

¹ "את תרומתי מכל קדשי בני ישראל".

² גראח שריל מסני שנמשחת או מן חיום שנמשחת וכו' קרא ד' ל"ח העתיק מלת
מסחה חצה = חלק.

³ לאחר הקטרת האישום.

⁴ "ובמקום חיותר טהור" וזה בעורה. ועיין רש"י.

⁵ "החיתר טוב מן השמן והחירוש והדגן" עיין התרומים וראב"ע.

⁶ תרגם יונתן: ופרקוניה דבר נש.

⁷ "ברית קיימת לעולם היא" עיין רש"י ורשב"ם.

⁸ "אני נתתי חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל" עיין ת"א וספרי. ובכ"י י: קד געלת
קראבין קסמך = אני נתתי קרבנותי חלקך.

⁹ "לבדם".

עלי עצה לוי לאנך אנמא תאכד עצה ואחדה לגמלה ביות אבאיהם⁽¹⁾:
 19 וצעהא פי כבא אלמחצר בין ידי אלשהאדה אלתי אחצרך הנאך:
 20 פאלרגל אלדי אכתארה תפרע עצה חתי אהדי עני תדמר בני
 אסראיל אלדין הם מתדמרון עליכם: 21 פכלם מוסי בני אסראיל פדפע
 5 אליה כל אשראפהם עצה מן כל שריף לביות אבאיהם אתנתא עשרה
 עצה ועצהה הרון פימא בינהם⁽²⁾: 22 פוצעהא מוסי בין ידי אללה פי
 כבא אלשהאדה: 23 פלמא כאן מן גד דכל מוסי אלי כבא אלשהאדה
 פאדא קד פרעת עצהה הרון אלתי הי לבית לוי פאכרנת פרועא ונורת
 נוארא ועקדת לווא: 24 תם אכרג מוסי גמיע אלעצה מן בין ידי אללה אלי
 10 גמיע בני אסראיל פנטר כל ואחד אלי עצהא פאכדהא⁽³⁾: 25 תם קאל
 אללה למוסי רד עצה הרון בין ידי אלשהאדה תכון חפט עלאמה לדוי
 אלכלף פיפנא תדמרהם עלי ולא יהלכון: 26 פצנע מוסי כמא אמרה
 אללה מן דלך: 27 תם קאל בנו אסראיל למוסי הודא תופי מנא ובאד
 מנא פכלנא האלכון⁽⁴⁾: 28 ואדא כאן כל מן תקדם אלי מסכן אללה
 15 יהלך פהא נחן פאנון מתופון⁽⁵⁾:

יח

1 פקאל אללה להרון אנת ובנוך ואל אביך מעך תחמלון וזר
 אלמקדם ואנת ובנוך מעך תחמלון וזר אמאמתכם: 2 ואיצא אכותך
 סבט לוי סבט אביך קדמהם אליך פינצאפו אליך ויכדמוך ואנת ובנוך
 20 מעך פקט⁽⁶⁾ בין ידי כבא אלשהאדה: 3 ויחפטו מחפטך ומחפט גמיע
 אלכבא ואמא אלי אניה אלקדם ואלי אלמדבח לא יתקדמו⁽⁷⁾ כילא
 יהלבו איצא הם ואיצא אנתם: 4 ואלמנצאפון אליך יחפטון⁽⁸⁾ חפט כבא
 אלמחצר וגמיע כדמתה ואגנבי לא יתקדם אליכם: 5 ותחפטון חפט
 אלקדם וחפט אלמדבח ולא יכון זיאדה סבט עלי בני אסראיל: 6 פאני
 25 קד אכדת אכותכם אלליואניין מן בין בני אסראיל ונעלתהא הבח
 לכם ללה ליכדמו כדמה כבא אלמחצר: 7 ואנת ובנוך מעך תחפטון

(1) „כי לא תקח רק מטה אחד לכל בתי אבותם“.

(2) נראה שצ"ל בינהא.

(3) „וירא כל אחד משהו ויקחהו“.

(4) ר"ל הן גועו רבים ממנו ואכדו רבים ממנו ונרא פן נמות כלנו.

(5) „הנה אנתו תמנו ונענו“.

(6) ראביע: לכדכם ולא חלויים.

(7) פ: ויחפטו מחפטך ומחפט כל אלמטרב לכן לא יתקדמו אלי אלה אלקדם

ואלמדבח לילא ימותו הם ואנתם.

(8) „והנלוים עליך ישמרו“

הרבו מן שדה צותהם⁽¹⁾ לאנהם קאלו כילא תבתלענא אלארין:
 85 ונאר ברגת מן ענד אללה ואחרקת אלמאיתין וכמסין אלרגל מקרבי
 אלכבור:

יז

- 1 וכלם אללה מוסי קאילא: 2 מר אלעזר אבן הרון אלאמאם 5
 באן ירפע אלמגמאר מן בין אלמחרקין⁽²⁾ וידי אלנאר הנאך לאנהא
 קד תקדסת: 3 פאמא מגמאר אולאך אלמכטיין עלי נפוסהם פיצנעוהא
 צפאיה רקאקא גשאא ללמדבח פאנהם למא קדמוהא בין ידי אללה קד
 תקדסת ותציר עלאמה לבני אסראיל: 4 פאכד אלעזר אלאמאם
 אלמגמאר אלנהאם אלתי קדמוהא אלמחרקין פארקוהא צפאיה ללמדבח: 10
 5 דכרא לבני אסראיל לבי לא יתקדם רגל אננבי מן לים הו מן נסל
 הרון ליבכר בכורא בין ידי אללה ולא יכון בקרח וגמועה כמא נזל
 אללה עלי יד מוסי פיה⁽³⁾: 6 ותדמרת גמאעה בני אסראיל מן גר עלי
 מוסי והרון קאילין אנתמא קתלתמא מן אמיה⁽⁴⁾ אללה: 7 פלמא תגוקו
 עליהמא אלפתו אלי כבא אלמחצר פאדא בנור אללה קד טהר פי 15
 אלגמאם⁽⁵⁾: 8 פתקדם מוסי והרון בין ידי כבא אלמחצר: 9 וכלם
 אללה מוסי קאילא: 10 אן ארתפעתמא מן בין הדה אלגמאעה אפניתהם
 כטרפה⁽⁶⁾ פוקעא עלי וגוהמא: 11 וקאל מוסי להרון כד אלמגמרה
 ואגעל עליהא נארא מן פוק אלמדבח ואלק בכורא ואדהב בה מסרעא
 אלי אלגמאעה ואסתגפר ענהם פאן אלסכט קד כרג מן בין ידי אללה 20
 וקד בדא בהם אלצדאם: 12 פאכד דלך הרון כמא קאל מוסי וחאצר
 אלי וסט אלגוק פאדא באלובא קד אבתדא בהם פככר אלכבור ואסתגפר
 ענהם: 18 ווקף בין אלמותי ואלאחיא פאנחכם אלובא: 14 פכאן ערד
 מן מאת בדלך אלובא ארבעה עשר אלפא וסבע מאיה סוי מן מאת
 בסבב קרח: 15 ורגע הרון אלי מוסי אלי כאב כבא אלמחצר וקד 25
 אנחכם אלובא: 16 תם כלם אללה מוסי קאילא: 17 מר בני אסראיל וכד
 מנהם עצא עצא לכל בית מן אשראפהם לביות אבאיהם יכון דלך אתנתא
 עשרה עצא ואכתב אסם כל רגל עלי עצאה: 18 ואסם הרון פאכתבה

(1) "לצעקת קולם" עיין רשב"ם.

(2) "סבין הנשרפים" וכן הרגם אונקלס.

(3) "ר"ל כאשר גלה ה' דעתו למשה על קרח. עי' ראב"ע שהביא הפירוש הזה בשם ר"א.

(4) "מעם ח" ובפ' נוסף: כלקא = אנשים.

(5) "והנה כבוד ה' נראה בעיני".

(6) עיין למעלה מז' כ"א והתערה שם.

תתראם עלינא איצא תרוסא: 14 ואיצא לם תדכלנא אלי בלד יפיץ לבנא ועסלא ולא אעטיתנא נחלה מן ציעה וכרם פלו תהדרת האולאך אלקום בקלע עיונהם לם נצר אליך⁽¹⁾: 15 פאשתד דלך עלי מוסי גדא פקאל אללהם לא תקבל בכורהם ודל בה עלי אני לם אסכר לאחדהם 5 חמארא פצלא ען אני אסי אלי אחדהם⁽²⁾: 16 תם קאל מוסי לקרה אנת וגמועך אחצרו בין ידי אללה מע הרון גדא: 17 וליאכד כל רגל מגמרה ואלקו עליהא בכורה וקדמוהא בין ידי אללה מאיתין וכמסין מגמרה ואת והרון כל ואחד מגמרתה: 18 פאכד כל ואחד מגמרתה וגעלו פיהא נארא ואלקו עליהא בכורה ווקפו עלי באב כבא אלמחצר 10 ומוסי והרון: 19 וגזק עליהם קרה גמיע אלגמאעה אלי באב כבא אלמחצר פטהר נור אללה לגמיעהם: 20 וכלם אללה מוסי והרון תכלימא: 21 אן אנפרותמא מן בין הדה אלגמאעה אפניתהם כטרפה⁽³⁾: 22 פוקעא עלי וגוההמא וקאלא יא טאיך יא אלאה ארואח כל כשרי ארגל ואחד⁽⁴⁾ יכטי ועלי כל אלגמאעה תסכט: 23 וכלם אללה מוסי 15 קאילא: 24 מר אלגמאעה וקל להם ארתפעו ען חואלי מסכן קרה דתן ואכירם: 25 פקאם מוסי ומצי אלי דתן ואכירם ומצו מעה שיוף בני אסראיל: 26 פכלם אלגמאעה וקאל להם אעתולו מן אכביה האולי אלקום אלפאלמין ולא תדנו בשי ממא הו להם כילא תנסאפו בגמיע כטאיאהם: 27 פארתפעו ען חואלי מסכן קרה דתן ואכירם והמא כרנא 20 איצא פאנתצבא עלי באב כבאיהמא ונסאוהמא ובנוהמא ואטפאלהמא⁽⁵⁾: 28 פקאל מוסי בהדה תעלמון אן אללה בעת בי אן אעמל גמיע הדה אלאעמאל וליס מן תלקא נפסי: 29 אן מאת האולי אלקום כמות כל אלנאם וטולבו במטאלבתהם פליס אללה בעת בי: 30 ואן בלק אללה בלקא אן תפתח אלארץ פאהא פתבתלעהם וגמיע מא להם פינולון 25 אחיא אלי אלתרי עלמתם אן האולי אלקום קד עצו אללה: 31 פכאן ענד פראגה מן קול הדה אלכלאם אנשקת אלארץ אלתי תחתהם: 32 ופתחת אלארץ פאהא פאבתלעתהם וביותהם וכל אנסאן לקרה וגמיע אלסרה: 33 פנולו הם וגמיע מאלהם אחיא אלי אלתרי ותגטת עליהם אלארץ ובאדו מן בין אלגוק: 34 וגמיע בני אסראיל אלדין חואליהם

(1) אף כי תפחידם לעקר עיני האנשים ההם.

(2) אל תקבל קטרתם ויודע בזה שאני לא העמסתי כושא על חמור אחד כהם ואף כי הרעותי את אחד כהם.

(3) אם תכדלו מתוך העדה הזאת אכלה אותם וכמו זה תרגם למטה י"ז ו' ועי' תרגום הגאון שמות ל"ב ו'.

(4) כן הוא בכ"י ו' ובפ' אבל בקי' ארגל אלו אחד.

(5) בכ"י ו' ובפ' נוסף: לירו מא יכון = לראות מה יהיה.

כֹּאֲרֵז אֲלַעֲסֶכֶר: ⁸⁶ פִּכְוֹה כֹּאֲרֵז אֲלַעֲסֶכֶר וּרְגֻמוֹה בְּאַלְחָנָרֵה חֲתִי
טַחַת כִּמָּא אֲמַר אֱלֹהֵה מוֹסִי: ⁸⁷ וְקֹאֵל אֱלֹהֵה לְמוֹסִי קֹאִילֵא: ⁸⁸ מֵר
בְּנֵי אִסְרָאֵיל וְקֹל לְהֵם אֵן יִצְנַעוּ לְהֵם דְּוֹאֲבֵה עֲלֵי אֲכַנָּאֵף אֲזַרְהֵם ¹ עֲלֵי
מֵר אֲנִיֵּאלֵהֵם וַיִּגְעֵלוּ עֲלֵי דְוֹאֲבֵה אֲלַכְנָף סֶלְךְ אֲסַמְאֲנִגְוֹן: ⁸⁹ פִּיכּוֹן דְּלֶךְ
לְכֵם דְּוֹאֲבֵה טֵאֲהֲרֵה ² תְּרוּהָא פִּתְדִכְרוּ גְמִיעַ וְצִיאֵי אֱלֹהֵה וְתַעֲמִלוּהָ ⁵
וְלֹא תְרוּמוּ אֲתַבְּאֵעַ קְלוֹבְכֵם וְעִיוֹנְכֵם אֱלֹתֵי אַנְתֵּם טֵאֲנֹן וְרֵאֲהָא:
⁴⁰ לְבֵי תְדַכְרוּ דְּלֶךְ דֵּאִימֵה ³ וְתַעֲמִלוּ גְמִיעַ וְצִיאֵי פִּתְכּוֹנוּ מִקְדָּסִין
לְאַלְאֵהֵכֶם: ⁴¹ אֲנָא אֱלֹהֵה רִבְכֵם אֱלֹדֵי אֲכַרְגַּתְכֵם מִן בְּלַד מִצְרַיִם
לְאַבּוֹן לְכֵם אֲלֵאֲהָא אֲנָא אֱלֹהֵה רִבְכֵם אֱלֹדֵאִים אֲלַבְּקֵה ⁴:

טז

10

¹ וְתַקְדָּם ⁵ קִרְחַ בֶּן יִצְהָר בֶּן קֵהַת בֶּן לֵוִי וְרֹדֵן וְאַבִּירִים אֲבִנָּא
אִילֵאֲב וְאוֹן בֶּן פֶּלֶת בְּנוֹ רֵאוּבֵן: ² פּוֹקְפוּ אִמָּם מוֹסִי וְאַנָּם מִן בְּנֵי
אִסְרָאֵיל מֵאִיתָאֵן וְכַמְסוֹן אִשְׂרָאֵף אֲלַגְמָאֵעָה דְּעֵאֵה מַחְצֵר דְּוֹו אֲסַמָּא:
³ פִּתְגֹּקוּ עֲלֵי מוֹסִי וְהֲרוֹן וְקֹאֵלוּ לְהַמָּא חֲסַבְכֵמָא רֵיאַסְהָ ⁶ אֵד אֲלַגְמָאֵעָה
כִּלְהֵם מִקְדָּסִין וְפִימָא בִּינְהֵם נוֹר אֱלֹהֵה פִּמָּא בְּאַלְכֵמָא תִּתְשַׁרְפָּאֵן עֲלֵי ¹⁵
גֹּק אֱלֹהֵה: ⁴ פִּסְמַע דְּלֶךְ מוֹסִי וּוּקַע עֲלֵי וְגַהֵה ⁷: ⁸ פִּכְלֵם קִרְחַ וְכֹל
גְמוּעָה ⁸ וְקֹאֵל לְהֵם גְּדֵא יַעֲרַף אֱלֹהֵה מִן הוּוּ לְהוּוּ אֲלַמְקָדָם פִּיקְרָבָה אֱלֹהֵה
וּמִן יִכְתָּאֲרֵה יִקְרָבָה אֱלֹהֵה: ⁶ אֲצַנְעוּ כִּלְהֵה כְּדוּ מִגְּמֵר קִרְחַ וְכֹל גְמוּעָה:
⁷ וְאַגְעֵלוּ עֲלֵיהָא נֹאֲרָא וְאַלְקוּ פִּיהָא בְּכוֹרָא בֵּין יְדֵי אֱלֹהֵה גְדֵא פִּאִירֵגֵל
אֲכַתָּאֲרֵה אֱלֹהֵה פִּהוּ אֲלַמְקָדָם חֲסַבְכֵם דְּלֶךְ יֵא בְּנֵי לֵוִי: ⁸ תֵּם קֹאֵל ²⁰
מוֹסִי לְהֵם ⁹ אֲסַמְעוּ יֵא בְּנֵי לֵוִי: ⁹ אֲקִלִּיל עֲנִדְכֵם אֵד אֲפִרְזֵכֵם אֲלֵאֲהָ
אִסְרָאֵיל מִן גְּמֵאֵעַתְהֵם פִּקְרָבְכֵם אֱלֹהֵה לְתַכְדָּמוּ כְּדַמָּה מַסְכְּנָה וְתַקְפוּ
בֵּין יְדֵי אֲלַגְמָאֵעָה תַכְדָּמוֹנְהֵם: ¹⁰ פִּכְדָּאֵךְ קִרְבֶּךְ וְסֵאִיר אֲכֹתֶךְ בְּנֵי לֵוִי
מַעֲךְ חֲתִי טַלְכַתֵּם אֲלֵאֲמָמָה אִיצָא: ¹¹ לְדֶלְךְ אַנְתֵּ וְכֹל גְמוּעָךְ
אֲלַמְגַּתְמַעוֹן עֲלֵי אֱלֹהֵה וְהֲרוֹן מִן הוּוּ חֲתִי תַתְדָּמְרוּ עֲלֵיהָ: ¹² תֵּם בַּעַת ²⁵
מוֹסִי יַדְעוּ בְּדַתְן וְאַבִּירִים אֲבִנֵי אִילֵאֲב פִּקֵּאלֵא לֹא נַצְעֵד: ¹³ אֲקִלִּיל טֵא
אַצְעֵדְתֵּנָא מִן בְּלַד יִפְיִץ אֲלַלְבָּן וְאַלְעַסֵּל לְתַקְתֵּלְנָא פִּי אֲלַבֵּר חֲתִי

(1) תַּבְנֵד הַעֲלִיין.

(2) רִשְׁבִּים: הַצִּיעִית חוּה יִהִי לְכֵם לְרֵאִייהָ.

(3) לְסַעַן תּוֹכְרוּ זֶה חֲמוּדֵי.

(4) חֲחוּ לַעֲדֵי. — (5) יִקְרָבֵי.

(6) וְכֵן תְּרַגְּם וַיִּנְתֵּן: מִנִּי לְכֹן רִבְכֵתָא.

(7) כִּבִּי יֵבֶשׁ: יִלְחַם אֱלֹהֵי = לְבַקֵּשׁ חוּן.

(8) רַע שִׁבְכַל חֲפִרְשָׁה תּוֹאֵת תּוֹאֵן הַשְּׁחִיטֵשׁ כִּסְלֵת גְמוּעַ לַעֲדַת קִרְחַ וְכִסְלֵת גְמֵאֵנָה

לַעֲדַת יִשְׂרָאֵל.

(9) יִיאַסֵּר מִשָּׁה לְחַסִּי רִיל לְקִרְחַ וְלְכֹל עֲדַתֵּי.

מעכם או סכן פימא בינכם עלי מרֵ אניאלכם פעמל קרבנא אראד אן
 יכון מקבולא מרציִא ללה פכמא תצנעון כדאך יצנע: 15 יֵאִהא
 אלגִּוקי רסם ואחד לכם וללגריב אלדכיל רסם אלדהר עלי מרֵ
 אניאלכם כמא אן אלגריב מתלכם בין ידי אללה: 16 כדאך שריעֵה
 5 (ואחדֵה) וחכם ואחד יכון לכם וללגריב אלדכיל פימא בינכם: 17 תם
 כלם אללה מוסי קאילא: 18 מר בני אסראיל וקל להם אדא דכלתם
 אלי אלבלד אלדי אנא מדכלכם אליה: 19 פמתי מא אכלתם מן
 טעאמה פארפעו רפיעֵה ללה: 20 אֵל עגינכם גִּרדקֵה תרפעוהא רפיעֵה
 כרפיעֵה אלבדאר כדאך תרפעוהא: 21 וכדאך מן אֵל עגינכם תנעלו
 10 ללה רפיעֵה עלי מרֵ אניאלכם: 22 ואן סהותם פלם תעמלו הדיה
 אלוציאא אלתי אמר אללה בהא מוסי: 23 מתל גִּמיע מא אמר אללה
 בה עלי יד מוסי מן יום אבתדי באלאמרֵה (והלם אלי אניאלכם: 24 פאן
 כאן אלסהו ען עיון אלגמאעֵה) פליצנעו רתא מן אלבקר צעידֵה מקבולא
 מרציִא ללה ומעה ברֵ ומזאג כמא יגב ועתוד מן אלמאעו ללדכוֹה:
 15 25 ויסתגפר אלמאם ען גִּמאעֵה בני אסראיל פיגפר להם אד דלך סהו
 והם פאתו בצעידתהם) קרבנא ללה ודכותהם בין ידי אללה עלי
 סהוהם: 26 פיגפר לגמאעֵה בני אסראיל וללגריב אלדכיל פימא בינכם
 אד גִּמיע אלקום עלי סהו: 27 ואן אכטא אנסאן ואחד כדלך סהו
 פליקרֵב שאֵה אבנֵה סנתהא ללדכוֹה: 28 פיסתגפר אלמאם ען דלך
 20 אלאנסאן אלסאהי עלי מא אכטא סהו בין ידי אללה פיגפר לה ויצפח
 ענה: 29 אלצריה מן בני אסראיל ואלגריב אלדכיל פימא בינכם שריעֵה
 ואחדֵה תכון לכם למן יכטי סהו: 30 ואֵי אנסאן צנע דלך ביד רפיעֵה
 מן אלצריה ואלדכיל פהו קדף רבה וינקטע דלך אלאנסאן מן בין
 קומה: 31 למא אודרא בכלאם אללה ופסך עהדה) פינקטע דלך
 25 אלאנסאן אנקטאעא וזרה עליה: 32 ולמא אקאם בנו אסראיל פי
 אלברֵ וגדו רגֵלא יחתטב חטבא פי יום אלסבת: 33 פקדֵמוה אלדין
 וגדוה יחתטב חטבא אלי מוסי והרון וסאיר אלגמאעֵה: 34 ווצעוה פי
 אלחכם לאנה לם יפסֵר להם מא יצנע בה: 35 פקאל אללה למוסי
 יקתל אלרגל קתלא ודלך אן ירגמוה באלהגארה גִּמיע אלגמאעֵה

(1) „אתם הקהל“ התייחס הוא לקריאה. עיי רמב״ע שהשיג על העתקת הגאון בשם ״א.

(2) „כמו שהגר הוא ככם לפני ה' כן תחיה לכם תורה אחת“.

(3) „ככל אשר צוה וכו' מיום אשר החל לצוות“.

(4) נראה שכוון אל הקהל ששגה לפי שראשו העדה ושופטיה לא תורו כהוגן. עיי רש״י.

(5) „עולתם“ וכן איתא בספרי קרבנם אשה לה' זו עולה.

(6) „כריתו“ פ': וציתה = מצותו.

פראמו אלבלד: 39 ולמא כלם מוסי בהדא אלכלאם גמאעה בני אסראיל
 חון אלקום גדא: 40 ואדלנו באלגדאה פצעדו אלי ראם אלגבל וקאלו
 הא נחן צאעדון אלי אלמוצע אלדי אמרנא אללה! פקד אכטאנא:
 41 קאל להם מוסי יא קום לא תתנאוזו אמר אללה פאנהא לא תננח:
 42 לא תצעדו פאן אללה לים הו מעכם ולא תנצדמו בין ידי אעדאיכם: 5
 43 לאן אלעמאלקיון ואלכנעאניון תם בין ידיכם פתקעון באלסיף לאנכם
 רגעתם ען טאעה אללה ולא יכון אללה מעכם: 44 פאעתדו וצעדו?¹
 אלי ראם אלגבל וצנדוק עהד אללה ומוסי לם יזולא מן וסט אלעסכר:
 45 פנזל אלעמאלקיון ואלכנעאניון אלמקימון פי דלך אלגבל פצרבוהם
 10 (וטרוהם?) אלי הרמה:

טו

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל וקל להם
 אדא דכלתם אלי בלד סכנאכם אלדי אנא מעטיכם הנאך: 3 פקרבתם
 קרבאנא ללה צעידה או דביחא תסויג נדר או תברעא או פי אעיאדכם
 וארדתם אן יכון מקבולא מרציא ללה מן אלבקר או מן אלגנס: 15
 4 פליקרב צאחב דלך אלקרבאן מעה ללה! מן אלבר עשר סמיד
 מלתות ברבע קסט דהן: 5 וכמרא ללמזאג רבע קסט תצנעהא מע
 אלצעידה או מע אלדבה ללחמל אלואחד: 6 וללכבש? פקדם מן אלבר
 עשרין מן סמיד מלתות בתלת קסט דהן: 7 וכמרא ללמזאג תלת קסט
 תקרבה מקבולא מרציא ללה: 8 ואן צנעת מן אלבקר צעידה או דבא 20
 תסויג נדר או סלאמה ללה: 9 פליקרב מעה מן אלבר תלאתה עשור מן
 סמיד מלתות בנצף קסט דהן: 10 וכמרא קרבה ללמזאג נצף קסט
 קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 11 כדא יצנע מע כל תור ומע כל
 כביש ומע כל ראם מן אלחמל או מן אלמאעז: 12 בחסב אחצא מא
 תקרבון כדאך אצנעו מע כל ואחד מן אלמחציון: 13 כדא יצנע כל 25
 צדיה אדא קרב קרבאנא מקבולא מרציא ללה: 14 ואי דכיל דכל

(1) פ' הוסיף: באלצעוד אליה = לעלות בו.

(2) „ויכינו עצמם ויעלו“ ואפשר שענינו כמו פתעדו = ויעברו על דבר ה'. ובעל
 העושר פירש נתנאו ודו זה דומה לדברים א' מ"ג: ותוידו לעלות ההרה. ואונקלס תרגם כאן
 וארשעו כמו שתרגם שם ותוידו.

(3) פ': וחטמוהם ענין שכירה. ע"י מכלל יופי וכן תרגם הגאון וכתותי (תהלים פ"ט כ"ד).

(4) המשך הפסוקים הוא: כי תבאו וכו' וכי תעשו וכו' ותרוצו שיהיה קרבנכם לרוח נחוח
 יקריב המקריב עם הקרבן סלת עשרון וכו'.

(5) „ולאיל“ רש"י: ואם איל הוא.

ואיאתי אלתי צנעתהא פי מצר ופי אלבר ואמתחנוני הדה אלמרה
 אלעאשרה⁽¹⁾ ולם יקבלו אמרי: ²³ אן ראו⁽²⁾ אלבלד אלדי אקסמת עליה
 לאבאיהם וכדלך כל מן יעציני לא יראה⁽³⁾: ²⁴ ואמא עבדי כלב פנזא
 מא כאן לה ראי אכר אתבע בה טאעתי לאדכלנה אלבלד אלדי צאר
 אליה ולנסלה יורתה: ²⁵ ואלאן פאלעמאלקיון ואלכנעאנון מקימון פי
 אלמרג פולו פי גד וארחלו אלי אלבריה אלי טריק בחר אלקלום⁽⁴⁾:
²⁶ תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא: ²⁷ אלי כם אבקי הדה אלגמאעה
 אלרדיה אלתי דמרת אלממה עלי⁽⁵⁾ ולקד סמעת תדמר בני אסראיל
 אלדי תדמרו עלי: ²⁸ אלא קל להם ובקאי אלדאים יקול אללה אן לם
¹⁰ אצנע בכם כמא קלתם בחצרת: ²⁹ ופי הדיא אלבר תקע אגסאדכם
 מן כל מעדוד ומחצי מנכם⁽⁶⁾ מן אבן עשרין סנה פצאעדא כמא
 תדמרתם עלי: ³⁰ ואן אתם דכלתם אלבלד אלדי אקסמת כאמרי⁽⁷⁾
 אסכנכם פיה אלא כלב בן יפנה ויהושע בן נון: ³¹ ואטפאלכם אלדין
 קלתם⁽⁸⁾ אנהם יצירון גנימה פאני אדכלהם חתי יערפו אלבלד אלדי
¹⁵ זהרתם פיה: ³² ואמא אגסאדכם אתם פתקע פי הדיא אלבר:
³³ ובנוכם יקימון תאיהין פי אלבר ארבעין סנה פירמון⁽⁹⁾ טגינכם אלי
 פנא אגסאדכם פיה: ³⁴ באחצא אלאימ אלתי רמתם פי אלבלד ארבעין
 יומא לכל יום סנה תחמלון אוזארכם אלי תמאם ארבעין סנה⁽¹⁰⁾ פתערפון
 מוצע אענאתי⁽¹¹⁾: ³⁵ אנא אללה קלת דלך ואצנעה⁽¹²⁾ בנמיע הדה
²⁰ אלגמאעה אלרדיה אלמגתמעה עלי פי הדיא אלבר יפנון באלמות:
³⁶ ואלרנאל אלדין בעת בהם מוסי לירומו אלבלד פרנעו ודמרו עליה
 אלגמאעה ואכרנו שנאעה עלי אלארין: ³⁷ פמאת אולאיך אלרנאל
 אלדין אכרנו שנאעה רדיה עלי אלבלד באלצדאם בין ידי אללה:
³⁸ ויהושע בן נון וכלב בן יפנה עאשא מן גמלה אלרנאל אלדין מצו

(1) „בפעם העשירית“ עיין ערכין פ"ו א' ששם נמנו העשרה נסיונות.

(2) פ': לא ראו = לא יראו.

(3) „וכל אשר ינאצני“ ר"ל מבניהם עיין ראב"ע. פ': וכל מן עצאני לשעבר.

(4) „ועתה העמלקי וכו' לכן פנו' וכו'.

(5) „עד מתי אשאיר את העדה הזאת (ר"ל את המרגלים) המלינים את העם עלי“

עיין רש"י.

(6) „מכל פקוד ונמנה מכם“.

(7) ת"א: די קימית במימרי.

(8) ובכ"ו י': תוהמתם = השבתם.

(9) העושר: יגידו וישחו את זנותכם.

(10) ר"ל עוד ל"ט שנה שכבר היו רועים במדבר שנה אחת עיין אלאמאנא צד 213

ואנמא כאנת ל"ט = ולא היו כי אם ל"ט.

(11) ר"ל וידעתם מי הוא הגורם שאני אשכור את שבועתי ואבטל דברי עי' ראב"ע ומכלל יוסי.

(12) „דברתי ואעשה זאת“.

אלבלד פנקע באלסיף ויציר נסאנא ואתפאלנא גנימה אלא אן אלאצלח
 לנא ארנזוע אלי מצר: 4 תם קאל בעצהם לבעיץ נולו ריסא ונרנע
 אלי מצר: 5 פוקע מוסי והרון עלי וזוההמא בהצרה גוק גמאעה בני
 אסראיל: 6 ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן ראימי אלבלד ברקא
 תיאבהמא: 7 וקאלא לגמאעה בני אסראיל קאילין אלבלד אלדי מרנא 5
 פיה לטרומה בלד גיד גדא גדא: 8 אן כאן ללה מראד פינא אדכלנאה
 וזהבה לנא בלד יפיץ אללבן ואלעסל: 9 אמא עלי אללה פלא תתדמרו
 ולא תכאפו אהל אלבלד פאנהם מעאמנא וסיוול פלהם ענהם⁽¹⁾ ואללה
 מענא פלא תכאפומם: 10 פכאד גמיע אלשעב אן ירזמהמא⁽²⁾
 כאלחגארה תם פהר נור אללה פי כבא אלמחצר לגמיע בני אסראיל: 10
 11 פקאל אללה למוסי אלי כם יעצונני האולי אלקום ואלי כם לא
 יומנון בי מע גמיע אלאיאת אלתי צנעתהא פימא בינהם: 12 יסתחקון
 אן אצרבם⁽³⁾ באלובא ואקרצהם ואגעלך אמא אעפם ואכתר מנהם:
 13 קאל מוסי ללה פיסמע דלך אלמצריון אלדין אצעדת האולי אלקום
 מן בינהם בקדרתך: 14 פיקולון מע אהל הדא אלבלד אלדין סמעו אנך 16
 אללה נורך פימא בין האולי אלקום עינא בעין ירונה וגמאמך מקום
 עליהם⁽⁴⁾ ובעמוד גמאם תסיר בין ידיהם נהארא ובעמוד נאר לילא:
 15 פאדא קתלתהם אנמעין כרגל ואחד קאל גמיע אלאמם אלדין סמעו
 אכבארך הדה קאילין: 16 ממא לם יטק אלרב אן ידכל האולי אלקום
 לבלד אלדי ועדהם בה⁽⁵⁾ קתלהם פי אלבר: 17 ואלאן יתבין עפם 20
 ורתך יא רב כמא קלת לי⁽⁶⁾: 18 אנך אללה טויל אלאמהאל כתיר
 ולפצל גאפר אלדינב ואלגרם ויברי ולא יברי מטאלב בדנוב אלאבא
 וע אלבנין ואלתואלת ואלרואבע⁽⁷⁾: 19 אצפה דנב האולי אלקום בכתרד
 צלך וכמא אחתמלת להם מן מצר ואלי אלאן: 20 קאל אללה קד
 נפחת ענהם אלמעאנלה כמא סאלת⁽⁸⁾: 21 ולכן ובקאי אלדאים ונורי 25
 אלדי ימלא גמיע אלארץ: 22 אן גמיע אלרגאל אלדין ראו כרמי

(1) „ויסור צלם מעליהם“.

(2) ר"ל וכמעט רגמו אותם.

(3) ר"ל חייבים הם וראוים שאכה אותם.

(4) „ויאמרו עם יושבי הארץ הזאת אשר שמעו כי אתה ה' אשר הם רואים עין בעין

ודרך בקרב העם הזה וענגך וכו“.

(5) „אשר הבטיח להם“ ולא תרגם מלת נשבע כדרכו ספני שהמאמר הזה בפי תנאים

שבי הארץ.

(6) „ועתה יראה גדול גבורתך ה' כאשר דברת לי“.

(7) עיין שמות ל"ד ד'.

(8) רש"י: עכשיו. ר"ל שאאריך אפי להם ולא אכס בדבר מיד.

ותשדדו וכדו מן תמרהא והדא אלפצל איאם בכור אלענב: 21 פצעדו
 וראמו אלבלד מן ברִיָה צין אלי רחוב אלי המאָה: 22 פצעדו אִלֵּא¹
 אלי אלדאָרום וגאֵו² אלי חברי ותם אחימן וששי ותלמי בנו אלגבאברה
 וכאנת חברי קד בנית קבל צען מנבר³ מצר בסבע סנין: 28 וגאֵו אלי
 5 ואדי אלענקוד וקטעו מן תם חבלה וענקוד ענב ואחדא וחמלוה כאלדהק
 פימא בין אתנין ומן אלרמאן ומן אלתין: 24 פלדלך סמי אלמוצע ואדי
 אלענקוד בסכב אלענקוד אלדי קטעוה מן תם בנו אסראיל: 25 ורגעו
 מן ריאם אלבלד בעד ארבעין יומא: 26 וסארו חתי גאֵו אלי מוסי והרון
 וסאיר גמאעה בני אסראיל אלי ברִיָה פארן אלי רקים פאגבאָהמא
 10 באלכבר וסאיר אלגמאעה ואורוהם תמר אלארין: 27 וקצו עליה וקאלו
 צרנא אלי אלבלד אלדי בעתת בנא אליה וחקא⁴ אנה יפיץ אללבן
 ואלעסל והדא תמרה: 28 כלא אן אלקום אלמקימין בה עזיון
 ואלקרי חזינה עשימה גדא ואיצא אולאד אלגבאברה ראינאהם תם:
 29 ואלעמאלקה מקימון פי בלד אלדאָרום ואלחתיין ואליובוסיון
 15 ואלאמוריון סכאן פי אלגבל ואלכנעאני סאכן עלי אלכחר ועלי שאמי
 אלארדן: 30 פאסכת כלב אלקום אלי קול מוסי⁵ וקאל כל נצעד
 צעודא ונחווהם פאנא נטיקהם: 31 ואלקום אלדין מצו מעה קאלו לא
 נטיק אן נצעד אלי אלקום לאנהם אשד מנא: 32 ואכרגו שנאעה⁶
 עלי אלבלד אלדי ראמוה אלי בני אסראיל וקאלו אלבלד אלדי מררנא
 20 בה פרמנאה הו בלד יהלך אהלה ונמיע אלקום אלדין ראינאהם פיה דיו
 מסאחה: 33 וראינא תם אלעלוג⁷ בני אלגבאברה מן עלוזהם פצרנא
 פי עיוננא כאלגראד וכדאך כנא פי עיונהם:

יד

1 פרפעת אלגמאעה באצואתהם ובכו פי תלך אללילה: 2 ותדמר
 25 עלי מוסי והרון גמאעה בני אסראיל וקאלו להם יא ליתנא מתנא פי
 בלד מצר יא ליתנא מתנא פי הדא אלבר: 3 ולם ידכלנא אללה דלך

¹ „ועלו בראשונה“.

² „ויבאו“ ולא כפי התלמוד (פוסה ליד) שכלב לבדו בא אל חברון.

³ כן הוא בכ"ו י'. ובפי הסרה מלת צען ובקי: פסטאט מצר והוא חלק מעיר אלקאחרה.

⁴ „ובאמת“.

⁵ „השתוק את העם (לשמוע) אל דבר משה“.

⁶ ובכ"ו י' נוסף רדיה = רעה.

⁷ הוראת זאת המלה היא אנשים גסים ובורים כלי כל אמונה. ובכראשית ו' ד' תרגם

אלגבאברה = הגבורים והענקים.

פי עבדי מוסי: 9 פאשתד נצב אללה עליהמא וארתפע נודה: 10 פכמא זאל אלגמאם ען אלכבא פאדא במרים ביצא כאלתלג: 11 פלמא אלתפת הדון אלי מרים פאדא בדה ברצא: 11 פקאל למוסי יא סדי לא תגעל עלינא כטייה פימא גהלנא: 12 ואכטאנא: 12 ולא תבק הדה כסקמ: 13 כרג מן במן אמה וקד תהר'א נצף גסמה: 13 פדעי מוסי רבה קאילא אללהם 5 פאשפאה: 14 פקאל אללה לה ולו אן אכאהא כצק פי ונההא אלם יגב אן תסתחי מנה סבעה אי'אם פלתקף כדאך כארג אלעסכר ובעד דלך תנצם אליה: 15 פוקפת מרים כארג אלעסכר סבעה אי'אם ולם ירחל אלקום אלי אנצמאמהא: 16 ובעד דלך רחלו אלקום מן הצרות ונולו פי בריה פארן: 10

יג

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אבעת ברנאל ירומו בלד כנעאן אלדי אנא מעטיה לבני אסראיל רגלא ואחדא מן סבט אכאיה תבעתו בה כל שריף מנהם: 3 פבעת בהם מוסי מן בריה פארן עלי קול אללה וכלהם רגאל רוסא בני אסראיל: 4 והדה אסמאווהם מן 15 סבט ראובן שמוע בן זכור: 5 ומן סבט שמעון שפט בן חורי: 6 ומן סבט יהודה כלב בן יפנה: 7 ומן סבט יששכר יגאל בן יוסף: 8 ומן סבט אפרים הושע בן נון: 9 ומן סבט בנימין פלטי בן רפוא: 10 ומן סבט זבולן גדיאל בן סודי: 11 ומן סבט יוסף: 12 ומן סבט מנשה גדי בן סוסי: 12 ומן סבט דן עמיאל בן גמלי: 13 ומן סבט אשר סתור בן 20 מיכאל: 14 ומן סבט נפתלי נחבי בן ופסי: 15 ומן סבט גד גאואל בן מבי: 16 הדה אסמא אלרגאל אלדין בעת בהם מוסי לירומו אלבלד וסמי מוסי הושע בן נון יהושע: 17 ולמא בעת בהם מוסי לירומו בלד כנעאן קאל להם אצעדו א'לא אלי אלדארום תם אצעדו אלי אלגבל: 18 ואנפרו אלבלד מא הו ואלקום אלמקימין בה אשדיד הו אם מסתרך 25 אקליל הו אם כתיר: 19 ומא אלארץ אלתי הו סאכנהא אגידה הי אם רדיה ומא אלקרי אלתי הו סאכנהא אפי ארכאי'ן אם פי חצון: 20 ומא ה'ה אלארץ: 21 אהי סמינה אם הזלי והל פיהא שגר מגרום: 22 אם לא

(1) ת"א: חורא כתלגא.

(2) וכן תרגם נואלו ישעיה י"ט י"ג מלשון אולת וסבלות.

(3) "כנפל" ועיין ראב"ע.

(4) ואפשר שלא הזכיר יוסף עם אפרים לחלק בין הנשיא שתוציא דבת הארץ ובין הנשיא

שלא תוציא דבת הארץ.

(5) "עלו בראשונה בדרום ואחר כן עלו את החר".

(6) "תכונת הארץ".

(7) "עץ נפוע" עיין ת"י.

גמיעהם אד' יבכון עלי' פיקולון אעטנא לחמא נאבלה: 14 לא אטיק
 אנא וחדי אן אסוסהם בל הו תקיל עלי: 15 ואן כנת אלזמתניה עקובה
 פאגעלהא אמאתי¹ אן וגדת חטאא ענדך ולא ארי בליתי: 16 פקאל
 אללה למוסי אנמע לי סבעין רגלא מן שיוך אסראיל אלדין תעלם
 אנהם שיוכהם וערפאהם וכדהם אלי כבא אלמחצר יקפו תם מעך: 5
 17 חתי אתגלי פאכאטבך הנאך ואפידהם מן אלנור אלדי עלי וגהך²
 ואגעלה עליהם פיעאונוך עלי סיאסה אלקום ולא תסוסהם אנת וחדך:
 18 וקל אלי אלקום אסתעדו אלי גד חתי תאכלו לחמא לאגל מא
 בכיתם בין ידי אללה וקלתם מן יטעמנא לחמא ומא כאן אצלח לנא
 פי מצר ועטיכם אללה לחמא תאכלונה: 19 לא יומא ואחדא ולא
 יומין תאכלון ולא כמסה ולא עשרה ולא עשרין: 10 אלא אלי א'אם
 שהר אלי אן יכרנ מן אנאפכם מתלא³ ויציר לכם הזאלה⁴ לאגל מא
 זהדתם פי נור אללה אלדי פי מא בינכם ובכיתם בין ידיה וקלתם לם
 אכרננא מן מצר⁵: 21 קאל מוסי סת מאיה אלף רגאל אלקום אלדין אנא
 פי מא בינהם ואנת קלת אני אעטיהם לחמא יאכלונה שהרא: 15
 22 פמן אננא ענהם⁶ אננס ובקר תדבח להם פתכפיהם או גמיע
 סמך אלבחר יחאש להם פיקנעהם: 23 פקאל אללה למוסי הל
 קדרה אללה תקצר אלן תנטר איואפיכם כלאמי אם לא:
 24 פכרנ מוסי ואכבר אלקום בגמיע כלאם אללה וגמע סבעין
 רגלא מן שיוכהם ואוקפהם הואלי אלכבא: 25 פתגלי אללה פי
 אלגמאם וכאטבה ואפאד מן אלנור אלדי עליה וגעלה עלי אלסבעין
 אלשיוף פלמא אסתקר עליהם דלך אלנור תנבו ולם יחתאנו אלי
 עודה⁷: 26 ובקי רגלאן פי אלעסכר אסם אהדהמא אלדד ואלאכר
 מידד פאסתקרת עליהמא אלנבוה והמא מן אלמכתובין לם יכרנא
 אלי אלכבא בל תנביא פי אלעסכר: 27 פחאצר גלאם⁸ פאכבר מוסי אן
 25

¹ «ואם תכריחני לוח להענישני עשה עונשי להרגני».

² «ואתן להם מן האור אשר על פניך» ואפשר שלפי דעת הגאון מלת רוח תורה על הזוהר אשר היה על פני משה ברדתו מחר סיני. ובכ"י י: עליך.

³ הגאון חוסיף מתלא = על דרך משל.

⁴ עיין אבן גנאח בהערה 58 לשורש זור: ותרגם חזאל = רוזן או בשם = דבר נתעב.

⁵ «למה הוציאנו מצרים».

⁶ «וכי יספיק להם» כן הוא הנוסחא בפ. ובכ"י י. ובק': פמן אענאתחם = ומדאנותיהם.

ולפי זה העם שהיה קצר אמונה שאל הצאן ובקר וכו'. וחלופ הנוסחאות מקורו באותיות הדומות בכתב ערבי.

⁷ נראה שר"ל ולא היו צריכים עוד לאצילות משה פעם אחרת כלומר שהתנבאו

מאליהם. וכן תרגם אונקלוס: ולא פסקין. או מפני שלא נתנבאו עוד פעם שנית וזו כרעת ספרי.

⁸ «גער אחד» עיי' רש"י.

פאָר יִסְרָאֵל יִחְסַן אֱלֹהִים בְּהָאֵלֹהִים אֲלֵינָא נַחְסֵן אֵלֶיךָ מִנָּה: 33 פִּרְחָלוּ מִן גְּבֻל
 אֱלֹהִים מִסַּאפֵּה תְּלַת־אֲלֵתָאֵם לִיכְתָּאֵר לֵהֶם מִסַּתְקָאֵי: 34 וְגַמְמָה עֲלֵיהֶם
 נִהְרָא אֲדָא רַחֲלוּ מִן אֲלַעְסֵכֶר: 35 וְכַאֵן אֲלַסְבִּיל עַנְד רַחֲלוּ אֲלַעְנְדוּק
 אֵן יִקוּל מוֹסֵי קָם יֵא רַב־בְּנַצְרָנָא יִתְבַּדֵּד אַעְדָּאֻךְ וְיִהְרֵב שְׂאֲנוּיִךְ מִן בֵּין
 יַדֶּיךָ: 36 וְעַנְד נְזוּלָה אֵן יִקוּל רֵדֵי יֵא רַב־נֹרֶךְ אֵלֵי רְבוּאָת אֲלוּף
 אִסְרָאֵל:

יא

1 וְכַאֵן אֲלַקוּם כְּמַעַתְנִי אֵלֶיךָ בֵּין יַדֵי אֱלֹהִים פִּסְמַע אֱלֹהִים דְּלִךְ
 10 וְאַשְׁתַּדֵּי גִצְבָה וְאַשְׁתַּעֲלַת פִּיהֶם נִאֲרָה פִּאֲחַרְקַת פִּי טַרְף אֲלַעְסֵכֶר:
 2 פִּעְרָךְ אֲלַקוּם אֵלֵי מוֹסֵי פִדְעֵי רַבָּה פִּנְאֲרַת אֲלַנְאֲרֵי: 3 וְסַמָּא דְּלִךְ אֲלַמוּצַע
 אֲלַמְשַׁתְּעֵלָה לְמָא אֲשַׁתְּעֵלַת פִּיהֶם נִאֲרָה אֱלֹהִים: 4 וְאַלְלַפִּיךָ אֲלִדִּין פִּימָא
 בִּינָהֶם תִּשְׁהוּ שְׁהוּהִי פִרְגָּע בְּנֵי אִסְרָאֵל אֵיִצָּא מֵעֵהֶם וּבְכוּ וְקָאֵלוּ מִן יַעֲמֵנָא
 לְחַמָּא: 5 דְּכִרְנָא אֲלַסְמַךְ אֲלִדִּי כְּנָא נִאֲכַלָּה בְּמַצֵּר מְגִאָנָא וְאַלְקָתָא
 15 וְאַלְבְּטִיךְ וְאַלְכִרְאָתָא וְאַלְבַּצֵּל וְאַלְתוּם: 6 וְאַלָּאֵן אֲנַפְסָנָא יֵאֲבַסָּה מִמָּא
 לִים לְנָא שִׁי וְאַנְמָא עֵיוֹנָא אֵלֵי אֲלַמֵּן מִמְדוּדָה: 7 וְכַאֵן אֲלַמֵּן כְּבוֹר
 אֲלַכְזִבְרָה וְלוֹנָה כְּלוֹן אֲלַלוּלוּ: 8 יַמּוּף אֲלַקוּם פִּילְקִמּוּנָה וְיִטְחִנוּן מִנָּה
 פִּי אֲלַרְחָא אִו יִדְקוּן פִּי אֲלַמְדֵּךְ וְיִטְבְּכוּן מִנָּה פִּי אֲלַכִּרְאָם וְיִצְנַעוּן מִנָּה
 מְלִילָא וְיִכּוּן טַעֲמָה כְּחִלְאוּהִי בְּדַסְסֵי: 9 וְעַנְד נְזוּל אֲלַמֵּל עֲלֵי אֲלַעְסֵכֶר
 20 לִילָא יִנּוּל אֲלַמֵּן עֲלֵיהֶם: 10 פִּלְמָא סַמַּע מוֹסֵי אֲלַקוּם יִכְבוּן לַעֲשִׂאֲיֵרְהֶם
 כֹּל אֲמַר עֲלֵי בִאֵב כְּבִאָה פִּאֲשַׁתְּדֵי גִצְבָה אֱלֹהִים גְּדָא וְסָא דְּלִךְ עַנְד מוֹסֵי:
 11 קָאֵל מוֹסֵי לֵלָה לֵם אֲבִלִית עֲבַדְךָ וְלֵם לֵם אֲגֵד חַטָּאָא עַנְדְּךָ אִד
 צִירַת כְּלַפָּה גְּמִיעַ הָאוּלֵי אֲלַקוּם עֲלֵי: 12 הֵל אֲנָא חַמְלַתְהֶם אִם וְלִדְתָהֶם
 אִד קָלַת לִי סַסְהֵם בְּאֲנַךְ תַּחְמַלְהֶם פִּי חֲגֵרְךָ כְּמָא יַחְמַל אֲלַחֲאֲצָן
 25 אֲלַרְצִיעַ אֵלֵי אֲלַבְלַד אֲלִדִּי אֲקַסְמַת לְאַבְאִיהֶם: 13 מִן אֵין לִי לֶחֶם אַעֲמִי

(1) „לבחור להם מקום לחנות שם“ וכן תרגם אונקלוס.

(2) „ויהי הדרך בנסע הארון שאמר משה אם תקום ה' לעזרתינו יפצו אויביך“ עיין אלמאנא צד 104.

(3) „השב אורך לרבבות“ עיין אונקלוס.

(4) ר"ל כחושבו און. עיי רבב"ע ובכ"י י': כמתענדין אלשר = והיו כמוידיים לעשות הרע.

(5) רש"י: שקעה במקומה בארץ. — (6) „ועיניו רק אל חסן נשואות“.

(7) ר"ל כמעט מתוקה האפויה בשמן. ודגש בתשובותיו סימן 43 טעה והחליף ה' ב'.

בכ' וכן הראב"ע בשפת יתר סימן 40. והראיה שהנטחא הישרה היא ב' שהעתיק הגאון

שמות ט"ז ל"א כצפיהית בדבש כקטאוף בעסל = עוגת בדבש. כלומר שהסן שאינו מבושל

היה טעמו כריק המבול בדבש.

(8) „היה להם למנהיג“.

נפכא לרחילהם: 7 ופי תגויק אלגֹזק תנפכו נפכא ולא תגלבו: 8 ובנו
הרון אלימֶה יצרבון באלאבואק פיכון דלך לכס רסס אלהר עלי
מֶר אַניאלכס: 9 ואדא צעדתם אלי חרב פי בלדכס מע אלעדֹ
אלמעאדיכס פגלבו באלאבואק פאדא בֹקתם בין ידי אלה¹ רכבס
תגאתון מן אעדאיכס: 10 ופי יום פרחכס ואעיאדכס ורוס שהורכס 5
פאצֶרבו באלאבואק עלי צואעדכס ודבאיח סלאמתכס פיכון לכס
דכרא בין ידי רכבס אנא אלה רכבס אמרת בדלך²: 11 פלמא
כאן פי אלשהר אלתאני מן אלסנה אלתאני³ פי עשרין מנה ארתפע
אלגמאם ען מסכן אלשהאדה: 12 פרחל בנו אסראיל אלי מראחילהם
מן ברִיֶה סיני וסכן אלגמאם פי ברִיֶה פארן: 18 פכאן אֹל רחילהם 10
עלי קול אלה ביד מוסי: 14 כאן רחל מרכז עסכר בני יהודה עלי
מקדמֶה לגיושהם ועלי גִישה נחשון אבן עמינדב: 15 ועלי גִיש סבט
יששכר נתנאל בן צוער: 16 ועלי גִיש סבט זבולן אליאב בן הלן:
17 תם פצל⁴ אלמסכן פרחל בנו גרשון ובנו מררי האמלוה: 18 תם
רחל מרכז עסכר ראובן לגיושהם ועלי גִישה אליצור בן שדיאור: 15
19 ועלי גִיש סבט שמעון שלמיאל בן צורישידי: 20 ועלי גִיש סבט גד
אליסף בן דעואל: 21 תם רחל אלקהתיון האמלו אלמקדם וקד נצב
אלמסכן אלי מגיהם⁵: 22 תם רחל מרכז עסכר אפרים לגיושהם ועלי
גִישה אלישמע בן עמיהוד: 28 ועלי גִיש סבט מנשה גמליאל בן
פדהצור: 24 ועלי גִיש סבט בנימן אבידן בן גדעוני: 25 תם רחל מרכז 20
עסכר בני דן עלי סאקה אלעסאכר לגיושהם ועלי גִישה אחיעזר בן
עמישידי: 26 ועלי גִיש סבט אשר פגעיאל בן עכרן: 27 ועלי גִיש סבט
נפתלי אחירע בן עינן: 28 הדה מראחיל בני אסראיל לגיושהם פלמא
רחלו: 29 קאל מוסי⁶ לחובב בן רעואל אלמדיני חמוה אנא ראהלון
אלי אלמוצע אלדי קאל אלה איאה אעמיכס פתעאל מענא נחסן אליך 25
פאן אלה קד ועד אל אסראיל בכיר: 30 קאל לא אמצִי אלא אלי
ארצי ומולדי: 31 קאל יא הִדא לא תתרכנא באנך תעלם אן פי
טול מקאמנא פי אלברֶ כנת לנא כאבצארנא⁷: 32 פאן סרת מענא

¹ ואם תקעם בחצוצרות לפני ד' וכן תרגם בויקרא כ"ג כ"ד זכרון תרועה תבויך
גלבה = תקיעת תרועה.

² צויתי זה.

³ תרגם אונקלס: ומתפרק.

⁴ וכבר הוקם המשכן בבוים ר"ל על ידי הגרשונים והמוריים. עיין ראב"ע.

⁵ וכאשר נסעו אמר משה "חבר הגאון את שני הפסוקים.

⁶ "ואתח ידעת כי כל זמן תותנו במדבר היית לנו כענינו" מלשון עינים הייתי לער

(איוב כ"ט ט"ו) עיין רשב"ם וכן פירש ראב"ע באמרו: רמו על העצה שנתן למשה וגו'.

אלשהר אלתאני פי אליום אלראבע עשר מנה יצנעוה בין אלגרובין
 ומע פטיר ומראר יאכלוה: 12 ולא יבכו מנה שיא אלי אלגדאה ולא
 יכסרו מנה עטמא וכסאיר רסום אלפסח יצנעוה: 18 ואי רגל כאן
 טאהרא ולם יבן עלו ספר ואמתנע⁽¹⁾ אן יעמל אלפסח ינקטע דלך
 5 אלאנסאן מן בין קומה אד לם יקרֶב קרבאן אללה פי וקתה פקד חמל
 דלך אלרגל וזרה: 14 ואן דכל פיכס דכיל פליצנע פסחא ללה כרסם
 אלפסח וחכמה כדאך יצנע אד שריעה ואחרה תכון לכם ללדכיל
 וצריח אלאמה⁽²⁾: 15 ופי יום נצב אלמסכן גטאה אלגמאם עלו כבא
 אלשהאדה⁽³⁾ ובאלליל יכון עליה כרויא אלנאר אלי אלגדאה: 16 כדאך
 10 יכון דאימא אלגמאם יגטוה נהארא ורויא אלנאר לילא: 17 ועלי קדר
 ארתפאע אלגמאם ען אלכבא פבעד דלך ירחל בנו אסראיל ופי מוצע
 יסכן פיה אלגמאם תם ינול בנו אסראיל: 18 עלי קול אללה ירחל
 בנו אסראיל ועלי קולה ינולון פהם טול מדה מא סכן אלגמאם עלי
 אלמסכן מקימון: 19 ואן טאל אלגמאם עלי אלמסכן אימא כתירה
 15 פחפט בנו אסראיל חפט אללה פלא ירחלון: 20 ורבמא כאן אלגמאם
 אימא מחצאה עלי אלמסכן פהם עלי קול אללה ינולון ועלי קולה
 ירחלון: 21 ורבמא כאן אלגמאם מן אלמסא אלי אלצבאח תם ירתפע
 באלגדאה פירחלון או נהארא ולילא תם ירתפע פירחלון: 22 או יומין
 או שהרא או חולא אדא טאלת מדה אלגמאם עלי אלמסכן פסכן עליה
 20 פבנו אסראיל מקימון גיר רחלון ופי ארתפאעה ירחלון: 23 כדאך עלי
 קול אללה ינולון ועלי קולה ירחלון יחפטון מא אסתחפטהם מן קולה
 ביד מוסי⁽⁴⁾:

י

תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אצנע בוקין מן פצה מצמתין
 25 יבונאן לך לדעוה אלגמאעה ותרחיל אלעסאכר: 3 ואן צרב בהמא
 אנתמע אליך אלגמאעה אלי באב כבא אלמחצר: 4 ואן צרב באחדהמא
 אנתמע אליך אלאשראף רוסא אלוק אסראיל: 5 ואנפכו נפכה מגלבה
 ירחל בהא אלעסאכר אלנאזלה פי אלמשרק: 6 ואנפכו נפכה מגלבה
 תאניה ירחל בהא אלעסאכר אלנאזלה פי אלגנוב כדאך ינפכון

(1) תרגם אונקלוס: ויתסנע. ספרי: אין וחרל אלא כל שיכול לעשות ולא עשה.

(2) «ולאזרח העם».

(3) «כסחו העני על אהל הערות» ר"ל על המקום שהיו שם הלוחות.

(4) «שומרים את אשר צוה להם לשמור על פיו ביד מוסי».

- 19 וְעִלְתָּהֶם לְהָרוֹן וּלְבִנְיָה מִן בֵּין בְּנֵי אִסְרָאֵל לִיְכַדְמוּ כְדַמְתָּהֶם פִּי
 כָּבֹא אֶלְמַחְצֵר וַיִּסְתַּגְּפוּ עִנְהֵם וְלֹא יָהֵל בָּהֶם וּבֹא אֲדָא הֵם תִּקְדְּמוּ אֵלַי
 אֶלְקָדָם: 20 פִּצְנַע מוֹסֵי וְהָרוֹן וְגַמְאֵה בְּנֵי אִסְרָאֵל לְלִיּוּאֲנִיּוֹן כְּגַמְיַע
 מֵא אִמֵּר אֱלֹהֵי בְּה מוֹסֵי פִי סַבְכָּהֶם¹ כְּדֹלֵךְ צִנְעוּ בָהֶם: 21 פִּתְדִכּוּ
 וַגִּסְלוּ תִיאֲבָהֶם וּזְפָהֶם הָרוֹן זָפֵא בֵּין יָדֵי אֱלֹהֵי וַאֲסַתְּגַפֵּר עִנְהֵם וְטַהַרְהֵם: 5
 22 וּבַעַד דְּלֵךְ דְּכָלוּ אֱלִיּוּאֲנִיּוֹן לִיְכַדְמוּ כְדַמְתָּהֶם פִּי כָּבֹא אֶלְמַחְצֵר בֵּין
 יָדֵי הָרוֹן וּבִנְיָה כְּגַמְיַע מֵא אִמֵּר אֱלֹהֵי מוֹסֵי בְּסַבְכָּהֶם כְּדֹאךְ צִנְעוּ בָהֶם:
 23 תָּם כֻּלָּם אֱלֹהֵי מוֹסֵי תְכַלִּימָא: 24 הִדָּא רַסֵּם אֱלִיּוּאֲנִיּוֹן² מִן אֲבָן
 כְּמֵס וְעֶשְׂרֵין סִנְהָ פִצְאֵעְדָא וְדִכְל לְלִגְיֵשׁ לְכַדְמָה כָּבֹא אֶלְמַחְצֵר: 25 וּמִן
 אֲבָן כְּמֵסִין סִנְהָ יִרְגַע עִנְהָ וְלֹא יְכַדְמָה אֲבִדָּא: 26 לִכֵּן יְכַדֵּם מֵע אֲכוּתָה
 10 פִּי חִפְטָ כָּבֹא אֶלְמַחְצֵר וַאֲמֵא כְדַמְתָּה אֱלֹאֲוֵי פִלֵּא יְכַדְמָהָ³ כְּדָא
 פִּצְצַנְעוּ בָהֶם פִּי מַחְפְּטָהֶם:

ט

- 1 וּקְבַל דְּלֵךְ כֻּלָּם⁴ אֱלֹהֵי מוֹסֵי פִי בְרִיָּה סִינֵי פִי אֶלְסַנְהָ אֶלְתַּאנִּיָּה
 15 לְכַרוּגְהֵם מִן בִּלְד מִצֵּר פִּי אֶלְשַׁהֵר אֱלֹאֲוֵל קֵאִילָא: 2 לִיְצַנְעוּ⁵ בְּנֵי אִסְרָאֵל
 אֶלְפַסְחָ פִּי וְקַתָּה: 3 פִּי אֱלִיּוֹם אֶלְרַאבַּע עֶשֶׂר מִן הִדָּא אֶלְשַׁהֵר בֵּין
 אֶלְגְּרוּבִין יְצַנְעוּהָ פִּי וְקַתָּה כְּגַמְיַע רַסוּמָה וַאֲחַכְאָמָה יְצַנְעוּהָ: 4 פְּכֻלָּם
 מוֹסֵי בְּנֵי אִסְרָאֵל פִּי עַמֵּל אֶלְפַסְחָ⁶: 5 פַּעַמְלוּהָ פִּי אֶלְשַׁהֵר אֱלֹאֲוֵל
 פִּי אֱלִיּוֹם אֶלְרַאבַּע עֶשֶׂר מְנָה בֵּין אֶלְגְּרוּבִין פִּי בְרִיָּה סִינֵי כְּגַמְיַע מֵא
 20 אִמֵּר אֱלֹהֵי מוֹסֵי כְּדֹאךְ צִנְעוּ בְּנֵי אִסְרָאֵל: 6 פִּכְאֵן פִּיהֶם אֲנִאֵם תִּנְגְּסוּ
 בְּמִית מִן אֲלִנְאֵם פֻּלֵם יִגְזוּ לָהֶם אֵן יְצַנְעוּ אֶלְפַסְחָ פִּי דְלֵךְ אֱלִיּוֹם פִּתְקִדְמוּ
 פִּיהָ בֵּין יָדֵי מוֹסֵי וְהָרוֹן: 7 וְקֵאלוּ נַחֵן אֲנִנְאֵם בְּמִית מִן אֲלִנְאֵם פֻּלֵם
 נִמְנַע אֵן נִקְרַב מִתֵּל קִרְבָּאֵן אֱלֹהֵי⁷ פִּי וְקַתָּה פִּימָא בֵּין בְּנֵי אִסְרָאֵל:
 8 קֵאל לָהֶם מוֹסֵי קִפּו חֲתִי אֶסְמַע מֵא יֵאמֵר אֱלֹהֵי פִיכֶם: 9 פְּכֻלָּם
 25 אֱלֹהֵי מוֹסֵי קֵאִילָא: 10 מֵר בְּנֵי אִסְרָאֵל וְקֵל לָהֶם אֵי אֲנִסְאֵן כֵּאֵן נִגְסָא
 מִן מִית אוּ פִי סַפֵּר מִנְכֶם אוּ מִן אֲנִיֵּאֲלֵכֶם פִּלִּיְצַנְעוּ פִּסְחָא לֵלְהָ⁸: 11 פִּי

¹ "בעבורם".

² "זאת חקת הלוי".

³ "אבל ישראל עם אחיו במשמרת אהל מועד ועבדתו הראשונה לא יעבדו עיני רש"י ורמב"ן.

⁴ "וקודם לכן דבר" ספרי: ללמדך שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

⁵ "יעשו אותו" בלשון צווי.

⁶ "בענין עשית הפסח".

⁷ ר"ל להקריב כמו שהקריבו בני ישראל את קרבן ח' במועדו.

⁸ "שלוש מלות האלו דבוקות למה שלאחריו ר"ל יעשה פסח לחי' בי"ד וכו'.

אלדרוג¹) מאיף ועשרון מתקאלא: 87 וגמיע בקר אלצעידה אתנתא עשרה ואלכבאש אתנא עשר ואלחמלאן בנו סנה אתנא עשר ואלכר מעהם²) ואלעתדאן אתנא עשר ללדכוה: 88 וגמיע בקר דבאיח אלסלאמה ארבע ועשרון וסתון כבשא וסתון עתודא וסתון חמלא בנו 5 סנה הדא דשן אלמדבח בעד מא מסח: 89 וכאן מוסי אדא דכל כבא אלמחצר ליכלם יסמע אלצות מכטאבה מן פוק אלגשא אלדי עלי צנדוק אלשהאדה בין אלכרוכין פיכאטבה:

ח

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון וקל לה אדא אסרנת 10 אלסרג פאלי מא ילי וגה אלמנארה תצי סבעתהא: 3 פצנע הרון כדאך ואסרג סרג אלמנארה אלי מא ילי וגההא כמא אמר אללה מוסי: 4 והדה צנאעה אלמנארה מצמתה מן דהב חתי ארגלהא וסוסאנהא מצמתה כאלמנטר אלדי ארא אללה מוסי כדאך צנעהא: 5 תם כלם אללה מוסי קאילא: 6 קדם אלליואנין מן בין בני אסראיל פטהרהם: 7 וכדא אצנע בהם פי תטהירהם אנצח עליהם מן מא אלדכוה וימרו אלמוס עלי גמיע בדנהם ויגסלו תיאבהם ויטהרו: 8 ויאדו תורא מן אלבקר ומעה בר סמיד מלתות בדהן ורת אבר כדה מן אלבקר ללדכוה: 9 וקדמהם בין ידי כבא אלמחצר וגוק גמאעה בני אסראיל: 10 וקדמהם בין ידי אללה ויסנד בנו אסראיל אידיהם עליהם: 11 ויזפהם 20 הרון זפא³) בין ידי אללה מן בין בני אסראיל פיכונו יכדמון כדמה אללה: 12 ואלליואנין ויסנדו אידיהם עלי ראם אלתורין ואצנע אחהדמא דכוה ואלאכר צעידה ללה ואסתגפר ענהם: 13 ואוקפהם בין ידי הרון ובניה וזפהם זפא ללה: 14 ואעולהם מן בין בני אסראיל ויכונו לי: 15 ובעד דלך ידכלו ליכדמו כבא אלמחצר וקד טהרתהם⁴) וזפתהם 25 זפא: 16 לאנהם מגעולון לי מן בין בני אסראיל בדל כל בכר פאתח בטן מן בני אסראיל אתכדתהם לי: 17 כמא⁵) כאן לי כל בכר ממא בין בני אסראיל מן אנסאן אלי בהימה ודלך אנני פי יום אהלכת כל בכר פי בלד מצר אקדסתהם לי: 18 כדלך אתכדת אלליואנין בדלהם:

(1) "זה כל זהב הכפות מאה ועשרים שקל".

(2) "המנחה עמהם".

(3) תרגם הגאון בפרשה זו שרש תנופה כלשון חולכה בכבוד ובהדור ספני שהתנופה הזאת מוסבת על בני אדם.

(4) "וכבר הנפת וטהרת אותם".

(5) "כמו שהיה לי כל בכור בתוך בני ישראל... זה כי ביום הכותי... בן לקחתי את הלויים תחתם ואתן אותם לאהרן... לעבוד עבדתם".

ללדבחה: 59 ולדבחה אלסלאמה בקרתין כמסה כבאש כמסה עתדאן כמסה
 חמלאן בני סנה' היא קרבאן גמליאל בן פדהצור: 60 פי אליוס אלתאסע
 קרב שרף בני בנימן אבידן בן גדעוני: 61 וכאן קרבאנה קצעה פצה
 וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וכרניב פצה וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא
 ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 62 ודרגא מן דהב וזנה עשרה 5
 מתאקיל ממלוא בכורא: 63 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה
 ללצעידה: 64 ועתודא מן אלמאעז ללדבחה: 65 ולדבחה אלסלאמה
 בקרתין כמסה כבאש כמסה עתדאן כמסה חמלאן בני סנה' היא קרבאן
 אבידן בן גדעוני: 66 פי אליוס אלעאשר קרב שרף בני דן אחיעזר אבן
 עמישדי: 67 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא 10
 וכרניב פצה וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא
 בדהן ללהדיה: 68 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא:
 69 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 70 ועתודא מן
 אלמאעז ללדבחה: 71 ולדבחה אלסלאמה בקרתין כמסה עתדאן כמסה
 חמלאן בני סנה' היא קרבאן אחיעזר בן עמי שדי: 72 פי אליוס אלחאדי 15
 עשר קרב שרף בני אשר פגעיאל בן עכרון: 73 וכאן קרבאנה קצעה פצה
 וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וכרניב פצה וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא
 ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 74 ודרגא מן דהב וזנה עשרה
 מתאקיל ממלוא בכורא: 75 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה
 ללצעידה: 76 ועתודא מן אלמאעז ללדבחה: 77 ולדבחה אלסלאמה בקרתין 20
 כמסה כבאש כמסה עתדאן כמסה חמלאן בני סנה' היא קרבאן פגעיאל בן
 עכרון: 78 פי אליוס אלתאני עשר קרב שרף בני נפתלי אחירע בן עינן:
 79 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וכרניב פצה
 וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 80 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא בכורא: 81 ותורא מן 25
 אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 82 ועתודא מן אלמאעז
 ללדבחה: 83 ולדבחה אלסלאמה בקרתין כמסה כבאש כמסה עתדאן
 כמסה חמלאן בני סנה' היא קרבאן אחירע בן עינן: 84 הדה גמלה
 דשן אלמדבחה פי יום מסחה מן אשראף בני אסראיל מן קצאע אלפצה
 אלתנתא עשרה ומן כראניב אלפצה אלתנא עשר ומן דרוג אלדהב אלתנא 30
 עשר: 85 כל קצעה מן מאיה ותלתון מתקאל פצה וכל כרניב מן
 סבעון פדלך גמיע פצה אלאניה אלפא מתקאל וארבע מאיה מתקאל
 במתקאל אלקדם: 86 ודרוג אלדהב אלתנא עשר אלממלוה בכורא
 ל דרג מן עשרה מתאקיל במתקאל אלקדם פדלך גמיע דהב

וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 28 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 29 ולדבח
 אלסלאמה בקרתין כמסה כבאש כמסה עתדאן כמסה חמלאן בני סנה הדא
 קרבאן אליאב בן חלון: 30 פי אליום אלראבע קרב שריף ראובן אליצור
 בן שדיאור: 31 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא
 5 וכרניב פצה וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא
 בדהן ללהדיה: 32 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא כבורא:
 33 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 34 ועתודא
 מן אלמאעז ללדכוה: 35 ולדבח אלסלאמה בקרתין כמסה כבאש
 כמסה עתדאן כמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן אליצור בן שדיאור:
 10 36 פי אליום אלכאמס קרב שריף שמעון שלמיאל בן צורי שדי: 37 וכאן
 קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וכרניב פצה וזנה
 סבעון מתקאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 38 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא כבורא: 39 ותורא מן
 אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 40 ועתודא מן אלמאעז
 15 ללדכוה: 41 ולדבח אלסלאמה בקרתין כמסה כבאש כמסה עתדאן
 כמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן שלמיאל בן צורי שדי: 42 פי אליום
 אלסאדס קרב שריף בני גד אליסף בן דעואל: 43 וכאן קרבאנה קצעה
 פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וכרניב פצה וזנה סבעון מתקאלא
 כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה: 44 ודרגא מן דהב
 20 וזנה עשרה מתאקיל ממלוא כבורא: 45 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא
 אבן סנתה ללצעידה: 46 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 47 ולדבח
 אלסלאמה בקרתין כמסה כבאש כמסה עתודאן כמסה חמלאן בני סנה
 הדא קרבאן אליסף בן דעואל: 48 פי אליום אלסאבע קרב שריף בני אפרים
 אלישמע בן עמיהוד: 49 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון
 25 מתקאלא וכרניב פצה וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא ממלואן סמידא
 מלתותא בדהן ללהדיה: 50 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלוא
 כבורא: 51 ותורא מן אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה:
 52 ועתודא מן אלמאעז ללדכוה: 53 ולדבח אלסלאמה בקרתין כמסה
 כבאש כמסה עתדאן כמסה חמלאן בני סנה הדא קרבאן אלישמע בן
 30 עמיהוד: 54 פי אליום אלחאמס קרב שריף בני מנשה גמליאל בן פדהצור:
 55 וכאן קרבאנה קצעה פצה וזנהא מאיה ותלתון מתקאלא וכרניב פצה
 וזנה סבעון מתקאלא כלאהמא ממלואן סמידא מלתותא בדהן ללהדיה:
 56 ודרגא מן דהב וזנה עשרה מתאקיל ממלו כבורא: 57 ותורא מן
 אלבקר וכבשא וחמלא אבן סנתה ללצעידה: 58 ועתודא מן אלמאעז

אֶסְרָאֵל רוּסָא בֵּיּוֹת אֲבֹהֵיהֶם אֲלֵדִין הֵם רוּסָא אֲלֵאֲסַבְאֵט וְהֵם אֲלֵחֶאֱצֵרוֹן
 עָלֵי עֲדָדְהֶם: 3 פֶּאֶתוּ בִקְרַבְאֲנָהֶם לֵלֵה סַת עֲגָל מִצְבֹּבָה⁽¹⁾ וְאֵתְנִי
 עֶשֶׂר תּוֹרָא עֲגָלָה לְכָל יִשְׂרָאֵל וְתוֹר לְכָל וְאֶחָד פִּקְדֻמְיָהּא בֵּין יָדֵי
 אֲלִמְסַכֵּן: 4 פִּקְאֵל אֱלֹהָה לְמוֹסֵי קְאִילָא: 5 כְּדָהָא מִנְהֶם תִּכּוֹן לְכַדְמָהּ
 כְּבֵא אֲלִמְחֶצֶר וְאֲדַפְעָהָא אֵלַי כָּל פְּרִיק מִן אֲלִיּוֹאֲנִיין חֶסֶב כְּדַמְתָּהֶם: 5
 6 פֶּאֶכְד מוֹסֵי אֲלֵעֲגָל וְאֲלֵבְקֶר פִּדְפַּעָהָא אֵלַי אֲלִיּוֹאֲנִיין: 7 עֲגָלְתִּין
 וְאַרְבַּע בִּקְרָאֵת לְבִנֵי גִרְשׁוֹן חֶסֶב כְּדַמְתָּהֶם: 8 וְאַרְבַּע עֲגָל וְתַמָּאן
 בִּקְרָאֵת דַּפַּע לְבִנֵי מִרְרֵי חֶסֶב כְּדַמְתָּהֶם וְאֲלִגְמִיעַ עָלֵי יָד אִיתְמַר⁽²⁾ אֲבָן
 הַרְזֵן אֲלֵאֲמָאִם: 9 וְלְבִנֵי קֶהֶת לֹם יִדְפַע שִׂיא לֹאֵן כְּדַמְיָה אֲלֵקֶדֶם עֲלֵיהֶם
 וְאֲנִמָּא יַחְמִלוּנָה עָלֵי אֲכַתְּאִפְהֶם: 10 וְלִמָּא קֶרֶב אֲלֵאֲשֵׁרָאֵף דִּשְׁן אֲלֵמִדְבַּח
 פִּי יוֹם מִסְחָה וְקִדְמוּ קְרַאֲבִינָהֶם בֵּין יָדֵי אֲלֵמִדְבַּח: 11 קֶאֶל אֱלֹהָה לְמוֹסֵי
 שְׂרִיף וְאֶחָד פִּי כָּל יוֹם יִקְרֶב קְרַבָּנָה דִּשְׁנָא לְלִמְדִבַּח: 12 פִּכָּאן
 אֲלִמְקֶרֶב פִּי אֲלִיּוֹם אֲלֵאֲוֹל קְרַבָּנָה נַחְשׁוֹן בֵּן עֲמִינְדָב מִן סַבְטֵי יִהוּדָה:
 13 וְכֵאֵן קְרַבָּנָה קִצְעָה מִן פִּצְהּ וּזְנָהָא מֵאִיָּהּ וְתִלְתּוֹן מֵתִקְאֵלָא וְכִרְנִיב
 פִּצְהּ וּזְנָה סַבְעוֹן מֵתִקְאֵלָא בִּמְתִקְאֵל אֲלֵקֶדֶם⁽³⁾ כְּלֵאֲהֵמָא מִמְלוֹאֵן סְמִידָא
 מִלְתּוֹתָא בְּדֵהֵן לְלֵהֲדִיָּהּ: 14 וְדִרְגָּא מִן דְּהַב וּזְנָה עֶשְׂרֵה מֵתִאֲקִיל מִמְלוֹא
 בְּזוֹרָא: 15 וְתוֹרָא מִן אֲלֵבְקֶר וְכִבְשָׂא וְחִמְלָא אֲבָן סְנֵתָה לְלִצְעִידָהּ:
 16 וְעֵתוּדָא מִן אֲלֵמָעֵז לְלִדְכוּהּ: 17 וְלִדְבַח אֲלֵסְלֵאמָהּ בִּקְרַתִּין וְכִמְסָהּ
 כְּבֵאֵשׁ וְכִמְסָהּ עֵתְדָאֵן וְכִמְסָהּ חִמְלָאֵן בְּנֵי סְנֵהּ הִדָּא קְרַבָּאֵן נַחְשׁוֹן בֵּן
 עֲמִינְדָב: 18 פִּי אֲלִיּוֹם אֲלֵתְאֲנִי קֶרֶב נִתְנָאֵל בֵּן צוּעֵר שְׂרִיף יִשְׁשַׁכֵּר: 20
 19 קֶרֶב קְרַבָּנָה קִצְעָה מִן פִּצְהּ וּזְנָהָא תִלְתּוֹן וּמֵאִיָּהּ מֵתִקְאֵלָא וְכִרְנִיב
 פִּצְהּ וּזְנָה סַבְעוֹן מֵתִקְאֵלָא כְּלֵאֲהֵמָא מִמְלוֹאֵן סְמִידָא מִלְתּוֹתָא בְּדֵהֵן
 לְלֵהֲדִיָּהּ: 20 וְדִרְגָּא מִן דְּהַב וּזְנָה עֶשְׂרֵה מֵתִאֲקִיל מִמְלוֹא בְּזוֹרָא:
 21 וְתוֹרָא מִן אֲלֵבְקֶר וְכִבְשָׂא וְחִמְלָא אֲבָן סְנֵתָה לְלִצְעִידָהּ: 22 וְעֵתוּדָא
 מִן אֲלֵמָעֵז לְלִדְכוּהּ: 23 וְלִדְבַח אֲלֵסְלֵאמָהּ בִּקְרַתִּין כְּמִסָּהּ כְּבֵאֵשׁ
 כְּמִסָּהּ עֵתְדָאֵן כְּמִסָּהּ חִמְלָאֵן בְּנֵי סְנֵהּ הִדָּא קְרַבָּאֵן נִתְנָאֵל בֵּן צוּעֵר:
 24 פִּי אֲלִיּוֹם אֲלֵתְאֵלֵת קֶרֶב שְׂרִיף וְכּוֹלֵן אֲלֵיאֵב בֵּן חִלּוֹן: 25 וְכֵאֵן קְרַבָּנָה
 קִצְעָה פִּצְהּ וּזְנָהָא מֵאִיָּהּ וְתִלְתּוֹן מֵתִקְאֵלָא וְכִרְנִיב פִּצְהּ וּזְנָה סַבְעוֹן
 מֵתִאֲקֵלָא כְּלֵאֲהֵמָא מִמְלוֹאֵן סְמִידָא מִלְתּוֹתָא בְּדֵהֵן לְלֵהֲדִיָּהּ: 26 וְדִרְגָּא
 מִן דְּהַב וּזְנָה עֶשְׂרֵה מֵתִאֲקִיל מִמְלוֹא בְּזוֹרָא: 27 וְתוֹרָא מִן אֲלֵבְקֶר וְכִבְשָׂא
 30

⁽¹⁾ "בעלות בריחי ברזל" ואולי כונת הגאון על מאמר חכמינו ז"ל בספרי: אין צב אלא
 טוקסין שלא היו מהוסרים כלום. לפי דרכו בחר הגאון במלה ערבית הוסיפה לעברית. ועוד
 י"י תרגום יונתן: טחפן ומטקסן.

⁽²⁾ "וחכל על יד איתמר".

⁽³⁾ לא העתיק בשקל הקדש כי אם ביום הראשון.

אלאמאם אלי באב כבא אלמחצר: 11 ויעמל אלאמאם אחדחמא דכוה
 ואלאכר צעידה ויסתגפר ענה ממא אכטא פי אמר מית¹ ויקדם ראסה
 פי דלך אליום: 12 ויתנסך ללה איאם נסכה ויאת בחמל אבן סנתה
 לקרבאן אלאתם ואלאיאם אלאואיל תסקט למא אנקטע נסכה: 13 והדה
 5 שריעה אלנאסך פי יום כמאל איאם נסכה יאתי בה² אלי באב כבא
 אלמחצר: 14 פיקרב קרבאנה ללה חמלא אבן סנתה צחיחא ללצעידה
 ורחלה אבנה סנתה צחיחה ללדכוה וכבישא צחיחא לדבה אלסלאמה:
 15 וסלה פטיר גראדק פטיר³ מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה
 בדהן ואלבר ואלמוזאג אלדי מעהא: 16 פיקדמהא אלאמאם בין ידי
 10 אללה ויצנע דכותה וצעידתה: 17 ואלכבש יצנעה דבה אלסלאמה
 ללה מע סלה אלפטיר תם יצנע אלבר ואלמוזאג אלדי מעהא: 18 ויחלק
 אלנאסך ענד באב כבא אלמחצר שער ראסה⁴ ויאכדה וילקה עלי
 אלנאר אלתי תחת דבה אלסלאמה: 19 ויאכד אלאמאם אלדראע
 מטבוכה⁵ מן דלך אלכבש וגרדקה ואחדה ורקאקה ואחדה מן סלה
 15 אלפטיר ויצע דלך עלי כפי אלנאסך בעד חלקה שעה⁶: 20 ויחרך
 אלגמיע תחריכא בין ידי אללה וליכן קדסא ללאמאם מע קין אלתחרוך
 וסאק אלרפיעה ובעד דלך ישרב אלנאסך כמרא: 21 הדה שריעה
 אלנאסך אלדי ינדר וקרבאנה ללה ען נסכה סוי מא תנאלה ידה וליכן
 דלך במקדאר מדה נסכה יצמה אלי שריעה אלנסך⁷: 22 תם כלם
 20 אללה מוסי קאילא: 23 מר הרון ובניה וקל להם כדא פכארכו בני
 אסראיל מקולא להם⁸: 24 יבארכך אללה ויחפסך: 25 ויצי בנור ונהה
 עלוך וירופך: 26 ויקבל בקצדה⁹ אליך ויציר לך אלסלאם: 27 פיתלו¹⁰
 אסמי עלי בני אסראיל ואנא אבאריך פיהם:

ז

25 1 ולמא כאן פי יום פרג מוסי מן נצב אלמסכן מסחה וקדסה וגמיע
 אניתה ואלמדבח וגמיע אניתה מסחה וקדסהא: 2 וקרב אשראף בני

(1) „אשר חטא בדבר המת“ עיי רש"י.

(2) רשבי"ם: את עיקר קרבנו. ובכ"י ״ ובפ' בהא = אותן ר"ל כל מה שספרש והולך.

(3) כן הוא בכל הנוסחאות שלפנינו והעתיק חלה מצות במקום סלת חלת.

(4) „גלה הגזיר אצל פתח אהל סועד את שער ראשו“.

(5) ראביע: והיא בשלה. — (6) „אחרי גלחו את שעריו“.

(7) „זאת תורת הגזיר וקרבנו לה על נזרו . . . ויהיה זה לפי שיעור ימי נזרו אשר

יוסף על תורת הגזירות“ עיי רש"י.

(8) ר"ל בברכה האמורה לבני ישראל ואפשר שר"ל האמורה לאהרן ולבניו.

(9) „ויקבל אותך ברצון“ עיי אלאמאנת דף 97 ועוד עיי פי ראביע לפסוק בית.

(10) „ויקראו בשמו“ עיי רש"י.

ביסין אחרת ויקול להא יעלך אללה מסבֵה וימינא¹ פי מא בין קומך
 במא יעל ורכך סאקטֵה ובטנך וארמא: ²² ודלך אדא צאר הדא
 אלמא אללאען פי אמעאך פירם אלבטן ויסקט אלודך ותקול אלמראֵה
 אמן אמין: ²³ ויכתב אלמאם הדא אללענאת פי כתאב וימחזה
 נאלמא אלמֵר: ²⁴ ויסקיהא אלמא אלמֵר אללאען פיסתחיל פיהא ⁵
 מֵרֵא: ²⁵ ויאבֵד מן ידהא קרבאן אלגורֵה ויהרכה בין ידי אללה ויקדֵמה
 אלו אלמדבֵח: ²⁶ ויקבֵץ מנה פיהא ויקתֵרה עלי אלמדבֵח ובעד דלך
 יסקהא אלמא: ²⁷ פאדֵא סקאהא פאן כאנת קד תנֵמס ותאנת זוגֵהא
 לואנֵה אסתחאל פיהא מֵר פורם בטנהא וסקטת ורכהא וצארת מסבֵה
 פימא בין קומהא: ²⁸ ואן כאנת לס תתנֵמס כל הי טאהרֵה ברית ¹⁰
 וחמלת חמלא: ²⁹ הדא שריעֵה אלגורֵה פי אן תחיד אמראֵה ען זוגֵהא
 פתתנֵמס: ³⁰ או רגֵל יכטר בכאלה ראי גורֵה פיגאר עלי זוגֵתה
 פליוקפהא בין ידי אללה ויצנע בהא אלמאם גמיע מא פי הדא אלשריעֵה:
³¹ חתי יברי אלרגֵל מן אלזור ותלך אלמראֵה תחמל זורהא:

7

1 וכלם אללה מוסי קאילא: ² מר בני אסראיל וקל להם אי רגֵל ¹⁵
 או מראֵה סוגֵה נדר נסך לינסך לרבה: ³ פמן אלכמר ואלמסכר מנה
 יתנסך חתי כל כמר וכל מסכר מנה לא ישרב וכל נקיע³ אלענב לא
 ישרבה וענבא רטבא ויאבסא לא יאכל: ⁴ וטול אֵיאם נסכה מן כל מא
 יעמל מן גפן אלכמר מן אלפרצאן⁴ אלו אלזֵג לא יאכל: ⁵ וטול
 אֵיאם נדר נסכה לא ימֵר חאלק עלי ראסה אלו אן תתם אלֵיאם אלתי ²⁰
 תנסכֵהא ללה יכון מקדֵסא וירבי פרע שער ראסה: ⁶ וטול אֵיאם נסכה
 ללה אלו הצרֵה מֵת⁵ לא ידכל: ⁷ חתי אבוה ואמה ואכוה ואכתה
 לא יתנֵמס בהם פי מותהם לאן נסך רבה עליה: ⁸ כדלך טול אֵיאם
 נסכה מקדֵסא יכון ללה: ⁹ פאן מאת מעה מֵת בגתֵה או גפלה⁶ פקד
 קטע אול⁷: נסכה פליחלק ראסה פי יום טהרה ודלך פי אליום אלסאבע ²⁵
 יחלקה: ¹⁰ ופי אליום אלתאמן יאת בשפנינין או פרבי חמאם אלו

¹ "לקלון ולשבועה."

² עיין ויקרא כ"ב כ"א.

³ מלת משרת הוא מן השבועים מלות אשר פירש הגאון מלשון המשנה עיין תשובות
 רובש אורח 59 וראבי"ע פירשו כהגאון.

⁴ כן הוא בכ"י י' ובפ' ובת"א: פרצונין. וזה מסכים למה שנמצא בנויר ל"ט ע"א.

ועיין אבן גנאה שרש זג ולפי דעתו צ"ל פרצאד.

⁵ ר"ל שלא יכנס גם באהל המת.

⁶ רש"י: פתע זה אונס. פתאם זה שוגג.

⁷ "כבר נפסקה חללת נזיר" וכן תרגם למשה י"ב.

תנפוחם אלי כֶּאֱרֹג אֶלְעֶסְכֶּר וְלֹא יִנָּסוּ עִסְכֶּרְהֶם אֲלֵדֵי אֲנִי סֹאכֵן פִּימָא
 בִּינְהֶם: 4 פִּצְנֵעוּ כְּדֹאךְ בְּנֵי אִסְרָאֵל וּנְפֹוּהֶם אֵלַי כֶּאֱרֹג אֶלְעֶסְכֶּר כִּמָּא
 אִמֵּר אֱלֹהִים מוֹסִי כְּדֹאךְ צִנְעוּ בְּנֵי אִסְרָאֵל: 5 תָּם כֹּלֶם אֱלֹהִים מוֹסִי קֵאִילֵא:
 6 קַל לְבַנֵּי אִסְרָאֵל אִי רְגֵל אוֹ מְרֹאֵה יִצְנַע שִׂיא מִן כְּמֵאִיא אֶלְנָאִם
 5 פִּינְכַת (נְכַתָּא בִּאֱלֹהִים) פִּיאֲתָם: 7 תָּם יִקְרֵ בְכַמִּיתָה אֶלְתִּי צִנְעָהָ
 פִּלִירְדֵּ אֶלְטִלְאֲמָה בְּרֵאֲסָהָ וּכְמִסְהָא יוֹזֵד עֲלִיהָ וְיִדְפַעְהָ אֵלַי מִן פִּלְמָה:
 8 וְאֵן לִם יִכֵּן לִלְמַטְלוֹם וְלִי לְתִרְדֵּ אֶלְטִלְאֲמָה עֲלִיהָ פִּלְתֵּכֵן אֶלְטִלְאֲמָה
 אֶלְמִרְדוּדָה לֵלָה וְהִי לִלְאֲמָאִם² סוּי בְּבִישׁ אֶלְנִפְרָאן וּיסְתַנְפֵּר כְּהָ עֵנָה:
 9 וּבִל רְפִיעָה מִן גְּמִיעַ אֶקְדָּאִם בְּנֵי אִסְרָאֵל פִּלְאִי אֲמָאִם דְּפַעוּהָ פִּהִי
 10 לָהּ: 10 וּבִל אִמֵּר יִכּוֹן אִמֵּר אֶקְדָּאִם אֱלִיהָ לֵאִי אֲמָאִם דְּפַעוּהָ כִּאֲנַת
 לָהּ: 11 תָּם כֹּלֶם אֱלֹהִים מוֹסִי קֵאִילֵא: 12 מֵר בְּנֵי אִסְרָאֵל וְקַל לָהֶם
 אִי רְגֵל חֲאֲדַת זוּגְתָה פִּכֵּאֲנַת כִּיאֲנָה: 13 כֵּאֵן צִאֲנַעְהָ רְגֵל מִצִּאֲנַעְהָ
 אֲנִסְאֵל וּכְפִי דְלֶךְ עֵן זוּגְהָ וְאֲנִסְתֵּרַת וְהִי נִגְסָה וְשֵׁאֲהֵד לִים עֲלִיהָ וְהִי
 לִם תְּקַהֲרָה: 14 וּכְטֵר בְּכֵאלָהּ³ רֵאִי גִירָה פִּיגְאֵר עֲלִיהָ וְהִי נִגְסָה
 15 אוֹ גִיר נִגְסָה: 15 פִּלִיאַת דְּלֶךְ אֶלְרְגֵל בּוּזְגְתָה אֵלַי אֶלְאֲמָאִם וְיֵאֵת
 בְּקִרְבָּאֲנָהָ מַעְהָ⁴ עֵשֶׁר וַיְבֵה מִן דְּקִיק אֶלְשַׁעִיר לֹא יִצַּב עֲלִיהָ דֵּהֲנֵא
 וְלֹא יִגְעַל פּוֹקָה לְבֵאֲנָא לֵאֲנָה קִרְבָּאֵן אֶלְגִּירָה קִרְבָּאֵן אֶלְדֹּכֵר וַיְדַבֵּר
 בֵּאלְדִּנּוּב: 16 פּוֹקְדָמָהָ אֶלְאֲמָאִם וְיִוְקַפְהָ⁵ בִּין יְדֵי אֱלֹהִים: 17 וַיֹּאבֵד
 אֶלְאֲמָאִם מִן אֶלְמָא אֶלְמַקְדָּם פִּי אֲנִיהָ כֹּזֵף וּמִן אֶלְתֵּרֵאֵב אֲלֵדֵי יִכּוֹן פִּי
 20 עֲרֻצָּה אֶלְמַסְכֵּן יֹאבֵד וַיִּלְקִי פִּי אֶלְמָא: 18 וְיִוְקַפְהָ אֶלְאֲמָאִם בִּין יְדֵי
 אֱלֹהִים וַיִּכְשַׁף רֵאֲסָהָ וַיִּגְעַל עֲלֵי יִדְהָא קִרְבָּאֵן אֶלְדֹּכֵר קִרְבָּאֵן אֶלְגִּירָה
 פִּלִימְסַךְ פִּי יִדְהָ אֶלְמָא אֶלְמֵר¹⁰ אֶלְלֵאֲעֵן: 19 וַיַּחְלַפְהָ אֶלְאֲמָאִם וַיִּקּוּל
 לָהָּ אֵן כֵּאֵן לִם יִצִּאֲנַעַךְ רְגֵל וְלִם תְּחִידֵי אֵלַי נִגְאֲסָה גִיר זוּגְךְ פִּאֲבֵרִי
 מִן הָדָא אֶלְמָא אֶלְמֵר אֶלְלֵאֲעֵן: 20 וְאֵן כִּנְת קֵד חֲדַת אֵלַי גִיר זוּגְךְ
 25 וְתִנְגְסַת כְּהָ וַיִּגְעַל גִּירָה פִּיךְ מִצִּאֲנַעְתָּה: 21 וַיַּחְלַף אֶלְאֲמָאִם אֶלְאֲמֵרֵהָ

¹ פִּי: כַּעֲהֵד אֱלֹהִים = כְּבֵרִית הִי.

² רִ"ל שְׂמָה שֶׁאֵינֶר לֵהי עֵינֵינוּ לְכַחַן.

³ «וַיְהִיחָ לְאִיזָה כְּתֵן שִׁיתְנֹוּהוּ לוֹ».

⁴ «וְכֹל אִישׁ אֲשֶׁר בִּידוֹ לְצוֹת עַל קִדְשׁוֹ לְאִיזָה כְּתֵן שִׁיתְנֵם לוֹ וַיְהִי».

⁵ «וְהָיָה לֹא נִאֲסָה» עֵינֵי סְפָרֵי וְרִשְׁוִי. לְחֻצִיאַת אֶת הָאֲנוּסָה, אֲבָל בְּפִי הַנּוּסְחָא תַּלְבַּטִּים.

⁶ «וַעֲלָה בְּמַחְשַׁבְתּוֹ» כִּמּוֹ שְׂפִי רֵאֲבִיעַ.

⁷ הַגִּאוֹן לְפִי דְרַכּוֹ קִיצֵר הַעֵינִין.

⁸ רֵאֲבִיעַ: עֵמָה אוֹ כַּעֲבֹרֶת.

⁹ רִ"ל הָאִשָּׁה עֵינֵי סְפָרֵי וְסוּטָה דָּף ה' עִיָּא וְלֹא כִּמּוֹ שְׂפִי רֵאֲבִיעַ.

¹⁰ בְּקִי חֲסֵרָה מִלַּת אֶלְמֵר.

וכל מא יצלח להא הם יכדמון: 27 עלי קול הרון ובניה יכון גמיע
 כדמה בני גרשון מן חמלהם וגמיע עמלהם ועדו עליהם בחפס גמיע
 חמלהם: 28 הדה כדמה עשאר גרשון פי כבא אלמחצר וחפסהא
 עלי יד איתמר אבן הרון אלמאם: 29 ובנו מררי לעשאירהם וביות
 אבאיהם תעדהם: 30 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה 5
 כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר: 31 והדא חפס חמלהם וגמיע
 עמלהם פי כבא אלמחצר תכאתג אלמסכן ואמהאנה ועמדה וקואעדה:
 32 ועמד אלצראדק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא ואטנאבהא וגמיע
 ניתהא וסאיר אעמאלהא ועדו באסמא גמיע אנה חפס חמלהם:
 33 הדה כדמה בני מררי פי כבא אלמחצר עלי יד איתמר אבן הרון 10
 אלמאם: 34 פעד מוסי והרון ואשראף אלגמאעה בני קהת לעשאירהם
 ביות אבאיהם: 35 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה
 כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר: 36 וכאן עדרהם לעשאירהם
 לפין וסכע מאיה וכמסין: 37 האולי עדר עשאר קהת כל מן יכדם
 פי כבא אלמחצר אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה ביד מוסי: 15
 38 ועדר בני גרשון לעשאירהם ולביות אבאיהם: 39 מן אבן
 תלאתין סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ללגיש
 ללכדמה פי כבא אלמחצר: 40 וכאן עדרהם לעשאירהם לביות אבאיהם
 אלפין וסת מאיה ותלאתין: 41 האולי מעדודו עשאר בני גרשון כל מן
 גדם פי כבא אלמחצר אלדי עד מוסי והרון עלי קול אללה: 42 ועדר 20
 עשאר בני מררי לעשאירהם לביות אבאיהם: 43 מן אבן תלאתין
 סנה פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ללגיש ללכדמה פי כבא
 אלמחצר: 44 וכאן עדרהם לעשאירהם תלאתא אלאף ומאיתין: 45 האולי
 מעדודו עשאר בני מררי אלדין עד מוסי והרון עלי קול אללה ביד
 מוסי: 46 וגמיע אלמעדודין אלדי עד מוסי והרון ואשראף אסראיל 25
 אלליואניין לעשאירהם ולביות אבאיהם: 47 מן אבן תלאתין סנה
 פצאעדא אלי אבן כמסין סנה כל מן דכל ליכדם כדמה עמל וכדמה
 אלחמל פי כבא אלמחצר: 48 וכאן עדרהם תמאניה אלאף וכמס מאיה
 ותמאנין: 49 עלי קול אללה עדהם מוסי כל פריק פי עמלה וחמלה
 ועדרה כמא אמר אללה מוסי): 30

ה

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל באן ינפו מן
 אלעסכר כל אברין וכל דאיב וכל נגם למית: 3 מן דכר אלי אנתי

(1) «על פי ה' סקר אותם משה כל כת וכת על עבודתו ומשאו ומנינו כאשר צוה ה' את משה.

ומדאָהן אלסתר¹) ואלכבו אלדאים יכון עליהא: 8 ויבסמו עליה:
 תוב צבג קרמז ויגטוהא בגשא גלוד דארש ויצלחו אקואבהא
 9 וליאכדו תוב אסמאנגון פיגטו בה מנארה אלצאה וסרגה
 וכלאבאתהא ומגאמרהא וגמיע אניה דהנהא אלתי יכדמונהא בהא
 10 5 ויגעלוהא וגמיע אניתהא פי גשא גלוד דארש ויצנעו²) דלך על
 אלדהק: 11 ועלי מדבח אלדהב פליבסמו תוב אסמאנגון ויגטוהא בגשא
 גלוד דארש ויצלחו אקואבהא: 12 ויאכדו גמיע אניה אלכדמה אלתי
 יכדמון בהא פי אלקדם פיגעלוהא פי תוב אסמאנגון ויגטוהא בגשא
 גלוד דארש ויצנעוהא עלי אלדהק: 13 וירמדו אלמדבח ויבסמו עלי
 10 תוב ארגואן: 14 ויגעלו עליה גמיע אניתה אלתי יכדמון עליה בה:
 אלמגאמר ואלמנאשל ואלמגארף ואלכראנגב וסאיר אניה אלמדכו
 ויבסמו עליה גשא גלוד דארש ויצלחו אקואבה³): 15 פאדא פה
 הרון ובנוה מן תגמיה אלקדם וגמיע אניתה ענד רחיל אלעסכר פבעז
 דלך ידכל בנו קהת ויחמלוהא ולא ידנו מן אלקדם פיהלכון הדה צפז
 15 חמל בני קהת⁴) בכבא אלמחצר: 16 ויכאלה אלעזר אבן הרון אלמאנ
 דהן אלצאה ובכור אלצמוג ואלבר אלדאים ודהן אלמסח פדלך
 וכאלה אלמסכן וגמיע מא פיה מן קדם ואניתה: 17 תם כלם אללו
 מוסי והרון תכלימא: 18 לא תקטעא עשאיר סכט קהת⁵) מן בין
 אליואנין: 19 בל אצנעא להם הדה אלכלה חתי יחיו ולא יהלם
 20 בדנוהם אלי כאין אלאקדאם ידכל הרון ובנוה ויולונהם כל פרוק על
 כדמתה וחמלה: 20 ולא ידכלו פיגטרו ענד תגמיה⁶) אלקדם פיהלכון
 21 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 22 ארפע גמלה בני גרשון הם איצא
 לביות אבאיהם ועשאיריהם: 23 מן אבן תלתין סנה פצאעדא אלי אב
 כמסין סנה תעדהם כל מן ידכל ללגיש לכדמה כבא אלמחצר⁷)
 24 25 והדה כדמה עשאיר גרשון לכדמה ולחמל: 25 ויחמלו שקאנ
 אלמסכן וכבא אלמחצר וגשאה וגשא אלדארש אלדי עליה מן פוט
 וסתר באב כבא אלמחצר: 26 וקלוע אלצראדק וסתר באבה⁸) אלתי
 עלי אלמסכן ואלמדבח מסתדירא ואטנאבהא וסאיר אניה כדמתה

(¹) "חמסק" והו דעת רש"י שהוא לשון כסוי. וכפ': אלרש = הויה. וככ"י י': אלמזא
 = הנסק בצירי תחת הנון.

(²) ככ"י י': ויגעלו = ושמו.

(³) פ': דהוקתא והוא לשון מוט.

(⁴) "זה משפט משא בני קהת".

(⁵) "משפחות שכט קהת".

(⁶) ראב"ע: ככסות. — (⁷) "כל חבא לצבא לעבדת אהל מועד".

(⁸) "ואת מסך פתחו".

אלצראדק מסתדירא וקואעדהא ואותאדהא ואטנאבהא: 38 ואלנאזלון
 בין ידי אלמסכן בין ידי כבא אלמחצר פי אלמשרק¹ מוסי והרון ואבנאה
 חאפטו מחפט אלמקדם² ומחפט בני אסראיל ואי אנבי תקדם אלי
 דלך פליקתל: 39 פדלך גמיע ערד אלליואניין אלדין עדהם מוסי והרון
 עלי קול אללה לעשאיריהם כל דכר מן אבן שהר פצאעדא אתנאן⁵
 ועשרון אלפא: 40 תם קאל אללה למוסי עד כל בכר דכר מן בני
 אסראיל מן אבן שהר פצאעדא וארפע אחצא אסמאיהם: 41 וכד לי
 אלליואניין אנא אללה שרפתהם בדל כל בכר מן בני אסראיל ובהאים
 אלליואניין בדל כל בכר מן בהאים בני אסראיל: 42 פעד מוסי כמא
 אמרה אללה בה כל בכר פי בני אסראיל: 43 פכאן כל בכר דכר¹⁰
 באחצא אסמאיהם כדלך אתנן ועשרין אלפא ומאיתין ותלאתה וסבעין:
 44 תם כלם אללה מוסי קאילא: 45 כד אלליואניין בדל כל בכר מן
 בני אסראיל ובהאים אלליואניין בדל בהאימהם פיעירו לי אנא אללה
 שרפתהם: 46 ואמא פדא³ אלמאיתין ואלתלאתה ואלסבעין אלזאידין
 עלי אלליואניין מן בכור בני אסראיל: 47 פכד כמסה מתאקיל לכל¹⁵
 מנמה מנהם במתקאל אלקדם כל מתקאל עשרון דאנקא: 48 ואדפע
 אלפצה לחרון ובניה פדא אלפאצלון עליהם: 49 פאכד מוסי פצה
 אלפדא מן אלזאידין עלי פדא אלליואניין: 50 מן בכור בני אסראיל
 אכד תלך אלפצה והי אלף ותלאת מאיה וכמסה וסתון מתקאלא
 במתקאל אלקדם: 51 ודפעהא אלי הרון ובניה עלי קול אללה כמא
 אמרה:

ד

1 תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: 2 ארפעא גמלה בני קהת
 מן בין בני לוי לעשאיריהם וביות אבאיהם: 3 מן אבן תלתין סנה פצאעדא
 אל כמסין סנה כל מן ידכל ללגיש ליעמל צנאעה פי כבא אלמחצר: 25
 4 הדה כדמה בני קהת פי כבא אלמחצר כאין אלאקדאם: 5 וידכל
 הון ובנוה ענד רחיל אלעסבר פיהיו¹ אלסגף אלמסתור ויגטון בה
 ענן וק אלשהאדה: 6 ויגעלו עליה גשא גלוד דארש ויבסמו תובא
 גמלתה אסמאנגון פוקה ויצלחו אקואבה: 7 ועלי אלמאידה אלמוגה
 יבסמו תוב אסמאנגון ויגעלו עליהא אלקצאע ואלדרוג ואלמלאעק³⁰

¹ אף כאן לא העתיק הגאון מלת קדמה עיי למעלה ב' ג.

² קי ופי: אלמסכן = המשכן.

³ "פדיון" וכן תרגם אונקלוס.

⁴ "ויכניו".

זמיע אניה כבא אלמחצר ומחפט בני אסראיל ויכדמו כדמיה א
 9 ואדפע אלליואניין אלי הרון ובניה מסלמון מעטון לה הם
 אסראיל: 10 ווכל הרון ובניה עלי אן יחפטו אממתהם ואי
 תקדם אליהא פליקתל: 11 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2
 5 קד שרפת¹ אלליואניין מן בני אסראיל בדל כל בכר אול בטן
 אסראיל פיציר לי אלליואניין: 13 כמא כאן לי כל בכר פי יום
 כל בכר פי בלד מצר אקדסת לי כל בכר פימא בין בני אסר
 אנסאן אלי בהימיה כדאך יציר לי האולי אנא אללה שרפו
 14 תם כלם אללה מוסי פי בר'יה סיני קאילא: 15 עד בני לוי
 10 אבאיהם ועשאיריהם כל דכר מן אבן שהר פצאעדא תעד'הם: 16
 מוסי עלי קול אללה כמא אמר: 17 פהאולי כאנו בנו לוי באס
 גרשון וקהת ומררי: 18 והדה אסמא בני גרשון לעשאיריהם לבני
 19 ובנו קהת לעשאיריהם עמרם ויצהר וחררון ועזיאל: 20 ובנ
 לעשאיריהם מחלי ומושי הדה עשאיר אלליואניין לביות אנ
 15 21 לגרשון עשירה לבני ועשירה שמעי הדה עשאיריהם: 22
 באחצא כל דכר מן אבן שהר פצאעדא סבעה אלאף וזמם
 23 ועשאיריהם ינולון ורא אלמסכן פי אלמגרב: 24 ושריפהם אל
 לאל: 25 וחפט'הם מן כבא אלמחצר אלמסכן ואלכבא וגשאה
 באב כבא אלמחצר: 26 וקלוע אלצראדק וסתר באבה אלדי עלי א
 20 ואלמדבח מסתדירא ואטנאבהא וסאיר כדמתהא: 27 ולקתת
 עמרם ועשירה יצהר ועשירה חרון ועשירה עזיאל הדה עשאיר
 28 באחצא כל דכר מן אבן שהר פצאעדא תמאניה אלאף וסר
 חאפטו מחפט אלקדם: 29 ועשאיריהם ינולון אלי גאנב אלמ
 אלגנוב: 30 ושריפהם אליצפן בן עזיאל: 31 וחפט'הם אלצנדוק ואל
 25 ואלמנארה ואלמדאבה ואניה אלקדם אלתי יסתכדמון בהא וא
 זמיע כדמתה: 32 ושריף אשראף אלליואניין אלעזר אבן הרון א
 מוכל בחאפטו מחפט אלקדם²: 33 ולמררי עשירה מחלי ו
 מושי הדה עשאירה³: 34 ועדדהם באחצא כל דכר מן אב
 פצאעדא סת'ה אלאף ומאיתאן: 35 ושריפהם צוריאל בן אביהיל
 30 אלי גאנב אלמסכן פי אלשמאל: 36 ווכאל'ה חפט בני מררי ו
 אלמסכן ואמהאנה ועמדה וקואעדה וכל אניתה וכדמתה: 37

(1) „בחרתי בלויים” כמו שפי' ראב"ע: מעלה גדולה ללויים.

(2) „בן יהוי' לי אלו (הלויים) אני ד' בחרתי בס'.

(3) „ממונה על שוכרי משמרת הקדש” וכן ח"א.

(4) בס': האתאן עשירתאה = אלה הם שתי משפחתיו.

וארבע מאיה וכמסון לגיושהם ורחלון תאניהם¹: 17 וירחל כבא אלמחצר
 עסבר אלליואניין פי וסט אלעסאכר² וכמא הם ינולון כדאך ירחלון כל
 פריק³ פי מכאנה ומרכזה: 18 ומרכז עסבר אפרים לגיושהם פי
 אלמגרב ושריפהם אלישמע בן עמיהוד: 19 ועדד גישה ארבעון אלפא
 וכמס מאיה: 20 ואלי גאנכה סבט מנשה ושריפהם גמליאל בן פדהצור: 5
 21 ועדד גישה תלאתון ואתנאן אלפא ומאיתאן: 22 ואלי גאנכה סבט
 בנימן ושריפהם אבידן בן גדעני: 23 ועדד גישה תלאתון וכמסה אלפא
 וארבע מאיה: 24 כדלך גמיע עדד עסבר אפרים מאיה אלפא ותמאניה
 אלאף ומאיה לגיושהם וירחלון תאלתא: 25 ומרכז עסבר דן פי אלשמאל
 לגיושהם ושריפהם אחיעזר בן עמישדי: 26 ועדד גישה אתנאן וסתון
 10 אלפא וסבע מאיה: 27 ואלי גאנכה סבט אשר ושריפהם פגעיאל בן
 עברן: 28 ועדד גישה אחד וארבעון אלפא וכמס מאיה: 29 ואלי גאנכה
 סבט נפתלי ושריפהם אחירע בן עינן: 30 ועדד גישה תלאתה וכמסון
 אלפא וארבע מאיה: 31 פדלך גמיע עסבר דן מאיה וסבעה וכמסון
 אלפא וסת מאיה וירחלון אכירא לגיושהם: 32 האולי מעדודו בני אסראיל
 15 לביות אבאיהם גמלה עדד אלעסאכר לגיושהם סת מאיה אלפא ותלאתה
 אלאף וכמס מאיה וכמסון: 33 ואלליואניון לס יחצו פי גמלה בני אסראיל
 כמא אמר אללה מוסי: 34 תם צנעו בנו אסראיל גמיע מא אמר אללה
 מוסי כדאך נולו פי מראכזהם וכדאך רחלו כל סבט לעשאירה עלי
 20 ביות אבאיהם:

ג

1 והדה נסכה הרון ומוסי פי וקת כאטב אללה מוסי פי ברִיֶה
 סיני¹: 2 והדה אסמא בני הרון נדב אלכבר ואביהוא אלעזר ואיתמר:
 3 הדה אסמא בני הרון אלאימה אלממסוחין אלדין כמל ואגבהם
 ללאמאמה: 4 ומאת נדב ואביהוא בין ידי אללה במא קרבא נארא
 25 גריבה בין ידי אללה פי ברִיֶה סיני ולם יכן להמא בנון ואם אלעזר
 ואיתמר בחצרה הרון אביהמא: 6 פכלם אללה מוסי קאילא: 6 קדם
 סבט לוי ואוקפהם בין ידי הרון אלאמאם פיכדמוה: 7 ויחפשו מחפשה
 ומחפשו אלגמאעה בין ידי כבא אלמחצר ויכדמו כדמה אלמסכן: 8 ויחפשו

¹ ר"ל שנות ביחס אל הנוסעים ראשונה. העתיק כאלו כתוב שניים כקסן תחת חיה.

² ר"ל מחנות ישראל. עיין ראבי"ע.

³ כל כת וכת על מקומו ודגלו. עיין ראבי"ע ומכלל יופי.

⁴ «במדבר סיני» כמו שכתוב (למטה י"ד) ועיי מה שכתב הראב"ע וזה לשונו: הנח

היו תולדות אהרן ומשה במדבר סיני כאשר היו בהר סיני.

גיושהם: 46 פִּדְלֹךְ גְּמֵלָה עֲדָדָהָם⁽¹⁾ סַת מֵאִיָּה אֶלֶף וּתְלָאֵת אֶלְפָּה וּכְמַם
מֵאִיָּה וּכְמַסּוֹן: 47 וְאִמָּא אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן לְסַבַּט אֲבֵאִיהֶם פִּלְם יַעֲדוּ מֵעַהֶם:
48 תָּם כֻּלָּם אֱלֹהֵה מוֹסֵי קֵאִילָא: 49 אִמָּא סַבַּט לֹוִי לֹא תַעֲדָה וְלֹא
תִרְפַּע גַּמְלַתְהֶם פִּי מֵא בֵּין בְּנֵי אִסְרָאִיל: 50 וְאַנֶּת פּוֹכֵל אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן עֲלֵי
5 מַסְכֵּן אֱלִשֶׁה־אֲדָה וְעֲלֵי גְמִיעַ אֲנִיתָה וְגְמִיעַ מֵא לָהּ פֶּה־יִחְמֹלֶן אֶלְמַסְכֵּן
וְגְמִיעַ אֲנִיתָה וְהֵם יִכְדְּמוּנָה וְחֹוֹאֲלִיָּה יִנְזֹלוֹן: 51 וּפִי רַחֲלִילָה יִפְצֹלוּהָ
אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן וּפִי נִזְוֹלָה יִנְצַבּוּהָ אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן וְאִי אֲנִנְבִי תִקְרָם אֵלַי דְּלֹךְ
פְּלִיקְתִּל: 52 וַיִּנְזֹלוּ בְּנֵי אִסְרָאִיל כָּל סַבַּט פִּי עַסְכְּרָה⁽²⁾ פִּי מֵרַכְזָה⁽³⁾ עֲלֵי
גִיּוֹשֶׁהֶם: 53 וְאֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן יִנְזֹלוֹן הוֹאֲלֵי מַסְכֵּן אֱלִשֶׁה־אֲדָה לִילָא יִכּוֹן סַבַּט
10 עֲלֵי גַמְעָה בְּנֵי אִסְרָאִיל וַיַּחֲפֹטוּן אֶלְלִיּוֹאֲנִיּוֹן מֵא אֶסְתַּחֲפֹטְתֶהֶם מִן דְּלֹךְ:
54 פִּצְנַע בְּנֵי אִסְרָאִיל בְּגְמִיעַ מֵא אִמְרֵי אֱלֹהֵי מוֹסֵי:

ב

1 תָּם כֻּלָּם אֱלֹהֵי מוֹסֵי וְהִרְוֹן קֵאִילָא: 2 כָּל סַבַּט פִּי מֵרַכְזָה
בְּעֵלְאִמָּאֵת לְבִיּוֹת אֲבֵאִיהֶם יִנְזֹל בְּנֵי אִסְרָאִיל חֲדָא כְּבֵא אֶלְמַחְצֵר וְחֹוֹאֲלִיָּה⁽⁴⁾
15 יִנְזֹלוֹן: 3 וְאֶלְנִאֲזֹלוֹן פִּי אֶלְמִשְׁרַק⁽⁵⁾ מֵרַכְזָה עַסְכְּרָה בְּנֵי יְהוּדָה לְגִיּוֹשֶׁהֶם
וּשְׂרִיפָהֶם נַחֲשׁוֹן בֵּן עַמִּינַדָּב: 4 וְעַדְד גִּישָׁה אַרְבַּעָה וּסְבַעוֹן אֶלְפָּא וְסַת
מִיּוֹה: 5 וְאֶלְנִאֲזֹלוֹן אֵלַי גְּאִנְבָּה⁽⁶⁾ סַבַּט יִשְׁשַׁכְּר וּשְׂרִיפָהֶם נַתְנַאֵל בֵּן
צוּעֵר: 6 וְעַדְד גִּישָׁה אַרְבַּעָה וּכְמַסּוֹן אֶלְפָּא וְאַרְבַּע מֵאִיָּה: 7 וְאֵלַי
גְּאִנְבָּה סַבַּט זְכוּלֵן וּשְׂרִיפָהֶם אֵלַי אֲבִיב בֵּן חֲלוֹן: 8 וְעַדְד גִּישָׁה סַבַּעָה
20 וּכְמַסּוֹן אֶלְפָּא וְאַרְבַּע מֵאִיָּה: 9 פִּדְלֹךְ גְּמִיעַ עַדְד עַסְכְּרָה יְהוּדָה מֵאִיָּה
וְתַמְנִין אֶלְפָּא וְסַת אֶלְפָּה וְאַרְבַּע מֵאִיָּה לְגִיּוֹשֶׁהֶם וְהֵם אֹלָא יִרְחֲלוֹן:
10 מֵרַכְזָה עַסְכְּרָה רֵאוּבֵן פִּי אֶלְגִּנּוּב לְגִיּוֹשֶׁהֶם וּשְׂרִיפָהֶם אֶלְצוּר בֵּן שְׂדִיאוּר:
11 וְעַדְד גִּישָׁה סַת וְאַרְבַּעוֹן אֶלְפָּא וּכְמַם מֵאִיָּה: 12 וְאֶלְנִאֲזֹלוֹן אֵלַי
גְּאִנְבָּה סַבַּט שְׂמַעוֹן וּשְׂרִיפָהֶם שְׁלִמְיָאֵל בֵּן צוּרִישְׂדִי: 13 וְעַדְד גִּישָׁה
25 תְּסַעָה וּכְמַסּוֹן אֶלְפָּא וְתְלָאֵת מֵאִיָּה: 14 וְאֵלַי גְּאִנְבָּה סַבַּט גַּד וּשְׂרִיפָהֶם
אֶלְיִסָּף בֵּן רַעוּאֵל: 15 וְעַדְד גִּישָׁה כְּמַסָּה וְאַרְבַּעוֹן אֶלְפָּא וְסַת מֵאִיָּה
וּכְמַסּוֹן: 16 פִּדְלֹךְ גְּמִיעַ עַדְד עַסְכְּרָה רֵאוּבֵן מֵאִיָּה וְאַחַד וּכְמַסּוֹן אֶלְפָּא

(1) "וזה כל מספרם"

(2) "כל שבט על מחנהו" עיי' ראבי"ע.

(3) מרכז בלשון ערבי הוא הנקודה האמצעית שבתוך העגול והגאון העתיק בו בכל מקום

מלת דגל ור"ל מקום הדגל.

(4) "מנגד לאהל מועד וסביבו".

(5) הגאון לא העתיק מלת קרמה.

(6) "מצדו".

- שמעון תסעה וכמסון אלפא ותלאא מאיה: 24 ואלמעדודון כדלך מן בני נד תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 25 ואלמעדודון לסבט גד כמסה וארבעון אלפא וסת מאיה וכמסון: 26 ואלמעדודון כדלך מן בני יהודה תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא 5 כל כארג גישה: 27 ואלמעדודון לסבט יהודה ארבעה וסבעון אלפא וסת מאיה: 28 ואלמעדודון כדלך מן בני יששכר תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 29 ואלמעדודון לסבט יששכר ארבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 30 ואלמעדודון כדלך מן בני זבולון תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 31 ואלמעדודון לסבט זבולון סבעה וכמסון אלפא וארבע מאיה: 32 ואלמעדודון כדלך מן יוסף פמן אפרים תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 33 ואלמעדודון לסבט אפרים ארבעון אלפא וכמס מאיה: 34 ואלמעדודון כדלך מן בני מנשה תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 35 ואלמעדודון לסבט מנשה אתנאן ותלאאון אלפא ומיאאן: 36 ואלמעדודון כדלך מן בנימין תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 37 ואלמעדודון לסבט בנימין כמסה ותלאאון אלפא וארבע מאיה: 38 ואלמעדודון כדלך מן בני דן תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 39 ואלמעדודון לסבט דן אתנאן וסתון אלפא וסבע מאיה: 40 ואלמעדודון כדלך מן בני אשר תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא 25 כל כארג גישה: 41 ואלמעדודון לסבט אשר אחד וארבעון אלפא וכמס מאיה: 42 ואלמעדודון כדלך מן בני נפתלי תאלידהם לעשאיריהם לביות אבאיהם באחצא אסמא מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 43 ואלמעדודון לסבט נפתלי תלאא ותמסון אלפא וארבע מאיה: 44 האולי אלמעדודון אלדין עדהם מוסי והרון ואשראף אסראיל אלאאני עשר רגלא כל ואחד מנהם שרף בית אבאיה: 45 וכאן מן עדה מנהם מנסובא אלי בית אביה מן אבן עשרין סנה פצאעדא) כל מן יכרג פי

(1) כל אחד מהם נשיא לבית אבותיו.

(2) "ויהי מי שפקד מהם מיוחס לבית אבותיו מבין עשרים שנה ומעלה ר"ל שלא נפקד לבית אבותם רק מי שהוא בן כ"ו ומעלה. עיי' ראב"ע.

ספר במדבר

1 וכלם אללה מוסי פי ברִיָּה סיני פי כבא אלמחצר פי אליום
אלאוֹל מן אלשהר אלתאני מן אלסנה אלתאניָה לכוּרָהם מן בלד מצר
קאילא: 2 ארפעו גמלה גמאעה בני אסראיל לעשאיריהם וכיות אבאיהם
באחצא אסמא כל דכר לגמאגמהם: 3 מן אבן עשרין סנה פצאעדא
5 כל מן יכרג אלי גיש בני אסראיל תחציהם לגיושהם⁽¹⁾ אנת והרון:
4 וליכן מעכם רגל מן כל סבט והדא אלרגל הו רייס בית אביה:
5 והדה אסמא אלרגאל אלדין יקומון מעכם מן ראובן אליצור בן שדיאור:
6 ומן שמעון שלמיאל בן צורישדי: 7 ומן יהודה נחשון בן עמינדב:
8 ומן יששכר נתנאל בן צוער: 9 ומן זבולן אליאב בן חלץ: 10 ומן
10 בני יוסף פמן אפרים אלישמע בן עמיהוד ומן מנשה גמליאל בן פדהצור:
11 ומן בנימן אבירן בן גדעני: 12 ומן דן אחיעזר בן עמישדי: 13 ומן
אשר פנעיאל בן עכרן: 14 ומן גר אליסף בן דעואל: 15 ומן נפתלי
אחירע בן עינן: 16 האולי דעאה אלגמאעה אשראף אסכאט אבאיהם
והם רוסא אלוף בני אסראיל: 17 פאכד מוסי והרון האולי אלרגאל אלדין
15 שרחת אסמאיהם⁽²⁾: 18 וגִּזְקוּ גְמִיעַ אלגמאעה פי אליום אלאול פי אלשהר
אלתאני פתנמבו⁽³⁾ לעשאיריהם וכיות אבאיהם באחצא אלאסמא מן אבן
עשרין סנה פצאעדא לגמאגמהם: 19 כמא אמר אללה מוסי עדהם פי
ברִיָּה סיני: 20 פכאן בנו ראובן בכר אסראיל תאלידהם לעשאיריהם
לכיות אבאיהם באחצא אסמא לגמאגמהם כל דכר מן אבן עשרין סנה
20 פצאעדא כל מן יכרג פי גיושהם: 21 ואלמעדודון כדלך מנהם סתָה
וארבעון אלפא וכמס מאיה: 22 ואלמעדודון כדלך מן בני שמעון
תאלידהם לעשאיריהם לכיות אבאיהם באחצא אסמא לגמאגמהם כל
דכר מן אבן עשרין סנה פצאעדא כל כארג גישה: 23 ואלמעדודון לסבט

(1) כפי וקי חסרה מלת לגיושהם.

(2) ראביע: שהם מפורשים.

(3) מכלל יומי: כלומר תראו יחסם מאיזה שבט הם.

פי סנה אלאטלאק קדסא ללה כצואע אלצואפי ותציר ללאמאם: 22 ואן אקדס ללה מן ציעה אשתראהא וליסת לה בחוז: 23 פליחסב לה אלאמאם תקסיט אלקימה⁽¹⁾ מן סנתה אלו סנה אלאטלאק פידפע אלקימה פי דלך אליוס קדסא ללה: 24 ותרנע אלציעה פי סנה אלאטלאק ללביע אלדי אשתראהא מנה לאלדי לה חוז אלארץ⁽²⁾: 5
 25 וגמיע קימתך תבון במתאקיל אלקדס כל מתקאל עשרון דאנקא: 26
 26 ואמא בכר יבכר ללה מן אלבהאים פלא יחתאג אן יקדסה אנסאן אן כאן מן אלגנס ואלבקר פהו ללה⁽³⁾: 27 ואן אקדס שיא מן אלבהאים אלנגסה פליפדה בקימתה ויוד עליהא כמסהא ואן לס יפתכהא פליבע בקימתה: 28 ואמא כל צואף יגעהא אלאנסאן ללה מן גמיע 10
 מאלה מן עבדי⁽⁴⁾ ובהאים וציעה חוזה פלא יבאע ולא יפתך כל יכון מן בואץ אלאקדאם ללה: 29 וכל מתלוף יסתחק אלתלף⁽⁵⁾ מן אלנאם פלא יפדא כל יקתל קתלא: 30 וגמיע עשור אלארץ מן חבהא ומן תמר אלשגר פהו ללה קדס: 31 ואן אפך רגל שיא מן עשורה פליוד עליה כמס תמנה: 32 וגמיע עשור אלבקר ואלגנס מא יגוז תחת אלעצא 15
 פאלעאשר יכון קדסא ללה: 33 לא יפחין ענה בין גיד או רדו ולא יגירה פאן גירה פקד צאר הו ובדילה קדסא ללה לא יפך: 34 הדה אלוצאיא אלתו אמר בהא מוסי לבני אסראיל פי גבל סיני:

(1) ר"ל הערך הקצוב שהוא חייב לשלם.

(2) בכ"ו י ובפ"ו: רקבה אלארץ.

(3) רמב"ן: אין צורך להקדיש אותו כי אם הוא שור או שה לדי הוא מעצמו.

(4) רש"י: מאדם כגון שההרים עבדיו ושפחותיו הכנענים.

(5) כל מחויבי מיתה אשר דינם ליהרג" נראה שלפי דעת חגאון אין להם פדיון ולא

ערך אצ"ש שלא נגמר דינם.

כז

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אמראיל וקל להם אי
 אנסאן סוג נדרא מן אלנפוס ללה פליקום¹: 3 פיכון קימא אלדכר מן
 עשרין סנה אלי סתין סנה כמסין מתקאל פצה במתקאל אלקדם: 4 ואן
 5 כאנת אנתי פקימתהא תלאתון מתקאלא: 5 ואן כאן מן אבן כמס סנין
 אלי עשרין פקימא אלדכר עשרון מתקאלא ואלאנתי עשרה: 6 ואן
 כאן מן אבן שהר אלי כמס סנין פקימא אלדכר כמסה מתקאל פצה
 ואלאנתי תלאתה מתקאל: 7 ואן כאן מן סתין סנה פצאעדא פקימא
 אלדכר כמסה עשר מתקאלא ואלאנתי עשרה מתקאל: 8 ואן כאן
 10 מהינא מן אלקימא פליוקף בין ידי אלמאם ויקומה חסב מא תנאל יד
 אלנאדר כדאך יקומה אלמאם: 9 ואן כאנת בהימא תצלה אן יקרָב
 מנהא קרבאנא ללה פכל מא ינעל מן דלך ללה יכון קדסא בעינה²:
 10 לא יבדלה ולא יגרה גידא ברדי ולא רדיא בניד פאן גיר בהימא
 בבחימא פקד צאר הו ובדילה קדסא: 11 ואן כאנת בהימא נסה או³
 15 מא לא יקרָב מנהא קרבאנא ללה פלתוקף בין ידי אלמאם: 12 פיקומהא
 אלמאם עלי גודתהא או רדאתהא ויכון אלואנב כמא קום אלמאם:
 13 ואן שא פכאכהא פליוד עלי אלקימא כמסהא: 14 ואי רגל אקדם
 ביתה קדסא ללה פליקומה אלמאם עלי גודתה או רדאתה וכמא
 יקומה כדאך ינב: 15 פאן שא אלמקדם פכאך מנולה פליוד עלי קימתה
 20 כמסהא ויכון לה: 16 ואן אקדם רגל ללה שיא מן ציעה חווה פלתכן
 אלקימא עלי קדר בדרה כל מבדר כר מן שעיר כמסין מתקאלא מן
 פצה: 17 פאן אקדם ציעתה מן סנה אלמטלאק פאלקימא תאבתה
 בחאלהא⁴: 18 פאן אקדסהא בעד סנה אלמטלאק פליחסב לה אלמאם
 אלדראהים עלי קדר אלסנין אלבאקיות אלי סנה אלמטלאק וינקין מן
 25 קימתה: 19 ואן שא אלרגל אלמקדם אלציעה אן יפתכהא פליוד עלי
 אלקימא כמסהא פתנב לה: 20 ואן לם יפתכהא ובאעהא אלמין⁵
 לרגל אכר פלא תפתך אבדא: 21 ותכון ענד כרוגהא מן יד אלמשתרי⁶

¹ „איש כי יפליא נדר נפשות לדי ונערך“.

² „בעצמה“ ר"ל שלא יחליפנו.

³ והנאון הוסיף מלת או להכדיל בין הטמאה והיא הכהמה שמתה או שנעשית
 מרישה ובין אשר לא יקריבו והיא בעלת מום קבוע. ועיי תמורה ל"ב א. ובכ"י י לא נמצאה
 מלת או.

⁴ „הערך קיים כמו שהוא“ ר"ל שישאר חמושים כסף בלא שינוי.

⁵ ר"ל הגזבר כן הוא בספרא.

⁶ „בצאתו מיד הלוקח“.

ואנתם פי בלד אעדאיכם היניד תתסיב אלארץ ותסתופי עמלהא:
 35 וסכב טול איאם והשתהא אן תתעטל כמא לם תעטלוהא פי
 עטלכם פי מקאמכם בהא⁽¹⁾: 36 ואלבאקון מנכס אדכל אלגבן פי
 קלובהם פי בלדאן אעדאיהם חתי אנה לו לחקהם צות ורקף מנדפעה
 6 להרבז כאלהרב מן אלסיף⁽²⁾ ווקעו וליס כאלב: 37 ועתר בעצהם
 בבעץ כמא יכון מן קבל אלסיף וליס כאלב ולא יכון לכם קיאם מן
 בן ידי אעדאיכם: 38 ויביד מנכס⁽³⁾ פי מא בין אלאמס ויפניכם בלד
 אעדאיכם: 39 ואלבאקון מנכס יכשעון בדנובהם פי בלדאן אעדאיהם
 ואיצא בדנוב אבאיהם אלדין מעהם יכשעון⁽⁴⁾: 40 פאן אקרז בדנובהם
 ודנב אבאיהם בנכתהם אלדי נכתו בי ואיצא במא סלכו מעי לגאנא
 10 ולם יתובי⁽⁵⁾: 41 אנא איצא אסיר מעהם עלי אללגאנא ואדכלהם
 בלדאן אעדאיהם אברין⁽⁶⁾ או אלי אן ינהזם קלבהם אלגאנא או אלי
 אן יסתופי דנובהם⁽⁷⁾: 42 ואדכר עהדי אלדי מע יעקוב⁽⁸⁾ ואיצא עהדי
 אלדי מע אסחק ואיצא עהדי אלדי מע אברהים אדברה להם ולארגזהם⁽⁹⁾:
 15 43 אלארץ אלתי תרכת מנהם ואסתופת עמלהא באסתיהאשהא
 מנהם והם אסתופו דנובהם גזאהם אד זהדו פי אחכאמי ורסומי אקלתהא
 אנפסהם⁽¹⁰⁾: 44 ואיצא מע הדה אלאמור פי כונהם פי בלד אעדאיהם
 לא אזהד פיהם ולא אקלאהם ולא אפניהם ולא אפסך עהדי מעהם לאני
 אללה רבהם: 45 ואדכר להם עהד אלאולין אלדי אכרנתהם מן בלד
 מצר בהצרה אלאמס לאכון להם אלאהא אנא אללה רבכם אלצאדק
 20 אלועד⁽¹¹⁾: 46 הדה אלרסום ואלאחכאם ואלדלאיל אלתי געלהא אללה
 בינה ובין בני אסראיל עלי טור סיני על יד מוסי:

⁽¹⁾ «טעם אורך ימי השמה שתשבות הארץ כמו שלא שכתה בשמיטותיה כאשר ישבתם בה».

⁽²⁾ «שאם ישנים קול עלי נדף ינוסו כנס מפני הרב».

⁽³⁾ «ויאבדו מקצת סכס בין הגוים» וכפ': תבארין פי אלאמס.

⁽⁴⁾ ר"ל יברעו ויפלו. וכפ' י' ובק': יכשעון = יגרשו.

⁽⁵⁾ ר"ל ככל זאת אלך עמם בקרו אם תתודו את עונם וכו' ולא שבו מדרכיהם.

⁽⁶⁾ ואביאם אל ארץ אויבים אחרים.

⁽⁷⁾ ר"ל אם עד שיכנע לבם או עד שיתכפרו עונותיהם ביסורים.

⁽⁸⁾ ראב"ע: ויאמר הנאון כי טעם להזכיר בתחילה יעקב כעבור חיות שנותיו כלם

כברית

⁽⁹⁾ אזכר להם ולארגזם».

⁽¹⁰⁾ הארץ אשר נעזבה מהם והרצתה את שמיטותיה בהיותה שמימה מהם והם רצו את

עונם לענשם על שמאסו במשפטו וכו' כל זה מוסב על והארץ אזכר.

⁽¹¹⁾ «המקים את הכתרתו».

רבכם אלדי אכרנתכם מן בלד מצר מן אן תכונו להם עבדא וכסרת
 קראבים אסרכם וסירתכם אחרארא¹: 14 פאן לם תסמעו לי ולם
 תעמלו בגמיע הדה אלוצאיא: 15 ואן זהדתם פי רסומי ואחכאמי
 ואקלאת אנפסכם לילא תעמלו וצאיאי ותפסכו עהדי: 16 אנא איצא
 5 אצנע בכם הדה אלעקובאת² פאוכל בכם עלי סרעה³ מן חמי
 אלסל ואלחארה מא תשגין עיונכם ותדבל נפוסכם ותזרעון זרעכם
 ללפראג או יאכלה אעדאכס⁴: 17 ואחל גצבי בכם פתנצדמון בין
 ידי אעדאכס ויסתולי עליכם שאניכם פתהרבון ולא כאלב לכם:
 18 ואן לם תקבלו מני מע הדה זדתכם פי אלתאדיב סבעא עלי
 10 לטאיאכס: 19 ואכסר אקתדאר עזכם וגעלת סמאכס כאלחדיד וארצכם
 כאלנחאס: 20 פיפנא קואכס פראגא ולא תכרג ארצכם אדאהא ושגר
 אלצחרא לא יכרג תמרה: 21 ואן סלכתם מעי לגאגא⁵ ולם תשאו
 אן תסמעו לי זדתכם צרבה⁶ הי סבע כלטאיאכס: 22 ואמלק פיכס
 חיואן אלצחרא פיתכל מנכם ויקטע מן בהאימכם ויקלל עדדכם ותתוחש
 15 טרקאתכם: 23 ואן לם תתאדכו לי בהדה אלעקובאת וסלכתם מעי
 לגאגא: 24 וסרת אנא איצא מעכם עלי לגאג וצרבתכם בסבע עלי
 לטאיאכס: 25 ואגזיכס סיפא מנתקמא נקמה⁷ אלעהד פתגתמעון אלי
 קראכס ואבעת אלובא פי מא בינכם ותסלמון ביד אל עדו: 26 ואכסר
 לכם מעונה אלטעאם⁸ ויכבוז כתיירה מן אלנסא טעאמכם פי תנור ואחד
 20 וירדנה פי אלמיואן ותאכלון ולא תישבעון: 27 ואן לם תסמעו לי
 וחטיעו בהדה אלעקובאת וסלכתם מעי לגאגא: 28 סרת איצא
 בעקובה אללגאג ואדבתכם סבעא עלי לטאיאכס: 29 פתאכלון לחום
 בניכם ובנאתכם: 30 ואנפד ביעכם ואקטע אנדאדכם ואלקי אגסאדכם
 עלי אגסאד טואניתכם ואקלאכס: 31 ואגעל קראכס לראבא ואוחש
 25 מקאדסכם ולא אקבל ולא ארצא קראבינכם⁹: 32 ואוחש אלבלד
 מנכם ויסתוחש מנה¹⁰ אעדאכס אלמקימון בה: 33 ואדריכס פי מא
 לראבא: 34 חיינד תסתופי אלארין עמלהא¹¹ טול איאם וחשתהא

(1) «בני חורין».

(2) «אלו העונשים».

(3) «במהרה» ותרגם בחלה כמו בבהלה. ועיין ראב"ע.

(4) «או יאכלהו אויבכם» עיין רש"י.

(5) ת"א: בקשיו.

(6) «ואשבור לכם מסעד אכל».

(7) ת"א: ולא אקבל ברעוא.

(8) ראב"ע: ישומו עליה הפך משובש לכל הארץ.

(9) «ואז תשלם הארץ את שבתותיה» ר"ל את שמיטותיה אשר לא שמרן.

עֹמֶה יִפְתָּכֶּה אוּ מִן נָסִיב דָּאתָה מִן עֲשִׂירְתָּה יִפְתָּכֶּה אוּ נֹאלַת יִדְהָ פִּפְךָ
 נִפְסָה⁽¹⁾: 50 פְּלִיחָאִסְבּ מִשְׁתַּרְיָה כִּסּ מִן סִנְהָ אִנְבָּאֵעַ לֵה אֱלִי סִנְהָ
 אֱלֵאִטְלָאֵק פִּיסְקֵט תְּמֵן בִּיעָה עֲלֵי אַחְצָא אֱלִסְנִין⁽²⁾ וְלִיכֵן מַעָה פִּיהָ
 כִּאֲיָאִם אֱלֵאֲזִיר: 51 פֶּאֵן בְּקִי מִן אֱלִסְנִין כְּתִיר פְּעֵלִי קִדְרָהָ יִרְדֵּ פִּכֵּאֲכֶה
 מִנְסֻבָּא מִן תְּמֵן שְׂרָאָה: 52 וְאֵן בְּקִי מִנְהָ קִלִּיל אֱלִי סִנְהָ אֱלֵאִטְלָאֵק 5
 פְּלִיחָסְכֶּה וְעֲלֵי קִדְרָהָ יִרְדֵּ פִּכֵּאֲכֶה: 53 וּבֵאלִגְמִלָּהּ⁽³⁾ כִּאֲזִיר סִנְהָ
 כִּסְנָה יִכּוֹן מַעָה וְלֹא יִסְתּוּל עֲלֵיהָ בִּאֲקֵמָא בַּחְצֵרְתֵּךְ: 54 וְאֵן לִם יִנְפַךְ
 בַּהֲדָה אֱלֵאִמּוֹר פְּלִיכְרָג פִּי סִנְהָ אֱלֵאִטְלָאֵק הוּ וּבְנוּה מַעָה: 55 לֵאֵן בְּנֵי
 אִסְרָאֵל עֲבִיד לִי אֵד הֵם עֲבִידֵי אֱלֹדֵי אֲכֻרְגָתָהֶם מִן בְּלַד מַצַּר אֲנָא
 אֱלֵלָה רַבְכֶּם אַעְבְּדוּנִי⁽⁴⁾: 10

כו

1 לֹא תִצְנְעוּ לָכֶם אוֹתָאֲנָא וּמִנְחוֹתָא וּנְצִבָּא לֹא תְקִימוּ לָכֶם וְחִגְרָא
 מִזְכְּרָפָא⁽⁵⁾ לֹא תִצְעוּ פִי בְּלַדְכֶם לְתַסְגְּדוּ לֵה לֵאֲנִי אֱלֵלָה רַבְכֶּם אֱלֹוֹאֲחֵד:
 2 סְבוֹתֵי פִּאֲחַפְטֹו וּמְקַדְסֵי פִּהֲאִבּוּהָ אֲנָא אֱלֵלָה רַבְכֶּם אֲנִיִּיכֶם לִירָא:
 3 אֵלֹא אֵן סִרְתֶּם פִּי רְסוּמֵי וְחַפְטָתֶם וְצִאֲיָאֵי וְעַמְלָתֶם בְּהָא: 4 אֲנוֹלַת 15
 אֲנִיִּיאֲתֶכֶם פִּי וְקִתְהָא פִּאֲכֻרְגָתֵי אֱלֵאֲרִיץ אֲדֵאֲהָא⁽⁶⁾ וְשִׁגְרֵי אֱלִצְחָרָא יִכְרָג
 תְּמַרְהָ: 5 חֲתִי יִדְרֵךְ לָכֶם אֱלֹדֵיִם אֱלִקְטָאֵף וְאֱלִקְטָאֵף יִדְרֵךְ לָכֶם
 אֱלִבְדָּאֵר וְתֵאֱכֹלוּן טַעֲמֵכֶם הֵנִיא וְתִקְיֹוּן וְאֲתִקִּין פִּי בְּלַדְכֶם: 6 וְאֲגַעַל
 לָכֶם אֱלִסְלָאֲמָה פִּי אֱלֵאֲרִיץ פִּתְנַצְנָעוּן וְלִים מוֹעֵג וְאֲעַטֵל שֶׁר־ אֱלִחְוִוֹאֵן
 אֱלִסְפִסְדִּי⁽⁷⁾ מִן אֱלֵאֲרִיץ וְסִיף לֹא יִמַר בְּבִלְדְכֶם: 7 וְאֵדֵא כִּלְבָתֶם 20
 אַעְדֵּאֲכֶם וְקַעוּ בֵּין יָדֵיכֶם תַּחַת סִיפְכֶם: 7 חֲתִי יִכְלֵב מִנְכֶם אֱלִלְמַסָּה
 מֵאִיָּה וְאֱלִמַּאִיָּה תְּכֵלֵב רַבּוּהָ וְיַקַּע אַעְדֵּאֲכֶם בֵּין יָדֵיכֶם תַּחַת אִסִּיאֲפְכֶם:
 9 וְאִקְבֵּל בְּרַחֲמֵי⁽⁸⁾ אֱלִיכֶם וְאֲתִמְרִכֶם וְאֲכַתְרִכֶם וְאִפִּי כַּעֲהֵדִי לָכֶם:
 10 וְתֵאֱכֹלוּן עֵתִיק אֱלִמְעַתֵּךְ וְתִכְרָגוּן אֱלַעֲתִיק מִן חֲצֵרָה אֱלִחְדִּית:
 11 וְאֲגַעַל מִסְכְּנֵי פִי מֵא בִּינְכֶם וְלֹא אִקְלָאֲכֶם: 12 וְאִסִּיר נֹורִי⁽⁹⁾ פִּי מֵא 25
 בִּינְכֶם וְאִכּוֹן לָכֶם אֱלֵאֲהָא וְאַתֶּם תְּכּוֹנוּ לִי שְׁעָבָא: 48 אֲנָא אֱלֵלָה

(1) „וגאל אח עצמו“.

(2) „וימעט מחיר ממכרו לפי מספר השנים“.

(3) „ובכלל“.

(4) „ותעבדוני ולא בני אדם“.

(5) „אכן מצוירת ועיי רבביע“.

(6) „בן תרגם יבול בכל מקום וענינו חוב ר"ל כזה שתוציא הארמה לשלם לעובדיה“.

(7) „אח הרעה הבאה מן החיה המפסדת“.

(8) „רחמים שלי“ והמלה הזאת נוספת ואיננה בכ"ו ו' ולא בפ'.

(9) ת"א: ואשרי שכונתי.

שני ביעה וירד אלפאצל אלי אלרגל אלדי באעה וירגע אלי חוזה:
 28 ואן לם תנל ידה מקדאר מא ירד עליה פליבק ביעה פי יד אלמשתרי
 לה אלי סנה אלמטלאק ויכרג פיהא וירגע אלי חוזה: 29 ואי רגל
 באע ביתא מסכנא פי קריה להא סור פיוון באלכיארי¹ אלי אנקצא
 5 סנה מן יום ביעה פיוון פכאכה חולא: 30 פאן לם יפכה אלי אן
 כמלת סנה תאמ² פקד תבת אלבית אלדי פי אלקררה אלתי להא סור
 בתאתא ללמשתרי ולאגיאלה ולא יכרג פי סנה אלמטלאק: 31 וביות
 אלארבאין אלתי לים להא סור יחיט בהא³ פמלל ציאע אלארין
 תחסב אן יבון להא ולאיה ותכרג פי סנה אלמטלאק: 32 ואמא קרי
 10 אלליואנין וביות קרי חוזהם פלהם אן יפתכוהא אבדא: 33 פמן
 אשתרי דלך מנהם פליכרג כל בית מביוע וקריה חוזה⁴ פי סנה
 אלמטלאק לאן ביותהם וקראהם הי חוזהם פי מא בין בני אסראיל:
 34 וציאע פנא קראהם לא תבאע לאנהא חוז אלדהר להם: 35 ואדא
 תמאהן אכוד ומאלת ידה מעך פאשדה באן יבון לך סאכנא וציפא
 15 פיעיש מעך: 36 ולא תאכד מנה עינה ולא רבא וכף רבך חתי יעיש
 אכוד מעך: 37 ולא תדפע לה ורקך ומעאמך בעינה ולא ברבא⁵:
 38 לאני אללה רבכם אלמכרגכם מן בלד מצר לאעטיכם בלד כנעאן
 לאכון לכם אלאהא: 39 ואדא תמאהן אכוד מעך פכאע נפסה לך פלא
 תסתכדמה כדמה אלעביד: 40 כל כאגיר או ציף יבון מעך ואלי סנה
 20 אלמטלאק יכדם מעך: 41 תם יכרג מן ענדך הו ובנוה מעה וירגע אלי
 עשירתה וחוז אבאיה: 42 לאנהם עבידי אלדי אכרגתהם מן בלד מצר
 פלא יבאעו ביע אלעביד: 43 לא תסתול עליה באקמא וכף רבך: 44 ועבדך
 ואמתך אלדאן יכונאן לך פמן אלמס אלדין חואליכם מנהם תשתרון
 אלעביד ואלאמא: 45 ואיצא מן בני אלסכאן מעכם אלמקומין מעכם
 25 תשתרון ומן עשירתהם אלדין מעכם אלמולודין פי בלדכם פיוון לכם
 חוזה: 46 ותורתוניהם לבניכם מן בעדכם ורת אלחוז אלדהר ותסתכדמוניהם
 אבדא ואמא אחד אכותכם בני אסראיל פכל ואחד לא יסתול עליה
 באקמא: 47 ואדא נאלת יד גריב או סאכן מעך ותמאהן אכוד מעה פכאע
 נפסה לגריב או סאכן⁶ מעך או לאצל עשירה אלגריב: 48 פבעד מא
 80 אנבאע פכאך יבון לה וואחד מן אכותה יפתכה: 49 או עמה או אבן

¹ ר"ל תחיה לו הכחירה.

² "הסוכבת אותם".

³ רש"י: ואם יקנה בית או עיר מהם.

⁴ "את כספך ואת אכרך לא תתן לו כנשך וכמרבית" עיין בבא מציעא דף ס"א א.

⁵ "לגר או לחושב".

ואלפראד מן ענבך¹ פלא תקטפה לאנהא סנה עמלה ללארץ:
 6 וליכן מא ינכת פי אלארץ אלמעמלה לכם מאכלא² לך ולעבדך
 ולאמתך ואגירך וציפך אלמקימין מעך: 7 ולבהאימך וללוחש אלדי פי
 ארצך תכון גמיע גלאתהא מאכלא: 8 תם אחץ לך סבע סנין עמלה
 ודלך סבע סנין סבע מראר פתציר גמלה דלך תסע וארבעין סנה: 5
 9 ואצרב בבוק מגלב³ פי אליום אלעאשר מן אלשהר אלסאבע והו יום
 אלגפראן אצרבו פיה באלבוק פי גמיע בלדכם: 10 וקדסו הדה אלסנה
 אלכמסין ונאדו בעתק פי אלבלד לגמיע אהלה פיכון לכם אמלאקא
 ירנע פיה כל אמר אלי עשירתה ואלי חוזה: 11 ומן שרוט הדה סנה
 אלאמלאק⁴ סנה אלכמסין אן לא תזרעו פיהא ולא תחצרו כלפיהא 10
 ולא תקטפו פראדהא: 12 לאנהא סנה אלאמלאק תכון לכם מקדסה
 ומן אלצחרא תאכלו גלתהא מבאה⁵: 13 ופי הדה סנה אלאמלאק
 ירנע כל אמר אלי חוזה: 14 ואדא בעת ביעא לצאחבך או אבתעת
 מנה פלא יגבן כל ואחד אכאה: 15 באחצא סנין מן בעד סנה אלאמלאק
 תשתרי מן צאחבך ובאחצא גלתהא יביעך הו: 16 פעלי קדר כתר⁶ 15
 אלסנין יגב אן תכתר לה אלתמן ועלי קדר קלתהא יגו אן תקללה
 לאנה אנמא יביעך גלאת מחצאת: 17 ולא יגבנו כל ואחד צאחבה
 וכה רבך פאני אללה רבכם אלמעאקב: 18 ואעמלו רסומי ואחכאמי
 ואחפסוהא ואסכנו אלבלד ואתקין: 19 ותכרג אלארץ תמרהא פתאכלוה
 הניא ותקימון ואתקין עליהא: 20 פאן קלתם מא נאכל פי אלסנה 20
 אלסאבעה אד לא נזרע ולא נגמע גלתהא: 21 פאני אמר בכרתי
 לכם פי אלסנה אלסאדסה פתכפיקם⁷ גלתהא תלאת סנין: 22 ותזרעון
 פי אלסנה אלתאמנה ואנתם תאכלון מן גלתהא עתיקא ואלי אלסנה
 אלתאסעה אלי מגי גלתהא תאכלון עתיקא: 23 ואלארץ פלא תנבאע
 בתאתא לאנהא לי אלארץ ואנמא אנתם סכאן ואציאף ענדי: 24 ופי 25
 גמיע בלד חוזכם אנעלו ולאיה ללארץ: 25 ואדא תמאהן אכוך פבאע
 שוא מן חוזה פליאת וליה אלאקרב אליה פיתולי ביע אכיה: 26 ואי
 רגל לם יכן לה ולי פנאלת ידה פאצאב במקדאר פכאכה: 27 פליחסב

(1) „גזוירי ענבך” ר”ל הענבים שהשאר בכרמו ושמרם לעצמו לאכול אותם בשנה השביעית. ועיין רש”י.

(2) „והיה כל מה שתצמיח הארץ בשנתה לכם לאכלה וכו’” ר”ל שהכל שזים בו טפני שהוא הפקר.

(3) „ותקעתם בשופר”.

(4) „ומתנאי שנת הרור הזאת”.

(5) „שנעשית הפקר”.

(6) „ותספיק לכם”.

אֶסְרָאֵל עֵדָה אֲלֹהֵי־הָרֶוֶן וּבִנְיָה וַיֹּאכְלוּהָ פִי מוֹצֵעַ
 מִקֹּדֶם לֹאנָה לָהֶם מִן כּוֹאֲיִן אֲלֹאקִדָּאִים מִן קִרְבָּאֵן אֱלֹהֵי רִסְסֵי אֲלֹהֵי־הָרֶוֶן:
 10 וְלִמָּא קָאִם¹ אֲבִן מִרְאָה אֶסְרָאֵלִיָּהּ וְהוּ אֲבִן רִגְלֵי מִצְרֵי פִי מָא בֵּין בְּנֵי
 אֶסְרָאֵל תְּנַאצִּי פִי אֲלֵעֶסְכֶּר הִדָּא אֲלֵאֲבִן אֲלֵאֶסְרָאֵלִיָּהּ וְאֲלֵרִגְלֵי
 5 אֲלֵאֶסְרָאֵלִיָּהּ: 11 וְסִבְ אֲבִן אֲלֵאֶסְרָאֵלִיָּהּ אֲלֵאֲסִם וּשְׂתַמָּה פִּתּוּ בַּה אֲלֵי
 מוֹסִי וּכְאֵן אֲסִם אִמָּה שְׁלוּמִית בְּנַת דְּבִרֵי מִן סִבְטֵי דִן: 12 פּוֹצְעוּהָ פִי
 אֲלַחְבִּס לִיבִין לָהֶם אִמְרָה עֵן קוּל אֱלֹהֵי: 18 תָּם כְּלָם אֱלֹהֵי מוֹסִי
 קֵאִילָא: 14 אֲכִרְגֵי אֲלִשְׂאֲתִם כְּאִרְגֵי אֲלֵעֶסְכֶּר וְלִיסְנֵד כָּל מִן סִמְעָה אִידִיָּהִם
 עֲלֵי רֵאסָה וְלִירְגָמָה גְּמִיעַ אֵהֵל אֲלִמְחִצֵּר רְגָמָא²: 15 וְמֵר בְּנֵי אֶסְרָאֵל
 10 וְקָל לָהֶם אִי־אֲנִסְאֵן שְׂתִם רֵבָה פִּקְדֵי חִמְלֵי זוּרָא עֲשִׂימָא³: 16 וּמִן סִבְ
 כְּדֹאֵךְ אֲסִם אֱלֹהֵי פְלִיקְתֵּל קֵתְלָא וְלִירְגָמָה גְּמִיעַ אֵהֵל אֲלִמְחִצֵּר רְגָמָא
 וְאֲלֵדְכִיל כְּאֲלִצְרִיָּה סוּאָא אִי־הִמָּא סִבְ אֲלֵאֲסִם פְּלִיקְתֵּל: 17 וְאִי־אֲנִסְאֵן
 קֵתֵל אַחְדָּא מִן נְפּוּסֵי אֲלֵנָאִם פְּלִיקְתֵּל קֵתְלָא: 18 וּמִן קֵתֵל בְּהִימָה
 יִגְרִמָּהָ רֵאסָא מִתְלֵהָא בְּדֵל רֵאסִי⁴: 19 וְאִי־אֲנִסְאֵן גְּעֵל עֵיבָא פִי אַחַד מִן
 15 אִמְתָּה פְּלִיצְנֵעַ בַּה כְּמָא צְנֵעַ: 20 לְלִכְסֵר בְּדֵל כְּסֵר וְלִלְעִין בְּדֵלָהָא
 וְלִלְסֵן בְּדֵלָהָא כְּמָא יִגְעֵל עֵיבָא פִי אֲנִסְאֵן כְּדֹאֵךְ יִגְעֵל עֲלֵיהָ⁵: 21 וּמִן
 צִרְבֵי בְּהִימָה פְּלִיגְרֵם וּמִן צִרְבֵי אֲנִסְאֵנָא פִּמְאֵת⁶ פְּלִיקְתֵּל: 22 וְלִיבִין
 לְכִם חִכְסֵי וְאֶחָד יִסְאוּ פִיָּה אֲלֵדְכִיל וְאֲלִצְרִיָּה לֹאנִי אֱלֹהֵי רִבְכִם
 אֲלוֹאֲחֵד⁷: 23 פְּכִלָם מוֹסִי כְּדֹלְךְ בְּנֵי אֶסְרָאֵל וְאֲכִרְגֵי אֲלִשְׂאֲתִם כְּאִרְגֵי
 20 אֲלֵעֶסְכֶּר פִּרְגָמָהּ בְּאֲלֵחֲגָאֲרָהּ וְצְנֵעוּ בְּנֵי אֶסְרָאֵל פִי סְאִיר מָא נָזֵל
 עֲלֵיהֶם⁸ כְּמָא אִמְרֵי אֱלֹהֵי מוֹסִי:

כה

1 תָּם כְּלָם אֱלֹהֵי מוֹסִי פִי טוֹר סִינֵי תְּכִלִּימָא: 2 מֵר בְּנֵי אֶסְרָאֵל
 וְקָל לָהֶם אֲדָא תְּדַכְלוּ אֲלֵי אֲלֵבְלָד אֲלֵדִי אֲנָא מַעֲמִיכֶם פַּעֲטִלוּ אֲלֵאֲרִיָּן
 25 עֲטִלָּהּ לָלֵה: 3 אֵן תְּכוּן סַת סִנִּין תּוֹרַע צִיעֵתְךָ וְסַת סִנִּין תְּרַפֵּךְ כְּרַמְךָ
 וְתַגְמַע גִּלְתָּהָא: 4 וְפִי אֲלִסְנָהּ אֲלִסְאֲבַעָה עֲטִלָּהּ לֵלֵאֲרִיָּן הִי סִבְתֵי לָלֵה
 פִּלָּא תּוֹרַע צִיעֵתְךָ וְלֹא תְּרַפֵּךְ כְּרַמְךָ: 5 וְכִלְףֵי זִרְעֵךָ לֹא תַחְצֹדָה

¹ „ויקס“.

² „האנשים הנמצאים שם“ וכן תרגם למטה פסוק מ"ו.

³ „חטא גדול“.

⁴ ר"ל ישלם את הבתומה בהדומה לה שור תחת שור וכן כולם.

⁵ לפי דעת חז"ל בכא קמא פ"ג ב' העונש הוא עונש סטון ולפיכך חוסיף הגאון שמות כ"א כ"ד מלת דיה = עונש סטון: ותמה אני למה לא פירש כמו זה אלו הפסוקים.

⁶ „ומת“.

⁷ „אני ר' אלהיכם אל אחד“.

⁸ „בכל מה שנצטוו בו“.

אלתאמן אסם מקדֹם יכון לבם וקרְבוּ קרבאנא זאידיא ללה ואמכְלוּ פי קדסה¹ ובל צנאעה מכסב לא תעמלו: 37 הדה אעיאד אללה אלתי יגב אן תסמדהא באסמא לאצֵה לתקרְבוּ פיהא קרבאנא ללה מן צאעידה ובר זדכח ומזאג ואגב כל יום ביומה: 38 מא כלא סבות אללה ומא כלא עטאיאכס ונדורכס ותברֵעכס אלתי תגֵעלוהא ללה: 39 ואמא פי 5 אליוס אלכאמס עשר מן אלשהר אלסאבע פי אואן גמעכס גלה אלארין תחגו חגא ללה סבעה איאס ופי אליוס אלואל מנהא עטלה ופי אליוס אלתאמן עטלה: 40 וכדו לבס פי אליוס אלואל מן תמר שגר אלאתרז ומן לב אלנבל ומן אנצאן עוד אלסם עלי צנעה אלצפר² ומן ערב אלואדי ואפרחו בין ידי אללה רבכס סבעה איאס: 10 41 וחגו דלך חגא ללה סבעה איאס פי אלסנה כדאך רסס אלדהר עלי מר אניאלכס פי אלשהר אלסאבע תחגוה: 42 ואגלסו פי אלמטאל סבעה איאס לאמרי³ וכל צריח מן אל אסראיל יגלסו פי אלמטאל: 43 לכי יעלס אניאלכס אני אללה רבכס אגלסת בני אסראיל פי טלאל מן גמאמי⁴ חין אכרגתהם מן בלד מצר: 44 פכאמב מוסי בני אסראיל 15 ואוצאהם באעיאד אללה⁵:

כד

1 תם כלס אללה מוסי קאילא: 2 אוין בני אסראיל אן יאתוך בדהן זיתון צאף מן אלמדקוק ללאצאה יסרג בה אלסרג דאימא: 3 כארג סגף אלשהאדה פי כבא אלמחצר ינצדה⁶ הרון מן אלמסא אלי 20 אלצבחה בין ידי אללה דאימא רסס אלדהר עלי מר אניאלכס: 4 עלי אלמנארה אלטאהרה ינצדהא⁷ בין ידי אללה דאימא: 5 וכד סמידא פאכבוה אתנתי עשרה גרדקה לתכון כל גרדקה מן עשרין: 6 וצידהא צפין פי כל צף סת מנצדה עלי אלמאידה אלטאהרה בין ידי אללה: 7 ואגעל עלי אלמצפסה לבאנא דכיא וליבן ען אלכבז⁸ פוחא מקרבא 25 ללה: 8 ופי כל יום אלסכת יצפה בין ידי אללה דאימא מן ענד בני

¹ „וישבתם במקדשׁ” וכן תרגם ועצרה ישעיה א' י"ג.

² „ספרו עץ אתרג ומלכ התמרים ומן ענפי עץ ההרס שהם כמעשה קליעה” תרגם מלת כפת כמו כפת בחירוק ישעיה פ' י"ג ואיוב ס"ו ל"ב.

³ הכלה הזאת נוספת ואיני יודע טעמה. ואפשר שרצה בו שהמצוה הזאת היא רק לזכרים מפני שנשים אינן חייבות בסוכה.

⁴ רש"י: ענני כבוד.

⁵ „וידבר משה אל בני ישראל ויצום (לחוג) את מועדי ח"י”.

⁶ ר"ל את השמן לכל כר וזר. ועיין רש"י.

⁷ ר"ל את הנרות. — ⁸ „במקום הלחם” עיין רש"י.

חמלאן צהאחא אבני סנה ותורא מן אלבקר וככשין יכונא צעידה ללה
 וברהמא ומזאנהמא קרבאנא מקבולא מרצ'א ללה: 19 וקרבו איצא
 עתודא מן אלמאעז ללדכוה וחמלין אבני סנה לדבה אלסלאמה:
 20 פ'חרך מא יגב מנהא אלמאמס מע רגיפי אלבכור תחריבא בין ידי
 5 אללה עלי אלהמלין ולתכן קדסא ללה תדפע אלי אלמאמס¹:
 21 ואסמו דאת היא אליום אסמא מקדסא יכון לכס כל צנאעה
 מכסב לא תצנעו רסס אלדהר בגמיע מסאכנכס לאג'אלכס: 22 ואדא
 הצדתם זרע בלדכס פלא תסתקין גהה ציעתך פי הצאדך ונתיר זרעך
 פלא תלקטה ללצעיף ואלגריב אתרכהמא אנא אללה רבכס אג'אזיכס
 10 פ'רא: 23 תם כלס אללה מוסי קאילא: 24 מר בני אסראיל וקל להם
 פי אליום אלאל מן אלשהר אלסאבע יכון לכס עטלה ותבויק² גלבה
 ואסס מקדס: 25 כל צנאעה מכסב לא תצנעו וקרבו קרבאנא
 ללה³: 26 תם כלס אללה מוסי קאילא: 27 אמא פי אלעאשר מן
 היא אלשהר אלסאבע פהו יום אלגפראן אסס מקדס יכון לכס ואניעו
 15 אנפסכס וקרבו קרבאנא זאידא ללה: 28 וכל עמל לא תעמלו פי דאת
 היא אליום לאנה יום גפראן לכי יסתגפר פיה ענכס בין ידי אללה:
 29 וכל אנסאן באלג' לס יצם פי דאת היא אליום פינקטע מן
 קומה: 30 וכל אנסאן יצנע שיא מן אלעמל פי דאת היא אליום אביד
 דלך אלאנסאן מן בין קומה: 31 כדאך שיא מן אלצנאיע לא תעמלו
 20 רסס אלדהר לאג'אלכס פי גמיע מסאכנכס: 32 הי עטלה סבת לכס⁴
 ותגיעו אנפסכס מן עשיה אלחאסע פי אלשהר אלי עשא אלחאלי
 תעמלו עטלחכס: 33 תם כלס אללה מוסי קאילא: 34 מר בני אסראיל
 וקל להם פי יום אלזאמס עשר מן היא אלשהר אלסאבע חג אלמפל
 סבעה איאם ללה: 35 פי אליום אלאל אסס מקדס כל צנאעה מכסב לא
 25 תצנעו: 36 ופי היא אלסבעה איאם תקרבו קרבאנא ללה ופי אליום

¹ "והניף מה שטעון תנופה מהם הכהן עם שני הלחם של בכרים תנופה לפני ד'
 על שני הכבשים ויהיו קדש לד' וינתן לכהן" גראח שלמי דעת הגאון השני כבשים הם כבשי
 השלמים אשר מהם הכהן מרים החזה והשוק ומניף אותם עם לחם הבכרים. ובהעקרתו כאן
 ולמעלה י"ח מלת "על" בענין "עם" אין מקום למחלקת התנאים בספרא. וזה לשון המבחר:
 ותנופת הכשבים כתנופת הליום אחר שהניפו הכבשים חיים שוחטן ומפשיטן ולוקח חזה ושוק
 מכל אחד משניהן ומניחן בצד שתי הלחם ומניח שתי ידיו מלמטה ומניף הכל... והבשר והלחם
 נאכל לכהנים לאותו היום. ועיין רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ח' י"א.

² "תקיעת תרועה בשופר".

³ ובכ"י י': קרבאנא זאידא = קרבן מוסף המבואר בפרשת פנחס. וכן למטה בפסוק

כ"ז ופסוק ל"ו גם בנוסחתנו.

⁴ "כל אדם שהגיע לשלש עשרה שנת".

⁵ "מנוחת שבת היא לכס".

כג

- 1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל וקל להם עאיאר אללה אלתי יגב אן תסמוהא באסמא כאצֶה הדה הי אעיאדי: 3 סתֶה אִיאם תצנע אלצנאיע ופי אליום אלסאבע עטלה הי סבת ואסם מקֶם כל צנעֶה לא תצנעו כדאך הי סבת ללה פי גמיע מסאכנכם: 5 4 והדה אעיאר אללה אלתי אסמאווהא כאצֶה אלתי יגב אן תסמוהא כאצֶה פי אוקאתהא¹: 5 פי אלשהר אלאל פי אליום אלראבע עשר מנה בין אלגרובין פסחא² ללה: 6 ופי אליום אלכאמס עשר מן הדי אלשהר חג אלפטיר ללה סבעֶה אִיאם תאכלו פטירא: 7 ופי אליום אלאל מנהא אסם מקֶם יכון לכם וכל צנאעֶה מכסב³ לא 10 תצנעו: 8 וקרְבו קראבין ללה פי הדה אלסבעֶה אִיאם פי אליום אלסאבע אסם מקֶם וכל צנאעֶה מכסב לא תצנעו: 9 תם כלם אללה מוסי קאילא: 10 מר בני אסראיל וקל להם אדא תדכלון אלי אלבלד אלדי אנא מעטיכם פאחצדו מן זרעהא ואתו⁴ בגמר אול הצאדכם אלי אלאמאם: 11 פיהרֶכה בין ידי אללה עלי מא ירתצי מנכם וליכין 15 תחריכה לה פי גד אלעטלה⁵: 12 וקרְבו פי יום תחריככם לה חמלא צחיחא אכן סנתה צעידֶה ללה: 18 ומעה מן אלכר עשרין מן סמיד מלתות בדהן קרבאנא מקבולא מרציֶה ללה ומזאגֶה מן אלכמר רבע קסט: 14 וכזוא וסויקא ופריכא לא תאכלו אלי דאת דאך אליום אלי אן תאתו בקרבאן רבכם רסם אלדהר עלי מרֶ אנִיאלכם פי גמיע 20 מסאכנכם: 15 ואחצו מן גד אלעטלה מן יום גיתם בגמר אלתחרין סבעֶה אסאביע תאמה תכון: 16 ואלי גד אלאסבוע אלסאבע פיעיר גמלה מא תחצונה כמסין יומא וקרְבו קרבאנא גדידא ללה⁶: 17 באן תאתו⁷ מן מסאכנכם בכבו ללתחרין רגיפין מן עשרין סמידא יכונאן וכטירא יוכבזאן המא בכור ללה: 18 וקרְבו מע אלרגיפין⁸ סבעֶה 25

¹ "אלה מועדי ד' אשר להם שמות מיוחדות אשר חובה עליכם לקרותם בשמותם בזמניהם".

² בן הוא בקי ובכ"י י' מלשון התרגום פסחא. ובס': פסח.

³ "כל מלאכת קנין".

⁴ "קצרו מזרעה והביאו" עיין רמב"ן.

⁵ "ממחרת השבתה" ר"ל ממחרת יו"ט הראשון של פסח וכן העתיק בפסוק ט"ז ובפסוק ט"ז וכל זה נגד דעת הצדוקים והקראים האומרים שהשבת הוא שבת כראשית.

⁶ רש"י: היא המנחה הראשונה שהובאה מן החרש.

⁷ ר"ל והקרבתו הוא שתבוא.

⁸ "עם השני להם".

בני אִסְרָאֵל וּמֵא יִרְפְּעוּנָה לַלֹּהֵ: 16 פִּיחַמְלוֹן עֲנָהּ דְנוּבָא וּאֲתָאמָא אֲדָא
 אֲבָלוּ כְדָאךְ אֲקִדְאָסְהֶם לֵאנִי אֱלֹהֵה מְקִדְסֶהֶם: 17 תָּם כֹּלֶם אֱלֹהֵה מוֹסִי
 קֵאִילָא: 18 מֵר הָרוֹן וּבִנְיָה וּסְאִיר אֵל אִסְרָאֵל וְקָל לֵהֶם אִי רְגֵל מִן
 אֵל אִסְרָאֵל אִו אֲלִגְרָבָא אֲלִדְאֲכִלוֹן פִּי אֵל אִסְרָאֵל שָׂא אֵן יִקְרָב קִרְבָּאנָה
 5 עֲלֵי צִרְב נְדוּרָהֶם אִו תִּכְרְעוּהֶם אֲלֵדִי יִקְרְבוּנָהּ לַלֹּהֵ לְלַצְעִידָהּ:
 19 פֵּאֲלִמְרִתְצָא מִנְכֶם⁽¹⁾ אֵן יִכּוֹן דְכִרָא מִן אֲלִבְקָר וּאֲלִצָּאֵן וּאֲלִמְאֵעוּ:
 20 וּמֵא פִּיהַ עֵיב פִּלָּא תִקְרְבוּהַ פֵּאנָה לֹא יִרְתְּצָא מִנְכֶם: 21 וּכְדִלְךְ אִי רְגֵל
 שָׂא אֵן יִקְרָב דְּבַח סִלְאִמָּה לַלֹּהֵ תִסּוּיִג נְדִרָא⁽²⁾ אִו תִּכְרְעָא מִן אֲלִבְקָר
 אִו מִן אֲלִצָּאֵן פֵּאֲלִצְחִיחַ הוּא אֲלִמְרִתְצִי מִנָּה לֹא יִכּוֹן פִּיהַ עֵיב: 22 מִן עוּרָא
 10 אִו מִכְסוּרָהּ אִו מִכְתוּרָהּ אִו דָּאֲת תֵּאֲלוּל אִו גֵּרֵב אִו חוּזָא פִּלָּא תִקְרְבוּהַ
 לַלֹּהֵ וְלֹא תִגְעֵלוּ מִנָּהּ קִרְבָּאנָא עֲלֵי אֲלִמְדִּבְחָ לַלֹּהֵ: 23 וְאִי תוֹר אִו
 שֵׁאֲהָ גֵאֲמוּזָה אִו מִדְּמָנָה⁽³⁾ פֵּאֲצִנְעָה עֲלֵי גֵהַ תִּכְרְעַ עֲלֵי גֵהַ
 אֲלִנְדֵר פִּלָּא יִרְתְּצִי: 24 וְאֲלִמְרוּס וְאֲלִמְדִּקוֹק וְאֲלִמְנִצוּל וְאֲלִמְקִטוּעַ⁽⁴⁾
 פִּלָּא תִקְרְבוּהַ לַלֹּהֵ וּפִי בִלְדְכֶם לֹא תִצְנַעוּהַ: 25 וּמִן יֵד אֲלִאֲמִס
 15 לֹא תִקְבְּלוּ קִרְבָּאֵן רִבְכֶם אֲלִדְאִים וּפִיהַ שִׁי מִן הִדָּה אֲלִעֵיב⁽⁵⁾ לֵאֵן
 פִּסְאִדְהַא מַעְהַ וְהוּוּ אֲלִעֵיב אֲלֵדִי פִּיהַ פִּלָּא יִרְתְּצִי מִנְכֶם: 26 תָּם כֹּלֶם
 אֱלֹהֵה מוֹסִי קֵאִילָא: 27 אִי עֲגֵל אִו חֵמֵל אִו גְּדִי⁽⁶⁾ וְלֵד פִּלְיִקֶם סִכְעָה אִיאִם
 מַע אִמָּה וּמִן אִלּוּים אֲלִתְאֲמֵן פִּצְאִעִדָּא יִרְתְּצִי אֵן יִקְרָב קִרְבָּאנָא לַלֹּהֵ:
 28 וְאֲלִבְקָרָהּ וְאֲלִנְעִנָּהּ הִי וּוּלְדָהּ לֹא תִדְבַחוּהַמָּא פִּי יוּם וְאַחַד:
 29 20 וְאִדָּא דְּבַחְתֶּם דְּבַח שִׁכְרַ לַלֹּהֵ פִּעֲלֵי מֵא יִרְתְּצִי מִנְכֶם⁽⁷⁾ אֲדְבַחוּהַ:
 30 אֵן יִכּוֹן יוּכַל פִּי דְלִךְ אִלּוּים פִּקֵּט לֹא תִבְקוּ מִנָּה אִלּוּי אֲלִגְדָּאֵה אִנִּי
 אֱלֹהֵה אֲמַרְתָּ בְּדִלְךְ⁽⁸⁾: 31 פֵּאֲחַפְטוּ וּצִאִיאִי וְאַעֲמֵלוּ בְּהַא לֵאנִי אֱלֹהֵה
 אֲנִיאִיכֶם כִּירָא: 32 וְלֹא תִבְדִּלוּ אִסֶּם קִדְסִי בֵּל אֲתִקְדֶּם פִּי מֵא בֵּין
 בְּנֵי אִסְרָאֵל אִנִּי אֱלֹהֵה מְקִדְסְכֶם: 33 אֲלִמְכְרָגְכֶם מִן בִּלְד מִצֵּר לֵאֲבוֹן
 25 לְכֶם אֲלֵאֲהַא אִנָּה אֱלֹהֵה צִאֲדִק אֲלִדְהַר⁽⁹⁾:

(1) „המקובל מנכם לרצון“.

(2) הגאון תרגם כן מלת פלא בפעל ובהפעיל בכל מקום שיבוא אחריה נדר (למטה כ"ז ב' ובמדבר ו' ב' פ"ז ז'). ואפשר שכח הגאון בזאת המלה הערבית שענינה הכולה והפרטה כמו שאמר הראב"ע במדבר ו' ב': יפריש או יעשה דבר פלא כי רוב העולם הולכים אחר תאומם. עיין רש"י: להפריש בדבורו.

(3) מלה ערבית נגזרת מן דמאג = מוח, וענינה שמוחו לת. ורש"י פירש שפרסותיו קלוטות וזה מסכים לדעת אבן גנאה בשרשים שרש קלט. ובפ': קולוט.

(4) כל אלו מיני סירוס הם.

(5) לפי העתקת הגאון הכתוב מדבר בקרבן תמיד הנקרא לחם כמו שפ"י ג"כ הספרא אבל תרג' בכל אלה וכו' אחד מכל אלה המומים מה שאינו כן בספרא שאמר: כי בכל אלה לרבות כל הקרבנות.

(6) „עגל או שה או גדי“ וזה מה שאמר הראב"ע שנקראים על שם סופם.

(7) „באופן שיהיה מקובל מנכם וזה שיוכל וכו“.

(8) „אני די צייתי ואת“ — (9) „האמת לעולם“ בכ"י י' ובפ': אלמעאקב = המעניש.

אלאקדאם ועואמָהא¹) יאכל: 23 ואמא אלי אלסַנָף פלא ידכל ואלי אלמדבח לא יתקדִם אד פיה עיב ולא יבדל מקאדסי לאני אללה מקדִסהא: 24 פאמר מוסי בדלך הרון ובניה וסאיר בני אסראיל:

כב

- 1 תם כלִם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה באן יגאנבו⁵ אקדאם בני אסראיל ולא יבדלו מא סמיתה קדסא²) ממא הם מקדסוה לי אנא אללה שרפתה³): 3 קל להם עלי מרִ אַגִיאלבם אִי רגל מן נסלכם תקדִם אלי אלאקדאם אלתי יקדסוהא בנו אסראיל ללה והו פי חד נגִם ילומה⁴) פינקטע תלך אלנפס מן עאלמי לאני⁵) אללה אלמעאקב: 4 אִי רגל מן נסל הרון והו אברץ או דאיב פלא יאכל מן אלאקדאם¹⁰ אלי אן יטהר ומן דני⁶) במית או כרגת מנה מצאנְעָה אנסאל: 5 ואִי רגל דני בכל דכיב סבילה אן יגנס מנה או באנסאן סבילה אן יגנס מנה עלי סביל נגאסתה⁷): 6 פאִי אנסאן דני בשי מן דלך פלינגִם אלי אלמגיב ולא יאכל מן אלאקדאם אלי אן יגסל דאתה באלמא: 7 פאדא גאבת אלשמש פקד טהר ובעד דלך יאכל מן אלאקדאם לאנה טעאמה: 8 ואלמיתה ואלסקימה לא יאכלהמא פיעצוני בהא אנא אללה אלמעאקב: 9 פליחפטו מא אסתהפשתהם ולא יחמלו עליה וזרא פיהלכון בסבבה אדא הם תבדלוה לאני אללה מקדִם דלך¹⁰): 10 וכל אגנבי פלא יאכל קדסא חתי ציף אלאמאם ואגירה לא יאכלא קדסא: 11 ואִי אמאם אשתרי אנסאנא שראא במאלה פהו יאכל מנה וכדלך תילאד²⁰ ביתה הם יאכלון מן טעאמה: 12 ואִיה אבנה אמאם תזוגת רגלא אגנביא פהי לא תאכל מן רפאיע אלאקדאם: 13 ואִיה אבנה אמאם צארת ארמלה או מטלקה לא נסל להא פלתרגע אלי בית אביהא כחכם צבאיהא ומן טעאם אביהא תאכל וסאיר אלאגנביין לא יאכלו מנה: 14 ואִי אנסאן אכל שיא מן אלאקדאם סהוא פליזד עליה מתל²⁵ במסה וידפעה אלי אלאמאם ען אלקדִם⁸): 15 ולא יבדלו אקדאם

(1) רִיל מן קדשים קלים ועיין רש"י. — (2) ולא יחללו מה שקראתי בשם קדש.

(3) כבדתי אותו רִיל את הקדש.

(4) וזוהו בגדר טומאה הדבוקה בו רִיל שגוף המקריב טמא ולא בשר הקדשים. עיין ספרא.

(5) מן עולמי כן הוא בקי ובפי. ובכ"י י: מן בין ידי = מלפני.

(6) המושך הסוקים הוא זה: והנוגע וכו' או איש וכו' נפש אשר תגע בו וכו'.

(7) ואיש אשר יגע בכל שרץ אשר מדרכו שיטמא ממנו או בארם אשר מדרכו שיטמא

ממנו על דרך מטאטרי ובספרא: לרבות את השעורים. ועיין רש"י.

(8) רִיל ושכרו את הקדש אשר נתתי להם לשמור ולא ישאו בגללו חטא ומתו בעבורו

אם הם מוחללים אותו מפני שאני ד' מקדש את הקדש. וכן בספרא: בקדש הכתוב מדבר.

(9) תחת הקדש שאכל בשגגה.

פאנה תבדלה⁽¹⁾: 5 לא ינתפו נתפא מן שעור דרוסהם וזואיא לחאהם
 לא יחלקוהא ופי אבדאנהם לא יבדשון כדשא: 6 ליכנו מקדסין
 לרבהם ולא יבדלו אסמה פאנהם למא הם מקרבון קראבין אללה רבהם
 אלדאימא⁽²⁾ יכנו מקדסין: 7 במראה פאנרה ומבדולה לא יתווגו
 5 ובמראה מטלקה מן בעלהא לא יתווגו פאן כל ואחד מנהם⁽³⁾ מקדס
 לרבה: 8 פקדסה באללואס⁽⁴⁾ לאנה יקרב קרבאן רבך אלדאים⁽⁵⁾
 פליכן לך מקדסא כמא אני אללה אלקדום מקדסכם: 9 ואי אבנה רגל
 אמאם תבדלת⁽⁶⁾ פפגרת פקד פצחת אבאהא פלתחרק באלנאר:
 10 ואלאמאם אלכביר מן אכותה אלדי יצב עלי ראסה דהן אלמסח
 10 ויכמל ואגבה בלבס אלתיאב ראסה לא ישעת ותיאבה לא ימוקהא:
 11 ועלי אי אנסאן מית פלא ידכל חתי באביה⁽⁷⁾ ואמה לא יננס:
 12 ומן אלמקדס לא יכרג וראהמא⁽⁸⁾ ולא יבדל תקדים רבה פאנה
 למא צאר תאג דהן מסח רבה עליה אנא אללה שרפתה⁽⁹⁾: 13 פלא
 יתווג אלא במראה בכר: 14 ואמא ארמלה ומטלקה ומבדולה ופאנרה
 15 פלא יתווג באחדי האולי אלא במראה בכר מן קומה יתווג: 15 ולא
 יבדל נסלה בסואהא מן קומה⁽¹⁰⁾ לאני אללה מקדסה: 16 תם כלם
 אללה מוסי קאילא: 17 מר הרון וקל לה אי רגל מן נסלך עלי מר
 אנאלכם יכון פיה עיב לא יתקדם ליקרב קרבאן רבה: 18 אד רגל
 פיה עיב לא יתקדם פמן דלך רגל אעמי ואזמן ואכרם וכאמע: 19 או
 20 רגל בה כסר רגל או כסר יד: 20 או אחדב או אכפש או כתיב⁽¹¹⁾ פי
 עינה או גרב או חזאו או אדר: 21 כדאך כל רגל פיה עיב מן נסל
 הרון אלאמאם לא יתקדם ליקרב קראבין אללה ומהמא דלך אלעיב
 פיה⁽¹²⁾ פקרבאן רבה לא יתקדם ליקרבה: 22 לכן רזק רבה מן כואין

(1) «לא יטמא לנכבד שבעמיו כי זהו חילולו» ר"ל כל מת חוץ מהקרובים המנויין כאן ואפילו גדול ונשיא מטמא את הכהן וכן ת"א ברבא.

(2) «התמידים».

(3) «כל אחד מהם» הוסיף אלו המלות לפי שקדוש הוא לשון יחיד וכן הוסיף למעלה פסוק א'.

(4) רש"י: על כרחו שאם לא רצה לגרש הלכתו ויסרתו עד שיגרש.

(5) «כי הוא מקריב את קרבן תמיד לאלהיך» והתמיד נקרא לחם במדבר כ"ח ב'.

(6) תחל מלשון חלול ועיין ראב"ע.

(7) «ואף לאביו».

(8) «אחרי (מטת) שניהם» עיין ספרא.

(9) «כברתי אותי» להיות כהן גדול.

(10) «באחרת מעמו».

(11) פ': נכת והוא לבן פוסק את הסירה ונכנס בשחור, ספרא.

(12) «כל זמן שהמום בו» ואם עבר מומו כשר.

בהימיה לתנווהא פאקתל אלמראה ואלבהימיה למא צנעא דאיהיה⁽¹⁾
 פקד חל דמאהמא בדלך: 17 ואי רגל אחד אכתה בנת אביה או בנת
 אמה פנשר אלי סואתהא ונשרת הי אלי סואתה פדלך עאר פלינקטעא
 מן חצרה קומהם למא בשף סואה אכתה פקד חמל וזרה: 18 ואי רגל
 צאנע מראה חאיצא פכשף סואתהא וערי נביעהא והי כשפת נביע 5
 דמהא פלינקטעא גמיעא מן בין קומהם: 19 וסואה כאלתך ועמתך
 פלא תכשף לאן מן ערי נסיבתה פקד חמל וזרה⁽²⁾: 20 ואי רגל
 צאנע זוגה עמה פקד בשף סואה עמה וממא חמלא וזרהמא ימותאן
 עקימאן: 21 ואי רגל אתכד זוגה אביה אלתי הי מבעדה מנה⁽³⁾ פלמא
 בשף סואה אביה יכונאן עקימאן: 22 פאחפשו גמיע רסומי ואחכאמי 10
 ואעמלו בהא ולא ישתתכם אלכלד אלדי אנא מדכלכם תם לתחוווה:
 23 ולא תסירו פי רסום אלאמם אלדין אנא טארדהם מן בין ידיכם פאנהם
 למא צנעו גמיע הזה אקליתחם⁽⁴⁾: 24 וקלת לכם חאכמא⁽⁵⁾ אנתם תחוון
 בלדהם ואנא אעטיה לכם תחוווה בלדא יפיץ אללבן ואלעסל אנא אללה
 רבכם אלדי אפרותכם מן גמיע אלאמם: 25 פמיו אלבהימיה אלטאהרה 15
 מן אלנגסה ואלטאיר אלנגם מן אלטאהר ולא תנגסו אנפסכם באלבהאים
 ואלטאיר וסאיר מא ידב עלי אלארץ אלדי אפרותה לכם לתנגסים:
 26 וכונו לי מקדסין לאני אללה אלקדום אפרותכם מן בין אלאמם
 לתכונו לי באציה⁽⁶⁾: 27 ואי רגל או מראה כאן ואחד מנהמא⁽⁷⁾ משעודא
 או עארפא פליקתלא קתלא ובאלחגרה ירגמוהמא פקד חל דמאהמא: 20

כא

1 תם קאל אללה למוסי מר לאימיה בני הרון וקל להם לא ינגם
 ואחד מנכם במית מן קומה⁽⁸⁾: 2 אלא בנסיבה אלאקרוב אליה⁽⁹⁾
 לאמה ואביה ואבנה ואבנתה ואביה: 3 ואכתה אלכבר אלאקרוב אליה
 והי אלתי לם תצר לרגל פבהא ינגם: 4 ולא ינגם בכטיר מן קומד 25

(1) כן הוא בכל הנוסחאות וצ"ל צנעתא דהיה = תבל עשו. ושתי מלות האלו אינן
 במקרא ועיין למעלה ו"ח כ"ג.
 (2) ת"א: ארי ית קרובה גלי.
 (3) "שהיא רחוקה ממנו" ר"ל שהיא אסורה עליו אם יש לה בנים מאחיו.
 (4) "מאסתיים" עיין רש"י.
 (5) "בשפמי".
 (6) "להיות לי סגולה".
 (7) "כי יהיה אחד מהם".
 (8) "במח מעמיו".
 (9) "היותר קרוב".

85 לא תצנעו נזרא פי אלחכם ולא פי אלמסאחה ואלוזן ואלמכאיל:
 86 בל מואזן עאדלה וצננאת עאדלה ואכואל עאדלה ואקסאט עאדלה
 תכון לכם אנא אללה רבכם אלעדל¹ אלמכרנכם מן ארץ מצר:
 87 ואחפשו גמיע רסומי ואחכאמי ואעמלו בהא אנא אללה אנאזיכם לירא:

ב

5

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל איצא¹ וקל
 להם אי אנסאן מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדכיל פי מא בינהם יעיטי
 מן נסלה ללצנם פליקתל קתלא והוא אן אהל אלבלד ירנמה באל
 חנארה: 3 ואנא אהל גצבי בדלך אלאנסאן פאקטעה מן בין קומה
 10 אד אעטא מן נסלה ללצנם לבי יננס מקדסי ויבלד אסם קדסי: 4 ואן
 תנאפל אהל אלבלד תנאפלא ען דלך אלאנסאן מע אעטאיה מן נסלה
 ללצנם פלם יקתלוה: 5 אחללת גצבי בדלך אלאנסאן ובמנאנסיה
 פאקטעתה וגמיע אלטאניין פי תבעה מן בין קומהם: 6 ואי אנסאן ולי
 אלי אלמשעודין ואלעארפין ליטני אלנאם פי תבעהם² אחללת גצבי בדלך
 15 אלאנסאן פאקטעתה מן בין קומה: 7 פתקדסו וכונו מקדסין לאני אללה
 רבכם אלקדוס³: 8 ואחפשו רסומי ואעמלו בהא לאני אללה מקדסכם:
 9 ואי אנסאן לען אבאה ואמה פליקתל למא לען אבאה ואמה פקד חל
 דמה⁴: 10 ואי רגל זנא בזוגה רגל או זנא במראה עאחבה⁵
 פליקתל אלזאני ואלזאניה קתלא: 11 ואי רגל צאנע זוגה אביה פקד
 20 כשה סואה אביה פליקתלא גמיעא פקד חל דמאהמא: 12 ואי רגל
 צאנע כנתה פליקתלא גמיעא ולמא צנעא דאהיה פקד חל דמאהמא:
 13 ואי רגל צאנע דכרא עלי פן מצאנעה אלנסא פקד צנעא גמיעא
 כריהה וליקתלא פקד חל דמאהמא: 14 ואי רגל אתכד מראה ואמה
 פתלך פאחשה פליחרק באלנאר הו והן עלי אלבלד⁶ ולא תכון
 25 פאחשה פי מא בינכם: 15 ואי רגל געל מצאנעתה מע בהימה פליקתל
 קתלא ואלבהימה איצא פאקתלוהא: 16 ואיה מראה תקדמת אלי

(1) "הצדיק".

(2) "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם עזר" אפשר שכוון כזה למא שאמר הראב"ע בפירושו.
 (3) כן הנוסחא בקי ובפי וענינו שהוא מסית את בני אדם לפנות אחר האובת והירעונוס
 ולפי זה יש הפרש בין הפסוק הזה ובין הפסוק שלמעלה "יש ל"א. ובכ"י י חסרה מלת
 אלנאם = בני אדם.

(4) "הקרושי".

(5) ר"ל מותר לשפוך את דמו.

(6) הבדיל בין שני חלקי הפסוק במלת או לפי דעת הספרא שאמר איש פרט לקמן
 ורעהו פרט לעכרים.

(7) ר"אב"ע: זאת או זאת אם היתה האם אשתו תשרף הבת וכן הפך הדבר.

18 לא תנגם ולא תחקך עלי קומך ואחכב לצאתך מלל נפסך¹ אנא
 אלהא אמאוך בידא: 19 ודסוסי פאחפסודה בראיסק לא תנוודה מן
 טעין וציעתך לא תזרעהא מן טעין ולוב מן טעין מלחסיך² לא יעלו
 עליך: 20 ואי רגל צאנע אמראה מצאנעה אנמאל ודי אמה מלמוכה
 לאי רגל כאן³ ופדא לם תפדא או עתקא לם ידפע אליהא פלחבן 5
 בהדודה ולא יקתלא אד לם תעתק: 21 פליאת בקרבאנה אלי
 אלהא אלי באב לבא אלמחצר בבשא לקרבאן אלאמם: 22 ויסתפד
 אלאמאם ענה בה בן ידי אלהא ען למיתה אלתי אמא פינפר לה
 חלך: 23 ואד תרפלון אלי אלבלד פתגרסן כל שגר טעם פחיסו
 תמרה תחרימא⁴ תלאה מנן יבן עליכם מחיסא לא ימל: 24 ופי 10
 אלסנה אוראבעה יבן גמיע תמרה מקרמא מוהלא⁵ ללה: 25 ופי
 אלסנה אלמאסמה תאכלו תמרה פאני אלהא רבכם אויד לבם פי
 גלתה: 26 ולא תאכלו סע אדרם⁶ ולא תתמרו ולא תתפאלו:
 27 לא תחזקו בוואיא ראסכם⁷ ולא תסתאצל וואא לחזק: 28 וכרשא
 עלי מית⁸ לא תגעלו פי אבראנכם ומתאבה רשם⁹ לא תגעלו פיכם 15
 אנא אלהא אלטעאקב: 29 ולא תבדל אבטך ללפגור כילא יפגד אהל
 אלבלד פתמלתי פואחש: 30 סבותי פאחפסודה ומקדסי פתוקה
 אנא אלהא שרפתהא¹⁰: 31 ולא תללו אלי אלטעודין ואלעארפין
 ולא תמלכו אן תעצוני כדא אנא אלהא רבכם עאלם אלטיב¹¹: 32 מן
 בן ידי די אלטיבה פקם ואמתהג ונה אלטיך ונה רבך אנא אלהא 20
 אלטעאקב: 33 ואדא סבן טעכם טיב פי מלדכם פלא תבטעה: 34 וליבן
 כאלעזיה מנכם אלטיב אלדליל פי סא בינכם ואחכב לה כנפסך
 לאנה מלמא כנתם טיבא פי מלד סער אנא אלהא רבכם אנטעין¹²:

(1) ראביני: שאנח חשב לחסודו כדו לחשו.

(2) עין שרישם לאבן נמא שיש שקננו תקנה גו.

(3) ואיש כי יחכב את אמה שכבת דין וואא אמה בארסה לאמה איש שיהיה ונפדה
 לא נפרתה או לא נקל לה עם שיהיה הוא חוקה ולא יחשו סבני שאננה משהחזיק עי רשין.

(4) תיא: ותיחזק חזקא.

(5) ריל רמי לחקידו ולפי דרשו חתם חילום בלשן סבל על לשן.

(6) עי רשין.

(7) עקם חרשי ורמזוהו דיל חרשו כנפודין פיג א את חתוב חיה על קוסים רוב.

(8) לא חתבו מרה קעלה לפנה ראסבני ונפדו חסודי: בלשן תקפסות (חילום)

יבן ד) שלא יגלה סבני סבני ותפגע חזר.

(9) וכן תיא: על מית.

(10) תיא: רשפון חרופין.

(11) ואני די כבדתי אהתי.

(12) לא תבקשו למחות אודי אני די יודע כפחותי.

(13) ובקש סוב לי כלפסוך כי וכן אדך טיב חתם באיך כפדים אני די אלוכם בלמ.

29 ואעלמו: אן מן צנע שויא מן הדה אלמכארה תנקטע תלך אלנפוס אלצאנעאט מן קומהא: 30 פאחפשו מא אסתחפסטכם לילא תצנעו מן רסום אלמכארה אלתי צנעת מן קבלכם ולא תעצוני בהא אנא אללה רבכם אנאזיכם כירא²:

יט

5

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר גמאעה בני אסראיל וקל להם כונו מקדסין לאני אללה רבכם אלקדום: 3 לויף כל רגל אמה ואבאה וסבותי אחפשו אנא אללה רבכם אנאזיכם כירא: 4 לא תולו אלי אותאן ומעבודאת מסבוכה לא תצנעו לכם אנא אללה רבכם 10 אלואחד¹: 5 ואדא דבחתם דבח סלאמה ללה פעלי מא ירתצי מנכם² אדבחה: 6 אן יכון יוכל יום דבחתם ומן גדה ומא בקי אלי אליוס אלתאלת פליחרק באלנאר: 7 ואן אכל מנה שי פי אליוס אלתאלת פהו כאלאכס לא יקבל: 8 ואכלה פקד חמל וזרה למא בדל אקדאס אללה³ וינקטע דלך אלאנסאן מן קומה: 9 ואדא הצדתם זרע 15 בלדכם פלא תסתקין גהה מן ציעתך פתחצדהא⁴ ולקאט זרעך פלא תלקטה: 10 וכרמך פלא תמשה⁵ ומפרוט כרמך פלא תלקטה בל אתרבהא ללצעיף ואלגריב אנא אללה רבכם אנאזיכם כירא: 11 לא תסרקו ולא תנחדו ולא ינכת כל אמר בצאחבה: 12 לא תחלפו באסמי באטלא פאנך אד בדלת אסם אללה רבך אנא אללה רבך אלמעאקב⁶: 13 לא תגשם צאחבך ולא תנצבה ולא תבת אנרה אלאגיר ענדך אלי 20 אלגדאה: 14 לא תשתם אצם ובין ידי אלעמי לא תציר מעתרא וכף רבך אנא אללה אלמעאקב: 15 לא תצנעו גורא פי אלהכם לא תחאבו פקירא ולא תבתהגו גלילא בל אחכם פי מא בין קומך באלעדל: 16 לא תמיץ מאחלא בקומך ולא תקם עלי דם צאחבך אנא אללה אלמעאקב: 17 לא תשנא אכאך פי קלבך בל עטה ועטא ולא תחמל ענה וזרה⁷: 25

(1) "ודעי".

(2) "ולא תמרוני אני די אלהיכם המשלם לכם שכר טוב".

(3) "אני די אלהיכם אל אחד".

(4) "כאופן שיהיה טקובל ברצון מכם" וכן תרגם למעלה לרצוני אי ג.

(5) "את קדשי די".

(6) "לא תלך עד פאת שוך לקצור אותו".

(7) "ובזה הלשון תרגם עוללות ישעיה יז ו".

(8) "כי אם הללת את שם אלהוך אני די אלהיכם הנפרע מנך".

(9) "כן הוא הנוסחא בקי ובפי וענינו אם לא תוכיחהו תשא בעבורו חטא ר"ל תענש

בעבורו וזה דעת הראב"ע. ובכ"י י: ולא תחמל עליה וזרא ענינו כאשר תוכיח את עמיתך אל

תוכיחהו בחטא אשר לא חטא. ועיין פירוש הגאון למשלי ט' ד.

8 ואמא סואה זוגה אביך פהי זוגה אביך פלא תכשפן סואתהא⁽¹⁾:
 9 וסואה אכתך אבנת אביך או אבנת אמך אלמולודה דאכלא או
 כארגא⁽²⁾ פלא תכשפן סואתהא: 10 סואה בנת אבנך או בנת אבנתך
 פלא תכשפהמא לאנהמא סואתך: 11 סואה בנת זוגה אביך אלמולודה
 מן אביך הי אלתי בינת⁽³⁾ אנהא אכתך פלא תכשפן סואתהא: 12 סואה⁵
 אכת אביך פלא תכשף לאנהא נסיבה אביך: 13 סואה אכת אמך פלא
 תכשף לאנהא נסיבה אמך: 14 סואה עמך לא תכשף ודלך אלא
 תתקדם אלי זוגתה אד הי עמתך: 15 סואה בנתך פלא תכשף והי
 זוגה אבנך פלא תכשף סותהא: 16 סואה זוגה אביך פלא תכשף לאנהא
 סואה אביך: 17 סואה מראה ואבנתהא פלא תכשפן וכדלך בנת¹⁰
 אבנהא ובנת אבנתהא לא תתכד לתכשף סואתהמא אד הן נסאיב
 פהי פאחשה: 18 ומראה מע אכתהא פלא תתכד לתכון צרתהא
 לתכשף סואתהא מעהא פי חיותהא: 19 ואלי מראה פי חיצה נגסתהא
 לא תתקדם לתכשף סואתהא: 20 ומע זוגה צאחבך לא תגעל
 מצאנעתך לאנסאל לתתנגם בהא⁽⁴⁾: 21 ולא תעט מן נסלך ללתקריב¹⁵
 ללצנם ולא תבדל אסם רבך אנא אללה אלמעאקב⁽⁵⁾: 22 ואלדכר
 פלא תצאנע עלי צרוב מצאנעאת אלנסא פאנהא כריה: 23 ומע שי
 מן אלכהאים לא תגעל מצאנעתך ללתתנגם בהא וכדלך אלמראה לא
 תקף בין ידי בהימה לתנווהא פאנהא אברה⁽⁶⁾: 24 לא תעצוני בשי מן
 הדה פאן במתלהא עאצוני אלמם⁽⁷⁾ אלדין אנא טארדהם מן בין²⁰
 ידיכם: 25 ולמא נגם אהל אלבלד טאלכתהם בלנובהם פשתת אלבלד
 אהלה⁽⁸⁾: 26 פאחפשו אתם רסומי ואחכאמי ולא תצנעו שיא מן הדה
 אלמכארה אלצאריח ואלגריב אלדכיל פי מא בינכם: 27 אד גמיע הדה
 אלמכארה צנעהא אהל אלבלד אלדין מן קבלכם חתי נגם: 28 לילא
 ישתתכם אלבלד אד נגסתמוה כמא ששת אלמם אלדין מן קבלכם: 25

⁽¹⁾ אחר שאמר ערות אביך וערות אמך ביאר זה באסרו שערות אמך היא האם עצמה וערות אביך היא אשת אביו ועי' רש"י.

⁽²⁾ ר"ל בין שנולדה מאשה אחרת בבית אביו אחרי מות אמה או שנולדה מאב אחר. וכן תרגם אונקלוס.

⁽³⁾ "היא הנאמרה עליה שהוא אחותך" ר"ל בפסוק ט' וכן בראב"ע: ויש אומרים כי זה הפסוק להזיק.

⁽⁴⁾ "להוליד זרע לשמאה בה" ראב"ע: וחוסף לשמאה בה כי לא יקח כל הנוגע בה.

⁽⁵⁾ "הנפרע ממך".

⁽⁶⁾ "השחתה" עיין ראב"ע.

⁽⁷⁾ "ולא תמרוני בכל אלה כי בדומיהם המרוני הגוים" וכן תרגם בכל מקום טומאת

הנפש. ועיין למעלה י"א מ"ג.

⁽⁸⁾ "וכאשר נטמאו יושבי הארץ פקדתי עליהם את עונותיהם והארץ הפיצה את יושביה".

פי מא בינהם יחרק צעידה או דבחה¹: 9 ואלי באב כבא אלמחצר
לא יאתי בה ליקרבה כדאך ללה פינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה:
10 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב אלדכיל פי מא בינהם יאכל
שיא מן אלדם אחללת גצבי² פיה וקטעתה מן בין קומה: 11 לאן נפס
5 גמיע אלבשרין אלדם מסכנהא³ ולדלך געלתה לכס עלי אלמדבח
ליסתגפר בה ען נפוסכם לאן אלדם כדאך כפר ען אלנפס: 12 ולדלך
קלת לבני אסראיל כל אנסאן מנכם לא יאכל דמא חתי אלגריב אלדכיל
פי מא בינכם לא יאכל דמא: 13 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב
אלדכיל פי מא בינכם צאד צידא מן אלוש ואלטאיר אדיון יוכלאן
10 חלאלא⁴ פליצב דמה ויוארה באלתראב: 14 לאן נפוס אלבשרין
כל ואחדה פי דמה⁵ ולאני קלת לבני אסראיל דם כל בשרי לא
תאכלו אד נפוס כל אלבשרין אלדם מסכנהא וכל מן אכלה ינקטע:
15 ואי אנסאן אכל נבילה או פרוסה מן אלצריח ואלגריב פינסל תיאבה
וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב ויטהר: 16 פאן הו לם ינסלה או
15 לם ירחיץ בדנה פקד זאד פי חמל וזרה⁶:

יח

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 כלם בני אסראיל וקל להם
אנא אללה רבכם: 3 כענאיע אהל בלד מצר אלדי אקמתם פיה לא
תצנעו וכענאיע אהל בלד כנעאן אלדי אנא מדכלכם תם פלא תצנעו
20 וברסומהם לא תסירו: 4 אחכאמי פאצנעו ורסומי פאחפטו וסירו בהא
אנא אללה רבכם אגאזיכם לירא⁷: 5 ואחפטו רסומי ואחכאמי פאן
גזא אי אנסאן עמל בהא אן יחיא אלהימה אלדאימה אנא אללה אלדאים
אלבקא⁸: 6 וכל רגל מנכם אלי נסיב דאתה⁹ לא יתקדם לכשף
סואתהא אנא אללה נהיתכם ען דלך¹⁰: 7 סואה אביך וסואה אמך
25 לא תכשף אמא סואה אמך פהי אמך נפסהא פלא תכשפן סואתהא:

¹ "השורף עולה או זבח" ר"ל המקטיר את האברים בחוץ. ועיין רש"י. ובכ"י י: יקרב.

² ת"א: רוגז.

³ "כי נפש כל אדם הדם משכנה" ר"ל הנפש שוכנת בהם.

⁴ "בהתר".

⁵ פ: פי דם כל ואחד מנהם = כדם כל אחד מהם.

⁶ ר"ל הוסיף עון על עונו מפני שלא בלבד אכל נבלה או פרוסה כי אם גם

נשאר בטומאתו.

⁷ "אשלם לכם שכר טוב" ועיין רש"י.

⁸ "כי שכר כל איש אשר יעשה אותם הוא שוחיה חיי ער, אני די החי לעולם".

⁹ "קרובי בשרי" ר"ל הקרובים ממשפחתו.

¹⁰ "אני די הוזהרתי אתכם מזה" ובכ"י י: נוסף וקלת = ואמרתו.

אללדין אדכל מן דמהמא ללאסתגפאר פי אלקדם פליכרנא אלי כארנ
 אלעסכר פיהרקו¹ באלנאר גלודהמא ולחומהמא ופרותהמא:
 28 ואלמחרקהמא יגסל תיאבה וירחץ בדנה באלמא ובעד דלך ידכל
 אלי אלעסכר: 29 פיכון דלך לכס רסס אלדהר פי אליום אלעאשר מן
 אלשהר אלסאבע תגיעו אנפסכס ושיא מן אלעמל לא תעמלו אלצריה 5
 ואלגריב אלדכיל פי מא בינכס: 30 ופי הדא אליום יסתגפר ענכס
 ליטהרכס כמא בינת² פמן גמיע כטאיאכס בין ידי אללה פתטהרון:
 31 וסבת הי עמלה לכס אד תגיעון אנפסכס רסס אלדהר: 32 וכדלך
 יסתגפר אלמאס אלדי ימסח ויכמל ואגבה לואם מכאן אביה פילכס
 תיאב אלעשר תיאב אלקדם: 33 פיסתגפר פי כואץ אלמאקדאס ופי 10
 כבא אלמחצר וענד אלמדבה יסתגפר פיהא ען אלאימה וען סאיר
 אלנוק: 34 פיכון הדא לכס רסס אלדהר אן יסתגפר כדאך ען בני
 אסראיל מן גמיע כטאיאהם מרה ואחדה פי אלסנה פצנע הרון כמא
 אמר אללה מוסי:

יז

15

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה וסאיר בני
 אסראיל וקל להם הדא אלמא אלדי אמר אללה בה: 3 אי רגל מן
 בני אסראיל ידבה תורא או ככשא או ענוא פי אלעסכר או כארנה:
 4 ולא יאתי בה אלי באב כבא אלמחצר פיקרבה אד הו קרבאן ללה³
 בין ידי מסכנה פהו יחסב עליה כמן קד ספך דם אנסאן⁴ פינקטע 20
 דלך אלאנסאן מן בין קומה: 5 לכי יאתו בני אסראיל בדבאיחהם אלתי
 לעלהם ידכחוא⁵ עלי וגה אלצחרא פיגו בהא בין ידי אללה אלי
 באב כבא אלמחצר אלי אלמאס פידכחוא דבאיח סלאמה ללה:
 6 וירש אלמאס דמהא עלי מדבח אללה אלדי ענד באב כבא אלמחצר
 ויקתר שחמהא מקבולא מרציא ללה: 7 ולא ידכחון אכדא דבאיחהם 25
 ללשיאטין⁶ אלדי הם יגטון פי תבעהם פיכון להם דלך רסס אלדהר
 לאגיאלהם: 8 וקל להם אי רגל מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדכיל

(1) "הכהנים".

(2) "וביום הזה יכפר (הכהן) עליכם לטהר אתכם כנו שבארתי".

(3) כן הוא הנוסחא בקי ובסי י: ליקרבה קרבאנא ללה. והענין אחר וריל שיקריבו בני ישראל את החולין כאלו הם קרבנות המוקדשים לד'.

(4) ספרא: כאלו שפך דם האדם שמתחייב בנפשו.

(5) "שהיו יכולים לזכות".

(6) קבון מלת שיטאן = שטן.

אלענדוק פאנה לא ימות⁽¹⁾: 14 תם יאכד מן דם אלת פניצח באצבאעה קבאלה אלגשא שרקא מרה ואחדה⁽²⁾ תם ינצח בין ידיה מנה סבע מראת: 15 תם ידבה עתוד אלדכוה אלדי ללקום וידכל מן דמה אלי דאכל אלסגף פיצנע בה כמא צנע בדם אלת אן ינצח מנה קבאלה אלגשא ובין ידיה: 16 פיסתגפר פי אלקדם ען מעאצי בני אסראיל וגרומהם וגמיע דנובהם וכלך יצנע מן אלדמוין פי כבא אלמחצר אלדי הו סאכן מעהם פי מא בין מעאציהם⁽³⁾: 17 ולא יכון אחד מן אלנאם פי כבא אלמחצר חין ידכל ליסתגפר פי אלקדם אלי אן יכרג וקד אסתגפר⁽⁴⁾ ענה וען אלה וען גמיע גוק אל אסראיל: 18 תם יכרג אלי 10 אלמדבה אלדי בין ידי אללה פיסתגפר עליה באן יאכד מן דם אלת ודם אלעתוד מגמועין⁽⁵⁾ פיצע עלי ארכאן אלמדבה מסתדירא: 19 תם ינצח עליה מן אלדם באצבאעה סבע מראת פיסהרה ויקדם מן מעאצי בני אסראיל: 20 פאדא פרג מן אלאסתגפאר פי אלקדם ופי כבא אלמחצר וענד אלמדבה קדם אלעתוד אלחי: 21 פאסנד ידיה עלי 16 ראסה ואקר בדנוב בני אסראיל וגרומהם וגמיע כטאיאהם פאדא תלאהא ענד ראם אלעתוד⁽⁶⁾ בעת בה מע רגל מעד לה אלי אלבר: 22 פהו יחמל אלעתוד עלי ענקה ען גמיע דנובהם⁽⁷⁾ אלי ארץ מנקטעה תם יטלקה פי אלבר: 23 תם ידכל הרון אלי כבא אלמחצר פכרג אלמגמרה⁽⁸⁾ תם ינזע אלתיאב אלעשר אלתי לבסהא פי דכולה אלי 20 אלקדם וידעהא הנאך: 24 תם יגסל בדנה באלמא פי מוצע מקדם וילבם תיאבה אלמעלומה⁽⁹⁾ תם יכרג פיקרב צואעדה וצואעד אלקום ויסתגפר ענה וען אלקום: 25 ושחום אלדכואת⁽¹⁰⁾ יקתרהא עלי אלמדבה: 26 ואלמטלק אלעתוד פי גבל עזאו יגסל תיאבה וירחי בדנה באלמא ובעד דלך ידכל אלי אלעסכר: 27 ואמא רת אלדכוה ועתוד אלדכוה

(1) רשי: הא אם לא עשה כתקנה חיוב מיתח.

(2) פעם אחת עיין רשי.

(3) ויכפר בקדש על עונות בני ישראל ועל פשעיהם וכל חטאתם וכן יעשה כשני הדמים (ר"ל מן דם הפר ומן דם השעיר) באהל מועד השכן אתם בתוך חטאתם ר"ל שיעשה זה בבית המקדש וכן באהל מועד. ונראה שלפי דעת הגאון הטומאות הם העבירות החמורות והן ע"ז ג"ע וש"ד וזה נגד דעת חז"ל בספרא שאמרו שהכתוב מדבר בטומאת מקדש וקדשיו.

(4) עד צאתו וכבר כפר.

(5) ר"ל שהם מעורבין יחד.

(6) אחר שפרש את העונות על ראש השעיר.

(7) והוא ישא את השעיר על צוארו בעד כל פשעיהם וקשה להולמו כי לא נשא השעיר על כתפיו אלא אם היה הולה. עיין יומא ס"ז ע"ב.

(8) ויוציא את המחיתה עם הכף אשר היתה בו הקטורת.

(9) בגדיו חרועים ר"ל שהוא עובד בהם כל השנה.

(10) רשי: אימורי פר ושעיר.

נָטְמוּ מִסְכְּנֵי אֱלֹדֵי הוּ בִּינָהֶם⁸²: הִדָּה שְׂרִיעָה אֱלֹדֵאִיב וּמִן תִּכְרַג מִנָּה
נִטְפָה אֲנִסְאֵל לִלְתַנְגֵּם בְּהֵא: ⁸³ וְאֱלֹהֵאִינְן פִּי טַמְתָּהָא וְאֵלְפֵאִינְן דְּיֹכְבָה
מִן דְּכַר וְאַנְתִּי וְרַגְלִי יִצְאֲנֵע נִטְסָה:

מז

1 אֵן אֱלֹלָה כֻּלָּם מוֹסִי בַעַד מוֹת אַבְנֵי הָרוּן אִד תִּקְדָּמָא בֵּין יְדֵי
אֱלֹלָה עֲלֵי מָא בִּין² פִּטְמָתָא: ² וְקָאֵל אֱלֹלָה לְמוֹסִי מִר הָרוּן אַכְאָךְ
בְּאֵן לֹא יִדְכַל פִּי כְתִיר מִן אֱלֹאֻקָּאֵת אֱלִי אֱלֻקְדָּם מִן דְּאֵבֵל אֱלִסְנָף אֱלִי
חֲצִרָה אֱלִנְשָׁא אֱלֹדֵי עֲלֵי אֱלֻצְנִדוּק לִילָא יִמּוֹת פֹּאנִי מִתְנַל בְּאֱלִגְמָאִם
פּוּק אֱלִנְשָׁא: ³ בְּהִדָּה אֱלֹאֻמּוֹר יִדְכַל הָרוּן אֱלִי אֱלֻקְדָּם בְּאֵן יַחְצֵר רִתָּא
מִן אֱלֻבְקָר לִלְדִכּוּוֹהּ וּכְבִשָׁא לִלְצַעִידָהּ: ⁴ וְאֵן יִלְבַּס תּוֹנִיָּה מִן עֶשֶׂר
מִקְדָּסָה בַעַד אֵן יִכּוּן עֲלֵי בְדִנָּה סְרָאוּיֵל מִן עֶשֶׂר³ וְיִתְקַלַּד בּוֹנָאֵר מִן
עֶשֶׂר מַחֲצִי⁴ וְיִתְעַמֵּם בַּעֲמָמָה מִתַּל דְּלֻךְ פְּהִדָּה הִי תִיאַב אֱלֻקְדָּם וְיִגְסֵל
בְּדִנָּה בְּאֱלִמָּא וְיִלְבַּסְהָא: ⁵ וְלִיאַכְד מִן עֲנַד גְּמָאֵה בְּנֵי אִסְרָאֵל עֲתוּדִין
לִלְדִכּוּוֹהּ וּכְבִשָׁא לִלְצַעִידָהּ: ⁶ פִּיכְתֵּדִי אֱוֹלָא⁵ פִּיקְדָּם רִת אֱלֻדִכּוּוֹהּ
אֱלֹדֵי לָה וְיִסְתַּנְפֵּר עֵנָה וְעֵן אֱלֹה: ⁷ תָּם יִאֲכֹד אֱלַעְתוּדִין וְיִקְסֵהָמָא בֵּין
יְדֵי אֱלֹלָה עֲנַד כְּבָאֵב אֱלִמְחֻצֵּר: ⁸ וְיִלְקִי עֲלִיהֶמָּא סֵהֲמִין אַחְדֵּהָמָּא
לְבֵית אֱלֹלָה וְאֱלֹאֻכְר לְגַבֵּל עֲזֹאזֵא⁶: ⁹ פִּלְיֻקְדָּם אֱלַעְתוּד אֱלֹדֵי וְקַע עֲלִיהָ
אֱלִסְהֵם לְבֵית אֱלֹלָה וְיִצְנַעָה דְּכּוּוֹהּ: ¹⁰ וְאֱלַעְתוּד אֱלֹדֵי וְקַע עֲלִיהָ
אֱלִסְהֵם לְגַבֵּל עֲזֹאזֵא וְיִקְסֵהָ חֵיא בֵּין יְדֵי אֱלֹלָה לִיִּסְתַּנְפֵּר עֵנָה לִיִּבְעֵתָה
לְגַבֵּל עֲזֹאזֵא לְלִבְרִיָּהּ: ¹¹ וְיִקְדָּם הָרוּן תִּאֲנִיָּה⁷ רִת אֱלֻדִכּוּוֹהּ אֱלֹדֵי לָה
וְיִסְתַּנְפֵּר עֵנָה וְעֵן אֱלֹה תָּם יִדְבַחָהּ: ¹² תָּם יִאֲכֹד מֵלָא אֱלִמְגִמֵּר גְּמֵר
נָאֵר מִן פּוּק אֱלִמְדַּבַּח מִן בֵּין יְדֵי אֱלֹלָה וּמְלוֹ חֲפִנִיָּה מִן כְּבוֹר אֱלֻצְמוֹג
אֱלִמְדַּקוּק וְיִדְכַל אֱלִנְשָׁאֵי אֱלִי דְּאֵבֵל אֱלִסְנָף: ¹³ פִּילְקִי דְּלֻךְ אֱלֻבְכוֹר
עֲלֵי אֱלֹנָאֵר בֵּין יְדֵי אֱלֹלָה חֲתִי יִגְטִי צְבָאֵב אֱלֻבְכוֹר אֱלִנְשָׁא אֱלֹדֵי עֲלֵי

¹ ר"ל ספני שהטסטא מקדש חייב כרת ולפיכך חובה עליכם שתרחיקו את בני ישראל ממוטאחם.

² «כמו שמכואר» בפ' ויהי ביום השמיני. וזהו לשון הרמב"ן: מיד כאשר מתו בניו הזהיר את אהרן בן היין ומן השכר שלא ימות ואמר עוד למשה שיוזהיר אותו שלא ימות בקרבנו לפני ד'. ואפשר שהגאון הסמיך הפסוק עם הפסוק והזרתם וכו'.

³ «אחר שהיה על גופו מכנסי בוץ» עיין סנהדרין ס"ט ע"ב.

⁴ «שש נקי» ר"ל מבלי שנתערב בה שום דבר וזה שהאכנט אשר לבש הכהן הגדול לעבודת יום הכפורים לא היה כמו האכנט המתואר בשמות ל"ט כ"ט.

⁵ ויתחיל בראשונה.

⁶ «גורל אחר לבית ד' והאחד להר עז ותקוף» עיין מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

⁷ «שנית» עי' למעלה פסוק ו"א ומה שכתב הראב"ע.

ואי אנא כשב פליגסל באלמא: 18 ואדא טהר אלדאיב מן דובח פליחין לה סבעה איאם לטהרה ויגסל תיאבה וירחין בדנה במא מן נביע ויטהר: 14 ופי אליום אלתאמן יג בשפנינין או פרכי חמאם אלי אלמאם אלי אלכאב כבא אלמחצר⁽¹⁾: 15 ויצנע אלמאם אהדהמא 5 דכוח ואלאכר ללצעידה ויסתגפר ענה בין ידי אללה מן דובח: 16 ואי רגל כרגת מנה נטפה אנסאל פליגסל גמיע בדנה באלמא וינגם אלי אלמגיב: 17 ואי טוב או גלד צאר עליה מנהא שי פליגסל באלמא וינגם אלי אלמגיב: 18 ואיה מראה צאנעהא רגל בנטפה אנסאל⁽²⁾ פלירחצא באלמא וינגסא אלי אלמגיב: 19 ואיה מראה כאנת דאיבה 10 והו אן יכון דם ינהל מן פרנהא⁽³⁾ פלתקם סבעה איאם פי היצתהא וכל מן דנא בהא ינגם אלי אלמגיב: 20 וגמיע מא תנצנע עליה פי היצתהא ינגם וגמיע מא תגלם עליה ינגם: 21 וכל מן דנא במצנעהא יגסל תיאבה וירחין באלמא וינגם אלי אלמגיב: 22 וכל מן דנא בשי מן אלאניה אלתי תגלם עליה יגסל תיאבה וירחין באלמא וינגם אלי אלמגיב: 23 ואן כאן עלי מצנעהא או עלי אלאנא אלדי הי גאלסה 15 עליה ממאסא לה פלינגם אלי אלמגיב: 24 ואן צאנעהא רגל פקד צאר חכם היצתהא עליה⁽⁴⁾ וינגם סבעה איאם וכל מצנע ינצנע עליה ינגם: 25 ואיה מראה פאין דמהא איאמא כתירה מן גור וקת היצתהא או בעקבה פגמיע איאם פיין נגאסתהא פלתכן פיהא כאיאם היצתהא 20 נגסה: 26 וגמיע אלמצנע אלדי תנצנע עליה טול איאם פיצהא פליכן להא כמצנע היצתהא וגמיע אלאנא אלדי תגלם עליה פליכן נגסא כנגאסתה פי היצתהא: 27 וכל מן דנא בשי מנהא פלינגם כאן יגסל תיאבה וירחין באלמא וינגם אלי אלמגיב: 28 ואן הי טהרת מן פיצתהא⁽⁵⁾ פלתחין סבעה איאם ובעד דלך תטהר: 29 ופי אליום 25 אלתאמן תאכד שפנינין או פרכי חמאם ותאת בהמא אלי אלמאם אלי כאב כבא אלמחצר: 30 ויעמל אלמאם אהדהמא דכוח ואלאכר צעידה ויסתגפר ענהא בין ידי אללה מן פיין נגאסתהא: 31 פיגב אן תגאנבא בני אסראיל מן נגאסתהם ולא יהלכון בנגאסתהם אדא הם

(1) זאת ההעתקה הקצרה נמצאת בקי ובפי. ובכ"י י' נעתק הפסוק בשלימותו: ופי יום אלתאמן יאכד שפנינין או פרכי חמאם ויאת בין ידי אללה אלי כאב כבא אלמחצר ויסלמהא אלי אלמאם.

(2) בכ"י י': מצאנעה אנסאל ועיין במדבר הי ג'.

(3) דם היורד מערותה.

(4) «כבר היה דין נדת עליו» ר"ל שיטמא שבעת ימים כנדה. עיין ספרא.

(5) וכן תרגם אונקלוס: מדוכה. בקי ובפי: היצתהא = נדה.

18 לא תנקם ולא תחקד עלי קומך ואחבב לצאחבך מתל נפסך¹ אנא אללה אנאזיק לירא: 19 ורסומי פאחפטוהא בהאימך לא תנזוהא מן נועין וציעתך לא תזרעהא מן נועין ותוב מן נועין מלחמין² לא יעלו עליך: 20 ואי רגל צאנע אמראה מצאנעה אנסאל והי אמה מכתובה לאי רגל כאן³ ופדא לס תפדא או עתקהא לס ידפע אליהא פלתכן 5 כהדודה ולא יקתלא אד לס תעתק: 21 פליאת בקרבאנה אלי אללה אלי באב כבא אלמחצר כבשא לקרבאן אלאתם: 22 ויסתגפר אלמאם ענה בה בין ידי אללה ען כמיתה אלתי אכטא פיגפר לה דלך: 23 ואד תדללון אלי אלבלד פתגרסון כל שגר מטעם פחרמו תמרה תחרימא⁴ תלאת סנין יכון עליכם מחרמא לא יוכל: 24 ופי 10 אלסנה אלראבעה יכון גמיע תמרה מקדסא מוהלא⁵ ללה: 25 ופי אלסנה אלכאמסה תאכלו תמרה פאני אללה רבכם אויד לכם פי גלתה⁶: 26 ולא תאכלו מע אלדם⁷ ולא תתמירו ולא תתפאלו: 27 לא תחדקן בזואיא ראסכם⁸ ולא תסתאצל זואיא לחיתך: 28 וכדישא 15 עלי מית⁹ לא תגעלו פי אבדאנכם וכתאבה רשם¹⁰ לא תגעלו פים אנא אללה אלמעאקב: 29 ולא תבדל אבנתך ללפגור כילא יפגר אהל אלבלד פתמתלי פואחש: 30 סבותי פאחפטוהא ומקדסי פתוקה אנא אללה שרפתהא¹¹: 31 ולא תולו אלי אלמשעודין ואלעארפין ולא תמלכו אן תעצוני כהא אנא אללה רבכם עאלם אלגיב¹²: 32 מן 20 בין ידי די אלשיבה פקם ואבתהג ונה אלישיך וכף רבך אנא אללה אלמעאקב: 33 ואדא סכן מעכם גריב פי בלדכם פלא תנבונה: 34 וליכן כאלצריה מנכם אלגריב אלדביל פי מא בינכם ואחבב לה כנפסך לאנה טלמא כנתם גר בא פי בלד מצר אנא אללה רבכם אנמעין¹³:

(1) ראביע: שיאחב הטוב לחבירו כמו לנפשו.

(2) עיין שרשים לאבן גנאח שרש שעמנו הערה 73.

(3) ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והיא אמה מאורשה לאיזה איש שיהיה והפדה לא נפדתה או לא נתן לה גט שחרור היא לוקה ולא יומתו מפני שאיננה משוחררת עיי רש"י.

(4) ת"א: ותרחקון רחקא.

(5) ר"ל ראוי להקריבו ולפי דרכו תרגם הלולים בלשון נופל על לשון.

(6) עיי רש"י.

(7) עמם הדם ורבותינו דיל דרשו בסנהדרין סיג א את הכתוב הזה על ענינים רבים.

(8) לא תתנו צורה עגולה לפאת ראשכם ובספר המכחר: מלשון ותקופתו (תהלים

י"ג ד) שלא יגלה סביב סביב והמצוע יותר.

(9) וכן ת"א: על מית.

(10) ת"א: רושמן תריתין.

(11) אני די כבדתי אותם.

(12) לא תבקשו להטרות אותי אני די יודע נטרות.

(13) ובקש טוב לו כלנפשיך כי זמן ארוך גרים היתם בארץ מצרים אני די אלוהים כלכם.

29 ואעלמו¹ אן מן צנע שׂיא מן הדה אלמכארה תנקטע תלך אלנפוס אלצאנעאט מן קומהא: 30 פאחפטו מא אסתחפסטכם לילא תצנעו מן רסום אלמכארה אלתי צנעת מן קבלכם ולא תעצוני בהא אנא אללה רבכם אנאזיכם כירא²:

יט

5

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר גמאעה בני אסראיל וקל להם כונו מקדסין לאני אללה רבכם אלקדום: 3 ליכף כל רגל אמה ואבאה וסבותי אהפטו אנא אללה רבכם אנאזיכם כירא: 4 לא תולו אלי אותאן ומעבודאת מסבוכה לא תצנעו לכם אנא אללה רבכם 10 אלו אחד³: 5 ואדא דבחתם דבח סלאמה ללה פעלי מא ירתצי מנכם⁴ אדבחה: 6 אן יבון יוכל יום דבחתם ומן גדה ומא בקי אלי אליוס אלתאלת פליחרק באלנאר: 7 ואן אכל מנה שי פי אליוס אלתאלת פהו כאלאכס לא יקבל: 8 ואכלה פקד חמל וורה למא בדל אקדאם אללה⁵ וינקטע דלך אלננסאן מן קומה: 9 ואדא הצדתם זרע 15 בלדכם פלא תסתקין גהה מן ציעתך פתחצדהא⁶ ולקאט זרעך פלא תלקטה: 10 וכרמך פלא תמשה⁷ ומפרוט כרמך פלא תלקטה בל אתרבהא ללצעיה ואלגריב אנא אללה רבכם אנאזיכם כירא: 11 לא תסרקו ולא תגחדו ולא ינכת כל אמר בצאחכה: 12 לא תחלפו באסמי באטלא פאנק אד בדלת אסם אללה רבך אנא אללה רבך אלמעאקב⁸: 13 לא תגשם צאחבך ילא תנצבה ולא תבת אנרה אלאניר ענדך אלי 20 אלגדאד: 14 לא תשתם אצם ובין ידי אלמעמי לא תציר מעתרא וכף רבך אנא אללה אלמעאקב: 15 לא תצנעו גורא פי אלחכם לא תחאבו פקורא ולא תכתהגו גלולא בל אחכם פי מא בין קומך באלעדל: 16 לא תמיץ מאחלא בקומך ולא תקם עלי דם צאחבך אנא אללה אלמעאקב: 17 לא תשנא אכאך פי קלבך בל עטה ועטא ולא תחמל ענה וורה⁹: 25

(1) "ודע".

(2) "ולא תמרוני אני ד' אלהים המשלם לכם שכר טוב".

(3) "אני ד' אלהים אל אחד".

(4) "באופן שיהיה מקובל ברצון סכס" וכן תרגם למעלה לרצוני א' ג'.

(5) "את קדשי ד'".

(6) "לא תלך עד פאת שוך לקצור אותו".

(7) "ובזה הלשון תרגם עוללות ישעיה י"ז ו'.

(8) "כי אם חללת את שם אלהיך אני ד' אלהים הנפרע ממך".

(9) "כן הוא הנוסחא בקי ובפי וענינו אם לא תוכיהו תשא בעבורו חטא ר"ל תעניש

בעבורו וזה דעת הראב"ע. ובכ"י י': ולא תחמל עליה וורא ענינו כאשר תוכיח את עמיתך אל

תוכיהו בחטא אשר לא חטא. ועיין פירוש הגאון למשלי ט' ז'.

8 ואמא סואה זוגה אביך פהי זוגה אביך פלא תכשפן סואתהא⁽¹⁾:
 9 וסואה אכתך אבנת אביך או אבנת אמך אלמולודה דאכלא או
 זארגא⁽²⁾ פלא תכשפן סואתהא: 10 סואה בנת אבנך או בנת אבנתך
 פלא תכשפהמא לאנהמא סואתך: 11 סואה בנת זוגה אביך אלמולודה
 מן אביך הי אלתי בינת⁽³⁾ אנהא אכתך פלא תכשפן סואתהא: 12 סואה⁵
 אכת אביך פלא תכשף לאנהא נסיבה אביך: 13 סואה אכת אמך פלא
 תכשף לאנהא נסיבה אמך: 14 סואה עמך לא תכשף ודלך אלא
 תתקדם אלי זוגתה אד הי עמתך: 15 סואה כנתך פלא תכשף והי
 זוגה אבנך פלא תכשף סותהא: 16 סואה זוגה אביך פלא תכשף לאנהא
 סואה אביך: 17 סואה מראה ואבנתהא פלא תכשפן וכדלך בנת¹⁰
 אבנהא ובנת אבנתהא לא תתכד לתכשף סואתהמא אד הן נסאיב
 פהי פאחשה: 18 ומראה מע אכתהא פלא תתכד לתכון צרתהא
 לתכשף סואתהא מעהא פי חיותהא: 19 ואלי מראה פי חיצה נגסתהא
 לא תתקדם לתכשף סואתהא: 20 ומע זוגה צאחבך לא תגעל
 מצאנעתך לאנסאל לתתנגם בהא⁽⁴⁾: 21 ולא תעט מן נסלך ללתקריב¹⁵
 ללצנם ולא תבדל אסם רבך אנא אללה אלמעאקב⁽⁵⁾: 22 ואלדבר
 פלא תצאנע עלי צרוב מצאנעאת אלנסא פאנהא כריהה: 23 ומע שי
 מן אלבהאים לא תגעל מצאנעתך ללתתנגם בהא וכדלך אלמראה לא
 תקף בין ידי בהימה לתנווהא פאנהא אבדה⁽⁶⁾: 24 לא תעצוני בשי מן
 הדה פאן כמתלהא עאצוני אלמס⁽⁷⁾ אלדין אנא טארדהם מן בין²⁰
 ידיכם: 25 ולמא נגם אהל אלבלד טאלבתהם בדנובהם פשתת אלבלד
 אהלה⁽⁸⁾: 26 פאחפטו אתם רסומי ואחכאמי ולא תצנעו שיא מן הדה
 אלמכארה אלצאריח ואלגריב אלדכיל פי מא בינכם: 27 אד גמיע הדה
 אלמכארה צנעהא אהל אלבלד אלדין מן קבלכם חתי נגם: 28 לילא
 ישתתכם אלבלד אד נגסתמוה כמא שתת אלמס אלדין מן קבלכם: 25

⁽¹⁾ אחר שאמר ערות אביך וערות אמך ביאר זה באמרו שערות אמך היא האם עצמה וערות אביך היא אשת אביו ועי' רש"י.

⁽²⁾ ר"ל בין שנולדה מאשה אחרת בבית אביו אחרי מות אמה או שנולדה מאב אחר וכן תרגם אונקלוס.

⁽³⁾ היא הנאמרת עליה שהוא אחותך ר"ל בפסוק ט' וכן בראב"ע: ויש אומרים כי זה הפסוק לחזוק.

⁽⁴⁾ "להוליד זרע לטמאה בה" ראב"ע: וחוסף לטמאה בה כי לא ינקה כל הטוגע בה.

⁽⁵⁾ הנפרע מכך.

⁽⁶⁾ "השחתה" עיין ראב"ע.

⁽⁷⁾ "ולא תמרוני בכל אלה כי בדומיהם המרוני הגוים" וכן תרגם בכל מקום טומאת

הנפש. ועיין למעלה י"א מ"ג.

⁽⁸⁾ "וכאשר נטמאו יושבי הארץ פקדתי עליהם את עונותיהם והארץ הפיצה את יושביה".

פי מא בינהם יחרק צעידה או דבחה¹: 9 ואלי באב לבא אלמחצר
לא יאתי בה ליקרבה כדאך ללה פינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה:
10 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב אלדכיל פי מא בינהם יאכל
שיא מן אלדם אחללת גצבי² פיה וקטעתה מן בין קומה: 11 לאן נפס
5 גמיע אלבשרין אלדם מסכנהא³ ולדלך געלתה לכם עלי אלמדבח
ליסתגפר בה ען נפוסכם לאן אלדם כדאך כפר ען אלנפס: 12 ולדלך
קלת לבני אסראיל כל אנסאן מנכם לא יאכל דמא חתי אלגריב אלדכיל
פי מא בינכם לא יאכל דמא: 13 ואי רגל מן אל אסראיל ומן אלגריב
אלדכיל פי מא בינכם צאד צידא מן אלוחש ואלטאיר אלדין וכלאן
10 חלאלא⁴ פליצב דמה ויוארה באלתראב: 14 לאן נפוס אלבשרין
כל ואחדה פי דמה⁵ ולאני קלת לבני אסראיל דם כל בשרי לא
תאכלו אד נפוס כל אלבשרין אלדם מסכנהא וכל מן אכלה ינקטע:
15 ואי אנסאן אכל נבילה או פריסה מן אלצריח ואלגריב פיגסל תיאבה
וירחיץ באלמא וינגס אלי אלמניב ויטהר: 16 פאן הו לס יגסלה או
15 לס ירחיץ בדנה פקד זאד פי חמל וזרה⁶:

יח

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 כלם בני אסראיל וקל להם
אנא אללה רבכם: 3 כענאיע אהל בלד מצר אלדי אקמתם פיה לא
תצנעו וכענאיע אהל בלד כנעאן אלדי אנא מדלכלם תם פלא תצנעו
20 וברסומהם לא תסירו: 4 אחכאמי פאצנעו ורסומי פאחפטו וסירו בהא
אנא אללה רבכם אגאזיכם לירא⁷: 5 ואחפטו רסומי ואחכאמי פאן
גזא אי אנסאן עמל בהא אן יחיא אלחיאה אלדאימה אנא אללה אלדאים
אלבקא⁸: 6 וכל רגל מנכם אלי נסיב דאתה⁹ לא יתקדם לכשף
סואתהא אנא אללה נהיתכם ען דלך¹⁰: 7 סואה אביך וסואה אמך
25 לא תכשף אמא סואה אמך פהי אמך נפסהא פלא תכשפן סואתהא:

¹ "השורף עולה או זבח" ר"ל המקטיר את האברים בחוץ. ועיין רש"י. ובכ"י י: יקרב.

² ת"א: רגזי.

³ "כי נפש כל אדם הדם משכנה" ר"ל הנפש שוכנת בהדם.

⁴ "בהתר".

⁵ פ: פי דם כל ואחד מנחם = ברם כל אחר מהם.

⁶ ר"ל הוסיף עון על עונו מפני שלא בלבד אכל נבלה או טריפה כי אם גם

נשאר בסומאיתו.

⁷ "אשלם לכם שכר טוב" ועיין רש"י

⁸ "כי שכר כל איש אשר יעשה אותם הוא שוחיה חיי עדי. אני די החי לעולם".

⁹ "קרובי בשר" ר"ל הקרובים ממשפחתו.

¹⁰ "אני די הזהרתו אתכם מזה" ובכ"י י' נוסף וקלת = ואמרתו.

אללדין אדכל מן דמהמא ללאסתגפאר פי אלקדם פליכרנא אלי כארנא
 אלעסכר פיהרקו¹ באלנאר גלודהמא ולחומהמא ופרותהמא:
 28 ואלמחרקהמא יגסל תיאבה וירחץ בדנה באלמא ובעד דלך ידכל
 אלי אלעסכר: 29 פיכון דלך לכס רסס אלדהר פי אליוס אלעאשר מן
 אלשהר אלסאבע תגיעו אנפסכס ושיא מן אלעמל לא תעמלו אלצרוח 5
 ואלגריב אלדכיל פי מא בינכס: 30 ופי הדא אליוס יסתגפר ענכס
 ליטהרכס כמא בינת² פמן גמיע כטאיאכס בין ידי אללה פתמהרון:
 31 וסבת הי עמלה לכס אד תגיעון אנפסכס רסס אלדהר: 32 וכדלך
 יסתגפר אלמאם אלדי ימסח ויכמל ואגבה לואם מכאן אביה פילכס
 תיאב אלעשר תיאב אלקדם: 33 פיסתגפר פי כואץ אלמאקדאס ופי 10
 כבא אלמחצר וענד אלמדבח יסתגפר פיהא ען אלאימה וען סאיר
 אלזוק: 34 פיכון הדא לכס רסס אלדהר אן יסתגפר כדאך ען בני
 אסראיל מן גמיע כטאיאהם מרה ואחדה פי אלסנה פצנע הרון כמא
 אמר אללה מוסי:

16

יז

1 תס כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה וסאיר בני
 אסראיל וקל להם הדא אלמאם אלדי אמר אללה בה: 3 אי רגל מן
 בני אסראיל ידבה תורא או כבשא או ענוא פי אלעסכר או כארנה:
 4 ולא יאתי בה אלי באב כבא אלמחצר פיקרבה אד הו קרבאן ללה¹
 בין ידי מסכנה פהו יחסב עליה כמן קד ספך דם אנסאן² פינקטע 20
 דלך אלמאנסאן מן בין קומה: 5 לכי יאתו בנו אסראיל בדבאיחהם אלתי
 לעלהם ידבחוהא³ עלי ונה אלעחרא פיגו בהא בין ידי אללה אלי
 באב כבא אלמחצר אלי אלמאם פידבחוהא דבאיח סלאמה ללה:
 6 וירש אלמאם דמהא עלי מדבח אללה אלדי ענד באב כבא אלמחצר
 ויקתר שחמהא מקבולא מרציא ללה: 7 ולא ידבחו אבדא דבאיחהם 25
 ללשיאטיין⁴ אלדי הם יגטון פי תבעהם פיכון להם דלך רסס אלדהר
 לאגיאלהם: 8 וקל להם אי רגל מן בני אסראיל ומן אלגריב אלדכיל

¹ «הכהנים».² «ביום הזה יכפר (הכהן) עליכם לטהר אתכם כגו שבארתי».³ כן הוא הנוסחא בקי ובפ. ובכ"י י: ליקרבה קרבאנא ללה. והענין אחר ור"ל שיקריבו בני ישראל את החולין כאלו הם קרבנות הטוקדשים לד'.⁴ ספרא: כאלו שפך דם האדם שמתחייב בנפשו.⁵ «שהיו יכולים לדבוח».⁶ קבוצ מלת שיטאן = שטן.

אלצנדוק פאנה לא ימות⁽¹⁾: 14 תם יאכד מן דם אלת פניצח באצבאעה קבאלה אלגשא שרקא מרה ואחדה⁽²⁾ תם ינצח בין ידיה מנה סבע מראת: 15 תם ידבח עתוד אלדכוה אלדי ללקום וידכל מן דמה אלי דאכל אלסנף פיצנע בה במא צנע בדם אלת אן ינצח מנה קבאלה אלגשא ובין ידיה: 16 פיסתגפר פי אלקדם ען מעאצי בני אסראיל וגרומהם וגמיע דנובהם וכדלך יצנע מן אלדמוין פי כבא אלמחצר אלדי הו סאכן מעהם פי מא בין מעאציהם⁽³⁾: 17 ולא יכון אחד מן אלנאם פי כבא אלמחצר חין ידכל ליסתגפר פי אלקדם אלי אן יכרג וקד אסתגפר⁽⁴⁾ ענה וען אלה וען גמיע גוק אל אסראיל: 18 תם יכרג אלי 10 אלמדבח אלדי בין ידי אללה פיסתגפר עליה כאן יאכד מן דם אלת ודם אלעתוד מגמועין⁽⁵⁾ פיצע עלי ארכאן אלמדבח מסתדורא: 19 תם ינצח עליה מן אלדם באצבאעה סבע מראת פיסתגפר ויקדם מן מעאצי בני אסראיל: 20 פאדא פרג מן אלאסתגפאר פי אלקדם ופי כבא אלמחצר וענד אלמדבח קדם אלעתוד אלהי: 21 פאסנד ידיה עלי 15 ראסה ואקר בדנוב בני אסראיל וגרומהם וגמיע כטאיאהם פאדא תלאהא ענד ראס אלעתוד⁽⁶⁾ בעת בה מע רגל מעד לה אלי אלבר: 22 פהו יחמל אלעתוד עלי ענקה ען גמיע דנובהם⁽⁷⁾ אלי ארץ מנקטעה תם יטלקה פי אלבר: 23 תם ידכל הרון אלי כבא אלמחצר פיצרג אלמגמרה⁽⁸⁾ תם ינזע אלתיאב אלעשר אלתי לכסהא פי דכולה אלי 20 אלקדם וידעהא הנאך: 24 תם יגסל בדנה באלמא פי מוצע מקדם וילבם תיאבה אלמעלומה⁽⁹⁾ תם יכרג פיקרב צואעדה וצואעד אלקום ויסתגפר ענה וען אלקום: 25 ושחום אלדכואת⁽¹⁰⁾ יקתרהא עלי אלמדבח: 26 ואלמטלק אלעתוד פי גבל עזאו יגסל תיאבה וירחץ בדנה באלמא ובעד דלך ידכל אלי אלעסכר: 27 ואמא רת אלדכוה ועתוד אלדכוה

(1) רשי: הא אם לא עשה כחקנה חייב מיתה.

(2) פעם אחת עיין רשי.

(3) ויכפר בקדש על עונות בני ישראל ועל פשעיהם וכל חטאתם וכן יעשה בשני הדמים (ר"ל סן דם הפר וסן דם השעיר) באהל מועד השכן אחס בתוך חטאתם ר"ל שיעשה זה בבית המקדש וכן באהל מועד. ונראה שלפי דעת הגאון הטומאות הם העבירות החמורות והן ע"ז ג"ע וש"ד וזה נגד דעת חז"ל כספרא שאמרו שהכתוב מוכר בטומאת מקדש וקדשיו.

(4) עד צאתו וכבר כבר.

(5) ר"ל שהם מעורבין יחד.

(6) אחר שפרס את העונות על ראש השעיר.

(7) והוא ישא את השעיר על צוארו בעד כל פשעיהם וקשה להולמו כי לא נשא השעיר על כתיפו אלא אם היה הולה. עיין יומא ס"ו ע"ב.

(8) ויוציא את המתחה עם הכף אשר היתה בו הקמורת.

(9) בגדיו תירועים ר"ל שהוא עובד בהם כל השנה.

(10) רשי: אימורי פר ושעיר.

נגסו מסכני אלדי הו בינהם¹: 32 הדה שריעה אלדאיב ומן תכרנ מנה
נטפה אנסאל ללתנגם בהא: 33 ואלהאיין פי טמתהא ואלפאיין דובה
מן דכר ואנתי ורגל יצאנע נגסה:

מז

- 1 אן אללה כלם מוסי בעד מות אבני הרון אד תקדמא בין ידי
אללה עלי מא בין² פמאתא: 2 וקאל אללה למוסי מר הרון אנאך
באן לא ידכל פי כתיר מן אלאוקאת אלי אלקדם מן דאבל אלסגף אלי
חצרה אלגשא אלדי עלי אלצנדוק לילא ימות פאני מתגל באלגמאם
פוק אלגשא: 3 בהדה אלאמור ידכל הרון אלי אלקדם באן יחצר רתא
מן אלבקר ללדכוה וכבשא ללצעידה: 4 ואן ילכס תוניה מן עשר
סקדסה בעד אן יכון עלי בדנה סראויל מן עשר³ ויתקלד בזנאר מן
עשר מחין⁴ ויתעמם בעמאמה מתל דלך פהדה הי תיאב אלקדם ויגסל
בדנה באלמא וילבסהא: 5 וליאכד מן ענד גמאעה בני אסראיל עתודין
ללדכוה וכבשא ללצעידה: 6 פיכדרי אולא⁵ פיקדם רת אלדכוה
אלדי לה ויסתגפר ענה וען אלה: 7 תם יאכד אלעתודין ויוקפהמא בין
ידי אללה ענד באב כבא אלמחצר: 8 וילקי עליהמא סהמין אחדהמא
לבית אללה ואלאכר לגבל עזאז⁶: 9 פליקדם אלעתוד אלדי וקע עליה
אלסהם לבית אללה ויצנעה דכוה: 10 ואלעתוד אלדי וקע עליה
אלסהם לגבל עזאז ווקף היא בין ידי אללה ליסתגפר ענה ליבעתה
לגבל עזאז ללבריה: 11 ויקדם הרון תאניה⁷ רת אלדכוה אלדי לה
ויסתגפר ענה וען אלה תם ידבחה: 12 תם יאכד מלא אלמגמר גמר
נאר מן פוק אלמדבח מן בין ידי אללה ומלו חפניה מן בכור אלצמוג
אלמדקוק וידכל אלגמיע אלי דאבל אלסגף: 18 פילקי דלך אלבכור
עלי אלנאר בין ידי אללה חתי יגטי צבאב אלבכור אלגשא אלדי עלי

(1) ר"ל מפני שהמטמא מקדש חייב כרת ולפיכך חובה עליכם שתרחיקו את בני ישראל ממומתם.

(2) «כמו שמבואר» בפ' וחי ביום השמיני. וזהו לשון הרמב"ן: מיד כאשר מתו בניו הזהיר את אהרן מן היין ומן השכר שלא ימות ואמר עוד למשה שיוהיר אותו שלא ימות בקרבתו לפני ד'. ואפשר שהגאון הסמיך הפסוק והזרתם וכו'.

(3) «אחר שהיה על גופו מכנסי בוקי» עיין סנהדרין כ"ט ע"ב.

(4) «שש נקי» ר"ל מבלי שנתערב בה שום דבר וזה שהאכנס אשר לבש הכהן הגדול לעבודת יום הכפורים לא היה כמו האכנס המתואר בשמות ל"ט כ"ט.

(5) ויתחיל בראשונה.

(6) «גורל אחר לבית ד' והאחד להר עז ותקוף» עיין מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(7) «שנית» עי' למעלה פסוק י"א ומה שכתב הראב"ע.

ואי אנא כשב פליגסל באלמא: 18 ואדא טהר אלדאיב מן דוכה פליחין לה סבעה איאם לטהרה ויגסל תיאבה וירחיץ בדנה במא מן נביע ויטהר: 14 ופי אליום אלתאמן יג בשפנינן או פרכי חמאם אלי אלמאם אלי אלכאב כבא אלמחצר⁽¹⁾: 15 ויצנע אלמאם אחדהמא 5 דכוה ואלאכר ללצעידה ויסתגפר ענה בין ידי אללה מן דוכה: 16 ואי רגל כרגת מנה נטפה אנסאל פליגסל גמיע בדנה באלמא וינגס אלי אלמגיב: 17 ואי תוב או גלד צאר עליה מנהא שי פליגסל באלמא וינגס אלי אלמגיב: 18 ואיה מראה צאנעהא רגל בנטפה אנסאל⁽²⁾ פלירחצא באלמא וינגסא אלי אלמגיב: 19 ואיה מראה כאנת דאיובה 10 והו אן יכון דם ינחל מן פרדהא⁽³⁾ פלתקם סבעה איאם פי חיצתהא וכל מן דנא בהא ינגס אלי אלמגיב: 20 וגמיע מא תנצנע עליה פי חיצתהא ינגס וגמיע מא תגלם עליה ינגס: 21 וכל מן דנא במצנעהא יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגס אלי אלמגיב: 22 וכל מן דנא בשי מן אלאניה אלתו תגלם עליה יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגס אלי אלמגיב: 23 ואן באן עלי מצנעהא או עלי אלאנא אלדי הי גאלסה 15 עליה ממאסא לה פלינגס אלי אלמגיב: 24 ואן צאנעהא רגל פקד צאר חכם חיצתהא עליה⁽⁴⁾ וינגס סבעה איאם וכל מצנע ינצנע עליה ינגס: 25 ואיה מראה פאיך דמהא איאמא כתירה מן גיר וקת חיצתהא או בעקבה פגמיע איאם פיין נגאסתהא פלתכן פיהא כאיאם חיצתהא 20 נגסה: 26 וגמיע אלמצנע אלדי תנצנע עליה טול איאם פיצהא פליכן להא כמצנע חיצתהא וגמיע אלאנא אלדי תגלם עליה פליכן נגסא כנגאסתה פי חיצתהא: 27 וכל מן דנא בשי מנהא פלינגס באן יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגס אלי אלמגיב: 28 ואן הי טהרת מן פיצתהא⁽⁵⁾ פלתחין סבעה איאם ובעד דלך תטהר: 29 ופי אליום אלתאמן תאכד שפנינן או פרכי חמאם ותאת כהמא אלי אלמאם 25 אלי באב כבא אלמחצר: 30 ויעמל אלמאם אחדהמא דכוה ואלאכר צעידה ויסתגפר ענהא בין ידי אללה מן פיין נגאסתהא: 31 פיגב אן תגאנבא בני אסראיל מן נגאסתהם ולא יהלכון בנגאסתהם אדא הם

(1) זאת החעתקה הקצרה נמצאת בק' ובפ'. ובכ"י י' נעתק הפסוק בשלימותו: ופי יום אלתאמן יאכד שפנינן או פרכי חמאם ויאת בין ידי אללה אלי באב כבא אלמחצר ויסלמחא אלי אלמאם.

(2) בכ"י י': מצאנעה אנסאל ועיין במדבר ה' ג"ג.

(3) דם היורד מערותה.

(4) "כבר היה דין נדתה עליו" ר"ל שיטמא שבעת ימים כנדה. עיין ספרא.

(5) וכן תרגם אונקלוס: מדוכה. בק' ובפ': חיצתהא = נדתה.

אנצנע פיה פליגסל תיאבה וכדאך מן אכל פיה פליגסל תיאבה:
 48 פאן דכל אלאמאס פנטר פאדא לם יתפש אלבלא פי אלבית בעד
 תטינה פליטהרה פאן אלבלא קד ברא: 49 ויאבד לתדכיתה עצפורין
 ועוד ארו וחריר קרמו וצעתרא: 50 וידבא אלעצפור אלואחד עלי אנא
 מן כוף עלי מא מן נביע: 51 ויאבד אלעוד ארו ואלעצתר וחריר קרמו 5
 ואלעצפור אלחי ויגמסא פי דם אלעצפור אלמדבוח ואלמא אלדי מן
 נביע וינצחה עלי אלבית סבע מראת: 52 וידבי אלבית בדם אלעצפור
 ואלמא אלנאבע ואלעצפור אלחי ואלעוד ארו ואלעצתר ואלחריר קרמו:
 53 ויטלק אלעצפור אלחי כארג אלקריוה אלי וגה אלצחרא ויסתגפר ען
 אלבית ויטהר: 54 הדה אלשריעה לגמיע בלא אלברין וללבלף: 10
 55 ולברין אלתיאב ואלמנאזל: 56 וללשאמה וללעארצה וללבלקעה:
 57 ואלפתיא פי¹ וקת אלתנגים ואלתטהיר הדה שריעה אלברין:

טז

1 תם כלם אללה מוסי וחרון קאילא: 2 כלמא לבני אסראיל
 וקולא להם אי רגל כאן דאיבא מן אחלילה² פדובה דאך הו נגם: 15
 3 והדה צפה דובה אלתי תכון בה נגאסחה אמא אן יגעל אחלילה
 אלדוב כאלריאל או ינכתם מנה פתלך נגאסתה³: 4 וחכמה⁴ אן יכון
 כל מצנע ינצנע עליה ינגם וכל אנא יגלם עליה ינגם: 5 ואי אנסאן
 דנא מן מצנעה פליגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב:
 6 ואלדי יגלם עלי אנא יגלם עליה דאיב יגתסל באלמא וינגם אלי 20
 אלמגיב: 7 ומן דנא בגסד דאיב פליגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי
 אלמגיב: 8 ואן בזק אלדאיב עלי אלטאהר יגסל תיאבה וירחיץ באלמא
 וינגם אלי אלמגיב: 9 וכל מרכב ירכב עליה אלדאיב ינגם: 10 וכל
 מן דנא בשי ממא יכון תחתה כדאך ינגם אלי אלמגיב ומן חמל שיא
 מנהא⁵ יגסל תיאבה וירחיץ באלמא וינגם אלי אלמגיב: 11 וגמיע מא 25
 דנא בה אלדאיב ולם יגסל דאתה⁶ באלמא פליגסל תיאבה וירחיץ
 באלמא וינגם אלי אלמגיב: 12 ואי אנא כוף דנא בה אלדאיב פליכסר

¹ בכ"ו י: תרל עלי.

² "מן אסתו".

³ "זה תואר זכו אשר יהיה בו טמאתו אם שתוריד האמה את הזוב כריר או שסתם

הזוב את פי האמה זאת היא טמאתו".

⁴ "ודינו".

⁵ "מהם" ר"ל כל האמור בענין זכו ורוקו ומשכבו ומרכבו. עיין ספרא.

⁶ ר"ל בעוד שלא מכל גופו. ועיי רש"י.

אלי באב כבא אלמחצר בין ידי אללה: 24 ויאכד אלמאם כרוף קרבאן
אלאתם ולג אלדהן ויחרבהא תחריכא בין ידי אללה: 25 תם ידבחה
ויאכד מן דמה ויצע עלי שחמא אדן אלממתהר אלימני ועלי אבהאם
ידה אלימני ואבהאם רגלה אלימני: 26 ויצב מן אלדהן פי כפה אליסרי:
5 27 וינצה באצבעה אלימני מן אלדהן אלדי עלי כפה אליסרי סבע מראת בין
ידי אללה: 28 ויצע באקי אלדהן אלדי פי כפה עלי שחמא אדן אלממתהר
אלימני ועלי אבהאם ידה אלימני ואבהאם רגלה אלימני עלי מוצע דם
קרבאן אלאתם: 29 ובאקיה יצעה עלי ראם אלממתהר ויסתגפר ענה
בין ידי אללה: 30 תם יעמל⁽¹⁾ מן אלשפאנינין או מן פרזי אלחמאם עלי
10 מא תנאל ידה: 31 תנאל ידה אחרהמא דכוה ואלאכר צעידה מע אלהדיה
ויסתגפר ענה בין ידי אללה: 32 הדה שריעה מן כאן בה בלא אלברין
ולם תנל ידה פי וקת טהרה: 33 תם כלם אללה מוסי והרון תכלימא:
34 אדא דכלתם אלי בלד כנעאן אלדי אנא מעט לכם אן תחוווה
פאחללת בלא אלברין פי בעיץ ביות ארץ חווכם: 35 פליאת אלדי
15 לה אלבית ויכבר אלמאם קאילא קד סהר לי פי אלבית שביה
בלא⁽²⁾: 36 ויאמר אלמאם ליפרגו אלבית קבל אן ידכל לינטר אלבלא
ולא נגם גמיע מא פיה ובעד דלך ידכל פינטר אלבית: 37 פאן ראי
אלבלא פאדא פי חיטאן אלבית כטוט⁽³⁾ מצצרה או מחמרה ומנטרהא
מתספל מן אלחאיט: 38 פיכרג מן אלבית אלי באבה וליוקפה סבעה
20 איאם: 39 תם ירגע פי אליום אלסאבע פאן כאן אלבלא קד תפשי פי
חיטאן אלבית: 40 פליאמר אלמאם ותכלע אלחגאר אלדי פיהן
אלבלא ותרמי אלי כארג אלקרירה אלי מוצע נגם: 41 ויקשר⁽⁴⁾ אלבית
מן דאכל מסתדירא וירמו באלתראב אלדי קשרוה אלי כארג אלקרירה
אלי מוצע נגם: 42 ויאכדו חגארה אכר פידכלוהא מוצע תלך אלחגארה
25 ותראב אכר יוכד ויטון אלבית: 43 פאן עאד אלבלא ואנתשר פי
אלבית בעד מא כלעת אלחגארה ובעד מא קשר אלבית ובעד מא
טון: 44 פדכל אלמאם ונטר פאדא קד תפשי אלבלא פי אלבית פהו
ברץ מאחק פי אלבית והו נגם: 45 פלינקצה מן חגארה וכשבה ונמיע
תראבה וירמי דלך אלי כארג אלקרירה אלי מוצע נגם: 46 ומן דכל
30 אלי אלבית טול אלאיאם אלדי אוקפה⁽⁵⁾ פלינגם אלי אלמגיב: 47 ומן

(1) בקי ובפי לא נעתקה מלת אחד שהיא אך למותר. ובפי חסרה ג"כ העתקת את אשר
תשיג ידו מפני שהם ג"כ יחרות. ובכ"י י' נמצא תרגום כל אלו המלות ואת מתורגם בלשון עם.

(2) עיין רש"י.

(3) "שורות וקוים" ועיין בשרשים לאבן גנאח שחביא את פתרון הגאון והשיג עליו.

(4) וכן תרגם אונקלוס: יקלפון.

(5) בכ"י י' ובפי: אלדי אוקף פיהא = אשר הוסגר בהם.

טאהראן ועוד ארז וחריר¹ קרמו וצעתר: 5 תם יאמר אלאמאם פידבח
 אהדהמא פי אנא כוף עלי מא מן נביע²: 6 וליאכד אלעצפור אלהי
 ועוד ארז וחריר קרמו וצעתרא ויגמס דלך מע אלעצפור אלהי פי דם
 אלעצפור אלמדבוח עלי אלמא אלדי מן נביע: 7 וינצח עלי אלמתטהר
 מן אלברץ סבע מראת ויטהרה ויטלק אלעצפור אלהי עלי וגה אלצחרא: 5
 8 תם יגסל אלמתטהר תיאבה ויחלק גמיע שיערה וירחיץ באלמא ויטהר
 ובעד דלך ידכל אלי אלעסכר ויקים כארג מנולה סבעה איאם:
 9 פאלא כאן איצא פי אליום אלסאבע³ יחלק גמיע שיער ראסה
 ולחיתה וחואגב עיניה מע סאר שיערה ויגסל תיאבה וירחיץ בדנה
 באלמא ויטהר: 10 ופי אליום אלתאמן יקדם כרופין צחיחין ורבלה⁴
 אבנת סנתהא צחיחה ותלאתה עשור מן סמיד הדיה מלתותה בדהן ולג
 דהן: 11 ויוקף אלאמס אלמטהר אלרגל אלמתטהר והי בין ידי אללה
 ענד כאב כבא אלמחצר: 12 ויאכד אלאמאם אחד אלכרופין ליקרבה
 ען אלאתם ואללג אלדהן ויחרכהא תחריכא בין ידי אללה: 18 תם
 ידבחה פי אלמוצע אלדי ידבח אלדכוה ואלצעידה פי מוצע אלקדם⁵
 לאן קרבאן אלאתם הו כאלדכוה ללאמאם מן כואין אלאקדאם: 14 תם
 יאכד מן דמה ויגעל עלי שחמה אדן אלמתטהר אלימיני ועלי אבהאם
 ידה אלימיני ואבהאם רגלה אלימיני: 15 ויאכד אלאמאם מן אללג
 אלדהן ויצב עלי כפה אליסרי: 16 תם יגמס אצבעה אלימיני מן אלדהן
 אלדי עלי כפה אליסרי וינצח באצבעה סבע מראר בין ידי אללה: 20
 17 תם יצע מן באקיה עלי שחמה אדן אלמתטהר אלימיני ועלי
 אבהאם ידה אלימיני ואבהאם רגלה אלימיני עלי דם קרבאן אלאתם:
 18 ואלפאצל מנה יצעה עלי ראס אלמתטהר ויסתגפר ענה בין ידי
 אללה: 19 תם יעמל אלאמאם אלדכוה ויסתגפר ען אלמתטהר מן
 נגאסתה ובעד דלך ידבח אלצעידה: 20 תם יצעד אלצעידה ואלהדיה⁶
 עלי אלמדבח ויסתגפר ענה אלאמאם ויטהר: 21 ואן כאן פקירא לא
 תנאל ידה דלך פליקרב כרופא ואחדא קרבאן אלאתם ללתחריך
 ליסתגפר ענה ועשרא מן סמיד מלתות בדהן הדיה ולג דהן: 22 ושפנינין
 או פרכי חמאם עלי מא תנאל ידה פייכון אהדהמא דכוה ואלאכר
 צעידה: 23 פליאת כהמא פי אליום אלתאמן מן אל טהרה אלי אלאמאם⁷ 20

(1) כן הנוסחא בכ"י י' ובפ' ר"ל ובגד משי הצבוע בחולעת. וזה נגד דעת קדמונינו
 שאמרו כלם ששנו הוא בגד של צמר. ובק': צבג קרמו. וזה מה שתרגם אונקלוס: וצבע זהורין.

ושני הנוסחאות הנה נמצא בכל הפרשה.

(2) "המים הלוקחים מן מעין".

(3) "וכחיותו עוד כיום השביעי" ר"ל אחר שישב מחוץ לאהלו.

גלד או פי מא צנע מנה: 49 ויכון אלבלא אכצר או אחמר פי אלתוב
 או פי אלגלד או אלסדא או אללחמה או פי שי מן אנא אלגלוד פדלך
 הו בלא אלברין פליוורא אלי אלמאם: 50 תם ינטרה אלמאם ויוקפה
 סבעה איאם: 51 תם ינטרה אלמאם פי אליום אלסאבע פאן תפשי
 5 פי אלתוב או פי אלסדא או אללחמה או פי אלגלד וגמיע מא יעמל
 אלגלד ללצנאעה פדאך אלבלא ברין מאחק והו נגם: 52 פליחרק
 אלתוב או אלסדא או אללחמה כאן מן צוף או כתאן או גמיע אנא
 אלגלד אלדי יכון פיה אלבלא פאנה ברין מאחק לדלך יחרק באלנאר:
 53 ואן ראה אלמאם לם יתפש פי אלתוב או אלסדא או אללחמה או
 10 גמיע אניה אלגלד: 54 פליאמר אלמאם בנסלה באלמא ויוקפה סבעה
 איאם תאניה: 55 תם ינטרה אלמאם בעד מא גסל פאן כאן לם ינקלב
 לונה ולם יתפש פהו נגם וליחרק באלנאר והי מהלכה כאנת פי סחקה
 או זבירתה⁽¹⁾: 56 פאן ראה אלמאם קד כבי אלבלא בעד מא גסל
 פליכרקה מן אלתוב או מן אלגלד ויקטעה מן אלסדא או אללחמה⁽²⁾:
 15 57 ואן טהרת זיאדה פי אלתוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא
 אלגלוד פהי אלמנתשרה⁽³⁾ פלתחרק באלנאר אלתוב אלדי פיה אלבלא:
 58 ואלתוב או אלסדא או אללחמה או גמיע אנא אלגלוד אן גסלת
 פזאל ענהא אלבלא פלתגסל תאניה ותטהר: 59 הדה שריעה בלא
 אלברין אלכאין⁽⁴⁾ פי טוב אלצוף או אלכתאן או אלסדא או אללחמה או
 20 שי מן אנא אלגלוד ליטהר או לינגם:

יד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 הדה תכון שריעה אלברין
 פי וקת טהרה אן יותא בכברה אלי אלמאם⁽⁵⁾: 3 פליכרנ אלמאם
 אלי כארג אלעסכר פאדא נטר אן אלברין קד אישפי מן בלא אלברין
 25 אמר פיה במא יגב⁽⁶⁾: 3 פיאמר אלמאם ויוכד ללמתטהר עצפורהן הדיאן⁽⁷⁾

⁽¹⁾ העתקה הזאת הובא בספר המבחר וזה לשונו: ואינו קרוב שיהיה בקרתו בכגד
 ישן שנפל שערו ומתחיל וגבחת בכגד חדש שמגביה שערו. וכן בתרגום אונקלוס: בשחיקותה
 או בחרותותיה. והראב"ע הביא בשם הגאון פירוש אחר וזה לשונו: בקרתה הסאה האחרת כי
 בגבות היא מפאת פני הכגד. ורש"י ערב את שני הפירושים.

⁽²⁾ "ויקרתו מן הכגד או מן העור ויחכנה מן השתי או מן הערב".

⁽³⁾ "מתפשטה".

⁽⁴⁾ "צדעת פרמית" מפני שלא דבר הכתוב בצדעת בכלל.

⁽⁵⁾ ר"ל הרואים את המצורע מתוין למחנה יבואו ויגידו לכתן כי נרפא הוא ואז חכתן

יצא אליו.

⁽⁶⁾ "יצוה בו מה חובתו".

⁽⁷⁾ כן הוא בכ"י י. ובק' ובפ' חסרה זאת המלה.

מכאנהא ולם תתפש פי אלגלד והי כאביה פהו מן אתר אלכי פליטהרה
אלאמאם פאנהא תשוט אלכי²⁹: ואי רגל או מראה כאן בה בלא
פי ראסה או פי לחיתה: 30 פלינטרה אלאמאם פאן כאן מנטרה
עמיקא מן אלגלד ופיה שער דקיק אצהב פלינגסה אלאמאם פאנה
בלף והוא ברין אלראם או אללחיה: 31 ואן ראה אלאמאם ולים מנטרה 5
עמיקא מן אלגלד ולים פיה שער אסוד פליוקפה סבעה איאם: 32 תם
נטרה פי אליום אלסאבע פאן הו לם יתפש ולם יכן פיה שער אצהב
ומנטרה לים עמיק מן אלגלד: 33 פליחלק גמיע שעה מא בלא מוצע
אלבלף פליוקפה סבעה איאם תאניה: 34 תם ינטרה אלאמאם פי אליום
אלסאבע פאן הו לם יתפש פי אלגלד ומנטרה לים עמיקא מן אלגלד 10
פליטהרה ויגסל תיאבה ויטהר: 35 ואן תפשי אלבלף פי בדנה בעד
טהרה: 36 פנטרה אלאמאם וקד תפשי פי אלגלד פלא יפחץ ען
אלשער אלאצהב בברהאן³⁷ אנה נגם: 37 ואן וקף אלבלף פי
עינה ונבת פיה שער אסוד פקד ברא אלבלף והו טאהר פליטהרה
אלאמאם: 38 ואי רגל או מראה כאן פי גלד בדנהם בקע בקע ביץ: 15
39 פלינטר אלאמאם פאדא כאן פי גלד אבדאנהם בקע כאביה ביץ⁴⁰
פהו בהק אנתשר פי אלגלד והו טאהר: 40 ואי אנסאן אנתתף שער
ראסה פהו אצלע והו טאהר: 41 ואן אנתתף ממא ילי וגהה פהו אנלה
והוא טאהר: 42 ואן כאן פי אלצלעה או אלגלחה בלא אביץ מחמר
פיסכן אן יכון ברצא⁴³ קד אנתשר פי צלעתה או פי גלחתה: 20
43 פלינטרהא אלאמאם אן כאנת שאמה אלבלא ביצא מחמרה פי
צלעתה או פי גלחתה עלי סביל מנאטר ברין סאיר גלד אלברן
ואחכאמהא⁴⁴: 44 הו רגל אברין והו נגם פלינגסה אלאמאם תנניסא
פאן בלאה פי ראסה: 45 ואלאברין אלדי בה אלבלא יגב אן תכון
תיאבה ממוקף וראסה משעתא ועלי שארבה יתלתם וינאדי אלנגם 25
אלנגם⁴⁶: 46 טול מא אקאם בה אלבלא ינגם פאנה נגם פליגלם
פראדא בארג אלעסכר יכון מסכנה: 47 ואי תוב כאן פיה בלא אלברין
מן תוב צוף או כתאן: 48 או סדא או לחמה מן כתאן או צוף או פי

(1) הגאון תרגם כזה הפסוק שאת כמו שתרגם למעלה בפסוק כי צרבת כמלת אתר =
רושם. והעתיק כאן צרבת בערבו שוים = חמום.

(2) ר"ל לא יבקש סימן טומאה כשער הצחב.

(3) בכ"י י' ובפ' פי ביאצחא = בלובן שלהם וזה כמו שפירש רש"י: שאין לובן
סלקן עז אלא כהה.

(4) „אפשר שכבר פרחת צרעה“.

(5) „כדרך מראות צרעת שאר עור גופו ומשפטיה“.

(6) רש"י: משמוע שהוא טמא ר"ל כדי להרחיק בני אדם ממנו.

אלבלא ולם יתפש פי אלגלד פליטהרה פאנהא עארצה ויגסל תיאבה
 ויטהר: 7 ואן תפשת אלעארצה פי גלדה בעד מא אורי ללאמאם
 פטהרה פליורהא לה תאניה: 8 ואדא ראי אלאמאם קד תפשת פי גלדה
 פלינגסה פאנהא ברין: 9 ואדא כאן באנסאן בלא ברין פליות בה
 5 אלי אלאמאם: 10 פנטר אלאמאם פאדא בשאמה ביצא פי גלדה וקד
 אנקלבת אלשער אביץ או גזו מן לחם נקי⁽¹⁾ פי אלשאמה: 11 ברין
 עתיק פי גלד בדנה פלינגסה אלאמאם ולא יוקפה אד הו נגס: 12 ואן
 אנתשר אלברין פי אלבדן חתי גמא גמיע בדן אלמבתלי⁽²⁾ מן ראסה
 אלי רגליה גמיע מנטר עיני אלאמאם: 13 פנטר אלאמאם פאדא קד
 10 גמא אלברין גמיע בדנה פליטהרה אד קד אנקלב כלה אביץ פהו
 טאהר: 14 ואי יום טהר פיה לחם נקי פלינגס פיה: 15 באן ורי
 אלאמאם אללחם אלנקי פלינגסה לאן אלגזו מן אללחם אלנקי מע
 אלברין נגס הו⁽³⁾: 16 ואן רגע אללחם אלנקי פאנקלב אביץ פליג
 אלי אלאמאם: 17 פאדא נטר אלאמאם אן אלבלא קד אנקלב אביץ
 15 פליטהרה אנה טאהר: 18 ואי אנסאן כאן פי גלד בדנה קרה פכרא:
 19 פצאר פי מוצע אלקרה שאמה ביצא או בקעה ביצא מחמרה פליור
 ללאמאם: 20 פאדא ראי אלאמאם מנטרהא מתספלה מן אלגלד ושערהא
 קד אנקלב אביץ פלינגסה פאנהא בלא ברין אנתשר פי אלקרה:
 21 ואן הו נטרהא ולם יכן פיהא שער אביץ וליס הי מתספלה מן
 20 אלגלד בל הי כאביה פליוקפה אלאמאם סבעה איאם: 22 ואן הי
 תפשת פי אלגלד פלינגסה אלאמאם פאנהא בלא: 23 ואן וקפת
 אלבקעה מכאנהא לם תתפש פהי מן אתר⁽⁴⁾ אלקרה פליטהרה
 אלאמאם: 24 ואי אנסאן כאן פי גלד בדנה כי נאר תם צאר גז אלכי
 בקעה ביצא מחמרה או ביצא פקמ⁽⁵⁾: 25 פלינטרהא אלאמאם פאן
 25 אנקלב אלשער אביץ וכאן מנטרהא עמיקא מן אלגלד פהו ברין
 אנתשר פי אלכי פלינגסה אלאמאם⁽⁶⁾: 26 פאן ראהא אלאמאם וליס
 פיהא שער אביץ וליסת הי מתספלה מן אלגלד בל הי כאביה פליוקפה
 אלאמאם סבעה איאם: 27 תם ינטרה פי אליום אלסאבע פאן תפשת
 פי אלגלד פלינגסה אלאמאם פאנהא בלא ברין: 28 ואן וקפת אלבקעה

(1) "חלק מבשר נקי".

(2) "כל בשר הננוע".

(3) "כאשר יראה הכהן הבשר החי יטמאהו מפני שחלק מבשר החי עם הצרעת טמא הוא".

(4) ת"א: רושם שחנא. ועיין רש"י.

(5) "או רק לבנה".

(6) לא העתיק הגאון המלות נגע צרעת היא כי למותר הן.

פי אלמא וסאיר אלנפוס אלדאבֵה¹ עלי אלארץ: 47 תפרוז² בין אלנגם ואלטאהר ובין אלחיואן אלדי יוכל ואלדי לא יוכל:

יב

- 1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל קאילא איה אמראה עלקת פולדת דיכרא פתנגם סבעה איאם כאיאם בעד חיצתהא³ 5 תכון נגאסתהא: 8 ופי אליום אלחאמן תכתן קלפה אחלילה⁴: 4 ותלאתה ותלתין יומא תקים פי דם אלטהר לא תלאמם שיא מן אלאקדאם ולא תדכל אלי אלקדם אלי כמאל איאם טהרהא: 5 פאן ולדת אנתי פלתנגם אסבועין כחכם חיצתהא⁵ וסתה וסתין יומא תקים עלי דם אלטהר: 6 וענד כמאל איאם טהרהא לאבן או אבנה תאת בכבש אבן סנתה ללצעידה ופרך חמאם או שפנינא ללדכוה אלי באב כבא אלמחצר אלי אלאמאם: 7 ויקרבה בין ידי אללה ויסתגפר ענהא ותטהר מן נביע דמהא הדה שריעה אלואלדה ללדכר או ללאנתי: 8 פאן לם תגל ידהא מקדאר שאה פלתאכד שפנינן או פרכו חמאם אהדהמא ללצעידה ואלאכר ללדכוה ויסתגפר ענהא אלאמאם פתטהר: 15

יג

- 1 תם כלם אללה מוסי והרון קאילא: 2 אי אנסאן כאן פי גלד בדנה שאמה או עארצה או בקעה או צאר⁶ פי בדנה בלא ברין פליות בה אלי הרון אלאמאם או אלי אחד מן בניה אלאימ⁷: 3 פינטר אלאמאם אלבלא פי גלד אלבדן פאן כאן פיה שער קד אנקלב אביין 20 ומנטר אלבלא עמיק מן גלד בדנה פהו בלא ברין פאדא ראה כדאך פלינגסה: 4 ואן כאנת בקעה ביצא לים מנטרהא עמיק מן אלגלד ושערהא לם ינקלב אביין פליוקפה⁸ סבעה איאם: 5 תם ינטרה פי אליום אלסאבע פאן וקה אלבלא בעינה לם יתפש פי אלגלד פליוקפה סבעה איאם תאניה: 6 תם ינטרה פי אליום אלסאבע תאניה פאן כבי 25

(1) פי: אלסאעיה. וכן מנהג הגאון לתרגם פעל שרץ.

(2) ר"ל זאת התורה תכדיל.

(3) וכן ת"א: כיומי רחוק סובחה וכן העתיק הגאון למטה פ"ז ל"ג כולת דוח האיין

והיא אשה שיש לה וסתה.

(4) "ערלת אמתו".

(5) "כדין דותה" ר"ל כדין וסתה.

(6) "או היה" ר"ל אפילו יהיה נגע אחד משנים ומשלשה מינים הנזכרים מצטרפין.

ועיין ספרא דף ס' א'.

(7) "יעמדהו".

27 כהא יננס: וכל סאלך עלי כפיה מן גמיע אלוחש אלסאלך עלי
 ארבע פהו ננס לבס כל מן דנא בנבאילהם יננס אלי אלמגיב: 28 ומן
 חמל מן נבאילהם יגסל תיאבה ויננס אלי אלמגיב כדאך הי אננאס
 לבס: 29 והדא לבס אלננס מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ אלכלדה
 5 ואלפאר ואלעב לאצנאפהא: 30 ואלורל ואלחרדון ואלעפאיה ואלחרבא
 ואלסאם אברין: 31 הדה אלננסה לבס מן גמיע אלדביב כל מן דנא
 כהא פי חאל מותהא יננס אלי אלמגיב: 32 וכל מא וקע עליה מנהא
 בעד מותהא יננס מן גמיע אניה אלכשב או תוב או גלד או מסח וכל
 אניה יעמל כהא צנעה וידכל פי אלמא ויננס אלי אלמגיב ויטהר:
 10 33 וכל אנא כוף וקע מנהא שי אלי דאכלה כל מא דאכלה יננס
 ואיאה פאכסרו: 34 מן גמיע אלמעאם אלדי וכל מטא ודאכלה
 אלמא יננס וגמיע אלשראב אלדי ישרב פי כל אנא יננס: 35 וכל
 מא וקע מן נבאילהם עליה פיננס מן תנור ומסתוקד פאנקצוהמא
 לאנהא ננסה וכדאך ננס יכון לבס: 36 אמא עין ובור ומלאם אלמא
 15 פיכון טהרא¹ ומן דנא בנבאילהא² פיננס: 37 ואן וקע מן נבאילהא
 עלי שי מן אלנבאת ואלחב אלדי יזרע³ פהו טאהר: 38 פאן געל מא
 עליה ווקע מן נבאילהא עליה פהו ננס לבס: 39 ואדא מאת מן
 אלחיואן אלדי הו טלק לבס אן תאכלוה מן דנא בנבולתה פליננס
 אלי אלמגיב: 40 ומן אכל מנהא יגסל תיאבה ויננס אלי אלמגיב ומן
 20 חמל מנהא יגסל תיאבה ויננס אלי אלמגיב: 41 וגמיע אלדביב אלדאב
 עלי אלארץ פהו רגס לא יוכל: 42 מן סאלך עלי צדרה וסאלך עלי
 ארבע אלי כל מא כתררת ארגלה⁴ מן גמיע אלדביב אלדאב עלי
 אלארץ לא תאכלוהם פאנהם ארגאם: 43 לא תרגסו אנפסכם בשי
 מן אלדביב אלדאב ולא תתרגסו בהם פתעצוני בדלך⁵: 44 אנא
 25 אללה רבכם שתקדסו וכונו מקדסין פאני אלקדום ולא תננסו אנפסכם
 בשי מן אלדביב אלדאב עלי אלארץ: 45 לאני אללה אלמעצדכם מן
 בלד מצר לאכון לבס אלאהא פכונו מקדסין לאני אללה אלקדום:
 46 הדה ישריעה אלבהאים ואלטאיר וגמיע אלנפוס אלחיה אלדאבה

(¹) פ': וכדלך חכס כל מא הו לבס ננס = וכן הרין בכל מה שהוא טמא לבס.

(²) רש"י: הטובל בהם.

(³) רש"י: אפילו הוא בתוך מעין ובור שבחם הנבילה.

(⁴) "מן הצמחים ומן הזרע אשר יזרע".

(⁵) וכן ת"א: עד כל סגיואת רגלאין. ר"ל מן השרץ החולך על גתון וכו' עד השרץ אשר רבו רגליו.

(⁶) "ותמרוני כזה" עיין למטה י"ח כ"ד וספרא כ"ז ב': ואם מטמאים אתם בהם סופכם ליטמא בם.

וקולא להם הדא אלחיואן אלדי יגזו אן תאכלוה מן גמיע אלבהאים
 אלתי עלי אלארץ: ³ כל מטלפה בטלף ומפרק טלפהא תפריקא
 ומצעדה אלאגתראר מן אלבהאים פכלוהא: ⁴ ואמא הדה פלא
 תאכלוהא מן אלמצעדה אלאגתראר ומן אלמטלפה אלאטלאף אלגמל
 פאנה מצעד אגתראר גיר מטלף בטלף והו נגס לכס: ⁵ ואלובר
 פאנה מצעד אגתראר גיר מטלף בטלף מחרם הו לכס: ⁶ ואלארנבה
 פאנה מצעדה אגתראר וגיר מטלפה בטלף מחרמה הי לכס: ⁷ ואלגזויר
 פאנה מטלף בטלף וטלפה מפרק תפריקא והו אגתרארא לא יגתר
 מחרם הו לכס: ⁸ מן לחומהא לא תאכלו ובנבאילהא לא תדנו כדאך
 הי נגסה לכס: ⁹ והדא מא יגזו אן תאכלו מן גמיע מא פי אלמא כל
 מא לה אגנחה ופלוס פי אלמא פי אלבהאר ואלאודיה פכלוה: ¹⁰ וכל
 מא לים לה אגנחה ופלוס פי אלבהאר ואלאודיה פי גמיע דביב אלמא
 וגמיע אלחיואן אלדי פיה פהו רגס לכס: ¹¹ וסביל כונה רגסא הו אן
 מן לחומהא לא תאכלו ובנבאילהא תרגסו: ¹² כדאך כל מא לים לה
 אגנחה ופלוס פי אלמא רגס הו לכס: ¹³ והדא תרגסו מן אלטאיר
 ולא יוכלו לאנהא אגנאם אלגסר ואלעקאב ואלענקא: ¹⁴ ואלחדא
 ואלצדא לאצנאפהא: ¹⁵ וגמיע אלגראביב לאצנאפהא: ¹⁶ ואלנעאם
 ואלכטאף ואלסאף ואלבאז לאצנאפהא: ¹⁷ ואלבוים ואלזמג ואלבאשק:
¹⁸ ואלשאהין ואלקוק ואלרכם: ¹⁹ ואלצקר ואלבגנא לאצנאפהא
 ואלהדד ואלכפאש: ²⁰ וגמיע דביב אלטאיר אלסאלך עלי ארבע ארגל
 הו רגס לכס: ²¹ אמא הדה פכלוה מן גמיע דביב אלטאיר אלסאלך
 עלי ארבע מא לה כראעאן פוק רגליה ליתב: ²² בהמא עלי אלארץ:
²³ הדה מא תאכלוה מנהם אלגראד וצנופה ואלדבא וצנופה ואלחרגל
 וצנופה ואלגנדב וצנופה: ²⁴ וסאיר דביב אלטאיר אלדי לה ארבע
 ארגל פהו רגס לכס: ²⁵ ומן הדה פאנגסו: ²⁶ כל מן דנא בנבאילהם
 ינגס אלי אלמגיב: ²⁷ ומן חמל מן נבאילהם יגסל תיאבה וינגס אלי
 אלמגיב: ²⁸ מן גמיע אלבהאים אלתי הי מטלפה בטלף ותפריקא
 ליסהא: ²⁹ מפרקה אגתרארא ליסהא מצעדה פהי רגסה לכס מן דנא

(¹) העתיק כאן טמא כמשמעו ובפסוקים הבאים תרגם מחרם = אסור.

(²) "וכוה יהיה שקץ שמכשרם לא תאכלו וכו' ועל דרך הזה כל אשר אין לו וכו'.

(³) עיין ראביע שחשויג על הגאון ואמר שזה העוף לא היה ולא נברא.

(⁴) עיין מה שהעירט בזה בדברים י"ד י"ג.

(⁵) וכן ת"א: לקפצא.

(⁶) ר"ל ומכל אלה האמורים למשה כ"ו תממו והשתמש בהעתקתו פעם בלשון

זכר פעם בלשון נקבה.

(⁷) בפי: ליסת.

ואכותכם גמיע בני אסראיל הם יבכוני עלי אלחריק אלדי אחרקה אללה:
 7 ומן באב כבא אלמחצר לא תכרנו לילא תהלכו לאן דהן מסח אללה
 עליכם פצנעו כמא קאל מוסי: 8 תם כלם אללה הרון קאילא: 9 כמרא
 ומסכרא לא תשרב אנת ובנוך מעך פי דכולכם אלי כבא אלמחצר ולא
 5 תהלכו רסם אלהר עלי מר אגאלכם: 10 ולתפצלו¹ בין אלקדם
 ואלבדל ואלנגם ואלטאהר: 11 ולתפתו² בני אסראיל בגמיע אלרסום
 אלדי אמרתכם עלי ידי מוסי: 12 תם כלם מוסי להרון ולא לעזר
 ולאיתמר אבניה אלבאקיין כדו אלהדיה אלפאצלה מן קראבין אללה
 וכלוהא פטירא לזק אלמדבחה לאנהא מן כואיץ אלאקדאם: 13 וגאיז
 10 אן תאכלהא איצא פי סאיר אלמואצע אלמקדסה³ אד הי רזקך ורזק בניך
 מן קראבין אללה לאן כדא אמרת: 14 ואמא קיץ אלתהריך וסאק
 אלרפיעה פכלוהמא פי מוצע טאהר⁴ אנת ובנוך ובנאתך מעך פאנהא
 רזקך ורזק בניך קד אעמיתהמא מן דבאיה סלאמה בני אסראיל:
 15 כדאך סאק אלרפיעה וקיץ אלתהריך מע אלשחום אלמחרקה
 15 יאתו בהא לתהריך תהריכא בין ידי אללה פתכון לך ולבניך מעך רסם
 אלהר כמא אמר אללה: 16 ועתוד אלדכוה אלתמסה מוסי פהודא
 קד אחרק פסכט עלי אלעזר ואיתמר אבני הרון אלבאקיין קאילא: 17 מא
 באלכם לם תאכלו אלדכוה פי מוצע מקדם לאנהא מן כואיץ אלאקדאם
 ואללה אעטאכם איאהא לתחמלו וזר אלגמע ותסתגפרו ענהם בין ידי
 20 אללה⁵: 18 ואיצא הודא לם ידכל מן דמהא אלי אלקדם אלגואנה פקד
 כאן יגב אן תאכלוהא פי אלקדם⁶ כמא אמרת לכם: 19 פקאל הרון
 אלי מוסי הודא אליום אלדי קרבו דכותהם וצעידתהם בין ידי אללה
 וואפאני מתל הדה אלמצאיב פלו אכלת אלדכוה אליום הל כאן יחסן
 דלך ענד אללה⁷: 20 פלמא סמע מוסי דלך חסן ענדה:

יא

25

1 וכלם אללה מוסי והרון וקאל להמא: 2 כלמא בני אסראיל

(1) «כדי שתכירלו» עיי רש"י. — (2) «ותורו» מלשון אשר יורו אתכם הכהנים דברים כ"ד ח.
 (3) «וכותר לכם ג"כ לאכול אותה בשאר מקומות הנוקדשים» וכן נמצא בספרא מ"ז א':
 לרבות הלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקדש.

(4) ר"ל בתוך ירושלים. עיין ספרא. — (5) ר"ל וכן יובאו השוק והחזה עם החלבים.
 (6) השתמש הגאון כאן בלשון רבים מפני שהגערה מוסבת על כל הכהנים שהיו עם
 שני בני אהרן.

(7) «ועוד הן לא הובאו מרמה אל תקדש פנימה וכבר היה ראוי שתאכלוהו במקום קדש»
 ובספרא ע"ז ב': ואין חטאת פסולה עד שיכנס רמה לפניו.

(8) «ותקראנה אותי כאלו הצרות ואלו אכלתי היום את החטאת ההיא זה לרצון לפני ד'»
 והא הא השאלה עיין אבן גנאה בספרו אללמע 357.

מסדירא: 13 תם בלגו אליה אעצא אלצעידה מע אלראם וקתר דלך עלי אלמדבח: 14 וגסל אלגוף ואלאכארע וקתר דלך מע אלצעידה עלי אלמדבח: 15 תם קדם קרבאן אלקום פאכד עתוד אלדכוה אלדי ללקום פדבחה ודכא בה כאלאול: 16 וקדם אלצעידה וצנעהא כאלסירה: 17 תם קדם אלהדיה ומלא כפה מנהא וקתר דלך עלי 5 אלמדבח מא כלא צעידה אלגדאה: 18 ודבח אלתור ואלכבש דבאח אלסלאמה אלתו ללקום ובלגו בנו הרון אליה אלדס ורשה עלי אלמדבח מסדירא: 19 ואלשחום מן אלתור ומן אלכבש אלאליה ואלמגשי) ואלכלי וויאדה אלכבד: 20 פגעלו אלשחום מע אלקצוין) וקתר אלשחום עלי אלמדבח: 21 ואלקצוין ואלסאק אלאימאן הרכהא הרון תחריכא 10 בין ידי אללה כמא אמר מוסי: 22 תם שאל הרון ידו אלי אלקום ובארך עליהם בעד אן נול) מן עמל אלדכוה ואלצעידה ודבח אלסלאמה: 23 תם דכל מוסי והרון אלי כבא אלמחצר וכרגא ובארכא אלקום ותגלי ללקום נור אללה: 24 באן) כרגת נאר מן ענד אללה פאבלת עלי אלמדבח אלצעידה ואלשחום פנטר אלקום ורנו ווקעו עלי 15 וגוההם:

ר

1 תם אכד אבנא הרון נדב ואביהוא כל רגל מגמרתה וגעלא פיהמא נארא וצירא עליהמא כנורא וקרבא בין ידי אללה נארא גריבה מא לם יאמרהם) בהא: 2 וכרגת נאר מן ענד אללה פאבלתהמא 20 ומאתא בין ידי אללה: 3 פקאל מוסי להרון הו מא קאל אללה אני באלמקרבין אלי אתעפם) ובחצרה גמיע אלקום אתכרם פסכת הרון: 4 תם דעא מוסי במישאל ואלצפן אבני עזיאל עם הרון פקאל להמא תקדמא אחמלא אכותכם) מן בין ידי אלקדם אלי כארג אלעסכר: 5 פתקדמא וחמלאהמא בתואניהמא אלי כארג אלעסכר כמא אמר 25 מוסי: 6 קאל מוסי להרון ולא לעזר ולאיתמר אבניה רווסכם לא תשעתו ותיאבכם לא תמוקו ולא תהלכו ועלי גמיע אלגמעה יכון סכמ))

(1) בכ"י י: אלמגשי אלגוף = המכסה את הקרב.

(2) „עם החוות“ ועיין למעלה ד' ל'.

(3) „אחר שירד (מן המזבח) וכן בראב"ע: וכבר ירד.

(4) ר"ל שכבוד ד' נראה ביציאת האש.

(5) ר"ל אשר לא צוה את הכהנים.

(6) „אתגדל בנקרבים אלי“.

(7) פ': אכויכמא.

(8) „יהיה קצף“ עיין ר' בחיי בלקוטום.

וקְתַרְהָא עֲלֵי אֲלֻמְדָּבָח מִעַ אֲלֻצְעִידָהּ¹ לֹאנְהָא קִרְבָּאן כַּמְאֵל לֵאלֹהִים מִקְבֹּל
 מִרְצֵי: 29 תָּם אֲכָד מוֹסֵי אֲלֻקֵּן וְחִרְבָּה תַחֲרִיבָא בֵּין יָדֵי אֱלֹהִים וּכְאֵן
 לְמוֹסֵי נְצִיבָא מִן כְּבִישׁ אֲלֻכְמָאֵל כַּמְאֵ אִמֵּר אֱלֹהִים מוֹסֵי: 30 תָּם אֲכָד
 מוֹסֵי מִן דְּהֵן אֲלֻמְסוּחִיָּהּ וּמִן אֲלֻדִים אֲלֻדֵי עֲלֵי אֲלֻמְדָּבָח פְּנִצָּה עֲלֵי הַרְוֹן
 5 וְתִיאָבָה וּבְנִיָּה וְתִיאָב בְּנִיָּה מַעָה וּקְדִסְהֶם אֲגֻמְעִין: 31 וּקְאֵל מוֹסֵי לְהַרְוֹן
 וּבְנִיָּה אֲטַבְכֵּוּ אֲלֻלְחָם עֵנְד בָּאָב כָּבָא אֲלֻמְחֻצֵר וְתָם אִיצָא פְּכֻלוּה מִעַ
 אֲלֻכְבֹּו אֲלֻדֵי פִי סַל אֲלֻכְמָאֵל כַּמְאֵ אִמֵּרְת וּקְלַת הַרְוֹן וּבְנִיָּה יֹאכְלוּה:
 32 וּמָא פְּצֵל מִן אֲלֻלְחָם וְאֲלֻכְבֹּו פֹאחֲרֻקוּה בְּאֻלְנָאֵר: 33 וּמִן בָּאָב כָּבָא
 אֲלֻמְחֻצֵר לֹא תִכְרְגֵוּ סְבַעָה אִיאָם אֲלֵי יוֹם פְּרָאָג אִיאָם כַּמְאֻלְכֶם פֹּאָן
 10 סְבַעָה אִיאָם תַּכְמֵל וְאֲגֻבְכֶם²: 34 וּכְמָא עֵמֵל בְּכֶם אֲלִיוֹם כְּדָאָךְ אִמֵּר
 אֱלֹהִים אֵן יַעֲמֵל³ וְיִסְתַּגְפֵּר עֵנְכֶם: 35 וְעֵנְד בָּאָב כָּבָא אֲלֻמְחֻצֵר תִּגְלָסוּ
 לִילָא וְנִהָאֵרָא סְבַעָה אִיאָם וְתַחֲפִטּוּ חַפְטֵי אֱלֹהִים וְלֹא תִהְלָכוּ לֹאָן
 כְּדָאָךְ אִמֵּרְת: 36 וְצִנְעַ הַרְוֹן וּבְנִיָּה בְּגִמִיעַ אֲלֻאִמֹר אֲלֵתִי אִמֵּר אֱלֹהִים מוֹסֵי:

ט

15 1 פִּלְמָא כְּאֵן אֲלִיוֹם אֲלֻתְאָמֵן דְּעָא מוֹסֵי בְּהַרְוֹן וּבְנִיָּה וְאֻשִׁיאָךְ
 אִסְרָאִיל: 2 פְּקָאֵל לְהַרְוֹן כְּדֵ עֲגֵלָא מִן בִּקְר לְלֻדְכוּהָ וּכְבִישָׁא לְלֻצְעִידָהּ
 צַחִיחִין וּקְדָבְהָמָא בֵּין יָדֵי אֱלֹהִים: 3 וּמֵר בְּנֵי אִסְרָאִיל קָאִילָא כְּדוּ עֵתוּדָא
 מִן אֲלֻמְאֵעוּ לְלֻדְכוּהָ וְעֲגֵלָא וּכְבִישָׁא אֲבִנֵי סִנְהָ צַחֵאחָא לְלֻצְעִידָהּ:
 4 וְתוּרָא וּכְבִישָׁא לְלֻסְלָאמָהּ יִדְבַחָאָן בֵּין יָדֵי אֱלֹהִים וְהַדִּיָּה מִלְתוּתָהּ כְּדֵהֵן
 20 לֹאָן הָדָא אֲלִיוֹם אֱלֹהִים מִתְגַּל לְכֶם: 5 פְּקֻדְמוּ מָא אִמֵּר בְּה מוֹסֵי אֲלֵי
 בָּאָב כָּבָא אֲלֻמְחֻצֵר וְתַקְדֵם גִּמִיעַ אֲלֻגְמַע וּוּקְפוּ בֵּין יָדֵי אֱלֹהִים: 6 קָאֵל
 מוֹסֵי הָדָא אֲלֻאִמֵּר אֲלֻדֵי אִמֵּר אֱלֹהִים אַעֲמִלוּה וְיִתְגַּלִּי לְכֶם נוֹר אֱלֹהִים:
 7 פְּקָאֵל מוֹסֵי לְהַרְוֹן תַּקְדֵם אֲלֵי אֲלֻמְדָּבָח וְאַעֲמֵל דְּכוּתְךָ וְצַעֲיֻדְתְךָ
 וְאַסְתַּגְפֵּר עֵנְךָ וְעֵן קוּמְךָ וְאַעֲמֵל קִרְבָּאָן אֲלֻקוּם וְאַסְתַּגְפֵּר עֵנְהֶם כַּמְאֵ
 25 אִמֵּר אֱלֹהִים: 8 פְּתַקְדֵם הַרְוֹן אֲלֵי אֲלֻמְדָּבָח פְּדִבָּה עֲגֵל אֲלֻדְכוּהָ אֲלֻדֵי
 לֵה: 9 פְּקֻדֵם בְּנֵי הַרְוֹן אֲלֻדִים אֲלֵיהֶם פְּגִמָם אַצְבַּעָה פִּיהֶם וְגַעַל עֲלֵי אֲרַכְאָן
 אֲלֻמְדָּבָח וּבִאֲקֵי אֲלֻדִים צִבְ עֵנְד אִסְאָם אֲלֻמְדָּבָח: 10 וְאַלְתֵּרְב וְאַלְכְלִי
 וְיֹוִאֲדָה אֲלֻכְבֹּד מִן אֲלֻדְכוּהָ קֵתֵר דִּלְךָ עֲלֵי אֲלֻמְדָּבָח כַּמְאֵ אִמֵּר אֱלֹהִים
 מוֹסֵי: 11 וְלַחֲמָה וְגִלְדָה אַחֲרֻקְהָמָא בְּאֻלְנָאֵר כְּאַרְגֵּ אֲלֻעֶסְכֵר: 12 תָּם
 30 דִּבַּח אֲלֻצְעִידָהּ וּבְלָגוּ בְּנֵי הַרְוֹן אֲלֻדִים אֲלֵיהֶם וְרִשָּׁה עֲלֵי אֲלֻמְדָּבָח

¹ "עם העלה".

² "בני שבעת ימים וימלאו חובתכם" ר"ל ששבעת ימים נצרכים לטלואות ימי מלאיכם.

³ ר"ל כמו שנעשה בכם היום כן צוה ד' לעשות כל שבעת הימים.

אלה פתגם אלנמע אלי כאב כבא אלמחצר: 5 וקאל להם מוסי
 הלא אלמכד אלדי אמר אללה אן יעמל: 6 פקדם הרון ובניה פגמלהם
 באלמא: 7 וגעל עליה אלחונה וקלדה באלונאר ואלכסה אלממטר
 וגעל עליה אלצידה ושודה בהמיאנהא וקלדה בה: 8 וציר עליה
 אלמנה וגעל פיהא אלמנאר ואלמחאית: 9 וציר אלעמאמה עלי ראסה 5
 וגעל דונהא: 10 מסא ילי וגהה עמאבה אלדהב תאג אלקדם כמא אמר
 אללה מוסי: 10 ואכד מוסי דהן אלמסודה ומסח מנה אלמסכן וגמיע
 סא פיה וקדםם: 11 ונצח מנה עלי אלמדבח סבע מראר ומסח
 אלמדבח וגמיע אניתה ואלחויץ ומקעדה וקדםם: 12 ועב מן דהן
 אלמסודה עלי ראם הרון ומסחה וקדםם: 13 וקדם מוסי בני הרון 10
 ואלכסם תואניא וקלדהם בזנאניר וצידהם בקלאנס כמא אמר אללה
 מוסי: 14 תם קדם רת אלדכוה ואסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה:
 15 פדבחה מוסי ואכד מן דמה וגעל עלי ארכאן אלמדבח מסתדירא
 מאצבעה ודכאה וכאקי אלדם צבה ענד אסאסה וקדםם ואסתנפר ענה:
 16 ואכד מוסי גמיע אלתרב אלדי עלי אלגוף ויאדה אלכבד ואלכליתין 15
 ושחמהא וקתר עלי אלמדבח: 17 ואלרת מע גלדה ולחמה מע
 פדהא אחרק באלנאר כארג אלעסכר כמא אמר אללה מוסי: 18 תם
 קרב כבש אלצעידה פאסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 19 פדבחה
 מוסי ונצח אלדם עלי אלמדבח מסתדירא: 20 ועצא מוסי אלכבש
 אעצאא וקתר אלדאם ואלאעצא ואלקצבה: 21 ואלגוף ואלאכארע 20
 נסלהא באלמא וקתר מוסי גמיע אלכבש עלי אלמדבח הו צעידה
 מקבול סרצי קרבאן ללה כמא אמר אללה מוסי: 22 תם קדם אלכבש
 אלתאני כבש אלכמאל ואסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 23 פדבחה
 מוסי ואכד מן דמה פגעל עלי שחמה אדן הרון אלימני ועלי בהאם
 ודה אלימני ובהאם רגלה אלימני: 24 תם קדם בני הרון וגעל מן אלדם 25
 עלי אשחאם אדאנהם אלאיאמן ואכאהם ארגלהם אלאיאמן ורש מוסי
 באקי אלדם עלי אלמדבח מסתדירא: 25 ואכד אלתרב ואלאליה
 וגמיע אלשחם אלדי עלי אלגוף ויאדה אלכבד ואלכליתין ושחמהא
 ואלסאק אלימן: 26 ומן אלסל אלפטיר אלדי בין ידי אללה אכד
 גרדקה פטירה ואחדה וגרדקה כבו מדהונה ואחדה ורקאקה וצידהא 30
 עלי אלשחום ואלסאק אלימן: 27 וגעל אלכל עלי ידי הרון ועלי ידי
 בניה וחרטהא: 28 תם אכדהא מוסי מן פוק אידיהם

(1) בכ"ו י: וצידה.

(2) ר"ל שהצ"ץ תלוי במצנפת. עיין שמות כ"ט ו.

(3) פי: תרכת. והתנופת היתה למה שהיה על כפי אהרן ובניו.

20 ואיִ אַנְסָאן אַכַּל לַחֲמַא מִן דְּבַח אֱלֹסְלַאמָהּ אֱלֹדֵי לֵלָה וּנְגַאסְתָּה עֲלֵיהּ
 פִּינְקַטַּע דְּלֶךְ אֱלֹאנְסָאן מִן קוּמָה: 21 ואיִ אַנְסָאן לַאמֶם שִׂיא מִן
 אֱלֹנְאָסָאָת בְּנִגְאָסָהּ אַנְסָאן אוּ בְבַהִימָהּ נְגַסָּהּ אוּ בְשִׂי מִן אֱלֹדְבִיב אֱלֹנְגַם
 פִּאכַל מִן דְּבַח אֱלֹסְלַאמָהּ אֱלֹדֵי לֵלָה פִּינְקַטַּע אִיצָא דְּלֶךְ אֱלֹאנְסָאן מִן
 5 קוּמָה: 22 תָּם כֻּלָּם אֱלֹלָה מוּסִי קְאִילָא: 23 מַר לְבִנֵי אִסְרָאֵל קְאִילָא
 כֹּל שַׁחַם בְּקָר וּצֹאן וּמֵאֵזוּ לֹא תֹאכְלוּהוּ: 24 וּשְׁחַם אֱלֹנְבִילָהּ וְאֱלֹסְקִימָהּ
 אִסְתַּעֲמֹלוּהוּ פִּי כֹל צִנְעָהּ וְאִכְלָא לֹא תֹאכְלוּהוּ: 25 פֶּאן כֹּל מִן יֹאכַל
 שַׁחֲמָא מִן אֱלֹבְהִימָהּ אֱלֹתֵי יִקְרֵב מְנַהָא קְרַבָּאן לֵלָה יִנְקַטַּע דְּלֶךְ
 אֱלֹאנְסָאן אֱלֹאכְלָה מִן קוּמָה: 26 וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּהוּ פִּי גְמִיעַ מִסַּאכְנַכְסָם
 10 מִן אֱלֹטְאִיר וְאֱלֹבְהָאִים: 27 אִי אַנְסָאן אַכַּל שִׂיא מִן אֱלֹדֶם יִנְקַטַּע דְּלֶךְ
 אֱלֹאנְסָאן מִן קוּמָה: 28 תָּם כֻּלָּם אֱלֹלָה מוּסִי קְאִילָא: 29 מַר בְּנֵי
 אִסְרָאֵל וְקַל לְהֵם אֱלֹמְקָרֵב דְּבַח סְלֹאמָהּ לֵלָה הוּ אֱלֹדֵי יֹאֲתִי בְּקְרַבָּאָנָה
 לֵלָה מִן דְּבַח אֱלֹסְלַאמָהּ: 30 יְדָאָה תַּחֲמַל קְרַאבִּין אֱלֹלָה אֲלִשְׁחַם טַע
 אֱלֹקִין יֹאֲתָ בְּהַ מַּעָה פִּיחְרִכָּה תַּחֲרִיכָא לֵלָה: 31 וְיִקְתָּר אֱלֹאמָאָם
 15 אֲלִשְׁחַם עֲלֵי אֱלֹמְדְּבַח תָּם יִצִּיר אֱלֹקִין לְהָרוֹן וּבְנֵיהּ: 32 וְאֱלֹסְאָק
 אֱלֹאִימִן אַעֲטוּהָ רַפִּיעָה לֵלֹאמָאָם מִן דְּבֹאִיחַ סְלֹאמְתַּכְסָם: 33 וְאֱלֹמְקָרֵב
 דָּם אֱלֹסְלַאמָהּ וְאֲלִשְׁחַם מִן בְּנֵי הָרוֹן לֵה יִכּוֹן אֱלֹסְאָק אֱלֹאִימִן נְצִיבָא:
 34 לֹאן קִין אֲלֹתַחֲרִיךְ וּסְאָק אֲלֹרְפִיעָה אֲכַדְתַּהֲמָא מִן בְּנֵי אִסְרָאֵל מִן
 דְּבֹאִיחַ סְלֹאמְתַּהֲם וְאַעֲטִיתַהֲמָא לְהָרוֹן אֱלֹאמָאָם וּבְנֵיהּ רַסֶם אֲלֹדְהָר מִן
 20 בְּנֵי אִסְרָאֵל: 35 הִדָּה חֲצֵהּ הָרוֹן וּבְנֵיהּ מִן קְרַאבִּין אֱלֹלָה מִן יוֹם קְדָמּוּ
 לִיאֲמֹ לֵי: 36 אֱלֹתֵי אֲמַר אֱלֹלָה בְּהָא אֵן יַעֲטוּהָא מִן יוֹם מִסְחַהֲם מִן
 בְּנֵי אִסְרָאֵל רַסֶם אֲלֹדְהָר לֹאֲגִיֹּאֲלֵהֶם: 37 הִדָּה אֲלִשְׁרִיעָה לְלַצְעִידָהּ
 וְאַלְהִידָהּ וְאַלְדִּכּוּהָ וְקְרַבָּאן אֲלֹאֲתֶם וְלִלְכַמָּאֵל וְלִדְבַח אֱלֹסְלַאמָהּ:
 38 אֱלֹתֵי אֲמַר אֱלֹלָה בְּהָא מוּסִי פִּי גְבַל סִינֵי פִּי יוֹם אֲמַר בְּנֵי אִסְרָאֵל
 25 אֵן יִקְרְבוּ קְרַאבִּינָהֶם לֵלָה פִּי בְרִיָּהּ סִינֵי:

ח

1 תָּם כֻּלָּם אֱלֹלָה מוּסִי קְאִילָא: 2 קְדָם הָרוֹן וּבְנֵיהּ מַעָה
 וְאַלְתִּיאָב וְדָהָן אֱלֹמְסוּחִיָּהּ וְרַת אֲלֹדְכּוּהָ וְאַלְכְּבִשִׁין וְאַלְסֵל אֲלֹפְטִיר:
 8 וְגַמִּיעַ אֲלֹגְמַע גֹּרְקָה אֱלִי בַאֲב כְּבֹא אֲלֹמְחֹצֵר: 4 פְּצַנַּע מוּסִי כְּמֹא אֲמַרָה

(1) „חולח“ ר״ל בחמה שיש בה אחד מי״ח טרופות. וכן העתיק למטה כ״ב ח.

(2) המטף שני המטפים האלו זה הוא: המקריב את זבח שלמיו ל׳ והוא המביא את קרבנו ל׳ מזבח שלמיו ודיו תביאנה את קרבנות ד׳ את החלב עם החזה וביאנו (את החלב) עמו (ר״ל עם החזה) להניף וכו׳ ולפי זה אין צורך לשלשה כהנים. עיין רש״י ומנחות ס״ב ע״א וכן תרגם סולת על כלשון עם למטה ט׳ כ׳ וי׳ ט״ו.

(3) „זה חלק אהרן ובניו מן קרבנות ד׳ מן יום אשר נקרבנו לכהן ל׳“.

ז

- 1 והדה שריעה קרבאן אלאתם הו איצא מן כואץ אלאקדאם:
 2 פי מוצע תדבח אלדכוה ידבח קרבאן אלאתם ודמה ירש עלי אלמדבח
 מסתדירא: 3 וזמיע שחמה ירפעה מנה⁽¹⁾ אלאליה ואלתרב אלמנטו
 אלנוף: 4 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וויאדה⁵
 אלכבד מע אלכליתין ינועהא: 5 ויקתרהא אלאמאם עלי אלמדבח
 קרבאנא ללה כדאך מא יציר קרבאן אלאתם: 6 כל דבר מן אלאימה
 יאכלה ופי מוצע מקדם יוכל לאנה מן כואץ אלקדאם: 7 כאלדכוה
 קרבאן אלאתם שריעה ואחדה להמא אלאמאם אלדי יגפר בה לה יכון:
 8 ואלאמאם אדא קרב צעידה אנסאן פלדהא בעד תקריבהא יכון לה: 10
 9 וכל הדיה ממא יכזו פי אלתנור או יעמל פי טננור או עלי טאבק אי
 אמאם קרבהא לה תכון: 10 וכל הדיה מלתותה בדהן או גאפה לגמיע
 בני הרון תכון לאלואחד כאלאמר: 11 והדה שריעה דבח אלסלאמה
 אלדי יקרבה ללה: 12 ואן קרבה עלי שכר פליקרב מעה גראדק
 פטיר מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן וסמיד רפך¹⁵
 גראדק מלתותה בדהן: 13 מע גראדק כזו כמיר יקרב קרבאנה מע
 דבח שכר סלאמתה: 14 פליקרב מן דלך ואחדה⁽²⁾ מן כל קרבאן רפיעה
 ללה ללאמאם אלדי ינצה דם⁽³⁾ אלסלאמה לה יכון: 15 ולחם דבח שכר
 אלסלאמה פי יום קרבאנה יוכל לא יבק מנה אלי אלגדאה: 16 ואן
 כאן דבח קרבאנה נדרא או תברעא פליוכל פי יום תקריבה ומן אלגד²⁰
 פמא פצל מנה יוכל: 17 ואלפאצל מן לחם אלדבח אלי אליום
 אלתאלת⁽⁴⁾ פליהרק באלנאר: 18 פאן אכל מנה פי אליום אלתאלת פלא
 ירתצי אלמקרב לה לא יחסב לה כל יכון כאלאכס⁽⁵⁾ ואי אנסאן אכל
 מנה פקד חמל וזרה: 19 ולחם אלאקדאם אן דנא בשי מן אלנגאסאת
 פלא יוכל כל יחרק באלנאר ואלטאהר מנה פלא יאכלה אלא טאהר: 25

(1) תרגם כאלו כתוב ימים אותו.

(2) ובכ"י י: רגפא ואחדה = לחם אחד.

(3) פ: דם דבאית = דם זכחי. ובכ"י י: דם דבח = דם זבח.

(4) פ: ופי גדה יוכל מא פעל סנה = ומסחרתו יאכל הנותר ממנו. והנוסחא הזאת יוחר ברורה ומסכמת למה שאמרו חז"ל שמצות לאכול לכל הפחות מקצת הזבח ביום הראשון.

(5) "עד היום השלישי" עיין למטה י"ט ו' ובכ"י י: פי אליום אלתאלת = ביום השלישי.

(6) זאת הנוסחא נמצאת בשרשים לאבן גנאה שרש פגל הערה 25 לפי כ"י אקספארד.

ובכ"י י: כאלכאים.

(7) ובשאר הקדשים אשר יגע בדבר מן הטמאות לא יאכל אכל ישרף כאש והטהור

מן הבשר לא יאכלו כי אם טהור.

וישעל עליהא אלאמאם חטבא פי כל גדאה וינצד עליהא אלצעידה
 ויקתר עליהא שחום אלסלאמה: 6 כדאך¹ אלנאר דאימא תוקד עלי
 אלמדבח ולא תטפא: 7 והדה שריעה אלהדיה אן יקדמהא בנו הרון
 בין ידי אללה בין ידי אלמדבח: 8 וירפע מנהא בקבצתה מן סמידהא
 5 ודהנהא וגמיע לבאנהא אלדי עליהא פיקתר פוחהא עלי אלמדבח² מקבול
 מרצי ללה: 9 ואלפאצל מנהא יאכלה הרון ובנוה פטירא תוכל פי
 מוצע מקדם פי צחן כבא אלמחצר יאכלוהא: 10 לא תכבו כמירא
 געלתהא קסמהם מן קראכני מן כואץ אללקדאם הי כאלדכוה וקרבאן
 אלאתם: 11 כל דכר מן בני הרון יאכלהא רסם אלדהר לאגיאלכם
 10 מן קראכין אללה כל מן לאמסהא תקדם: 12 תם כלם אללה מוסי
 קאילא: 13 הדיא קרבאן הרון ובניה אלדי יקרבה ללה מן יום³ מסחה
 עשר אלויבה סמידא הדיה דאימא נצפהא כאלגדאה ונצפהא כאלעשי:
 14 עלי טאבק באלדהן תעמל סתותיה⁴ תאת בהא רפכה תרדא⁵
 תקרבהא מקבול מרצי ללה: 15 וכדלך אלאמאם אלמסתכלף בעדה
 15 מן בניה יצנעהא רסם אלדהר ללה גמלה תקתר: 16 וסאיר הדאיא
 אלאמאם גמלה תקתר ולא תוכל: 17 וכלם אללה מוסי תכלימא:
 18 מר להרון ולבניה קאילא הדה שריעה אלדכוה פי מוצע תדבח פיה
 אלצעידה תדבח אלדכוה בין ידי אללה אד הי מן כואץ אללקדאם:
 19 אלאמאם אלמדיכי⁶ בהא יאכלהא פי מוצע מקדם תוכל פי צחן
 20 כבא אלמחצר: 20 כל מן דני בלחמהא תקדם ואן אנתצה מן דמהא
 אלדי ינצח מנהא⁷ עלי תוב פיגסל פי מוצע מקדם: 21 ואנא אלכזף
 אלדי תטכך פיה יכסר פאן טבכת פי אנא נחאם פלידלך⁸ ויגסל
 כאלמא: 22 כל דכר מן אלאימה יאכלהא אד הי מן כואץ אללקדאם:
 23 וכל דכוה ידכל מן דמהא אלי כבא אלמחצר ליסתנפר בה פי
 25 אלקדם פלא תוכל כל תחרק כאלנאר:

¹ "בן" ר"ל על זה הדרך.

² "על המזבח".

³ "מן היום" ראב"ע: ורבים אמרו כי בית תחת מים והשעם כי מיום המשח אותו הגה זה הייב להקריב תמיד מנחתו. בכ"י י: פי יום = ביום.

⁴ המלה הזאת נמצאת בכל הנוסחאות חוץ בפי' והיא שתיא המוכאה כמה פעמים בתלמוד (עבודה זרה ל"ח ב' ברכות ל"ח א') ולמטה ד' י"ב העתיק וסלת מרכבת סמיר רפך = סלת רכה, ר"ל מרכבה בשמן ובזאת המלה הערבית תרגם כאן תופיני.

⁵ ובפי': מתרודה ועיין למעלה ב' ד'.

⁶ "המטתר" ר"ל המסיר הטא החוטא. עיין ראב"ע.

⁷ תרגם כאלו כתוב אשר יזה ממנה ר"ל מן החטאת.

⁸ פ': יגדר.

בקימתה מתאקיל פצה כמתקאל אלקדם' ללקראבין¹⁶: ואלדי
 אנטא בה מן אלקדם יגרם מתלה וכמסה יוד עליה ויעטה ללאמאם
 ואלאמאם יסתגפר עליה בכבש אלקרבאן פיגפר לה: 17 ואי אנסאן
 אנטא פעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל ולם יעלם באנה
 קך אתם וחמל וורה: 18 פליאת בכבש צחיה מן אלגנס בקימתה 5
 ללקרבאן אלי אלאמאם ויסתגפר ענה אלאמאם ען סהוה אלדי סהא
 ודו לא יעלם פיגפר לה: 19 הו קרבאן אלאתם¹⁹ ען אתמה אלדי
 אתם ללה: 20 תם כלם אללה מוסי קאילא: 21 אי אנסאן אנטא ונכת
 נכתא באללה פגחד צאחכה ודיעה או מעאמלה²¹ או נצב או גשם
 צאחכה: 22 או וגר צאלה וגחדהא וחלף עלי באטל עלי כלה²² מן 10
 גמיע מא יעמל אלאנסאן פיכטא בהא: 23 פאדא הו אנטא ואתם
 פלירד אלנצב אלדי נצבה או אלגשם אלדי גשמה או אלודיעה אלתי
 אודעת ענדה או אלצאלה אלתי וגדהא: 24 או מא סוי דלך ממא חלף
 עליה באטלא פלירדה בראסה ויוד עליה אכמאסה ויעטה לאלדי הו
 לה פי יום אעתראפה בדנבה²⁴: 25 וליאת בקרבאנה ללה כבשא 15
 צחיהא מן אלגנס בקימתה ללקרבאן אלי אלאמאם: 26 ויסתגפר ענה
 אלאמאם בין ידי אללה ויגפר לה עלי איזה כלה מן גמיע מא יעמל
 פיאתם בהא:

ו'

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר הרון ובניה קאילא הדה 20
 שריעה אלצעידה הי² אלצעידה תוצע עלי וקיד אלמדבח טול אלליל
 אלי אלגדאה ונאר אלמדבח תסתוקד עליה: 3 וילבם אלאמאם קמיצא³
 מן עשר וסראויל עשר ילבם עלי בדנה וירפע ארמאד אלדי תאכל אלנאר
 אלצעידה עלי אלמדבח⁴ ויעירה לזק אלמדבח: 4 תם יסלף תיאבה
 וילבם תיאבא אכר ויכרז ארמאד אלי כארז אלעסכר אלי מוצע 25
 טאהר: 5 ואלנאר אלתי עלי אלמדבח תסתוקד פיה ולא תטפא

¹ אלז שחי המלות נמצאות בכ"י ו' ואינן לא בקי ולא בפ'.

² "לקרבנות" ר"ל בערך הכשבים המיוחדים לקרבנות. ואפשר שצ"ל ללקרבאן כמו בפסוק ויח וכו'.

³ "קרבן אשם הוא".

⁴ "בשוחפות" וכן תרגם אונקלוס ועיי' ג"כ רש"י.

⁵ "על דבר אחד" ר"ל איזה דבר שיהיה. וכן למטה בפסוק כ"ו.

⁶ "ביום אשר התורה על המאנו" עיין רשכ"ם.

⁷ ר"ל שהתורה היא שתונח העולה על המוקד וכו'.

⁸ "חלוק".

⁹ העתיק מלה במלה וענינה הבא מן האש אשר תאכל וכו'.

ה

1 ואִי אַנְסָאן אַכְטָא בַּאן סַמַע צוֹת חֶרֶג וְהוּ שְׂאֵהֶד אוּ רְאִי דְלֶךְ
 אוּ עֵלֶם בְּהַ וְלֶם יִכְבֵּר פֶּקֶד חֶמֶל וּזְרָה: 2 אוּ אַנְסָאן דְּנִי בְּשִׁי מִן
 אֲלֵאמֹר אֲלֵנְסָה אוּ בְנִבִּילָהּ וְחֵשׁ נִגְס אוּ בְנִבִּילָהּ בְּהִימָה נִגְסָה אוּ
 5 בְנִבִּילָהּ שִׁי מִן אֲלֵדְבִיב אֲלֵנְגֶם וְגֵאב דְּלֶךְ עֵנָה פֶּהוּ נִגְס וְאַתֶּם: 3 אוּ
 דְּנִי בְנִגְאָסָה אַנְסָאן בְּשִׁי מִן נִגְאָסְתָה מִמָּא סְבִילָה אֵן יִנְגֶם בְּהַא פִּנְאָב
 עֵנָה פֶּאֲתֶם וְהוּא עֵאֲלֶם בְּמָא פֶּעַל וְאַתֶּם¹: 4 אוּ אַנְסָאן חֵלְף בְּלֶפֶט
 שְׂפִתִיהָ לֵאסָאָה אוּ לֵאחְסָאן עֲלִי נְמִיעַ מָא לֶפֶט אֲלֵאנְסָאן בִּימִין וְגֵאב
 דְּלֶךְ עֵנָה תֶּם עֵלֶם בְּמָא פֶּעַל² וְאַתֶּם בּוֹאחְדָּה מִן הִדָּה: 5 פֶּאֲדָא אַתֶּם
 10 בּוֹאחְדָּה מִנְהַא תֶּם אַקֶּר בְּמָא אַכְטָא: 6 פְּלִיאַת בְּקֶרְבָּאנָה לֵלָה עֲלִי
 כְּטִיתָה אֲלֵדִי אַכְטָא אַנְתִּי מִן אֲלֵנְגֶם נִעְגָה אוּ שְׂאָה לְלִדְכוּהָ וּוִיסְתַּנְפֵּר
 עֵנָה אֲלֵאמָאם מִן כְּטִיתָה: 7 פֶּאֵן לֶם תִּנְל יִדָּה מִקְדָּאָר שְׂאָה פְּלִיאַת
 בְּקֶרְבָּאנָה עֲלִי מָא אַכְטָא שְׂפִנִינִן אוּ פֶּרְכִי חֵמָאם לֵלָה אַחְדֵּהמָא
 לְלִדְכוּהָ וְאַלְאֶכֶר לְלִצְעִידָה: 8 פֶּאֲדָא אַתִּי בְּהֵמָא אֲלִי אֲלֵאמָאם פְּלִיקֶרְבַּ
 15 אֲלֵדִי לְלִדְכוּהָ אֲוֵלָא וּפִצֵּל רֵאסָה מִמָּא יִלִּי קֶפֶאָה³ וְלֵא יִפְרוּ: 9 וּיִנְצַח
 מִן דֶּם אֲלֵדְכוּהָ עֲלִי חֵאִיט אֲלֵמִדְבַּח וְאַלְפֶּאצֵּל מִן אֲלֵדֶם יִמְצִלִי עֲלִי
 אַסָּאם אֲלֵמִדְבַּח לֵאנְהַא דְכוּהָ: 10 וְאַלְתָּאנִי יַעֲמֵלָה צִעִידָה כְּאַלְסִירָה
 וּוִיסְתַּנְפֵּר עֵנָה אֲלֵאמָאם עֵן כְּטִיתָה אֲלֵתִי אַכְטָא וּיִגְפֵר לָהּ: 11 וְאֵן לֶם
 תִּנְל יִדָּה תִּמֵן שְׂפִנִינִן אוּ פֶּרְכִי חֵמָאם פְּלִיאַת בְּקֶרְבָּאנָה עֲלִי מָא אַכְטָא
 20 עֶשֶׂר אֲלוֹיבֵהּ סְמִיד לְלִדְכוּהָ וְלֵא יַעֲבֵ עֲלִיהָ דֵּהנָא וְלֵא יַעֲלֵ עֲלִיהָ
 לְבָאנָא לֵאנְהַא דְכוּהָ: 12 פֶּאֲדָא אַתִּי בְּהַא אֲלִי אֲלֵאמָאם וְקִבֵּץ אֲלֵאמָאם
 מִנְהַא מְלוּ קִבְצָתָה פּוּחָהָ פִּקְתֵּרָה עֲלִי אֲלֵמִדְבַּח מַע קֶרָאבִין אֲלֵלָה
 כְּדָאךְ תְּצִיר דְכוּהָ: 13 וּוִיסְתַּנְפֵּר עֵנָה אֲלֵאמָאם עֵן כְּטִיתָה אֲלֵתִי אַכְטָא
 בּוֹאחְדָּה מִן הִדָּה וּיִגְפֵר לָהּ וְתִצִיר לְלֵאמָאם כְּסֵאִיר אֲלֵהָאדִיא⁴: 14 תֶּם
 25 כֵּלֶם אֲלֵלָה מוֹסִי תְּכִלִּימָא: 15 אִי אַנְסָאן נִכְתָּ נִכְתָּא וְאַכְטָא בְּסָהוּ
 בְּשִׁי מִן אַקְדָּאם אֲלֵלָה פְּלִיאַת בְּקֶרְבָּאנָה לֵלָה כְּבִשָּׂא צַחִיָּא מִן אֲלֵנְגֶם

¹ „ונעלם ממנו ואשם (ר"ל שנעלמה ממנו הטומאה) והוא ידע מה שעשה ואשם”

בכ"י י' ובפ': חסרה מלת ואשם השנית והיא אך למותר.

² „ואחר זה ידע מה שעשה”.

³ „מוצד אחורי הצואר”.

⁴ „והגשאר מן הדם מכבשחו (מלשון כובש את בית השחיטה) ובכ"י י': ימצי כשו

למעלה א' פ"ו.

⁵ „בכל המנחות”.

18 ומנה יצב עלי ארכאן אלמדבח אלדי בין ידי אללה אלדי פי כבא אלמחצר ובאקיה יצבה ענד אסאם מדבח אלצעידה אלדי פי באב כבא אלמחצר: 19 וגמיע שחמה ירפעה מנה ויקתר עלי אלמדבח: 20 ויעמל בה־כמא עמל בתור דכוה אלמאם¹ כדאך יעמל בה ויסתגפר ענהם ויגפר להם: 21 ויכרז אלתור כארז אלעסכר פחרקה כמא אחרק⁵ אלתור אלואל הו דכוה אלגוק: 22 אן אכטא שריף פיעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל בסהו פאתם: 23 תם² עלם בכטיתה אלתי אכטאהא פליאת בקרבאנה עתודא מן אלמאעז דברא צחיחא: 24 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה פי מוצע ידבחה אלצעידה בין ידי אללה כדלך מא יכון דכוה³: 25 ויאכד אלמאם מן דם אלדכוה באצבעה ויגעלה עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר דמה יצבה ענד אסאסה: 26 וגמיע שחמה יקתרה עלי אלמדבח כשחם דבחה אלסלאמה ויסתגפר ענה אלמאם מן כטיתה פיגפר לה: 27 ואן אכטא אנסאן מן עואם אלבלד שהוא פעמל ואחדה מן פראיץ אללה אלתי לא תעמל פאתם: 28 תם ערף בכטיתה אלתי אכטא פליאת בקרבאנה מן אלמאעז צחיחה¹⁵ אנתי עלי כטיתה אלתי אכטא: 29 ויסנד ידה עלי ראסהא וידבחהא פי מוצע אלצעידה: 30 ויאכד אלמאם מן דמהא באצבעה ויגעל עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאם אלמדבח: 31 וגמיע שחמהא ינועה כמא ינוע שחם אלמאעז¹ מן דבחה אלסלאמה ויקתרה אלמאם עלי אלמדבח מקבול מרצי ללה⁴ ויסתגפר לה²⁰ אלמאם פיגפר לה: 32 ואן הו גא בקרבאנה מן אלצאן ללדכוה פליאת בהא אנתי צחיחה: 33 ויסנד ידה עלי ראסהא וידבחהא ללדכוה פי מוצע אלצעידה: 34 ויאכד אלמאם מן דמהא באצבעה ויגעל עלי ארכאן מדבח אלצעידה וסאיר דמהא יצבה ענד אסאסה: 35 וגמיע שחמהא ינועה כמא ינוע שחם אלצאן מן דבחה אלסלאמה²⁵ ויקתרה אלמאם עלי אלמדבחה עלי קראבין אללה⁴ ויסתגפר ענה אלמאם ען כטיתה אלדי אכטא פיגפר לה:

¹ «בפר החטאת של הכהן (חמשת) עיני רשׁי».

² «ואחר זה עיני רשׁי ובשרשים לאבן גנאה שרש או. וכן בפסוק כ"ח».

³ «ובזה יהיה חטאת».

⁴ «חלב העז עיני רשׁי».

⁵ בקי ובפי: עלי קראבין אללה = על אשי ד' כמו בפסוק ל"ה».

⁶ «כפי קרבנות ד'».

14 ויקָרַב מִנֶּה קִרְבָּנָה קִרְבָּאנָה לֵלֵה אֶלְתֵּרֵב אֶלְמַנְטֵי אֶלְגֹּן וּסְאִיר
 אֶלְשַׁחַם אֶלְדֵי עֵלֵי אֶלְגֹּן: 15 וְאֶלְכִלִיתִין וְאֶלְשַׁחַם אֶלְדֵי עֵלֵיהֶמָּא אֶלְדֵי
 עֵלֵי אֶלְאֶחְשָׁא וּזְיָאדָהּ אֶלְכִבֵּד מֵע אֶלְכִלֵי יִנְזַעְהָ: 16 וּיִקְתָּרֵהָ קִרְבָּאנָה
 מִחֶרְקָא מִרְצִיא מִקְבֹּלָא כֹּל שַׁחַם כְּדֶאֱךָ לֵלֵה¹: 17 רֶסֶם אֶלְדֵהֶר עֵלֵי
 5 מֶרְ אֶזְיָאֶלְכֶם פִּי גְמִיעַ מִסְאֶכְנֶכֶם כֹּל שַׁחַם וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּהֶמָּא:

ד

1 תָּם כֹּלֶם אֶלְלֵה מוֹסֵי תְכִלִּימָא: 2 מֶר בְּנֵי אֶסְרָאִיל קָאִילָא אִי
 אֶנְסָאן אֶכְטָא בִסְהוּ פִי שִׁי מִן פְּרָאִיץ אֶלְלֵה אֶלְתֵי לֹא תַעֲמַל פֶּעֲמַל
 וְאַחַדָּהּ מִנֶּהן: 3 אֶן אֶכְטָא אֶלְאֶמָּא אֶלְמַמְסוּחַ עֵלֵי סְבִיל כְּמָא אֶלְנָאֶס²
 10 פְּלִיקָרֵב עֵלֵי כְטִיתָה אֶלְתֵי אֶכְטָאֶהָ רֵתָא מִן אֶלְבִקֵּךְ צַחִיחָא לֵלֵה
 לְדִכּוּוֹ: 4 וּיָאֵת בְּאַלְרֵת אֶלִי בָאֵב כְּבָא אֶלְמַחְצֵר בִּין יְדֵי אֶלְלֵה וּיִסְנֵד
 יְדֵה עֵלֵי רֵאסָה וּיְדַבְּחָה בִּין יְדֵי אֶלְלֵה: 5 וּיֹאכֵד אֶלְאֶמָּא אֶלְמַמְסוּחַ
 מִן דְּמָה פִידְכֵּלָה אֶלִי כְבָא אֶלְמַחְצֵר: 6 וּיִגְמַס אֶצְבַּעָה פִיה וּיִנְצַח מִנֶּה
 סְבַע מִרְאָר בִּין יְדֵי אֶלְלֵה קְבָאֶלָּה סִגְף אֶלְקֶדֶם: 7 תָּם יַצַּע מִן אֶלְדֵם
 15 עֵלֵי אֶרְכָּאן מְדַבַּח בְּכוֹר אֶלְאֶצְמָאֵג אֶלְדֵי בִּין יְדֵי אֶלְלֵה פִי כְבָא אֶלְמַחְצֵר
 וּבֹאקִי אֶלְדֵם יַצְבָּה עֵנֵד אֶסָאֵם מְדַבַּח אֶלְצַעִידָהּ אֶלְדֵי עֵלֵי בָאֵב כְּבָא
 אֶלְמַחְצֵר: 8 וְגְמִיעַ שַׁחַם אֶלְרֵת אֶלְדִּכּוּוֹ יִנְזַעְהָ מִנֶּה אֶלְתֵּרֵב אֶלְמַנְטֵי
 אֶלְגֹּן וּסְאִיר אֶלְשַׁחַם אֶלְדֵי עֵלֵי אֶלְגֹּן: 9 וְאֶלְכִלִיתִין וְאֶלְשַׁחַם אֶלְדֵי
 עֵלֵיהֶמָּא אֶלְדֵי עֵלֵי אֶלְאֶחְשָׁא וּזְיָאדָהּ אֶלְכִבֵּד מֵע אֶלְכִלֵי יִנְזַעְהָ:
 20 10 כְּמָא יִרְפַּע מִן תּוֹר דְּבַח אֶלְסִלָּאֶמָּה וּיִקְתָּרֵהָ אֶלְאֶמָּא עֵלֵי מְדַבְּחָה
 אֶלְצַעִידָהּ: 11 וְגִלְד אֶלְתוֹר וְגְמִיעַ לַחֲמָה מֵע רֵאסָה וְאֶכְאֶרְעָה וּבִטְנָה
 וּפְרֵתָה: 12 וּיִזְרַג גְּמִיעַ דְּלֶךְ כְּאֶרְג אֶלְעַסְכֵּר אֶלִי מוֹצַע טָאֶהֶר אֶלִי
 מִטְרַח אֶלְרִמָּאֵד וּיְחֶרְקָה מֵע חֶטֶב בְּאֶלְנָאֵר עֵלֵי מִטְרַח אֶלְרִמָּאֵד יְחֶרְקָה:
 13 פֶּאֶן אֶכְטָא גְּמִיעַ מִן גְּמִיעַ אֶסְרָאִיל³ וְגָאֵב אֶמֶר מִן עֵינִן אֶלְגֹּן
 25 פִּיעַמַל וְאַחַדָּהּ מִן פְּרָאִיץ אֶלְלֵה אֶלְתֵי לֹא תַעֲמַל פֶּאֶתְמוֹ: 14 תָּם
 עֶרְפַת אֶלְכְטִיָּהּ אֶלְתֵי אֶכְטָאֹהָא פְּלִיקָרֵב אֶלְגֹּן רֵתָא מִן אֶלְבִקֵּךְ
 לְדִכּוּוֹ וּיָאֵת בַּה בִּין יְדֵי כְבָא אֶלְמַחְצֵר: 15 וּיִסְנֵד שׁוּיָךְ אֶלְגְּמַע
 אִידִיהֶם עֵלֵי רֵאֶם אֶלְרֵת בִּין יְדֵי אֶלְלֵה וּיְדַבְּחָה אֶלְרֵת בִּין יְדֵי אֶלְלֵה:
 16 וּיְדַבֵּל אֶלְאֶמָּא אֶלְמַמְסוּחַ מִן דְּמָה אֶלִי כְבָא אֶלְמַחְצֵר: 17 וּיִגְמַס
 80 אֶצְבַּעָה פִיה וּיִנְצַח מִנֶּה סְבַע מִרְאָת בִּין יְדֵי אֶלְלֵה קְבָאֶלָּה אֶלְסִגְף:

¹ נראה שכונתו: ולפי זה כל החלב הוא לגבוה ואסור לאדם. ועיין ראב"ע.

² ר' בחיי: לפי מנהג העם דרכם שחם אנשים. עיין ראב"ע.

³ ואם חסא קהל אחד מכל ישראל ובכ"ו: ואן סהא גמיע אל אסראיל = ואם ישנה כל עדה ישראל.

במלח ולא תעטל אלמלה פאנה עהד רבך מן הדיתך¹ ומע סאיר קראכינך פקרב מלחא: 14 ואן קרבת הדיה בכור ללה פפריכא מקלו באלנאר גרישא מן אלהדף² קרבהא: 15 ואנעל עליהא דהנא וציר עליהא לבאנא כדאך היא הדיה: 16 ויקתר אלמאם פוחהא מן גרישהא ודהנהא מע נמיע לבאנהא קרבאנא ללה: 5

ג

1 ואן כאן קרבאנה דבח סלאמה מן אלבקר דכרא או אנתי פליקרבה צחיהא בין ידי אללה: 2 ויסנד ידה עלי ראם קרבאנה וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירשו בנו הרון אלימה אלדס עלי אלמדבח מסתדירא: 3 ויקרב מן דבח אלסלאמה קרבאנא ללה אלתרב 10 אלמגטי אלנוף וסאיר אלשחם³ אלדי עלי אלנוף: 4 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה אלכבד מע אלכלי ינועהא: 5 ויקתר דלך אלמאם עלי אלמדבח⁴ קרבאן מקבול מרצי ללה: 6 ואן כאן קרבאנה מן אלגנס דבח סלאמה ללה דכרא או אנתי פצחיהא יקרבה: 7 פאן כאן קרבאנה מן אלצאן⁵ פליקרמה בין ידי 15 אללה: 8 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה ענד באב כבא אלמחצר וירשו בנו הרון דמה עלי אלמדבח מסתדירא: 9 ויקרב מנה קרבאנא ללה שחמה ואלאליה⁶ צחיהא יקלעהא אמאם אלעצאן אלשחם אלמגטי אלנוף וסאיר אלשחם אלדי עליה: 10 ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא אלדי עלי אלאחשא וזיאדה אלכבד מע אלכלי ינועהא: 11 פיקתר דלך 20 אלמאם עלי אלמדבח קרבאן מחרק⁷ ללה: 12 ואן כאן קרבאנה מן אלמאעז פליקרבה בין ידי אללה: 13 ויסנד ידה עלי ראסה וידבחה בין ידי כבא אלמחצר וירשו בנו הרון דמה עלי אלמדבח מסתדירא:

¹ לא תשכית המלח מן מנחתך מפני שהוא ברית אלהיך.

² לא מצאתי המלה הזאת באוצר השרשים, ונראה שענינה תבואה לחה ומלאה עם קליפתה.

³ הוא השומן המחובר לבשר ומלת תרב נופלת לפעמים על החלב הנפרד מן הכשר.

⁴ וכן הנוסחא ג"כ בפי ולפי לא העתיק מלות על העלה אשר על העצים אשר על האש אבל בכ"ו: עלי אלעעודה אלדי עלי אלהמב אלתי עלי אלנאר. ובאמת לפי פשוטו של מקרא המלות האלו מיותרות וצריכות להדרש. עיין רש"י.

⁵ בכ"ו: מן אלחמל ושנוי הנוסחאות הזה נמצא הרבה פעמים.

⁶ חלבו והאליה עיין ראב"ע שחביא הדעת הזאת בשם הגאון וחשיג עליו. ותרגם כאן יסירנה במלת יקלעהא = יעקרו בחוקה ר"ל שיסירו באופן שיוסר עם העצה חלב רב שהוא מחובר בה בצד הפנימי ועיין ר"י בחיי קמ"ג ג.

⁷ "קרבן נשרף".

אלשפאנן או מן פראך אלחמאם: 15 ויקדמה אלאמאם אלי אלמדבח ויפצל⁽¹⁾ ראסה תם יקתרה עלי אלמדבח וימצי⁽²⁾ דמה עלי האיט אלמדבח: 16 וינוע הוצלתה מע קאנסתה⁽³⁾ ויטרחא לוק אלמדבח שרקא מוצע אלרמאד: 17 ויפצלה מן אנגחתה ולא יפרוה תם יקתרה 5 אלאמאם עלי אלמדבח עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר הי צעידה קרבאן מרצי ללה:

ב

1 ואי אנסאן קרב קרבאן הדיה ללה וכאן וקרבאנה סמידא⁽⁴⁾ פליצב עליה דהנא וינעל עליה לבאנא: 2 ויאת בהא אלי בעץ בני 10 הרון אלאימה ויקבץ מנהא מלו קבצתה מן סמידהא ומן דהנהא מע גמיע לבאנהא ויקתר פוחהא דלך⁽⁵⁾ עלי אלמדבח קרבאן מקבול מרצי ללה: 3 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן זואין אלאקדאם מן קראבין אללה: 4 ואן קרבת הדיה מן כבו אלתנור פלתכן גראדק סמיד פטיר מלתות⁽⁶⁾ בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן: 5 ואן כאן קרבאנך הדיה 15 עלי אלטאבק פלתכן פטירא מן סמיד מלתות בדהן: 6 ואתרדהא תרדה ועב עליהא דהנא בדלך תכון הדיה⁽⁷⁾: 7 ואן כאן קרבאנך הדיה מן צנעה אלטנניר⁽⁸⁾ פלתעמל סמיד בדהן: 8 פלתאת באלהדיה אלתי קד עמלת מן אחדי הדה⁽⁹⁾ ללה ויקדמהא אלי אלאמאם יקדמהא אלי אלמדבח: 9 וירפע מנהא פוחהא ויקתרה עלי אלמדבח קרבאן 20 מקבול מרצי ללה: 10 ואלפאצל מנהא להרון ובניה מן זואין אלאקדאם מן קראבין אללה: 11 גמיע אלהדאוי אלתי תקרבונהא ללה לא תעמל כמירא לאן כל כמיר וכל עסל לא תקרבו מנהמא קרבאנא מחרקא⁽¹⁰⁾ ללה: 12 לכן קרבאנא אולא תקרבונהמא ללה ואלי אלמדבח לא יצעדא לקבול מרצי: 13 וגמיע קרבאן הדאויך אמלחהא

(1) «יפירד» ועיין אבן גנאח שרש טלך.

(2) העתיק ונמצא במלה ערבית הדומה לו וענינו שיכבוש את בית המליקה כדי שירד חרם על קיר המזבח.

(3) «עם הקורקבן» חה דעת אבא יוסי בן חנן בספרא. ועיין שרשים לאבן גנאח שרש נצה.

(4) «ואם היה קרבנו סלח».

(5) ר"ל הריח הזה הנודף מן קמץ הסלת והשמן עם כל הלבונה וכן נמצא בתושע י"ד ח': וזכרו כיון לבגון ושם פ"י מכלול יוסי: ענינו ריח וקבול הדבר ברצון כמו אזכרתה לך.

(6) «בזה תהיה מנחה» וכן למטה פ' ט"ו.

(7) עיין אבן גנאח שרש רחש.

(8) «מאחת מאלה» ר"ל משלשת מיני המנחה.

(9) «קרבן הנשרף באש» והוסיף הנשרף באש להוציא את שתי הלחם של עצרת

הבאות מן השאור ואת הבכורים הבאים מן הדבש.

ספר ויקרא

1 תם דעא אללה במוסי פכאטבה אללה מן זבא אלמחצר
קאילא: 2 כלם בני אסראיל קאילא אי אנסאן קרב מנכם קרבאנא
ללה מן אלבהאים פמן אלגנם ואלבקר תקרבוה: 3 אן כאן קרבאנה
צעידה מן אלבקר זכרא צחיחא יקרבה וליקדמה אלי באב זבא 5
אלמחצר עלי מא ורצעי ענה בין ידי אללה: 4 ויסנדידה עלי ראסה
ורצעי ענה ויגפר לה: 5 וידבחה אלת בין ידי אללה וליקדם בנו הרון
אלאימה אדם וירשה ענד אלמדבה מסתדירא אלדי ענד באב זבא
אלמחצר: 6 ויסלך אלצעידה ויעצהא אעצאא: 7 וישעל 8 בנו הרון
אלאמאם נארא עלי אלמדבה וינצדו עליהא חטבא: 8 וינצד בנו הרון 10
אלאמאם אלאעצא ואלראם ואלקצבה 9 עלי אלחטב אלדי עלי אלנאר
אלתי עלי אלמדבה: 9 וגופה ואכארעה יגסלהא באלמא ויקתר
אלאמאם אלכל עלי אלמדבה צעידה הי קרבאן מקבול מרצעי ללה: 10
ואן כאן קרבאנה מן אלגנם מן אלצאן או מן אלמאעו צעידה
פליקרבה זכרא צחיחא: 11 וידבחה אלי גאנב אלמדבה שמאליא בין 15
ידי אללה וירש בנו הרון אלאימה דמה עלי אלמדבה מסתדירא:
12 ויעצה אעצאא וראסה וקעבתה וינצדהא אלאמאם עלי אלחטב
אלדי עלי אלנאר אלתי עלי אלמדבה: 13 ואלגוף ואלאכארע יגסלהא
באלמא ויקדם אלאמאם אלכל ויקתרה עלי אלמדבה צעידה קרבאן
מרצעי ללה: 14 ואן כאן קרבאנה צעידה ללה מן אלטאיר פליקרבה מן 20

(1) פ: מרצויא ענד אללה. והענין אחד ר"ל באופן שיהיה הקרבן לרצון לפני ד'. וזה
ג"כ דעת רש"י נגד דעת סזרא.

(2) השתמש בלשון יחיד ואפשר שענינו אחד מן בני אהרון ועיין למטה ב' א' שחרגם
בני אהרן אחד מכני אהרן.

(3) „ויבערו“ עיין מה שהביא רבינו בחיי קמ"א עמוד ג' בשם הגאון.

(4) עיין שרשים לאבן גנאה שרש פדר: ירצה בו הראה הלב והכבד.

(5) „לעלה שהוא קרבן מקבל ומרוצה לפני ד'“ ובמקומות אחרות הגאון תרגם ריח
נחוח במלת מרוצה לבד.

אלמחצר ואגסלהם באלמא: 13 ואלבם הרון תיאב אלקדם ואמסחה וקדם
 ליאם לי: 14 וקדם בניה ואלבסהם תואניא: 15 ואמסחהם כמא מסחת
 אבאהם ליאמו לי ויכון מסחהם דאך להם אמאמה אלהר לאגיאלהם:
 16 וצנע מוסי כגמיע מא אמרה אללה בה: 17 פלמא כאן פי אלשהר
 5 אלאל מן אלסנה אלתאניה פי אליום אלאל מנה נצב אלמסכן:
 18 פאל מא נצבה מוסי וצע¹ קואעדה ורכב עליה תכאתנה וצע
 פיה אמאהנה ואוקף עמדה: 19 תם בסט אלכבא עליה וציר אלגשא
 עליה מן פוק כמא אמרה אללה: 20 תם אכד אלשהאדה פוצעהא פי
 אלצנדוק וצעל עליה אלהוק וצעל עליה אלגשא מן פוק: 21 תם
 10 אדכלה אלי אלמסכן ועלק אלסנה אלמסתור פסתרה עליה כמא אמרה
 אללה: 22 תם געל אלמאידה פי כבא אלמחצר פי גאנב אלמסכן
 אלשמאלי כארג אלסנה: 23 וצעף עליהא צפי² כבו בין ידי אללה כמא
 אמרה אללה: 24 תם ציר אלמנארה פי כבא אלמחצר חדא אלמאידה
 פי גאנב אלמסכן אלגנובי: 25 ואסרג אלסרג בין ידי אללה כמא
 15 אמרה אללה: 26 תם ציר אלמדבח אלהב פי כבא אלמחצר בין ידי
 ידי אלסנה: 27 ובכר עליה מן בכור אלצמוג כמא אמרה אללה: 28 תם
 עלק סתר אלבאב עלי אלמסכן: 29 וציר מדבח אלקראבין עלי באב
 כבא אלמחצר וקרב עליה אלצעידה ואלהדיה כמא אמרה אללה:
 30 תם ציר אלהויץ בין כבא אלמחצר ואלמדבח וצעל פיה מאא לגסל:
 31 פונסל מנה מוסי והרון ובנוה אידיהם וארגלהם: 32 פי דכולהם
 20 אלי כבא אלמחצר ופי תקדמהם אלי אלמדבח ינסלוהא כמא אמרה
 אללה: 33 תם צרב אלצראדק חואלי אלמסכן ואלמדבח ועלק סתר באבה
 פאכמל מוסי גמיע אלצנעה: 34 תם גטא אלגמאם כבא אלמחצר
 ונור אללה מלא אלמסכן: 35 ולם יטק מוסי אן ידכל אלי כבא
 25 אלמחצר ממא סכן עליה אלגמאם ונור אללה מלא אלמסכן: 36 וכאן
 אלגמאם אדא ארתפע ען אלמסכן ירחל בנו אסראיל אלי גמיע
 מראחלהם: 37 ואן לם ירתפע לם ירחלו אלי יום אערתפאעה: 38 לאן
 גמאמא מן ענד אללה עלי אלמסכן נהארא ונאר תכון פיה לילא בחצרה
 בני אסראיל פי גמיע מראחלהם:

¹ "והדבר הראשון אשר הקים משה."

² "עיון למעלה הערתנו פסוק ד'."

וזה כאלין וכתבו עליה כתאבה כנקש אלכאתם קדסא ללה: 31 ונעלו
 עליה אלסמאנגון לינעל עלי אלעמאמה מן פוקי¹ כמא קאל אללה
 למוסי: 32 פכמל גמיע עמל אלמסכן כבא אלמחצר ולמא צנע בנו
 אסראיל כגמיע מא אמר אללה מוסי: 33 אתו² באלמסכן אלי מוסי
 ואלכבא וגמיע אניתה שטטה ותכאתנה ואמהאנה ועמדה וקואעדה: 34
 34 ואלגמא אלגלוד אלכבאש אלדדים ואלגמא אלגלוד אלדארש ואלסנף
 אלססור³: 35 וענדוק אלשהאדה ודהוקה וגשאה: 36 ואלמאידה
 וגמיע אניתהא ואלכבו אלמוינה: 37 ואלמנארה אלכאלצה וסרנהא
 סרג אלנצוד וגמיע אניתהא ודהן אלצאה: 38 ואלמדבח אלדהב
 ודהן אלמסח וככור אלצמוג וסתר כאב אלכבא: 39 ואלמדבח אלנחאס
 ואלסרד אלנחאס אלדי לה ודהוקה וגמיע אניתה ואלחוץ ומקעדה:
 40 וקלוע אלצראדק ועמדה וקואעדה וסתר באבה ואמנאבה ואותאדה
 וסאיר אניה עמל אלמסכן לכבא אלמחצר: 41 ותיאב אלושי ללכדמה פי
 אלקדם ותיאב אלקדם להרון אלמאס ותיאב בניה ללאמאמה: 42 כגמיע
 מא אמר אללה בה מוסי כדאך צנעו בנו אסראיל גמיע אלעמל: 43
 43 פלמא ראי מוסי גמיע אלצנעה פאדא בהם צנעוהא כמא אמר אללה
 בארך עליהם מוסי:

מ

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 פי אלשהר אלאלול פי אל
 יום מנה אנצב מסכן כבא אלמחצר: 3 וציר פיה צנדוק אלשהאדה²⁰
 ואסתר עליה אלסנף: 4 תם אדכל אלמאידה ועף צפיהא¹ תם אדכל
 אלמנארה ואסרג סרנהא: 5 תם אנעל מדבח אלדהב ללככור בין ידי
 צנדוק אלשהאדה וציר אלסתר לכאב אלמסכן: 6 ואנעל מדבח
 אלקראבין³ בין ידי כבא אלמחצר: 7 תם אנעל אלחוץ בין כבא אלמחצר
 ואלמדבח ואנעל פיה מאא: 8 תם אצרב אלצראדק מסתדירא ועלק²⁵
 סתר באבה: 9 תם כד מן דהן אלמסח ואמסח אלמסכן וגמיע מא
 פיה וקדסה וגמיע אניתה פיעיר קדסא: 10 ואמסח איצא מדבח אלצעידה
 וגמיע אניתה וקדסה פיעיר מן כואץ אלאקדאס: 11 ואמסח איצא
 אלחוץ ומקעדה וקדסהמא: 12 וקדם הרון ובניה אלי כאב כבא

¹ כ"י י: פוק אלגבהה = למעלה מן המצח.

² "וכאשר עשו בני ישראל וכו' הביאוי".

³ ק': אלסתר עיון למעלה ל"ה י"ב.

⁴ ר"ל שתי מערכות של לחם הפנים.

⁵ "ונחת את מזבח הקרבנות לפני אהל מועד" ולא העתיק פתח משכן.

עליהמא כנקש אלכאתם אסמא בני אסראיל: 7 וצירוהמא פי גיבי אלצדרה חגרי דכר לבני אסראיל כמא אמר אללה מוסי: 8 וצנע אלבדנה צנעה האדק כצנעה אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משזור: 9 וכאנת אד צנעוהא מרבעה מטויה⁽¹⁾ שבר טולהא ושבר ערצהא: 10 ונטמו פיהא ארבעה סטור חגארה גוהר אלסטור אלאל יאקות אחמר וזמרד ואצפר: 11 ואלסטור אלתאני בחלי ומהא וברהמאן: 12 ואלסטור אלתאלת גזע וסבג ופירוונ: 13 ואלסטור אלראבע אלזרק ובלור ויסף ויחוט בהא עיון דהב פי נטאמהא: 14 ועלי אלחגארה אסמא בני אסראיל לאנהא אלנתא עשר כאזא אסמאיהם כנקש אלכאתם אסם כל ואחד כדאך עלי חגרה לאתני עשר סבמא⁽²⁾: 15 וצנעו פי אלבדנה סלסלתין מעתדלתין צנעה אלצפר מן דהב כאלין: 16 וצנעו עיון אלדהב פגעלו אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 17 ועלקו אלצפירתין אלדהב פי אלחלקתין פי טרפי אלבדנה: 18 וטרפי אלצפירתין אלאכרתין⁽³⁾ עלקוהמא פי אלעיון אלתי געלוהא עלי גיבי אלצדרה מן מקדמהא: 19 וצנעו איצא חלקתין מן דהב פצירוהמא פי חאשיתהא אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאכל: 20 וצנעו איצא חלקתין מן דהב פגעלוהמא באזא גיבי אלצדרה מן אספל מן מקדמהא אמאם תאליפהא פוק שפשגהא: 21 וחבכו אלבדנה מן חלקהא אלי חלק אלצדרה בסלך אסמאנגון לתכון פוק שפשגהא ולא יזול ענהא כמא אמר אללה מוסי: 22 וצנע ממטר אלצדרה צנעה האך גמלתה מן אסמאנגון: 23 וראסה פי וסטה כפס אלדרע וחאשיה תחוט בפיה לילה יתכרך: 24 וצנעו פי דילה רמאמין⁽⁴⁾ מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו משזור: 25 וצנעו גלאגיל מן דהב כאלין וגעלו אלגלאגיל פי מא בין אלרמאמין פי דיל אלממטר מסתדירא: 26 גלגל ורמאנה גלגל ורמאנה פי דילה מסתדירא ליכדם כמא אמר אללה מוסי: 27 וצנעו אלתואניא מן עשר צנעה האך להרון ולבניה: 28 ואלעמאמה מן עשר ואלקלאנס אלפאכרה מן עשר ואלסראויל מן עשר משזור: 29 ואלזנאר מן עשר משזור ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו צנעה ראקם כמא אמר אללה מוסי: 30 וצנעו עצאבה תאג אלקדם מן

(1) והיה ארכו זרת ורחבו זרת מפני שעשוהו רבוע כפול. נ"א: מרבעה מצאעפה צנעו אלבדנה.

(2) ועל האבנים שמות בני ישראל לפי שהן שתיים עשרה כנגד שמותם כפתוחי חותם שם כל אחד היה כן על אבן לשנים עשר שבט ועיון למעלה כ"ח כ"א.

(3) האחרות.

(4) נ"א: גנבלאת.

עד באמר מוסי וחמל אליוואניין עלי יד איתמר בן הרון אלאמאם⁽¹⁾:
 22 אלדי צנעה בצלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה עלי גמיע מא
 אמר אללה בה מוסי: 23 ומעה אהליאב בן אחיסמך מן סבט דן אסתאד
 חאדק וראקס פי אלאסמאנגון ואלארנאון וצבג קרמו ואלעשר: 24 אמא
 5 כל אלהב אלדי עמל פי אלצנאעה לגמיע צנאיע אלקדם פכאן גמלה
 דהב אלרפיעה תסע ועשרין בדרה וסבע מאיה ותלתין מתקאלא במתקאל
 אלקדם: 25 ואמא אלפצה פכאן מא הצל מן מעדודי⁽²⁾ אלגמאעה מאיה
 בדרה ואלף וסבע מאיה וכמסה וסבעין מתקאלא במתקאל אלקדם:
 26 מן שקף לכל גממה וזנאה נצף מתקאל במתקאל אלקדם מן כל מן
 גאו עליה אלעדד מן אבן עשרין סנה פצאעדא לסת מאיה אלף ותלתה
 10 אלף וכמס מאיה וכמסין: 27 פכאן מן אלמאיה בדרה אלורק מא יצאג
 מנהא קואעד אלקדם וקואעד אלסגף ודלך מאיה קאעדה מן מאיה
 בדרה כל קאעדה מן בדרה: 28 ואלאלף ואלסבע מאיה ואלכמסה
 ואלסבעין מתקאלא צנע מנהא זראפין אלעמדה וגשא רווסהא
 15 וטלאהא: 29 ואמא נחאס אלעול פבלג סבעין קנטארא ואלפין וארבע
 מאיה מתקאלא: 30 פצנע מנה קואעד באב כבא אלמחצר ומדבח
 אלנחאס וסרד אלנחאס אלדי לה וגמיע אניתה: 31 וקואעד אלצרארק
 מסתדירא וקואעד באבה וגמיע אותאד אלמסכן ואותאד אלצראדק
 20 מסתדירא:

לט

1 ומן אלאסמנגון ואלארנאון ואלצבג קרמו צנעו תיאב ושי ללכדמה
 פי אלקדם וצנעו תיאב אלקדם אלדי להרון כמא אמר אללה מוסי:
 2 וצנע אלצדרה מן דהב ואסמנגון וארנאון וצבג קרמו ועשר משזור:
 3 ודלך⁽³⁾ באן ארקו צפאיה אלהב תם קצוהא סלובא וגזולה מע
 25 אלאסמנגון ואלארנאון וצבג אלקרמו ואלעשר צנעה חאדק: 4 וצנעו
 לה גיבין מליטין⁽⁴⁾ כאטוהמא פי טרפיה: 5 ושפשיג⁽⁵⁾ אלדי עליה מתלה
 בצנעתה מן דהב ואסמאנגון וארנאון וצבג קרמו ועשר משזור כמא
 אמר אללה מוסי: 6 וצנעו חגרי אלבלור יחיט בהמא עיון אלהב מנקוש

(1) נ"א: כרמה ובכ"ו י אלדי יחמלה וכפ': וחמלה אלי. והענין אחד הוא ר"ל וזה מנין הכלים אשר באו אל חמשכן וכמו על פי משה ואשר ינשאו על ידי הלויים בקודת איתמר.

(2) וסכום הכסף הבא ממנין העדה.

(3) וזה ר"ל שמו בן הזחב עם התכלת וכו'.

(4) נ"א: מעתדליון.

(5) נ"א: ושפשיג סראויל.

כשב אלסנט וגשאהא בדהב: 29 וצנע דהן אלמסה מקדסא ובכור
אלצמוג מטרהא צנעה עמאר:

לח

1 וצנע מדבח אלצעידה מן כשב אלסנט טולה כמס אדרע
5 וערצה כמס אדרע מרבעא וסמכה תלת אדרע: 2 וצנע ארכאנה
פי ארבע זואיאה מנה כאנת ארכאנה וגשאה בנחאס: 3 וצנע גמיע
אניתה אלצנאן ואלמגארף ואלכראניב ואלמנאשל ואלמגאמר גמיע
דלך מן נחאס: 4 וצנע ללמדבח סרדא עלי צנעה שבכה מן נחאס דון
שרגכה מן אספל אלי נצפה: 5 וצאג ארבע חלק פי אלארבעה אטראף
10 לסרד אלנחאס מכאנא ללדהוק: 6 וצנע אלדהוק מן כשב אלסנט
וגשאהא בנחאס: 7 ואדכלהא פי אלחלק עלי גאנבי אלמדבח ליחמל
בהא אלואחא מגופה צנעה: 8 וצנע אלהויץ ומקעדה מן נחאס מן
מראיא אלנסא אלמתגישאת¹ אלי באב כבא אלמחצר: 9 וצנע צראדק
אלמסכן מן גהה מהב אלגנוב קלוע אלצראדק מן עשר משזור מאיה
15 דראעא: 10 ועמדהא עשרון וקואעדהא עשרון מן נחאס וזרפין אלעמד
וטלאהא פצה: 11 ומן גהה אלשמאל מאיה דראעא ועמדהא עשרון
וקואעדהא עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצה: 12 ומן
גהה אלגרב קלוע טולהא כמסון דראעא ועמדהא עשרה וקואעדהא
עשר וזראפין אלעמד וטלאהא פצה: 13 ומן גהה אלשרק כמסון
20 דראעא: 14 מנהא קלוע כמס עשרה דראעא ללכס ועמדהא תלאתה
וקואעדהא תלת: 15 וללכס אלתאני פיציר² ימנה ויסרה לבאב
אלצראדק קלוע טולהא כמסה עשר דראעא ועמדהא תלתה וקואעדהא
תלת: 16 וגמיע קלוע אלצראדק מסתדירא מן עשר משזור: 17 וגמיע
קואעד עמדהא מן נחאס וזראפין אלעמד וטלאהא פצה וגשא רווסהא
איצא פצה כמא אן גמיעהא מטליה פצה: 18 וסתר באב אלצראדק
25 צנעה ראקס מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משזור טולה עשרון
דראעא ורפעה אלדי הו ערצה³ כמס אדרע באזא קלוע אלצראדק:
19 ועמדהא ארבעה וקואעדהא ארבע מן נחאס וזרפינהא פצה וגשא
רווסהא וטלאהא פצה: 20 וגמיע אותאד אלמסכן ואלצראדק מסתדירא
מן נחאס: 21 והיא עדר מא דכל פי אלמסכן מסכן אלשהאדה אלדי

¹ «ממראות הנשים העובדות» ראב"ע: ובי במראות תחת ט"ס.

² ג"א: חתי צאר.

³ «קומתו שהוא רחבו».

כל וכן בארץ וצנע לה זינא מן דהב מסתדירא: 3 וצאג לה ארבע
 ק מן דהב ונעלהא פי ארבע נהאחה חלקתין פי גאנבה אלואחד
 קתין פי גאנבה אלואני: 4 וצנע דהוקא מן כשב אלסנט ונשאהא
 דב: 5 וארבל אלדהוק פי אלחלק עלי גאנבי אלצנחוק ליחמל בהא:
 צנע אלנשא מן דהב כאלין דראעאן ונצף מולה ודראע ונצף ערצה: 6
 צנע כרובין מן דהב מצמתין צנעהמא מן מרפי אלנשא: 8 כרוב
 ד מן הרא אלטרף וכרוב ואחד מן הרא אלטרף מן אלנשא
 קומא ענד מרפיה: 9 וכאן אלכרובאן באסטי אנגתתהמא אלי פוק
 ללין בהא עלי אלנשא ונההמא אלואחד אלי אלכר ואלו אלנשא
 נת ונההמא: 10 וצנע אלמאידה מן כשב אלסנט דראעאן מולהא
 אע ערצהא ודראע ונצף סמכהא: 11 ונשאהא בדהב כאלין וצנע
 א זינא מן דהב מסתדירא: 12 וצנע להא חאפה סקדאר קבצה
 דדירא וצנע זינא מן דהב לחאפתהא מסתדירא: 13 וצאג להא ארבע
 ק פי אלארבע נהאת אלתי באזא ארבע ארגלהא: 14 אמאס
 חאפה כאנת אלחלק מכאנא ללדהוק לתחמל בהא אלמאידה: 15
 צנע אלדהוק מן כשב אלסנט ונשאהא בדהב לתחמל בהא אלמאידה:
 וצנע אלאניה אלתי עליהא אלקצאע ואלדהוק ואלמלאעק ואלמדאהן
 זי תנשא: 16 בהא מן דהב כאלין: 17 וצנע אלמנארה מן דהב
 לין מצמתה צנעהא ארגלהא וקצבאתהא ונאמאתהא ותפאפיההא
 אסנהא מנהא כאנת: 18 וסת קצבאת כארגאת מן גאנביהא תלת
 כאת מן גאנבהא אלאימן ותלת קצבאת מן גאנבהא אלאיסר:
 תלת גאמאת מלזזאת פי כל קצבה ותפאחה וסוסנה כדאך צנע לסת
 קצבאת אלכארגאת מנהא: 20 ופי נפס אלמנארה ארבע גאמאת
 זאת ותפאפיההא וסאסנהא: 21 ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא
 ת אלקצבאת אלכארגאת מנהא: 22 תפאפיההא וקצבאתהא מנהא
 נת וכלהא מצמתה ואחדה מן דהב כאלין: 23 וצנע להא סבעה
 וכלבאתהא ומנאמרהא מן דהב כאלין: 24 מן בדרה דהב כאלין
 דהא ונמיע אניתהא: 25 וצנע מדכה אלכפור מן כשב אלסנט מולה
 נע וערצה דראע מרבעא וסמכה דראעא וארכאנה מנה: 26 ונשאה
 דב כאלין סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה וצנע לה זינא מן
 מסתדירא: 27 וחלקתאן מן דהב צנעהמא לה תחת זינא פי נהתיה
 ד עלי גאנביה מכאנא ללדהוק ליחמל בהא: 28 וצנע אלדהוק מן

(1) פ: צורחין וכן תרגם כרוב בססוק שלאחריו. ובכ"י ו: אחד מומין ואחד משמאל.

(2) מלשון סך ועיי רש"י. ובס': תנצח מלשון נסך. ולמעלה כ"ח כ"ט תנטי בהא ובג"א תוין.

וערצה ארבע אדרע מסאחה ואחדה לאחדו עשר שקה: 16 וכיט אלכמס
 אשקאק עלי חדוה ואלסת שקאק עלי חדוה: 17 וצנע כמסין ערוה פי חאשיה
 אלשקה אלואחדה אלטרפיה אלמולפה ואיצא כמסין ערוה פי טרף אלשקה
 אלמולפה אלחאניה: 18 וצנע כמסין שטה מן נחאס ליולף אלכבא
 5 ויציר ואחדא: 19 וצנע גטאא ללכבא מן גלוד ככאש אדום וגטאא מן
 גלוד דארש מן פוקה: 20 וצנע אלחכאתג ללמסכן מן כשב אלסנט
 קאימה: 21 עשר אדרע טול כל תכתגה ודראע ונצה ערצהא:
 22 ולהא ציראן מלסנאן אחדהמא באזא אלכר כדאך צנע כמסין
 תכאתג אלמסכן: 23 פצנע אלחכאתג ללמסכן עשרין תכתגה מן גהה
 10 מהב אלגנוב: 24 וארבעון קאעדוה מן פצה צנעהא תחת אלעשרין
 תכתגה קאעדתאן תחת כל תכתגה לציריהא וקאעדתאן תחת כל
 תכתגה לציריהא: 25 ולגאנב אלמסכן אלחאני מן גהה מהב אלשמאל
 צנע עשרין תכתגה: 26 וארבעין קאעדוה מן פצה קאעדתאן תחת כל
 תכתגה: 27 ולמוכר אלמסכן פי אלגרוב צנע סת תכאתג: 28 ותכתגתאן
 15 צנעהמא לרכני אלמסכן פי אלזאוייתין: 29 פצארת מעתדלה מן אספל
 ונמיעא צארת מעתדלה מן פוקה בחלקה ואחדה כדאך צנע ללזאוייתין
 כלתיהמא: 30 פצארת תמאן תכאתג וקואעדוה מן פצה סת עשרה
 קאעדוה קאעדתאן תחת כל תכתגה: 31 וצנע אמהאג מן כשב אלסנט
 כמסה לתכאתג גאנב אלמסכן אלואחד: 32 וכמסה אמהאג לתכאתג
 20 גאנב אלמסכן אלחאני וכמסה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן פי
 מוכרה גרבא: 33 וצנע אלמהג אלואסט מנהא נאפדא פי גוף אלחכאתג
 מן אלטרף אלי אלטרף: 34 וגשא אלחכאתג בדהב וצנע חלקהא מן
 דהב מכאנא ללאמהאג וגשא אלמהאג איצא בדהב: 35 וצנע אלסנף
 מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משזור צנעה חאדק צורא
 25 צנעה: 36 וצנע לה ארבעה עמד מן סנט וגשאהא בדהב וזראפינהא
 מן דהב וצאג להא ארבע קואעד מן פצה: 37 וצנע סתרא לכאב
 אלכבא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משזור צנעה ראקס:
 38 ועמדה כמסה וזראפינהא וגשא רוסהא וטלאהא דהבא וקועדהא
 כמס מן נחאס:

לו

30

1 וצנע בצלאל אלצנדוק מן כשב אלסנט דרעאן ונצה טולה
 ודראע ונצה ערצה ודראע ונצה סמכה: 2 וגשאה בדהב כאלין מן

(1) "עשה אותה צורות".

אן יצנעא כל צנעה אסתאד¹ וחאדק וראקס פי אלסמאנגון ואלארנאון
ואלעבנ אלקרמו ואלעשר והאיך פהמא צאנעא כל צנעה וחאדקאן
באלמהן²:

לו

- 1 פליצנעא בעלאל ואהליאב וכל רגל חכים קלב אלדי געל אללה 5
פיהם חכמה ופהמא אן יערפו ויעמלו גמיע צנעה עמל אלקדם כמא
אמר בה אללה: 2 תם נאדי בהמא ובסאיר אלחכמא אלדין געל
אללה אלחכמה פי קלובהם כל מן ראי ראי אן יתקדם אלי אלצנאעה
ליעמלהא: 3 פקבצו מן בין ידי מוסי גמיע אלרפיעה אלתי גאו בהא בנו
אסראיל לצנעה עמל אלקדם לתעמל מנהא ועאד אלקום יאתונה 10
בבראעה פי כל גדאף: 4 חתי אתי גמיע אלחכמא אלצאנעין גמיע
צנעה אלקדם כל רגל מן פן צנעתה אלדין יצנעוהא: 5 פקאלו למוסי
הודא אלקום מכתרון אן יאתו באפצל מן כפאיה עמל ואלצנעה אלתי
אמר אללה אן תעמל: 6 פאמר מוסי פנודי בצות פי אלעסכר יקול
כל רגל ומראף לא יאת בשי³ בעד הדא מן רפיעה אלקדם פאנקטע 15
אלקום מן אלמגי בשי: 7 וכאן מא אתי בה כפאיה לגמיע אלצנעה⁴ אן
תעמל מנהא ופצלא: 8 פצנע כל חכים מן אלצנאע נפס אלמסכן
עשר אשקאק מן עשר משזור ואסמאנגון וארנאון וצבנ קרמו צורא⁵
צנעה חאדק צנעהא: 9 מול כל שקף תמאן ועשרון דראעא וערצהא
ארבע אדרע מסאחה ואחדה לגמיע אלשקאק: 10 וכימ כמס אשקאק 20
ואחדה מע אכרי וכמס אשקאק ואחדה מע אכרי: 11 וצנע ערי מן
אסמנגון פי האשיה אלשקה אלואחדה פי אלטרף אלמולף וכדלך צנע
פי האשיה אלשקה אלטרפיה אלמולפה אלתאניה: 12 כמסון ערוה
צנעהא פי אלשקה אלואחדה וכמסון ערוה צנעהא פי טרף אלשקה
אלמולפה אלתאניה ואלערי מתקאבלה ואחדה באזא אלאכרי: 25
13 וצנע כמסין שטה מן דהב וולף אלשקאק ואחדה אלי אכרי
באלשטפ פצאר אלמסכן ואחדה: 14 וצנע אשקאק מן מרעוי כבאא
עלי אלמסכן אחדי עשר שקף צנעהא: 15 מול כל שקף תלתון דראעא

(1) נ"א: מאהר.

(2) נ"א: וכמא חס צנעו כל צנעה כדאך חס מחדקו אלחדאק = וכאשר חס (ר"ל חרש והחשב והרקס והארנ) עושים כל מלאכה כן היו מלמדים את חושבי מחשבות.

(3) לא יבואו עוד דברי.

(4) „ומה שהביאו היה די לכל המלאכה ועיי רש"י. נ"א: וכאנת אלחואיג אלתי חצרת.

(5) „עשה אותה צורות" ועיין למעלה הערתנו כ"ו א.

וסרגהא ודהן אלאצאה: 15 ומלכור אלכור ודהוקה ודהן אלמסח
 ובכור אלצמוג וסתר באב אלמסכן: 16 ומלכח אלצעידה ואלסרד
 אלנחאס אלדי לה ודהוקה וגמיע אניתה ואלחויץ ומקעדה: 17 וקלוע
 אלצראדק ועמדה וקואעדה וסתר באבה: 18 ואותאד אלמסכן
 5 ואלצראדק ואטנאבהא: 19 ותיאב אלושי ללכדמה פי אלקדם ותיאב
 אלקדם להרון אלאמאס ותיאב בניה ללאמאמה: 20 תם כרג גמאעה
 בני אסראיל מן בין ידי מוסי: 21 ואתו כל רגל במא ראי ראה⁽¹⁾ וכל מן
 סכת נפסה אתו ברפיעה אללה לצנעה כבא אלמחצר וגמיע עמלה ותיאב
 אלקדם: 22 אתי בדלך אלרגאל מע אלנסא ומן כאן סכת נפסה⁽²⁾
 10 מנהם אתי חתי בדסתינאק ושנף וכאתם וחקאב⁽³⁾ וסאיר אניה אלדהב
 וכל מן עול עולה מן דהב ללה⁽⁴⁾: 23 וכל רגל אן וגד ענדה אסמנגון
 וארגואן ועבג קרמו ועשר ומרעז וגלוד כבאש אדים וגלוד דארש אתי
 בהא: 24 וכל מן רפע רפיעה פצה ונחאס אתי ברפיעה ללה וכל מן
 וגד ענדה כשב אלנסט לגמיע צנעה אלעמל אתי בה: 25 וכל אמראה
 15 בצירה באן תגול בידהא⁽⁵⁾ אתין מגזולא באלאסמאנגון ואלצבג קרמו
 ואלעשר: 26 וכל אמראה בלג מן בצרהא גולן אלמרעוי⁽⁶⁾:
 27 ואלאשראף אתו בחגר אלבלור וחגארה אלנטאס ללצדרה ואלבדנה:
 28 ואלאטיאב ואלדהן ללאצאה ודהן אלמסח ובכור אלצמוג: 29 כדאך
 כל רגל ומראה סכת אנפסהם אן יאתו בשי לגמיע אלצנאעה אלתי
 20 אמר אללה אן תצנע ביד מוסי אתו בה בנו אסראיל⁽⁷⁾ תברעא ללה:
 30 תם קאל מוסי לבני אסראיל אנטרו אן אללה קד שרף אסס בעלאל
 בן אורי בן חור מן סבט יהודה: 41 ואכמל פיה עלמא מן ענד אללה
 בחכמה ופהם ומערפה כגמיע אלצנאיע: 32 וחדקא באלמהן בענאעה
 אלדהב ואלפצה ואלנחאס: 33 וכרט חגארה אלגוהר ללנטאס ונגר
 25 אלכשב ועמל סאיר צנאיע אלמהן: 34 ואלתעלים⁽⁸⁾ געל פי קלבה
 הו ואהליאב בן אחיסמך מן סבט דן: 35 אכמל פי קלובהמא אלהכמה

(1) ת"א: אתרעיו לבה. נ"א: כל מן תברע.

(2) פ': וכל מן כאן סכ"א.

(3) פ': תרכיה.

(4) וכל מי שהפריש שום דבר מזהב לדי".

(5) "למנות בידיה".

(6) הברדיל בין הנשים המהירות במלאכת יריהן ובין הנשים שהיתה להן מעלה יחירת

לעשות עבודתן בדעת ובחכמה. ונוסחת כ"י י' מסכמת עם נוסחתנו וכנ"א: וכל אמראה מהירות

בידהא תגול דלך... וסאיר אלנסא אלתי שערן מן נפוסהן בחדאקה וכו'.

(7) ככ"י י' וכפ' לא נעתקו מלות בני ישראל שהם אך למותר.

(8) פ': ואלעלם באלתעלים = ולדעת להורות.

26 ואואיל בכור ארצך תאתי בהא אלי בית אללה רבך ולא תאכל¹
 לחמא מע לבן: 27 תם קאל למוסי אכתב לך הדה אלכלמאת לאני
 בסכבהא עהדת מעך עהדא ומע בני אסראיל: 28 פאקאם תם ענד
 אללה ארבעין יומא וארבעין לילה לם יאכל טעאמא ולם ישרב מאא
 וכתב לה² עלי אללוחין כלאם אלעהד אלעשרה³ כלמאת: 29 פלמא 5
 נול מוסי מן אלגבל ולוחא אלשהאדה⁴ פי ידיה פי נזולה מן אלגבל
 ומוסי לם יעלם אן קד ביץ⁵ ונהה חין כלמה אללה: 30 פראה הרון
 וסאיר בני אסראיל פאדא קד ביץ ונהה פכאפו אן יתקדמו אליה:
 31 תם דעא בהם מוסי פרנע אליה הרון וגמיע אשראף אלגמאעה
 פכלמהם: 32 ובעד דלך תקדם סאיר בני אסראיל פאמרהם בגמיע מא 10
 קאל לה אללה פי גבל סיני: 33 פלמא פרג מן כלאמהם געל עלי
 ונהה ברקעא: 34 וכאן אדא דכל מוסי בין ידי אללה ליכאטבה ינוע
 אלברקע אלי כרוגה תם יכרג ויכלם בגמיע מא יומר בה: 35 חתי ינטר
 גמיעהם ונהה אנה קד ביץ חתי ירד אלברקע עלי ונהה אלי וקת דכולה
 ליכאטבה:

לה

15

1 תם ג'וק מוסי גמעאה בני אסראיל וקאל להם הדה אלאמור
 אלתי אמר אללה אן תצנעוהא: 2 פי סתה¹ איאם תצנע אלצנאיע ופי
 אליום אלסאבע יכון לכם קדסא עטלה² הי סבת ללה מן עמל פיהא
 עמלא יקתל: 3 לא תשעלו אלנאר פי גמיע מסאכנכם פי יום אלסבת³:
 4 תם קאל מוסי לגמאעה בני אסראיל קאילא הדה אלאמר אלדי אמר 20
 אללה קאילא: 5 כדו מן ענדכם ברפיעה ללה כל מן סבת נפסה יאתי
 ברפיעה מן דהב ופצה ונחאם: 6 ואסמנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר ומרעו:
 7 וגלוד ככאש אדים וגלוד דארש וכשב אלסנט: 8 ודהן ללאצאה ואטיאב
 לדהן אלמסח ולככור אלצמוג: 9 וחגארה אלבלור וחגארה אלנטאם
 ללצדרה⁴ ואלכדנה: 10 וכל חכים קלב פיכם ינו ויצנעו גמיע מא אמר אללה 25
 בה: 11 אלמסכן וכבאה וגטאה ושטטה ותכאתגה ואמהאגה ועמדה
 וקואעדה: 12 ואלצנדוק ודהוקה ואלגשא ואלסגף⁵: 13 ואלמאידה
 ודהוקהא וגמיע אניתהא ואלכבו אלמוגה: 14 ומנארה אלצאה ואניתהא

1 נ"א: לא תסבך ולפי' דבר הכתוב כאן באיסור בישול ולמעלה כ"ג י"ט באיסור אכילה.
 2 ר"ל השם כתב למשה ועיין פירושו בליקוטיו.
 3 נ"א ובס': ביץ סמח ונהה = הזחיר שמת פניו.
 4 ראב"ע: והגאון רב סעדיה חבר ספר נכבד תשובות על החולקים על קדמונו על בר שבת.
 5 נ"א: ואלסגף אלמסתור. פ': ואלחגלה. רש"י: פרכת הכחיצה שהיא לפני הארון.

ואלאחסאן: 7 האפֿט אלפֿצל לאלוף גאפר אלדנב ואלגרם ואלכטיה
 ויברי ולא יברי⁽¹⁾ ומטאלב בדנוב אלבא מע⁽²⁾ אלכנין ובני אלכנין
 ואלתואלת ואלרואבע: 8 פאסרע מוסי זכר עלי אלארץ וסגד: 9 וקאל
 אן ונדת הטאא ענדך יא רב אל יסיר נורך פי מא ביננא והם קום צעאב
 5 אלרקאב פאנפר⁽³⁾ דנבנא זכטיתנא ואצטפנא⁽⁴⁾: 10 קאל האנא עאהד
 עהדא חדא גמיע קומך אצנע אעזובאת מא לם וכלך מתלהא פי גמיע
 אלעאלם פי מא בין אלמם פינשר גמיע אלקום אלדי אנת פי מא
 ביננא צנע אללה אנה מכוף אלדי אנא צאנעה מעך: 11 פאחפֿט
 מא אנא אמרך בה אליום האנא טארד מן בין ירך אלמורין
 10 ואלכנעאנין ואלחתיין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין: 12 ואחדר אן
 תעהד עהדא לאהל אלבלד אלדי אנת דאכל אליה כילא יכונו והקא
 פי מא בינך: 13 בל מדאבחהם תנקצו דככהם תכסרו וסואריהם
 תגדעו: 14 ולא תסגד למעבוד אכר לאן אללה אסמה אלמעאקב והו
 יקדר עלי אן יעאקב⁽⁵⁾: 15 כילא תעהד עהדא מע אהל אלבלד פיטגון
 15 פי תבע מעבודאתהם וידבחון להא וידעו בך פתאכל מן דבחה:
 16 ותזוג בניך מן כנאתה פתטגא כנאתה פי תבע מעבודאתהן ותטגי
 בניך איצא: 17 ומעבודא מסבוכא לא תצנע לך: 18 וחג אלפמיר
 פאחפֿטה סבעה איאם כל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר אלפרך
 לאנדך כרגת מן בלד מצר פי שהר אלפרך: 19 וכל איל במן פהו לי
 20 מא דכרתה מן גמיע מאשיתך⁽⁶⁾ מן אואיל אלבקר ואלגנס: 20 ובכר
 אלחמיר פאפדה בשאף ואן לם תפדה פאקפה וגמיע בכור בניך אפדהם
 ולא תחצרו בין ידי פארגא: 21 ופי סתף איאם אכדם ופי אלסאכע
 אסבת חתי פי וקת אלחרת ואלחצאד⁽⁷⁾ תסבת: 22 וחג אלסכוע תצנעה
 לך בכור חצאד אלחנטף וחג אלגמע פי נהאיף אלסנה: 23 תלת מראר
 25 פי אלסנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי אלסיד אללה אלאה אסראיל:
 24 פאני אקרין אלמם מן בין ירך ואוסע תכמד ולא יתמני⁽⁸⁾ אחד
 ארצך אדא צעדת לתחצר בין ידי אללה רבך תלת מראר פי אלסנה:
 25 לא תדבח פסחי עלי כמיר ולא תבית שחומה אלי אלגדאף⁽⁹⁾:

(1) עיין רשי״.

(2) וכן העתיק מלת על למעלה כי ה׳.

(3) ״אם נא מצאתי חן בעיניך ד׳ כאשר ילך אורך בינונו והם עם קשה עורף תסלה וכו׳״.

(4) ראב״ע בפירושו הקצר: תשימנו נחלה לך כמו והם עמך ונחלתך (דברים ט׳ כ״ו).

ועיין שם העתקת הגאון.

(5) ״כי ד׳ שמו הוא העונש וביבלתו לענש״.

(6) ״כל זכר אשר יולד לך מן בהמתך״. — (7) ״אף בעת החריש והקציר״.

(8) בכ״ז ו׳ וכפ׳: יגצב = יגול.

(9) רשי״: אטוריו. ועיין למעלה כ״ג ו׳ח. ובנ״א: דבח חג אלפסת.

בך לבי אנך חטאא ענדך¹ ואנטר לשעבך הדה אלאמה²: 14 קאל
 לה נורי יסיר מעך³ אלי אן אקרד⁴: 15 קאל לה אן לס יסר נורך
 מענא מן אלן פלא תצעדנא מן ההנא: 16 במא דא יערף באני קד
 וגדת חטאא ענדך אנא וקומך אליס במצי נורך מענא פנכון אנא וקומך
 מתישרפין אבתר⁵ מן גמיע אלקום אלדין עלי וגה אלארין: 17 קאל
 אללה למוסי הדה אלבלאם אלדי קלת אצנעה איצא לאנך וגדת חטאא
 ענדי ושרפת אסמך: 18 קאל ארני אלן וקארך: 19 קאל לה אנא
 אמר בגמיע נורי⁶ בין ידיך ואנאדי באסמי⁷ בחצרתך וארוף עלי מן
 ארוף וארחם למן ארחם: 20 וקאל לה איצא לא תסתמיע אן תנטר אול
 נורי⁸ לאנה לא יראה אנסאן פיהי: 21 קאל לה אללה פהודא מוצע
 ענדי אנתעב עלי אלצואן: 22 פאדא מר בך נורי צירתך פי נקור
 אלצואן וטללת בסחאבי עליך חתי יגו אולה⁹: 23 תם אזיל סחאבי
 חתי תנטר אואכר נורי ואואילה לא תרא¹⁰:

לד

1 תם קאל אללה למוסי אנתת לך לוחי גוהר כאלאולין אכתב
 עליהמא אלבלמאת אלתי כאנת עלי אללוחין אללדין בסרתהמא:
 2 וכן מהיא אלגדאה ואצעד פי אלגדאה אלי גבל סיני וקף לי תם עלי
 ראם אלגבל: 3 ורגל לא יצעד מעך ולא ירא אנסאן פי שי מן אלגבל
 חתי אלגנם ואלבקר לא ירעון מקאבלה: 4 פנתת מוסי לוחי אלגוהר
 כאלאואולין ואדלג באלגדאה וצעד אלי גבל סיני כמא אמרה אללה
 ואכד מעה אללוחין: 5 פתגלי אללה פי אלגמאם ואוקף נורה מעה
 תם ונאדא באסם אללה¹¹: 6 ולמא מר אללה כנורה בין ידיה נאדאה
 אללה¹² אללה אלטאיק אלרחים אלרוף טויל אלמהל כתיר אלפצל

¹ נ"א: חתי אערף אלקום בך ואודאר וגור חטא ענדך = ואודיער אל העם ואוסף
 לסצא חן בעיניך.

² "והשתדל בעד עמך הגוי הזה" ואפשר שר"ל השגת על הגוי הזה שהוא עמך.

³ "אורי ויך עמך עד שאניחך" ר"ל עד שאתן לכם מנוחת בארצכם.

⁴ נ"א: דא אקררתך = כאשר הניחותיך והשיב משה "אם אין אורך הולך עמנו

סעתה" ובה שהכניא הראביע בשם הגאון לא נמצא אתנו.

⁵ נ"א ובכ"ו י ובפ': ובכ"ן וכן תרגם אונקלוס.

⁶ "כל אורי".

⁷ בכ"ו י ובפ': באסם אללה.

⁸ "תחלת אורי".

⁹ "היה בעבור אורי וכו' ושכתי בענני עליך עד עבור תחלת אורי".

¹⁰ "והסרתיו את ענני עד שתראה אחרית אורי ולא תראה תחלתו".

¹¹ "ויתיצב אורו עמו שם ויקרא בשם ד'" והשם הוא הקורא בשם ד'.

¹² ר"ב: אמר הגאון כי השם הראשון דבק עם ויקרא. ועיין בלקוטים.

אלמוצע אלדי קלתה לך והודא מלאכי יציר בין ידיהם ופי יום מטאלכת
אטאלכהם בכמיתהם: ³⁵ פצדם אללה מן אלקום¹ עלי מא אצטנעו
אלעגל אלדי צנעה הרון:

לג

6 1 תם קאל אללה למוסי אמיץ אצעד מן ההונא אנת ואלקום
אלדין אצעדתהם מן בלד מצר אלי אלבלד אלדי אקסמת לאברהים
ואסחק ויעקוב קאילא לנסלכם אעמיה: ² ואבעת בין ירך מלאכא
אטרד בה אלכנעאניין ואלאמוריין ואלחתיון ואלפרזיון ואלהויין
ואליבוסיין: ³ אלי בלד יפיץ אללבן ואלעסל פאני לא אצעד נורי פי
10 מא בינכם לאנכם קום צעאב אלרקאב בילא אפניכם פי אלטרויק:
4 למא סמע אלקום הודא אלכבר אלסו פחזנו ולם יגעל כל רגל זיה
עליה: ⁵ קאל אללה למוסי קל לבני אסראיל אנכם קום צעאב
אלרקאב פלו אני אצעד נורי פי מא בינכם מרפא ואחדה לאפניתכם
ואלאן אדימו נוע זיכם² ענכם חתי אערפכם מא אצנע בכם: ⁶ פדאם
15 בנו אסראיל עלי נוע זיהם פי גבל הריב: ⁷ וכאן מוסי יאכד אלכבא
פיצרבה כארג אלעסכר בעידא מנה ויסמיה כבא אלמחצר וכאן כל
מן טלב אללה³ יכרג אלי כבא אלמחצר אלדי כארג אלעסכר:
8 וכאן מוסי אדא כרג אלי אלכבא יקום גמיע אלנאם וינתצב כל רגל
עלי באב כבאה וילתפתון ורא מוסי אלי דכולה אלכבא: ⁹ וכאן מוסי
20 אדא דכל אלכבא יזול עמוד אלגמאם ויקף עלי באב אלכבא ויכלם
אללה מוסי: ¹⁰ פאדא ראי גמיע אלקום עמוד אלגמאם ואקפא עלי
באב אלכבא קאמו אגמעין פסגד כל רגל עלי באב כבאיה: ¹¹ ויתכלם
אללה מע מוסי שפאהא⁴ כמא יכלם אלמר צאחבה וירגע אלי אלעסכר
וכאן כאדמה יהושע בן נון שאבא לא יזול מן אלכבא: ¹² תם קאל
26 מוסי ללה אנת עאלם כאנך קלת לי⁵ אצעד האולי אלקום ואנת פלם
תערפני במן תבעת מעי ואנת פקד קלת לי אני קד שרפת אסמך ווגדת
חטאא ענדי: ¹⁸ פאלאן אן וגדת חטאא ענדך ערפני סירך חתי אערף

¹ פ: גמאעה מן אלקום ונ"א: אלקום.

² "הורידו עדיכם תמיד" ר"ל לא תשובו עוד לשום את עדיכם וכן בפסוק שלאחריו
העתיק ויורידו בני ישראל את עדים תמיד ועיין ראב"ע.

³ בכ"ו י: עלמא מן ענד אללה = דעת מאת ד'.

⁴ פ: בגיר ואספיה = בלא אמצעי.

⁵ "אתה יודע כי אמרת לי וכו' כי הגדלתי את שמך" וכן תרגם למטה פסוק י"ז.

הושע צות אלקום פי תגליבהם⁽¹⁾ פקאל למוסי צות חרב פי אלעסכר:
 18 תם קאל לים צות ידל עלי טפר ולא צות ידל עלי הוימה⁽²⁾ כל צות צוצא
 אנא סאמע: 19 פלמא קרב מן אלעסכר ראי אלעגל ואלטכול פאשתד נצב
 מסי פטרה אללוחין מן ידיה וכסרהמא תחת אלגבל: 20 תם אכד אלעגל
 אלדי צנעוה פאחרקה באלנאר וברדה באלמברד אלי אן דק ודראה 6
 עלי וגה אלמא וסקא בני אסראיל אבאחה⁽³⁾: 21 וקאל מוסי להרון
 מא צנע כך האולי אלכום אד גלבת עליהם כטיה עטימה: 22 קאל
 לא ישתד נצב סירי אנת עארף באלקום אנהם שרירון⁽⁴⁾: 23 פקאלו
 לי אצנע לנא מעבודא יסיר בין דינא פאן דלך אלרגל מוסי אלדי
 אצעדנא מן בלד מצר לם נעלם מא כאן מן אמרה: 24 פקלת להם
 אנטרו למן דהב פפכוה ואתוני בה פטרחתה פי אלנאר פכרג הדא
 אלעגל: 25 פלמא ראי מוסי אלקום אנהם מכשופון אד כשף הרון דוי
 אלשין מן מקאומיהם⁽⁵⁾: 26 ווקף מוסי בבאב אלעסכר פקאל מן ללה
 יקבל אלדי פאנתמע אליה גמיע בני לוי: 27 פקאל להם כדא קאל
 אללה אלאה אסראיל יתקלד כל רגל מנכם סיפה עלי ורכה ואמצו 15
 וארנעו מן באב אלי באב פי אלעסכר ויקתל כל רגל חתי אכאה⁽⁶⁾
 וצאחבה וקארבה: 28 פצנע בנו לוי כמא אמרהם מוסי פוקע מן אלקום
 פי דלך אליום שביה בתלתה אלאף רגל: 29 וקאל מוסי אכמלו אליום
 ואנבכם ללה כל רגל חתי באבנה ואכיה ותהל עליכם אליום ברכה:
 30 ולמא כאן מן גד קאל מוסי ללקום אנתם אכטאתם כטיה עטימה⁽⁷⁾
 ואלאן אצעד אלי אללה לעל אסתגפרה ען כטיתכם: 31 ורגע מוסי
 אלי אללה וקאל יא רב קד אכטא האולי אלקום כטיה כבירה וצנעו
 להם מעבודא מן דהב: 32 ואלאן אן גפרת כטיתהם ואלא פאמחני⁽⁸⁾
 מן דיואנק אלדי כתבתה פאסתריח⁽⁹⁾: 33 פקאל אללה למוסי אלדי
 אכטא לי אמחזה מן דיואני⁽¹⁰⁾: 34 ואלאן אמין סיר אלקום אלי 25

(1) „בתריעם“.

(2) „בתורת“ ר"ל שאף על פי שעגל היה אסור בהנאה שהוא עבודה זרה התיר להם לשנות מן המים אשר בהם עפר הזחב לפי שנתפור במים.

(3) „בא“: אן פיהם שרירון = שיש בהם אנשים רעים.

(4) ר"ל ספני שאחרון גלה המגזנים והכזבים מהם והבריל ביניהם ובין הקמים נגדם.

(5) „פי“: מן עבר אלעגל ואן כאן אכאה = מי שעבד את העגל אף על פי שהוא אחיו.

(6) „בניא“ נוסף מעהם = עמחם.

(7) „ואנחה“.

(8) „בניא“ קד אנבתך אלא אן אמחו מן ספרי אלדי אכטא לי פקט = כבר עניתך אבל

אמחה מספרי רק מי שחמא לי ועיין ראביע בפירושו הקצר. ומה שהביא בשם הגאון בפירושו הארוך לא מצאתי בביאורו.

מוסי חין פרג מן מכאטבתה עלי גבל סיני לוחי אלשהאדה לוחין
אלגהר מכתובין בקדרה אללה:

לב.

1 ולמא ראי אלקום אן מוסי קד אבטא אן ינול מן אלגבל תגוקו
6 עלי הרון וקאלו לה קם אצנע לנא מעבודא יסיר בין ידינא פאן דלך
אלרגל מוסי אלדי אצערנא מן בלד מצר לם נעלם מא כאן מן אמרה:
2 פקאל להם הרון פכו אשנאף אלדהב אלתי פי אדאן נסאיכם ובניכם
ובנאתכם ואתוני: 3 (ופכך²) גמיע אלקום אשנאף אלדהב אלתי באדאנהם
ואתו בהא אלי הרון: 4 פאכדהא מנהם ואמר מן צורהא²) בקאלב
10 פצנעהא עגלא מסבוכא וקאלו הדא רבך יא אל אסראיל אלדי
אצערך מן בלד מצר: 5 פלמא ראי דלך הרון בנא מדבחא בין ידה
ונאדי וקאל ללה חג גדא: 6 תם אדלגו מן גד פקרבו צואעד ודבחו
סלאמה וגלסו אלקום ליאכלו וישרבו וקאמו לילעבו: 7 פקאל אללה
למוסי אמין אנול פאן קד אפסד קומך אלדי אצערתהם מן בלד מצר:
15 8 וואלו סריעא מן אלטריק אלדי אמרתהם בה וצנעו להם עגלא
מסבוכא פסגדו לה ודבחו וקאלו הדא רבך יא אל אסראיל אלדי אצערך
מן בלד מצר: 9 תם קאל לה קד עלמת אן האולי אלקום הודא הם
קום צעאב אלרקאב: 10 ואלאן פאן תרכתני¹) אשתד גצבי עליהם
פאפניתהם וצנעת מנך אמיה עטימה: 11 פאבתהל מוסי אלי אללה
20 רבה וקאל יא רב לא ישתד²) גצבך עלי קומך אלדי אכרנתהם מן
בלד מצר בקוה עטימה ויד שדידה: 12 ולא יקולו אלמצריון קאילין
בשר אכרנהם ליכתלהם פי מא בין אלגבל ויפניהם ען וגה אלארין
ארגע מן שדה גצבך ואצפה ען אלבליה לקומך³): 18 ואדכר לאברהים
ואסחק ואסראיל עבידך אלדין אקסמת להם באסמך וקלת אכתר
25 נסלכם ככואכב אלסמא וגמיע אלבלד אלדי קלת אעטיה לנסלכם
ויחווה אלי אלדהר: 14 פצפה אללה ען אלבליה אלתי קאל אן יחלהא
בקומה: 15 תם ולי מוסי ונול מן אלגבל ולוחא אלשהאדה פי ידה
לוחאן מכתובאן מן גאנביהמא מן דאכל ומן כארג: 16 ואללוחאן המא
צנעה אללה ואלכתאב הו כתאב אללה מחפור עליהמא: 17 פסמע

(¹) „בגבורת אלהים“.

(²) ר"ל חסיתו את נשיחם שיפרקו.

(³) וצוה למי שיער את הזמנים בחרט.

(⁴) וכן ראביע בפירושו הקצר: אם תניח ותעזוב ולא תתפלל בעדם.

(⁵) העתיק למה כאלו היה כתוב לא יחרה ולא יאמרו.

(⁶) ג'יא: ען סרעה עקאכתהם ר"ל אל תמחר להענישם וכן למטה פסוק י"ד.

ולבן דבי גו בלו יכון³⁵: ותצנעהא בכור עטר צנעה עטאר מטריא³⁶
 מאררא מקדסא: ותסחק מנהא דקיקא ותנעל מנהא חדא³⁷
 אלשהאדה פי זבא אלמחצר חית אחצרך תס כואין אלאקדאס יכון
 לבס: 37 ובכור אלדי תצנעה בהואתה לא תצנעו לבס קדסא יכון
 ללה: 38 אי אנסאן צנע במתלהא ליתכבר³⁸ בה פינקטע מן קומה: 5

לא

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 אנפר קד שרפת אסס¹
 בעלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה: 3 ואכמלת פיה עלמא מן
 ענד אללה בחכמה ופהם ובמערפה כגמיע אלצנאיע: 4 וחדקא כאלמהן
 בצנעה² אלהב ואלפצה ואלנחאס: 5 ובכרט אלגוהר ללנטאם ונר³
 אלזשב ויצנע סאיר אלצנאיע: 6 ואנא פקד צממת מעה אהליאב בן
 אחיסטך מן סבט דן ופי קלוב סאיר אלחכמא קד געלת אלחכמה
 פיצנעו גמיע מא אמרתך: 7 זבא אלמחצר ואלצנדוק ללשהאדה ואלגשא
 אלדי עליה וסאיר אניה אלזבא: 8 ואלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה
 אלזאלצה וגמיע אניתהא ומדבח אלזכור: 9 ומדבח אלצעידה וגמיע⁴
 אניתהא ואלחויץ ומקעדה: 10 ותיאב אלוישי ותיאב אלקדס להרון
 אלמאם ותיאב בניה ללאמאמה: 11 ודהן אלמסח ובכור אלצמוג
 ללקדס כגמיע מא אמרתך יצנעוהא: 12 תם קאל אללה למוסי קאילא:
 13 ואנת פמר בני אסראיל וקל להם אמא סבותי פאחפטוהא לאנהא
 עלאמה ביני ובינכם לאגיאלכם לתעלמו אני אללה מקדסכם: 14 ואחפטו⁵
 אלסבת פאנהא לכס מקדסה ובאללהא יקתל קתלא וכל מן עמל פיהא
 עמלא ינקטע דלך אלאנסאן מן בין קומה: 15 ודאך אן תצנע אלצנאיע
 פי סתה איאם ופי אליום אלסאבע עטלה הי סבת מקדסה ללה כל מן
 עמל עמלא פי יום אלסבת יקתל קתלא: 16 וכדאך יחפט בנו אסראיל
 אלסבת ויקימו בהא⁶ לאגיאלהם עהד אלדהר: 17 פי מא ביני ובין בני
 אסראיל הי עלאמה ללדהר לאן פי סתה איאם צנע אללה אלסמאואת
 ואלאריץ ופי אליום אלסאבע עטלהא ואראחהא⁷: 18 תם דפע אלי

¹ בן הוא בקי אבל בניא ובכיו י ובפי: אנזא מתמאיה תכון = לחלקים שוים.

² בכי'א בכי'ו י ובפי: מטרא וענינו כעורב היטב וכן תרגם אונקלוס.

³ בכי'ו ובפי: בין ודי.

⁴ ר"ל כדו שיהיה לו ריח טוב וזהו ג"כ ענין מלת אשר ירקח כמוה בפסוק ל"ג.

⁵ ת"א: רביתו בשם.

⁶ נ"א: ואלחויקה במא יצנעה פי: וחדק בצנעה.

⁷ בפי: ואגבתהא = מצותיה.

⁸ עיין הערתנו למעלה כ' י"א.

נצפה רפיעה ללה: 14 כל מן גאו עלי אלעדד והו אבן עשרין סנה
 פצאעדא יעמי רפיעה ללה: 15 אלמוסר לא יכתר ואלפקור לא יקלל
 מן נצף מתקאל פאעטו רפיעה ללה וכפרו ען אנפסכס: 16 וכד פצה
 אלגפראן מן בני אסראיל ואצרפה פי כדמה כבא אלמחצר ויבון לבני
 5 אסראיל דכרא בין ידי אללה ליסתגפר⁽¹⁾ ען אנפסכס: 17 וכלם אללה
 מוסי תכלימא: 18 אצנע חוצא מן נחאס ומקעדה מן נחאס ללגסל
 ואנעלה בין כבא אלמחצר ואלמדבחה ואנעל פיה מאא: 19 ויגסל הרון
 ובנוה מנה אידיהם וארגלהם: 20 פי דכולהם אלי כבא אלמחצר
 יגתסלו באלמא ולא יהלכו ופי תקדמהם אלי אלמדבחה לזכדמו ויקתרו
 10 קרבאנא ללה: 21 יגסלון⁽²⁾ איצא אידיהם וארגלהם ולא יהלכו ויבון
 להם רסם אלהר לה ולבניה לאגיאלהם: 22 תם כלם אללה מוסי
 תכלימא: 23 ואנת פכד לך מן רוס אלטיב מן אלמסך אלכאלין כמס
 מאיה מתקאל ומן עוד אלטיב מתל נצפה מאיתין וכמסין מתקאלא ומן
 קצבה⁽³⁾ דרירה מאיתין וכמסין איצא: 24 ומן אלקסט כמס מאיה מתקאל
 15 במתקאל אלקדס ומן דהן אלזיתון מל⁽⁴⁾ קסט: 25 ואצנע דלך דהן
 מסח אלקדס עטרא מעטרא צנעה עטאר כדאך יבון דהן מסח אלקדס:
 26 ואמסח מנה כבא אלמחצר וצנדוק אלשהאדה: 27 ואלמאידה וגמיע
 אניתהא ואלמנארה ואניתהא ומדבחה אלכבור: 28 ומדבחה אלצעידה
 וגמיע אניתהא ואלחויץ ומקעדה: 29 וקדסהם יכונו מן כואץ ואלאקדאס
 20 כל מן דנא בהם⁽⁵⁾ תקדס: 30 והרון ובנוה תמסחהם וקדסהם ליאמו
 לי: 31 ומר בני אסראיל קאילא יבון הדא דהן מסח אלקדס לי⁽⁶⁾
 לאגיאלכם: 32 עלי בדין אנסאן לא ידהן מנה ובהיאתה לא תצנעו
 מתלה וכמא הו קדס כדאך קדסא יבון לכם⁽⁷⁾: 33 אי אנסאן תעטר
 במתלה או געל מנה עלי אנגבי ינקטע מן קומה: 34 וקאל אללה
 25 למוסי כד לך אצמאנא מנהא מצמכי⁽⁸⁾ ולאדן⁽⁹⁾ ולבנא⁽¹⁰⁾ אלצמוג

(1) בכ"י י' ובס': כפארה. מן השרש אשר השתמש בו בפסוק הקודם

(2) פסוק זה דבק עם מה שלפניו ר"ל וגם בגשתם אל המזבחה ירחצו ידיהם וגו'.

(3) נ"א: אלטיב.

(4) ת"א: מלא הינא ובנ"א: קסט.

(5) בנ"א: כלמא מסחא ועיין לקוטים.

(6) נ"א: באמרו = בצוויי.

(7) נ"א: כמא הו מקדס ענדי. ותרונכו כאשר הוא קדש לי כן יהיה קדש לכם.

(8) נ"א: אסטראק ועיין שרשי אבן גנאה בשרש נמף.

(9) נ"א ובכ"י י': ואטפאר עיין אבן גנאה.

(10) נ"א ובכ"י י' ומיעה.

40 ועשר מן אלסמיד מלתות ברבע קסט מן דהן זיתון מדקוק ומזאנה
 רבע קסט למר מע כל חמל: 41 ואדא קרבת אלחאני בין אלגרובין
 שכהדיה אלגדאה ומזאנה תצנע בה פיציר מקבולא מרציא קרבאנא
 ללה: 42 צעודה דאימה לאניאלכם ענד כאב זכא אלמחצר בין ידי
 ללה אלדי אחצרך ואכאטבך תם: 43 ואחצר הנאך לבני אסראיל 5
 ותקדסם בוקארי: 44 ואקדס בה? זכא אלמחצר ואלמדבה ואקדס
 רון ובניה ליאמו לי: 45 ואסכן נורי פי מא בין בני אסראיל ואכון להם
 לאהא: 46 ועלמון אנני אללה רבהם אלדי אכרנתהם מן ארץ מצר
 אסכן נורי פי מא בינהם אנא אללה אפי בדלך!:

ל

10

1 ואצנע מדבחה לתבכיר אלכור מן זשב אלסנט תצנעה:
 2 דראע טולה ודראע ערצה מרבעא יכון ודראעאן סמכה מנה ארכאנה:
 3 וגשה בדהב כאלין סטהה וחוטאנה מסתדירא וארכאנה ואצנע לה זיגא
 מ דהב מסתדירא: 4 וחלקתאן מן דהב תצנעהמא לה מן דון זיגה פי
 גותיה כדאך עלי גאנביה תכון מבאנא ללדהוק? ליחמל בהא: 5 ותצנע 15
 א לדהוק מן זשב אלסנט וגשהא בדהב: 6 ואנעלה בין ידי
 אלסנה אלדי עלי צנדוק אלשהאדה בין ידי אלגשא אלדי אחצרך
 האך: 7 ויבכר עליה הרון מן בכור אלצמוג פי כל גדאה אדא אצלה
 אלסרג בכר בה: 8 כדלך אדא אסרג אלסרג בין אלגרובין
 בכר בה בכורא דאימא בין ידי אללה לאניאלכם: 9 לא תבכרו עליה 20
 כורא גריבא ולא צעודה ולא הדיה ומזאנא לא תרשו עליה:
 ויסתגפר הרון ענד ארכאנה מרה ואחדה פי אלסנה מן דם לכוה יום
 גרפאן? מרה פי אלסנה יסתגפר ענה לאניאלכם מן כואין אלאקדאס
 לה: 11 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 12 אדא הצרת גמלה בני
 אראיל? עלי עדדהם פליעט כל רגל פדא נפסה ללה אדא 25
 זציתתם ולא יהל בהם ובא ענד דלך: 13 והדא יעמי כל מן גאז
 יה אלעדד נצה מתקאל במתקאל אלקדס עשרון דאנקא אלמתקאל

(1) ואם הקריב הכבש השני בין העריבים כמנחת וכו'.

(2) בקי אתקדס בלשון התרגום: ואתקדש ביקרי ובכ"י י: פאדא חצרת תם לבני אסראיל
 דם אלבית בנורי = וכאשר אראה שם לבני ישראל ונקדש הבית כאורי ועיין ראביע.

(3) ק: "בו" ר"ל בכבודי.

(4) "אקיים זה".

(5) ר"ל וכות האופן השתי הטבעות אשר בשני צדיו יהיו לבתים לבדים.

(6) "מדם חמאת יום הכפורים" ועיין רש"י ורשב"ם.

(7) רש"י: כשתחפוץ לקבל סכום מנינס לדעת כמה הם. ובכ"י י: אדא הצלת.

ואֲנַעַל עָלַי שַׁחֲמָה¹ אֶדֶן הַרְוֹן אֲלִימְנִי וְעָלַי שַׁחֲמַת אֶדֶן בְּנִיה
 אֲלֵאִיאִמֶן וְעָלַי אֲבָהָאִם אִידִיהֶם אֲלֵאִיאִמֶן וְאֲבָהָאִם אֲרַגְלֵהֶם אֲלֵאִיאִמֶן וְרִשׁ
 בְּאִקְוֵה עָלַי אֲלִמְדָּבָה מִסְתִּירָא: ²¹ תָּם כִּד מִן אֲלִדָּם אֲלִדִּי עָלַי
 אֲלִמְדָּבָה וּמִן דְּהֵן אֲלִמְסָה וְאֲנַצָּה עָלַי הַרְוֹן וְתִיאָבָה וְעָלַי בְּנִיה וְתִיאָב
 5 בְּנִיה מַעָה פִּיתְקָדָם הוּ וְתִיאָבָה וּבְנוּה וְתִיאָב בְּנִיה מַעָה: ²² וְכִד מִן
 אֲלִכְבֵּשׁ אֲלִתְרַב וְאֲלֵאֲלִיָּה וְגַמִּיעַ אֲלִשַׁחַם אֲלִמְגַמִּי אֲלִגּוֹף וְזִיאֲדָה אֲלִכְבֵּד
 וְאֲלִכְבִּלִּיתִין וְאֲלִשַׁחַם אֲלִדִּי עֲלִיהֵמָא וְאֲלִסְאִק אֲלֵאִימֶן לֵאנָה כְּבֵשׁ
 אֲלִכְמָאֵל: ²³ וְרִגִּיפָא וְאֲחַדָּא מִן כֵּל נֹעִי² מִן אֲלִכְבוּ וְגִרְדִּקָּה וְאֲחַדָּה
 מִמְסוּחָה בְּדֵהן וְרִקְאָקָה וְאֲחַדָּה מִן סִלָּה אֲלִפְטִיר אֲלִתִּי בִין יָדֵי אֲלֵלָה:
 10 ²⁴ וְצִיר אֲלִגְמִיעַ עָלַי כְּפִי הַרְוֹן וְעָלַי כְּפִי בְּנִיה וְחֲרִךְ דְּלֶךְ תַּחֲרִיבָא בִין יָדֵי
 אֲלֵלָה: ²⁵ תָּם כִּדָּה מִן אִידִיהֶם וְקִתְרָה עָלַי אֲלִמְדָּבָה פּוֹק אֲלִצְעִידָה
 מִקְבוֹל מְרִצִּי בִין יָדֵי אֲלֵלָה קִרְבָּאֵן הוּ לֵלָה: ²⁶ תָּם כִּד אֲלִקְיָן מִן כְּבֵשׁ
 אֲלִכְמָאֵל אֲלִדִּי לְהַרְוֹן וְחֲרִיבָה תַּחֲרִיבָא בִין יָדֵי אֲלֵלָה וּיְכוּן לֶךְ נְצִיבָא:
 15 ²⁷ וְקָדָם קִיָּן אֲלִתְחַרִּיךְ אֲלִדִּי חֲרִךְ וְסִאִק אֲלִרְפִיעָה אֲלִתִּי רַפְעַ מִן
 כְּבֵשׁ אֲלִכְמָאֵל אֲלִדִּי לְהַרְוֹן וּבְנִיה: ²⁸ פִּיצִירָא לְהַרְוֹן וּבְנִיה רִסֵּם
 אֲלִדְהֵר מִן בְּנֵי אִסְרָאִיל כְּמָא אֲנֵהֵמָא רְפִיעָה כִּדְאִךְ יְכוּנָא רְפִיעָה³
 מִן עֵנְד בְּנֵי אִסְרָאִיל מִן דְּבִאִיחַ סֵּלֵאֲמֵתָהֶם הֵמָּא רְפִיעָה לֵלָה: ²⁹ וְתִיאָב
 אֲלִקְדָם אֲלִתִּי לְהַרְוֹן תְּכוּן לְבְּנִיה מִן בְּעֵדָה יִמְסוּחֹן פִּיהָ וּיְכַמְלוּן בְּהָא
 וְאֲנָבָהֶם: ³⁰ סְבַעָה אִיאִם יִלְכְּסָהָא אֲלֵאֲמָאִם בְּעֵדָה מִן בְּנִיה פִּיצֵלָה
 20 אֵן יִדְכְּלִי אֵלֵי כְּבָא אֲלִמְחַצֵּר אֵן יִכְדָּם פִּי אֲלִקְדָם: ³¹ וְכְבֵשׁ
 אֲלִכְמָאֵל תֵּאכְדִּי וְתִנְצֵגִי לַחֲמָה פִּי מִכָּאֵן מִקְדָּם: ³² וְיֵאכְלֵל הַרְוֹן וּבְנוּה לַחֲמָה
 אֲלִכְבֵּשׁ מִעַ אֲלִכְבוּ אֲלִדִּי פִּי אֲלִסְלַ עֵנְד כְּבָא אֲלִמְחַצֵּר: ³³ וְיֵאכְלוּן
 דְּלֶךְ אֲלִדִּין אֲסִתְגַּפֵּר עֵנְהֶם לֵאכְמָאֵל וְאֲנָבָהֶם וְתִקְדִּיסָהֶם וְאִי אֲנָבִי
 לֵא יֵאכְלֵל מִנָּה אִדִּי הוּ קָדָם: ³⁴ וְאֵן תְּבִקִּי מִן לַחֲמָה אֲלִכְמָאֵל וּמִן
 25 אֲלִכְבוּ אֵלֵי אֲלִגְדָּאָה פִּי אֲחַרְקֵן אֲלִפִּאצֵּל לֵא יִכְלֵל אִדִּי הוּ קָדָם: ³⁵ וְאֲנַעַע
 לְהַרְוֹן וּבְנִיה כִּדָּא כְּגַמִּיעַ מָא אֲמַרְתִּךְ סְבַעָה אִיאִם תְּכַמְלֵן וְאֲנָבָהֶם:
 36 וְרַת לְלִדְכוּתָהּ תִּצְנַעָה כֵּל יוֹם לְלִגְפִירָאֵן פִּתְדִּכִּי אֲלִמְדָּבָה
 וְתִסְתַּגַּפֵּר עֵנָה וְתִמְסַחָה וְתִקְדִּיסָהּ: ³⁷ סְבַעָה אִיאִם תִּסְתַּגַּפֵּר עָלַי
 אֲלִמְדָּבָה פִּתְקָדָסָהּ וְיִצִּיר מִן כּוּאִיָּן אֲלֵאֲקָדָאִם כֵּל מִן דְּנָא בַּה תְּקָדָם:
 30 ³⁸ וְהִדָּא מָא תְּקָרְבָה עָלַי אֲלִמְדָּבָה חֲמִלִין אֲבִנִי סְנָה פִּי כֵּל יוֹם דֵּאִימָא:
 39 וְאֲלִחֲמֵל אֲלוֹאֲחַד תִּצְנַעַע בְּאֲלִגְדָּאָה וְאֲלֵאכְרֵן בִּין אֲלִגְרוּבִין:

¹ ראביע: והגאון אמר חרך הדבק בעגול האוון. נ"א גצרוף = סחוס.

² "מכל מין".

³ "וכאשר חמה (חחזה והשוק) תרומה כן יהיו תרומה" וכו'.

⁴ "ויהיה ראוי שיבוא".

מן עשר לתנטי מן אבדאנהם אלסואה⁽¹⁾ מן אלחקוין אלי אלרכבתין תבון: 48 ותבון עלי הרון ובניה פי דכולהם אלי כבא אלמחצר ופי תקדמהם אלי אלמדבח ליכדמו פי אלקדם ולא יחמלו וזרא פיהלכו רסם אלדהר לה ולנסלה מן בעדה:

5

כט

1 והיא אלמאר אלדי תצנעה להם לתקדסהם ויאמו לי כד ותא מן אלכקר וכבשין צחיון: 2 וכזו פטיר וגראדק פטיר מלתותה בדהן ורקאק פטיר ממסוחה בדהן מן סמיד אלחנטה תצנעהא: 3 ואגעלהא פי סלה ואחדה וקדמהא פיהא מע אלתת ואלכבשין: 10 4 וקדם הרון ובניה אלי באב⁽²⁾ כבא אלמחצר ואגסלהם באלמא: 5 וכד אלתיאב ואלבס הרון אכאך אלתוניה ואלממטר ואלצדרה ואלכדנה ואלשדה בשפשגהא: 6 וציר אלעממה עלי ראסה ואעל תאג אלקדם הון אלעממה: 7 וכד מן דהן אלמסה ועבה עלי ראסה ואמסחה בה: 8 תם קדם בניה ואלבסהם תואניא: 9 ואשדדהם 15 בזנאניר הרון ובניה ואלבסהם קאלנים פתציר להם אממה רסם אלדהר ואכמל ואגב הרון וואגב בניה: 10 תם קדם אלתת בין ידי כבא אלמחצר ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 11 ואדבח אלתת בין ידי אללה ענד באב כבא אלמחצר: 12 וכד מן דמה ואגעלה עלי ארכאן⁽³⁾ אלמדבח באצבעך ועב באקי אלדם עלי אסאם אלמדבח: 20 13 וכד גמיע אלשחם⁽⁴⁾ אלמגטי אלגוף וזיאדה אלככד ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא וקתר דלך עלי אלמדבח: 14 ולחם אלתת וגלדה ופרתה תהרקה באלנאר כארג⁽⁵⁾ אלעסכר לאנה דכוה: 15 תם קדם אחד אלכבשין ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 16 ואדבחה וכד מן דמה ורשה עלי אלמדבח מסתדירא: 17 ועצה לאעצאיה ואגסל 25 גופה ואכארהה ואצפהא אלי⁽⁶⁾ אעצאיה וראסה: 18 וקתרה עלי אלמדבח לאנה צעידה ללה מרצי מקבול קרבאן ללה: 19 תם קדם אלכבש אלתאני ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה: 20 ואדבחה וכד מן דמה

(1) «לכסות מגופיהם את העורה».

(2) נ"א: עלי באב.

(3) נ"א: שרף פ: שרפאת.

(4) בכ"ו י: אלתרב וגמיע אלשחום וזהו בלשון התלמוד «תרכא וכל שומן ואפשר

שחבדיל בין חלב הסותר לחלב האסור.

(5) נ"א: בטאהר.

(6) «ותוסף אותן אל נתחיו וראשו» עיין רש"י.

אסם כל ואחד עלי חגרה תכון לאתני עשר סבטא: 22 ואצנע ללבדנה
 סלאסל מעתדלה צנעה צפר מן דהב כאלין: 23 ואצנע להא חלקתין
 מן דהב ואגעלהמא פי טרפיהא: 24 ועלק אלצפירתין אלדהב עלי
 אלחלקתין אלתי פי טרפי אלבדנה: 25 וטרפא אלצפירתין אלאכרתין⁽¹⁾
 5 תעלקמהא עלי אלעיון פתציר עלי גיבי אלצדרה מן מקדמהא:
 26 ואצנע איצא חלקתין מן דהב ואגעלהמא פי טרפי אלבדנה פי
 האשיתהא אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאכלל: 27 ואיצא אצנע
 חלקתין מן דהב ואגעלהמא באזא גיבי אלצדרה מן אספל פי מקדמהא
 אמאם תאליפהא פוק שפשהא: 28 ויחבכו אלבדנה מן חלקהא אלי
 10 חלק אלצדרה בסלך מן אסמאנגון חתי תציר פוק שפשהא ולא תזול
 ענהא: 29 ויחמל הרון אסמא בני אסראיל פי אלבדנה אלמהיאה עלי
 קלבה ענד דכולה אלי אלקדם דכרא בין ידי אללה דאימא: 30 ותגעל
 עלי אלבדנה אלמהיאה אלאנואר ואלצחאיה ותכונו עלי צדר הרון פי
 דכולה בין ידי אללה ויחמל הרון היאה בני אסראיל עלי קלבה בין
 15 ידי אללה דאימא: 31 ואצנע ממטר אלצדרה צנעה חאיך⁽²⁾ גמלתה
 מן אסמאנגון: 32 ויכון פוה אלדי [הו] ראסה⁽³⁾ מן וסמה וחאשיה תחיט
 בפיה מסתדירא צנעה חאיך כפס אלדרע⁽⁴⁾ תציר לה לילא יתכרך:
 33 ואצנע פי דילה רמאמין מן אסמאנגון וארגואן ועבג קרמו פי דילה
 מסתדירא וגלאגל מן דהב פי מא בינהא מסתדירא: 34 גלגל מן דהב
 20 ורמאנה גלגל מן דהב ורמאנה פי דיל אלממטר מסתדירא: 35 ויכון
 עלי הרון אדא כדס ויסמע צותה פי דכולה אלי אלקדם בין ידי אללה
 ופי כרוגה ולא ימות: 36 ואצנע עצאבה מן דהב כאלין ואנקש עליהא
 כנקש אלכאתם קדסא ללה: 37 ושדהא בסלך מן אסמאנגון ותכון
 דון אלעמאמה⁽⁵⁾ מן מקדמהא: 38 ותכון עלי גבהה הרון אדא אסתגפר
 25 ען דנוב אלאקדאם אלתי יקדסהא בנו אסריל לגמיע עטאיאהם
 ואקדאסהם⁽⁶⁾ פתכון עלי גבהתה דאימא לירצא ענהם בין ידי אללה:
 39 ויש אלתוניה אלעשר ואצנע אלעמאמה מן עשר ואלזנאר תצנעה
 צנעה ראקם: 40 ולבני הרון תצנע תואניא ואצנע להם זנאניר וקלאנס
 תצנעהא להם לכראמה ופכר: 41 ואלבסהא הרון אכאך ובניה מעה
 80 ואמסחהם ואכמל ואגבהם וקדסהם פי אמו לי: 42 ואצנע להם סראויל

(1) „אחרות“.

(2) „מעשה אורג“ אלו שהי המלות לקוחות מפסוק ל"ב.

(3) „והיה פיו שהוא ראשו“ ועיי מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

(4) ת"א: כפוס שרין.

(5) „תחת המצנפת וכן למטה כ"ט ו' עיין רש"י.

(6) „לכל מתנותם וקדשיהם“.

כח

- 1 ואנת איצא פקרב אלך הרון אכאך ובניה מעה מן בין גמיע בני אסראיל ליאמו לי הרון ונדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר בניה: 2 ואצנע תיאב אלקדם להרון אכך לכראמה ופכר: 3 ואנת פכלם כל חכים קלב אכמלת פיה רוח אלחכמה אן יצנעו תיאב הרון לתקדושה 5 ליאם לי: 4 והדה אלתיאב אלתי יצנעוהא בדנה וצדרה ומטרא ותוניא מישאה ועמאמה ונארא ויצנעו תיאב אלקדם להרון אכך ובניה ליאמו לי: 5 והם יאבדו אלדהב ואלאסמאנגון ואלארגואן וצבג אלקרמו ואלעשר: 6 פיצנעו אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משזור צנעה האדק: 7 וגיבאן מלויטאן תכון להא תכיש עלי 10 טרפיהא: 8 ושפשג אלצדרה אלתי עליהא כצנעתהא יכון מתלהא מן דהב ואסמאנגון וצבג קרמו ועשר משזור: 9 וכד הגרי בלור ואנקש עליהמא אסמא בני אסראיל: 10 סתה מן אסמאיהם עלי אלחגר אלואחד ואלאסמא אלסתה אלבאקיה עלי אלחגר אלתאני כתאלידהם: 11 צנעה כארט אלגוהר כנקש אלכאתם תנקש עלי אלחגרין אסמא בני 15 אסראיל מחיטה מעינה מן דהב תצנעהא: 12 וציר אלחגרין פי גיביה אלצדרה הנארה דבר לבני אסראיל ויחמל הרון אסמאיהם בין ידי אללה עלי כתפיה דכרא: 13 ואצנע עיונא מן דהב: 14 וסלסלתין מן דהב כאלין מעתדלתין תצנעהמא צנעה אלצפר ועלק אלסלסלתין אלמצפורתין עלי אלעיון: 15 ואצנע בדנה מהיאה צנעה האדק כצנעה 20 אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משזור תצנעהא: 16 ותכון מרבעה מצאעפה מולהא שכר וערצהא שכר: 17 ואנטם פיהא נטאם גוהר ארבעה סטור מן אלגוהר אלסטר אלאל ויאקות אחמר וזמרד ואצפר: 18 ואלסטר אלתאני כחלי ומהא ובהרמאן: 19 ואלסטר אלתלאת גזע וסבג ופירוזג: 20 ואלסטר אלראבע אזרק 25 ובלור ויסק תכון מעינה בדהב פי נטאמהא: 21 ותכן עלי אלחנארה אסמא בני אסראיל אד הי אתני עשר^א נטיר אסמאיהם כנקש אלכאתם

¹ לא העתיק מלת וחבר כי היא למותר.

² ר"ל עשה את השמות שיהיו סוכבים את שתי האבנים בחוך גומות קטנות של

דהב הדומות לעינים ובניא: ויחוט כהא עיון אלדהב ובכ"י י: ואצנעהא תחיס כהא עיון. ³ ג"א: כחפי.

⁴ "מוכן ומתוקן" ג"א ופי: היחאה = משפטו ר"ל תקונו.

⁵ ואכר הראב"ע כי אין לנו דרך בכירור לדעת אכני המלואים כי הגאון תרגם כרצונו כי אין לו קבלה שיסמך עליה עיי שם.

⁶ נראה שצריך להיות אלתא עשרה ופירושו מפני שהאבנים הן ששים עשרה כמו שמותם פתחי חותם שם כל אחד על אבן אחת תהיון לשני עשר שבט.

כז

1 ואצנע מדבּח אלקראבין¹ מן כשב אלסנט כמס אדרע טולה
 וכמס אדרע ערצה מרבעא יכון אלמדבּח תלת אדרע סמכה: 2 ואצנע
 ארכאנה עלי ארבע זואיאה² מנה תכון ארכאנה וגשה בנחאס: 3 ואצנע
 5 צנאנה לרמאדה ומגארפה וכראניכה ומנאשלה ומגאמרה גמיע אניתה
 תצנעהא מן נחאס: 4 ואצנע לה סרדא עלי צנעה אלשבכה מן
 נחאס ואצנע פי אלשבכה ארבע חלק מן נחאס פי ארבעה אמראפּהא:
 5 ואנעהא תחת שרגב³ אלמדבּח מן אספל פתבלג אלי נצפה:
 6 ואצנע דהוקא ללמדבּח מן כשב אלסנט וגשהא בנחאס: 7 ואדכל
 10 אלדהוק פי אלחלק ותכון עלי גאנבי אלמדבּח אדא חמל: 8 אלואחא
 מגופה⁴ תצנעה כמא אורית פי אלגבל כדאך יצנעו: 9 ואצנע צראדק
 אלמסכן מן גהה מהב אלגנוב קלוע ללצראדק מן עשר משזור
 מאיה דראעא טולהא פי אלגהה אלואחדה: 10 ועמדהא עשרון וקואעדהא
 עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד ומלאהא פצה: 11 וכדאך פי גהה
 15 אלשמאל פי אלטול קלוע טולהא מאיה דראעא ועמדהא עשרון
 וקואעדהא עשרון מן נחאס וזראפין אלעמד ומלאהא פצה: 12 וערין
 אלצראדק מן גהה אלגרב קלוע כמסון דראעא ועמדהא עשרה וקואעדהא
 עשר: 13 וערין אלצראדק מן גהה אלשרק כמסון דראעא: 14 מנהא
 כמס עשרה דראעא קלוע ללכם ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 15 וללכם
 20 אלתאני כמס עשרה דראעא ועמדהא תלתה וקואעדהא תלת: 16 ולבאב
 אלצראדק סתר טולה עשרון דראעא מן אסמאננון וארגואן וצבג קרמו
 ועשר משזור צנעה ראקס ולה עמד ארבעה וקואעדהא ארבע: 17 כל
 עמד אלצראדק מסתדירא תכון מטליה פצה וזראפּינהא מן פצה
 וקואעדהא מן נחאס: 18 טול אלצראדק מאיה דראעא וערצה כמסון
 25 באלכמסין וסמכה כמס אדרע מן עשר משזור וקואעדה מן נחאס:
 19 וסאיר אנה אלמסכן אלתּי פי גמיע כדמתה וגמיע אותאדה ואותאד
 אלצראדק מן נחאס: 20 ואנת פמר בני אסראיל אן יאתוך בדהן זיתון
 צאף מדקוק ללאצאה לתסרג בה אלסרג דאימא: 21 פי כבא אלמחצר
 כארג אלסגף אלדי עלי אלשהאדה ינצדה⁵ הרון ובנוה מן אלעשי אלי
 30 אלצבּח בין ידי אללה רסם אלדהר לאגיאלכם מן בני אסראיל:

(1) "מוזבּח הקרבנות" — בניא: מדבּח אלצעורה = מוזבּח העולה.

(2) בניא: שרפה על ארבע ארכאנה. כפי: שרפאתה עלי ד' זואיאה.

(3) עיי אבן נגאח שרש כרכב.

(4) "לחת חלולות".

(5) תרגם בלשון יחיד לפי הכתוב אע"פ שהעתיק נר כמו נרות בלשון רבים.

אשקאק אלכבא יכון מסכלא עלי גאנבי אלמסכן מן ימנא ויסרה
 לינטיה: 14 ואצנע גטאא ללמסכן מן גלוד ככאש אדום וגטאא מן
 גלוד דארש מן פוק: 15 ואצנע אלתכאתג ללמסכן מן ששב אלסנט
 קאימא: 16 עשר אדרע טול כל תכתגה ודראע ונצף ערצהא: 17 ולהא
 עראן מלסנאן אחרהמא באוא אלאכר כדאך תצנע בנמיע תכאתג 5
 אלמסכן: 18 ואצנע אלתכאתג ללמסכן עשרין תכתגה פי גהה מהב
 אלגנוב: 19 וארבעון קאעדה מן פצה תצנעהא תחת אלעשרין תכתגה
 קאעדתאן תחת כל תכתגה לציריהא: 20 ולגאנב אלמסכן אלתאני
 מן גהה מהב אלשמאל עשרון תכתגה: 21 ולהא ארבעון קאעדה מן
 פצה קאעדתאן תחת כל תכתגה: 22 ופי מוכר אלמסכן מן אלגרוב 10
 תצנע סת תכאתג: 23 ותכתגתאן תצנעהמא פי רכני אלמסכן פי
 אלזאוייתין: 24 ותכון מעתדלה מן אספל וגמיעא תכון מעתדלה⁽¹⁾ מן
 צוק בחלקה ואחרה כדאך יכון ללרכנין בליהמא: 25 פתציר תמאן
 תכאתג וקואעדהא מן פצה סת עשרה קאעדה קאעדתאן תחת כל
 תכתגה: 26 ואצנע אמהאג⁽²⁾ מן ששב אלסנט כמסה לתכאתג 15
 גאנב אלמסכן אלואחד: 27 וכמסה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן
 אלתאני וכמסה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן ללזאוייתין פי אלגרוב:
 28 ואלמהג אלאוסט פי גוף אלתכאתג נאפד מן אלטרף אלי אלטרף:
 29 וגש אלתכאתג בדהב ואצנע להא חלקהא מן דהב מכאנא ללאמהאג
 וגש אלאמהאג איצא בדהב: 30 ואנצב אלמסכן בהיאתה אלתי 20
 אודיתהא פי אלגבל: 31 ואצנע סנפא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו
 ועשר משזור צנעה חאדק תצנעהא צורא⁽³⁾: 32 ואגעלה עלי ארבעה
 עמד מן סנט מגשאה דהבא וזראפינהא דהבא על ארבע קואעד מן
 פצה: 33 ועלק אלסנף תחת אלשטט ואדכל הנאך מן דאכל אלסנף
 צדוק אלשהאדה פיפצל לכס אלסנף בין אלקדס ובין כואץ אלאמדאס: 25
 34 ואגעל אלגשא עלי צדוק אלשהאדה פי כואץ אלאקדס: 35 וציר
 אלמאידה בארג אלסנף ואלמנארה בהיאלהא אלי גאנב אלמסכן אלגנובי
 ואלמאידה אגעלהא אלי גאנב אלשמאל: 36 ואצנע סתרא לכאב
 אלכבא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמו ועשר משזור צנעה ראקס:
 37 ואצנע ללסתר כמסה עמד מן סנט וגשהא בדהב וזראפינהא
 בדהב וצג להא כמס קואעד נחאס:

⁽¹⁾ וכן תרגם אונקלוס שתי פעמים מכונין וכן פירש רש"י: תמים כמו תואמים.

⁽²⁾ כפי: עוארוין.

⁽³⁾ כן הוא בכ"א (רצוננו בזה הנוסחא הראשונה המחוברת עם הביאור) ובכ"י ו' ובפ' ועי' רש"י

אמר כרובין צורין של בריות ובק' נוספה בשעות מלת כרובין ע"פ לשון הכתוב עי' למעלה 112 הע' 1.

מנהא תכון: 32 וסת קצבאת בארגאת מן גאנבהא תלת קצב
 גאנבהא אלו אחד ותלת קצבאת מן גאנבהא אלתאני: 33 תלת ג
 מלוזאת פי כל קצבה תפאחה וסוסנה כדאך ללסת אלקצבאת אלכא
 מנהא: 34 ופי אלמנארדו ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיההא וסוא
 5 35 ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא⁽¹⁾ כדאך ללסת אלקצבאת אלכא
 מן אלמנארדו: 36 תפאפיההא וקצבאתהא מנהא תכון בלהא מ
 ואחדו מן דהב כאלין: 37 ואצנע להא סבעה סרג פאדא אסרג
 תצי אלי גהה וגההא: 38 כלבאתהא ומגאמראתהא מן דהב
 39 בדרה מן דהב כאלין יצנעהא וגמיע הדח אלאניה: 40 ואנט
 10 ואעמל בשכלה אלדי אנת מראה פי אלגבל:

כו

1 ואצנע דאת אלמסקן עשר שקק מן עשר משזור ואס
 וארגואן וצבג קרמו צורה כרובין⁽²⁾ צנעה חאדק תצנעהא: 2 מ
 שקו תמאן ועשרין דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה
 15 לגמיע אלאשקאק: 3 כמס שקק תכון מזיטה ואחדה מע אכרו
 אשקאק תכון מזיטה ואחדה מע אכרי: 4 ואצנע ערי מן אס
 פי חאשיה אלשקה אלו אחדה אלטרפיה אלמולפה וכדאך תצ
 חאשיה אלשקה אלטרפיה אלמואלפה אלתאניה: 5 כמסון
 תצנעהא פי אלשקה אלו אחדה וכמסון ערוה תצנעהא פי טרף א
 20 אלמואלפה אלתאניה תכון אלערי מתקאבלה אלו אחדה אלי אל
 6 ואצנע כמסין שטטא מן דהב וולף אלשקק אלו אחדה מע א
 באלשטט פיציר אלמסקן ואחדה: 7 ואצנע שקאק מן מרעו
 עלי אלמסקן אחדי עשר שקו תצנעהא: 8 טול כל שקו
 דראעא וערצהא ארבע אדרע מסאחה ואחדה לאחדי עשר
 9 וכיט אלכמס שקאק עלי חדוה ואלסת שקאק עלי חדוה ואתן א
 25 אלסאדסה אלי מא ילי וגה אלכבא: 10 ואצנע כמסין ערוה פי ד
 אלשקה אלטרפיה אלמואלפה אלו אחדה וכמסין ערוה פי ד
 אלשקה אלטרפיה אלמואלפה אלתאניה: 11 ואצנע כמסין שט
 נחאס ואדבל אלשטט פי אלערי וולף אלכבא פיציר ואחדה: 12 וא
 אלפאצל מן שקאק אלכבא ונצף אלשקה אלפאצל תסכלה
 מוכר אלמסקן: 13 ודראע מן ההנא ודראע מן ההנא אלפאצל

(1) קצר כאן הנאון בתרגומו.

(2) "צורת כרובים" עיין רש"י ובכ"י ו' ובפ': צורא ר"ל צורות סתם ועיין למטה פס

(3) בלשון צווי ר"ל ותסרת הערף.

מן גמיע דלך⁽¹⁾ מקדסא אסכן נורי פי מא בינהם: ⁸ בגמיע מא אנא מריך
 מן שכל אלמסכן ושכל גמיע אניתה בדאך תצנעו: ¹⁰ ויצנעו צנדוקא מן
 כשב אלסנט דראעאן ונצף מולה ודראע ונצף ערצה ודראע ונצף סמכה:
¹¹ וגשה בדהב כאלין מן דאכל ומן כארג ואצנע עליה זיגא מן דהב
 מסתדירא: ¹² וצג לה ארבע חלק מן דהב ואזעלהא עלי ארבע גהאתה ⁵
 חלקתין⁽²⁾ פי גאנבה אלואחד וחלקתין פי גאנבה אלתאני: ¹³ ואצנע
 דהוקא מן כשב אלסנט וגשהא בדהב: ¹⁴ ואדכל אלהוק פי אלחלק
 עלי גאנבי אלצנדוק ליחמל בהא: ¹⁵ ותקים אלהוק פי חלק אלצנדוק
 לא תוול מנה: ¹⁶ ואזעל פי אלצנדוק אלשהאדה אלתי אעטיכהא:
¹⁷ ואצנע גשאא מן דהב כאלין דראעאן ונצף מולה ודראע ונצף ערצה: ¹⁰
¹⁸ ואצנע כרובין מן דהב מצמתין תצנעהמא מן טרפי אלגשא:
¹⁹ ואצנע כרובא ואחדא מן הדא אלטרף וכרובא ואחדא מן הדא
 אלטרף מן נפס אלגשא⁽³⁾ תצנע אלכרובין מן טרפיה: ²⁰ ויכון
 אלכרובאן באסטין אנחתהמא אלי פוק ומשללין בהא עלי אלגשא
 וזוההמא אלואחד אלי אלאכר ואלי אלגשא תכון וזוההמא: ²¹ ואזעל ¹⁵
 אלגשא עלי אלצנדוק מן פוק בעד מא תגעלי⁽⁴⁾ פי אלצנדוק אלשהאדה
 אלתי אעטיכהא: ²² פאחצרך תם ואכאמבך מן פוק אלגשא אלדי
 עלי סנדוק אלשהאדה מן בין אלכרובין בגמיע מא אמרך אלי בני
 אסראיל: ²³ ואצנע מאידה מן כשב אלסנט דראעאן מולהא ודראע
 ערצהא ודראע ונצף סמכהא: ²⁴ וגשהא בדהב כאלין ואצנע להא זיגא ²⁰
 מן דהב מסתדירא: ²⁵ ואצנע להא חאפה מקדאר קבצה מסתדירא
 ואצנע זיגא מן דהב לחאפתהא מסתדירא: ²⁶ ואצנע להא ארבע חלק
 מן דהב ואנעל אלחלק פי אלארבע זואיא אלתי באזא ארבע ארגלהא⁽⁵⁾:
²⁷ אמאם אלחאפה תכון אלחלק מכאנא ללדהוק לתחמל בהא:
²⁸ ואצנע אלהוק מן כשב אלסנט וגשהא בדהב לתחמל בהא ²⁵
 אלמאידה: ²⁹ ואצנע קצאעהא ודרוזהא ומדאהנהא ומלאעקהא אלתי
 תגמא בהא⁽⁶⁾ מן דהב כאלין תצנעהא: ³⁰ ואזעל עלי אלמאידה כזוא
 מוזהא בין ידי דאימא: ³¹ ואצנע מנארה מן דהב כאלין מצמתה
 תצנעהא וארגלהא וקצבתהא וגאמאתהא⁽⁷⁾ ותפאפיהא וסואמנהא

(1) „מכל אלה וכי י חסרה זאת החוספה.

(2) „ונתת אתם על ארבעה צדיו שתי טבעות וכו”.

(3) „מהכפרת עצמת עין רשי”.

(4) „אחרי אשר תתן”.

(5) „אשר טעד ארבע רגליו”.

(6) רשי״: אשר יכוסה בהן.

(7) ג״א: ובואמיהא.

נצנעהא: 4 פכתב מוסי גמיע כלאם אללה ואדלג באלגדאה ובנא מדכחא תחת אלגבל ונצב אתנתי עשרה דכה באזא אתני עשר אסכאט אסראיל: 5 ובעת בבכור בני אסריל¹ פקרבו צואעד ודבחו דבאיה סלאמה ללה מן אלבקר: 6 פאכד מוסי בעין אלדס וגעלה פי אנאגין ובאקיה רשה עלי אלמדבח²: 7 תם אכד כתאב אלעהד פקראה עלי אלקום וקאלו גמיע מא אמר אללה בה נקבלה ונצנעה: 8 פאכד מוסי אלדס ורשה עלי אלקום וקאל הודא דס אלעהד אלדי עהד אללה מעכס עלי גמיע הדה אלכלמאת: 9 תם צעד מוסי והרון ונדב ואביהוא וסבעון מן שיוף אסראיל: 10 פנטרו נור אללה אסראיל ומן דונה כצנעה ביאין אלמהא וכדאת אלסמא פי אלנקא: 11 ועלי נקבא בני אסראיל לס יבעת באפה פנטרו נור אללה ועאשו פאכלו ושרבו³: 12 תם קאל אללה למוסי אצעד אלי אלי אלגבל וקס תם אעטיך לחי אלגורה⁴ ואלשראיע ואלוצאיא אתני כתבתהא לאדלהם בהא: 13 פקאם מוסי ויהושע כאדמה וצעד מוסי אלי גבל אללה: 14 וקאל ללשיוף אנלסו לנא ההנא אלי אן נרגע אליכס והודא הרון וחור מעכס מן לה אמר יתקדם אליהמא: 15 ולמא צעד מוסי אלי אלגבל גמא אלגמאם אלגבל: 16 וסכן נור אללה עלי אלגבל ונטאה אלגמאם סתה אואם תם דעא במוסי פי אליום אלסאבע מן וסט אלגמאם: 17 וכאן ריא נור אללה כנאר אכלה פי ראם אלגבל בהצרה בני אסראיל: 18 פדבל מוסי פי וסט אלגמאם אד צעד אלי אלגבל ואקאם פיה ארבעין יומא וארבעין לילה:

כה

1 וכלם אללה מוסי תכלימא: 2 מר בני אסראיל אן יאכדו לר רפיעה¹ מן ענד כל רגל תסכוה נפסה תאכדו רפיעתי: 3 והדה אלרפיעה אתני תאכדוהא מנהם דהב ופצה ונחאס: 4 ואסמאנגוך וארגואן וצבג קרמו ועשר² ומרעז: 5 וגלוד ככאש אדים וגלוד דארש וכשב אלסנט: 6 דהן ללאצאה ואטיאב לדהן אלמסח ולבכור אלצמוג: 7 וחגארה אלבלור וחגארה אלנטאם ללצדרה וללכדנה: 8 פיצנעו לר

¹ „בכורי בני ישראל“ וכן תרגם אונקלוס.

² הגאון לא פירש מלת חצי חצי ממש כי אם חלק מן הדם שם כאגנות והנשאר זרק על המזבח.

³ „ואת אצילי בני ישראל לא חכה ויראו את אור השם ויחיו ויאכלו וישתו“ עי ראביע.

⁴ „שני לוחות מאבן טובה“

⁵ פ: בכל מקום פרוזה.

⁶ ראביע: והגאון תרגמו בלשון ערבי עשר והוא ידוע עד היום.

מן אלצהרא: 17 תלת מראת פי כל סנה יחצר גמיע רגאלך בין ידי
 אלסיד אללה: 18 ולא תדבח פסחי עליו כמירי) ולא תבית שחום חגי
 אלי אלגדאה: 19 ואואיל בכור ארצך תאתי בהא אלי בית אללה רבך
 ולא תאכל לחמא בלבן⁽²⁾: 20 האנא באעת במלאך בין ידיך יחפטיך פי
 אלטיק ויאתי בך אלי אלמוצע אלדי אצלחתה לך: 21 פאחזרה 5
 ואקבל אמרה ולא תכאלפה פאנה לא יצפה גרמכם ועלי אן אסמי
 מעה⁽³⁾: 22 פאנך אן קבלת אמרה וצנעת גמיע מא אקולה עאדית
 אעדאך ואצרת מצאריך: 23 ואדא סאר מלאכי בין ידיך אדלך אלי
 אלאמרוין ואלכנעאניין ואלחתיין ואלפרוין ואלחויין ואלבוסיין
 ואגדתהם⁽⁴⁾: 24 לא תסגד למעבודאתהם ולא תעבדהא ולא תעמל 10
 באעמאלהם בל אהדמהא הדמא וכסר מדאבחהם⁽⁵⁾ תכסירא: 25 ואעבדו
 אללה רבכם יבארך פי טעאמך ופי שראבך וזיל אלאמראץ ענך:
 26 לא תכון מתכל ועאקר פיך ואחצא איאמך אכמלהא⁽⁶⁾: 27 ואבעת
 בזבתי בין ידיך ואהים גמיע אלקום אלדין תציר אליהם ואגעל גמיע
 אעדאך בין ידיך מסתדכרין: 28 ואבעת באלעאהה בין ידיך פתטרד 15
 אלחויין ואלכנעאניין ואלחתיין מן בין ידיך: 29 לא אטרדהם מן בין
 ידיך פי סנה ואחדה כילא יציר אלבלד וחשא פיכתר עליך חיואן
 אלצהרא: 30 לכן קלילא קלילא אטרדהם מן בין ידיך אלי אן תנמו
 פה חזו אלאריך: 31 פאגעל תכמד מן בחר אלקלום אלי בחר אלפלסטין
 אלהאן אלי אלפראת באן אסלם פי אידיכם סכאן אלבלד ותטרדהם 20
 בין ידיך: 32 לא תעהד מעהם ולא מע מעבודאתהם עהדא: 33 ולא
 מן פי בלדך כילא יכטיוך לי באן תעבד מעבודאתהם פיכון לך והקא:

כד

1 תם קאל למוסי אצעד אלי אללה אנת והרון ונדב ואביהוא
 עון מן שיוך בני אסראיל ואסגדו מן בעיד: 2 תם יתקדם מוסי 25
 אלי אללה והם לא יתקדמו ואלקום לא יצעדו מעה: 3 תם גא
 וקץ עלי אלקום גמיע כלאם אללה וגמיע אלאחכאם פאנאבה
 יע אלקום בצות ואחד וקאלו גמיע אלאמור אלתי אמר אללה

(1) רש"י: לא תשחט את הפסח ביד בניסן עד שתבער את החמץ.

(2) "לא תאכל בשר בחלב".

(3) "וספני ששמו עמו" ר"ל עם המלאך.

(4) עיין הערתנו למעלה ט' מ"ו.

(5) "מובחותם" העתיק כן במקום מצבותם אע"פ שלפי דעתו התייחזר תאמר למוכח

זא מאבנים רבות והשכירה למצבה שהיא מאבן אחת.

(6) כן הוא בקי ובכ"ו ו' ובס': אכמלה.

ולא תצירו עליה עינה: 25 אן אסתרנהנת תוב צאחבק פענד מניב אלשמם רדה אליה: 25 אן כאנתהי כסותה וחדהא או הי תוב בדנה¹ פכיק דא ינצנע פאן הו צרך אלי סמעת לה אני ראוף: 27 אלחאכס לא תשתם ושריף פי קומך לא תלענה: 28 וסלאפך ורשחך² לא תזכרהמא ובכור בניך תעטי לי: 29 וכדאך תצנע בבקרך וגנמך סבעה איאם יכון מע אמה ופי אליום אלתאמן תעמיה לי: 30 ואנאסא מקדסין תכונו לי וחיואן מפתרם פי אלצחרא לא תאכלוה בל ללכלב אטרחוה:

כג

1 לא תקבל זורא וזרא ולא תכאלטן ירך מע אלפאלם פתכון 10 לה שאהד שלם: 2 ולא תכן פי תבע כתיר לשר ולא תגב פי צוומה לתמילהא בל ורא אלאתר פמל³: 3 ולא תחאב אלפקיר פי צוומתה: 4 ואדא פאגית תור ערוך או המארה צאלא פארדדה עליה: 5 ואדא ראית המאר שאניך ראבצא תחת המלה פאנתה ען תרכה בל חטא 15 תחטה מעה⁴: 6 לא תמל חכס מסכיך פי צוומתה: 7 ומן כלאם אלבאטל פאבעד ואלברו ואלזכי לא תקתלהמא פאני לא אזכי טאלמא: 8 ולא תאכד רשוה פאן אלרשוה תעמי אלבצרא⁵ ויזוף אלאמור אלעאדלה: 9 ולא תצנט אלגריב לאנכס עארפון בנפס אלגריב אד טאלמא כנתם גרבא פי בלד מצר: 10 סת סנין אזרע ארצך ואגמע גלתהא: 11 ופי אלסאבעה תסיבהא ותדרהא יאכל מנהא מסאכן קומך ופצללהא יאכלה חיואן אלצחרא כדאך תצנע בכרמך וזיתונך: 12 סתה איאם אעמל אעמאלך פיהא ופי אליום אלסאבע תסבת לכי יסתריו תורך וחמארך ויקר אבן אמתך ואלגריב ענדך: 13 ובגמיע מא קלתה לכס אחפטו ואסם אלמעבודאת אלאכר לא תזכרוה ולא יסמע מן פיך = 14 תלת מראת תחג לי פי אלסנה: 15 חג אלפטיר פאחפטו סבעה איאם תאכל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר אלפרוך לאנך פיה 25 זרגת מן מצר ולא תחצרו בין ידי פרגא: 16 וחג אלחצאד בכור עמלך אלדי תזרעה פי אלצחרא וחג אלגמע ענד זרוג אלסנה וגמעך אעמאלך⁶

¹ אם היא כסותה לכדה או בגד עורו ר"ל החלוק.

² ר"ל ראשית תירושך ויצהרך ועי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

³ לא תענה על ריב להסותו אבל נסה אחר הריב ועי' מה שהביא הראב"ע בשם הגאון.

⁴ ר"ל חדל מלעזוב אותו אבל פרק המשא מעל הכהמה בחברת שונאך ועיין ספר-

דברים סימן רכ"ה.

⁵ בכ"י י': אלעלמא ען אלחק = החכמים מראות האמת.

⁶ נראה שהגאון העתיק בתחילה מעשיך בלשון יחיד מפני שאינו מדבר אלא במעשה

הזריעה ובסוף העתיק בלשון רבים מפני שענינו כל מעשי השנה.

ואהרקת כדיסא או סנבלא קאימא או סאיר מא פי אלציאע⁽¹⁾ פליגרים
 מא יגב פיה אלמשעאל אלאשתעאל⁽²⁾: 6 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה
 ורקא או אניה ליחפטה לה פסרק דלך מן בית אלרגל פאן וגד אלסארק
 פליגרים אלתנין: 7 ואן לס יוגד אלסארק תקדם צאחב אלמנולה אלי
 אלהאכם וחלף אנה לס ימד ידה אלי מלך צאחבה⁽³⁾: 8 ועלי כל אמר 5
 יחדה מן תור אלי חמאר ואלי שאה ואלי טוב ואלי כל צאלה אן יקול
 הוא הו לי⁽⁴⁾ פאלי אלהאכם ירפע אמרהמא פמן טלמה אלהאכם יגרים
 אלתנין לצאחבה: 9 ואן דפע אנסאן אלי צאחבה חמארא או תורא או
 שאה או סאיר אלהאים ליחפטה פמאת או אנכסר או סבי בניר
 בנה⁽⁵⁾: 10 פימין אללה תפצל⁽⁶⁾ פי מא בינהמא אנה לס ימד ידה 10
 אלי מלך צאחבה פיקבלהא צאחבה ולא יגרים⁽⁷⁾: 11 ואן סרק מן ענדה
 יגרים לצאחבה: 12 פאן אפתרם פליאת בשאהד ולא יגרים אלפריסה:
 13 ואדא אסתעאר אלאנסאן שיא מן צאחבה פאנכסר או מאת ולים
 צאחבה מעה פליגרימה: 14 ואן כאן צאחבה מעה פלא יגרמה ואן כאן
 אנדא פקד מצי באגרתה: 15 ואן כדע רגל גאריה בכרא לס תמלך 15
 פצאנעהא פלימהרהא לה זונה: 16 פאן אכא אבוהא אן יזנהא מנה פליזן
 לה מן אלורק כמהר אלאבכאר: 17 ואלסאחר⁽⁸⁾ פלא תסתבקה: 18 פכל
 מן צאנע שיא מן אלהאים פליקתל קתלא: 19 ומן דבה ללמעבודאת
 פליתלף האשא ללה וחדה: 20 ואלגריב לא תגבנה⁽⁹⁾ ולא תצנטה
 פטאלמא⁽¹⁰⁾ כנתם גרבא פי ארץ מער: 21 וכל ארמלה ויתום פלא 20
 תטלמה: 22 פאן כאן טלמתה וערך אלי אנכתה ען צראכה: 23 כאן
 ישתד גצבי ואקתלכם באלסיף פתציר נסאכם אראמל ובנכם יתאמא:
 24 ואן אקרצת בעיך קומי ורקא לצעיף מעך פלא תכן לה באלגרים

(1) „או כל הה שהוא ששרה“.

(2) „המכניר את הכערה ישלם כל מה שהוא חייב בו“.

(3) „גושבע שלא שלח ידו כאשר לרעהו“.

(4) המלה הזאת נמצאת בפי חסרה בקי ובכ"י ור"ל על כל דבר שהשומר כחש ואמר
 זהו שלי יוכא הדבר לפני הדיון וכו'. וזה לשון בעל העושר: אשר ואמר בעל הפקדון לבעל
 חבית כי הוא פקדוני עיךך ובעל חבית אומר לא כי ילך נגנב ואני אשבע וזה אומר כי הוא
 לי ואני מכירו. עיין במכילתא.

(5) ר"ל ולא נתאמת היב"י בעדים.

(6) „יכריע“.

(7) „יקבל את השבועה ולא יהיה לו תשלומין“.

(8) „מכשף“ בין זכר בין נקבה עיין רש"י, וכן לפי דעת אבן גנאה בספרו אללמע צד

71 כי ההא נוספת.

(9) כפי: לא תעניה.

(10) „כי זמן ארך“ והגאון הוסיף זאת המלה תמיד בהזכירו מושב בני ישראל בצמצום.

פליגרים אלצאדם כמה ילומה בעלהא ויעמיה באנצאף¹: 23 ואן
 כאנת מניה פאנעל נפסא בדל נפס: 24 ודיה² עין בדל עין וסן בדל
 סן ויד בדל יד ורגל בדל רגל: 25 וכי בדל כי ושנה בדל שנה וגראחה
 בדל גראחה: 26 ואן צרב אנסאן עין עבדה או עין אמתה פאדהבהא
 5 פליטלקה חרא בדל עינה: 27 ואן טרה סן עבדה או סן אמתה
 פליטלקה חרא בדל סנה: 28 ואן נטה תור רגלא או מראה פקתלה
 פלירגס אלתור ולא יוכל מן לחמה ורכ אלתור ברי: 29 ואן כאן תורא
 נטאחא מן אמס ומא קבלה פנושד צאחבה ולם יחפטה וקתל רגלא או
 מראה פלירגס אלתור ואיצא צאחבה יקתל: 30 ואן אלום דיה פליעט
 10 פדא נפסה גמיע מא ילומה: 31 ואן נטה אכנא או אכנה פליענע בה
 מתל הדא אלחכס: 32 פאן נטה עבדא או אמה פליעט מולאה תלתין
 מתקאלא מן אלפצה וירגס אלתור: 33 ואן כשף אנסאן בירא או כרא
 בירא פלם יגטהא פוקע תם תור או חמאר: 34 פליגרים תמנה צאחב
 אלכיר וירדה אלי צאחבה ואלמית יבון לה: 35 ואן צאדם תור אנסאן
 15 תור צאחבה פמאת פליכיעו³ אלתור אלחי ויקתסמא תמנה וכדלך
 אלמית יקתסמאנה: 36 פאן ערף אנה תור נטאח מן אמס ומא קבלה
 ולם יחפטה צאחבה פליגרים תורא בדל אלתור ואלמית יבון לה: 37 ואן
 סרק אנסאן תורא או שאה פדבחה או באעה פליגרים בדל תור כמסה
 ובדל אלשאה ארבעה:

כב

20

1 ואן וגד אלסארק פי אלנקב פצרב ומאת פלים לה דיה⁴:
 2 ואן אשרקת אלשמס עליה פלה דיה פליגרים מא סרק ואן לם יכך
 מעה פליבע עלי סרקה: 3 ואן וגדת פי ידה אלסרקה מן תור אלי
 חמאר אלי שאה אחיא פליגרים בדל אלואחד אתנין: 4 אדא ארעי
 25 אלאנסאן ציעה או כרמא לה פאטלק בהימתה או רעת⁵ פי ציעה
 אכרי אנוד ציעתה או כרמה יגרם: 5 ואן כרגת נאר פוגדת שוכא

¹ בק' נוספה כאן בטעות מלת כפר והיא אך למותר ועיין בסדכר כ"ה ו'. ועיין באנצאף = בצדק.

² עונש ממון ועי' בליקושים.

³ אפשר שר"ל שהמכירה תהיה בכית דין.

⁴ «אין לו עונש ממון» בכ"י ו': פלא תכל לה = לא תקום ואלה שתי הנוסחאות נמצאות ג"כ בפסוק ב'.

⁵ «או בער» והביעור רק הם שני מיני נזקין כמו שמבואר בבבא קמא ב' ב' ובכ"י ו' ובפ': ורעת.

וזנתה מעה: 4 ואן זוגה מולאה במראה פולדת לה בנין או בנאת אלמראה ואולאדהא יכונו למולאהא והו יכרז עאזכא: 5 ואן קאל אלעבד קד אחבבת מולאי וזוגתי ובני לא אכרז חרא: 6 פליקדמה מולאה אלי אלחאכם יקדמה אלי מצראע אלכאב או כדה ויוסם מולאה אדנה בטיסמה⁽¹⁾ ויכדמה ללדהר: 7 ואן באע רגל בנתה לאמה פלא 6 תכרז באלעביד⁽²⁾: 8 אן קבחת ענד מולאהא אן יתוזג בהא⁽³⁾ פליפדהא ולבעין קום גריב⁽⁴⁾ לא יתסלט אן יביעהא אד גדר בהא: 9 ואן זוגהא לאבנה פכסירה אלבנאת יענע בהא: 10 ואן תוזג באכרי פטעאמהא ובסותהא ואוקאתהא⁽⁵⁾ לא ינקצהא: 11 פאן לם יענע בהא ואחדה סן הדה אללת⁽⁶⁾ פלתכרז מגאנא בלא תמן: 12 ומן צרב אנסאנא ומאת 10 פליקתל קתלא: 13 ואן לם יתעודה⁽⁷⁾ ואללה סבב לה עלי ידה⁽⁸⁾ פאציר לך מוצעא ירוב אלי תם: 14 ואן אתקה אנסאן עלי צאחבה וקתלה בסכר פמן ענד מדבחי תאכדה ליקתל⁽⁹⁾: 15 ומן צרב אבאה ואסה פליקתל קתלא: 16 ומן סרק אנסאנא פבאעה או וד פי ידה פליקתל קתלא⁽¹⁰⁾: 17 ומן שתם אבאה ואסה פליקתל קתלא: 18 ואדא 16 תכאצם אנאם פצרב אחדהמא צאחבה בחזר או בשאדך⁽¹¹⁾ פלם ימת בל וקע עלי פראש: 19 פאן קאם ומשא פי אלמוק עלי וכאיה לנפסה⁽¹²⁾ פקד ברא אלצארב עדה עטלתה⁽¹³⁾ יעטיה ועלאנא יעאלנה: 20 ואן צרב אנסאן עבדה או אמתה בקצוב פמאת תחת ידה פליקד בה⁽¹⁴⁾: 21 ואמא אן קאם יומא או יוסין פלא יקד בה לאנה מולאה⁽¹⁵⁾: 22 ואן 20 תנאצא אנאם פצדמו מראה האמלא פכרז אולאדהא ולם תכן מניה⁽¹⁶⁾

(1) ר"ל ישעיה ל' אדוני סימן כב"ל סוכת.

(2) ק': לא תקים סקאם אלעביד.

(3) משישא אותה אישה. וקין בלוקטים.

(4) ולאחר שנים נכריי קי ראביע.

(5) וקטנותיה זה מלישן חכמים.

(6) אמת משלש אלהי קין ראביע.

(7) ר"ל אם לא עשהו כסוד. וכן תרגם בעדיה בסודו ל"ה בית.

(8) ככ"ו י': תן אללה אפול פי אמת. והקטין אחר הוא.

(9) גראה שהאין חלק בין שלישה חצות. הראשון חסכה איש בחסכה של סוהת.

והשני חצות שלא ברשות שהשם סבב עלילת שימת זה השגלה זה. והשלישי שהרג בסוד ובעקרה.

(10) או נכא סודי. קין אכן נגאה בסודו אללוק 26.52.

(11) כסוד זה תרגם מלת אנוק ישעיה בית ד'. וקי אכן נגאה בסודו גוף.

(12) פ': סוכתה לנפסה. והקטין אחר. ר"ל שהיא חסין על סקל סב"ל שימאנו אחר.

(13) ראביע: מנהג שמיטה.

(14) יקנה בסוהת. קי רש"י.

(15) משני שהיא עבדה. ר"ל סקת בסודו ובכ"ו י': מאלה.

(16) תרא: סוהת.

גמיע צנאייעך: 10 ואליום אלסאבע סבת תסבת פיה¹ ללה רבך לא
 תצנע שיה מן אלצנאייע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך ואמתך ובהאימך
 וציפך אלדי פי מחאלך: 11 לאן אללה כלק פי סתה איאם אלסמא
 ואלארין ואלבחר וגמיע מא פיהא ואראחהא² פי אליום אלסאבע
 5 ולדלך בארך אללה פי אליום אלסאבע וקדסה: 12 אכרם אבאך ואמך
 לכי יטול עמרך פי אלבלד אלדי אללה רבך מעמיה לך: 13 לא תקתל
 אלנפס³ לא תזן לא תסרק לא תשהד עלי אכיך שהאדה
 באטלה⁴: 14 לא תתמן מנול צאחבך לא תתמן זוגתה ועבדה ואמתה
 ותורה וחמארה וגמיע מא לה: 15 וגמיע אלקום ינפרון אלאצואת
 10 ואלפלאייל וצות אלבוך ואלגבל מתדכנא פלמא ראי אלקום דלך זענו
 ווקפו מן בעיד: 16 וקאלו למוסי כלמנא אנת נסמע מנך ולא יכלמנא
 אללה כילא נהלך: 17 קאל מוסי ללקום לא תכאפו פאנה לכי ימתחנכם
 תגלי לכם אללה ולכי תכון תקותה פי קלובכם לילא תכטאו: 18 פוקף
 אלקום מן בעיד ותקדם מוסי אלי אלצבאב אלדי תם נור אללה:
 15 פקאל אללה למוסי כדא קל לבני אסראיל אנתם שאהדתם אני מן
 אלסמא כאטבתכם: 20 פלא⁵ תצנעו מעי מעבודאת מן פצה ומעבודאת
 מן אלדהב לא תצנעו לכם: 21 מדבחה עלי אלארין⁶ אצנע לי
 ואדבה עליה צואעך ודבאיה סלמאתך מן גנמך ובקרך ופי כל מוצע
 אדכר אסמי⁷ אתגלי לך ואברך פיך: 22 ואן צנעת לי מדבחה מן חגארה
 20 פלא תבנהא מהנדמה פאנך אן חרכת חידוא עליהא בדלתהא⁸:
 28 ולא תצעד בדרג עלי מדבחי לילא תנכשף סואתך עליה:

כא

1 והדה אלאחכאם אלתי תתלוהא בין ידיהם: 2 קל להם⁹ אדא
 אבתעת עבדא עבראניא פליכדמך סת סנין ופי אלסאבעה יכרג חרא¹⁰
 25 מגאנא: 3 אן דכל עאזבא פליכרג עאזבא¹¹ ואן כאן דו זוגה כרגת

¹ „שבת תשבות בו“.

² „ונתן להם מנוחה“ ר"ל למח שברא.

³ „וכן תרגם אוגקלס: לא תקסל נפש“.

⁴ פ': „שהאדה זור וכן ת"א: סהדותא דשקרא“.

⁵ לפיכך אל תעשו“.

⁶ „על האדמה“ ר"ל שלא יהיה במקום גבוה“.

⁷ פ': באסמי. נראה שר"ל בכל מקום אשר אתן לכם רשות להזכיר את שמי שם. ועיין רש"י.

⁸ „לפי שאם הנפת ברזל עליהן חללה אותן“.

⁹ „ואמרת אליהם“.

¹⁰ ת"א: לבר חורין“.

¹¹ רש"י: שלא היה נשוי“.

12 פתכם אלקום הואליה וקל להם אהדרו מן אלצעוד אלי אלגבל
 ואלדנו מן טרפה וכל מן דנא בח פלוקתל קתלא: 13 מן חית לא תמסה
 ד אלא ירגם רגמא או ינשב פיהא נשבא בהימה כאן אם אנסאנא לא
 יהיא ואדא צרב באלבוק גאיו להם אן יצעדו אלגבל: 14 פנול מוסי
 אלי אלקום פטהרהם וגסלו תיאבהם: 15 וקאל להם כונו מסתעדין 5
 לתלאתה איאם ולא תקארבו אמראה: 16 פלמא כאן אליום אלתאלת
 באלגדאה כאנת אצואת וברוק וגמאם עפים עלי אלגבל וצות בוק
 שדיד גרא חתי זעג גמיע אלקום אלדי פי אלעסכר: 17 פאכרג מוסי
 אלקום ליתלקי אמר אללה מן אלעסכר פוקפו אספל אלגבל:
 18 וגבל סיני מתדכין כלה מן קבל מא תגלי אללה עליה באלגאר וצעד
 דכאנה בדכאן אלאותון ותועזע אלגבל גרא: 19 וכאן צות אלבוק כלמא
 מר אשתד גרא ומוסי יתכלם ואללה יגיבה בצות: 20 אד תגלי אללה
 עלי גבל סיני פי ראם אלגבל ונאדי אללה מוסי מן ראסה פצעד:
 21 פקאל לה אנול נאשד אלקום כילא יהגמו אלי נור אללה פינשרו
 פיקע מנהם כתיר: 22 ואיצא אלאימה אלמקרבון אלי אללה יתקדסון 15
 לילא יתלם אללה מנהם: 23 קאל לה מוסי לא יטיק אלקום אלצעוד
 אלי גבל סיני לאנגך נאשרתנא וקלת לנא תכם אלגבל וקדסה: 24 קאל
 לה אללה אמין אנול תם אצעד אנת והרון מעך ואלאימה וסאיר אלקום
 לא יהגמו עלי אלצעוד אלי נור אללה לילא יתלם מנהם: 25 פנול
 20 מוסי אלי אלקום וקאל להם דלך:

ב

1 תם כלמהם אללה בנמיע הדא אלכלאם קאילא: 2 אנא אללה
 רבך אלדי אכרגתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה: 3 לא יכון לך
 מעבוד אכר מן דוני: 4 לא תצנע לך פסלא ולא שבהא ממא פי
 אלסטא פי אלעלו וממא פי אלארץ פי אלספלי וממא פי אלמא תחת 25
 אלארץ: 5 לא תסגד להם ולא תעבדהם לאני אללה רבך אלטאיק
 אלגוור אלמטאלב בדנוב אלאבא מע אלבנין ואלתואלת ואלרואבע
 לשאני: 6 וצאנע אלאחסאן לאלוף למחבי וחאפטי וצאיאי: 7 לא
 תחלף באסם אללה רבך באטלא לאן אללה לא יברי מן יחלף באסמה
 אטלא: 8 אדכר יום אלסבת וקדסה: 9 סתה איאם תעמל ותצנע 80

(1) תיא: בר מני.

(2) עם חבנים. עיין ראביע וביאור הגאון לסמך ליד ד בלקוטום.

(3) לא תשבעי.

אללה אנאסא דוי אלחק שאניי אלטמע וול עליהם רווסא אלוף
 ומאיין וכמסין ועשראת: ²² פִּיחֲכֶמוּ אֱלֹקִים פִּי כֹל וּקְת וּיְכֹן כֹּל אִמֵּר
 עֲשִׂים יִרְפְּעוּנָה אֵלֶיךָ וְכֹל אִמֵּר צִנִּיר יִחְכְּמוּן פִּיהֶם וְכִפֶּה עַן נִפְסָךְ
 וּיַחְתַּמְלוּן מֵעַךְ: ²³ פֶּאן אַנְתְּ צִנְעַת הִדָּא אֱלֹאֵמֵר וְאִמֵּרְךָ אֱלֹלָה בַּהִי
 5 אִסְתַּמְעַת אֱלֹקִיאָם וְאִיצָא גְמִיעַ הִדָּא אֱלֹקִים אֵלַי מוֹצֵעָה יִסִּיר בְּסֻלָּאָם:
²⁴ וְקַבֵּל מוֹסִי מִן חֲמִיה וְצִנַּע גְּמִיעַ מַא קֶאֱל לַהּ: ²⁵ פֶּאֲכַתְאֵר מוֹסִי
 אֱנֹאֵסָא דוֹי הִיל מִן בְּנֵי אִסְרָאֵיל פּוֹלְאָהֶם רוֹוֹסָא עֲלֵיהֶם רוֹוֹסָא אֱלֹף
 וּמֵאִיִּין וְכִמְסִין וְעִשְׂרָאֵת: ²⁶ פֶּצֶאֵר יִחְכְּמוּן אֱלֹקִים פִּי כֹל וּקְת אֱלֹאֵמֵר
 אֱלִצְעֵב יִרְפְּעוּנָה אֵלַי מוֹסִי וְאֱלֹאֵמֵר אֱלִצְנִיר יִחְכְּמוּן פִּיהֶם: ²⁷ תָּם
 10 אִמְלֵךְ מוֹסִי חֲמָאָה וּמִצִּי אֵלַי בְּלִדְהָ:

יט

1 פִּי אֱלִשְׁהֵר אֱלִתְאֵלֵת מִן כְּרוּג בְּנֵי אִסְרָאֵיל מִן בְּלִד מִצְרַיִם פִּי
 דְּלֵךְ אֱלִוִּים גָּאוּ אֵלַי בְּרִיָּה סִינִי: ² אִד רַחֲלוּ מִן רַפְיִדִים⁽¹⁾ פֶּגְאוּ אֵלַי
 בְּרִיָּה סִינִי וְנִזְלוּ פִּי אֱלִבֵּר וְנִזְלָה תָּם אֵל אִסְרָאֵיל הִדָּא אֱלִגְבַּל: ³ וּמוֹסִי
 16 צַעַד אֵלַי אֱלֹלָה פֶּנְאִדְאָה אֱלֹלָה מִן אֱלִגְבַּל קֶאֱיִלָּא כִּדָּא קַל לֹאֵל יַעֲקֹב
 וְאֱכַבֵּר בְּנֵי אִסְרָאֵיל: ⁴ אַנְתֶּם שְׂאֵהֲדַתֶּם מַא צִנְעַתָּה בְּאֱלִמְצִרִיִּין וְחִמְלַתְכֶם
 שְׂבִיחָא⁽²⁾ עֲלֵי אֲנַחְהָ אֱלִנְסוֹר וְאִתִּית בְּכֶם אֵלַי גְּבַלִי הִדָּאִי: ⁵ וְאֵלֶאן
 אָן קַבֵּלְתֶּם אִמְרֵי וְחִפְּשַׁתֶּם עֵהֲרִי בְּנַתֶּם לִי כְּאִצָּה מִן גְּמִיעַ אֱלִשְׁעוּב עֲלֵי
 אָן לִי גְמִיעַ אֱלִעְאֵלִם⁽³⁾: ⁶ וְאַנְתֶּם תְּבוּנוּן לִי מִלֵּךְ אִמְאִמְהָ⁽⁴⁾ וְשַׁעֲבָא
 20 מִקְדָּסָא הִדָּא אֱלִבְלָאָם אֱלִדִּי תְקוּלָה לְבִנֵי אִסְרָאֵיל: ⁷ פֶּגְאוּ מוֹסִי פִּדְעִי
 בְּאִשְׂיֹאךְ אֱלֹקִים וְתִלָּא עֲלֵיהֶם גְּמִיעַ הִדָּא אֱלִבְלָאָם אֱלִדִּי אֱמֵרָה אֱלֹלָה
 בַּהִי: ⁸ פֶּאֲנַאֲבוּהָ אֲנַמְעִין וְקֶאֱלוּ גְמִיעַ מַא קֶאֱל אֱלֹלָה נִצְנַעָה פִּרְדֵּי מוֹסִי
 כְּלֹאֲמָהֶם אֵלַי אֱלֹלָה: ⁹ חִין קֶאֱל אֱלֹלָה לְמוֹסִי⁽⁵⁾ הֵאֵנָּה מִתְגַּלֵּל לֵךְ פִּי
 גִּמָּאָם אֱלִסְחָאֵב לְכִי יִסְמַע אֱלֹקִים מְכַאֲטַבְתִּי לֵךְ וְלִוִּיִּמְנֵי בְךָ אִיצָא אֵלַי
 25 אֱלִדְהֵר וְקִיָּן מוֹסִי בְּכֻלָּאָם אֱלֹקִים לִלְהָ: ¹⁰ פֶּקֶאֱל אֱלֹלָה לְמוֹסִי אִמְיָן
 אֵלַי אֱלֹקִים וְטִהֲרָהֶם אֱלִוִּים וְגִדָּא וּיְגַסְלוּ תִּיאֲבָהֶם: ¹¹ וּיְכֹוֹנוּ מִסְתַּעֲדִין
 אֵלַי אֱלִוִּים אֱלִתְאֵלֵת פֶּאן פִּיהֶם יִתְגַּלִּי אֱלֹלָה בְּחִצְרָתָהֶם עֲלֵי גְבַל סִינִי:

(1) „ואם יצוך אלהים וכן פירש הראב"ע.

(2) ר"ל וזה שנשעו כבר מרפידים. ועיין ראב"ע.

(3) „כמר" ובפי': שביח אלמחמול = כמו הישוא.

(4) „אל הרי זה".

(5) „אף על פי שכל העולם שלי" עי' ראב"ע שהזכיר זה בשם אבן גנאת.

(6) כהונת" בכ"י י': איס"ה = כהנים.

(7) „בעת שאמר האל למשה" ולפי דעת הגאון לא השיב משה את דבריו העם אל ה'

אלא אחר שאמר לו ה' הנה בא אליך בעב הענק. עיין בלקושים.

אלהים: 4 האם אלאכי אלקי אלהי ישראל ואלהי בני ישראל
 ומלצני מן יד מצרים: 5 ואם יהוה זה שם אבנא הנני אלהי אלהי
 אלפי אלהי זה מאת למ אלהי אלהי: 6 ועתה בן ישראל יצא
 ענה: 7 אנה חסד יהוה לא אלהי חונק אבנא מצרים: 8 ואלה
 מוסי תלקא חסדה פסגד למ קבלה ואל יהי אלהי קטלמה מצרים: 9
 בעד מא דכלא אלי אלהים: 10 וקן שם עלי יהוה שם מא בעד
 אלהי בערען ואלעזרין שם בני אמצאל בעד אלהים אלהי
 נאלתהם פי אלעזרין ואלעזרין אלהי: 11 בעד יהוה בעד אלהי אלהי
 צנעה אלהי לבני אמצאל ואלעזרין בני ד אלהים: 12 קאל יהוה
 תבארך אלהי אלהי מלעמם בני ד אלהים בני ד בערען אלהי בנין: 13
 אלקים מן תחת בקל אלהים: 14 אלאן עולת מן אלהי אבנא
 מן נסיע אלעזרין אל עקבות מלואנד אלהי אלקי בני עליהם: 15
 12 למ קדם יהוה שם שם צנעה ואלהי אלהי ואל יהוה בעד שיק
 בני ישראל לאבנא מלואנד מן יהוה שם בני ד אלהי: 13 פלמא
 כאן מן גר גלם שם ליהבם ללקים פיק אלקים אמנם שם מן: 15
 אלנדאא אלי אלעזרין: 14 ודא יהוה שם שם בעד מא ד צנעה
 באלקים וקאל לה מא הוא אלאכי אלהי אנת צנעה באלקים
 מא באלך אנת נאלם וחדך בעד אלקים אקא אבנא מן אלנדאא
 אלי אלעזרין: 15 קאל שם לה אלא מאי אלקים ילמן אנת אלהי: 16
 16 אן כאן להם כעמיה: 17 פלא אלי חסדת בני אלהי וצנעה: 18
 וערפתהם רסום אלהי ישראל: 19 קאל יהוה שם לה למ
 יצלה הוא אלאכי אלהי אנת צנעה: 20 מלואנד תבלין אנת
 ואלקים אלהי בעד איצא לאן הוא אלאכי תקל עלך הוא תשיק אן
 תצנעה וחדך: 19 אלאן אקבל בני מא אשר עלך ברא וסן אלהי בעד
 בני אנת ללקים מן נהא אלהי תרפע אסודים אלהי: 20 ותעזרהם עלי: 21
 אלהים ואלשראע וערפתהם אלעזרין אלהי יסלמן פיה ואלעסל אלהי
 ועמלונה: 21 ואנת מאנשר מן נסיע אלקים אמנא די חל אתקא

(1) בי אבנא.

(2) ואלהי בני ישראל ואלהי בני ישראל.

(3) אלהי בני ישראל ואלהי בני ישראל: דכלא = חסד.

(4) מלואנד תבלין.

(5) בי חסד מלואנד אלהי ואל יהוה בעד שיק.

(6) עין תיא.

(7) רובי.

(8) תיא: מלואנד תבלין.

(9) יהוה אלהי שם שם צנעה ואלהי אלהי ואל יהוה בעד שיק.

תקם אצל השם תבוא אלהי את רביות.

תמתחנן אללה: ³ ולמא עמש תם אלקום אלי אלמא תדמרו עלי מוסי וקאלו לה לם אצעדתנא מן מצר לתקתלנא ואטפאלנא ומואשינא באלעמש: ⁴ פצרך מוסי אלי אללה קאילא מא אצנע בהאולי אלקום ען קליל וירגומוני: ⁵ פקאל אללה למוסי סר בין ידי אלקום וכד מעך מן שיאכהם ועצאך אלתי צרבת בהא אלניל כדהא בידך ואמין: ⁶ האנא מוקף דלילא¹ בין ידיך הנאך עלי אלצואן פי חריב פאצרב אלצואן יכרג מנה מא ישרבה אלקום פצנע מוסי כדאך בחצרה משאיך בני אסראיל: ⁷ פסמא אסם דלך אלמוצע דא אלמחנה ואלכצומה עלי מא כאצם בנו אסראיל ואמתחנו אללה קאילין הל מוגוד נור אללה ¹⁰ פי מא ביננא אס לא: ⁸ תם גא עמלק פחארב בני אסראיל פי רפידים: ⁹ פקאל מוסי ליהושע אכתר לנא רגאלא ואכרג חארב עמלק גרא אנא ואקף עלי ראם אליפאע ואלעצא אלתי אמר אללה בהא² פי ידי: ¹⁰ פצנע יהושע כמא קאל לה מוסי אן יחארב אלעמאלקה ומוסי והרון וחור צעדו אלי ראם אליפאע: ¹¹ פכאן מוסי כמא ירפע ידה יגלב ¹⁵ בנו אסראיל וכמא יחטהא יגלב אל עמלק: ¹² ולמא תקלת ידא מוסי אבדו חגרא וצירוה תחתה וגלם עליה והרון וחור אסנדא ידיה אחרהמא ימנה ואלאכר יסרה פכאנת ידאה מחצונתין³ אלי מגיב אלשמם: ¹³ חתי כרד יהושע עמלק וקומה בחד אלסיף: ¹⁴ וקאל אללה למוסי אכתב הדא דכרא פי כתאב ואתלה⁴ עלי יהושע פאני סאמחו דכר עמלק מן תחת אלסמא: ¹⁵ ובנא מוסי מדבחה וסמאה אללה עלמי: ¹⁶ קאל אן אלאולי אקסם באלכרסי אן יכון ללה חרב פי אל עמלק גילא בעד גילי⁵:

יח

²⁵ ¹ תם סמע יתרו אמאם מדין חמו מוסי גמיע מא צנעה אללה במוסי ובאל אסראיל קומה אד אכרג אללה בני אסראיל מן מצר: ² פאכד יתרו חמו מוסי צפורה זוגתה בעד מא בעת בהא אליה⁶: ³ ואבניהא אללדין אסם אחרהמא גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי

⁽¹⁾ "הנני מקום אוח".

⁽²⁾ בפ': באתכארה ר"ל אשר צוה אלהים לאחוז בו.

⁽³⁾ ענינו כמה שהוכיר הראב"ע בשם יש אומרים שהוא מנורת ויהי אומן את תרסה

כאלו הם אומנים שישאו דיו.

⁽⁴⁾ "וקרא אותי".

⁽⁵⁾ "בשבע יה בכסאו שיהיה לאל מלחמה עם עמלק מדור דור". עיין ת"א וראב"ע.

⁽⁶⁾ "אחר ששלח אותה אלי" ר"ל אל אביה.

אחצא נפוסהם וכל רגל יאכד למן פי ביתה: 17 פצנע כדאך בנו
 אסראיל ולקטו מן כתר ומן קלל: 18 תם כאלוה באלמרובאן פלם
 יפצל מן כתר ומן קלל לם ינקצה כל רגל עלי קדר עיאלה לקטו:
 19 וקאל להם מוסי לא יבק אנסאן מנה שיא אלי אלגדאה: 20 פלם
 יקבל אנאם מן מוסי ובקי מנה אלי אלגדאה ונגל דודא ונתן פסכט 5
 עליהם מוסי: 21 וכאנו ולקטונה פי כל גדאה כל רגל עלי קדר עיאלה
 פאדא חמית אלשמם תמאסי: 22 ולמא כאן פי אליום אלסאדס לקטו
 מן אלמעאם צעפא מרובאנן לכל ואחד פגא גמיע אשראף אלגמאעה
 פאלברו מוסי: 23 פקאל להם מוסי הו מא קאל אללה הי סבת עמלה
 מקדם ללה גרא מא תריוון אן תכבווה פאכבווה ומא תריוון אן 10
 תטכבווה פאטכבווה ומא פצל דעוה לכם מחפוטא אלי אלגדאה:
 24 פודעוה אלי אלגדאה כמא אמרהם מוסי פלם ינתן ורמיה לם תכן
 פיה: 25 פקאל מוסי כלוה אליום לאן אליום סבת ללה ואליום לא
 תגדונה פי אלצחרא: 26 וכדלך סתה איאם תלקטונה ואליום אלסאבע
 סבת לא יכון פיה: 27 ולמא כאן פי אליום אלסאבע כרג אנאם מן 15
 אלקום לילתקטו פלם יגדו שיא: 28 פקאל אללה למוסי אלי כס קד
 אביתם אן תחפטו וצאיאי ושראיעי: 29 אנפרו אן אללה קד אעמאכם
 שריעה אלסבת ולדלך הו מעטיכם פי אליום אלסאדס מעאם יומין
 פליגלם כל אמר מכאנה ולא יכרג אחד מן מוצעה פי אליום אלסאבע:
 30 פאסבת אלקום פי אליום אלסאבע: 31 וסמי אסראיל אסמה מן 20
 והו כבוד אלכוברה אבין וטעמה כקטאיה בעסלי: 32 תם קאל
 מוסי הדא אלומר אלדי אמר אללה בה מל מרובאן מנה יכן מחפוטא
 לאגיאלכם לכו ינפרו אלמעאם אלדי אטעמתכם פי אלבר חין אכרגתכם
 מן בלד מצד: 33 וקאל מוסי להרון כד ברניה ואחדה ואנעל פיהא מל
 מרובאן מנה וצעה בין ידי אללה מחפוטא לאגיאלכם: 34 פכמא אמר 25
 אללה מוסי וצעה הרון בין ידי אלשהאדה מחפוטא: 35 ובנו אסראיל
 אכלו אלמן ארבעין מנה אלי דמולהם אלי בלד עאמר אכלו אלמן אלי
 דמולהם אלי מרף בלד כנעאן: 36 וכאן אלמרובאן עשר אלויבה:

30

יז

1 תם רחלו בנו אסראיל מן ברניה מין פי מראחלהם עלי אמר
 אללה ונזלו פי רפידים ולם יכן מא ישרבה אלקום: 2 פכאצם אלקום
 מוסי וקאלו אעמנא מאא נשרבה פקאל להם מוסי מא תכאצמוני ומא

מז

1 תם רחלו מן אלים וגאת גמאעה בני אסראיל אלי ברִיִּה־ סין
 אלתי בין אלים וסיני פי אליום אלכאמס עשר מן אלשהר אלחאני
 לכרונהם מן בלד מצר: 2 פתדמר גמאעה בני אסראיל עלי מוסי והרון
 5 פי תלך אלברִיִּה־: 8 וקאלו להמא בנו אסראיל ליתנא מתנא באמר
 אללה פי בלד מצר פי גלוסנא עלי קדור אללהם ואכלנא אלטעאם
 חתי שבענא אד אכרנתמאנא אלי הדה אלברִיִּה־ לתקתלא גמיע הדיא
 אלנוק באלנוע: 4 וקאל אללה למוסי האנא מנול לכם טעאמא מן
 אלסמא יכרג אלקום פילקטונה אמר יום ביום לקבל אן אמתחנהם הל
 10 יסרון פי שראיעי אם לא: 5 פאדא כאן אליום אלסאדס יצלחון
 מא יאתון בה פאנה יכון צעפא עלי מא ילקטונה פי כל יום: 6 פקאל
 מוסי והרון לגמיע בני אסראיל באלעשא תעלמן אן אללה אכרגכם
 מן בלד מצר: 7 ובאלגדאִה־ תנטרון נור אללה אד סמע תדמרכם
 עליה ונחן מן חתי תתדמרו עלינא: 8 תם קאל מוסי דאך¹ באן יעמיכם
 15 אללה באלעשא לחמא תאכלונה וטעאמא באלגדאִה־ תשבעון מנה אד
 סמע תדמרכם אלדי אתם מתדמרון עליה ונחן מן לים עלינא תדמרכם
 בל עלי אללה: 9 תם קאל מוסי להרון קל לגמאעה בני אסראיל
 תקדמו בין ידי אללה פאנה קד סמע תדמרכם: 10 פלמא כלם הרון
 בדלך אלי גמאעה בני אסראיל אלתפתו פי אלברִיִּה־ פאדא כנור אללה
 20 קד פהר פי אלגמאם: 11 וכלם אללה מוסי קאילא: 12 קד סמעת תדמר
 בני אסראיל קל להם בין אלגרובין תאכלון לחמא ובאלגדאִה־ תשבעון
 טעאמא ותעלמן אנני אללה רככם: 13 פלמא כאן באלעשי צעד
 אלסלוי פנטא אלעסכר ובאלגדאִה־ כאן סכב אלטל חואלי אלעסכר:
 14 ולמא צעד סכב אלטל פאדא בה עלי וגה אלברִיִּה־ דק מדחרג⁴
 25 דק כאלדמק עלי אלארץ: 15 פנטרה בנו אסראיל וקאל בעצהם
 לבעץ הו מן לאנהם לס יעלמו מא הו פקאל מוסי להם הו אלטעאם
 אלדי אעטאה אללה לכם מאכלא: 16 הדיא אלממר אלדי אמר אללה
 בה ילקט מנה כל רגל עלי קדר עיאלה⁵ מרובאן לכל גמגמה עלי

¹ תרגום אוגקלוס: יתקיבו.

² ר"ל בזה תראו כי הוא תוציא אתכם.

³ ר"ל מה שתזכיר בשני הפסוקים הקודמים.

⁴ כן תרגם רבינו יונה בשרשיו וענינו עגול. עי ראבי"ע.

⁵ ר"ל האוכל הצריך לאשתו ולבניו ולמי שהוא חייב במזונו וכן בפסוק י"ח.

אקתדארך תהדם מקאומיך תבעת בסכטך פיאכלהם כאלקש: 8 ובריה
 נצבך תערמת אלאמא ווקפת כאלאמואד אלהואטל אנגמדת אלגמור
 פי קלב אלבחר: 9 ואד קאל אלעדו אבלבהם פאלחקהם ואקסם
 סלבהם ותשתפי מנהם נפסי ואגד סיפי פתקרצהם ידי: 10 אהבבת
 ריחך פנטאהם אלבחר ורסבו כאלרצאין פי אלמא אלגזיר: 11 מן 5
 מתלך מן אלמעבודאת יא רב מן מתלך אלגליל אלמקדם מזוף
 אלמדאיה¹ צאנע אלאעגובאת: 12 מדדת ימינך פאבתלעתהם אלארין:
 13 וסירת בפצלך אלשעב אלדי פכבתהם פסקתהם בעוך אלי מאוא
 קדסך: 14 פסמעת אלאמם פרגזות ואכד אלמלק סכאן פלסמין:
 15 חיניד דהש צנאדיר אדום ואגלא מואב אכדתהם אלרעדא ומאנו 10
 גמיע סכאן כנעאן: 16 תקע עליהם אלהיבה ואלפזע בעטים קדרתך
 יסבתון כאלהגארה אלי אן יגזו שעבך יא רב אלי אן יגזו אלשעב אלדי
 סלבתהם חווא: 17 תאתי בהם פתגרסהם פי גבל נחלתך מהיא לסכינתך
 צנעתה יא רב מקדסא יא רב אצלחתה ידך²: 18 אללה מלך אלדהר
 ואלאכד: 19 אד דכל³ כיל פרעון ומראכבה ופרסאנה פי אלבחר פרד 15
 אללה עליהם מא אלבחר ובנו אסראיל סארו פי אליבס פיוסט אלבחר:
 20 תם אכדת מרים אלנביה אכת הרון אלדף פי ידהא וברג גמיע
 אלנסא וראהא בדפוף וטנאביר: 21 פאגאבתהם⁴ מרים סכוו ללה
 אד אקתדר אקתדארא אלכיל ורכאבהא רמא בהם פי אלבחר:
 22 ורהל מוסי בני אסראיל מן בחר אלקלזם וכרגו אלי בריה שור פסארו 20
 תלתה איאם פי אלבריה ולם יגדו מאא: 23 פגאו אלי אלמרירה ולם
 ישיקו אן ישרבו מנהא מאא לאנה מר ולדלך סמית אלמרירה:
 24 פתדמר אלקום עלי מוסי קאילין מא נשרב: 25 פדעי אלי אללה
 פדלה עלי שגרה טרה מנהא פי אלמא פחלא אלמא תם ציר לה רסומא
 ואחכאמא ותם אמתחנה: 26 וקאל אן קבלת אמר אללה רבך וצנעת 25
 אלמסתקים עגדה ואנצת אלי וצאיאה וחפסת גמיע רסומה פגמיע
 אלאמראין אלתי אחללתהא באלמצריין לא אחלהא כך לאני אללה
 מעאפך: 27 תם גאו אלי אלים וכאן תם אתנתא עשר עין מא וסבעון
 נכלה ונולו תם:

¹ ראביע בפירושו הקצר: שירא האדם לספר תחלותיו כי נשגבו מכול. פי: זו אלמדאיה.

² "מוכן לשכינתך פעלת אותו (את החר) למקדש כוננוהו ודיך".

³ עיין רמב"ן.

⁴ בכ"ו י: פגאובתהן ולפי זה להם תחת להן.

יתקדם אחדהמא אלי אלאכר טול אלליל: 21 פמד מוסי ידה עלי
 אלבחר וסאק אללה אלבחר בריח אלקמול צעבה טול אלליל חתי
 צירה גפאפא בעד מא אנשק אלמא: 22 ודכל בנו אסראיל פי וסט
 אלבחר פי אליבס וצאר אלמא להם אסוארא ען ימינהם וען יסארהם:
 5 23 וכלבהם אלמצריון ודכלו וראהם גמיע ליל פרעון ומראכבה
 ופרסאנה אלי וסט אלבחר: 24 ולמא כאן פי נובה אלגדאה אמלע
 אללה אלי עסכר אלמצריון בעמוד מן נאר וגמאם פאהאמה:
 25 ואזאל לואלב מראכבהם וסאקהם בענף חין קאל אלמצריון:²
 נהרב מן בין ידי בני אסראיל לאן אללה יחארב ענהם אלמצריון:
 10 26 תם קאל אללה למוסי מד ידך עלי אלבחר ורנע אלמא עלי
 אלמצריון ועלי מראכבהם ופרסאנהם: 27 פמד מוסי ידה עלי אלבחר
 פרנע אלבחר ענד אתגאה אלגדאה אלי צעובתה ואלמצריון הארבון
 תלקאה פנרקהם אללה פי וסט אלבחר: 28 כאן רנע אלמא
 פגמא אלמראכב ואלפרסאן וסאיר גיש פרעון אלדאכלין וראהם פי
 15 אלבחר ולם יתבך מנהם ולא ואחד: 29 ובנו אסראיל סארו פי אליבס
 פי וסט אלבחר ואלמא להם אסואר ען ימינהם וען יסארהם: 30 ואנאת
 אללה פי דלך אלוקת בני אסראיל מן יד אלמצריון וראי בנו אסראיל
 אלמצריון אמואתא עלי שאמי אלבחר: 31 וראי בנו אסראיל אלאפה
 אלעטימה: 32 אלתי צנעהא אללה באלמצריון פכאף אלקום אללה ואמנו
 20 באללה ובמוסי רסולה:

טו

1 חיניד סכח) מוסי ובנו אסראיל בהדא אלתסביח ללה וקאלו
 אנמעין נסכח ללה אד אקתדר אקתדארא אלכיל ורכאבהא רמא בהם
 פי אלבחר: 2 עוי ומגדי אלאזלי אלדי צאר לי גיחא הדא טאיקי
 25 אוי) אליה אלאה אבי ארפעה: 3 אללה דו אלמלאחם אללה אסמה:
 4 מראכב פרעון וגנדה רמי בהא פי אלבחר וכואר קואדה נרקו פי
 בחר אלקלזם: 5 אלגמור גטתהם נולו פי אלקער כאלחגארה: 6 ימינד
 יא רב גלילה) פי אלקוה ימינד יא רב תרהב אלערא: 7 ובכתרה

¹ «אחר שנבקעו המים».

² רוצה לומר שהשם הסיר אופני מרכבותיהם ויחג את המצרים כהנהגה שהיתה קשה להם כאשר אמרו המצרים. ובכ"י י: חתי קאל = עד שאמרו ועי' מכולתא.

³ «את המכה הגדולה» ועי' ראבי"ע.

⁴ ת"א: ככן שכת.

⁵ כן הוא בכ"י י ובס': ונגזר מלשון נה. ועיין פירושו למשלי י"ח י' ובק': אחי.

⁶ בס': גלילה.

יך

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל אן ירנעו
 ונולו בין ידי פם אלחירות¹ בין אלמגדל ואלבחר בין ידי צנם צפון
 האלה תנולון עלי אלבחר: 3 חתי יקול פרעון ען בני אסראיל אנהם
 מתחורון פי אלבלד ואן אלבר קד אנגלק עליהם: 4 פאשד קלבה 5
 ויכלבהם ואתעטם בה זמיע גנדה ויעלם אלמצריון אנני אללה פצענו
 בלך: 5 ולמא אכבר מלך מצר אן אלקום קד הרבו אנקלב קלבה
 וקלוב קואדה אליהם וקאלו מא דא צנענא אד אטלקנא בני אסראיל מן
 כדמתנא: 6 פאסרג מרכבה ואכד קומה מעה: 7 ואכד סת מאיה
 מרכב מכתאר וסאיר מראכב אלמצריון² וקואד עלי זמיעהם: 8 ושדד 10
 אללה קלב פרעון מלך מצר וכלב בני אסראיל ובנו אסראיל כארגון
 ביד רפיעה: 9 וכלבהם אלמצריון ולחקוהם נאזלין עלי אלבחר זמיע
 ליל פרעון ופרסאנה ונגדה אלי פם אלחירות בין ידי צנם צפון:
 10 ולמא קרב פרעון שאל בנו אסראיל עיונהם פאדא באלמצריון ראחלין
 וראהם פכאפו גרא וצרבו אלי אללה: 11 וקאלו למוסי אמן עדם 15
 אלקבור במצר אכרגתנא לנמות פי אלבר מא דא צנעת בנא אד
 אכרגתנא מן מצר: 12 אלים הדא אלקול אלדי קלנאה לך במצר דענא
 נכדם אלמצריון פאן כדמתנא להם אצלה לנא מן מותנא פי אלבר:
 13 קאל מוסי ללקום לא תכאפו קפו ואנפרו מנותה אללה אלת
 יצנעהא לכם אליום פאנכם כמא ראיתם אלמצריון אליום לים תעודון אן 20
 תרוהם אבדא אלי אלדהר: 14 אללה יהארב ענכם ואנתם פאמסכו:
 15 תם קאל אללה למוסי מא תצרף אלי מר בני אסראיל אן ירחלו:
 16 ואנת ארפע עצאך ומד ידך אלי אלבחר פשקה פידכל בנו אסראיל
 פי וסטה פי אליכס: 17 והאנא משדד קלב אלמצריון פידכלון וראהם
 ואתעטם בפרעון ובזמיע גנדה ומראכבה ופרסאנה: 18 ויעלם אלמצריון 25
 אנני אללה אדא תעטמת בפרעון ומראכבה ופרסאנה: 19 פרחל מלאך
 אללה אלסאיר בין ידי עסבר בני אסראיל וצאר וראהם ורחל עמוד
 אלגמאם מן בין ידיהם ווקף וראהם: 20 פדכל בין עסבר אלמצריון
 ובין עסבר אלאסראיליון וכאן אלגמאם ואלטלאם פגשיא³ אלליל ולם

(1) פ: אלגבלאת וכן פסוק ט' ועינו פה הסלעים ועיון מכולתא בראש פרישת בשלת.

(2) בב' י': אלדון כדאך = שהיו גם כן (בתורים).

(3) "תחשיכו" וכן העתיק מלת אור תחלים קל"ט א'. והראב"ע הזכיר את הפירוש הזה

כשם ר' יונה ונמצא בשרשים בשורש אור.

לאן ביד שדודה אכרנכם אללה מן הנא ולא יוכל כמיר: 4 אליוס אנתם
 כארגון פי שהר אלפריך: 5 ואדא¹ אדכלך אללה אלי בלד אלכנעאנין
 ואלחתיין ואלאמוריין ואלחויין ואליוסין אלדי קסם אללה לאבאך אן
 יעטי לך בלד יפיץ אללבן ואלעסל פאצנע הדה אלצנעה פי הדיא
 6 אלשהר: 6 סבעה איאם תאכל פטורא ופי אליוס אלסאבע הג ללה:
 7 ואדא אבל פטיר פי הדה אלסבעה איאם לא ירא לך כמיר ולא מכמר
 פי גמיע תלמך: 8 ואכבר אבנך פי דלך אליוס קאילא הדיא בסבב מא
 צנע² אללה לי פי כרוזי מן מצר: 9 ויכן איה לך עלי ידך ודכרא בין
 עינדך לבי תכון שריעה אללה פי פיך לאן ביד שדודה אכרנך אללה
 10 מן מצר: 10 ואחפט הדיא אלרסם פי וקתה מן חול אלי חול:
 11 כדאך³ אדא אדכלך אללה אלי בלד אלכנעאנין כמא קסם לך
 ולאבאך ואעטאה לך: 12 פאעזל⁴ כל פאתה בטן ללה וכל אול
 נתאג אלבהאים אלדי יכון לך מן אלדכור ללה: 13 ובכור אלחמיר
 אפדה בשא⁵ ואן לם תפדה פאקפה וכל בכר דכר מן בניך פאפדה:
 14 15 ואדא סאלך אבנך גדא קאילא מא הדיא פקל לה בשדה יד אכרנא
 אללה מן מצר מן בית אלעבודיה: 15 ולמא תצעב פרעון ליטלקנא
 קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאם אלי בכור אלבהאים
 ולדלך אנא דאבת ללה כל פאתה בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור
 בני אפדיהם: 16 פתכון איה עלי ידך ומנשורא⁶ בין עינדך לאן ביד
 20 שדודה אכרנא אללה מן מצר: 17 וכאן למא אטלק פרעון אלקום
 לם יסרהם אללה טריק בלד אלפלסטינין לאנה קריב ולאן קאל אללה
 כילא ינדם אלקום אדא ראו אלחרב פירגעון אלי מצר: 18 פאדארהם
 אללה טריק אלבר אלי בחר אלקלום ומתעביין⁷ צעדו בנו אסראיל
 מן בלד מצר: 19 ואכד מוסי עטאם יוסף מעה לאנה אחלף בני אסראיל
 25 וקאל להם אדא דכרכם אללה פאצעדו עטאמי מן האהנא מעבם:
 20 תם רחלו מן סכות ונזלו פי איתם פי טרף אלבר: 21 ואללה סאיר
 בין ידיהם נהארא בעמוד מן נמאם לידלהם עלי אלטריק ופי אלליל
 בעמוד מן נאר ליצי להם פיסירו נהארא ולילא: 22 לא יזול עמוד
 אלנמאם נהארא ועמוד אלנאר לילא מן בין ידי אלקום:

¹ קי ובכ"י י: כמא.

² "זה בכבור מה שעשה" ועי' ראב"ע שהזכיר זה הפירוש בשם ר' יונה.

³ "משנה לשנה".

⁴ "וכמו זה" דבוק עם פסוק י"ב.

⁵ רש"י: לשון הפרשה.

⁶ "מתפשט" ואפשר שכינו אל סאמר ר' אבהו (שבת נ"ז ב') שמקפת מאן אל און.

⁷ וכן תרגם אונקלוס: סרוזין.

עלי אענאקהם: 85 ובנו אסראיל צנעו חנינד כמה אמר מוסי פאסתוהבו
 מן אלמצריין אניה פצה ואניה דהב ותיאבא: 86 ואללה אעטא אלקום
 חטאא ענד אלמצריין פוהבוהא להם ואנתספו⁽¹⁾ אלמצריין: 87 תם רחל
 בנו אסראיל מן עין אלשמם אלי סכות⁽²⁾ שביה בסת מאיה אלה רגל
 אדרגאל כלא אלאטפאל: 88 ואיצא בלטי כתייר צעד מעהם וגנס ובקר⁵
 מואשי עטיסה נדא: 89 פאכתבוו אלעזין אלדי אכרנה מן מצר מלילא
 פטורא אד לם יכתמר למא טרדו מן מצר ולם יטיקו אן יתלבטו וחתי
 זאדא לם יצנעו להם: 40 וכאן מקאם אהל אסראיל אלדי אקאמוה פי
 עמל⁽³⁾ מצר ארבע מאיה ותלתין סנה⁽⁴⁾: 41 פלמא כאן בעד ארבע
 מאיה ותלתין סנה פי דאת דלך אליום כרנ גמיע גיוש אללה מן בלד¹⁰
 מצר: 42 כמא כאן הדה אללילה מחפוט⁽⁵⁾ ללה ליכרנהם מן בלד מצר
 כדאך הדא אלליל ללה מחפוט לבני אסראיל לאגיאלהם⁽⁶⁾: 43 תם
 קאל אללה למוסי והרון הדא רסם אלפסח כל אנגבי לא יאכל מנה:
 44 וכל עבד לאנסאן משתרי בתמן פאכתנה חנינד יאכל מנה:
 45 ואלציה ואלאגיר לא יאכלא מנה: 46 ופי בית ואחד יוכל לא יכרנ¹⁵
 מן אלבית מן אללחם כארגא ועטמא לא תכסרו מנה: 47 כדאך
 גמאעה בני אסראיל יצנעוה: 48 ואדא דכל מעכס גריב ואראד אן
 יצנע פסחא ללה פליכתתן כל דבר פי נאחיתה⁽⁷⁾ פחינד יתקדם
 פיצנעה אד יציר כעריח אלבלד וכל אקלף לא יאכל מנה: 49 שריעה
 ואחדה תכון ללצריח וללגריב אלדכיל פי מא בינכס: 50 פצנע בנו²⁰
 אסראיל כמא אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 51 ולמא⁽⁸⁾ כאן פי
 דאת הדא אליום אלדי אכרנ אללה בני אסראיל מן בלד מצר עלי
 גיושהם:

יג

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 קדם לי כל בכר פאתח כל²⁵
 בטן מן בני אסראיל מן אלנאם ואלבהאים לי הם: 3 פקאל מוסי
 ללקום אדכרו הדא אליום אלדי כרנתם פיה מן מצר מן בית אלעבודיה

⁽¹⁾ חמלה כתובה פה בשין (שמאלית) ועי' למעלה ג' כ"ב.

⁽²⁾ פ': אלעריש וכן למטה י"ג כ'.

⁽³⁾ בכי י': אעמאל = מדינת.

⁽⁴⁾ עי' בראשית פ"ז, י"ג ובה שחערנו שם.

⁽⁵⁾ "במו שהלילה הזה היתה שמורה לה" להוציאם מארץ מצרים כן חזיה שמורה לה

לבני ישראל לדורותם ועי' ראב"ע.

⁽⁶⁾ "במשפחתו".

⁽⁷⁾ "הפסוק הזה דבק עם שלאחיו. ועי' ראב"ע ואפשר שצריך למחוק מלה חם.

רסם אלהר: 18 ופי אלשהר אלאול פי אליום אלראבע עשר מנה
 באלעשי כלו פמירא אלי אליום אלאחד ועשרין מן אלשהר באלעשי:
 19 סבעה איאם לא יוגד כמיר פי ביותכם וכל מן אכל מכמרא ינקטע
 דלך אלאנסאן מן גמאעה בני אסראיל מן אלגריב אלי צריה אלבלד:
 20 5 שיא מן אלמכמר לא תאכלו ופי גמיע מסאכנכם כלו פמירא:
 21 פדעי מוסי בגמיע שיוך אסראיל וקאל להם אנדמו¹ וכדו לכם
 גנמא לעשאירכם ואדבחו אלפסח: 22 וכדו באקה מן צעתר ואגמסוהא
 פי אלדם אלדי פי אלטסת ואדנו אלי אלמטל וכדי אלכאב מן דלך
 אלדם אלדי פי אלטסת ולא יכרז אנסאן מנכם מן באב מנולה אלי
 אלגדא: 23 10 פיתגלי אלה² ליצדם אלמצריון וינפך אלדם עלי אלמטל
 ועלי כדי אלכאב פירתו למן דאבלה³ ולא ידע אלמהלך אן ידכל אלי
 ביותכם פיהלככם: 24 ואחפשו הדא אלאמר רסמא לכם ולבניכם אלי
 אלהר: 25 ואדא דכלתם אלי אלבלד אלדי יעמיכם אלה כמא קאל
 פאחפשו הדה אלצנעה⁴: 26 פאדא קאל לכם בנוכם מא הדה אלצנעה
 15 לכם: 27 קולו הו דבח רתא⁵ ללה כמא רתי לביות בני אסראיל אד
 צדם אלמצריון וכלין ביותנא פכר אלקום וסגרו: 28 ומצו בנו אסראיל
 וצנעו בגמיע מא אמר אלה מוסי והרון כדאך צנעו: 29 פלמא כאן
 נצף אלליל קתל אלה כל בכר פי גמיע בלד מצר מן בכר פרעון
 אלגאלם עלי כרסיה אלי בכר אלסבי אלדי פי אלחבם וגמיע בכור
 20 אלבהאים: 30 פקאם פרעון לילא הו וגמיע קואדה וסאיר אלמצריון
 פכאן צראך עטים במצר אד לים בית אלא ופיה מית: 31 פדעי
 במוסי והרון לילא וקאל קומא אכרזא מן בין קומי אנתמא ובנו אסראיל
 ואמצו ואדבחו ללה כמא קלתם: 31 ואיצא גנמכם ובקרכם כדוהא כמא
 קלתם ואמצו ואגעלוני פי הל⁶: 33 ושדך אלמצריון עלי אלקום ליסרעו
 25 יטלקוניהם מן אלבלד לאנהם קאלו כלנא מאיתון: 34 פחמל אלקום
 עגינהם קבל אן יכתמר פכאנת מעאגנהם⁷ משדוד⁸ פי תיאבהם

¹ וכן תרגם אונקלוס: נגידו. ובפ': אנהצו = קומו. ובכ"י: אמתדו ר"ל שלחו ידיכם.

² פ': ויגז מלאך אלה = ועבר מלאך ה'.

³ "ויחמול על אשר בבית".

⁴ פ': אלעכארה.

⁵ "זבח התמלה".

⁶ נראה שפירוש המלות האלה: שימוני בחוך הברכה שתכרכו בתקריבכם את צאנכם.

וזה לשון המבחר בשם יש אומרים: וכאשר תכרכו למקריבי הקרבנות ברכו גם אותי. וכן כתב

חראביע בפירושו הקצר: שתתפללו עלי בעת זבחכם.

⁷ עריבות שהבצק יתן בהן. ע למעלה ד' כ"ח.

⁸ בכ"י: מצוררה.

אלגרבח: 4 ואסם אלאכר אליעזר לאנה קאל⁽¹⁾ אלאה אבי כאן פי עוני
 ובלצני מן סף פרעון: 5 וגא יתרו חמו מוסי ואכנאה וזוגתה אליה אלי
 אלבר אלדי הו נאזל תם אלי גבל אללה: 6 ובעת במן קאל למוסי
 ענה: 7 אנא חמוך יתרו גא אליך וזוגתך ואכנאהא מעהא: 7 פכרג
 מוסי תלקא חמאה פסגד תם קבלה וסאל כל ואחד ען סלאמה צאחבה 5
 בעד מא דבלא אלי אלכבא⁽²⁾: 8 וקץ מוסי עלי חמיה גמיע מא צנע
 אללה בפרעון ואלמצריין בסכב בני אסראיל וגמיע אלמצאיב אלתי
 נאלתהם פי אלטריק ובלצהם אללה: 9 פסר יתרו בגמיע אלכיר אלדי
 צנעה אללה לבני אסראיל ובלצהם מן יד אלמצריין: 10 וקאל יתרו
 תבארך אללה אלדי כלצכם מן יד אלמצריין ומן יד פרעון אלדי כלץ 10
 אלקום מן תחת נקל אלמצריין: 11 אלן עלמת אן אללה אכבר
 מן גמיע אלמעבודאת אד עאקבהם כאלאמר אלדי אתקחו בה עליהם⁽³⁾:
 12 תם קדם יתרו חמו מוסי צואעד ודבאיה ללה וגא הרון וגמיע שיוף
 בני אסראיל ליאכלו מעאמא מע חמי מוסי בין ידי אללה: 13 פלמא
 כאן מן גר גלם מוסי ליחכם ללקום פוקה אלקום אמאם מוסי מן 15
 אלגראה אלי אלעשי: 14 וראי חמו מוסי גמיע מא הו צאנע
 באלקום וקאל לה מא הדא אלאמר אלדי אנת צאנע באלקום
 מא באלך אנת גאלם וחדך וגמיע אלקום ואקף אמאמך מן אלגראה
 אלי אלעשי: 15 קאל מוסי לה אדא גאני אלקום יטלכון אמר אללה⁽⁴⁾:
 16 אן כאן להם כצומה⁽⁵⁾ פגאו אלי חכמת בין אלרגל וצאחבה 20
 וערפתהם רסום אללה ושראיעה: 17 קאל חמו מוסי לה לים
 יעלה הדא אלאמר אלדי אנת צאנעה: 18 כלאלא תכל⁽⁶⁾ אנת
 ואלקום אלדין מעך איצא לאן הדא אלאמר תקיל עליך ולא תטיק אן
 תצנעה וחדך: 19 אלן אקבל מני מא אשיר עליך בראי ויבון אללה מעך
 כן אנת ללקום מן נהה אללה תרפע אמורהם אליה⁽⁷⁾: 20 ותגדרהם עלי 25
 אלרסום ואלשראיע ותערפהם אלטריק אלדי יסלכון פיה ואלעמל אלדי
 יעמלונה: 21 ואנת פאנמר מן גמיע אלקום אנאסא דוי חיל אתקיא

(1) כ"י אמר.

(2) וישלח מי שאמר למשה בשמו ע"י רש"י וראב"ע.

(3) אחרי בואם אל האהל וכב"י וכפ"י ודכלא = ויבואו.

(4) מתחת סבלות מצרים.

(5) כ"י הענישם בדבר אשר דדו בו עליהם וכן תרגם אונקלוס וע"י מוסה ד"א א.

(6) עיין ת"א.

(7) ר"ב.

(8) ת"א: מלאה תלאה.

(9) והיה אתה לעם מצד השם ר"ל היה מליצם אצל השם כלומר אם תהיה מליץ

העם אצל השם תביא אליו את דבריהם.

תמתחנן אללה: ³ ולמא עמיש תם אלקום אלי אלמא תדמרו עלי מוסי וקאלו לה לם אצעדתנא מן מצר לתקתלנא ואטפאלנא ומואשינא באלעמיש: ⁴ פערך מוסי אלי אללה קאילא מא אצנע בהאולי אלקום ען קליל וירגומיני: ⁵ פקאל אללה למוסי סר בין ידי אלקום וכד מעך מן שיאכהם ועצאך אלתי צרבת בהא אלניל כדהא בידך ואמיץ: ⁶ האנא מוקף דלילא¹ בין ידיך הנאך עלי אלצואן פי חריב פאצרב אלצואן יכרג מנה מא ישרבה אלקום פצנע מוסי כדאך בחצרה משאיך בני אסראיל: ⁷ פסמא אסם דלך אלמוצע דא אלמחנה ואלכצומה עלי מא כאצם בנו אסראיל ואמתחנו אללה קאילין הל מוגוד נור אללה ¹⁰ פי מא ביננא אס לא: ⁸ תם גא עמלק פחארב בני אסראיל פי רפידים: ⁹ פקאל מוסי ליהושע אכתר לנא רגאלא ואכרג הארב עמלק גדא אנא ואקף עלי ראם אליפאע ואלעצא אלתי אמר אללה בהא² פי ידי: ¹⁰ פצנע יהושע כמא קאל לה מוסי אן יחארב אלעמאלקה ומוסי והרון וחור צעדו אלי ראם אליפאע: ¹¹ פכאן מוסי כמא ירפע ידה יגלב ¹⁵ בנו אסראיל וכמא יחטהא יגלב אל עמלק: ¹² ולמא תקלת ידא מוסי אכדו חגרא וציריה תחתה וגלם עליה והרון וחור אסנדא ידיה אחרהמא ימנה ואלאכר יסרה פכאנת יסרה מחצונתי³ אלי מגיב אלשמם: ¹³ חתי כרד יהושע עמלק וקומה בהד אלסיף: ¹⁴ וקאל אללה למוסי אכתב הדא דכרא פי כתאב ואתלה⁴ עלי יהושע פאני ²⁰ סאמחו דבר עמלק מן תחת אלסמא: ¹⁵ ובנא מוסי מדבחה וסמאה אללה עלמי: ¹⁶ קאל אן אלאולי אקסם באלכרסי אן יכון ללה חרב פי אל עמלק גילא בעד גיל⁵:

יח

²⁵ ¹ תם סמע יתרו אמאם מדין חמו מוסי גמיע מא צנעה אללה במוסי ובאל אסראיל קומה אד אכרג אללה בני אסראיל מן מצר: ² פאכד יתרו חמו מוסי צפורה זוגתה בעד מא בעת בהא אליה⁶: ³ ואבניהא אללדין אסם אחרהמא גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי

¹ "הנני מקים אות".

² כ"ב: באתכאדה ר"ל אשר ציה אלהים לאהז בו.

³ ענינו כמה שהוכיר הראביע בשם יש אומרים שהוא מגורת ויהי אופן את הדסה

כאלו הם אומנים שישאו ידיו.

⁴ "וקרא אותי".

⁵ "נשבע ית בכסאו שיהיה לאל מלחמה עם עמלק מדור דור". עיין ת"א וראביע.

⁶ "אחר ששלח אותה אליי ר"ל אל אבית.

אחצא נפוסהם וכל רגל יאבד למן פי ביתה: 17 פצנע כדאך בנו
 אסראיל ולקטו מן בתר ומן קלל: 18 תם כאלוה באלמרזבאן שלם
 יפצל מן בתר ומן קלל לם ינקצה כל רגל עלי קדר עיאלה לקטו:
 19 וקאל להם מוסי לא יבק אנסאן מנה שיא אלי אלגדאה: 20 שלם
 יקבל אנאם מן מוסי ובקי מנה אלי אלגדאה ונגל דודא ונתן פסבט 5
 עליהם מוסי: 21 וכאנו ילקטונה פי כל גדאה כל רגל עלי קדר עיאלה
 פאדא חמית אלשמם תמאסי: 22 ולמא כאן פי אליום אלסאדס לקטו
 מן אלטעאם צעפא מרזבאנין לכל ואחד פגא גמיע אישראף אלגמאעה
 פאזברו מוסי: 23 פקאל להם מוסי הו מא קאל אללה הו סבת עמלה
 טקדס ללה גדא מא תרידון אן תלכוזה פאככוזה ומא תרידון אן 10
 תטככוזה פאטככוזה ומא פצל דעוה לכם מחפוטא אלי אלגדאה:
 24 פודעוה אלי אלגדאה כמא אמרהם מוסי שלם ינתן ורמיה לם תכן
 פיה: 25 פקאל מוסי כלוה אליום לאן אליום סבת ללה ואליום לא
 תגזונה פי אלצחרא: 26 וכדלך סתה איאם תלקטונה ואליום אלסאבע
 סבת לא יכון פיה: 27 ולמא כאן פי אליום אלסאבע כרג אנאם מן 15
 אלקום לילתקטו שלם יגדו שיא: 28 פקאל אללה למוסי אלי כס קד
 אביתם אן תחפטו וצאיאי ושראיעי: 29 אנטרו אן אללה קד אעמאכם
 שריעה אלסבת ולדלך הו מעטיכם פי אליום אלסאדס טעאם יומין
 פליגלם כל אמר מכאנה ולא יכרג אחד מן מוצעה פי אליום אלסאבע:
 30 פאסבת אלקום פי אליום אלסאבע: 31 וסמי אסראיל אסמה מן 20
 והו כבור אלכוברה אביץ וטעמה כקמאף בעסל¹): 32 תם קאל
 מוסי הדא אלמר אלדי אמר אללה בה מל מרזבאן מנה יבן מחפוטא
 לאגיאלכם לכי ינטרו אלטעאם אלדי אטעמתכם פי אלבר חין אכרנתכם
 מן בלד מצד: 33 וקאל מוסי להרון כד ברטה ואחדה ואעל פיהא מל
 מרזבאן מנה וצעה בין ידי אללה מחפוטא לאגיאלכם: 34 פכמא אמר 25
 אללה מוסי וצעה הרון בין ידי אלשהאדה מחפוטא: 35 ובנו אסראיל
 אכלו אלמן ארבעין סנה אלי דכולהם אלי בלד עאמר אכלו אלמן אלי
 דכולהם אלי טרף בלד כנעאן: 36 וכאן אלמרזבאן עשר אלויה:

30

יז

1 תם רחלו בנו אסראיל מן בריה סין פי מראחלהם עלי אמר
 אללה ונולו פי רפידים ולם יכן מא ישרבה אלקום: 2 פכאצם אלקום
 מוסי וקאלו אעמנא מאא נשרבה פקאל להם מוסי מא תכאצמוני ומא

¹ עיין בסדר י"א ה'.

מז

1 תם רחלו מן אלים וגאת גמאעה בני אסראיל אלי ברה סין
 אלתי בין אלים וסיני פי אליום אלכאמס עשר מן אלשהר אלחאני
 לכרונהם מן בלד מצר: 2 שתדמר גמאעה בני אסראיל עלי מוסי והרון
 5 פי תלך אלבריה: 3 וקאלו להמא בנו אסראיל ליתנא מתנא באמר
 אללה פי בלד מצר פי גלוסנא עלי קדור אללהם ואכלנא אלטעאם
 חתי שבענא אד אכרנתמאנא אלי הדה אלבריה לתקתלא גמיע הדיא
 אלגוק באלגוע: 4 וקאל אללה למוסי האנא מנזל לכם טעאמא מן
 אלסמא יכרז אלקום פילקטונה אמר יום ביום לקבל אן אמתחנהם הל
 10 יסרון פי שראיעי אם לא: 5 פאדא כאן אליום אלסאדס יצלחון
 מא יאתון בה פאנה יכון צעפא עלי מא ילקטונה פי כל יום: 6 פקאל
 מוסי והרון לגמיע בני אסראיל באלעשא תעלמון אן אללה אכרנכם
 מן בלד מצר: 7 ובאלגדאה תנשרון נור אללה אד סמע תדמרכם
 עליה ונחן מן חתי תתדמרו עלינא: 8 תם קאל מוסי דאך¹ באן יעטיכם
 15 אללה באלעשא לחמא תאכלונה וטעאמא באלגדאה תשבעון מנה אד
 סמע תדמרכם אלדי אנתם מתדמרון עליה ונחן מן לים עלינא תדמרכם
 בל עלי אללה: 9 תם קאל מוסי להרון קל לגמאעה בני אסראיל
 תקדמו בין ידי אללה פאנה קד סמע תדמרכם: 10 פלמא כלם הרון
 בדלך אלי גמאעה בני אסראיל אלחפתו פי אלבריה פאדא כנור אללה
 20 קד שחר פי אלגמאם: 11 וכלם אללה מוסי קאילא: 12 קד סמעת תדמר
 בני אסראיל קל להם בין אלגרובין תאכלון לחמא ובאלגדאה תשבעון
 טעאמא ותעלמון אנני אללה רבכם: 13 פלמא כאן באלעשי צעד
 אלסלוי פגטא אלעסבר ובאלגדאה כאן סכב אלטל חואלי אלעסבר:
 14 ולמא צעד סכב אלטל פאדא בה עלי וגה אלבריה דק מדחרג⁴
 25 דק כאלדמק עלי אלארין: 15 פנשרה בנו אסראיל וקאל בעצהם
 לבעין הו מן לאנהם לם יעלמו מא הו פקאל מוסי להם הו אלטעאם
 אלדי אעטאה אללה לכם מאכלא: 16 הדיא אלאמר אלדי אמר אללה
 בה ילקט מנה כל רגל עלי קדר עיאלה⁵ מרובאן לכל גממיה עלי

(1) תרגום אונקלוס: יתקינו.

(2) ר"ל בזה תראו כי הוא הוציא אתכם.

(3) ר"ל מה שהזכיר בשני הפסוקים הקודמים.

(4) כן תרגם רבינו יונה בשרשיו וענינו עגול. עי' ראב"ע.

(5) ר"ל האוכל הצריך לאשתו ולבניו ולמי שהוא חייב כמזונו וכן בפסוק י"ח.

יד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל אן ירגעו
 ויגולו בין ידי פם אלחירות¹ בין אלמדל ואלבחר בין ידי צנם צפון
 חאלה תגולון עלי אלבחר: 3 חתי יקול פרעון ען בני אסראיל אנהם
 מתחרון פי אלבלד ואן אלבר קד אנגלק עליהם: 4 פאשד קלבה 5
 ויכלבהם ואתעטם בה וגמיע גנדה ויעלם אלמצריון אנני אללה פצנעו
 בדלך: 5 ולמא אכבר מלך מצר אן אלקום קד הרבו אנקלב קלבה
 וקלוב קואדה אליהם וקאלו מא דא צנענא אד אטלקנא בני אסראיל מן
 גרמתנא: 6 פאסרג מרכבה ואכד קומה מעה: 7 ואכד סת מאיה
 מרכב מכתאר וסאיר מראכב אלמצריון² וקואד עלי גמיעהם: 8 ושדד 10
 אללה קלב פרעון מלך מצר וכלב בני אסראיל ובנו אסראיל כארגון
 ביד רפיעה: 9 וכלבהם אלמצריון ולחקוהם נאזלין עלי אלבחר גמיע
 זיל פרעון ופרסאנה וגנדה אלי פם אלחירות בין ידי צנם צפון:
 10 ולמא קרב פרעון שאל בנו אסראיל עיונהם פאדא כאלמצריון ראחלין
 וראהם פכאפו גדא וערבו אלי אללה: 11 וקאלו למוסי אמן עדם 15
 אלקבור במצר אכרגנתא לגמות פי אלבר מא דא צנעת בנא אד
 אכרגנתא מן מצר: 12 אלים הדא אלקול אלדי קלנאה לך במצר דענא
 נכדם אלמצריון פאן גרמתנא להם אצלח לנא מן מותנא פי אלבר:
 13 קאל מוסי ללקום לא תכאפו קפו ואנטרו מגותה אללה אלת
 יצנעהא לכם אליום פאנכם כמא ראותם אלמצריון אליום לים תעודון אן 20
 תרוהם אבדא אלי אדהר: 14 אללה יחארב ענכם ואנתם פאמסכו:
 15 תם קאל אללה למוסי מא תצרף אלי מר בני אסראיל אן ירחלו:
 16 ואנת ארפע עצאך ומד ידך אלי אלבחר פשקה פידבל בנו אסראיל
 פי וסטה פי אליבם: 17 והאנא משדר קלב אלמצריון פידבלון וראהם
 ואתעטם בפרעון ובגמיע גנדה ומראכבה ופרסאנה: 18 ויעלם אלמצריון 25
 אנני אללה אדא תעטמת בפרעון ומראכבה ופרסאנה: 19 פרחל מלאך
 אללה אלסאיר בין ידי עסבר בני אסראיל וצאר וראהם ורחל עמוד
 אלגמאם מן בין ידיהם ווקף וראהם: 20 פדבל בין עסבר אלמצריון
 בין עסבר אלסאיריון וכאן אלגמאם ואלטלאם פנשיא³ אלליל ולם

¹ פי: אלבלחא וכן פסוק ט' וענינו פה הסלעים ועיין מביחא בראש פרשת בשלח.

² בכ"י י': אליון כדאך = שהיו גם כן (בתורים).

³ בתחשיבו' וכן העתיק סלת אור תהלים קל"ט א'. והראב"ע הזכיר את הפירוש הזה

כשם ר' יונה ונמצא בשרשים בשורש אור.

לאן ביד שדידה אכרזכם אללה מן הנא ולא יוכל כמיר: 4 אליוס אתם
 כארגון פי שהר אלפריך: 5 ואדא¹ אדכלך אללה אלי בלד אלכנעאניין
 ואלהתיין ואלאמוריין ואלחויין ואליוסין אלדי קסם אללה לאבאיך אן
 יעמי לך בלד יפיץ אללבן ואלעסל פאצנע הדה אלצנעה פי הדה
 6 אלשהר: 6 סבעה איאם תאכל פטירא ופי אליוס אלסאבע הג ללה:
 7 ואדא אכל פטיר פי הדה אלסבעה איאם לא ירא לך כמיר ולא מכמר
 פי גמיע תכמד: 8 ואכבר אבנך פי דלך אליוס קאילא הדה בסכב מא
 צנע² אללה לי פי כרוגי מן מצר: 9 ויכן אייה לך עלי ידך ודכרא בין
 עיניך לכי תכון שריעה אללה פי פיך לאן ביד שדידה אכרזך אללה
 10 מן מצר: 10 ואחפט הדה אלרסם פי וקתה מן חול אלי חול³:
 11 כדאך⁴ אדא אדכלך אללה אלי בלד אלכנעאניין כמא קסם לך
 ולאבאיך ואעטאה לך: 12 פאעול⁵ כל פאתה בטן ללה וכל אול
 נתאג אלבהאים אלדי יכון לך מן אלדכור ללה: 13 ובכור אלחמיר
 אפדה בשאה ואן לס תפרה פאקפה וכל בכר דכר מן בניך פאפדה:
 14 16 ואדא סאלך אבנך גדא קאילא מא הדה פקל לה בשדה יד אכרזנא
 אללה מן מצר מן בית אלעבודיה: 15 ולמא תצעב פרעון ליטלקנא
 קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאם אלי בכור אלבהאים
 ולדלך אנא דאבה ללה כל פאתה בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור
 בנא אפדיהם: 16 פתכון אייה עלי ידך ומנשורא⁶ בין עיניך לאן ביד
 20 שדידה אכרזנא אללה מן מצר: 17 וכאן למא אטלק פרעון אלקום
 לס יסיהם אללה טריק בלד אלפלסטיניין לאנה קריב ולאן קאל אללה
 כילא ינדם אלקום אדא ראו אלחרב פירגעון אלי מצר: 18 פאדארהם
 אללה טריק אלבר אלי בחר אלקלום ומתעביין⁷ צעדו בנו אסראיל
 מן בלד מצר: 19 ואכד מוסי עטאם יוסף מעה לאנה אחלף בני אסראיל
 26 וקאל להם אדא דכרכם אללה פאצעדו עטאמי מן האהנא מעבם:
 20 תם רחלו מן סכות ונולו פי איתם פי טרף אלבר: 21 ואללה סאיר
 בין ידיהם נהארא בעמוד מן גמאם לידלהם עלי אלטריק ופי אלליל
 בעמוד מן נאר ליצי להם פיסירו נהארא ולילא: 22 לא יזול עמוד
 אלגמאם נהארא ועמוד אלנאר לילא מן בין ידי אלקום:

(1) ק' ובכ"י י: כמא.

(2) "זה בעבור מה שעשה" ועי' ראב"ע שהזכיר זה הפירוש בשם ר' יונה.

(3) "משנה לשנה".

(4) "וכמו זה" דבוק עם פסוק י"ב.

(5) רש"י: לשון הפרשה.

(6) "כתפשת" ואפשר שכיון אל מאמר ר' אבהו (שבת נ"ז ב') שמקפת מאזן אל און.

(7) וכן חרגם אונקלוס: מזרוין.

רסם אלדהר: 18 ופי אלשהר אלאל פי אליום אלראבע עשר מנה
 באלעשי כלו פטורא אלי אליום אלאחד ועשרין מן אלשהר באלעשי:
 19 סבעה איאם לא יוגד כמיר פי ביותכם וכל מן אכל מזמרא ינקטע
 דלך אלאנסאן מן גמאעה בני אסראיל מן אלגריב אלי צריח אלבלד:
 20 5 שיא מן אלמזמר לא תאכלו ופי גמיע מסאכנכם כלו פטורא:
 21 פדעי מוסי בגמיע שיוך אסראיל וקאל להם אנדבו! וכדו לכם
 ננמא לעשאירכם ואדבחו אלפסח: 22 וכדו באקה מן צעתר ואנמסוהא
 פי אלדם אלדי פי אלטסת ואדנו אלי אלמטל וכדי אלכאב מן דלך
 אלדם אלדי פי אלטסת ולא יכרג אנסאן מנכם מן באב מנולה אלי
 אלגרא: 23 10 פיתגלי אללה? ליעדם אלמצריון וינפר אלדם עלי אלמטל
 ועלי כדי אלכאב פירתי למן דאפלה? ולא ידע אלמהלך אן ידכל אלי
 ביותכם פיהלככם: 24 ואחפטו הדיא אלאמר רסמא לכם ולבניכם אלי
 אלדהר: 25 ואדיא דפלתם אלי אלבלד אלדי יעטיכם אללה כמא קאל
 פאחפטו הדיא אלצנעה: 26 פאדיא קאל לכם בנוכם מא הדיא אלצנעה
 15 לכם: 27 קולו הו דבח רתא? ללה כמא רתי לביות בני אסראיל אד
 צדם אלמצריון וכלין ביותנא פכר אלקום וסגדו: 28 ומצו בנו אסראיל
 וצנעו בגמיע מא אמר אללה מוסי והרון בדאך צנעו: 29 פלמא כאן
 נצף אלליל קתל אללה כל בכר פי גמיע בלד מצר מן בכר פרעון
 אלגאלם עלי כרסיה אלי בכר אלסבי אלדי פי אלחכם וגמיע בכור
 20 אלבהאים: 30 פקאם פרעון לילא הו וגמיע קואדה וסאיר אלמצריון
 פכאן צראך עטים במצר אד לים בית אלא ופיה מית: 31 פדעי
 במוסי והרון לילא וקאל קומא אכרגא מן בין קומי אנתמא ובנו אסראיל
 ואמצו ואדבחו ללה כמא קלתם: 31 ואיצא גנמכם ובקרכם כדוהא כמא
 קלתם ואמצו ואגעלוני פי הל? 33 ושרד אלמצריון עלי אלקום ליסרעו
 25 יטלקונם מן אלבלד לאנהם קאלו כלנא מאיתון: 34 פחמל אלקום
 עגינםם קבל אן יכתמר פכאנת מעאגנהם? משדודה? פי תיאבהם

(1) וכן תרגם אונקלוס: נגדו. ובפ': אנהצו = קומו. ובכ"י י': אמתדו ר"ל שלחו ידכם.

(2) פ': ויגו מלאך אללה = ועבר מלאך ה'.

(3) „יחמול על אשר בבית“.

(4) פ': אלעבאדה.

(5) „זבח התמלה“.

(6) נראה שפירוש המלות האלה: שימוני בתוך הכיכב שתברכו בחקריכם את צאנכם.

וח לשון המבחר בשם יש אומרים: וכאשר תברכו למקריבי הקרבנות ברכו גם אותי, וכן כתב

הראב"ע בפירושו הקצר: שתתפללו עלי בעת זבחכם.

(7) עריבות שהבצק יתן בהן. ע' למעלה ד' כ"ח.

(8) בכ"י י': מצורה.

פריק ראסא לביות אבאיהם דאך ראם לכל בית¹: 4 פאן קל אהל
 בית מן אלהאנה אלי ראם² פליאכד הו זגארה אלאקרוב אלי מגולה
 במואסאה מן אלנפוס כל רגל עלי קדר טעאמה תתואסוה: 5 וליבן
 לכס ראסא צחוחא דכרא מן סנתה³ מן אלצאן ואלמאעו תאפדוה:
 6 יכון ענדכם מהפוטא אלי אליום אלראבע עשר מן הדא אלשהר
 פידכחה גוק גמאעה בני אסראיל בין אלטרובין⁴: 7 ויאכדו מן דסה
 ויגעלו עלי כדי אלבאב ואלמפל⁵ עלי אלביות אלדי יאבלונה פיהא:
 8 ויאכלו לחמה פי תלך אללילה שוא נאר ופטיר מע מראר יאכלוה:
 9 לא תאכלו שוא מנה ניא ולא מביבא מנצנא במא אלא משווא בנאר
 ראסה ואכארעה ונופה: 10 ולא תבקרן מנה אלי אלגדאה פאן בקי
 מנה שי אלי אלגדאה פאתרקוה באלנאר: 11 וכדא פכלוה תכון
 אחקאוכם משדודה ונעאלכם פי ארגלכם ועציכם פי אידיכם ותאכלוה
 פי חפז הו פסה ללה: 12 ואתגלי⁶ פי בלד מצר פי הדה אללילה
 ואקתל כל בכר פיה מן אנסאן אלי כהאים ובגמיע מעבודאת אלמצרין
 אצנע אחכאמא אנא אללה⁷: 13 פיציר אדם לכס עלאמה עלי אלביות
 14 אלתי אנתם פיהא ואנפך אדם וארתי⁸ עליכם ולא יכון בכס ובא
 מהלך אדא צרבת אהל בלד מצר: 14 פיציר הדא אליום לכס דכרא
 ותחזון פיה הנא ללה לאגיאלכם רסם אלדהר תחגונה: 15 סבעה איאם
 תאכלו פטירא לבן פי אליום אלואל תעטלו כמירא מן מנאולכם וכל
 מן אבל כמירא ינקטע דלך אלאנסאן מן בני אסראיל מן אליום אלואל
 20 אליום אלסאבע: 16 ואליום אלואל אסם מקדם⁹ ואליום אלסאבע
 אסם מקדם יכונא לכס ולא יצנע פיהמא שי מן אלצנאיע אלא מא יוכל
 ללכל נפס הו וחדה יצנע לכס: 17 ואחפטו אלפטיר לאני פי דאת הדא
 אליום אכרנת גיושכם מן בלד מצר ואחפטו הדא אליום לאגיאלכם

(1) כל חבורה וחבורת ראש (ר"ל בהמה אחת) לבית אבות. זה הוא ראש לכל בית.
 (2) כפי הוסוף לבאר: מן אלנפס = מן הצאן. ועיי למעלה הערתנו לכראשית ל' ל"ב.
 (3) ראם ימעטו אנשי הבית מהיות צריכים לבחמה אחת.
 (4) ר"ל בשנה שטלד בה.
 (5) עיין מה שהביא הראב"ע בשם הגאון בדברי זמן שחיטת הפסח.
 (6) עיין בשרשים לאבן גנאה שרש שקף. ופירושו מצפה וכן העתיק מלת והמצפה
 (ב) בראשית ל"א, מ"ט. ועיי ג"כ תרגומו דברים כ"ז, פ"ו.
 (7) פ': ואגלי מלאכי ר"ל ואשלח את מלאכי.
 (8) ככ"ז ו' ובפ' הוסיפו אלואחד = האחד.
 (9) ואחפטי. וכן תרגם אונקלוס ואיחוס. - ובפ': פיראח מלאכי וירתי לכס = ויראו
 מלאכי ויחוס עליכם.
 (10) פ': אלי אכר אליום אלסאבע = עד סוף היום השביעי.
 (11) שם מקדש, ר"ל קרא אותו קדש עיי רש"י.

אטלאקהם: 28 תם קאל פרעון אמץ עני אחר אן תעאוד תרא וגהי
פאנד יום תרא וגהי תסתחק אן תמות¹: 29 תם קאל לה מוסי נעמא
קלת לסת אעאוד אן ארי וגהי:

יא

5 1 פקאל אללה למוסי קד בקי בלא ואחד אתי בה עלי פרעון
ועלי אלמצריין בעד דלך יטלקכם מן ההנא פענד אטלאקה גמלא²
יטרדכם מן ההנא: 2 מר אלקום אן יסתוהב³ אלרגל מן צאחבה
ואלמראה מן צאחכתהא אניה פצה ואניה דהב: 3 פאעטא אללה
אלקום חטאא ענד אלמצריין ואמא מוסי אלרסול⁴ פעטים גדא פי גמיע
10 בלד מצר ענד קואד פרעון וענד אלקום: 4 פקאל מוסי כדא קאל
אללה פי נצף אלליל⁵ אנא מתגלי⁶ פי בלד מצר: 5 פימות כל
בכר פיה מן בכר פרעון אלגאלם עלי כרסיה אלי בכר אלאמה אלתי
ורא אלרחא וסאיר בכור אלבהאים: 6 ויכון צראך עטים פי גמיע בלד
מצר מא לס יכן מתלה ולא יעוד מתלה: 7 ולגמיע בני אסראיל לא
15 ינכח כלב בפיה פמא פוקה מן אלדא מן נאסהם אלי בהאימהם⁷ לבי
תעלמו מא יבין אללה בין אלמצריין ובין אלאסראיליין: 8 פינחדר
גמיע קואדך האולי אלי ויסגדון לי קאילין אכרג אנת וגמיע אלקום
אלדי מעך ובעד דלך אכרג פכרג מן ענד פרעון בשדה גצב: 9 תם
קאל אללה אלי מוסי לא יקבל מנכמא פרעון לבי תכתר בראהיני פי
20 בלד מצר: 10 ומוסי והרון צנעא גמיע הדה אלבראהין בהצרתה פשדד
אללה קלבה ולם יטלק בני אסראיל מן בלדה:

יב

1 תם קאל אללה למוסי והרון פי בלד מצר קאילא: 2 הדא
אלשהר הו לכם איל אלשהור יכון לכם אולא לשהור אלסנה: 3 וכלמא
25 גמאעה בני אסראיל וקולא להם⁸ פי אלעאשר מנה אן יתכדו להם כל

¹ ראב"ע: אתה תהיה חייב מיתה.

² ת"א: גמרא.

³ עיין למעלה ג' כ"ב.

⁴ "משה הנביא" ובכ"י י: אלרגל.

⁵ ובכ"י י: פי שביה [נצף] מן אלליל = ככמו חצות הלילה. וזה דרוש רבותינו ז"ל

עיין רש"י.

⁶ ת"א: מתגלי, ובפ': מסיר מלאכי = שולח מלאכי.

⁷ ר"ל ולכל בני ישראל בין לאנשיהם בין לבהמותיהם לא ינכח כלב בפיו להפחידם

ולא יהיה להם רעה יותר גדולה מזה. עיין ראב"ע.

⁸ ר"ל דברו בעשור לחדש שיקחו וזה דעת בעל הטעמים.

פארד מוסי והרון אלי פרעון וקאל להמא אמצו ואעבדו אללה רבכם
 מן ומן אלמאציון: 9 קאל מוסי בצבואננא ושיופנא נמצי ובבנינא
 ובנאתנא ונגמנא ובקרנא נמצי לאן חג אללה לנא: 10 קאל להמא
 כדאך יכון אללה מעכם כמא אמלקכם ואטפאלכם הודא ארי אלשר
 חדי וגוהכם: 11 לים כדאך ימצי אלרגאל מנכם יעבדון אללה פאנכם 5
 אנמא תמלכונהא וטרדהמא מן ענד פרעון: 12 תם קאל אללה למוסי
 מד ידך עלי בלד מצר בסבב אלגראד פיצעד עלי בלד מצר ויאבל
 נמיע עשב אלבלד נמיע מא בקאה אלברד: 13 פמד מוסי עצאה עלי
 בלד מצר וסאק אללה ריח אלקבול טול דלך אליום וטול אלליל פלמא
 כאנת אלגראד חמלת ריח אלקבול אלגראד: 14 פצעד אלגראד עלי 10
 נמיע בלד מצר ואסתקר פי נמיע תכמהא עפימא גרא מא לם יכן קבלה
 גראד מתלה ובעדה לא יכון כדאך: 15 פגמא טהר נמיע אלבלד חתי
 אפלם אלבלד ואבל נמיע עשבה ונמיע תמר אלשגר אלדי בקאה
 אלברד ולם יבק שי מן אלצרה פי אלשגר ופי עשב אלצחרא פי נמיע
 בלד מצר: 16 פאסרע פרעון פדעי במוסי והרון וקאל קד אכטאת ללה 15
 רבכמא ולכמא: 17 ואלאן פאחתמלא דנבי הדה אלמרה ואשפעא אלי
 אללה רבכמא ליזיל עני הדיא אלמות אלמחיק: 18 פלמא כרג מן ענדה
 שפע אלי אללה: 19 פקלב אללה ריחא גרביה שדידה גרא פחמלת
 אלגראד וצכת: 20 בה בחר אלקלום ולם תבק גראדה ואחדה פי בלד
 מצר: 20 ושדד אללה קלב פרעון ולם יטלק בני אסראיל: 21 תם 20
 קאל אללה למוסי מד ידך נחו אלסמא ויכון שלאם עלי נמיע בלד מצר
 עד זואל שלאם אלליל: 22 פמד מוסי ידה נחו אלסמא פכאן
 שלאם אפל פי נמיע בלד מצר תלתה איאם: 23 לם יר אנסאן צאחבה
 לם יקם אנסאן מן מכאנה תלתה איאם ולנמיע בני אסראיל כאן נור
 פי מסאכנהם: 24 פדעי פרעון במוסי וקאל אמצו אעבדו אללה לכן 25
 נמכם ובקרכם דעוהא ואמא אטפאלכם פתמצי מעכם: 25 קאל לה
 מוסי בל אנת תעמינא דבאיח ועואעד נקרבהא ללה רבנא: 26 ומואשינא
 איצא תמצי מענא לא יבקה מנהא טלף לאנא מנהא נאכד מא נעבד
 בה אללה רבנא ונחן לא נעלם כם מקדאר מא (נעבד) אללה בה
 מסאכנהא אלי אן נציר אלי תם: 27 פשדד אללה קלבה ולם ישא

(1) "חמות המוחלט", ואפשר שענינו שאחר מכת הברד והארבה לא נשאר מאומה
 למסחות האדם ועיון בחיי על התורה.

(2) בכ"ו י' ובפ' ובק': סכת, ר"ל הכה את הים בחזק וטבע בו את הארבה.

(3) "אחר שמושה אפלת הלילה", וכן תרגם אונקלוס.

(4) "כמה שיעור מן שנקריב".

במוסי והרון וקאל להמא קד אכטאת הדה אלמרה אללה אלעאדל
 ואנא וקומי אלטאלמון: 28 אשפעא אלי אללה וחסבנא¹ אן תכון
 אצואת אללה וברד עלינא חתי אמלקכם ולא תעאדו אן תקפו: 29 קאל
 לה מוסי אדא כרגת מן אלקריות אבסט ידי אלי אללה פתנתהי אלאצואת
 5 ואלברד לא יכון אבדא² לכי תעלם אן אלארץ ללה: 30 ואנת
 וקואדך פאעלמו אנכם קבל אן³ תכאפו מן בין ידי אללה: 31 אן
 אלכתאן ואלשעיר קד עטבא לאן אלשעיר כאן פריכא ואלכתאן
 משלפא: 32 ואלחנטה ואלכרסנה לם יעטבא לאנהמא אפלתאן⁴:
 33 ולמא כרג מוסי מן ענד פרעון מן קריתה כסט ידיה בין ידי אללה
 10 פאנתהת אלאצואת ואלברד ולם ינחל ממר עלי אלארץ: 34 ולמא
 ראי פרעון אן קד אנתחי אלמטר ואלברד ואלאצואת עאוד אלכטא
 פתקל קלבה הו ועבדה: 35 ושדד אללה קלב פרעון⁵ ולם יטלקהם
 כמא קאל אללה למוסי:

י

15 1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון פאני קד קוית קלבה
 וקלב קואדה לכי אהל אפאתי הדה בהם: 2 ולכי תקיץ עלי אבנך
 ואבן אבנך מא בטשת באלמצריון ואפאתי אלתי אחללתהא בהם
 ותעלמו אנני אללה: 3 פדכל מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה כדא
 קאל אללה אלאה אלעבראנין אלי כם אבית אן תדען מן בין ידי
 20 אטלק קומי יעבדוני: 4 פאנך אן אבית אן תמלק קומי הא אנא אתי
 באלגראד גדא פי תכמד: 5 פיגטי טהר אלארץ ולא יטיק אחד⁶ אן
 ינטר אליהא ויאכל באקי אלפליטה אלתי תבקת לכם מן אלברד ויאכל
 גמיע אלשגר אלנאבת לכם מן אלצחרא: 6 ותמתלי מנה ביותך
 וביות קואדך וביות סאיר אלמצריון מא לם יר מתלה אבאוך ואבא
 25 אבאוך מד כונהם עלי אלארץ אלי הדא אליום תם ולי וכרג מן ענד
 פרעון: 7 פקאל קואד פרעון לה אלי כם יכון הדא לנא והקא אטלק
 אלקום יעבדו אללה רבהם קבל אן תשאהד מצר קד באדת⁷:

(1) "ודי לני".

(2) "לעולם" ובכ"ו י: איצא.

(3) "ואתה ועבדיך דעו כי קודם שתוראו ספני ה' כבר נכתה הפשטה והשעורה וגו' והחטת והכסמת לא נכו וגו' ועי' ראב"ע שהביא פירוש הגאון, וכן הביא בשמו רבנו בחיי בפירושו.

(4) ראב"ע: שהיו עוד תחת הארץ ולא נראו, ועי' אבן גנאת בשרש אפל.

(5) העתיק כאלו היה כתוב: ויחזק ה' את לב פרעה ובכ"ו י: מאשתד קלב.

(6) ראב"ע: תחסר מלת איש והגאון הוסיף מלת אחד.

(7) "שלה את העם... בשרם תראה כי אבדה מצרים", לא העתיק ה' השאלה ותרגם

לפי הענין.

פי אלנאם ואלבהאים: 11 ולם יטיקו אלעלמא אן יקפו בין ידי מוסי מן
 קבל אלקררה אלדי כאן פיהם ופי סאיר אלמצריון. 12 ושדד אללה
 קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה אלי מוסי: 13 תם קאל
 אללה למוסי אדלג באלגדאה וקף בין ידי פרעון וקל לה כדא קאל
 אללה אלאה אלעבראנין אטלק קומי יעבדוני: 14 לאני פי הדה אלמדה 5
 אנא באעת בכתיר מן אפאתי פי קלבך וקואדך וקומך לכי תעלם אן
 ליס מתלי פי גמיע אלעאלם¹: 15 לאני אלאן לו אמלקת ידי לקתלתך
 וקומך באלובא ואנתחדת מן אלבלד²: 16 ולכן בסבב ללה אבקיתך
 לכי אורוך קוטי לכי יקן באסמי פי גמיע אלעאלם: 17 ועאדך מתרביץ³
 בקומי לילא תמלקהם: 18 הא אנא ממטר פי מתל הדיא אלוקת מן 10
 גר ברדא עטימא גדא מא לם יכן מתלה פי מצר מן יום אססת אלי
 אלאן: 19 ואלאן אבעת פצם⁴ מאשיתך וגמיע מא לך פי אלצחרא
 פאנה אי אנסאן או בהימה וגד פי אלצחרא ולם ינצם אלי אלמנאזל
 עול עליהם אלברד פימותון: 20 פמן כאף כלאם אללה מן קואד פרעון
 אהרב עבירה ומאשיתה אלי אלבוית: 21 ומן לם ירד באלה אלי כלאם 15
 אללה תרך עבירה ומאשיתה פי אלצחרא: 22 תם קאל אללה למוסי
 מד ירך נחו אלסמא פיכון אלברד פי גמיע בלד מצר עלי אלנאם ועלי
 אלבהאים וגמיע עשב אלצחרא פי בלד מצר: 23 פמד מוסי עצאה
 נחו אלסמא פאעלן אללה אצואתא וברדא וסארת אלנאר עלי אלארץ
 ואמטר אללה בררא עלי בלד מצר: 24 פכאן אלברד ואלנאר 20
 אלמתלברדה⁵ פי וסטה עטימא גדא מא לם יכן מתלה פי בלד מצר
 סד צארת לאמה: 25 פצרב אלברד פי גמיע בלד מצר מא פי אלצחרא
 מד אנסאן אלי בהימה וצרב גמיע עשבהא וכסר גמיע שגרהא: 26 עדא
 פר בלד אלסדיר אלתי תם בנו אסראיל לם יכן ברד: 27 פבעת פרעון

(1) „בכל העולם“ ר"ל בשמים ובארץ, ועי' מה שכתב בפירושו לתהלים סוף מזמור ח'.
 (2) „לו שלחתי את ידי הרגתי אותך ואת עמך בדבר ותבחר מן הארץ“ השתמש כאן
 אלכמה כ"ג כ"ג במלה ערבית אגתחד להעתיק הכחיד בטעם „הכרית“ מפני שהשתי מלות דומות
 זו לזו אע"פ שאין זה חוראת המלה בערבית. ובפ' ובק': אגתחית = נאכדת. ובתרגום ר' סעדיה
 אר' ד' ל' למלת נכחד יש ג"כ שתי נוסחאות אגתחד ואגתחיו ובתהלים מזמור פ"ג ה' העתיק
 ונב' חידם ונכתרמהם.
 (3) ההעתיקה הזאת נמצאת גם בשרשים לאבן גנאח בהערה 60 לשרש סלל. ועינינו
 עי' סבקש תחבולות.
 (4) וכן תרגם אונקלוס כנוש. ובכ"י ובפ': פצן = ושמור, וכן העתיק הגאון העיוז
 (עי' עי' ר' ל"א).
 (5) המלה הזאת נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאח ש' לקח בהערה. ופירושה שהאש
 זה ברד היו דבוקים זה בזה ועי' רש"י. ובפ': מתחרה = מתאחרת.

אללה מסלמי¹) עלי אלארץ: 19 ואציר פראא לקומי ממא יהל בקומך²
 גדא תכון הדה אלאי³: 20 פצנע אללה כדאך ודכל וחש כתיר אלי
 בית פרעון ובית קואדה וגמיע בלד מצר אנפסד מן קבל אלוחש:
 21 פדעי פרעון במוסי והרון וקאל אמצו אדבחו לרבכם פי אלבלד:
 22 קאל מוסי לא נטיק אן נצנע דלך לאן מא יכרהה אלמצריון נדבחה
 5 ללה רבנא פהל נדבח מא יכרהונה בחצרתהם ולא ירזמונא: 23 לכן
 מסאפה תלת⁴ איאם נסיר פי אלבר ונדבח ללה רבנא כמא יאמרנא:
 24 קאל פרעון אמלקכם תדבחון ללה רבכם עדא פאבעאדא לא תבעדו
 פי אלמסיר ואשפעא עני: 25 קאל מוסי הא אנא צארג מן ענדך ואשפע
 10 אלי אללה פיזול אלוחש ען פרעון וקואדה וקומה עדא לא יעאוד פרעון
 אלסכרי⁵ לילא יטלק אלקום ידבחון ללה: 26 ולמא ברז מן ענדה
 שפע אלי אללה: 27 פצנע אללה כמא קאל מוסי פואל אלוחש ען
 פרעון וען קואדה וסאיר קומה לם יבק ואחד: 28 ותקל פרעון קלבה
 הדה אלמרה איצא ולם יטלק אלקום:

ט

15

1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון וקל לה כדא קאל
 אללה אלאה אלעבראניין אמלק קומי יעבדוני: 2 פאנך אן אבית אן
 תמלקהם ועאדך מתמסך בהם: 3 פאן אפה אללה כאינה פי מואשיך
 אלתי פי אלצחרא פי אלכיל ואלחמיר ואלגמאל ואלגנס ואלבקר ובא
 20 עפים גדא: 4 ויבין אללה בין מואשי בני אסראיל ומואשי אלמצריון
 ולא ימות שי מן גמיע מא הו לבני אסראיל: 5 וציר אללה וקתא
 קאילא גדא יצנע אללה הדא אלומר פי אלבלד: 6 פצנע אללה הדא
 אלומר מן אלגד ומאת גמיע⁶ מואשי אלמצריון ומן מואשי בני אסראיל
 לם ימת ואחד: 7 ובעת פרעון פאדא לם ימת מן מואשי בני אסראיל
 25 ואחד פתקל קלבה ולם ימלקהם: 8 תם קאל אללה למוסי והרון כדא
 מלא חפניכמא מן פיה אלאתון ויהוי בה מוסי פי אלהוא⁷ בחצרה
 פרעון: 9 פיציר גבארא פי גמיע בלד מצר ויציר פי אלנאם ואלבאהים
 קרהא נאבתא מתנפטא פי גמיע בלד מצר: 10 פאכדא מן פיה אלאתון
 ווקפא בין ידי פרעון והוי בה מוסי פי אלהוא פצאר קרה מתנפט נאבת

¹ "כיו אני מושל על הארץ".

² ונתתי כפר עמי מה שיחול על עמך, ר"ל במכת הערוב. וקרוב לזה ת"א.

³ וכן תרגם בראשית ל"א ז' מלת התל.

⁴ בכ"ו י': אכתר = רוב

⁵ "וישליכתו משה באויר" וכן בפסוק י'. פ': וירשע מוסי אלי אלסמא. וכן בפסוק י'

וזה העתקת וורק כמשמעו.

ח

- 1 תם קאל אללה למוסי קל להרון מד ידך בעצאך עלי אלאנהאר
 ואלכלגאן ואלאנאם ואצעד אלצפאדע עלי בלד מצר: 2 פמד הרון
 ידה עלי מיאה מצר פצעד אלצפאדע ונטא בלד מצר: 3 וצנע כדאך
 אלעלמא בכפיהם ואצעדו אלצפאדע עלי בלד מצר: 4 פדעא פרעון
 במוסי והרון וקאל אשפעא אלי אללה ויזיל אלצפאדע עני וען קומי
 חתי אמלק אלקום ידבחו ללה: 5 קאל מוסי לפרעון אקתרח עלי:¹
 מתי תשא אן אשפע לך ולקואדך וקומך פינקמע אלצפאדע ענד וען
 מנאולך ותבקא פי אלגיל פקט: 6 וקאל גדא קאל כמא קלת לבי
 תעלם אנה לים מתל אללה רבנא: 7 אד תזול אלצפאדע ענד וען
 קומך וקואדך ותבקא פי אלגיל פקט: 8 ולמא כרג מוסי והרון מן ענד
 פרעון דעא מוסי אלי אללה בסבב אלצפאדע אלתי אחלהא בפרעון:
 9 פצנע אללה כמא קאל מוסי ותמאות² אלצפאדע מן אלבוית ומן
 אדור ומן אלצואע: 10 חתי גמעוהא אנבארא אנבארא ונתנת אלארץ
 מנהא: 11 ולמא ראי פרעון אן אלפרגה קד כאנת תקל קלבה ולם
 יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 12 תם קאל אללה למוסי קל להרון
 מד עצאך ואצרב תראב אלארץ יציר קמלא פי גמיע בלד מצר:
 13 פצנעא כדאך ומד הרון ידה בעצאה פצרב תראב אלארץ פצאר
 קמלא פי אלאנסאן ואלבהימה גמיע תראב אלארץ צאר קמלא פי גמיע
 בלד מצר: 14 וצנע כדלך אלעלמא בכפיהם ליכרגו אלקמל פלם יטיקו
 תבת³ אלקמל פי אלנאם ואלבהאים: 15 פקאלו אלעלמא לפרעון
 ודה גראחה מן ענד אללה⁴ פאשתד קלבה ולם יקבל מנהמא כמא
 קאל אללה: 16 תם קאל אללה למוסי אדלג באלגדאה וקף בין ידי
 פרעון הודא הו כארג אלי אלמא וקל לה כדא קאל אללה אמלק קומי
 וי⁵ עבדוני: 17 לאנדך אן אבית אן תמלק קומי הא אנא באעת עליך ועלי
 קואדך וסאיר קומך ומנאולך כלט אלוחושי⁶ חתי תמתלי מנה ביות
 אלמצריין ואלארץ אלתי הם עליהא: 18 ואבין פי דלך אליום בלד
 אלסדיר אלדי קומי מקים בה לילא יכון תם וחש לבי תעלם אנני

(1) רשבים: התנשא עלי לבקש חפצך ואעשה.

(2) עיי בראשית ל"ג, י"ג.

(3) "ותעמוד".

(4) "חבורה מאת אלהים" וכן ת"א מחא מן קדם ה' היא. ועיי ראב"ע.

(5) ראב"ע: חיות רעות מעורבות וכו'.

באלהכמה ואלסחרה¹ פצנע כדאך איצא עלמא מצר בכפיהם²: 12 פטרה
 כל רגל עצאה פצארת כתנאנין³ פאבתלעת עצא הרון עציהם:
 18 פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 14 תם
 קאל למוסי קד תקל קלב פרעון ואבא אן יטלק אלקום: 15 אמין אליה
 5 באלגדאה הודא הו בארג אלי אלמא פקף תלקאה עלי שאמי אלניל
 ואלעצא אלתי אנקלבת חיה בדהא בידך: 16 וקל לה אללה אלאה
 אלעבראניין בעתני אליך קאילא אטלק קומי יעבדני פי אלבר והודא
 אנת לס תקבל אלי אלן: 17 כדא קאל אללה בהדה אלכלה תעלם
 אנני אללה⁴ הא אנא צארב באלעצא אלתי בידי אלמא אלדי פי אלניל
 10 פינקלב דמא: 18 ואלסמך אלדי פי אלניל ימות פינתן אלניל ויעגז
 אלמצריון ען אן ישרבו מאא מן אלניל: 19 תם קאל אללה למוסי קל
 להרון כד עצאך ומד ידך עלי מיאה אלמצריון ואנהארהם וכלגאנהם
 ואנאמהם וסאיר מלאם מיאההם פתציר דמא ויכון דם פי גמיע בלד מצר
 ופי אואני אלכשב ואלהגארה⁵: 20 פצנע כדאך מוסי והרון כמא
 15 אמר אללה ורפע אלעצא וצרב אלמא אלדי פי אלניל בחצרה פרעון
 ובחצרה קואדה פאנקלב גמיע אלמא אלדי פי אלניל דמא: 21 ואלסמך
 אלדי פי אלניל מאת ונתן אלניל פעגז אלמצריון אן ישרבו מאא מן
 אלניל וצאר אלדם פי גמיע בלד מצר: 22 פצנע כדאך עלמא מצר
 בכפיהם ואשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
 20 23 תם ולי פרעון ודבל מנולה ולם ירד באלה אלי הדה איצא: 24 ואחתפר
 גמיע אלמצריון חואלי אלניל אבארא לישרבו מנהא מאא אד לס יטיקו
 אן ישרבו מן מא אלניל: 25 ולמא כמלת סבעה איאם בעד מא צרב
 אללה אלניל: 26 קאל אללה למוסי⁶ אדבל אלי פרעון וקל לה כדא
 קאל אללה אטלק קומי יעבדוני: 27 פאנך אן אבית אן תטלקהם הא
 25 אנא צאדם תכמך באלצפאדע: 28 פתסעי מן אלניל אלצפאדע פתצעד
 ותדבל פי ביתך ופי כדר מצגעך ועלי סרירך ופי ביות קוארך וסאיר
 קומך ופי תנאנירך ומעאנגך: 29 ופי⁷ גסמך וגסם קומך וקוארך
 תצעד אלצפאדע:

¹ נראה שענינו כמו שתרגם אונקלוס: בלחשיון.

² «כמו תנינים» עיין בחיי על התורה שכתב: לא אמר ויהיו תנינים אלא לתנינים בא
 ללמד שלא היה כח בהרטומים לעשותם תנינים ממש רק שנדמו לתנינים בחכמת הכשפים
 ואחיות עינים.

³ בכ"ו י' הוסיף «אלמואקב» = המעניש.

⁴ «בכלי עץ ואבן» עיין ראב"ע.

⁵ חבר את שני הפסוקים ותרגם: אחר שנמלאו שבעת ימים וכו' אמר ד' אל משה וכו'.

⁶ «ובגופך ובגוף עמך ועבדיך» עיין רש"י.

וסני חיותה מיאה ותלת ותלתון סנה: 19 ובנו מררי מחלי ומושי האולי
 עשאר אלליואניין עלי תאלידהם: 20 פתוזג עמרם ביוכבד עמתה קבל
 אן תחטר¹ פולדת לה הרון ומוסי וכאן סנו חיותה מיאה וסבע
 ותלתין סנה: 21 ובנו יצהר קרח ונפג וזכרי: 22 ובנו עזאל מישאל
 ואלצפן וסתרי: 23 פתוזג הרון באלישבע בנת עמינדב אכת נחשון 5
 פולדת לה נדב ואביהוא ואלעזר ואיתמר: 24 ובנו קרח אסיר ואלקנה
 ואביאסף הדה עשאר אלקרחיין: 25 ואלעזר אבן הרון תוזג במראה
 מן בנאת פומיאל פולדת לה פינחס האולי רוסא אבא אלליואניין
 לעשאידהם: 26 המא הרון ומוסי אללדאן קאל להמא אללה אכרגא
 בני אסראיל מן בלד מצר עלי גיושהם: 27 המא אלמכאמבאן פרעון 10
 מלך מצר ליכרגא בני אסראיל מן בלד מצר המא מוסי והרון: 28 ולמא
 כאן זום כאמב אללה מוסי פי בלד מצר: 29 וקאל אללה למוסי קאילא
 אנא אללה בלם פרעון מלך מצר בגמיע מא אמרך בה: 30 וקאל מוסי
 בן ידי אללה הודא אנא אללה אלפם וביף יסמע מני פרעון²:

15

ז

1 קאל אללה למוסי אנטר קד געלתך אסתאדא פי אמר פרעון
 והרון אכוך יבון תרגמאנד³: 2 אנת תכלם הרון אכאך⁴ בגמיע מא
 אמרך בה והו יכלם פרעון ליטלק בני אסראיל מן בלדה: 3 ואנא
 אעצב קלב פרעון ואכתר איתוי וכראהיני פי בלד מצר: 4 ולא יקבל
 מבכמא פרעון חתי אחל אפאתי באלמצריין ואכרג גיושי וקומי בני 20
 אסראיל מן בלד מצר באהבאם עטימה: 5 ויעלמון אלמצריין אני אללה
 אגדד⁵ מדדת ידי⁶ עלי אלמצריין ואכרגת בני אסראיל מן בינהם:
 6 מצנע מוסי והרון במא אמרהמא אללה בדאך צנעא: 7 וכאן מוסי
 אמן תמנין סנה והרון אבן תלת ותמנין סנה חין בלמא פרעון: 8 תם
 קאל אללה למוסי והרון קאילא: 9 אדא בלמכמא פרעון וקאל אעמוני
 האנא פקל להרון כד עצאך פאטרחהא בין ידי פרעון ותציר תנינא: 25
 10 פדבל מוסי והרון אלי פרעון וצנעא במא קאל אללה וטרה הרון
 עיאה בין ידי פרעון וקואדה פצארת תנינא: 11 תם דעא פרעון

(1) "רודתו מן האב קודם שנאסרה", עיין סנהדרין נ"ח ע"ב.

(2) שלשת הפסוקים מן כ"ח עד ל' דבוקים יחד ומספרים מה שכבר נזכר למעלה בפסוק י"ב — ובמקום הזה הוסיף שכיום אשר דבר משה בן לפני ה' השיבתו: ראה נתתיך וגו'.

(3) עיין למעלה ד', ט"ז.

(4) "אל אהרן אחיך".

(5) בכ"י ה': אטלקתי אפאתי = שלחתי את מכותי.

יא רב לם אבלית הולאי אלקום ולם דא בעתת בני: 28 ומן חית
דבלת אלי פרעון פכאטבתה באסמך אסא אליהם ולם תכלצהם מן דלך:

ו

1 קאל אללה למוסי אלן תנמר מא אצנע לפרעון אנה סיטלקהם
5 ביד שדידה ויטרדהם מן בלדה ביד שדידה: 2 תם כלם אללה מוסי
וקאל לה אנא אללה: 3 אלדי תגלית¹ לאברהים ואסחק ויעקוב
באלטאיק אלכאפי² ואסמי אללה פקט³ לם אערפהם: 4 ואיצא
תבת עהדי מעהם לאעמיהם בלד כנעאן בלד סכנאהם אלדי סכנוה:
5 ואיצא אני קד סמעת שהוק בני אסראיל ממא אלמצריון יסתדרמונהם
10 פדברת עהדי: 6 לדלך קל לבני אסראיל אנא אללה לאכרנכם מן נקל
אלמצריון ואללצכם מן דמתהם ואפלכם בדראע ממדודה ובאחכאם
עטימה: 7 ואתגדכם לי אמה ואכון לכם אלאהא ותעלמון אנני אללה
רבכם אלמכרנכם מן נקל אלמצריון: 8 ואדלכם אלי אלבלד אלדי
אקסמת באמרי¹ אן אעמיה לאברהים ואסחק ויעקוב פאעמיה לכם
15 חווא אנא אללה אפי בדלך²: 9 פכלם מוסי בדלך בני אסראיל ולם
יקבלו מנה מן ציק ארואחהם ומן דמתהם אלצעבה: 10 תם כלם
אללה מוסי תכלימא: 11 אדכל כלם פרעון מלך מצר פי אן יטלק בני
אסראיל מן בלדה: 12 וכלם מוסי בין ידי אללה³ קאילא הודא בני
אסראיל לם יקבלו מני פכיה יסמע מני פרעון ואנא אללג אלפם:
18²¹ פכלם אללה מוסי והרון ווצאהמא בסכב בני אסראיל ופרעון מלך
מצר¹ אן יכרנא בני אסראיל מן בלד מצר: 14 האולי רוסא ביות אבאיהם
בנו ראובן בכר אסראיל חנוך ופלוא חצרן וכרמי האולי עשאר ראובן:
15 ובנו שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול אבן אלכנעאניה
האולי עשאר שמעון: 16 והדה אסמא בני לוי עלי תאלידהם גרשון
25 וקהת ומררי וסנו חיוה לוי מיאה וסבע ותלתון סנה: 17 ובנו גרשון
לבני ושמעו לעשאיריהם: 18 ובנו קהת עמרם ויצהר והברון ועזואל

¹ «אשר נגלית».

² עיין מה שכתב כאן הראב"ע בשם הגאון בפתרון מלת שדי.

³ ראב"ע: אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר באחרונה מלת לברו כאלו אמר ובשמי
ה' לברו לא נודעתי להם רק פעם באל שדי ופעם בשם ה' וכמוהו לפי דעתו לא יעקב לברו
יאמר עוד שמך כ"א ישראל משהתק עמו (עיין העתקת הגאון בראשית ל"ב כ"ט)

⁴ וכן תרגם אונקלוס: די קיימית במימורי.

⁵ ראב"ע: ושעם אני ה' שאקיים זה.

⁶ «לפני ד'». נראה שכונת הגאון שמשח דבר כן בלבו לפני ה' מפני שכבר התאנה
ה' בו פעם ראשונה. עיין למעלה ד' י"ד. ובכ"י י' ובפ': יארב אבל בפסוק ל' לא שינו נוסחתנו.

⁷ «אדות בני ישראל ופרעה מלך מצרים».

חתי אקבל מנה ואטלק בני אסראיל לא אערף אלה ולא אטלק בני
 אסראיל איצא: 8 קאלא אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה נמצי מסיר
 תלתא איאם פי אלבר ונקרב ללה רבנא כילא יפאניא בובא או בסיף:
 4 קאל להמא מלך מצר לם יא מוסי והרון תגדבאן אלקום ען אעמאלהם
 אמצו אלי נקלכם: 5 תם קאל אמן כתרף אהל אלבלד חתי תעמלאהם
 מן נקלהם⁽¹⁾: 6 ואמר פרעון פי דלך אליום גלאוזה אלקום וערפאהם
 קאילא: 7 לא תעודו אן תעטו תבנא לילבנו אללבן מתל אמס ומא
 קבלה בל הם ימצון ויקמשון⁽²⁾ להם תבנא: 8 וצראיב אללבן אלתי
 כאנו יצנעוהא אמסא ומא קבלה צירוהא עליהם ולא תנקצון מנהא
 לאנהם מרפהון ולדלך יצרכון ויקולון נמצי נקרב לרבנא: 9 יתקל 10
 אלעמל עלי אלקום פישתגלו בה ולא ישתגל⁽³⁾ באמור באמלאה:
 10 פכרז גלאוזה אלקום וערפאהם וקאלו להם כדא קאל פרעון לים
 אעטיכם תבנא: 11 אנתם אמצו וכדו לכם תבנא חית מא תגרון ואעלמו
 אן לא ינקין מן עמלכם שי: 12 ותבדד אלקום פי גמיע בלד מצר
 ליקמשו קשא ללתבן: 18 ואלגלאוזה מלחון קאילין אכמלו עמלכם 15
 אמר יום ביום כמא כאן פי וקת אעטא אללתבן⁽⁴⁾: 14 פצרב ערפא בני
 אסראיל אלדין ולוהם עליהם גלאוזה פרעון וקאלו להם מא באלכם
 לם תכמלו צראיבכם אן תלבנו מתל אמס ומא קבלה איצא אמס
 ואליום: 15 וגא ערפא בני אסראיל ואסתגאתו אלי פרעון קאילין לם
 תצנע כדא בעבידך: 16 תבן לם ידפע אלינא ויקולון לנא אצרכו לבנא 20
 הודא עבידך מצרובון ממא יכטי עליהם קומך⁽⁵⁾: 17 קאל אנתם מרפהון
 ולדלך תקולון נמצי נקרב לרבנא: 18 ואלאן אמצו אעמלו ותבן לא
 יעטי לכם וצראיבכם תופון: 19 פנאר ערפא בני אסראיל אנהם⁽⁶⁾ בשר
 וקאלו לא תנקצו מן לבנכם אמר יום ביום: 20 ופאגו מוסי והרון ואקפון
 תלקאהם ענד כרוגהם מן ענד פרעון⁽⁷⁾: 21 פקאלו להמא ינאר 25
 אללה ויחכם עליכם כמא אפסדתמא האלנא ענד פרעון וענד קואדה
 חתי לו אן סיפא פי ידהם לקתלונא⁽⁸⁾: 22 פרצע מוסי אלי אללה וקאל

(1) אפשר שכונתו: האם רבים הם עם הארץ, עד שתשיבתו אותם מסבלתם? כלומר שכלם הם נצרכים לעבוד את עבודתם.

(2) פ': ויקשון, וכן למטה פסוק י"ב.

(3) ראביע: אמר הגאון כי אל ישעו כמו אל ישענו ותנוין חסר כחסרונו במלת תת חרך וכו'. ולא נמצא זה בהנוסחה שלפנינו המסכמת עם תרגום אונקלוס: ולא יתעסקון.

(4) «בעת אשר נתן התבן».

(5) «מפני שחטא עמך נגדם» ומלת עם כאן בלשון נקבה כמו שאמר הראביע.

(6) פ': נפוסהם וכצ"ל, וכן אמר הראביע: כי ראו נפשם בצרה.

(7) פ' הוסיף: וענד עבירה = ועבדיו.

(8) «כאשר השחתם את מצבנו בעיני פרעה ושריו, עד שלא היה חרב בידם הרגוני».

פיה פאנא אבון מע קולך וקולה ואדלכמא עלי מא תצנעון: 16 פִּיכֶלֶם
 הו לך אלקום ויבון לך תרגמאנא¹ ואנת תבון לה אסתאדא²: 17 וכד
 הדה אלעצא בידך תצנע בהא אלמעגזאת: 18 פמצי מוסי ורגע אלי
 יתר חמיה וקאל לה אמצי וארגע אלי אבותי אלדין במצר ואנטר הל
 5 הם באקיון קאל לה אמץ בסלאם: 19 תם קאל אללה למוסי במדין
 אמץ ארגע אלי מצר פאן קד מאת גמיע אלקום אלטאלבין נפסך:
 20 פאכד מוסי זוגתה וולדיה וארכבהם עלי חמאר ובעת בהם ורגע אלי
 בלד מצר ואכד אלעצא אלדי אמרה אללה בהא³ פי ידה: 21 תם
 קאל אללה לה פי מצר לתרגע אלי מצר אנטר גמיע אלבראהין אלתי
 10 צירתהא פי ידך ואצנעהא בין ידי פרעון ואנא אשדד קלבה ולא יטלק
 אלקום: 22 פקל לה כדא קאל אללה משרפא⁴ אבני בכרי אסראיל:
 23 פקלת לך אטלך אבני יעבדני פאן אבית אן תטלקה הא אנא קאתל
 אבנך בכרך: 24 ולמא כאן פי אלטריוק פי אלמבית פאנא ולדה מלאך
 אללה⁵ פמלב קמלה: 25 פאכדת צפורה צואנא פקמעת קלפה אבנהא
 15 וקדמתה בין ידיה וקאלת כאד אלערום אן יבון מקטולא⁶: 26 פכף
 ענה חיניד קאלת צאר אלערום אלמקטול מכתונא⁷: 27 תם קאל
 אללה להרון אמץ תלקא מוסי פי אלבר פמצא פואפאה פי גבל אללה
 פקבלה: 28 פאכברה מוסי בגמיע כלאם אללה אלדי בעתה בה וגמיע
 אלאיאת אלתי אמרה אללה⁸: 29 פמצא מוסי והרון וגמעא גמיע
 20 שיוף בני אסראיל: 30 וכלמהם הרון בגמיע אלכלאם אלדי כלם אללה
 מוסי וצנע אלמעגזאת בחצרה אלקום: 31 פאמן אלקום אד סמעו אן
 אללה קד דכר בני אסראיל ונטר צעפהם וכרו וסגדו:

ה

1 ובעד דלך דכל מוסי והרון וקאלא לפרעון כדא קאל אללה
 25 אלאה אסראיל אטלק קומי יהגון לי פי אלבר: 2 קאל פרעון מן אללה

(1) תי"א: למתרגמן.

(2) תי"א: לרב. ועיין למטה ד' א.

(3) „אשר צוה אלהים לקחתו“.

(4) „לכבוד (ישראל)“ ובפ' הוסיף: עלי סביל אלמגאזי = על דרך ההעברה: וכל זה לפרש למה קרא את ישראל בני בכורי, והפירוש הזה הובא מאת רבנו בחיי בשם רבנו חננאל.
 (5) „ויפגוש את בנו מלאך האלהים, וזאת גי'כ דעת ר' שמואל בן חסני. לפי מה שהביא הראב"ע בשמו.

(6) „ותקריבהו (את בנה) לפניו (לפני משה) ותאמר כמעט היה נהרג החתן“.

(7) „חתתן הנהרג (כמעט) עתה הוא נמול“.

(8) בפ' הוסיף: באקמתהא = לעשותם.

יד

1 תם כלם אללה מוסי קאילא: 2 מר בני אסראיל אן ירנעו
 ויגלו בין ידי פם אלחירות¹ בין אלמגדל ואלבחר בין ידי צנם צפון
 חאלה תגלון עלי אלבחר: 8 חתי יקול פרעון ען בני אסראיל אנהם
 מתחירון פי אלבלד ואן אלבר קד אנגלק עליהם: 4 פאשד קלבה 5
 ויבלבהם ואתעטם בה וגמיע גנדה ויעלם אלמצריון אנני אללה פצנעו
 בדלך: 6 ולמא אכבר מלך מצר אן אלקום קד הרבו אנקלב קלבה
 וקלוב קואדה אליהם וקאלו מא דא צנענא אד אמלקנא בני אסראיל מן
 כדמתנא: 6 פאסרג מרכבה ואבד קומה מעה: 7 ואבד סת מאיה
 מרכב מכתאר וסאר מראכב אלמצריון² וקואד עלי גמיעהם: 8 ושדד 10
 אללה קלב פרעון מלך מצר וכלב בני אסראיל ובנו אסראיל כארגון
 ביד רפיעה: 9 ובלבהם אלמצריון ולחקוהם נאזלין עלי אלבחר גמיע
 כיל פרעון ופרסאנה וגנדה אלי פם אלחירות בין ידי צנם צפון:
 10 ולמא קרב פרעון שאל בנו אסראיל עיונהם פאדא באלמצריון ראחלין
 וראהם שכאפו גדא וצרבו אלי אללה: 11 וקאלו למוסי אמן עדם 16
 אלקבור במצר אכרגתנא לנמות פי אלבר מא דא צנעת בנא אד
 אכרגתנא מן מצר: 12 אלים הדא אלקול אלדי קלנאה לך במצר דענא
 גבדם אלמצריון פאן כדמתנא להם אצלח לנא מן מותנא פי אלבר:
 13 קאל מוסי ללקום לא תכאפו קפו ואנטרו מגותה אללה אלת
 יצנעהא לכם אליום פאנכם כמא ראיתם אלמצריון אליום לים תעודון אן 20
 תרוהם אבדא אלי אלדהר: 14 אללה יחארב ענכם ואנתם פאמסכו:
 15 תם קאל אללה למוסי מא תצרף אלי מר בני אסראיל אן ירחלו:
 16 ואנת ארפע עצאך ומד ידך אלי אלבחר פשקה פידכל בנו אסראיל
 פי וסטה פי אליכם: 17 והאנא משדד קלב אלמצריון פידכלון וראהם
 ואתעטם בפרעון ובגמיע גנדה ומראכבה ופרסאנה: 18 ויעלם אלמצריון 25
 אנני אללה אדא תעטמת בפרעון ומראכבה ופרסאנה: 19 פרחל מלאך
 אללה אלסאר בין ידי עסכר בני אסראיל וצאר וראהם ורחל עמוד
 אלנמאם מן בין ידיהם ווקף וראהם: 20 פדכל בין עסכר אלמצריון
 ובין עסכר אלאסראיליון ובאן אלגמאם ואלטלאם פגשיא³ אלליל ולם

¹ פ: אלגבלאת וכן פסוק ט' וענינו פה הסלעים ועיין מכלתא כראש פרשת בשלה.

² בבב' י': אלדין כראך = שהיו גם כן (בתורים).

³ "תחשיכו" וכן העתיק סלת אור תהלים קל"ט א'. והראב"ע הזכיר את הפירוש הזה

כשם די יונה ונמצא כשרשים בשרש אור.

לאן ביד שדידה אכרנכם אללה מן הנא ולא יוכל כמיר: 4 אליוס אנתם
 כארנן פי שהר אלפריך: 5 ואדא¹ אדכלך אללה אלי בלד אלכנעאנין
 ואלחתיין ואלאמוריין ואלחויין ואליוסין אלדי קסם אללה לאבאך אן
 יעמי לך בלד יפיץ אללכן ואלעסל פאצנע הדה אלצנעה פי הדא
 6 אלשהר: 6 סבעה איאם תאכל פטורא ופי אליוס אלסאבע הג ללה:
 7 ואדא אכל פטיר פי הדה אלסבעה איאם לא ירא לך כמיר ולא מכמר
 פי נמיע תכמך: 8 ואכבר אבנך פי דלך אליוס קאילא הדא בסכב מא
 צנע² אללה לי פי כרוני מן מצר: 9 ויכן איה לך עלי ידך ודכרא בין
 עיניך לכי תכון שריעה אללה פי פיך לאן ביד שדידה אכרנך אללה
 10 מן מצר: 10 ואחפט הדא אלרסם פי וקתה מן חול אלי חול³:
 11 כדאך⁴ אדא אדכלך אללה אלי בלד אלכנעאנין כמא קסם לך
 ולאבאך ואעמאה לך: 12 פאעול⁵ כל פאתה בטן ללה וכל אול
 נתאג אלבהאים אלדי יכון לך מן אלדכור ללה: 13 ובכור אלחמיר
 אפדה בשאה ואן לם תפדה פאקפה וכל בכר דכר מן בניך פאפדה:
 14 15 ואדא סאלך אבנך גדא קאילא מא הדא פקל לה בשדה יד אכרנא
 אללה מן מצר מן בית אלעבודיה: 16 ולמא תצעב פרעון ליטלקנא
 קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאם אלי בכור אלבהאים
 ולדלך אנא דאבת ללה כל פאתה בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור
 בנא אפדיהם: 16 פתכון איה עלי ידך ומנשורא⁶ בין עיניך לאן ביד
 20 שדידה אכרנא אללה מן מצר: 17 וכאן למא אטלק פרעון אלקום
 לם יסירהם אללה טריק בלד אלפלסטינין לאנה קריב ולאן קאל אללה
 כילא ינדם אלקום אדא ראו אלחרב פירעון אלי מצר: 18 פאדארהם
 אללה טריק אלבר אלי בחר אלקלום ומתעביין⁷ צעדו בנו אסראיל
 מן בלד מצר: 19 ואכד מוסי עטאם יוסף מעה לאנה אחלף בני אסראיל
 25 וקאל להם אדא דכרכם אללה פאצעדו עטאמי מן האהנא מעכם:
 20 תם רחלו מן סכות ונולו פי איתם פי טרף אלבר: 21 ואללה סאיר
 בין ידיהם נהארא בעמוד מן גמאם לידלהם עלי אלטריק ופי אלליל
 בעמוד מן נאר ליצי להם פיסירו נהארא ולילא: 22 לא יזול עמוד
 אלגמאם נהארא ועמוד אלנאר לילא מן בין ידי אלקום:

¹ קי ובכ"י י: כמא.

² "זה בעבור מה שעשה" ועיי' ראב"ע שהזכיר זה הפירוש בשם ר' יונה.

³ "משנה לשנה".

⁴ "וכמו זה" דבוק עם פסוק י"ב.

⁵ רש"י: לשון הפרשה.

⁶ "מתפשט" ואפשר שכיון אל מאמר ר' אבהו (שבת נ"ו ב') שמקפת מאן אל אבדן -

⁷ וכן תרגם אונקלוס: מזרוין.

עלי אענאקהם: 36 ובנו אסראיל צנעו חיניד כמה אמר מוסי פאסתוהבו
 מן אלמצריין אניה פצה ואניה דהב ותיאבא: 36 ואללה אעמא אלקום
 חפאא ענד אלמצריין פוהבוהא להם ואנתספו⁽¹⁾ אלמצריין: 37 תם רחל
 בנו אסראיל מן עין אלשמס אלי סכות⁽²⁾ שביה בסת מאיה אלה רגל
 אדרגאל כלא אלאטפאל: 38 ואיצא כלט כתייר צעד מעהם וגנס ובקר 5
 מואשי עטימה גדא: 39 פאכתבוו אלעגין אלדי אכרנזה מן מצר מלילא
 פטורא אד לס יכתמר למא טרדו מן מצר ולם יטיקו אן ותלבתו וחתי
 ואדא לס יצנעו להם: 40 וכאן מקאם אהל אסראיל אלדי אקאמוה פי
 עמל⁽³⁾ מצר ארבע מאיה ותלתין סנה⁽⁴⁾: 41 פלמא כאן בעד ארבע
 מאיה ותלתין סנה פי דאת דלך אליום כרג גמיע גיוש אללה מן בלד 10
 מצר: 42 כמה כאן הדה אללילה מחפוטה ללה ליכרנזהם מן בלד מצר
 כדאך הדא אלליל ללה מחפוט לבני אסראיל לאגיאלהם⁽⁵⁾: 43 תם
 קאל אללה למוסי והרון הדא רסם אלפסח כל אנבכי לא יאכל מנה:
 44 וכל עבד לאנסאן משתרי בתמן פאכתנה חיניד יאכל מנה:
 45 ואלציקה ואלאגיר לא יאכלא מנה: 46 ופי בית ואחד יוכל לא יכרנ 15
 מן אלבית מן אללחם כארנא ועטמא לא תכסרו מנה: 47 כדאך
 גמאעה בני אסראיל יצנעוה: 48 ואדא דכל מעכס גריב ואראד אן
 יצנע פסחא ללה פליכתתן כל דכר פי נאחיתה⁽⁶⁾ פחיניד יתקדם
 פיצנעה אד יציר כעצריה אלבלד וכל אקלה לא יאכל מנה: 49 שריעה
 ואחדה תכון ללצריה וללגריב אלדכיל פי מא בינכם: 50 פצנע בנו 20
 אסראיל כמה אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 51 ולמא⁽⁷⁾ כאן פי
 דאת הדא אליום אלדי אכרנ אללה בני אסראיל מן בלד מצר עלי
 גיושהם:

יג

1 תם כלם אללה מוסי תכלימא: 2 קדם לי כל בכר פאתח כל 25
 בטן מן בני אסראיל מן אלנאם ואלבהאים לי הם: 3 פקאל מוסי
 ללקום אדכרו הדא אליום אלדי כרנתם פיה מן מצר מן בית אלעבודיה

⁽¹⁾ חמלה כתובה פה בשין (שמאלית) ועי' למעלה ג' כ"ב.

⁽²⁾ פ': אלערוש וכן למטה י"ג כ"י.

⁽³⁾ בכ"י י': אעמאל = מדינות.

⁽⁴⁾ עי' בראשית פ"ז, י"ג וכה שהערנו שם.

⁽⁵⁾ "במו שהלילה הזה היתה שמורה לה' להוציאם מארץ מצרים כן היתה שמורה לה'

לבני ישראל לדורותם" ועי' ראב"ע.

⁽⁶⁾ "במשפחתו".

⁽⁷⁾ חפסוק הזה דבק עם שלאחיו. ועי' ראב"ע ואפשר שצריך למהוק מלה חם.

רסם אלהה: 18 ופי אלשהר אלאול פי אליוס אלאבע עשר מנה
 באלעשי כלו פמירא אלי אליוס אלאחד ועשרין מן אלשהר באלעשי:
 19 סבעה איאם לא יוגד כמיר פי ביותכם וכל מן אכל מכמרא ינקמע
 דלך אלאנסאן מן גמאעה בני אסראיל מן אלגריב אלי צריח אלבלד:
 20 5 שוא מן אלמכמר לא תאכלו ופי גמיע מסאכנכם כלו פמירא:
 21 פדעי מוסי בגמיע שיוך אסראיל וקאל להם אנדכו⁽¹⁾ וכדו לכם
 גנמא לעשאירכם ואדבחו אלפסח: 22 וכדו באקה מן צעתר ואגמסוהא
 פי אלדס אלדי פי אלטסת ואדנו אלי אלמפל וכדי אלבאב מן דלך
 אלדס אלדי פי אלטסת ולא יכרג אנסאן מנכם מן באב מנזלה אלי
 10 אלגדאה: 23 פיתגלי אללה⁽²⁾ ליצדס אלמצריון וינטר אלדס עלי אלמפל
 ועלי כדי אלבאב פורתו למן דאכלה⁽³⁾ ולא ידע אלמהלך אן ידכל אלי
 ביותכם פיהלככם: 24 ואחפטו הדא אלאמר רסמא לכם ולבניכם אלי
 אלהה: 25 ואדא דכלתם אלי אלבלד אלדי יעטיכם אללה כמא קאל
 פאחפטו הדא אלצנעה⁽⁴⁾: 26 פאדא קאל לכם בנוכם מא הדא אלצנעה
 15 לכם: 27 קולו הו דבח רתא⁽⁵⁾ ללה כמא רתי לביות בני אסראיל אד
 צדס אלמצריון וכלין ביותנא פכר אלקום וסגדו: 28 ומצו בנו אסראיל
 וצנעו בגמיע מא אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו: 29 פלמא כאן
 נצה אלליל קתל אללה כל בכר פי גמיע בלד מצר מן בכר פרעון
 אלגאלם עלי כרסיה אלי בכר אלסבי אלדי פי אלהם וגמיע בכור
 20 אלבהאים: 30 פקאם פרעון לילא הו וגמיע קואדה וסאיר אלמצריון
 פכאן צראך עפים במצר אד לים בית אלא ופיה מית: 31 פדעי
 במוסי והרון לילא וקאל קומא אכרגא מן בין קומי אנתמא ובנו אסראיל
 ואמצו ואדבחו ללה כמא קלתם: 31 ואיצא גנמכם ובקרבם כדוהא כמא
 קלתם ואמצו ואגעלוני פי הל⁽⁶⁾: 33 ושדד אלמצריון עלי אלקום ליסרעו
 25 ישלקוניהם מן אלבלד לאנהם קאלו כלנא מאיתון: 34 פחמל אלקום
 עגינהם קבל אן יכתמר פכאנת מעאגנהם⁽⁷⁾ משדודה⁽⁸⁾ פי תיאבהם

(1) וכן תרגם אונקלוס: גנידו. ובס': אנהצו = קומו. ובכ"י י': אמתדו ר"ל שלחו ידיכם.

(2) פ': יוגד מלאך אללה = ועבר מלאך ה'.

(3) "יחמול על אשר בבית".

(4) פ': אלעכאדה.

(5) "זבח החמלה".

(6) נראה שפירוש המלות האלה: שימוני בתוך הברכה שתברכו בהקריבכם את צאנכם.

וזה לשון הסבחר בשם יש אומרים: וכאשר תברכו למקריבי הקרבנות ברכו גם אותי. וכן כתב

הראב"ע בפירושו הקצר: שתחפלו עלי בעת זבחכם.

(7) עריבות שהבצק ינתן בהן. עי למעלה ד' כ"ח.

(8) בכ"י י': מצורה.

פריק ראסא לכוות אכאיהם דאך ראס לכל בית⁽¹⁾: 4 פאן קל אהל בית מן אלחאנה אלי ראס⁽²⁾ פליאכד הו ונארה אלאקרב אלי מנולה במואסאה מן אלנפוס כל רגל עלי קדר טעאמה תתואסוה: 5 וליכן לכס ראסא צחיחא דכרא מן סנתה⁽³⁾ מן אלצאן ואלמאעז תאכדוה: 6 יכון ענדכס מחפוטא אלי אליום אלראבע עשר מן הדא אלשהר 6 פידבחה נוק גמאעז בני אסראיל בין אלגרובין⁽⁴⁾: 7 ויאכדו מן דמה ויגעלו עלי כדי אלבאבואלמטל⁽⁵⁾ עלי אלכוות אלדו יאכלונה פיהא: 8 ויאכלו לחמה פי תלך אללילה שוא נאר ופטיר מע מראר יאכלוה: 9 לא תאכלו שוא מנה ניא ולא טביכא מנצנא במא אלא משווא בנאר ראסה ואכארה ונפסה: 10 ולא תבקר מנה אלי אלגדאף פאן בקי 10 מנה שי אלי אלגדאף פאחרקה באלנאר: 11 וכדא פכלוה תכון אחקאובס משדודף ונעאלכס פי ארגלכס ועציכס פי אידיכס ותאכלוה פי חפו הו פסה ללה: 12 ואתגלי⁽⁶⁾ פי בלד מצר פי הדא אללילה ואקתל כל בכר פיה מן אנסאן אלי בהאים ובגמיע מעבודאת אלמצריון אצנע אחכאמא אנא אללה⁽⁷⁾: 13 פיציר אלדס לכס עלאמה עלי אלכוות 15 אלתי אנתס פיהא ואנטר אלדס וארתיו⁽⁸⁾ עליכס ולא יכון בכס ובא מהלך אדא צרבת אהל בלד מצר: 14 פיציר הדא אליום לכס דכרא ותחגון פיה חגא ללה לאגיאלכס רסס אלדהר תחגונה: 15 סבעף איאס תאכלו פמירא לכן פי אליום אלואל תעטלו כמירא מן מנאזלכס וכל מן אכל כמירא ינקטע דלך אלאנסאן מן בני אסראיל מן אליום אלואל 20 אלי⁽⁹⁾ אליום אלסאבע: 16 ואליום אלואל אסס מקדס⁽¹⁰⁾ ואליום אלסאבע אסס מקדס יכונא לכס ולא יצנע פיהמא שי מן אלצנאיע אלא מא יוכל לכל נפס הו וחדה יצנע לכס: 17 ואחפטו אלפטיר לאני פי דאת הדא אליום אכרנת גיושכס מן בלד מצר ואחפטו הדא אליום לאגיאלכס

(1) כל חבורה וחבורה ראש (ר"ל בחמה אחת) לבית אבותם. וזה הוא ראש לכל בית.
 (2) ובפי הוסיף לבאר: מן אלגנס = מן הצאן. ועיי למעלה הערתנו לבראשית ל' ל"ב.
 (3) ואם ימעטו אנשי הבית מהיות צריכים לבהמה אתת.
 (4) ר"ל בשנה שגולד בה.
 (5) עיין מה שהביא הראב"ע בשם הגאון בדבר זמן שחיטת הפסח.
 (6) עיין בשרשים לאבן גנאח שרש שקף, ופירושו מצפה וכן העתיק מלת וחמצפה (בראשית ל"א, מ"ט). ועיי ג"כ תרגומו דברים כ"ו, ט"ז.
 (7) פ': ואגלי מלאכי ר"ל ואשלח את מלאכי.
 (8) ככ"ו י' ובפי הוסיפו אלו אחד = האחד.
 (9) "ואחמול". וכן תרגם אונקלוס ואיתום. — ובפי: פיראה מלאכי ורתיו לכס = ויראהו מלאכי ויתום עליכס.
 (10) פ': אלי אכר אליום אלסאבע = עד סוף היום השביעי.
 (11) "שם מקודש". ר"ל קרא אותו קדש עיי רש"י.

אטלאקהם: 28 תם קאל פרעון אמין עני אחר אן תעאוד תרא ונהי
פאנג יום תרא ונהי תסתהק אן תמות: 29 תם קאל לה מוסי נעמא
קלת לסת אעאוד אן ארי ונהך:

יא

5 1 פקאל אללה למוסי קד בקי בלא ואחד אתי בה עלי פרעון
ועלי אלמצריין בעד דלך יטלקכם מן ההנא פענד אטלאקה גמלה⁽¹⁾
יטרדכם מן ההנא: 2 מר אלקום אן יסתוהב⁽²⁾ ארגל מן צאחבה
ואלמראה מן צאחבתהא אניה פצה ואניה דהב: 3 פאעמא אללה
אלקום חטאא ענד אלמצריין ואמא מוסי אלרסול⁽⁴⁾ פעטים גרא פי גמיע
10 בלד מצר ענד קואד פרעון וענד אלקום: 4 פקאל מוסי ברא קאל
אללה פי נצף אלליל⁽⁵⁾ אנא מתגלי⁽⁶⁾ פי בלד מצר: 5 פמות כל
בכר פיה מן בכר פרעון אלגאלם עלי ברסיה אלי בכר אלאמה אתי
ורא אלרחא וסאיר בכור אלבהאים: 6 ויכון צראף עטים פי גמיע בלד
מצר מא לס יכן מתלה ולא יעוד מתלה: 7 ולגמיע בני אסראיל לא
15 ינכה כלב בפיה פמא פוקה מן אלראא מן נאסהם אלי בהאימהם: 8 לבי
תעלמו מא יבין אללה בין אלמצריין ובין אלאסראיליין: 8 פינחדר
גמיע קואדך האולי אלי ויסגדון לי קאילין אכרג אנת וגמיע אלקום
אלדי מעך ובעד דלך אכרג פכרג מן ענד פרעון בשדה גצב: 9 תם
קאל אללה אלי מוסי לא יקבל מנכמא פרעון לבי תכתר בראהיני פי
20 בלד מצר: 10 ומוסי והרון צנעא גמיע הדה אלבראהין בחצרתה פשדד
אללה קלבה ולם יטלק בני אסראיל מן בלדה:

יב

1 תם קאל אללה למוסי והרון פי בלד מצר קאילא: 2 הדיא
אלשהר הו לכס אול אלשהור יכון לכס אולא לשהור אלסנה: 3 ובלמא
25 גמאעה בני אסראיל וקולא להם⁽⁴⁾ פי אלעאשר מנה אן יתכדו להם כל

(1) ראביע: אתה תחיה חייב מיתה.

(2) תיא: גמירא.

(3) עיין למעלה ג' ב"ב.

(4) "משה הנביא" ובכ"ו י: ארגל.

(5) ובכ"ו י: פי שביה [נצף] מן אלליל = בכמו חצות הלילה. וזה דרוש רבותינו ד"ל

עיין רש"י.

(6) תיא: מתגלי, ובפי: מסור מלאכי = שולה מלאכי.

(7) ר"ל ולכל בני ישראל בין לאנשיהם בין לבהמותיהם לא ינכה כלב בפיו להפחידם

ולא יהיה להם רעה יותר גדולה מזה. עיין ראביע.

(8) ר"ל דברו בעשור להרש שיקחו וזה דעת בעל הטעמים.

פארד מוסי והרון אלי פרעון וקאל להמא אמצו ואעבדו אללה רבכם
 מן ומן אלמאציון: 9 קאל מוסי בצביאננא ושיוכנא נמצי ובבנינא
 ובנאתנא ונגמנא ובקרנא נמצי לאן חג אללה לנא: 10 קאל להמא
 כדאך יכון אללה מעכם כמא אטלקכם ואטפאלכם הודא ארי אלשר
 חדי וגוהכם: 11 לים כדאך ימצי אלרגאל מנכם יעבדון אללה פאנכם 5
 אנמא תטלכונהא וטרדהמא מן ענד פרעון: 12 תם קאל אללה למוסי
 מד ידך עלי בלד מצר בסבב אלגראד פיצעד עלי בלד מצר ויאכל
 גמיע עשב אלבלד גמיע מא בקאה אלברד: 13 פמד מוסי עצאה עלי
 בלד מצר וסאק אללה ריח אלקבול טול דלך אליום וטול אלליל פלמא
 באנת אלגדאה חמלת ריח אלקבול אלגראד: 14 פצעד אלגראד עלי 10
 גמיע בלד מצר ואסתקר פי גמיע תכמהא עטימא גדא מא לם יכן קבלה
 גראד מתלה ובעדה לא יכון כדאך: 15 פגמא טהר גמיע אלבלד חתי
 אטלם אלבלד ואכל גמיע עשבה וגמיע תמר אלשגר אלדי בקאה
 אלברד ולם יבק שי מן אלצרה פי אלשגר ופי עשב אלצחרא פי גמיע
 בלד מצר: 16 פאסרע פרעון פדעי במוסי והרון וקאל קד אכטאת ללה 15
 רבכמא ולכמא: 17 ואלאן פאחתמלא דנבי הדה אלמרה ואשפעא אלי
 אללה רבכמא ליוזל עני הדיא אלמות אלמחין⁽¹⁾: 18 פלמא כרג מן ענדה
 שפע אלי אללה: 19 פקלב אללה ריחא גרביה שדידה גרא פחמלת
 אלגראד וצכת⁽²⁾ בה בחר אלקלום ולם תבק גראדה ואחדה פי בלד
 מצר: 20 ושדד אללה קלב פרעון ולם יטלק בני אסראיל: 21 תם 20
 קאל אללה למוסי מד ידך נחו אלסטא ויכון טלאם עלי גמיע בלד מצר
 בעד זואל טלאם אלליל⁽³⁾: 22 פמד מוסי ידה נחו אלסטא פכאן
 טלאם אפל פי גמיע בלד מצר תלתה איאם: 23 לם יר אנסאן צאחכה
 ולם יקם אנסאן מן מכאנה תלתה איאם ולגמיע בני אסראיל כאן נור
 פי מסאכנהם: 24 פדעי פרעון במוסי וקאל אמצו אעבדו אללה לבן 25
 ננטכם ובקרכם דעוהא ואמא אטפאלכם פתמצי מעכם: 25 קאל לה
 מוסי בל אנת תעטינא דבאיח וצואעד נקרבהא ללה רבנא: 26 ומואשינא
 איצא תמצי מענא לא יבקה מנהא טלף לאנא מנהא נאכד מא נעבד
 בה אללה רבנא ונחן לא נעלם כם מקדאר מא (נעבד) אללה בה
 מנהא אלי אן נציר אלי תם: 27 פשדד אללה קלבה ולם ישא

(1) "חמות המוחלט", ואפשר שענינו שאחר מכת הברד והארבה לא נשאר מאומה
 למחות האדם ועיין בחיי על התורה.

(2) בב"י י' ובפ' ובק': סכת, ר"ל הכה את הים בחוזק וטבע בו את הארבה.

(3) "אחר שמושה אפלת הלילה", וכן תרגם אונקלוס.

(4) "במה שיעור מה שנקריב".

במוסי והרון וקאל להמא קד אכטאת הדה אלמרה אללה אלעאדל
 ואנא וקומי אלטאלמון: 28 אשפעא אלי אללה וחסבנא¹ אן תבון
 אצואת אללה וברד עלינא חתי אמלקכם ולא תעאדו אן תקפו: 29 קאל
 לה מוסי אדא כרגת מן אלקריוה אבסט ידי אלי אללה פתנתהי אלאצואת
 5 ואלברד לא יכון אבדא² לכי תעלם אן אלארץ ללה: 30 ואנת
 וקואדך פאעלמו אנכם קבל אן³ תכאפו מן בין ידי אללה: 31 אן
 אלכתאן ואלשעיר קד עטבא לאן אלשעיר כאן פריכא ואלכתאן
 משלפא: 32 ואלחנמה ואלכרסנה לם יעטבא לאנהמא אפלתאן:
 33 ולמא כרג מן ענד פרעון מן קריתה בסט ידיה בין ידי אללה
 10 פאנתהת אלאצואת ואלברד ולם ינחל מטר עלי אלארץ: 34 ולמא
 ראי פרעון אן קד אנתהי אלמטר ואלברד ואלאצואת עאוד אלכטא
 פתקל קלבה הו ועבידה: 35 ושדד אללה קלב פרעון⁴ ולם יטלקהם
 כמא קאל אללה למוסי:

י

15 1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון פאני קד קוית קלבה
 וקלב קואדה לכי אהל אפאתי הדה בהם: 2 ולכי תקיץ עלי אבנד
 ואבן אבנד מא בטשת באלמצריון ואפאתי אלתי אהללתהא בהם
 ותעלמו אנני אללה: 3 פדכל מוסי והרון אלי פרעון וקאלא לה כדא
 קאל אללה אלאה אלעבראנין אלי כם אבית אן תדען מן בין ידי
 20 אמלק קומי יעבדוני: 4 פאנד אן אבית אן תמלק קומי הא אנא אתי
 באלגראד נדא פי תמך: 5 פיגטי טהר אלארץ ולא יטיק אחד⁵ אן
 ינטר אליהא ויאכל באקי אלפליטה אלתי תבקת לכם מן אלברד ויאכל
 גמיע אלשגז אלנאבת לכם מן אלצחרא: 6 ותמתלי מנה ביותך
 וביות קואדך וביות סאיר אלמצריון מא לם יר מתלה אבאוך ואבא
 25 אבאוך מד כונהם עלי אלארץ אלי הדא אליום תם ולי וכרג מן ענד
 פרעון: 7 פקאל קואד פרעון לה אלי כם יכון הדא לנא והקא אמלק
 אלקום יעבדו אללה רבהם קבל אן תשאהד מצר קד באדת⁶:

(1) "ידי לני".

(2) "לעולם" ובכ"י י: איצא.

(3) "ואתה ועבדיך דעו כי קדם שתיראו מפני ה' כבר נכתה חפשתה והשעורה וגו' והחטה והכסמת לא נכו וגו' ועיי רב"ע שהביא פירוש הגאון, וכן הביא בשמו רבנו בחיי בפירושו.

(4) רב"ע: שהיו עוד תחת הארץ ולא נראו, ועי אבן גנאח בשריש אפל.

(5) העתיק כאלו היה כתוב: ויחוק ה' את לב פרעה ובכ"י י: פאשתד קלב.

(6) רב"ע: תחסר מלת איש והגאון הוסיף מלת אחד.

(7) "שלח את העם... כפרם תראה כי אבדה מצרים", לא העתיק ה' השאלה ותרגם

לפי הענין.

פי אלנאם ואלבהאים: 11 ולם יטיקו אלעלמא אן יקפו בין ידי מוסי מן
 קבל אלקרחה אלדי כאן פיהם ופי סאיר אלמצריון. 12 ושדד אללה
 קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה אלי מוסי: 13 תם קאל
 אללה למוסי אדלג באלגדאה וקף בין ידי פרעון וקל לה כדא קאל
 אללה אלאה אלעבראנין אמלק קומי יעבדוני: 14 לאני פי הדה אלמרה 5
 אנא באעת בכתיר מן אפאתי פי קלבך וקואדך וקומך לבי תעלם אן
 לים מתלי פי גמיע אלעאלם: 15 לאני אלאן לו אמלקת ידי לקתלתך
 וקומך באלובא ואגתחדת מן אלבלד: 16 ולכן בסבב ללה אבקיתך
 לבי אוריך קותי לבי יקץ באסמי פי גמיע אלעאלם: 17 ועאדך מתרבין 5
 בקוסי לילא תטלקהם: 18 הא אנא ממטר פי מתל הדה אלוקת מן
 גד ברדא עשימא גדא מא לם יכן מתלה פי מצר מן יום אססת אלי
 אלאן: 19 ואלאן אבעת פצם מאשיתך וגמיע מא לך פי אלצחרא
 פאנה אי אנסאן או בהימה וגד פי אלצחרא ולם ינצם אלי אלמנאזל
 ינול עליהם אלברד פימותון: 20 פמן כאף כלאם אללה מן קואד פרעון
 אהרב עבדה ומאשיתה אלי אלבוית: 21 ומן לם ירד באלה אלי כלאם 15
 אללה תרך עבדה ומאשיתה פי אלצחרא: 22 תם קאל אללה למוסי
 מד ירך נחו אלסמא פיוכן אלברד פי גמיע בלד מצר עלי אלנאם ועלי
 אלבהאים וגמיע עשב אלצחרא פי בלד מצר: 23 פמד מוסי עצאה
 נחו אלסמא פאעלן אללה אצואתא וברדא וסארת אלנאר עלי אלארץ
 ואמטר אללה ברדא עלי בלד מצר: 24 פכאן אלברד ואלנאר 20
 אלמתלברדה: פי וסמה עשימא גדא מא לם יכן מתלה פי בלד מצר
 מד צארת לאמה: 25 פצרב אלברד פי גמיע בלד מצר מא פי אלצחרא
 מן אנסאן אלי בהימה וצרב גמיע עשבהא וכסר גמיע שגרהא: 26 עדא
 פי בלד אלסדיר אלתי תם בנו אסראיל לם יכן ברד: 27 פבעת פרעון

(1) «בכל העולם» ר"ל בשמים ובארץ, ועי' מה שכתב בפירושו לתהלים סוף מזמור ח'.
 (2) «לו שלחתי את ידי הרגתי אותך ואת ענך בדבר ותכחד מן הארץ» השתמש כאן
 ולמטה כ"ג כ"ג במלה ערבית אגתחד להעתיק הכתוב בטעם «הכרית» מפני שהשתי מלות דומות
 זו לזו אע"פ שאין זה הוראת המלה בערבית, ובפ' ובק': אגתחית = נאבדת, ובתרגום ר' סעדיה
 איוב ד' ד' למלת נכחד יש ג"כ שתי נוסחאות אגתחד ואגתחיו ובתהלים מזמור פ"ג ה' העתיק
 ובכרמיהם ובכרמיהם.
 (3) ההעתקה הזאת נמצאת גם בשרשים לאבן גנאח בהערה 60 לשרש סלל, וענינו
 עודך מבקש תחבולות.
 (4) וכן תרגם אונקלוס כנוש, ובכ"ו ובפ': פצן = ושמו, וכן העתיק הגאון העיוז
 (ישעיה ר' ל"א).
 (5) המלה הזאת נמצאת ג"כ בשרשים לאבן גנאח ש' לקח בהערה, ופירושה שהאש
 והברד היו דכוקים זה בזה ועי' רש"י, ובפ': מתחרה = מתאחדת.

אללה מסלמ¹) עלי אלארין: 19 ואציר פדאא לקומי ממא יחל בקומד²
 גדא תכון הדה אללה: 20 פצנע אללה כדאך ודכל וחש כתר אלי
 בית פרעון ובית קואדה וגמיע בלד מצר אנפסד מן קבל אלוחש:
 21 פדעי פרעון כמוסי והרון וקאל אמצו אדבחו לרבכם פי אלבלד:
 5 22 קאל מוסי לא נטוק אן נצנע דלך לאן מא יכרהה אלמצריון נדבחה
 ללה רבנא פהל נדבח מא יכרהונה בחצרתהם ולא ירגמונא: 23 לכן
 מסאפה תלתה איאם נסיר פי אלבר ונדבח ללה רבנא כמא יארנא:
 24 קאל פרעון אמלקכם תדבחו ללה רבכם עדה פאבעאדא לא תבעדו
 פי אלמסיר ואשפעא עני: 25 קאל מוסי הא אנא כארג מן ענדך ואשפע
 10 אלי אללה פיזול אלוחש ען פרעון וקואדה וקומה עדה לא יעאוד פרעון
 אלסבריה³) לילא יטלק אלקום ידבחו ללה: 26 ולמא כרג מן ענדה
 שפע אלי אללה: 27 פצנע אללה כמא קאל מוסי פזאל אלוחש ען
 פרעון וען קואדה וסאיר קומה לם יבק ואחד: 28 ותקל פרעון קלבה
 הדה אלמרה איצא ולם יטלק אלקום:

ט

15

1 תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פרעון וקל לה כדא קאל
 אללה אלאה אלעבראנין אמלק קומי יעבדוני: 2 פאנך אן אבית אן
 תמלקהם ועאדך מתמסך בהם: 3 פאן אפה אללה כאינה פי מואשיך
 אלתי פי אלצחרא פי אלכיל ואלחמיר ואלגמאל ואלגנם ואלבקר ובא
 20 עפים גדא: 4 ויבין אללה בין מואשי בני אסראיל ומואשי אלמצריון
 ולא ימות שי מן גמיע מא הו לבני אסראיל: 5 וציר אללה וקתא
 קאילא גדא יצנע אללה הדא אלמר פי אלבלד: 6 פצנע אללה הדא
 אלמר מן אלגד ומאת גמיע⁴) מואשי אלמצריון ומן מואשי בני אסראיל
 לם ימת ואחדה: 7 ובעת פרעון פאדא לם ימת מן מואשי בני אסראיל
 25 ואחדה פתקל קלבה ולם ימלקהם: 8 תם קאל אללה למוסי והרון גדא
 מלא חפניכמא מן פיה אלאתון ויהוי בה מוסי פי אלהוא⁵) בחצרה
 פרעון: 9 פיציר גבארא פי גמיע בלד מצר ויציר פי אלנאם ואלבהאים
 קרהא נאבתא מתנפטא פי גמיע בלד מצר: 10 פאכדא מן פיה אלאתון
 ווקפא בין ידי פרעון והוי בה מוסי פי אלהוא פצאר קרה מתנפט נאבת

¹) «כי אני מושל על הארץ».

²) ונתתי כפר עמי מה שיחול על עמך, ר"ל במכת הערוב. וקרב לזה ת"א.

³) וכן תרגם בראשית ל"א ד' מלת התל.

⁴) בכ"ו י': אכתר = רוב

⁵) «וישליכתו משה באויר» וכן בפסוק י'. פ': וירשה מוסי אלי אלסמא, וכן בפסוק י'

וזה העתקת וורק כמשמעו.

ח

1 תם קאל אללה למוסי קל להרון מד ידך בעצאך עלי אלאנהאר
 ואלבלגאן ואלאנאם ואצעד אלצפאדע עלי בלד מצר: 2 פמד הרון
 ידה עלי מיאה מצר פצעד אלצפאדע וגמא בלד מצר: 3 וצנע כדאך
 אלעלמא בכפיהם ואצעדו אלצפאדע עלי בלד מצר: 4 פדעא פרעון 5
 במוסי והרון וקאל אשפעא אלי אללה ויזיל אלצפאדע עני וען קומי
 חתי אמלק אלקום ידבחו ללה: 5 קאל מוסי לפרעון אקתרח עלי:
 מתי תשא אן אשפע לך ולקואדך וקומך פינקטע אלצפאדע ענד וען
 מנאולך ותבקא פי אלניל פקט: 6 וקאל גדא קאל כמא קלת לכי
 תעלם אנה לים מתל אללה רבנא: 7 אד תזול אלצפאדע ענד וען 10
 קומך וקואדך ותבקא פי אלניל פקט: 8 ולמא כרג מוסי והרון מן ענד
 פרעון דעא מוסי אלי אללה בסבב אלצפאדע אלתי אחלהא בפרעון:
 9 פצנע אללה כמא קאל מוסי ותמאות¹ אלצפאדע מן אלבויות ומן
 אאלדור ומן אלציאע: 10 חתי גמעוהא אנבארא אנבארא ונתנת אלארץ
 מ מנהא: 11 ולמא ראי פרעון אן אלפרגה קד באנת תקל קלבה ולם
 יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 12 תם קאל אללה למוסי קל להרון
 מן עצאך ואצרב תראב אלארץ יציר קמלא פי גמיע בלד מצר:
 13 פצנעא כדאך ומד הרון ידה בעצאה פצרב תראב אלארץ פצאר
 קמלא פי אלאנסאן ואלבהימה גמיע תראב אלארץ צאר קמלא פי גמיע
 בלד מצר: 14 וצנע כדלך אלעלמא בכפיהם ליכרנו אלקמל פלם יטיקו 20
 פתבת² אלקמל פי אלנאם ואלבהאים: 15 פקאלו אלעלמא לפרעון
 הוה גראחה מן ענד אללה פאשתד קלבה ולם יקבל מנהמא כמא
 קאל אללה: 16 תם קאל אללה למוסי אדלג באלגדאה וקה בין ידי
 פרעון הודא הו כארג אלי אלמא וקל לה כדא קאל אללה אמלק קומי
 ויעבדוני: 17 לאנדך אן אבית אן תמלק קומי הא אנא באעת עליך ועלי 25
 וואדך וסאיר קומך ומנאולך כלט אלוחוש³ חתי תמתלי מנה ביות
 אלמצריין ואלארץ אלתי הם עליהא: 18 ואבין פי דלך אליום בלד
 ולסדיר אלדי קומי מקים בה לילא יכון תם וחש לכי תעלם אנני

(1) רשבי"ם: התנשא עלי לבקש חפצך ואעשה.

(2) עיי בראשית ל"ג, ו"ג.

(3) "וחעמוד".

(4) "חבורה מאת אלהים" וכן ת"א מחא טן קדם ה' היא. ועיי ראביע.

(5) ראבי"ע: חיות רעות מעורבות וכו'.

באלהכמא ואלסחרה פצנע כדאך איצא עלמא מצר בכפיהם⁽¹⁾: 12 פטרה
 כל רגל עצאה פצארת כתנאנין⁽²⁾ פאבתלעת עצא הרון עציהם:
 18 פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה: 14 תם
 קאל למוסי קד תקל קלב פרעון ואבא אן יטלק אלקום: 15 אמין אליה
 5 באלגדאה הודא הו כארג אלי אלמא פקף תלקאה עלי שאמי אלניל
 ואלעצא אלתי אנקלבת חיה כדהא בידך: 16 וקל לה אללה אללה
 אלעבראניין בעתני אליך קאילא אטלק קומי יעבדני פי אלבה והודא
 אנת לם תקבל אלי אלאן: 17 כדא קאל אללה בהדה אללה תעלם
 אנני אללה⁽³⁾ הא אנא צארב באלעצא אלתי בידי אלמא אלדי פי אלניל
 10 פינקלב דמא: 18 ואלסמך אלדי פי אלניל ימות פינתן אלניל ויעגז
 אלמצריון ען אן ישרבו מאא מן אלניל: 19 תם קאל אללה למוסי קל
 להרון כד עצאך ומד ידך עלי מיאה אלמצריון ואנהארהם וכלגאנהם
 ואנאמהם וסאיר מלאם מיאההם פתציר דמא ויבון דם פי גמיע בלד מצר
 ופי אואני אלכשב ואלהגארה⁽⁴⁾: 20 פצנע כדאך מוסי והרון כמא
 15 אמר אללה ורפע אלעצא וצרב אלמא אלדי פי אלניל בחצרה פרעון
 ובחצרה קואדה פאנקלב גמיע אלמא אלדי פי אלניל דמא: 21 ואלסמך
 אלדי פי אלניל מאת ונתן אלניל פעגז אלמצריון אן ישרבו מאא מן
 אלניל וצאר אלדם פי גמיע בלד מצר: 22 פצנע כדאך עלמא מצר
 בכפיהם ואשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
 20 תם ולי פרעון ודכל מנולה ולם ירד באלה אלי הדה איצא: 24 ואחתפר
 גמיע אלמצריון חואלי אלניל אבארא לישרבו מנהא מאא אד לם יטיקו
 אן ישרבו מן מא אלניל: 25 ולמא כמלת סבעה איאם בעד מא צרב
 אללה אלניל: 26 קאל אללה למוסי⁽⁵⁾ אדכל אלי פרעון וקל לה כדא
 קאל אללה אטלק קומי יעבדוני: 27 פאנך אן אבית אן תמלקהם הא
 25 אנא צאדם תכמך באלצפאדע: 28 פתסעי מן אלניל אלצפאדע פתצעד
 ותדכל פי ביתך ופי כדר מצנעך ועלי סרירך ופי ביות קואדך וסאיר
 קומך ופי תנאנירך ומעאנגך: 29 ופי⁽⁶⁾ גסמך וגסם קומך וקואדך
 תצעד אלצפאדע:

(1) גראה שענינו כמו שתרגם אונקלוס: בלחשיון.

(2) «כמו תנינים» עיין בחיי על התורה שכתב: לא אמר ויהיו תנינים אלא לתנינים בא
 ללמד שלא היה כח בהרטומים לעשותם תנינים ממש רק שנדמו לתנינים בחכמת הכשפים
 ואחיות עינים.

(3) בכ"י " הוסיף «אלמואקב» = המעניש.

(4) «ככלי עץ ואבן» עיין ראב"ע.

(5) חבר את שני הפסוקים ותרגם: אחר שנמלאו שבעת ימים וכי אמר ד' אל משה וכי.

(6) «ובגוף ובגוף עמך ועבדיך» עיין רש"י.

וסנו חיותה מיאה ותלת ותלתין סנה: 19 ובנו מררי מחלי ומושי האולי
 עשאר אלליואנין עלי תאלידהם: 20 פתוזג עמרם ביוכבד עמתה קבל
 אן תחטרי) פולדת לה הרון ומוסי וכאן סנו חיותה מיאה וסבע
 ותלתין סנה: 21 ובנו יצהר קרה ונפג וזכרי: 22 ובנו עזאל מישאל
 ואלצפן וסתריו: 23 פתוזג הרון באלישבע בנת עמינדב אבת נחשון 5
 פולדת לה נדב ואכיהוא ואלעזר ואיתמר: 24 ובנו קרה אסיר ואלקנה
 ואביאסף הדה עשאר אלקרהיין: 25 ואלעזר אבן הרון תוזג במראה
 מן בנאת פוטיאל פולדת לה פינחס האולי רוסא אבא אלליואנין
 לעשאיריהם: 26 המא הרון ומוסי אללדאן קאל להמא אללה אכרגא
 בני אסראיל מן בלד מצר עלי גיושהם: 27 המא אלמכאטבאן פרעון 10
 מלך מצר ליכרגא בני אסראיל מן בלד מצר המא מוסי והרון: 28 ולמא
 אן יום כאטב אללה מוסי פי בלד מצר: 29 וקאל אללה למוסי קאילא
 אנא אללה כלם פרעון מלך מצר בגמיע מא אמרך בה: 30 וקאל מוסי
 בין ידי אללה הודא אנא אלתג אלפם וכיף יסמע מני פרעון?

15

ו

1 קאל אללה למוסי אנטר קד געלתך אסתאדא פי אמר פרעון
 והרון אכרך יכון תרגמאנק? 2 אנת תכלם הרון אכרך? בגמיע מא
 אמרך בה והו יכלם פרעון ליטלק בני אסראיל מן בלדה: 3 ואנא
 אעצב קלב פרעון ואכתר איתוי ובראהיני פי בלד מצר: 4 ולא יקבל
 מענכמא פרעון חתי אהל אפאתי באלמצריון ואכרג גיושי וקומי בני 20
 אסראיל מן בלד מצר באחכאם עטימיה: 5 ויעלמון אלמצריון אני אללה
 אדא מדדת ידי עלי אלמצריון ואכרגת בני אסראיל מן בינהם:
 6 פצנע מוסי והרון כמא אמרהמא אללה כדאך צנעא: 7 וכאן מוסי
 אבן תמנין סנה והרון אבן תלת ותמנין סנה חין כלמא פרעון: 8 תם
 קאל אללה למוסי והרון קאילא: 9 אדא כלמכמא פרעון וקאל אעמוני
 ברהאנא פקל להרון כד עצאך פאטרחהא בין ידי פרעון ותציר תנינא: 25
 10 פדבל מוסי והרון אלי פרעון וצנעא כמא קאל אללה וטרח הרון
 עיצאה בין ידי פרעון וקואדה פצארת תנינא: 11 תם דעא פרעון

(1) "דודתו מן האב קודם שנאסרה", עיין סנהדרין נ"ח ע"ב.

(2) שלשת הפסוקים מן כ"ח עד ל' דבוקים יחד ומספרים מה שכבר נזכר למעלה בפסוק
 וּבְמִקוֹם הַזֶּה הוֹסִיף שְׂבוּיֹם אֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה כֵּן לִפְנֵי ה' הַשִּׁיבְהוּ: ראה נתיבך וגי.

(3) עיין למעלה ד', ס"ז.

(4) "אל אהרן אחיך".

(5) בכ"י י': אטלקתי אפאתי = שלחתי את מכותי.

יא רב לם אבלית הולאי אלקום ולם דא בעתת בני: 23 ומן חית
דלתת אלי פרעון פזאטבתה באסמך אסא אליהם ולם תללצהם מן דלך:

ו

1 קאל אללה למוסי אלן תנטר מא אצנע לפרעון אנה סיטלקהם
5 ביד שדידה ויטרדהם מן בלדה ביד שדידה: 2 תם כלם אללה מוסי
וקאל לה אנא אללה: 3 אלדי תגלית¹ לאברהים ואסחק ויעקוב
באלטאיך אלכאפי² ואסמי אללה פקמ³ לם אערפהם: 4 ואיצא
תבת עהדי מעהם לאעמיהם בלד כנעאן בלד סכנאהם אלדי סכנוה:
5 ואיצא אני קד סמעתי שהיך בני אסראיל ממא אלמצריון יסתדמונהם
10 פדכרת עהדי: 6 לדלך קל לבני אסראיל אנא אללה לאכרנכם מן נקל
אלמצריון ואללצכם מן דמתהם ואפככם בדראע ממדודה ובאחכאם
עטימיה: 7 ואתגדכם לי אמה ואכון לכם אלאהא ותעלמון אנני אללה
רבכם אלמכרנכם מן נקל אלמצריון: 8 ואדכלכם אלי אלבלד אלדי
אקסמת באמרי¹ אן אעמיה לאברהים ואסחק ויעקוב פאעמיה לכם
15 חווא אנא אללה אפי בדלך²: 9 פכלם מוסי בדלך בני אסראיל ולם
יקבלו מנה מן ציק ארואחהם ומן דמתהם אלצעבה: 10 תם כלם
אללה מוסי תכלימא: 11 אדכל כלם פרעון מלך מצר פי אן יטלק בני
אסראיל מן בלדה: 12 וכלם מוסי בין ידי אללה³ קאילא הודא בנו
אסראיל לם יקבלו מני פכיף יסמע מני פרעון ואנא אללה אלפם:
18 20 פכלם אללה מוסי והרון ויצאהמא בסכב בני אסראיל ופרעון מלך
מצר¹ אן יכרנא בני אסראיל מן בלד מצר: 14 האולי רוסא ביות אבאיהם
בנו ראובן בכר אסראיל הנוך ופלוא חצרן וכרמי האולי עשאיר ראובן:
15 ובנו שמעון ימואל וימין ואהד ויבין וצחר ושאוול אבן אלכנעאניה
האולי עשאיר שמעון: 16 והדה אסמא בני לוי עלי תאלידהם גרשון
25 וקהת ומררי וסנו חיוה לוי מיאה וסבע ותלתון סנא: 17 ובנו גרשון
לבני ושמעוי לעשאיריהם: 18 ובנו קהת עמרם ויצהר והכרון ועזיאל

(1) «אשר נגלית».

(2) עיין מה שכתב כאן הראב"ע בשם הגאון בפתרון מלת שדי.

(3) ראב"ע: אמר רב סעדיה הגאון כי תחסר באחרונה מלת לבדו כאלו אמר ובשמי
ה' לבדו לא נודעתי להם רק פעם באל שדי ופעם בשם ה' וכמוהו לפי דעתו לא יעקב לבדו
יאמר עוד שמך כ"א ישראל משתתף עמו (עיין העתקת הגאון בראשית ל"ב כ"ט)

(4) וכן תרגם אונקלוס: די קיימית במימרי.

(5) ראב"ע: וטעם אני ה' שאקיים זה.

(6) «לפני ד'». נראה שכונת הגאון שמשת דבר כן בלבו לפני ה' מפני שכבר התאנף

ה' בו פעם ראשונה. עיין למעלה ד' י"ד. ובכ"י י' ובפ': יארכ אבל בפסוק ל' לא שינו נוסחתנו.

(7) «אדות בני ישראל ופרעה מלך מצרים».

חתי אקבל מנה ואטלק בני אסראיל לא אערף אללה ולא אטלק בני
 אסראיל איצא: 3 קאלא אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה נמצי מסיר
 תלתה איאם פי אלבר ונקרב ללה רבנא כילא יפאנינא בובא או בסוף:
 4 קאל להמא מלך מצר לם יא מוסי והרון תגדבאן אלקום ען אעמאלהם
 אמצו אלי נקלכם: 5 תם קאל אמן כתרד אהל אלבלד חתי תעמלאהם
 מן נקלהם: 6 ואמר פרעון פי דלך אליום גלאוזה אלקום וערפאהם
 קאילא: 7 לא תעודו אן תעטו תבנא לילבנו אללבן מתל אמס ומא
 קבלה בל הם ימצון ויקמשון? להם תבנא: 8 וצראיב אללבן אלתי
 באנו יצנעונהא אמסא ומא קבלה צירוהא עליהם ולא תנקצון מנהא
 אנהם מרפהון ולדלך יצרכון ויקולון נמצי נקרב לרבנא: 9 יתקל 10
 אלעמל עלי אלקום פישתגלו בה ולא ישתגל? באמור באטלה:
 10 פברג גלאוזה אלקום וערפאהם וקאלו להם כדא קאל פרעון לים
 אעטיכם תבנא: 11 אנתם אמצו וכדו לכם תבנא חית מא תגדון ואעלמו
 אן לא ינקין מן עמלכם שי: 12 ותבדד אלקום פי נמיע בלד מצר
 ויקמשו קשא ללתבן: 13 ואלגלאוזה מלהון קאילין אכמלו עמלכם
 אמר יום ביום כמא כאן פי וקת אעטא אללתבן: 14 פצרב ערפא בני
 אסראיל ארדין ולוהם עליהם גלאוזה פרעון וקאלו להם מא באלכם
 תם תכמלו צראיבכם אן תלבנו מתל אמס ומא קבלה איצא אמס
 ואליוס: 15 ונא ערפא בני אסראיל ואסתגאתו אלי פרעון קאילין לם
 תצנע כדא בעבירך: 16 תבן לם ידפע אלינא ויקולון לנא אצרכו לבנא
 ודא עבירך מצרובון ממא יכטי עליהם קומך: 17 קאל אנתם מרפהון
 ול דלך תקולון נמצי נקרב לרבנא: 18 ואלאן אמצו אעמלו ותבן לא
 יע ימי לכם וצראיבכם תופון: 19 פנטר ערפא בני אסראיל אנהם? בשר
 וק אלו לא תנקצו מן לבנכם אמר יום ביום: 20 ופאגו מוסי והרון ואקפון
 תקאהם ענד כרוגהם מן ענד פרעון: 21 פקאלו להמא ינטר 25
 אלה ויחכם עליכם כמא אפסדתמא האלנא ענד פרעון וענד קואדה
 חרבי לו אן סיפא פי ידהם לקתלונא: 22 פרנע מוסי אלי אללה וקאל

(1) אפשר שכונתו: האם רבים הם עם הארץ, עד שתשכיתו אותם מסבלתם? כלומר
 שגלם הם נצרכים לעבוד את עבודתם.

(2) פי: ויקשון, וכן למטה פסוק י"ב.

(3) ראבי"ע: אמר הגאון כי אל ישעו כמו אל ישענו והניין חסר כחסרונו במלת תת
 מורך וכו'. ולא נמצא זה בהנוסחה שלפנינו המסכמת עם תרגום אונקלוס: ולא יתעסקון.

(4) «בעת אשר נתן התבן».

(5) «מפני שחטא עמך גדרם» ומלת עם כאן בלשון נקבה כמו שאמר הראב"ע.

(6) פי: נפוסתם וכצ"ל, וכן אמר הראב"ע: כי ראו נפשם בצרה.

(7) בפי הוסיף: וענד עבירך = ועבריו.

(8) «כאשר השחתם את מצבנו בעיני פרעה ושריו, עד שלא היה חרב בידם הרטוני».

פיה פאנא אבון מע קולך וקולה ואדלכמא עלי מא תצנעון: 16 פִּיכֶם
 הו לך אלקום ויבון לך תרגמאנא¹ ואנת תבון לה אסתאדא²: 17 וכד
 הדה אלעצא בידך תצנע בהא אלמעגזאת: 18 פמצי מוסי ורגע אלי
 יתר המיה וקאל לה אמצי וארגע אלי אכותי אלדין במצר ואנטר הל
 5 הם באקיון קאל לה אמץ בסלאם: 19 תם קאל אללה למוסי במדין
 אמץ ארגע אלי מצר פאן קד מאת גמיע אלקום אלטאלבין נפסך:
 20 פאכד מוסי זוגתה וולדיה וארכבהם עלי חמאר ובעת בהם ורגע אלי
 בלד מצר ואכד אלעצא אלדי אמרה אללה בהא³ פי ידה: 21 תם
 קאל אללה לה פי מציד לתרגע אלי מצר אנטר גמיע אלבראהין אלתי
 10 צירתהא פי ידך ואצנעהא בין ידי פרעון ואנא אשדד קלבה ולא יטלק
 אלקום: 22 פקל לה כדא קאל אללה משרפא⁴ אבני בכרי אסראיל:
 23 פקלת לך אטלך אבני יעבדני פאן אבית אן תטלקה הא אנא קאתל
 אבנך בכרך: 24 ולמא כאן פי אלטרויק פי אלמבית פאנא ולדה מלאך
 אללה⁵ פטלב קטלה: 25 פאכדת צפורה צואנא פקטעת קלפה אבנהא
 15 וקדמתה בין ידיה וקאלת כאד אלערום אן יבון מקטולא⁶: 26 פכף
 ענה חיניד קאלת צאר אלערום אלמקטול מכתונא⁷: 27 תם קאל
 אללה להרון אמץ תלקא מוסי פי אלבר פמצא פואפאה פי גבל אללה
 פקבלה: 28 פאכברה מוסי בגמיע בלאם אללה אלדי בעתה בה וגמיע
 אלאיאת אלתי אמרה אללה⁸: 29 פמצא מוסי והרון וגמעא גמיע
 20 שיוף בני אסראיל: 30 וכלמהם הרון בגמיע אלכלאם אלדי כלם אללה
 מוסי וצנע אלמעגזאת בחצרה אלקום: 31 פאמן אלקום אד סמעו אן
 אללה קד דכר בני אסראיל ונטר צעפהם וכרו וסגדו:

ה

1 ובעד דלך דכל מוסי והרון וקאלא לפרעון כדא קאל אללה
 25 אלאה אסראיל אטלק קומי יחגון לי פי אלבר: 2 קאל פרעון מן אללה

(1) תי"א: למתרגמן.

(2) תי"א: לרב. ועיין למטה ד' א.

(3) "אשר צוה אלהים לקחתו".

(4) "לכבוד (ישראל)" ובפ' הוסיף: עלי סכיל אלמגאוי = על דרך החעברה: וכל זה לפרש למה קרא את ישראל בני בכורי, והפירוש הזה חובא מאת רבנו בחיי בשם רבנו חננאל.

(5) "ויפגוש את בנו מלאך האלהים, וזאת גי'כ דעת ר' שמואל בן חסני, לפי מה

שהביא הראב"ע בשמו.

(6) "ותקריבהו (את בנה) לפניו (לפני משה) ותאמר כמעט היה נהרג החתן".

(7) "החתן הנהרג (כמעט) עתה הוא נמול".

(8) בפ' הוסיף: באקמתהא = לעשותם.

אלמצריון בגמיע אענובאתי אלתי אצנעהא פי מא בינהם ובעד דלך
 יטלקבם: 21 ואעמי אלקום הטאא ענד אלמצריון פאדא מציתם לא
 תמצו פרנא: 22 בל תסתוהב¹ אלמראה מן מסאכנתהא ונארתהא
 אניה פצה ודחב ותיאבא תצירוהא עלי בניכם ובנאתכם ותנתצפון
 מן אלמצריון²: 5

ד

1 פאגאב מוסי וקאל לעלהם לא יומנון בי ולא יקבלון מני בל
 יולון לם יתגלי לך אללה: 2 פקאל אללה לה מנבהא³ מא דא בידך
 קאל עצא: 3 קאל אטרחהא עלי אלארץ פטרחהא פצארת תעבאנא
 הרב מוסי מן בין ידה: 4 קאל אללה לה מד ידך ואמסך דנבה פלמא
 ידה פאמסכה פצאר עצא פי ידה: 5 לכי יומנו אן קד תגלי לך
 ללה אלאה אבאיהם אברהים ואסחק ויעקוב: 6 וקאל לה איצא אדכל
 ידך אלי כמד⁴ פאדכלהא תם אכרנהא פאדא כהא ביצא⁵ כאלתלג:
 7 וקאל לה איצא ארדר ידך אלי כמד ורדהא תם אכרנהא וקד עאדת
 נאיר בדנה⁶: 8 קאל פאן לם יומנו כד ולם יקבלו אלאה אלואלי
 פידמנון כאלאה אללה: 9 קאל פאן לם יומנו כהאתין אלאתין ולם
 יקבלו מנד כד מן מא אלגיל ואצכבה עלי אליבם פאנה ינקלב ויציר
 דנא⁷ פי אליבם: 10 קאל מוסי לרבה יא רב לים אנא דו נטק מן
 אבם ומא קבלה ולא מן חין כאטבת עבדך אני תקיל אלפם ואללסאן
 גמיעא⁸: 11 קאל לה אללה מן חלק נטקא ללאנסאן או מן יכלק אלאכרם
 או אלאצם או אלכציר או אלאעמי אלים אנא אללה: 12 פאמץ אלאן
 פאנא אבון מע קולך ואדלך עלי מא תתכלם בה: 13 קאל יא רבי
 אבעת מן אנת באעתה: 14 ואשתד גצב⁹ אללה עלי מוסי וקאל
 אלים הרון אכרך אלליואני אנא אעלם אנה מתכלם והודא הו כארג
 חלקך פינטר אליך ויסר פי נפסה: 15 פכלמה וציר הדא אלכלאם פי
 25

¹ «תבקש להנתן לה כמתנה» ור' בחיי הביא הפירוש הזה בשם ר' חננאל.

² «ותשינו כאת המצריים את המגיע לכם בעדק». ר"ל תחת העבודה שעבדתם אותם
 הם. ופי' ותנתצפון אלמצריון = ותשרשו המצריים מן לשון ושרשך מארץ החיים ועיין לסטה
 רב ל.

³ «לשערו» ר"ל שד' לא היה צריך לשאול אותו מה בידו.

⁴ ראביעי: הגאון אמר כי החיק הוא בית הזרוע.

⁵ ת"א: תורא.

⁶ כשאר גופו.

⁷ «והפכו ויהיו לדם».

⁸ נראה שר"ל שאינו רגיל לדבר לפני מלכים ועוד שהיה מגמגם בלשונו.

⁹ בכ"י י: וגר ר"ל ויתאנק ה' במשה מאד.

6 תם קאל אנא אלאה אביך אברהים ואסחק ויעקוב פסתר מוסי ונהה
 אד כאף אן ינטר אלי נור אללה: 7 תם קאל אללה נטרת לצעף¹
 קומי אלדי במצר וסמעת צראכהם מן קבל גלאזותהם ועלמת באונגעהם:
 8 פתגלית² לאכלצהם מן יד אלמצריין ואצעדהם מן דלך אלבלד אלי
 6 בלד גיד ואסע בלד יפיץ אללבן ואלעסל אלי מוצע אלכנעין ואלחתיין
 ואלאמורין ואלפרזיין ואלחויין ואליוסין: 9 ואלאן הודא צראך בני
 אסראיל קד וצל אלי וראית אלצנט אלדי אלמצריין יצאנטונהם:
 10 פתעאל אלאן אבעת בך אלי פרעון ואכרנ קומי בני אסראיל מן בלד
 מצר: 11 קאל מוסי ללה מן אנא חתי אמצי אלי פרעון ואכרנ בני
 10 אסראיל מן בלד מצר: 12 קאל אנא אבון מעך והדה איה לך אנט בעתת
 בך³ ואדא אכרנת אלקום מן מצר תעבדון אללה עלי הודא אלגבל:
 13 וקאל מוסי ללה הא אנא סאיר אלי בני אסראיל פאקול להם אלאה
 אבאיכם בעתני אליכם פאן קאלו לי מא אסמה מא אקול להם: 14 קאל
 לה אלאלה אלדי לא יוול⁴ קאל כדא קל לבני אסראיל אלאלה בעתני
 15 אליכם: 15 וקאל לה איצא כדא קל לבני אסראיל אללה אלאה
 אבאיכם אלאה אברהים ואסחק ויעקוב בעתני אליכם הודא אסמי אלי
 אלדהר והדא דכרי אלי גיל ואגיל: 16 אמין פאנטע שיוף בני אסראיל
 וקל להם אללה אלאה אבאיכם תגלי אלי אלאה אברהים ואסחק
 ויעקוב קאילא קד דכרתכם ומא צנע בכם במצר: 17 פקלת אצעדכם
 20 מן עדאב אלמצריין אלי מוצע אלכנעאניין ואלחתיין ואלאמורין ואלפרזיין
 ואלחויין ואליוסין אלי בלד יפיץ אללבן ואלעסל: 18 פאדא קבלו
 מנך אדבל אנת ושיוף בני אסראיל אלי מלך מצר וקולו לה אללה
 אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה⁵ פאלאן נסיר אלאן מסיר תלתה איאם
 פי אלבר ונקרב ללה רבנא: 19 ואנא אעלם אן מלך מצר לא ידעכם
 25 אן תמצו ולא ביד ואחדה שדידה⁶: 20 חתי אבעת באפתי⁷ פאצרב

¹ "שמתי לב אל עיני".

² וכן ת"א: אתגליתו.

³ נראה שלפי דעת הגאון באור הכתוב הוא: אחרי שאמר משה מי אנכי וגו' וירא
 ללכת אל פרעה השיבוהו ה' אנכי אהיה עמך ואחוקך והאות ע"ז הוא כי אנכי שלחתיך אל
 פרעה ואחרי ששלחתיך לא אעזבך, ועי' אללמע לאבן גנאח צד 351, 352, ולכן תרגם "בהוציאך"
 כאלו היה כתוב וכאשר תוציא.

⁴ "שהוא מעולם ושאין לו אחריות".

⁵ "צוויי הגיעני".

⁶ ראב"ע: והגאון אמר ולא ביד חזקה כפעם אחת, ורבנו בחיי הביא הפירוש הזה
 בשם ר' תננאל.

⁷ פירוש הקצר: ידי, מכתו, כי המכה ביד היא, ובכ"ז י: בגמיע ושאתי = בכל מכותי.

אלמצרי פפוע מוסי וקאל אדן¹ קד ערף אלמאר: 15 ולמא סמע
 פרעון בהדא אלכבר טלב אן יקתל מוסי פהרב מוסי מן בין ידיה וצאר
 אלי בלד מדין וגלם עלי בור² מא: 16 וכאן לאמאם מדין סבע בנאת
 פנאת ודלת ומלאת אלאהואין לתסקי גנם אביהן: 17 ולמא גאו
 אלרעאה פטרדוהן קאם מוסי פאגאתהן וסקי גנמהן: 18 ולמא גין אלי 5
 עואל אביהן קאל מא באלכן אסרעתן באלמני אליום: 19 קלן רגל
 מצרי בלצנא מן יד אלרעאה ואיצא דלא לנא וסקי אלגנם: 20 קאל
 הן ואין הו לס תרכתן אלרגל אדעין בה יאכל טעאמא: 21 פלמא
 אטען מוסי פי אלמקאם ענד אלרגל זוגה בעפורה אבנתה: 22 פולדת
 אובנא וסמאה גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי בלד אלטרבה³: 23
 וכאן איצא פי תלך אלאים אלטוילה⁴ ואנברין⁵ מאת מלך מצר
 תנהדו בנו אסראיל מן כדמתהם וערכו פעעד שהיקהם⁶ אלי אללה
 מן אלכדמה: 24 פסמע אללה שהיקהם ודבר עהדה אלדי מע אבריהם
 ואסתק ויעקוב: 25 ונטר אללה אלי בני אסראיל ורחמהם⁷:

15

ג

1 וכאן מוסי ירעא גנם יתרו חמיה אמאם מדין פסאקהא אלי
 טרף אלבריה¹ חתי גא אלי גבל אללה אלי חריב: 2 פתגלי לה מלאך
 אלה בצרים² נאר מן אלסנא³ פראי אלסנא משתעל באלנאר והו
 לים יחתרק: 3 פקאל מוסי אמיל אלאן ואנטר הדא אלמנטר אלעניב
 מאל אלסנא לא יחתרק: 4 פעלם אללה אנה קד מאל לינטר פנאדאה 20
 מאלסנא וקאל יא מוסי יא מוסי קאל לבין: 5 קאל לא תתקדם אלי
 הא אנוע נעליך ען רגליך פאן אלמוצע אלדי אנת ואקה עליה מקדם:

¹ בכ"י י: אוקינא = כדאי.

² «באר טים» בכ"י: אלכיר.

³ פי: פי ארץ גריבה. כפי נוסף תרגום פסוק אחד הנמצא למטה ו"ח ד'.

⁴ «הארוכים», מפני שהיו ימים של צער נראו להם כארוכים, ועי' שמות רבה פ"א ס' ל"ד.

⁵ «נצטרע», וכן במדרש רבה שם ולא היה לו להוסיף מלת «מאת» = וימת, ונראה

מלת «אנברין» היה כתוב בגליון הספר לפרש מלת סאת הנמצאת לברה כפי ובפ"ב ובכ"י י'.

⁶ בכ"י י' ובפ' תנאותהם = צעקתם לעזרה.

⁷ «וירחם עליהם».

⁸ «אל קצה המדבר» ולא במדבר עצמו שהוא מקום חרב ויבש.

⁹ בחבורו שבעים שמות נפרדים אטר הגאון: בלבת אש, ובא אחר ולבה (כ"ק פ"ו

ס"ד), ועי' תשובות דונש ס' קנ"ב ובשפת יתר ס' ק"ם.

¹⁰ ראב"ע: אטר הגאון כי זה סין קוץ ורצון שוכני סנה שמים והאריך בזה בפירושו

הקצר ואמר בשם הגאון, כי סנה תחלק לשני חלקים האחד קוץ והשני שמים.

להן מלך מצר פאסתבקון אלבנין¹: 18 פדעי בהן מלך מצר וקאל להן
 מא באלכן צנעתן הדא אלמאר ואסתבקיתן אלבנין: 19 קלתא לה לים
 כאלנסא אלמצריאת אלעבראניאת בל הן בציראת² וקבל אן תדכל
 אליהן אלקאבלה ילדן: 20 פאחסן אללה אלי אלקואבל פכתר אלקום
 5 ועטמו גרא: 21 ולמא כאף אלקואבל אללה צנע להן ביותא חגבהן³:
 22 תם אמר פרעון נמיע קומה קאילא כל אבן יולד להן אמרחוה פי
 אלניל וכל אבנה אסתבקהא:

ב

1 תם מצי רגל מן אל לוי פתוונג באבנה לוי: 2 פחמלת וולדת
 10 אבנא ולמא ראתה חסנא⁴ אכפתה תלתה שהור: 3 ולם תמק אן
 תכפיה זיארד פאכדת לה תאבותא מן ברדי וקפרתה באלקפר ואלזפת
 וציירת פיה אלצבי וציירתה באלדים עלי שאמי אלניל: 4 ווקפת אכתה
 מן בעיד לתנטר מה יצנע בה: 5 פנולת אבנה פרעון לתנתסל פי
 אלניל וכאן גואריהא ימשין עלי שאמיה פראת אלתאבות פי וסט
 15 אלדים פמדת ידהא⁵ פאכדתה: 6 ופתחתה פראת בעבי יבכי
 פשפקת עליה וקאלת הדא מן אולאד אלעבראניין: 7 קאלת להא אכתה
 אאמצי ואדעי לך במראה מרצע מן אלעבראניאת תרצעה לך: 8 קאלת
 להא אבנת פרעון אמין פמצת אלגאריה ודעת באם אלצבי: 9 קאלת
 להא אבנה פרעון הא לך⁶ הדא אלצבי ארצעיה לי ואנא אעטיך
 20 אגרתך פאכדת אלמראה אלצבי וארצעתה: 10 ולמא כבר אלצבי גאת
 בה אלי אבנה פרעון וצאר להא כאבן וסמתה מוסי קאלת לאני נשלחה
 מן אלמא: 11 וכאן פי תלך אלאיאם אן מוסי כבר וכרג אלי אכותה
 ונטר פי נהלהם פאדא ברגל מצרי יצרב רגלא עבראניא מן אכותה:
 12 פאלתפת ימנה ויסרה⁷ פראי אנה לים אנסאן פצרב אלמצרי
 25 פמאת⁸ ודפנה פי אלרמל: 13 תם כרג פי אליום אלתאני פאדא
 ברגלין עבראניין יתנאצאן פקאל ללשאלם לם תצרב צאחבך: 14 פקאל
 מן צירך רגלא רייסא וחהכמא עלינא אתריד אן תקתלני כמא קתלת

¹ "את הבנים".

² "פקחות" וכן תרגם אוגקלוס: הכימן.

³ הראביע בפירוש הקצר: ויאמר הגאון כי עשה להם בתים שהסתירם שם ולא נמצאו.

⁴ ראביע בפירוש הקצר: יפה מראה.

⁵ "ותשלח את ידה", עי' מה שהשיב ע"ז הונש בתשובותיו ס' א' ומה שהשיב לו

הראביע בשפת יתר ס"א.

⁶ "הא לך" ראביע: אמר הגאון כי חיליכי הם שתי מלות.

⁷ "ויטין ושמאל".

⁸ "ויסח".

ספר ואלה שמות

א

- 1 ה'ה' אסמא בני אסראיל אלאכלין אלי מצר מע יעקוב רגל
ואלה דבלו: 2 ראובן שמעון לוי ויהודה: 3 יששכר זבולן ובנימן:
4 דן ונפתלי גד ואשר: 5 וכאן גמלה אלנפוס אלכארגה מן צלב יעקוב
סבעין נפסא מע יוסף אלדי כאן במצר⁽¹⁾: 6 תם מאת יוסף וגמיע אבותה 5
וגמיע אהל דלך אלגיל: 7 ובנו אסראיל אתמרו וסעו וכתרו ועטמו
גרא גרא ואמתלי דלך אלבלד⁽²⁾ מנהם: 8 וקאם מלך גדיד עלי מצר מן
לם ישאהד יוסף⁽³⁾: 9 וקאל לקומה הודא קום בני אסראיל אכתר
ואעטם מנא: 10 תעאלו נחתאל להם כילא יכתרון פיכון אדא ואפאנא⁽⁴⁾
חרכאנצאפו הם איצא אלי אעדאינא פחארבונא ואהרבונא⁽⁵⁾ מן אלבלד: 10
11 פצירו עליהם רוסא דמא לקבל אן יעדבוהם בנקלהם פכנו קרי
מנאון לפרעון פי אלפיוס ופי עין אלשמס⁽⁶⁾: 12 וכלמא עדבוהם כדאך
יכתרון ויודאדון⁽⁷⁾ חתי צגרו מן קבל בני אסראיל: 13 ואסתגדס
אלמצרון בבני אסראיל באקמא⁽⁸⁾: 14 ואמרו חיותהם בכדמא צעבה
כאלטין ואללבן וסאיר אעמאל אלצחרא וגמיע כדמתהם אלתי 15
אסתגדמוהם באקמא: 16 תם קאל מלך מצר ללקואבל אלעברניאת
אלתי אסם אחדאקמא שפרה ואלאכרי פועה: 16 קאל אדא קבלתן
אלעברניאת פאנטרין ענד אלמתבר אן כאן אכנא פאקתלנה ואן כאנת
אגנא פאסתבקינהא: 17 פכאפת אלקואבל אללה ולם יצנען מא קאל

(1) "עם יוסף אשר היה במצרים".

(2) ראביע: "הארץ הזאת" ארץ גשן.

(3) "אשר לא ראה את יוסף".

(4) תרגם כאלו היה כתוב תקראנו. וכן ת"א יערענא.

(5) "ניסוננו" וקרוב לזה טה שחביא הראביע בשם ר' מרינוס כי טעם ועלה כמו ועליו.

(6) "עין שמש".

(7) ככ"י י ובפי: ווסרון.

(8) וכן העתיק בפרך ויקרא כ"ה. סיג.

נדבא ככורא עטימא גֵּדָא וצנע לאביה חונא סבעה איאם: 11 פרא
 סאכן אלבלד אלכנעאני אלחון פי אנדר אלעום. פקאלו הדא חון עטים
 ללמצריין ולדלך סמי חון אלמצריין אלדי פי עבר אלארדן: 12 וצנע
 בה בנוה בגמיע מא אוצאהם: 18 וחמלוה אלי בלד כנעאן ודפנוה פי
 5 מגארה אלציעה אלמצאעפה אלתי אשתראהא אברהים אלציעה לחון
 קבר מן עפרון אלחתי בחצרה ממרא: 14 תם רגע יוסף אלי מצר הו
 ואכותה וסאיר מן כאן צעד מעה לידפן אבאה בעד מא דפנה: 15 פלמא
 ראו אכוה יוסף אן מאת אבוהם קאלו כילא יחקדנא⁽¹⁾ יוסף ויכאפינא
 בגמיע אלשר אלדי אולינאה: 16 פאמרו מן קאל ליוסף⁽²⁾ אן אבאך
 10 אוצאנא קבל מותה קאילא: 17 כדא קולו ליוסף יא יוסף אנפר דנב
 אכותך ונטייתך פקד אולוך שרא פאלאן נסאלך⁽³⁾ אן תצפה דנב
 עביד אלאה אביך פככא יוסף חין בלמוה בדלך: 18 וגאו אכותה איצא
 ווקעו בין ידיה וקאלו הודא נחן עביד לך: 19 וקאל להם יוסף לא
 תלואפו אנני אכאף אללה⁽⁴⁾: 20 אנתם קדרתם עלי שרא ואללה קדר
 15 לירא לקבל אן יצנע מא תרוהא אליום⁽⁵⁾ ויחיי מנכם קומא כתירא:
 21 פאלאן לא תלואפו אנא אמונכם ואטפאלכם פעזאהם ודאראהם:
 22 תם אקאם במצר הו ואל אביה ועאש יוסף מיאה ועשר סנין:
 23 חתי ראי לאפרים בנין תואלתא ואיצא בנו מכיר אבן מנשה ולדו פי
 חגרה: 24 תם קאל לאכותה אנא מאית ואללה סידכרכם ויצעדכם מן
 20 הדא אלבלד אלי אלבלד אלדי אקסם לאברהים ואסחק ויעקוב:
 25 פאחלף יוסף בני אסראיל וקאל להם אדא דכרכם אללה פאצערו
 בעטאמי מעכם: 26 פמאת יוסף אבן מיאה ועשר סנין וחנטוה וציר פי
 צנדוק במצר:

(1) פ: לית יוסף לא יתהדרנא.

(2) רש"י: ויצו אל שלוחם להיות שליח אל יוסף לוטר לו כן.

(3) "נבקש ממך".

(4) בכ"י י: אתקי וכן ת"א: ארי דחלא דהי אנא, והראב"ע הזכיר בשם הגאון פירוש אחר

(5) "מה שאתם רואים היום".

(6) "אתכם", וחמלה זאת נמצאת בשמות י"ג, י"ט.

תם רעא דאת אסראיל¹: 25 אסאל² מן אלטאיק אלאה אביך אן
 יעניך ומן אלכאפי אן יבארך פיך ברכאת אלסמא מן אלעלו ברכאת
 אלגמר אלראבעה ספלא ברכאת אלתדאיא ואלבטון: 26 וברכאת
 אביך תנצאף אלי ברכאת אסלאפי ואלי מא אשתהי יפאע אלדהר³
 ויכון גמיע דלך עלי ראם יוסף והאמה נאסך אבותה: 27 בנימן כאלדיב 5
 יפתרם באלגדאף יאכל נהבא ובאלעשי יקסם סלכא: 28 האולי גמיע
 אסבאט אסראיל אתני עשר והדא מא קאל להם אבוהם ובארך פיהם
 כל רגל חסב אסתחאקה⁴ בארך עליהם: 29 תם אוצאהם וקאל להם
 אנא מנצם אלי קומי אדפנוני מע אבאי פי אלמגארה אלתי פי ציעה
 עפרון אלחתי: 30 הי אלמגארה אלתי פי אלציעה אלמצאעפה בחצרה 10
 ממא פי בלד כנעאן אלתי אשתראהא אברהים מן עפרון אלחתי חוז
 קבר: 31 תם דפנו אברהים וסארה זוגתה ותם דפנו אסחק ורבקה זוגתה
 ותם דפנת לאה: 32 שרא אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא מן בני חת:
 33 פלמא פרג יעקוב מן וציתה לבניה צם רגליה אלי אלסריר ותופי
 וצאר אלי קומה: 15

נ

1 פאנכב יוסף עלי וגה אביה פכבא עליה וקבלה: 2 ואמר יוסף
 עמדה אלמטבא אן יחנטו אבאה פחנטת אלמטבא אסראיל: 3 אלי
 אן כמל לה¹ ארבעון יומא לאן כדאך כאנת תכמל איאם אלמחנטון
 וכבא עליה אלמצריון סבעין יומא: 4 ולמא גאות איאם בכאיה כלם 20
 יוסף אל פרעון וקאל להם אן וגדת חטאא ענדכם כלמו פרעון וקולו לה:
 5 אן אבי כאן אסתחלפני וקאל לי הא אנא מאית אדפני פי קברי אלדי
 כיתה לי פי בלד כנעאן ואלאן אצעד אדפן אבי וארנע: 6 קאל אצעד
 אדפן אבאך כמא אחלפך: 7 פצעד יוסף לידפן אבאה פצעד מעה
 גמיע קואד פרעון ושיוף אלה וגמיע שיוף בלד מצר: 8 וגמיע אל יוסף 25
 ואלותה ואל אביה עדא אן אטפאלהם ונגמיהם ובקרהם תרכוהא פי בלד
 אלסדיר: 9 וצעד מעה איצא אלכיל ואלפרסאן פכאן אלעסכר עשימא
 גדא: 10 וגאו אלי אנדר אלעוסג אלדי פי עבר אלארדן פנדכוה תם

¹ ר"ל בעת אשר אחיו סררו את חייו וישנאוהו, נשאר יוסף חזק ולא רפו זרעותיו
 וגמי ששבע לקול ה' והוא אביר יעקב ולכן היה יכול לכלכל את משפחתו.

² ראביעי: והגאון פירש אשאל מאל אביך.

³ וכן תרגם אונקלוס: ברכתא דאביך יתוספון על ברכתא דילי בריכו אבהתי דחמידו
 לחן ורכיבא דכין עלמא.

⁴ "כפי הראוי לך".

⁵ "עד אשר מלאו לך".

יזול אלקציב מן אל יהודה ואלראסם מן תחת אמרה⁽¹⁾ אלי אן יני אלדי
 הו להוי⁽²⁾ ואליה תגתמע אלשעוב⁽³⁾: 11 ראבטא ללגפן גחאשה
 וללסריק בני אתניה גאסלא באלזמר לבאסה ובדם אלענב כסותה⁽⁴⁾:
 12 מזוד⁽⁵⁾ אלעינין אכתר מן אלזמר ואביץ אלאסנאן אכתר מן אללבן⁽⁶⁾:
 13 זבולון פי סאהל אלבחר יסכן ופי סאהלה ספן וטרף תזמה⁽⁷⁾ אלי
 5 צידא: 14 יששכר כגסם מנפרד ראביץ בין אלצפין⁽⁸⁾: 15 תם ראי
 אלראחה מא אגודהא ואלארץ מא אנעמהא פימד ענקה ללנקל ויציר
 באלדימה זאדמא⁽⁹⁾: 16 דן יחכם לקומה כגמלה סבט מן בני אסראיל:
 17 ויכון דן כאלתעבאן עלי אלטריק וכאלמערוני⁽¹⁰⁾ עלי אלסכה אללאסע
 10 עקב אלפרס פוקע ראכבה אלי ורא: 18 יקול⁽¹¹⁾ רנות גותך יא רבי:
 19 גד אי כרדוס תכרדם עליה פהו יגד אעקאבה⁽¹²⁾: 20 ואשר⁽¹³⁾ טעאמה
 סמין והו יעמי מלאד אלמלוד: 21 נפתלי באילה מרסלה תרד אקואל
 אלחסני⁽¹⁴⁾: 22 ויוסף אבן מתמר כנצן מתמר עלי עין מא לה ערוק
 קד אמתדת עלי סור⁽¹⁵⁾: 23 אמרוה פכתרו ותהדרוה אצהאב אלסהאם⁽¹⁶⁾:
 24 פתבתת קוסה פי צלאבה ופאזא דראעאה מן טאעה גליל יעקוב ומן

(1) המבחר: מחוקק זה סופר, מכין רגליו, מתוך ממשלתו.

(2) "אשר לו", כונתו כתרנוס אונקלוס: עד דייתי משיחא דדילה היא מלכותא, ודונש
 הכיזא זאת בס' ס"א וטען עליו כמה טענות.

(3) דונש בתשובותיו ס' קמ"ז בשם הגאון: יתקהל עמיס.

(4) דונש בתשובותיו ס' קנ"ב: מנה סותה בין המלות החסרות לפי דעת הגאון והביא
 בשמו סותה כמו כסותו.

(5) אבן גנאה בשרישים שלו תרגם הכלילות (משלי כ"ג, כ"ט) בערבית "אזוראר" ועי'
 בפירוש הגאון למשלי כ"ג, כ"ט.

(6) ראב"ע: ואכר הגאון ז"ל הכלילי עינים יותר מהיון וכן אמר מחלב.

(7) "וקצה גבוליו".

(8) "יששכר כגוף נפרד הרובץ בין שתי המערכות" ר"ל בין מחנה ישראל ובין מחנה
 האויב. העתקת מלת חמר כגוף נזכרת בשם הגאון בתשובות דונש ס' קנ"ה, וענין זה לא ימצא
 כ"א בלשון הפילוסופים ומה שחרגם גרם כנפרד הוא מלשון ארמית.

(9) ר"ל שאהב יותר לסבול ולתן מס כעבד מלצאת למלחמה. ועיין ראב"ע.

(10) לא ידעתי לפרש המלה הזאת, ואונקלוס תרגם: כחיוי חורמן.

(11) "ויאמר (הרוכב)" והראב"ע מזכיר הפירוש הזה בשם הנגיד.

(12) "כל מחנה אשר יחנה עליו הוא יכרות את עקביו" ובמבחר: וטעמו שישמר בדרכים
 ובכל מקום שיראה משרידי חרב ממחנה האויב יהרגו.

(13) ראב"ע: יש אומרים כי המ"ם נוסף.

(14) "המבשר אמרו-נצחון", המשיב אמרים נעים וזה רמו לנצחון ישראל על סיסרא או
 לשירת דבורה וברק (במלחמה).

(15) "ויוסף הוא בן פורה כענף הפורה על פלג מים, אשר לו נטישות העולות על
 החומה", ועי' ראב"ע והגאון העתיק בן הראשון כמשמעו.

(16) "וימררו את חייו ויריבו (אתו) ויקנאו בו בעלי הציפס."

אסראיל קאילין בעין לבעין¹ יצרך אללה מתל אפרים ומנשה פקדם אפרים עלי מנשה: 21 תם קאל אסראיל ליוסף אנא מאית ויבון אללה מעבם וידרכם אלי בלד אבאיכם: 29 ואנא קד אעמיתך חטאא ואידא עלי אבותך² אלדי אכדתה מן ידי אלאמורין בסיפי וקוסי:

5

מז

1 תם דעא יעקוב בכניה וקאל אגתמעו³ אכברכם במא ינאלכם פי אבר אלאיאם⁴: 2 אגתמעו ואסמעו דלך יא בנו יעקוב ואקבלו מן אסראיל אביכם: 3 ראובן אנת בכרי וקותי ואול נילי מפצל פי אלשרף מפצל פי אלעז: 4 ואלאן בנהלה מן אלמא לא תפצל אד צעדת אלי טצע אביך חניד ממא תבדלת פראשי תללין⁵: 5 שמעון ולוי אכואן 10 פי אלה אלטלם פרצתהמא⁶: 6 ופי עצבתהמא לא תדכל נפסי ופי תנוקהמא לא תגתמע דאתי לאן בנצבתהמא קתלא אמה וברצאהמא קלעא סורדא⁷: 7 פמלמוס⁸ נצבהמא מא אעזה וחמיתהמא מא אנעבהא אקסמהמא פי אל יעקב ואבדדהמא פי אל אסראיל: 8 ואנת יא יהודה יסידונך⁹ אבותך וידך פי אקפא אעדאיך ויצצע לך בנו אביך: 15 9 תבון יא יהודה כשבבל אלאסד פי אלקוה¹⁰ לאנך כלצת אבני מן אלקתל¹¹ אלדי אדא גתא ורביץ באסד ולבוה מן דא יתירה¹²: 10 ולא

¹ "ויאמרו איש לרעהו".

² "חלק אחד ביותר על אחיך" וכן ת"א.

³ "בפ' נוסף: אבאך פים = ואבך אתכם, וזאת דעת האומרים שהביא הראב"ע ואמר עלתם שתעו".

⁴ "בפ' ובפ"ב הנוסחה: הנה אלאיאם, כלומר באחרית הימים האלה, וז"ל המבחר: והמפרש שאמר הימים כעבור ימי השעבוד שהם ימים נודעים אין טעם לדבריו וכו'.

⁵ "ועתה (אף) בגמיאת מים לא יהיה לך יתרון וען כי עלית על משכב אביך, אז תשחלת (כבודך) יצועי נסתלק". וז"ל הראב"ע: והגאון אמר אפילו דבר רק כמים לא יהיה לך יתרון וזהו נגזרת אנשים רקים ופוחזים. . אז חללת כיום שחללת נסתלק יצועי כאלו אמר עלה מעלי וכו' וכן כתב בעל המבחר: אבל רוקות המים לא יהיה לך יתרון ורוממות מפני שעלית משכבי אביך נסתלק יצועי ממני, וזה הפתרון נזכר ג"כ בס' העושר ליעקב בן ראובן. ור' אברהם בן הרמב"ם בפירושו אומר: ר"ס ד"ל פי שרחה מא מענאה אל תותר על אחיך ולו בפחו מים יעני נרעה מא אלתו הי אקל אלמקאדיר, ר"ל גמיאת מים שהיא הפחותה שבמדות. ועני פירוש הרמב"ן למעלה ל"ה, כ"ב.

⁶ "ובפ': פרצתהם ר"ל שגורלם וחלקם בכלי חסם.

⁷ "דוגש בתשובותיו סי' קכ"ד: ואמר. . שור חומה, כמו אדלג שור, וכן דעת הראב"ע

נשתת יתר (ס' קמ"ו) ובפירושו והפסוק מוסב על אנשי שכם.

⁸ "דבר מגונה".

⁹ "ר"ל יתנו לך תוד מלכות, עי' רש"בים. ובפ': ינשדך = ישבחק, ואת הפירוש הזה חשב הרש"בים לשמות.

¹⁰ "בגבורה".

¹¹ "הצלת את בני (יוסף) שלא יהרגו, ועני תשובות דוגש סי' קכ"ג, ובפ' הראב"ע.

¹² "ותירידו ממקומו", ובפ': וקימה.

הוא אלבלד לנסלך בעדך חזו אלדהר: 5 פאלאן¹ אבנאך אללדין
 ולדא לך פי בלד מצר אלי אן אתותך אלי מצר המא ינסבאן אלי
 אפרים ומנשה מתל ראובן ושמעון יכונא לי: 6 ותאלידך אלדי תלד
 בעדהמא אליך ינסבון ואלי אסמא אבויהם יצאפון פי נחלתהם: 7 ואמא
 5 אנא פפי מגיי מן פדן מאתת עני רחל פי בלד כנעאן פי אלטריק וקד
 בקי מיל² מן אלמסאפה אלי דכול אלי אפרת פדפנתהא תם פי טריק
 אפרת הי בית לחם פלם יולד לי בעד דלך: 8 ולמא רא אסראיל אבני
 יוסף קאל מן האולי: 9 קאל יוסף אלי אביה אבנאי אללדין רזקניהמא
 אללה ההנא קאל קדמהמא אלי ואבארך פיהמא: 10 ועינא אסראיל קד
 10 תקלתא מן אלשיכוכה לם יטק אן ינטר פקדמהמא אליה פקבלהמא
 ועאנקמהמא: 11 וקאל אסראיל ליוסף אלנטר אלי וגהך לם אפן³ בה
 והודא קד אראני אללה איצא נסלך: 12 תם אכרנהמא מן ענד הגרה
 וסגד יוסף עלי וגהה עלי אלארץ: 13 תם אכד יוסף כליהמא אפרים
 מן ימינה מן יסאר אסראיל ומנשה ביסארה מן ימין אסראיל וקדמהמא
 15 אליה: 14 פמד אסראיל ימינה פגעלהא עלי ראם אפרים והו אלאצגר
 ויסארה עלי ראם מנשה אחכם ידיה כדאך עלי אן מנשה אלבכר⁴:
 15 ובארך פי יוסף וקאל לה אללה אלדי סלכו אבאי פי טאעתה אבריהים
 ואסחק הו אללה אלדי רעאני מד כנת אלי הדא אליום: 16 באלמלאך⁵
 אלדי פכני מן כל שר הו יבארך פי הדין אלגלאמין וימיאן באסמי
 20 ואסם אבאי אבריהים ואסחק וינמיאן כתר⁶ פי אלארץ: 17 פלמא ראי
 יוסף אן אבאה קד געל ידה אלימיני עלי ראם אפרים סאה דלך ענדה
 פאסנדהא ליזילהא ען ראם אפרים אלי ראם מנשה: 18 וקאל יוסף
 לאביה לים כדא⁶ יא אבי בל הדא אלבכר אגעל ימינך עלי ראסה:
 19 פאבא אבוה וקאל קד עלמת יא בני אן הדא יכתר מנה ותכונ מנה
 25 אמ⁷ ולכני אעלם אן אכאה אלאצגר יכתר מנה ויכונ נסלה מל אלאמם
 שבהא⁷: 20 פלמא ברך פיהמא פי דלך אליום קאל כד יתבארך בנו

(1) "לכן עתה" ובסוף פסוק ז' הוסיף ולם יולד לי בעד דלך = ולא נולד לי בן אחר
 זה וזה מבואר לפי מה שכתב הראב"ע: על דעת הגאון שאמר לי השם הנני מפרך וכן לא
 נולד לי רק מתה רחל ועתה ידעתי כי בעבור בניך הנולדים לך אמר הנני מפרך.

(2) עיי הירחנו למעלה ל"ה ט"ז.

(3) כן צ"ל במקום ארון אשר בקי. בכ"י ו' ובפ"ב: אמל וכן נמצא בשרשים לאבן גנאת
 ש' פלל בהערה.

(4) "נתן שכל ליריו לעשות כן אף כי מנשה היה הבכור".

(5) "הוא האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה עיי המלאך".

(6) פ': לים הדא צואבא = אין זה ישר.

(7) "זרעו יהיה דומה למלא הגוים".

חתי נציר עבדא וריאצנא מלכא לפרעון¹ ואעטנא חבא נחיא בה ולא נמות ואלאריץ לא תכל: ²⁰ פאשתרי יוסף גמיע ריאץ אלמצריין לפרעון לאנהם באעו כל רגל ציעתה ממא אשתד עליהם אלגוע פצארת אלציאע לפרעון: ²¹ ונקל אלקום מן קראהם² מן טרף תכם מצר אלי טרפה: ²² עדא ריאץ אימתהם פאנה לם ישתרהא לאן אלרוק כאן להם ⁵ מן פרעון פכאנו יאכלון רוך פרעון ולדלך לם יחתאנו אן יביעו³ ריאצתם: ²³ תם קאל יוסף ללקום הודא קד אשתרית אליום אנתם⁴ וריאצכם לפרעון הא לכם חבא תזרעהו פי אלאריץ: ²⁴ פאדא דכלת אלגלאת פאעטו אלכמם לפרעון ואלארבע אגזא תכון לכם לבדר אלציאע ומאבלכם ומן פי מנאזלכם ואטפאלכם: ²⁵ קאלו קד אחייתנא נגד ¹⁰ חטאא ענד סידנא ונכון⁵ עבדא לפרעון: ²⁶ פצירה יוסף רסמא אלי הדא אליום עלי בלד מצר אן יעטו אלכמם לפרעון עדא ריאץ אימתה וחדהם לם תצר לפרעון: ²⁷ ולמא אקאם אסראיל פי בלד מצר פי בלד אלסדיר האזוהא ואתמרו וכתרו גדא: ²⁸ ועאש יעקוב פי בלד מצר סבע עשרה סנה פצאר גמיע עמרה סני חיותה מאיה וסבעא ¹⁵ וארבעין סנה: ²⁹ ולמא קרב אגל אסראיל ללמות דעא באבנה יוסף וקאל לה אן וגדת חטאא ענדך אום אלאן בודך אלי עהדי⁶ ואצנע מעי פצלא ואחסאנא באן לא תדפנני במצר: ³⁰ כל אדא צרת אלי אבאי אחמלני מן מצר ואדפני פי מקברתהם קאל אנא אצנע כמא קלת: ³¹ קאל לה אחלף לי פחלף לה וסגד אסראיל שברא⁷ עלי ²⁰ טף אלסדיר:

מח

1 וכאן בעד הדא אלאמור קיל ליוסף אן אבאך מריץ פאכד אכניה מעה מנשה ואפרים: ² תם אכבר יעקוב וקיל לה הודא אבנך יוסף דאבל אליך פתקוי אסראיל וגלם עלי אלסדיר: ³ פקאל יעקוב ליוסף אעלם אן אלמאיק אלכאפי תגלא לי פי לזו פי בלד כנעאן ובארך פי: ⁴ וקאל לי האנא מתמרך ומכתרך ואגעל מנך גוק אטם ואעטי

¹ «נהיה אנתו עבדים ואדמתנו אחוזה».

² «מעריהם», ת"א: מקרי לקרי.

³ «לא הוצרכו לסבור».

⁴ «אתם» במקום איאכם = «אתכם».

⁵ בפי: הוסיף כדאך = כן.

⁶ ראה הערתנו למעלה כ"ד, ב.

⁷ «לתורח», אם לתודות ליוסף על טובו או לתת שבת לה.

3 וקאל פרעון לאכוה יוסף מא צנעתכם קאלו לפרעון רעא גנם עבידך
 נחן ואבאונא: 4 תם קאלו לפרעון גינא נסכון בלדך אד לים מרעי
 לגנם עבידך ממא אשתד אלגוע פי בלד אלשאם ואלאן פליקם עבידך
 פי בלד אלסדיר: 5 פקאל פרעון ליוסף אד אתאך אבוך ואכותך:
 6 הוודא בלד מצר בין ידיך פי אגוד אלבלד סכן אבאך ואכותך ודלך
 אן יקימו פי בלד אלסדיר ואן כנת תעלם אן פיהם דוו חיל פצירהם
 רוסא וכלא עלי מאשית⁽¹⁾: 7 ואדכל יוסף יעקוב אבאה פאוקפה בין
 ידי פרעון פסלם עליה⁽²⁾: 8 וקאל פרעון ליעקוב כם איאם סני חיותך:
 9 וקאל יעקוב לפרעון איאם סני עמרי מאיה ותלתין סנה ובאנת קלילה
 ורדיה ולם תלחק בסני חיות אבאי חסב איאם סכנאהם⁽³⁾: 10 תם סלם⁽⁴⁾
 יעקוב עלי פרעון וברג מן בין ידיה: 11 ואסכן יוסף אבאה ואכותה
 ואעטאהם חווא פי בלד מצר פי אגודה והו בלד עין שמס כמא אמר
 פרעון: 12 ומאן יוסף אבאה ואכותה וסאיר אלה טעאמא עלי קדר
 אטפאלהם: 13 וטעאם לים פי גמיע אלבלד ממא אשתד אלגוע גדא
 חתי כל⁽⁵⁾ אהל בלד מצר ובלד כנעאן מן קבל אלגוע: 14 וגמיע יוסף
 גמיע אלורק אלדי כאן מוגודא פי בלד מצר ובלד כנעאן באלמירה
 אלתי כאנו ימתארונהא ואדכלה יוסף אלי בית מאל⁽⁶⁾ פרעון: 15 חתי
 פני אלורק מן בלד מצר ובלד כנעאן תם גאו גמיע אלמצריין אלי יוסף
 קאילין אעטנא טעאמא ולא נמות חדאך אד פני אלורק: 16 קאל להם
 20 האתו מאשיתכם אביעכם בהא אד פני אלורק: 17 פאתוה במאשיתהם
 פאעטאהם טעאמא באלכיל ומאשיה אלגנם ואלבקר ואלחמיר וגזאהם
 באלטעאם תלך אלסנה: 18 פלמא פנית תלך אלסנה גאוה פי אלסנה
 אלתאניה וקאלו לה לא נכתם מן סידנא אן אלורק קד פני ואלמואשי
 מן אלבהאים ענד סידנא ולם יבק בין ידי סידנא אלא אבדאננא וריאצנא:
 19 פלם נמות בהצרתך נחן וריאצנא אשתרנא וריאצנא באלטעאם

⁽¹⁾ ראשי שרי סקנה.

⁽²⁾ "שאל בשלומי" בבואו וכן בפסוק י' בצאתו.

⁽³⁾ "ביחם אל הימים אשר ישבו (שקטים)".

⁽⁴⁾ פ': דעא לה.

⁽⁵⁾ "נלאו". וההעקקה הזאת הובאה בתשובות דונש סי' צ"ח וז"ל: ותלה ארץ מצרים

פירשו (הגאון) ותלא, ואמר בספר צחות לשון הקדש שחבר בשער החילופים כי ותלה ותלא
 הוא כמות תבוא אליך ותלא (איוב ד' ה') שעקרו — למד אלף והוציא התא בדיבור. ודונש השיג
 עליו אבל הראב"ע בשפת יתר סי' פ"א מסכים לדעת הגאון ואמר שיתכן שפ"י הגאון אינו
 בחלוקה (ה' בא) רק בטעם כאדם נלאה לא ידע מה יעשה וכן כתב בפירושו עיי' ת"א ושרשים
 לאבן גנאה ש' להה.

⁽⁶⁾ "בית אוצרי".

יוזב ושמרון: 14 ובנו זבולן סרד ואלון ויחלאל: 15 האולי בנו לאה
 אלדן ולדתהם ליעקוב פי פדאן ארם ודינה בנתהם גמיעהם תלאה
 ותלאתין נפסא: 16 ובנו גד צפיון וחגי ושוני ואצבון ערי וארודי ואראלי:
 17 ובנו אשר ימנה וישוה וישוי וכריעה וסרח אלתהם ובנו כריעה חבר
 ומלכיאל: 18 האולי בנו זלפה אלתי אעמאהא לבן ללאה אבנתה גמיע 5
 מא ולדת ליעקוב סת עשרה נפסא: 19 בנו רחל זוגה יעקוב יוסף ובנימן:
 20 פולד ליוסף פי בלד מצר מא ולדת לה אסנת אבנת פוטיפרע אמאם
 און מנשה ואפרים: ובנו בנימן בלע ובכר ואשבל וגרא ונעמן ואחי
 וראש ומפים וחפים וארד: 22 האולי בנו רחל אלדן ולדו ליעקוב
 גמיעהם ארבע עשרה נפסא: 23 ובנו דן חושים: 24 ובנו נפתלי יחצאל 10
 וגוני ויצר ושלים: 25 האולי בנו בלהה אלתי אעמאהא לבן לרחל
 אבנתה וגמיע מא ולדתה ליעקוב סבע נפוס: 26 גמיע אלנפוס אלגאיה
 מן אל יעקוב אלי מצר מא כרג מן צלבה ודלך סוי נסוה בני יעקוב סת
 וסתון נפסא: 27 ויוסף ואבנאה¹ אלדאן ולדא לה במצר נפסאן גמלה
 אלנפוס אלדן דבלת מן אל יעקוב אלי מצר סבעון: 28 תם בעת יעקוב 15
 כהודה בין ידיה אלי יוסף לידלה עלי בלד אלסדיר תם גאו אליה:
 29 ואסרג יוסף דאבתה² וצעד יתלקא אסראיל אבאה אלי אלסדיר פלמא
 פהר לה אנכב עלי ענקה ובכא עליה הווא³: 30 וקאל לה אמות
 אלאן בעד מא ראית וגהך אן עאדך באק: 31 תם קאל יוסף לאכותה
 וסאיר אל אביה אצעד אלי פרעון פאכברה ואקול לה אכותי ואל אבי 20
 אלדן פי בלד כנעאן קד גאו אלי: 32 ואלקום רעא גנם לאנהם כאנו
 דוי מאשיה וגנמהם ובקרהם וגמיע מא להם אתו בה: 33 פאדא דעא
 כנם פרעון וקאל לכם מא צנעתכם: 34 קולו כאן עבודך דוי מאשיה
 מן צננא אלי אלאן וכדלך אבאונא לקבל אן תקימו פי בלד אלסדיר
 לאן אלמצריון יכרהון כל ראעי גנם: 25

מז

1 תם דכל יוסף אלי פרעון פאכברה וקאל אבי ואכותי וגנמהם
 ובקרהם וגמיע מא להם קד גאו מן בלד כנעאן והודא הם פי בלד
 אלסדיר: 2 ואכד כמסה אנאם מן אכותה ואוקפהם בין ידי פרעון:

¹ «יוסף ושני בניו» מנה בתחלה יעקב עם בני לאה והיו שלשים ושלוש נפשות ואח"כ
 יצא מחשבון יוצאי ירך יעקב וכן יצאו יוסף ושני בניו שהיו בספרים והיו כלם יחד עם יעקב
 ששם ושבעה. ובפסוק הזה חשב ג"כ יוסף ושני בניו והיו שבעים.

² רש"י: הוא כנענו אשר את המוסים למרכבה.

³ «באהבה».

וּסְקוּ דוֹאֲבָכֶם וְאִמְצוּ וּרְדוּהָא⁽¹⁾ אֵלַי בְּלֶדְ כְּנַעַן: 18 וְאֶחְמְלוּ⁽²⁾ אֲבֹתְכֶם וְאַלְכֶם וְצִירוֹ אֵלַי אֶעֱמִיכֶם כִּי בְלֶדְ מִצְרַיִם תֵּאָכְלוּ אֲנֹד מֵאֵי פִיהָא: 19 וְאַתָּה מֵאִמּוֹר אֵן תְּקוּל לְהֵם אֲצַנְעוּ כְּלָהּ כְּדוֹ לְכֶם מִן בְּלֶדְ מִצְרַיִם עֲגָלָא לְאַטְפָּאֲלֶכֶם וְנִסְאִיכֶם וְאֶחְמְלוּ אֲבֹתְכֶם וְתַעְאֲלוּ: 20 וְעִיּוֹנְכֶם לֹא תִשְׁפְּקוּ עָלַי אִנְתְּכֶם אֵן כִּיֹּר גְּמִיעַ בְּלֶדְ מִצְרַיִם הוּ לְכֶם: 21 פְּצַנְעוּ כְּדֹאֲךָ בְּנוֹ אִסְרָאֵל וְאֶעֱמָאֵהֶם יוֹסֵף עֲגָלָא בְּאִמְרַי פְּרַעוֹן וְזֹאדָא לְלִטְרִיק: 22 וְאֶעֱמִי לְכָל רִגְלֵי מְנַהֵם כְּלַעֲהָ⁽³⁾ וְאֶעֱמִי בְּנִימִין תְּלֵאֲתָּ יִמְאִיִּה דְרַהֵם וְכַמְסֵם כְּלַעֲתָא: 23 וּבַעַתָּה לְאִבְיָהּ בְּעִשְׂרֵה חֲמִיר מַחְמֵלָה מִן כִּיֹּר מִצְרַיִם וּבְעִשְׂרֵה אַתָּאֵן מַחְמֵלָה בְּרָא וְטַעֲמָא וְגִדָּאָא לְאִבְיָהּ לְלִטְרִיק: 24 תָּם בַּעַתָּה בְּאִכּוּתָהּ וְקָאֵל לְהֵם לֹא תִרְגְּזוּ פִי אֲלִטְרִיק: 25 וְצַדְדוֹ מִן מִצְרַיִם וְגִאֹו אֵלַי בְּלֶדְ כְּנַעַן אֵלַי יַעֲקֹב אֲבִיחֶם: 26 פֹּאֲכִכְרוּהּ וְקָאֵלוּ עֲאֵד יוֹסֵף בְּאֵק וְאִיצָא הוּ סְלִטָּאֵן עָלַי גְּמִיעַ בְּלֶדְ מִצְרַיִם פִּשְׁכָּךְ קִלְבָּהּ וְלֵם יִתְּקֵם בְּהֵם: 27 תָּם כְּלַמּוּדָה בְּגְמִיעַ כְּלַאֵם יוֹסֵף אֲלֵדִי כְּלַמְסֵהֶם וְרֵאֵי אֲלַעֲגָלָתָא אֲלֵתִי בַּעַתָּה בְּהֵא לְתַחְמֵלָה פְּעֵאֲשַׁת רֹחַ יַעֲקֹב אֲבִיחֶם: 28 וְקָאֵל אִסְרָאֵל חֲסִבִי אֵן עֲאֵד יוֹסֵף אֲבִי בְּאֵק אֲמִצִי וְאִרְאָה קִבְּלֵן אֵן אֲמוֹתָ:

כו

1 פִּרְחַל אִסְרָאֵל וְגְמִיעַ מֵאֵ לֵה חֲתִי גֵאֵ אֵלַי כִּיֹּר סַבַּע פְּדִבְחָ דְּכִבִּיחַ לְאֵלָהּ אֲבִיָּה אֲסַחֵק: 2 פִּקָּאֵל אֲלֵלָהּ לֵה פִי רִוּיָא אֲלֵלִיל יֹא יַעֲקֹב יֹא יַעֲקֹב קָאֵל לְבִידְךָ: 3 קָאֵל אֲנָא אֲלֵלָהּ אֲלֵאֵה אֲבִידְךָ לֹא תִכְף מִן אֲלַחְדוֹר אֵלַי מִצְרַיִם פֹּאֲנִי אֲצִיר מִנְךָ תָּם אֲמִיִּה עֲטִימִיִּה: 4 אֲנָא אֲנֹזֵל מַעֲךָ אֵלַי מִצְרַיִם וְאֲנָא אֲצַעֲדֵךְ וְיֹוֹסֵף יִגְמַצְךָ⁽¹⁾: 5 פִּקָּאֵם יַעֲקֹב מִן כִּיֹּר סַבַּע וְחִמְלוּ בְּנוֹ אִסְרָאֵל יַעֲקֹב אֲבֹתְהֶם וְאַטְפָּאֲלֵהֶם וְנִסְאֵהֶם עָלַי אֲלַעֲגָלֵן אֲלֵתִי בַּעַתָּה בְּהֵא פְּרַעוֹן לְתַחְמֵלָה: 6 וְאֲכִדּוּ מֵאִשִּׁיתְהֶם וְסִרְחָהֶם אֲלֵדִי מִלְכוּתָ פִי בְּלֶדְ כְּנַעַן וְגִאֹו אֵלַי מִצְרַיִם וְגְמִיעַ נִסְלָהּ מַעָה: 7 בְּנוּהָ וּבְנוּ בְּנֵיהָ וּבְנֵי אֲתָתָהּ וּבְנֵי בְּנֵיהָ וְסִאִיר נִסְלָהּ גֵאֵ בְּהֵם מַעָה אֵלַי מִצְרַיִם: 8 וְהִדָּהּ אֲסַמָּא בְּנוֹ אִסְרָאֵל אֲלַדְאֲכְלִין אֵלַי מִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנוּהָ בְּכִרְהָ רֵאוּבֵן: 9 וּבְנוּ רֵאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּאֵ וְחֲצֵרֵן וְכִרְמִי: 10 וּבְנוּ שִׁמְעוֹן יִמּוּאֵל וְיִמִּין וְאֵהֵד וְיִכִּין וְצַחֵר וְשֹׁאֵל אֲבִן אֲלִבְנַעֲאִנִּיִּה: 11 וּבְנוּ לֵוִי גֵרְשׁוֹן וְקַתָּה וְמִרְרִי: 12 וּבְנוּ יְהוּדָה עֵר וְאוּנָן וְשִׁלָּה וְפִרְץ וְזֵרַח וְמֵאֵת עֵר וְאוּנָן פִי בְּלֶדְ כְּנַעַן וּכְאֵן בְּנוֹ פִרְץ חֲצֵרֵן וְחִמּוּל: 13 וּבְנוּ יִשְׁשַׁכַּר תּוֹלַע וְפוּהָ

(1) "ותביאו את בעירכם" (עם השבר אשר עליהם).

(2) "שאר".

(3) ר"ל בגדי יקר לכבוד ולתפארת.

(4) "יסתום את עיניך". ראב"ע: במותך.

אביה קאילא אן לס את בה אליך פאכון לטיא לך טול אלומאן:
 83 ואלאן יגלם עבדך מכאן אלגלאם עבדא לסידי ויצעד אלגלאם מע
 אכותה: 84 פאני אפכר¹ כיף אצעד אלי אבי ואלגלאם לים הו מעי
 כילא אשאהד אלבלא אלדי ינאלה:

8

מה

1 פלם יטק יוסף אן יתרפֿק² לדלך מן כתרד³ אלוקוף בין ידיה
 פנאדא אכרגו כל רגל מן בין ידי ולם יקף אנסאן מעה חין תערף
 יוסף באכותה: 2 פרפע צותה בבכא חתי סמעוה אלמצריון וסמעה
 אל פרעון: 3 תם קאל יוסף לאכותה אנא יוסף הל עאד אבי באק פלם
 יטיקו אן יגיבוה ממא דהשו בין ידיה: 4 קאל להם תקדמו אלי פתקדמו
 פקאל אנא יוסף אכוכם אלדי בעתמוני אלי מצר: 5 ואלאן לא תגתמו
 ולא ישתד עליכם אד בעתמוני האהנא פאן אללה בעתני בין ידיכם
 ללמעשה: 6 ודלך אן הדה סנתא גוע⁴ קד מצתא פי אלבלד ובקי
 גמס סנין לים פיהא זרע⁵ ולא חצאד: 7 פבעתני אללה בין ידיכם
 ליציר לכם בקאא פי אלבלד ויחיי לכם פליטה עשימה⁶: 8 פאלאן לים
 אנתם בעתתמוני האהנא אלא אללה פצירני אסתאדא לפרעון וסידא
 לגמיע אלה וסלטאנא עלי גמיע בלד מצר: 9 אסרעו ואצעדו אלי אבי
 וקולו לה כדא קאל אבנך יוסף צירני אללה סידא לגמיע אלמצריון
 אנחדר אלי לא תקף: 10 פקם⁷ פי בלד אלסדיר ותכון קריבא מני
 אנת ובנוך ובני ובנוך ובנוך ובקרך וגמיע מא לך: 11 ואמונך תם לאן
 קד בקי גמס סני גוע כילא תפתקר אנת ואלך וגמיע מא לך: 12 והודא
 עיונכם נאסרה ועינא אבי בנימין אן פאי יכאטככם: 13 פאכברו אבי
 בגמיע כראמתי במצר וגמיע מא ראיתמוה ואסרעו ואחדרוה אלי ההנא:
 14 תם אנכב עלי ענק בנימן אכיה פככא ובנימן איצא בכא עלי ענקה:
 15 וקבל סאיר אכותה ובכא עליהם ובעד דלך כלמוה: 16 וארתפע
 אלצות אלי בית פרעון וקיל לה קד גאו אכוה יוסף פחסן דלך ענדה
 וענדה גמיע עבדה: 17 תם קאל פרעון ליוסף קל לאכותך אצנעו בלה

1 «אני חושב».

2 «כבי י ובפי: ותחרך וריל ולא יכול יוסף להראות את חמלו על אחיו.

3 «בפי נוסף: ללמנחדין = ליורדים.

4 «פי: האתין סנתא גוע.

5 «פי: חרה = חריש.

6 «כרי שיעשה לכם (האל) שארית בארץ ויחיה לכם פליטה גדולה».

7 «פי: פתקים».

נכון לסידי עבידא: 10 קאל אלאן במא קלתם כדאך הו' מן וגד מעה
 כאן לי עבדא ואנתם תכונון אבריא: 11 פאסרעו וחט כל רגל ועאה
 עלי אלארץ ופתח כל רגל ועאה: 12 פפתש בדא באלאכבר ואנתהי
 אלי אלאצגר פוגד אלגאם פי ועא בנימן: 13 פכרְקו תיאבהם ושאל
 כל רגל עלי המארה ורגעו אלי אלקרייה: 14 פדכל יהודה ואכותה אלי
 בית יוסף ועאדה תם פוקעו בין ידיה עלי אלארץ: 15 קאל יוסף מא
 הדא אלצנע אלדי צנעתם אמא עלמתם אנה ימתחן רגל מתלי:
 16 קאל יהודה מא נקול לסידי ומא נתכלם ובמא נחתג אללה אוקע?
 עבידך בדנבהם הא נחן עביד לסידי נחן ומן וגד אלגאם פי ידה:
 17 10 קאל אנא מעאד מן אן אצנע הדא אלרגל אלדי וגד אלגאם פי ידה
 הו יכון לי עבדא ואנתם אצעדו בסלאם אלי אביכם: 18 פתקדם אליה
 יהודה וקאל יא סידי יתכלם עבדך בחצרה מולאי ולא ישתד גצבך עלי
 עבדך פאנך מתל פרעון: 19 כאן סידנא סאל עבידה קאילא הל מוגוד
 לכם אב או אף: 20 פקלנא לה מוגוד לנא אב שיך ואבן שיכוכה צגיר
 15 ואכזה קד מאת פבקי הו וחדה לאמה ואכזה יחבה: 21 פקלת לעבידך
 אחררה אלי אנעל ענאיתי בה': 22 פקלנא לסידנא לא יטיק אלגלאם
 אן יתרך אבאה פאן הו תרכה מאת: 23 וקלת לעבידך אן לס יחדר
 אכוכם אלאצגר מעבם פלא תעאודו אן תרו וגהי: 24 פלמא צעדנא
 אלי עבדך אבינא אכברנאה בכלאם סידנא: 25 ולמא קאל אבונא
 ארנעו אשתרו לנא קלילא מן אלטעאם: 26 קלנא לא נטיק אן ננחדר
 20 אן כאן אכונא אלצגיר מענא אנחדרנא לאנא לא נטיק נרא וגה אלרגל
 ואכונא אלצגיר לים הו מענא: 27 פקאל עבדך אבונא לנא אנתם
 תעלמון אן אתנין ולדת לי זוגתי: 28 פכרג אחרהמא מן ענדי וקלת
 לעלה קד אפתרם ולם ארה אלי אלאן: 29 פאן אכדתם הדא איצא מן
 ענדי וואפתה אלמניה אנולתם שיכתי בחסרה אלי אלתרא: 30 ואלאן
 25 אן צרת אלי עבדך אבי ואלגלאם לים הו מענא ונפסה מעקודה בנפסה:
 31 פכמא ירי אנה לים מענא ימות ויכונו עבידך קד אנולו שיבה עבדך
 אבינא בחסרה אלי אלתרא: 32 ואעלם? אן עבדך צמן אלגלאם מן

(1) אבן שועיב כדרשותיו: והנכון פירש ר' סעדיה ז"ל גם עתה חוזר לאמונתם שאמרו
 הן חכסף גוי ואמר להם גם עתה כדברכם כן הוא שאתם נאמנים ועל זה אעשה עמכם חסד
 אשר ימצא אתו וכו'.

(2) "הענישני", עיי ספורנו.

(3) פי איתכלם בלי שאלה.

(4) "ואשמתו", מבחר: לא היה תמאמר ראית עינים כי אם לשמרו כמובן קחנו ושים
 עינך עליו (ירמיה ל"ט י"א).

(5) "ודעי".

24 ולמא אדכל ארנל אלקום אלי בית יוסף אעטאם מאא פגסלו
 ארנלהם וטרה קתא לחמירהם: 25 והיו אלהיה אלי אן גא יוסף פי
 אלטהיה לאנהם סמעו אן תם יאכלון טעאמא: 26 ולמא גא יוסף אלי
 מנולה אדכלו אלהיה אלתי מעהם אלי מנולה וסגדו לה עלי אלרין:
 27 פסאלהם ען סלאמתהם וקאל הל עאד אבוכם אלשיך אלדי קלתם
 באק והל הו סאלם: 28 קאלו עאד עבדך אבונא באק והו סאלם וכרו
 וסגדו: 29 תם רפע עיניה ונטר בנימין אכאה אבן אמה פקאל אהדא
 אבוכם אלאצגרא אלדי קלתם: לי פקאל אללה ירוף עליך יא בני:
 30 פאסרע יוסף ממא האנת רחמתה עלי אזיה פטלב אן יבכי פדכל
 אלי אלכדר ובכא תם: 31 תם גסל וגהה וברג ותרפק: וקאל קדמו
 אלטעאם: 32 פגעלו לה וחדה ולהם וחדהם וללמצריון אלדיון יאכלון
 מעה וחדהם ממא אלמצריון לא יסתגיון אן יאכלו מע אלעבראנין
 טעאמא פאנה: מכרוה ענדהם: 33 ואגלסהם בין ידיה אלבכר כבכורתה
 ואלצגיר פי מרתבתה ואבהת אלקום בעצהם לבעין: 34 פארסל בזלאת
 מן ענדה אליהם פכאנת זלה בנימין אכתר מן זלאתהם כמסה אצעאף
 15 ושרבו מעה חתי סכרו:

מד

1 תם אמר יוסף וכילה וקאל לה אמלא אועיה אלקום טעאמא
 כמא יטיקון חמלה וציר פצה כל רגל פי ועאיה: 2 וגאמי גאם אלפצה
 ציר פי פם ועא אלאצגרא מע פצה מירתה פצנע כמא קאל לה יוסף:
 3 פלמא אצא אלצבחה אטלק אלקום הם וחמירהם: 4 פהם קד כרגו
 מן אלקריוה ולם יבעדו אד קאל יוסף לובילה קם פאכלבהם פאדא
 להקתהם קל להם לם כאפיתם שרא בדל כיר: 5 אליס הדא אלדי
 ישרב פיה מולאי והו אנמא אמתחנכם בה: אמיתם פימא צנעתם:
 6 פלחקהם וכלמהם בדלך: 7 פקאלו לה לא יקל סידי הדא אלכלאם
 עבידך מעאדון מן אן יצנעו מתל הדא אלמר: 8 הודא פצה וגדנאהא
 25 פי פואה אועיתנא רדנאהא עליך מן בלד כנעאן פכיה נסרק מן בית
 מולאך פצה: או דהבא: 9 ומן מוגד מעה מן עבידך פליקתל ונחן איצא

(1) כפי נוסף: קאלו נעם קאל = ויאמרו הן ויאמר.

(2) "ויעורר רחמיו" וכן תרגם למטה מ"ה א' וישעיה מ"ב ט"ז.

(3) בכ"ו י' ובס': לאן טעאמאם ר"ל טפני שמאכל העבדים תועבה היא למצרים וכן פירוש הכתוב לפי תרגום אונקלוס שהעבדים אוכלים הבהמות אשר המצרים עובדים אותן.

(4) ראב"ע: דורן.

(5) "והוא רק נסה אתכם בוי", לדעת אם אתם נבכים, עיי ת"א וראב"ע.

(6) בכ"ו י': אנה פצה = כלי כסף.

אלא ואכובם מעכס: 4 פאן בעלת אכאנא מענא אנחדרנא ואמתרנא
 לך טעאמא: 5 ואן לם תבעתה לא ננחדר לאן אלרגל קאל לנא לא
 תרו וגהי אלא ואכובם מעכס: 6 קאל אסראיל ולם אסאתם אלי
 פאכברתם אלרגל אן קד בקי לכס אף: 7 קאלו אנה סאלנא אלרגל
 5 ענא וען תאלידנא וקאל הל עאד אכובם באק והל בקי לכס אף
 פאכברנאה עלי סביל הדא אלכלאם הל עלמנא אנה סיקול אחדרו
 אכאכס: 8 תם קאל יהודה לאסראיל אביה אבעת באלגלאם מענא
 ונמצי ונחיא ולא נמות נחן ואנת ואטפאלנא: 9 אנא אצמנה ומן
 ידי תטלבה פאן לם אנבה אליך ואצעה בין יודך פאנא מכטי לך טול
 10 אלזמאן: 10 לולא אנא תלבתנא לכנא קד רגענא מרתין: 11 קאל להם
 אסראיל אבוהם אן כאן כדאך פאצנעו כלה כדו מן פאכהה אלבלד פי
 אועיתכם ואחדרוהא ללרגל הדיה קליל תריאק וקליל עסל וכרנוב
 ושאה בלוט ובטם ולוז: 12 וצעפא מן אלפצה כדו מעכס ואלפצה
 אלמרדודה פי פואה אועיתכם רדוהא מעכס לעל כאן שהוא: 13 וכדו
 15 אכאכס וקומו וארגעו אלי אלרגל: 14 ואלטאיק אלכאפי יעטיכס רחמיה
 בין ידיה ויטלק לכס אכאכס אלאכר ובנימין ואנא אכאף אן אתבל כמא
 תכלת: 15 פאכד אלקום אלהדיה וצעפא מן אלפצה אכדוה מעהם
 ובנימין פקאמו ואנחדרו אלי מצר ווקפו בין ידי יוסף: 16 פלמא ראי יוסף
 אן בנימין מעהם קאל להאנבה אדכל אלקום אלי אלמנול ואדבה דבחה
 20 ואצלחה פאן מעי יאכלון אלקום פי אלטהורה: 17 פצנע אלרגל כמא קאל
 לה יוסף פאדכלהם אלי מנולה: 18 ולמא ראי² אלקום אנהם אדכלו אלי
 מנול יוסף וקאלו כסבב אלפצה אלמרדודה פי אועיתנא פי אלאבתדא
 נחן מדכולון ליתסבב³ עלינא ויתגנא עלינא ויכדנא עבידא וחמירנא
 מלכא⁴: 19 פתקדמו אלי חאנב יוסף וכלמוה ענד באב אלבית:
 20 וקאלו יא סידי אנא אנחדרנא פי אלאבתדא נמתאר טעאמא:
 21 פלמא צרנא אלי אלמבית פתחנא אועיתנא פאדא בפצה כל רגל
 פי ועאיה פצתנא בוזנהא פרדנאה מענא: 22 ופצה אכרי אחדרנאהא
 מענא לנמתאר טעאמא ולם נעלם מן ציר פצתנא פי אועיתנא: 23 קאל
 להם סלאם לכס לא תכאפו אלאהכם ואלאה אביכס רזקכס כנזא פי
 30 אועיתכם ואמא פצתכם פקד צארת אלי תם אכרג אליהם שמעון:

¹ «ואני ירא פן אשכל (בנימין) כאשר שכלתי (יוסף ושמעון)» עיין רש"י.

² העתיק מלשון ראיה כאלו היה כתוב «ויראו» בוי"ד אחת, בכ"י י' ובפ': פכאפו

מלשון יראה.

³ ר"ל לבקש סבה ועלילות דברים עלינו מלשון בגלל.

⁴ «לאחוזח».

21 תם קאלו בעצהם לבעיץ באלחקיקה אתמון נחן פי אבינא אד ראינא נפסה פי שדה וצרעה אלינא ולם נקבלה לדלך נאלתנא הדה אלשדה:
 22 פאנאבהם ראובן קאילא אלם אקל לכם לא תכטו עליה פלם תקבלו ואלאן פהודאנא¹) מטאלבון בדמה: 23 והם לם יעלמו אן יוסף יפהם דלך לאנה אוקף תרגמאנא בינה ובינהם: 24 פאסתדאר ענהם ובכא 5 תם רגע אליהם פכאטבהם ואכד מן בינהם שמעון פחכסה בחצרתהם:
 25 תם אמר יוסף פמלית אועיתהם ברא ורדת פצצהם כל רגל אלי גולקה ואעמי להם ואדא ללטרויק פלמא צנע בהם כדאך: 26 חמלו²) מירתהם עלי חמירהם וסארו מן תם: 27 ופתח אלואחד גולקה ליעמי עלפא לחמארה פי אלמכית פראי פצתה פאדא בהא פי ועאיה: 28 פקאל 10 לאבותה קד רדת פצתי והודא הי פי ועאיה פנפרת קלובהם וועג כל ואחד מע אביה קאילין מא דא צנע אללה בנא: 29 תם גאו אלי יעקוב אביהם אלי בלד כנעאן פקצו עליה גמיע מא נאלהם קאילין: 30 כאטבנא אלרגל סיד אלבלד בצעובה ואתהמנא בגסאסה אלבלד: 31 פקלנא לה נחן תקאת לם נכן קט גואסים: 32 ונחן אתנא עשר אכא בנו אבינא 15 אלואחד מפקוד ואלאכר ענד אבינא אליום פי בלד כנעאן: 33 פקאל לנא אלרגל סיד אלבלד בכלה אעלם אנכם תקאת אכאכם אלואחד דעו ענדי וקות מנאזלכם כדו ואמצו: 34 ואתוני באכיכם אלאצנר חתי אעלם אנכם לסתם בגואסים ואנתם תקאת ואכאכם אעמי לכם ותתגרונ פי אלבלד: 35 פבינאהם יפרגון אועיתהם פאדא בצרה פצה כל רגל 20 פי ועאיה פלמא ראו צר פצצהם הם ואבוהם פפועו: 36 תם קאל להם יעקוב אבוהם סד אתכלתמוני יוסף מפקוד ושמעון מחבוס ובנימן מטלוב עלי אנתמעת הדה כלהא: 37 קאל לה ראובן אתכל³) אבני אן לם אנבה אליך אעטניה ואנא ארדה אליך: 38 קאל לא ינחדר אבני מעבם לאן אכאה קד מאת והו וחדה קד בקי פאן ואפתה אלמניה פי 25 אלטרויק אלדי תמצון פיה אנולתם שיכתי בחסרה אלי אלתרי:

מג

1 ואלצוע שדיד פי אלבלד: 2 פלמא פרג מן אכל אלמירה אלתי איתו בהא מן מצר קאל להם אבוהם ארגעו אמתארו לנא קלילא מן טעאם: 3 קאל לה יהודה אן אלרגל נאשדנא וקאל לנא לא תרו וגהי 80

¹) "פהודא נחן".

²) "וכאשר עשה להם כן נשאו וכו'".

³) "אשכל שני בני".

אלבלדאין¹ נאו אלי מצר אן ימתארו מן יוסף אד אשתד אלגוע פי
בלדאנהם:

מב

1 פסמע² יעקוב אן אלמירה מוגודה במצר פקאל יעקוב לבניה
5 לא תתואנו³: 2 קאל הודא קד סמעת אן מירה מוגודה במצר אנתדרו
אליהא ואמתארו לנא מנהא ונחיא ולא נמות: 3 פאנתדרו עשרה אכזה
יוסף לימתארו ברא מן מצר: 4 ובנימין אבו יוסף לס יבעתה יעקוב מע
אכותה קאל כילא תלחקה אלמניה⁴: 5 פלמא דכלו בנו אסראיל
לימתארו פי וסט אלדאכלין אד כאן אלגוע פי בלד כנעאן: 6 ויוסף
10 הו סלטאן אלבלד והו סמיר לגמיע קומה פנאו אכותה וסגדו לה עלי
וגוההם עלי אלאריץ: 7 פראי יוסף אכותה פאאתבתהם ותנכר אליהם
וכלמהם בצעובה פקאל להם מן אין גיתם קאלו מן בלד כנעאן נמתאר
טעאמא: 8 פאאתבת יוסף אכותה מחקקא⁵ והם לס יתבתוה: 9 ולמא
דבר אלאחלאם אלתי ראהא להם קאל להם גואסים אנתם אנמא גיתם
15 לתנטרו כבר אלבלד⁶: 10 קאלו לה לא יא סידי אנמא נאו עבידך
ימתארו טעאמא: 11 ונחן כלנא בנו רגל ואחד ונחן תקאת מא כאן
קט עבידך גואסים: 12 קאל להם לא כל אנמא גיתם לתנטרו כבר
אלבלד: 13 קאלו נחן עבידך אתנא עשר אכא בנו רגל ואחד פי בלד
כנעאן ואלאצגר אליום ענד אבינא ואלואחד מפקוד: 14 קאל להם
20 יוסף הו מא קלת לכם אנכם גואסים: 15 בהדה אלכלה תמתחנן וחיוה
פרעון לא ברגתם מן ההנא אלא במגי אכיכם אלאצגר ההנא: 16 אבעתו
בואחד מנכם ויאכל אכאכם⁷ ואנתם תחבסון חתי ימתחן כלאמכם הל
אלחק מעכם ואם לא וחיוה פרעון אנכם גואסים: 17 פלמהם אלי
אלחפט תלתה איאם: 18 תם קאל להם פי אליום אלתאלת אצנעו כלה
25 תחיו בהא פאני אתקי אללה: 19 אן כנתם תקאת פואחד מנכם יחבס
פי בית חפטכם ואנתם אמצו ואדו מירה קות מנאזלכם: 20 ואתו
באכיכם אלאצגר אלי ויתחקק כלאמכם ולא תהלכו פצנעו כדא:

(1) "ורבים מיושבי הארצות".

(2) "וישמעו".

(3) "אל תאחרו".

(4) "הרעה אשר נגזרה עליו", ויירא יעקב מן יקראנו האסון בדרך מפני שכל הדרכים

בחזקת סכנה, וערש"י.

(5) ראב"ע: הסתכל בכל אחד והכירו.

(6) ר"ל לראות עניני הארץ ומצבה.

(7) פ': ישכצה = יביאנו.

הזה אלמור לא פהם חכים מתלך: 40 אנת תכון עלי ביתי ואלו
 אמך ונקאד גמיע קומי לא אשרף עליך אלא באלכרמי פקמי: 41 תם
 קאל פרעון ליוסף אנטר קד וליתך גמיע בלד מצר: 42 תם נוע פרעון
 כאתמה מן ידה וגעלה פי יד יוסף ואלבסה תיאב עשר וציר טוקא מן
 דהב פי ענקה: 43 וארכבה פי גניבתה⁽¹⁾ ונודי בין ידיה אלטריק⁽²⁾ 5
 וולאה עלי בלד מצר: 44 תם קאל לה ועלי אני פרעון פמן גיר ראיך
 לא ימד רגל ידה אלו ענן ולא רגלה אלו רכאב עלי גמיע מצר⁽³⁾: 45 וסמי
 פרעון אסם יוסף מיצה אלכפאי⁽⁴⁾ וויגה באסנת בנת פומיפרע אמאם
 אלאסכנדריה⁽⁵⁾ וכרג יוסף ואליא⁽⁶⁾ עלי גמיע בלד מצר: 46 וכאן יוסף
 אבן תלאתין סנה חין וקף בין ידי פרעון מלך מצר ולמא כרג מן בין 10
 ידיה טאף פי גמיע בלד מצר: 47 תם אנכתת אלארץ פי סבע סני
 אלשבע טלו אלכזאין⁽⁷⁾: 48 פגמע באקי טעאם אלסבע סנין אלתי
 כאנת פי בלד מצר וגעל טעאמהא פי קראהא וגעל טעאם כל ציעה⁽⁸⁾ פי
 אלקרי אלתי הואליהא: 49 פגמע יוסף מן אלבר שביהא ברמל אלבהר
 כתר⁽⁹⁾ גדא חתי אנתהיען אחצאיה ממא לא אחצא לה: 50 וולד ליוסף 15
 אבנאן קבל אן תדבל סנה אלגוע ולדתהמא לה אסנת בנת פומיפרע
 אמאם און: 51 פסמי אלכבר מנשה קאל אן אללה קד נסאני גמיע
 שקאי ומא כאן מנה פי בית אבי⁽⁷⁾: 52 וסמי אלתאני אפרים קאל
 אן אללה אנמאני פי בלד צעפי: 53 תם פנית סבע סני אלשבע
 אלדי כאן פי בלד מצר: 54 ובראת סבע סני אלגוע אן תאתי כמא 20
 קאל יוסף פכאן נוע פי גמיע אלבלדאן⁽⁸⁾ ופי גמיע בלד מצר כאן
 טעאם: 55 פלמא גאע אהל מצר צרף אלקום אלו פרעון בסבב
 אלטעאם וקאל להם אמצו אלו יוסף מא יקול לכם אצנעהו: 56 ולמא
 אנבסס אלגוע עלי ונה אלבלד פתח יוסף גמיע מא פיה אלטעאם⁽⁹⁾
 פאמאר אלמצריין ואשתד אלגוע פי בלד מצר: 57 וכתיר מן אהל 25

⁽¹⁾ נראה כי הוראת הטלח הזאת אחד מסוסי המלך אשר דרכם ללכת אחרי רכבו.

⁽²⁾ «שנו דרך» ולא ידענו מאין באה לו ההעתיקה הזאת, וכלי ספק תרגם לפי הענין.

⁽³⁾ «אף כי אני פרעה בלי דעתך לא ירים איש את ידו (לאחוז) ברסן ואת רגלו לרכוב

על הסוס בכל ארץ מצרים». המלות אלענן ואלרכאב נוספות בקי (ושם נדפסם אלענין, אלארכב).

ובכ"י י: ידה פי קלם = ידו בקולמס. ועי' ת"א.

⁽⁴⁾ «מגלה צפונות». עי' ת"א.

⁽⁵⁾ ת"א: שליט.

⁽⁶⁾ «מלא האוצרות» ת"א: לאוצרון.

⁽⁷⁾ «ואת (העטל) אשר היה בכיה אביו».

⁽⁸⁾ בקי: פכאן גאע גמיע אהל אלבלדאן, והנוסחה הזאת איננה נכונה.

⁽⁹⁾ ת"א: די בהון עיבורא.

אלניל סבע בקראת צממאת אללחם חסנאת אלחלי פרעת פי אלקרמ:
 19 וכאן סבע בקראת אכר קד צעדת וראהן עגאף קביחאת אלחלי
 גרא ודקיאת אללחם לס אר מתלהא פי גמיע בלד מצר פי אלקבה:
 20 פאכלת אלבקראת אלרקאק אלקביחה אלסבע אלבקראת אלאואיל
 5 אלצממאת: 21 פדכלת אלי אגואפאה ולס יתבין אנהא קד דכלת
 ומנטרהא קביח כמא כאן אולא תם אסתיקטת: 22 תם ראית כאן
 סבע סנבלאת נבתת פי קצבה ואחדה מלא גואד: 23 וכאן סבע
 סנבלאת צאוויאת רקאק משובה בריח אלקבול קד נבתן וראהן:
 24 פבלעת אלסנבלאת אלרקאק אלסבע סנבלאת אלגואד וקלת דלך
 10 ללעלמא ולס יכברוני בשי: 25 אגאבה יוסף וקאל רויא פרעון ואחד אלדי
 סיצנעה אללה אכבר פרעון: 26 אלסבע אלבקראת אלגואד ואלסבע
 סנבלאת אלגואד הי סבע סנין זיר הדא חלם ואחד: 27 ואלסבע בקראת
 אלרקאק אלקביחה אלצאעדה וראהן ואלסבע סנבלאת אלפארגה
 אלמשובה בריח אלקבול תכון סבע סנין גוע: 28 הו אלקול אלדי
 15 קלתה לפרעון אלדי סיצנעה אללה אראה לפרעון: 29 סתאתיכם סבע סנין
 יכון שבע כתיר פי גמיע בלד מצר: 30 תם תואפיכם סבע סנין גוע מן
 בעדהא פינסא גמיע אלשבע אלדי כאן פי בלד מצר חתי (יכאד) אן
 אלגוע יפני אהל אלבלד: 31 ולא יתבין אתר דלך אלשבע פי אלבלד
 מן קבל אלגוע אלאתי² בעדה לאנה עטים גרא: 32 ואמא תכריר אלרויא
 20 עלי פרעון מרתין פלאן אלאמר תאבת ענד אללה והו מסרע אן יצנעה:
 33 ואלאן ינטר פרעון רגלא פהימא הכימא יוליה עלי בלד מצר:
 34 יטלק לה אן יוכל⁴ וכלא עלי אלבלד חתי יעבו⁵ גלה בלד מצר פי
 סבע סנין אלשבע: 35 ויגמעון מעאם הדה סני אלגוד אלאתיאת
 ויכנוזון⁶ בדהא תחת יד וכלא פרעון ויחפטון טעאמהא פי קראהא:
 25 86 יכון אלמעאם ודיעה פיהא לסבע סני אלגוע אלתו תכון פי בלד
 מצר ולא ינקטע אהל אלבלד באלגוע: 87 פחסן כלאמה ענד פרעון
 וגמיע קואדה: 88 תם קאל פרעון לקואדה הל נגד מתל הדא רגלא
 פיה רוה אללה עלמא⁷: 89 תם קאל לה בעד מא ערפך אללה גמיע

(1) עי' טח שכתב חגאן על שלשת הפסוקים האלה בבאורו למשלי א' ו' על מלת מליצה.

(2) «וכלה הרעב כמעט את יושבי הארץ».

(3) «אשר יבוא».

(4) «יתן לו רשות להפקיד».

(5) וכן ח"א: ויזרון נגור מלשון וחמושים (שמות י"ג, י"ח) שתרגמו מזרזין.

(6) פ': ויכנוזון.

(7) «בכחמה».

פיה מגלסא לגמיע קואדה פדכר ריים אלסקאה וריים אלכבאזין פי מא
 בינהם: 21 פאמר ברד ריים אלסקאה עלי סקיה ונאולה כאסה: 22 וצלכ
 ריים אלכבאזין כמה פסר להמא יוסף: 23 תם נסי ריים אלסקאה יוסף
 ולם ידברה: 1

5

מא

1 פלמא מצת סנתאן האולתאן¹ ראי פרעון כאנה ואקף עלי שאמי
 אלניל: 2 וכאן קד צעד מנה סבע בקראת חסנאת אלמנטר וצממאת
 אללחם ודעת פי אלקרט²: 3 וכאן סבע בקראת אכר קד צעדן וראהן
 אלניל קביחאת אלמנטר ורקיקאת אללחם ווקפת אלי גאנבהן עלי
 שאמי אלניל: 4 תם אכלת אלבקראת אלקביחאת אלמנטר אלרקיקאת
 אללחם אלסבע אלבקראת אלחסנאת אלצממאת תם אסתיקט פרעון:
 5 תם נאם פראי תאניוה כאן סבעה סנבלאת קד נבתן פי קצבה ואחדה
 מלא גיאד: 6 וכאן סבע סנבלאת אכר דקאק משובה בריח אלקבול
 קד נבתן וראהן: 7 תם בלעת אלסנבלאת אלדקאק אלסבע סנבלאת
 אלסמאן אלמלא תם אסתיקט פרעון פאדא בה חלם: 8 פלמא כאנת
 אנגדאה ברבת רוחה פבעת פדעא בגמיע עלמא מצר וחכמאהא פקי
 עליהם רויאה פלם יכן מן פסרהא לה: 9 פתכלם ריים אלסקאה אלי
 פרעון וקאל אני אדכר אליום כטאי: 10 ודלך אן פרעון כאן קד סכט
 עבדיה פוצעהמא פי חפט בית ריים אלסיאפין אנא וריים אלכבאזין:
 11 פראינא חלמא פי לילה ואחדה אנא והו וכאנת רויא כל ואחד חסב
 תסירה: 12 וכאן תם מענא גלאם עבראני עבדא לריים אלסיאפין
 פצנאהא עליה ופסרהא לנא פסר לכל ואחד חסב רויאה: 13 פכמא
 פסר לנא כדאך כאן רדני אלמלך³ עלי מרתבתי וצלכ דאך: 14 פבעת
 פרעון פדעי ביוסף פחאצרו בה מן אלחכם ותקציץ⁴ שערה ואבדל תיאבה
 וכל אלי פרעון: 15 וקאל פרעון ליוסף קד ראית רויא ולים להא
 מסר וקד סמעת ענך אנך אדא סמעת אלרויא פסרתהא⁵: 16 אנאבה
 יוסף וקאל מן גיר עלמי⁶ אללה יגיב פרעון באלסלאם: 17 תם כלמא
 אל לה ראית כאנני ואקף עלי שאמי אלניל: 18 וכאן קד צעדת מן

¹ "אחר זה שכח וכו' ולא זכרהו".

² "שהיו שנים חמיסות", עיי רשכ"ם.

³ מין עשב.

⁴ "תמלץ".

⁵ בקי: ואחקציץ בכ"י י' ובפ': וחלק וכן נמצא גם בקי בשאר המקומות.

⁶ "באשר תשמע הלום תפתרהו" וזאת דעת ר' יהודה בכ"ר פי פ"ט.

⁷ וכן תרגם אונקלוס בר מן חכמתי.

מ

1 וכאן בעד הדה אלאמור אדנבא סאקי מלך מצר ואלכבאז
 לסידהמא מלך מצר: 2 פסכט פרעון עלי כאדמיה ריים אלסקאה וריים
 אלכבאזין: 3 ונעלהמא פי אלחפט פי מנזל ריים אלסואפין פי אלסגן
 5 אלדי כאן יוסף מחבוסא פיה: 4 פוכל ריים אלסואפין יוסף עליהמא
 ליכדמהמא ואקאמא מדה פי אלחפט: 5 אלי אן ראיא גמיעא רויא כל
 רגל עלי הדתה פי לילה ואחדה וכאן חלם כל ואחד חסב תפסירה
 אלסאקי ואלכבאז אלדאן למלך מצר אלמאסוראן פי אלסגן: 6 פדכל
 אליהמא יוסף באלגדאף וראי וגוההמא כאלחין: 7 פסאל כאדמי פרעון
 10 אלדאן מעה פי חפט בית מולאה וקאל להמא מא באל וגוהכמא מתגרה
 אליוס: 8 קאלא לה ראינא רויא וליוס להא מפסר קאל להמא יוסף אן
 ללה אלתפאסיר קצוהא עלי: 9 פקי ריים אלסקאה רויאה עלי יוסף וקאל
 ראית כאן גפנא בין ידי: 10 ופי אלגפן תלאתה קצבאן והי כמא פרעת⁽¹⁾
 צעד⁽²⁾ נוארהא ונצגת ענאקידהא וצארת ענבא: 11 וכאן כאס פרעון
 15 פי ידי פאכדת אלענב ועצרתה פיה ונאולתה כאסה: 12 קאל לה יוסף
 הדיא תפסירה אלתלאתה קצבאן תלאתה איאם: 13 אלי תלאתה איאם
 ידכרד⁽³⁾ פרעון וירדך אלי מרתבתך ותנאולה כאסה כאלסירה אלאוילי
 אלתי כנת סאקיה: 14 אלאן אדכרני⁽⁴⁾ מעך אדיא גאד אמרך ואצנע אלי
 פצלא ואדכרני אלי פרעון ואדכרני מן הדיא אלבית: 15 לאני סרקת מן
 20 בלד אלעבראניין וההנא איצא לס אצנע שיא אסתחקקת בסכבה⁽⁵⁾ אן
 ינעלוני פי אלחבס: 16 ולמא ראי ריים אלכבאזין אנה קד פסרהא לה
 ללכיר קאל לה ראית אנא איצא כאן תלת סלאל חוארי⁽⁶⁾ עלי ראסי:
 17 ופי אלסלה אלעליא מן גמיע מעאם פרעון ממא יצנעה אלכבאז
 וכאן אלטאיר יאכל מנהא פי אלסל פוק ראסי: 18 פאגאבה יוסף וקאל
 25 הדיא תפסירה אלתלת סלאל תלתה איאם: 19 אלי תלתה איאם ינוע
 פרעון ראסך ען גסדך ויצלבך עלי כשבה פיאכל אלטאיר מן לחמך:
 20 פלמא כאן פי אליוס אלתאלת והו מתל יום ולד פיה פרעון⁽⁷⁾ צנע

(1) «אחר שפרחו».

(2) ק: צאר.

(3) «יוכרד», וכן העתיק למטה בפסוק כ' וקרוב לזה ת"א.

(4) בכ"ו: אלא אן תדכרני.

(5) «דבר אשר בעבורו הייתי ראוי».

(6) ראב"ע: אמר הגאון שהוא לחם לכן כמו תורי יהודה.

(7) «כיום שנולד בו פרעה».

גַּעְלָהּ פִּי יִדְהָ: 5 וּלְמֵא כַּאֲן מִן חֵין וְכֹלָה עָלַי מִנּוּלָה וְגַמְיַע מֵא לֵה
 בְּאֶרֶךְ אֲלֵלָהּ פִּי בֵית אֲלִמְצָרִי בְגִרְרֵהָ יוֹסֵף וְכֹאנֵת בְּרַכְוֵה אֲלֵלָהּ פִּי גַמְיַע
 מֵא לֵה פִּי אֲלִמְנֹאזִיל וְאֲלִצִּיאַע: 6 תֵּרֶךְ גַּמְיַע מֵא לֵה בִיד יוֹסֵף וְלִם
 יִמְנַע¹ מִמֵּא מַעַה שִׂיא אֵלֵא אֲלִמְעֵאִם אֲלֵדִי יֹאכְלָה וְכַאֲן יוֹסֵף חֲסִן
 אֲחֵלִיָּהּ וְאֲלִמְנֹפֶר גַּמְיַעֵא: 7 וּלְמֵא כַּאֲן בַּעַד הִדְהָ אֲלִאֲמֹר מִדַּת מֵרֵאָה⁵
 מוּלָאָה עֵינִיָּהּ אֵלַי יוֹסֵף וְקֹאֲלַת צֹאֲעֵנִי: 8 פֹּאבֵא וְקֹאֲל לֵהָ הוּדָא
 מוּלָאִי לִם יִמְנַע מֵנִי² בְּמֵא פִּי אֲלִמְנֹזֵל וְגַמְיַע מֵא לֵה קֵד גַּעְלָהּ פִּי יִדִּי:
 9 וְלִיִּם הוּוּ פִּי הִדְהָ אֲלִבִּית בֹּאכְבֵּר מֵנִי וְלִם יִצֵּד עֵנִי שִׂיא אֵלֵא אַנֵּת
 לֵאנֶךְ זֹגַתָּה פִּכּוּף אֲצַנַע הִדְהָ אֲלִבְלִיָּהּ³ אֲלַעֲטִימָהּ וְאֲכַטָּא לֵלֵה⁴:
 10 פִּלְמֵא כִלְמַתָּה יוּמֵא בַּעַד יוּם וְלִם יִקְבֵּל מִנְהָ אֲן יִנֵּאִם לִצְקָהָ⁶ 10
 אֲן יִכּוֹן מַעְהָא: 11 כַּאֲן פִּי בַעֲיָן אֲלֵאִיאִם דְּכָל יוֹסֵף אֲלֵי אֲלִבִּית לִיִּצְנַע
 צִנְאָעָהּ לֵה וְלִם יִכּוֹן רִגְלֵ מִן אַהֵל אֲלִבִּית פִּיהָ: 12 פִּתְעֻלְקַת בְּקִמְיַצְהָ
 קֵאִילָהּ צֹאֲעֵנִי פִּתְרֶךְ קִמְיַצְהָ פִּי יִדְהָ וְהֵרֵב וְכִרְגֵ אֵלַי אֲלִסּוּק: 18 פִּלְמֵא
 רֵאת אֵנָה קֵד תֵּרֶךְ קִמְיַצְהָ פִּי יִדְהָ וְכִרְגֵ אֵלַי אֲלִסּוּק: 14 דַּעַת בֹּאֵהֵל
 בִּיתְהָא וְקֹאֲלַת לֵהִם אֲנִשְׁרוּ כִּיף גֵּאנֵא בְּרִגְלֵ עֵבְרָאִי לִיתְלַעֵב בְּנֵא 15
 אַחֵא אֲלֵי לִיִּצְאָעֵנִי פִּנְאֻדִית בַּצּוֹת עֵאֵל: 15 פִּלְמֵא סַמְעֵנִי קֵד רַפְעַת
 צוֹתִי פִּנְאֻדִית תֵּרֶךְ קִמְיַצְהָ בִידִי וְהֵרֵב וְכִרְגֵ אֵלַי אֲלִסּוּק: 16 וּוּדַעַת
 קִמְיַצְהָ עֵנְדָהָא אֲלֵי אֲן דְּכָל מוּלָאָה אֵלַי מִנּוּלָה: 17 פִּקֹּאֲלַת לֵה מַתְלֵ
 הִדְהָ אֲלִקּוּל אַתָּאנִי אֲלַעֲבֵד אֲלַעֲבֵרָאנִי אֲלֵדִי גִיתָנֵא בֵה לִיתְלַעֵב בִּי:
 18 פִּלְמֵא רַפְעַת צוֹתִי פִּנְאֻדִית תֵּרֶךְ קִמְיַצְהָ פִּי יִדִּי וְהֵרֵב אֵלַי אֲלִסּוּק: 20
 19 פִּלְמֵא סַמְעַ כִּלְאֲמָהָ אֲלֵתִי קֹאֲלַת לֵה כִּדָּא צִנַע בִּי עֵבְדֶךְ אִישְׁתֵּךְ
 גַּצְבָּה עֵלֶיָּהּ: 20 פֹּאכְדָּה וּוּדַעָה פִּי אֲלִסְגֵן מוּצַע⁷ אֲסֵאֲרִי אֲלִמְלֶךְ מַחְבוּסִין
 פֹּאקָאִם תָּם פִּי אֲלִסְגֵן: 21 וְכַאֲן אֲלֵלָהּ מַעַה אִיִּצְאָה⁸ וּמִילֵ אֵלֶיָּהּ פִּצְלָה
 וְרוֹזְקָה חֲטָאָא עֵנְדֵ רִיִּים בֵּית אֲלִסְגֵן: 22 חֲתִי גַעַלֵ רִיִּים בֵּית אֲלִסְגֵן בִּידָה
 גַּמְיַע אֲלֵאֲסֵאֲרִי אֲלֵדִין פִּי אֲלִסְגֵן וְגַמְיַע מֵא כַּאֲן יִצְנַעוֹן תָּם הוּוּ כַּאֲן 25
 יִדְבָּרָה⁹: 23 וְלִיִּם רִיִּים בֵּית אֲלִסְגֵן יִרֵא שִׂיא מִנְכוּרָא⁹ מִמֵּא אֲלֵלָהּ
 מַעַה וּמֵא יַעֲמֵלָה אֲלֵלָהּ מִנְגַּחָה:

¹ כִּי י' וּבִפ': יִתְקַד = שֵׁם לְכוּ.

² כִּי י' וּבִפ': יַעֲרַף מַעַי.

³ כִּי י' וּבִפ': אֲלִסְיָהּ.

⁴ פִּי: וְאֲעִצִּי אֲלֵלָהּ.

⁵ פִּי: כִּנְאֻנְבַחָא.

⁶ פִּי: אֲלֵדִי פִּיהּ = אֲשֶׁר בּוּ.

⁷ רִיִּל גַם בְּמוֹקוֹם הַזֶּה.

⁸ חֲטָא: בְּמִסְרָה הוּוּ מִתְעַבֵּד, וְרֵאבִיעַ: הוּוּ חִיָּה סְקִיד עֵלֶיהֶם.

⁹ מַעֲשָׂה עַל וְכֵן חֲטָא.

תבעתה: 18 קאל מא אלהן אלדי אעמיך קאלת כאתמך ומפתולך ועצאך אלתי פי ידך ואעטאהא דלך ודכל אליהא וחמלת מנה: 19 תם קאמת ומצת פנועת כמארהא ענהא ולבסת תיאב חונהא: 20 ובעת יהודה באלגדי מע צאחבה אלעדלמי ליפתך¹ אלהן מן יד אלמראה פלם יגדהא: 21 פסאל אהל מוצעהא וקאל להם אין אלממתעה אהי² פי אלמנטרה עלי אלטריק קאלו מא כאנת קט ההנא ממתעה: 22 פרנע אלי יהודה וקאל לם אגדהא ואיצא אהל אלמוצע קאלו מא כאנת ההנא קט ממתעה: 23 וקאל יהודה תאכד דלך³ כילא נבון אורא קד ארסלת גדיא מן אלמאעזו ואנת לם תגדהא: 24 פלמא מצת תלתה אשהר אכבר יהודה וקיל לה זנת תמר כנתך והא הי האמל מן אלונא קאל יהודה אכרגוהא פתחרק: 25 בינאהא תכרג פבעתת לחמיהא וקאלת מן אלרגל אלדי לה הדה אלאעלאק⁴ מנה אנא חמאל תם קאלת אלתת למן הדי אלכאתם ואלמפתולה ואלעצא: 26 פאלבת יהודה וקאל קד צדקת דלך מני⁵ ולדלך⁶ לם אוגהא בשלה אבני ולם יעד איצא אן יואקעהא: 27 ולמא כאן פי וקת ולאדהא פאדא בתומין פי בטנהא: 28 פלמא ולדת אכרג אחדהמא ידה⁷ פאכדת אלקאבלה קרמוז פעקרתה עלי ידה וקאלת הדי כרג אולא: 29 פלמא רד ידה כרג אכזה פקאלת מא אחסן נמוך יא נאמי⁸ ואסמתה⁹ פרין: 30 ובעד דלך כרג אכזה אלדי עלי ידה אלקרמו ואסמתה זרח:

למ

20

1 ויוסף הבטי בה מצר פאשתראה פוטיפר כאדם פרוען ריים אלסיאפין רגל מצרי מן יד אלאעראב אלדין אחדרוה אלי תם: 2 פכאן אללה מע יוסף וכאן רגלא מנגחא ואקאם פי בית מולאה אלמצרי: 3 פלמא ראי מולאה אן אללה מעה וגמיע מא יעמלה אללה מנגחה פי ידה: 4 וגד יוסף חטאא ענדה פכדמה ווכלה עלי מנולה וגמיע מא לה

(1) מלשון פרוין.

(2) "האם היא", בלשון שאלה.

(3) בכ"י י' הוסיפו מלת מעוואדא ואפשר שצ"ל מעוואצא ר"ל יהיה לה מה שכירה תחת הגדי

(4) "הכחמדים האלה".

(5) "האמת עמה וזה ממני" ר"ל המהמדים האלה או ההריון.

(6) "ובשביל זה" ר"ל כי לא נתתיה.

(7) "הוציא אחד מהם את ידו".

(8) תרגם מה פרצת עליך פרץ מלשון ופרוץ לרוב (ל' ל) ומעם הכתוב: מה יפית

לפרוץ, אתה הפרוץ, ואפשר שרמוז אל דוד שיצא מפרץ עי' ב"ר פ' פ"ה. ולפי מה שהביא

הראב"ע בשם הגאון תרגם מה פרצת מלשון פרץ גדר ועליך פרץ מלשון ופרוץ לרוב.

(9) "ותקרא" וכן בפסוק שאח"כ, כלומר המילדת, ולפי צורך לפרש "ויקרא" כמו ויקרא הקורא.

לעֹזֶה פֹּאכָא אֵן יתְעוֹי וקֹאֵל בַּל אַנּוּל אֵלֵי אֱלֹהֵא וְאֵנָּא חֲזִין עֲלֵי אַבְנֵי¹ תַּם בְּכֹא עֲלֵיהּ גְּדֹא: ³⁶ וְאַלְמִדִּינִין בְּאַעוּהּ פִּי מִצַּר לְפִוּמִּיפֹר נֹאדִם פִּרְעוֹן רִיִּים אֱלִסִּיאִפִין:

לח

6

1 וּכְאֵן פִּי דְלִךְ אֱלוֹקַת אִיצָא הַבֵּט יְהוּדָה עֵן אֲכוּתָהּ פִּמְאֵל אֵלֵי רִגְלֵי עֲדִלְמֵי אֲסַמְהָ חִירָה: ² תַּם רְאֵי יְהוּדָה בְּנַת רִגְלֵי תֶּאֱגֵר² אֲסַמְהָ שׁוּעַ פִּתּוּזְגָהָ וּדְכַל אֱלֹהֵא: ³ פִּחְמֵלַת וּוּלְדַת אַבְנָא וְאַסְמַתָּה עַר: ⁴ וְחִמְלַת אִיצָא וּוּלְדַת אַבְנָא וְאַסְמַתָּה אוֹנֵן: ⁵ וְעֹאוּדַת וּוּלְדַת אַבְנָא וְאַסְמַתָּה שְׁלָהּ וּכְאֵן יְהוּדָה פִּי כּוּזִיב חִין וְלִדְתָהּ: ⁶ תַּם אֲתִכְדִּי יְהוּדָה ¹⁰ וּזְגָה לְעַר בְּכֵרָה אֲסַמְהָ תִּמְר: ⁷ וּכְאֵן עַד בְּכֵר יְהוּדָה רְדִיא עַנְדֵּי אֱלֹהֵי פֹּאֲהִלְכָה: ⁸ פִּקְאֵל יְהוּדָה לְאוּנֵן אֲדַכַּל אֵלֵי זְוִגָהּ אַבְיָךְ וְאַבְתָּן בְּהֵא³ וְאַקִּם נִסְלָא לְאַבְיָךְ: ⁹ פִּעֵלִם אוֹנֵן אַנְהָ לִים אֱלֹהֵי יִנְסַב אֲלֵנְסַל פִּכְאֵן אֲדֹא דְכַל אֵלֵי זְוִגָהּ אַבְיָה אֲפִסְדֵּי סְבִילָה עֲלֵי אֱלֹאֲרִיץ⁴ לִילָא יִגְעַל נִסְלָא לְאַבְיָה: ¹⁰ פִּסָּא עַנְדֵּי אֱלֹהֵי מָא פִּעֵל וְאַהֲלִכָה אִיצָא: ¹¹ פִּקְאֵל יְהוּדָה ¹⁵ לְתִמְר כְּנֵתָה אֲגֵלְמֵי אֲרַמְלָהּ פִּי בֵּית אַבְיָךְ אֵלֵי אֵן יִכְבֵּר שְׁלָהּ אַבְנֵי לְאַנְהָ קֹאֵל כִּילָא יִמּוֹת הוּ אִיצָא כְּאַכּוּתָהּ פִּמְצַת וְגֵלְסַת פִּי בֵּית אַבְיָה: ¹² תַּם טֹאֲלַת אֲלִמְדָּהּ וּמֵאַתַּת אַבְנָהּ שׁוּעַ זְוִגָהּ יְהוּדָה וְתַעֲזוּי בְּעַדְהָ יְהוּדָה וְצַעֲדֵי אֵלֵי גֵּאֲזוּי גִּנְמָה הוּ וְחִירָה צֹאחְבָה אֲלַעֲדִלְמֵי אֵלֵי תִּמְנַת: ¹³ פִּאֲכְבֵּרַת תִּמְר וְקִיל לְהָא הוּדָא חֲמוּךְ צֹאעֵד אֵלֵי תִּמְנַת לִיגְזוּ גִּנְמָה: ²⁰ ¹⁴ פִּנּוּעַת תִּיאַב חֲזֹנְהָ עֵנְהָ וְתִגְשַׁת בְּאַלְכִמְאֵר וְתִנְקַבַּת בַּהּ וְגֵלְסַת פִּי מִנְטֵרָה⁵ עֲלֵי טְרִיק תִּמְנַת לְמָא רֵאת אֵן קַדִּי כְּבֵר שְׁלָהּ וְהוּ לִם תַּעֲטֵי לָהּ לְתַכּוֹן לָהּ זְוִגָהּ: ¹⁵ פִּרְאֵהָ יְהוּדָה וְחִסְבָּהָ מִמְתַּעָה⁶ לְאַנְהָ כְּאַנַּת תִּגְשַׁת וְגָהָהּ: ¹⁶ פִּמְאֵל אֱלֹהֵא עֵן אֲלִטְרִיק וְקֹאֵל אֵן שִׁית⁷ אֲדַכַּל אֲלִיךְ לְאַנְהָ לִם יַעֲלִם אַנְהָ כְּנֵתָה קֹאֲלַת מָא תַּעֲטִינֵי חֲתִי תְּדַכַּל ²⁵ אֵלֵי: ¹⁷ קֹאֵל אַנְהָ אַבְעַת בְּגֵדֵי מִן אֲלִנְגַם קֹאֲלַת אַעֲטִי רֵהֲנָא אֵלֵי אֵן

¹ "ארד שאולה ואני אבל על בני".

² ת"א: תגרא ובכ"י ו' ובפ': כנענא ושני הפירושים האלה הביא הראב"ע.

³ "ובעול אותה".

⁴ "השחית דרכו על הארץ" וכן ת"א: ומחבל ארחה על ארעא. בכ"י ובפ': אפסד דלך עלי

אלאריך" = השחית זה (הורע) על הארץ.

⁵ מנשרה: במקום שכל עובר יביט אליה.

⁶ וכן העתיק הגאון סלת קדשה למשה וכן בדבריו כ"ג ו"ט. ורצה לאמר כי לא

חשבה יהודה לזונה ממש כי אם לקדשה.

⁷ "אם תרצו".

קאל לה נעם: 14 קאל אמין אעלם סלאמה אכותך וסלאמה אלגנם ורד עלי אלגואב פבעת בה מן עמק חברא פאתי נאבלם: 15 פוגדה רגל צאלא פי אלצהרא פסאלה מא תמלב: 16 קאל אנא אכותי אמלב אכברני אלאן אין הם ירעון: 17 קאל אלרגל קד רחלו מן הנא וסמעתהם יקולון נמצי אלי דתן פמצי יוסף ורא אכותה פוגדהם בדתן: 5 18 פראוה מן בעיד וקבל אן יקרב אליהם אנתאלוה ליקתלוה: 19 פקאלו בעצהם לבעין הודא צאחב תלך אלאחלאם⁽¹⁾ קד גא: 20 אלאן פתעאלו נקתלה ונטרחה פי אחד אלאבאר ונקול וחש רדי אכלה חתי נריה⁽²⁾ מא יכון מן אחלאמה: 21 פסמעהם ראובן ומלב 10 אן יבלצה⁽³⁾ מן אידיהם וקאל לא נקתל נפסא: 22 תם קאל להם ראובן לא תספכו דמא אטרחהו פי הדא אלביר אלדי פי אלבר ולא תמדו ידכם אליה לקבל אן יבלצה מן ידיהם לירדה אלי אביה: 23 פלמא גא יוסף אלי אכותה סלכוה תוניתה תוניתה אלדיבאג אלתי עליה: 24 פאכדוה וטרחהו פי אלגב וכאן אלגב פארנא לים פיה מא: 25 תם 15 גלסו ואכלו טעאמא פרפעו עיונהם פנטרו פאדא בקאפלה אעראב גאיה מן אלגרש וגמאלהם מחמלה כרנובא ותריאקא⁽⁴⁾ ושאבלוט⁽⁵⁾ מארין ליחדרו דלך אלי מצר: 26 פקאל יהודה לאכותה מא אלנפע⁽⁶⁾ אן נקתל אכאנא ונגטי דמה: 27 תעאלו נביעה ללאעראב וידנא לא תבטש פיה לאנה אכונא כלחמנא פקבלו מנה אכותה: 20 28 פלמא גאזו אלרגאל אלמדיניון אלתגאר גדבו יוסף ואצעדוה מן אלגב ובאעוה להם בעשרין דרהמא ואתו בה אלי מצר: 29 תם רגע ראובן אלי אלגב ואדא לים פיה יוסף פכרק תיאבה: 30 ורגע אלי אכותה וקאל אלגלאם לים הו פאנא אלי אין אמצי: 31 תם אכדו תוניתה יוסף פדבחו עתודא מן אלמאעז וגמסוהא פי דמה: 32 ובעלו בהא מע 25 מן אתא בהא אלי אביהם⁽⁷⁾ וקאלו הדא וגדנא אתבתהא אלאן הל הי תוניתה אכנך אם לא: 33 פאתבתהא וקאל הי תוניתה אבני וחש רדי אכלה פריסה אפתרם יוסף: 34 פכרק יעקוב תיאבה ושד מסחא פי חקיה וחזן עלי אבנה איאמא כתירד: 35 וקאם גמיע בניה ובנאתה

(1) בעל החלומות האלה.

(2) גראהי סבנין הפעיל.

(3) יבקש להציל.

(4) ראביע: הגאון פי אותו כי הוא הנעשה משכנים וחמשה עקרים

(5) ראביע: אמר הגאון שהוא הפרי הנקרא כן בלשון ישמעל בתוספת בית ועיין

בשרשים לאבן גנאח ש' לוס.

(6) תועלת ובכ"י י ובפי: אלממע = רוח. ועי' ראביע.

(7) וישלחות עם איש אשר הביא אותה אל אביהם. עי' רמב"ן.

אלמאביין ואסם קריתה עיית: 36 תם מאת הדרד ומלך בעדה שמלה
 מן משרקה: 37 תם מאת שמלה ומלך בעדה שאול מן רחבת אלואדי¹:
 38 תם מאת שאול ומלך בעדה בעל חנן בן עכבור: 39 תם מאת בעל
 חנן בן עכבור ומלך בעדה הדרד ואסם קריתה פעו ואסם זוגתה מהיטבאל
 אבנה מטוד אבנה סאבך אלהב²: 40 האולי אסמא צנאדיד עשו 5
 לעשאיריהם פי מואצעהם באסמאיהם תמנע צנדיד ועלוה צנדיד ויתת
 צנדיד: 41 ואהליכמה צנדיד ואלה צנדיד ופינן צנדיד: 42 קנו צנדיד
 תימן צנדיד ומבצר צנדיד: 43 ומגדואל צנדיד ועירם צנדיד האולי
 צנאדיד אלאחריון פי מסאכנהם פי בלד חוזהם הו עשו אבו אלאחריון:

לו

10

1 וסכן יעקוב פי בלד סכנא אביה פי בלד כנעאן: 2 והוא שרה
 תלד אלויד יעקוב למא כאן יוסף אבן סבע עשרה סנה וכאן ירעי מע
 אבותה אלגנס וכאן נאשיא מע בני בלהה³ ומע בני זלפה נסוה אביה
 אנתתי יוסף בשנאעה רדיה⁴ ענהם אלי אביהם: 3 וכאן אסראיל יחב
 יוסף אכתר מן גמיע בניה לאנה אבן שיכוכה לה פצנע לה תוניה⁵: 15
 דויד באג: 4 ולמא ראו אבותה אן אבאהם יחבה אכתר מן גמיעהם
 שנת ענה ולם יטיקו אן יסלמו עליה⁶: תם אן יוסף ראי רויא פאכבר
 אבותה כהא פאודאדו איצא שנאה לה: 6 אד קאל להם⁷ אסמעו אלאן
 הדרד אלוויא אלתי ראיתהא: 7 באגא נגרו גרוה פי אלצחרא וכאן
 גרוה דווי וקפת תם אנתצבת וכאן גרוכס תחיש בהא ותסגד להא: 20
 8 וקאלו לה אבותה אמלכא תמלך עלינא או סלמאנא תתסלמ עלינא
 ואווי דודאדו איצא שנאה לה עלי אחלאמה ועלי בלאמה: 9 וראי איצא
 דוויא אברי פקצהא עלי אבותה פקאל הודא ראית רויא וכאן אלישמם
 ואל לקמר ואחד עשר כוכב תסגד לי: 10 פקיץ עלי אביה ועלי אבותה
 פזגה בר בה אבוה וקאל לה מא הדה אלוויא אלתי ראיתהא הל נגי אנא 25
 ואם יתך ואכותך פנסגד לך עלי אלארץ: 11 וחסדה אבותה ואבוה הפט
 בלא אמה: 12 תם מצו אבותה לירעו גנס אביהם פי נאבלס: 13 פקאל
 אסראיל ליוסף הודא אבותך ירעון פי נאבלס תעאל אבעת כך אליהם

1 פ: אלפראת.

2 ראביע: והגאון אמר צורף זהב. ובכ"ו י כמשמעו: מא אלהב.

3 הוא גדל עם בני בלהה.

4 ריל מעשיהם הרעים.

5 בפ: ככל הפרשה גבה.

6 לשאול בשלוכו.

7 מפני שאמר להם.

מלכה אלדי מלך פי בלד כנעאן פמצי אלי בלד גירה⁽¹⁾ מן קבל יעקוב
אמיה: 7 לאן סרהם כאן אכתר מן אן יקימא גמיעא ולם ימק בלד
סכנאמא אן יחמלהמא מן קבל מואשימא: 8 פסכן עשו אלדי הו
אלאחמרי פי גבל שעיר: 9 והוא שרה תאליד עשו אבו אלאחמריין
5 פי גבל שעיר: 10 הדה אסמא בני עשו אליפו אבן עדה זוגתה ורעואל
אבן בשמת זוגתה: 11 וכאן בנו אליפו תמן אומר צפו וגעתם וקנו:
12 וכאן תמנע אמא לאליפו בן עשו פולדת לה עמלק האולי בנו עדה
זוגה עשו: 13 והאולי בנו רעואל נחת וזרח שמה וזוה האולי כאנו
בנו בשמת זוגה עשו: 14 והאולי כאנו בנו אהליבמה אבנה ענה
10 אבנה צבעון זוגה עשו וולדת לה יעוש ויעלם וקרח: 15 והאולי צנאדיד
בני עשו בנו אליפו בכרה תימן צנדיד ואומר צנדיד וצפו צנדיד וקנו
צנדיד: 16 וקרח צנדיד וגעתם צנדיד ועמלק צנדיד האולי צנאדיד
אליפו פי בלד אדום האולי בנו עדה: 17 והאולי צנאדיד רעואל בן
עשו נחת צנדיד וזרח צנדיד ושמה צנדיד וזוה צנדיד האולי צנאדיד
15 רעואל פי בלד אדום והם בנו בשמת זוגה עשו: 18 והאולי בנו אהליבמה
זוגה עשו יעוש צנדיד ויעלם צנדיד וקרח צנדיד האולא צנאדיד
אהליבמה אבנה ענה זוגה עשו: 19 האולי אלכמסה בנו עשו והאולי
אלאכר צנאדידהם⁽²⁾ והם אלאחמריין: 20 והאולי בנו שעיר אלהוריין
סכאן אלבלד לומן ושובל וצבעון וענה: 21 ודישון ועצר ודישן האולי
20 צנאדיד אלהוריין בני שעיר פי בלד אדום: 22 וכאנו בנו לומן חרי
והימם ואכתה תמנע: 23 והאולי בנו שובל אלון ומנחת ועיבל שפו
ואונם: 24 והאולי בנו צבעון ואיה ואנה הו ענה אלדי רכב אלכנאל⁽³⁾
פי אלבר חין כאן ירעא חמיר צבעון אביה: 25 האולי בנו ענה דישן
ואהליבמה אבנה ענה: 26 האולי בנו דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן:
25 27 האולי בנו אצר בלהן וזעון ועקן: 28 האולי בנו דישן עין וארן:
29 והאולי צנאדיד אלהוריין לומן צנדיד שובל צנדיד צבעון צנדיד ענה
צנדיד: 30 ודישון צנדיד ואצר צנדיד ודישן צנדיד האולי צנאדיד
אלהוריין פי בלד שעיר: 31 והאולי אלמלך אלדין מלכו פי בלד אדום
קבל אן ימלך מלך לבני אסראיל: 32 ומלך באדום בלע בן בעור
30 ואסם קריתה דנהבה: 33 תם מאת בלע ומלך בדלה יובב אבן זרח מן
בצרה: 34 תם מאת יובב ומלך בעדה חושם מן ארץ אלימן: 35 תם
מאת חושם ומלך בעדה הדר בן בדר אלצארב אלמדניין פי ציעה

(1) "אל ארץ אחרת" וכן ת"א.

(2) "אלה המשת בני עשו ואלה האחרים אלופיהם".

(3) ראב"ע: ויאמר הגאון שהם פרדים ופי' מצא הרכיב.

יעקוב לא יסמי אבדא יעקוב פקט¹ אלא אסראיל פסמאה איצא אסראיל: 11 תם קאל אללה לה אנא אלמאיק אלכאפי אנם ואכתר אמא מן בעד גוק אלמם תכון מנד² ומלוד מן צלבך יכרגון: 12 ואלבלד אלדי אעמיתה לאברהים ואסחק לך אעמיה ולנסלך מן בערך: 13 תם ארתפע ענה נור אללה פי אלמוצע אלדי כאטבה: 14 פנצב יעקוב 5 נעבה פי אלמוצע אלדי כאטבה אללה נעבה הגארה ורש עליה מואנא וצב עליה דהנא: 15 וסמא יעקוב דלך אלמוצע אלדי כאטבה אללה תם בית אל: 16 תם רחלו מן בית אל ובקי להם מיל³ מן אלמריק לדגלו אלי אפרת פולדת רחל וצעב ולאדהא: 17 פלמא צעב ולאדהא קאלת להא אלקאבלה לא תכאפי פאן הדא לך אבן: 18 פענד כרוג 10 נסמא והו מיתה אסמתה אבן תרחי ואבוה אסמאה בנימין: 19 תם טאת רחל ודפנת פי טריק אפרת הי בית לחם: 20 ונצב יעקוב דכח עלי קברדהא הי תסמי נעבה קבר רחל אלי אליוס: 21 תם רחל אסראיל ומד כבאה מן הנאך מן מגדל עדר: 22 פלמא סכן דלך אלבלד מצי ראובן פצאנע בלהא אמא אביה פסמע אסראיל פצארו בנו יעקוב 15 בבכיסין⁴ אתני עשר: 23 בנו לאה בכר יעקוב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבלון: 24 בנו רחל יוסף ובנימין: 25 ובנו בלהא אמא רחל דן ונפתלי: 26 ובנו זלפה אמא לאה גר ואשר האולי בנו יעקוב אלדין ולדו לה פי פדן ארם: 27 תם גא יעקוב אלי אסחק אביה ממרא קריה ארבע הי חברא אלתי סכן פיהא אברהים ואסחק: 20 28 סכאן עמר אסחק מאיה סנה ותמאנן סנה: 29 תם תופי אסחק ומאת ואנצם אלי קומה שך קד שבע מן אלעמר ודפנה עשו ויעקוב אבנאה:

לו

1 והדא שרה תאליד עשו הו אדום: 2 עשו קד תזוג כנסא מן כנעת כנעאן עדה אבנה אלון אלחתי ואהליבמה בנת ענה אבנה 25 צבעון אלחוי: 3 ובשמת אבנה אסמאעיל אכת נביות: 4 פולדת עדה עשו אליוס ובשמת ולדת רעואל: 5 ואהליבמה ולדת יעוש ויעלם וצרח האולי בנו עשו אלדין ולדו פי בלד כנעאן: 6 תם אכד עשו ונבניה ובנאתה וכל נפס מן אלה ומאשיתה וסאיר בהאימה וסאיר

¹ עיון למעלה עד 51 הערה 8.

² גנו יצא סכך אחרי קהל הגוים, טוסב על בנימין שנוכח אחרי יתר השבטים

עיי' ב"ר פי ס"ב.

³ עיי' תשובות דונש סימן 98 ושפת יתר סימן 79 שכתבו בשם הגאון כי כ"ף מלת

גב-רת' הוא כי הרמיון ולפי זה צ"ל "כמיל" במקום "מיל" ועיון ראביע.

⁴ "עיי' בנימין".

אלקום עלי אן יקימו מענא ונציר אמה ואחדה באן נכתתן כל רגל
 כמה הם מכתנון: ²³ ומואשיהם¹ ובהאימהם וסאיר מלכהם אנמא הי
 לנא עדא אן נטאבקהם עלי הדא ויקימון מענא: ²⁴ פקבל מן חמור
 ומן שכם אבנה כל מן כרג' מן באב קריתה פאכתתן כל רגל מנהם:
⁵ ²⁵ פלמא כאן פי אליום אלתאלת והם ואנעון אכד'שמעון ולוי אכוא
 דינה כל רגל סיפה פדכלא עליהם והם מטמאנון פקתלא כל דכר:
²⁶ וחמור ושכם אבנה קתלהמא בחד אלסיף ואכד'א דינה מן בית שכם
 וכרג'א: ²⁷ ובנו יעקוב דכלו עלי אלצרעי ונגמו מא פי אלקרית' כמה
 נגסו אלתהם: ²⁸ נגמהם ובקרהם וחמירהם ומא פי אלקרית' ומא פי
¹⁰ אלצ'אע אכד'וה: ²⁹ וגמיע אתאתהא ואטפאלהם ונסאיהם סבוהא
 ונגמדהא וסאיר מא פי אלמנאזל: ³⁰ פקאל יעקוב לשמעון ולוי קד
 פצחתמאני ואפסדתמא האלי מע אהל אלבלד ואלבנעאנין ואלפריוזין
 ואנא פי רהט די אחצא פינתמעון עלי ויקתלוני פאנפד אנא ואלוי:
³¹ קאלא אכזאניה יצנע אכתנא:

לה

15

¹ תם קאל אללה ליעקוב קם פאצעד אלי בית אל וקם תם ואצנע
 תם מדבחה ללמטיק אלמתגלי לך פי הרבך מן ידי עשו אכיד: ² פקאמ
 יעקוב לאלה ולמן מעה אנזעו מעבודאת אלגרבא אלתי פי מא בינכב
 ותטהרו ואבדלו תיאבכם: ³ ונקום ונצעד אלי בית אל ונצנע תב
²⁰ מדבחה ללמטיק אלמגיבני פי יום שדתי וכאן מעי פי אלטרוק אלדי
 סלכתה: ⁴ פאעטו יעקוב גמיע מעבודאת אלגרבא אלתי כאנת מעהם
 ואלאשנפה אלתי פי אדאנהם פדפנהא יעקוב תחת אלכטמה אלתי
 ענד² נאבלם: ⁵ תם רחלו פכאן רעד אללה עלי אהל אלקרית' אלתי
 חואליהם ולם יכלבו ורא בני יעקוב: ⁶ חתי ג'א' יעקוב אלי לוז אלתי
²⁵ פי בלד כנעאן הי בית אל הו ואלקום אלדי מעה: ⁷ ובנא תם מדבחה
 ודעי פי אלמוצע בית אל אלי אלמטיק⁵ לאן תם תגלא לה אללה פי
 הרבה מן בין ידי אכיה: ⁸ תם מאתת דבורה דאיה רבקה פדפנת
 אספל מן בית אל תחת אלמרז פסמאה מרז אלכבא: ⁹ תם תגלי
 אללה ליעקוב איצא פי מגייה מן פדן ארם פבארכה: ¹⁰ וקאל לה אסמך

¹ בכ"י י': סרחהם מואשיהם = רכושם ומקניהם.

² בכ"י י' ובפ': בחצרה.

³ «יושבי הערים».

⁴ «עד אשר בא».

⁵ «ויקרא במקום (ותוא) בית אל אל האל».

סאלמא אלי קריה נאבלס אלתי פי בלד כנעאן פי מגיה מן פדן ארם
פנול קבאלה אלקריה: 19 פאבתאע הדיקה אלציעה אלתי צרב תם
לכאה מן ידי בני חמור אבי שכם במאיה נעגה: 20 ונצב תם מדבחה
דעא אממה באסם אלמטיק אלאה אסראיל²:

5

לד

- 1 תם כרגת דינה אבנה לאה אלתי ולדתהא ליעקוב לתנטר אלי
בנאת אהל אלבלאד: 2 פראהא שכם בן חמור אלחוי שריף אלבלד
פאכדהא וצאנעהא ואתאהא: 3 ותעלקת נפסה בדינה בנת יעקוב
ואחבהא ודארהא: 4 וקאל שכם לחמור אביה כדהא לי זוגה:
5 וסמע יעקוב אנה קד נגס דינה בנתה וכאן בנה מע מאשיתה פי
אלצהרא פאמסך יעקוב אלי מגיהם: 6 תם כרג חמור אבו שכם אלי
יעקוב ליכלמה פי דלך: 7 ובנו יעקוב גאו מן אלצהרא כמא סמעו
פאנתם אלקום ואשתד עליהם גדא לאנה קד צנע כסאסה באסראיל
אד צאנע בנת יעקוב וכדאך לא יצנע: 8 פכלמהם חמור קאילא שכם
אבני קד שנפת נפסה באבנתכם פאעטוהא לה זוגה: 9 וצאהרונא
אעטונא בנאתכם וכדו בנאתנא: 10 ואקימו מענא הודא אלבלד בין
ידיכם אגלסו ואתגרו פיה וחווזה: 11 וקאל שכם איצא לאביהא
ולאבותהא אנד חטא ענדכם ומא תקולון לי אעטיכם: 12 כתרו עלי
גדא מן אלמהר ואלאעטא אעטיכם כמא תקולון לי ואעטוני אלגאריה
זוגה: 13 פאנאבוהמא בנו יעקוב במכר קאילין כמא נגס דינה אכתהם: 20
14 וקאלו להמא לא נטיק אן נצנע הדא אלומר אן נעטי אכתנא לרגל
לה קלפה לאנה עאר עלינא: 15 לבנא בכלה נטאבקכם³ אן צרתם
מתלנא ואכתתן מנכם כל רגל: 16 נעטיכם בנאתנא ותזוגנא בנאתכם
ואקמנא ענדכם וצרנא אמיה ואחדה: 17 ואן לם תקבלו מנא אן
תכתתנו אכדנא אכתנא ומצינא: 18 וחסן כלאמהם ענד חמור ושכם
אבנה: 19 ולם יוכר אלגלאם אן יצנע דלך אלומר לאנה מריד אבנה
יעקוב והו אכרם מן גמיע בית אביה: 20 פלמא דכל חמור ושכם אבנה
אלי קריתהמא כאטבא אהלהא קאילין: 21 האולי אלקום מסאלמון
לנא אן יגלסו פי אלבלד ויתגרון פיה והודא הו ואסע אלמאכין⁴ בין
22 לכן בכלה יטאבקונא 30

(1) „כמא טלאים” וכן ת”א.

(2) „ויקרא לפני המזבח כשם אל אלהי ישראל”, הביא הראב”ע כשם הגאון שקרא אל השם.

(3) פ’ נואתיכם.

(4) ר”ל והארץ יש לו הרבה מקומות, עיין ראב”ע.

פניאל קאילא אני ראית מלאך אללה מואנה ותכלצת נפסי: 32 פלמא
עבר פניאל אשרקת לה אלשמם וכאן¹ יטלע מן ורכה: 33 ולדלך
לא יאכלו בנו אסראיל ערק אלנסא אלדי מע חק אלוך אלי הדא
אליום למא דנא מן חק ורך יעקוב בערק אלנסא:

לג

5

1 תם רפע יעקוב עיניה פנטר פאדא בעשו מקבל ומעה ארבע
מאיה רגל פפרקואולאולאד עלי לאה ועלי רחל ועלי אלאמתין: 2 וציר
אלאמתין ואולאדהמא אולא תם לאה ואולאדהא בעדהם תם רחל ויוסף
בעדהם: 3 והו תקדמהם פסגד עלי אלארין סבע מראת אלי אן דנא
מן אכיה: 4 פחאצר עשו תלקאה פעאנקה ואנכב עלי ענקה פקבלה
ובכיא: 5 פרפע עיניה פנטר אלנסא ואולאולאד פקאל מן הולא
מנך קאל אולאדי אלדין רוקהם אללה לעבדך: 6 פתקדמתא אלאמתאן
ואולאדהמא וסגדו: 7 תם תקדם לאה ואולאדהא פסגדו ובעד דלך
תקדם יוסף ורחל פסגדא: 8 תם קאל למא² לך גמיע אלעסכר אלדי
16 פאניתה קאל לאגד חטא ענד סידי: 9 קאל עשו מוגוד לי אכתר מן
דלך³ יא אכי יכן לך מא לך: 10 קאל יעקוב לא יא סידי אן וגדת
חטא ענדך אקבל הדיתי מן ידי פאני קד ראית וגהך כנטר וגה
אלאשראה⁴ פארין עלי: 11 ואקבל ברכתי אלתי גבת לך פאן אללה
קד ראפני ומוגוד לי אכתר מן דלך⁵ פאלה עליה חתי קבלהא:
20 12 תם קאל נרחל ונמיץ ואסיר מעך: 13 קאל לה סידי יעלם אן
אלאולאד רכצה ואלגנם ואלבקר מרצעאת ענדי פאן כדדתהא יומא
ואחדא תמאות כתיר מנהא⁶: 14 יתקדם סידי בין ידי עבדה ואנא
אסוקהם רוידא לאגל אלמלך⁷ אלדי מעי ומן אגל אלאולאד אלי אן
אני אלי סידי אלי אלשראה: 15 קאל עשו אכלף מעך מן אלקום אלדי
26 מעי קאל למא דא וגדת חטא ענד סידי: 16 פרנע עשו פי דלך אליום
אלי טריקה אלי אלשראה: 17 ורחל יעקוב אלי סכות פבנא לה ביתא
ולמאשיתה צנע ערשא ולדלך אסמי אלמוצע סכות: 18 תם דבל יעקוב

(1) בכי י ובפי נוסף פה: אלי וקתה דאך = עד היום ההוא.

(2) תרגם מי כמו למה.

(3) „רב מזה“.

(4) ת"א: אפי רברביא.

(5) תרגם פה מלת כל כמו מלת רב בפסוק מ'.

(6) „אם אכבד עליהם יום אחד רובם יהיו כמותי“.

(7) „בגלל המסנה“.

צאר לי עסכראן⁽¹⁾: 12 פלצני מן יד אזי מן יד עשו פאנני אכאפה
 בילא יאתי פיקתלני⁽²⁾ אלאם מע אלבנין קסאוד⁽³⁾: 13 ואנת קלת אני
 אחסן אליך ואציר נסלך כרמל אלבחר אלדי לא יחצא מן כתר⁽⁴⁾:
 14 תם באת תם תלך אללילה ועזל ממא גא בה מעה הדיה לעשו
 אביה: 15 מאיתי ענו עשרין תיסא ומאיתי רכלה עשרין כבשא: 5
 16 תלתין נאקה מרצעה מע אולאדהא ארבעין בקרה עשרה תיראן
 עשרין אתאנא עשרה גחאש: 17 ואעמי דלך ביד עבדה קטיעא
 קטיעא עלי חדה וקאל להם תקדמוני וצירו פרנה בין קטיע וקטיע:
 18 ואמר אלמול קאילא אן פאגאך עשו אזי וסאלך קאילא למן אנת
 ואלי אין תמצי ולמן הודא אלדי בין ידיך: 19 פקל לעבדך ליעקוב הי
 10 הדיה מבעותה לסידי עשו והודא הו איצא וראנא: 20 ואמר אלתאני
 ואיצא אלתאלת ואיצא סאיר אלמאציין מע אלקטוע קאילא מתל הודא
 אלקול תקולון לעשו אדא ואפיתמוה: 21 וקולו איצא הודא עבדך יעקוב
 וראנא לאנה קאל אתרצאה אולא באלהדיה אלמתקדמה בין ידי ובעד
 15 דלך אנטר אלי וגהה לעלה ישפעני: 22 פתקדמת אלהדיה בין ידיה
 ובאת הו תלך אללילה פי אלעסכר: 23 וקאם תלך אללילה פאכד
 זונתיה ואמתיה ואחד עשר אכנא לה פעבר מעבר⁽⁵⁾ יבק: 24 תם
 אכדהם פעבר בהם אלואדי ועבר בגמיע מא לה: 25 ובקי יעקוב פי דלך
 אלגאנב⁽⁶⁾ וחדה פעארעה אלמלאך⁽⁷⁾ אלי מטלע אלפגר: 26 פלמא ראי
 אנה לס יסקה דנא מן חק ורכה פזאל חק ורך יעקוב פי מצארעתה⁽⁸⁾
 20 מעה: 27 ולמא טלע אלפגר⁽⁷⁾ קאל לה אטלקני קאל לא אטלקך דון
 אן תבארכני: 28 קאל לה מה אסמך קאל יעקוב: 29 קאל לא יסמי
 אסמך אבדא יעקוב פקמ⁽⁹⁾ אלא אסראיל לאנך תראסת⁽⁹⁾ ענד אללה
 וענד אלנאם וטקת דלך: 30 תם סאלה יעקוב פקאל לה אכברני אסמך
 קאל וסא סואלך ען אסמי ולמא בארכה תם: 31 סמי⁽¹⁰⁾ יעקוב אלמוצע⁽¹⁰⁾ 25

(1) בקי: צארת לי אסכרין ר"ל המקל נהיה לי לשתי מחנות.

(2) פי: פיקתל מן מעי מן אלאסתחא = ויכה את אישר עמי מן האמות.

(3) «באכודיות».

(4) פי: גוזה.

(5) «בעבר הזה».

(6) בכ"י י: רגל, עיין בלקטום.

(7) «וכאשר עלה השחר».

(8) «בלבד» ר"ל שיקרא יעקב וישראל ועיין למטה שמות ו', ג'. ורבנו בחיי מביא

הפירוש הזה בשם רבינו חננאל.

(9) עיין תרגום אונקלוס.

(10) «ואחרי אשר ברך אותו שם קרא» וגי'.

אָמְעוּ חֲגָרָהּ פָּגְמְעוּ חֲגָרָהּ וּנְצַבּוּהָ רָגְמָא וְאָכְלוּ תָם טַעַמָא פּוֹקְהָא:
 47 וּסְמָאָה לְבָן רָגַם אֱלֹשֶׁהֲאֲדָהּ וַיַּעֲקֹב סְמָאָה בְּאַלְעֵבְרָאֲנִיָּה גִלְעָד:
 48 וְקָאֵל לָהּ לְבָן הָדָא אֲלֶרְגַם שְׂאֵהֲד בִּינִי וּבִינְךָ אֲלִיּוּם וְלִדְלֶךָ סְמָאָה
 אֲלֶרְגַם אֱלֹשֶׁהֲדָהּ: 49 וּסְמָאָה אֱלֹהֲרִי (אֲלִמְטַלְעֵא אֲדָ קָאֵל יִטְלַע אֱלֹהֵהּ בִּינִי
 5 וּבִינְךָ פִּאנָא נְנִסְתֵּר כָּל אֲמֵר מִן צִאחְבֵּהָ¹): 50 אֵלָא תַעֲדֵב בְּנִאֲתִי²
 וְלֹא תִתְבָּדַע עֲלֵיהּ נִסְמָא לִים מַעֲנָא אֲנִסְמָן גְּרִיב³) אֲנִשְׁרֵר אֱלֹהֵהּ שְׂאֵהֲד
 בִּינִי וּבִינְךָ: 51 וְקָאֵל לְבָן לִיעֲקֹב הָדָא אֲלֶרְגַם וְהִדָּה אֲלִנְצֵבָהּ אֲלִתִּי
 סְדוּת⁴) בְּהָא בִּינִי וּבִינְךָ: 52 הָדָא אֲלֶרְגַם שְׂאֵהֲד וְאַלְנְצֵבָהּ שְׂאֵהֲדָהּ עֲלֵי
 אֵלָא אֲנִזְוֹהֲמָא אֲלִיךָ וְעֲלִיךָ אֵלָא תִזְוֹהֲמָא אֲלֵי לִשְׂרָ: 53 אֵלָאָה אֲבֵרְהִים
 10 וְאַלָּאָה נַחֲוֹר יַחֲכֵם פִּי מָא בִּינְנָא הוּא אֵלָאָה אֲבִיהֵמָא⁵) וְחֲלַף יַעֲקֹב בַּפּוּעַ
 אֲבִיהֵם אֲסַחֲקִי: 54 תָם דְּבַח יַעֲקֹב דְּבַחָא פִּי אֲלִגְבַּל וְדַעִי בְּאַצְחָאָבָה אֵן
 יִאָכְלוּ טַעַמָא פִּאָכְלוּ טַעַמָא וּבִאֲתוּ פִּי אֲלִגְבַּל:

לב

1 פִּאֲדִלְגַּל לְבָן בְּאַלְגֵּדָהּ פִּקְבַּל בְּנִיָּה וּבְנִאֲתָהּ וְדַעִי לָהֶם תָם מַצָּא
 15 לְבָן וְרַגַּע אֲלֵי מוּצַעָה: 2 וַיַּעֲקֹב מַצָּא אֲלֵי טְרִיקָה וּפִאֲגֵאֲתָהּ מִלֵּאִיכָהּ
 אֱלֹהֵהּ: 3 פִּקְאֵל יַעֲקֹב לִמָּא רֵאֵהֶם הָדָא עִסְכֵּר אֱלֹהֵהּ וּסְמָא דְלֶךָ
 אֲלִמְוַצַּע דָּא אֲלַעֲסִכְרִין: 4 תָם בַּעַת יַעֲקֹב בְּרִסְלָ בִין יִדְיָהּ אֲלֵי עֵשׂוּ
 אֲבִיהֵם אֲלֵי בְלַד אֱלֹשֶׁרָאָה בְלַד אֲדוּם: 5 וְאַוּצֵאָהֶם קָאִילָא כְּדָא קוּלוּ
 לְסִידֵי לַעֲשׂוּ כְּדָא קָאֵל עֲבַדְךָ יַעֲקֹב מַעַ לְבָן סְכִנַּת פִּתְאֲבֵרַת אֲלֵי
 20 אֵלָאָן: 6 וְצִאֲרֵי לִי בִקֵּר וְחִמִּיר וּגְנִם וְעֵבִיד וְאַמָּא וּבַעֲתָת אֲכֹבֵר סִידֵי לֵאגֵד
 חֲטָא עֲנֻדְךָ: 7 פִּרְגַּע אֲלֶרְסֵל אֲלֵי יַעֲקֹב קָאִילִין צִרְנָא אֲלֵי אֲכִיךָ עֵשׂוּ
 פִּאֲדָא בְּהֵ מֵאִין תִּלְקַאךָ וּמַעָה אַרְבַּע מֵאִיָּה רָגַל: 8 פִּכְאָף יַעֲקֹב גִּדָּא
 וְצִאֲקָ בְּהֵ אֲלֵאֲמֵר פִּקְסִם אֲלִקוּם אֲלִדִּין מַעָה וְאַלְגִּנִּם וְאַלְבִּקֵּר וְאַלְגִּמָּאֵל
 עֲלֵי עִסְכְּרִין: 9 קָאֵל אֵן גָּא עֵשׂוּ אֲלֵי אֲלַעֲסִכֵּר אֲלוֹאֲחֵד פִּאֲהֵלְכָה כֹּאֵן
 25 אֲלַעֲסִכֵּר אֲלִבְאָקִי פִּלִּיתָא: 10 תָם קָאֵל יַעֲקֹב יָא אֵלָאָה גִּדֵי אֲבֵרְהִים
 וְאַלָּאָה אֲבִי אֲסַחֲקֵי אֱלֹהֵהּ אֲלִדֵי קָאֵל לִי אֲרַגַּע אֲלֵי בְלַדְךָ וְאַלִּי מוּלְדֶךָ
 וְאַחֲסֵן אֲלִיךָ: 11 אֲנָא אֲקָל מִן אֲסַתְחַקֵּאךָ גְּמִיעַ אֲלַפְצֵל וְאַלְאַחֲסֵאֵן
 אֲלִדֵי צִנְעָתָהּ מַעַ עֲבַדְךָ לֵאֲנִי בַעֲצָאֵי עֲבֵרַת הָדָא אֲלֵאֲרֵדֶן וְאַלָּאָן פִּקֵּד

(1) „ויקרא את האבן“ ובכ"י י' חסרות אלו המלות.

(2) עיין ר"ב"ע.

(3) ר"ל אחר שנסתר איש מרעהו יצף ה' שלא תענה. ראב"ע: אמר הגאון פירושו אם

לא תשכב עם נשיך ובדואי ראה זאת בבאור הגאון. ועי' יומא ע"ז ע"א.

(4) „איש נכרי“.

(5) בכ"י י': זדות.

(6) „הוא אלהי אבי שניהם“, כלומר אלהי תרת.

בנאתי כאלסכזאת באלסוף: 27 ולם אלתפית פאנצרפת וכתמתני ולם
 תלברני פכנת אשיעך בפרח וגנא ודפוף ומנאביר: 28 ולם תדעני¹
 אן אקבל בני ובנאתי אלאן קד גהלת פי מא צנעת: 29 ומוגוד מאקה
 פי ידי אן אצנע בכם שרֵא לולא אן אלאה אביכם אלבארהה קאל לי
 אחרר לך אן תכלם ליעקוב מן ביר אלי שרֵ: 30 ואלאן מצית מציא 5
 אד אשתקת אלי בית אביך פלם סרקת מעבודי: 31 פאגאב יעקוב וקאל
 ללבן לאני תכופת וקלת כילא תנצבני עלי בנאתך: 32 וענד מן יוגד
 מעבודך לא יהי הדא אצחאבנא אלת מא לך ענדו וכדה ולם יעלם
 יעקוב אן רחל אלתפתה: 33 פדכל לבן כבא יעקוב וכבא לאה וכבא
 אלאמתין ולם יגד שיא תם כרג מן כבא לאה פדכל אלי כבא רחל: 10
 34 ורחל קד אכדת אלתמתאל וצירתה פי קתב אלגמל וגלסת פוקה
 פגסם לבן גמיע אלכבא ולם יגד שיא: 35 פקאלת לה לא ישתד עלי
 סודי פאני לא אטיק אן אקום מן בין ידיך אד סביל אלנסא קד ערין לי
 פפתש ולם יגד אלתמתאל: 36 פאשתד דלך עלי יעקוב וכאצם לבן
 ואגאבה וקאל לה מא גרמי ומא כטאי אד רהקתני: 37 וקד גססת גמיע 15
 אניתי מא וגדת מן גמיע אניה ביתך צירה ההנא הדא אצחאבי ואצחאבך
 יובכונא בה עלי אלבדל²: 38 הדא לי עשרון סנה מעך רכאלך וענווך³
 לם תתכל ומן כבאש גנמך לם אכל: 39 ופרוסה לם אדפע אליך ומא
 גסתהלכתהא מן ידי תמלכהא⁴ כדדת נהארא ולילא⁵: 40 וכנת
 אלנהאר תחרקני אלסמום ואלגליד פי אלליל ונפר נומי ען עיני: 20
 41 הדא לי עשרון סנה פי מנולך כדמתך מנהא ארבע עשרה סנה
 בנתך וסת סנין פי גנמך פבדלת אגרתני עשרה אעדאד: 42 לולא אלאה
 בי אברדים ופוע אסחק כאן לי עונא⁶ לקד כנת אמלקתני פארגא
 עפי ולתעב כפי נטר אללה וובכך אלבארהה: 43 פאגאבה לבן
 וקאל אלאלולאד אולאדי ואלבנאת בנאתי ואלגנם גנמי וגמיע מה תראה 25
 פדהו לי פמא עסי אן אצנע אליום בבנאתי או באולאדהן אלדין ולדין:
 44 ואלאן תעאל נעהד עהדא אנא ואנת יכון שאהדא ביני ובינך:
 45 פאכד יעקוב חגרא ורפעה נצבה: 46 תם קאל יעקוב לאצחאבה

¹ פי: תדרני.

² ר"ל יוכיחו בזה אותי או אותך.

³ פי: ומואקך.

⁴ "מה שאבדתי מן הצאן תבקשנו מירי" וקרוי לזה תרגום אונקלוס: דחוו שיגא

סטניא מני את בעי לה.

⁵ "עמלתי ביום ובלילה", וקרוי לזה תרגום אונקלוס: נטרית ביטמא ונטרית כלילא.

וונש בתשובותיו סי' 18 חשיג על הגאון.

⁶ "לעורח".

אני כדמתה בנמיע קֹתִי: 7 ואבוכן סכר בי ובדל אנרתי עשרה אעדאד
 ולם ידעה אללה אן יסי בי: 8 אן קאל כדא יכוּן אנרד מנקטה ולד
 גמיע אלגנס כדאך ואן קאל מחגלה ולד גמיע אלגנס כדאך:
 9 פאפאד¹) אללה מן גנס אביכן ואעטאני: 10 ולמא כאן וקת וחאם
 5 אלגנס רפעת עיני פראית פי אלמנאם פכאן אלתיוס אלצאעדה:
 עלי אלגנס מחגלה ומנקטה ובלנגיה²): 11 תם קאל לי מלאך
 אללה פי אלחלם יא יעקוב פקלת לכיך: 12 קאל ארפע עיניך
 ואנטר גמיע אלתיוס אלצאעדה עלי אלגנס מחגלה ומנקטה ובלנגיה
 פאני קד ראית גמיע מא לבן צאנע לך: 13 אנא אלמאיק אלמבשרך³)
 10 פי בית אל אלדי מסחת תם אלנצבה ונדרת לי תם אלגדר ואלאן קם
 פאכרנ מן הדא אלבלד וארנע אלי בלד מולדך: 14 פאנבתא רחל ולאה
 וקאלתא לה הל בקי לנא נציב או נחלה פי בית אבינא: 15 אלא אן
 כאלגרבא חסבנא ענדה וכאנה באענא ואכל תמנא⁴): 16 אמא גמיע
 אלגנא אלדי אפאדה אללה⁵) מן קבל אבינא הו לנא ולבנינא ואלאן
 15 גמיע מא קאל אללה לך אצנעה: 17 פקאם יעקוב וחמל בניה ונסאה
 עלי אלגמל: 18 וסאק גמיע מאשיתה וגמיע סרחה אלדי מלכה ומע
 מאשיתה סאור מלכה אלדי מלכה⁶) פי פדן ארם ליגי אלי אסחק אביה
 אלי בלד כנעאן: 19 וכאן לבן קד מצא ליגו גנמה פאכפת⁷) רחל
 אלתמתאל⁸) אלדי לאביהא: 20 וכתם יעקוב סרה ען לבן אלארמני אד
 20 לם יזברה באנה מנצרף⁹): 21 פאנצרף הו וגמיע מאלה וקאם ועבר
 אלפראת וגעל קצדה גבל גרש: 22 פאכבר לבן פי אליוס אלתאלת
 אן אנצרף יעקוב: 23 פאכד אצחאבה מעה וכלבה מסיר סבעה איאם
 ולחקה פי גבל גרש: 24 פגא מלאד אללה אלי לבן אלארמני פי חלם
 אלליל וקאל לה אחדר לך אן תכלם יעקוב מן כיר אלי שר: 25 תם
 25 לחק לבן יעקוב וכאן יעקוב קד צרב כבאה פי אלגבל ולבן אנול אכותה
 פי גבל גרש: 26 פקאל לבן ליעקוב מא דא צנעת אד כתמתני וסקת

(1) פ': פאפרדי וכן ת"א: ואפרש.

(2) עיין שרשים לאבן גנאה ש' ברד.

(3) וכן תרגם אונקלוס: דאתגלי לך.

(4) "כאלו מכרנו ואכל מחירנו", כלומר דמי שכר פעולתך כפרשי.

(5) פ': אפאדך אללה איאה, = "אשר נתן לך ח".

(6) "ועם מקנהו כל קנינו אשר קנה".

(7) "החביאה".

(8) "הצלם", כן הוא בכל הנוסחאות בל"י ובס' השרשים לאבן גנאה ש' תרף

אלתמתל = הצלמים.

(9) ויסתר יעקב את סודו מלבן הארמי שהוא הולך לו.

איצא פהו מסרוק ענדי: 84 קאל לבן נעם לית יכון במא קלת:
 85 פעול פי דלך אליוס אלתיזם אלמחגלה¹ ואלבלק וגמיע אלענוז
 אלמנקטה ואלבלק² כל מא פיה ביאיץ וכל המא מן אלצאן איצא ודפע דלך
 ביד בניה: 86 וציר מסיר תלתה איאם בינה ובין יעקוב ורעא יעקוב גנם
 לבן אלבאקיה: 87 תם אכד יעקוב עצי לבנא רטב וחור³ ודלב 5
 וקשרהא אלקשר אלביץ חתי קשט אלביאיץ אלדי עליהא⁴: 88 ווצע
 אלעצי אלתי קשרהא פי אלאחואיץ מסאקי אלמא חתי תגי אלגנם
 לתשרב חיאלהא⁵ פתתיחם פיהא ענד דלך: 89 פאדא תוחמת⁶
 באלעצי ולדת מחגלה ומנקטה ובלקא: 40 ולמא אפרד יעקוב אלצאן
 נעל פי אול אלגנם כל מחגל⁷ וחמא פי צאן לבן ונעל לה קטועא וחדהא 10
 ולם יצפהא אלי גנם לבן: 41 וכאן יעקוב פי כל וקת וחאם אלגנם
 אלרביעייה⁸ יציר אלעצי חדאהא פי אלאחואיץ לתתוחם עליהא:
 42 ואדא כרפת לא יציר דלך פתציר אלכריפיה⁹ ללבן ואלרביעייה
 ליעקוב: 43 פאנמי¹⁰ אלרגל גדא גדא וצאר לה גנם כתיר ואמא
 ועבד וגמאל וחמיר: 15

לא

1 וסמע בלאם בני לבן יקולין קד אכד יעקוב מא לאבינא ומן
 מאלה אצטנע גמיע הדא אליסאר: 2 וראי יעקוב איצא¹¹ ונה לבן
 פאדא לים הו מעה מתל אמס ומא קבלה: 3 וקאל אללה לה ארנע
 אלי ארין אבאיד ומולדך אכן מעך: 4 פבעת יעקוב ודעא ברחל ולאה 20
 אלי אלצחרא אלי גנמה: 5 פקאל להן הודא ארא ונה אביכן לים הו
 מעי מתל אמס ומא קבלה ואלאה אבי לם יזל מעי¹²: 6 ואנתן תערפן

(1) עיין ספר השרשים לאבן גנאח שרש עקר.

(2) ר"ל מלבד הנקוד והטלוא בכשבים.

(3) ראבי"ע: והגאון אמר כי לזו שקדים בעבור שנקרא כן בלשון ישמעאל כי הכי
 לשונות והארמית ממשפחה אחת היו. ונראה שכוון פה אל רבנו האי. כי ר"ס לא העתיק כן
 כ"א העתקתו מסכמת עם דעת אבן גנאח בשרשים שלו.

(4) "לגלות הלבן אשר עליהן" ועיין העתקתו לישעיה נ"ב י'

(5) פ': והבון חיאלהא ר"ל שיהיו המקלות לטובת הצאן.

(6) בכ"י פתוחמת.

(7) "ויהן בראש הצאן כל עקוד".

(8) ראבי"ע: בימי ניסן.

(9) ראבי"ע: בימי תשרי.

(10) בכ"י י' ובפ': ואיסר.

(11) ג"מ" כלומר לא לבד שמע את דברי בני לבן כ"א ראה גם את פני לבן וגו'.

(12) "לא חדל להיות עמדי".

זלפה אמה לאה אבנא תאניא: 13 פקאלת לאה בוצפי אן יצפני אלנסא⁽¹⁾
 פאסמתה אשר: 14 תם מצא ראובן פי איאם הצאד אלחנטה פוגד לפאחא
 פי אלצחרא פאתי בהא אלי לאה אמה פקאלת להא רחל אעטיני מנהא:
 15 קאלת להא אמא כפאך אן אכדת זוגי חתי תאכדי לפאח אבני איצא
 5 קאלת רחל לכנה ינאם ענדך אללילה בדל דלך: 16 פלמא גא יעקוב מן
 אלצחרא פי אלעשא כרגת לאה תלקאה פקאלת אדכל אלי לאני
 אסתחקקתך⁽²⁾ בלפאה אבני פנאם ענדהא תלך אללילה: 17 פסמע
 אללה לאה פחמלת וולדת לה אבנא כאמסא: 18 וקאלת לאה קד
 אעטאני אללה אנרי כמא זוגת אמתי לרגלי פאסמתה יששכר: 19 פחמלת
 10 וולדת לה אבנא סאדסא: 20 קאלת קד פוצני⁽³⁾ אללה תפויין ביר
 והדה אלמרה יסאכנני רגלי אד ולדת לה סתה בנין פאסמתה זבולון:
 21 ובעד דלך ולדת אבנה פאסמתהא דינה: 22 תם דבר אללה רחל
 וסמע להא פרזקהא ולדא⁽⁴⁾: 23 פחמלת וולדת אבנא וקאלת קד צם
 אללה עני אלעאר: 24 ואסמתה יוסף קאילה יודני אללה אבנא אבר:
 25 פלמא ולדת רחל יוסף קאל יעקוב ללבן אטלקני אמין אלי מוצעי
 15 ובלדי: 26 ואעטני נסאי ואולאדי אלדין כדמתך בהם חתי אמצי פאנך
 תעלם כדמתי אלתי כדמתך: 27 קאל לה לבן אן וגדת חסא ענדך
 קד גרבתך⁽⁵⁾ פבארבני אללה בגרירתך: 28 וקאל בין לי אגרתך חתי
 אעטיך: 29 קאל לה אנת תעלם כיה כדמתך וכיה באנת מאשיתך
 ענדי: 30 פאנהא באנת קלילה ונמת כתררה ובארך אללה לך בסבבי
 20 ואלאן מתי אצנע אנא איצא לביתי: 31 קאל מא דא אעטיך קאל יעקוב
 לא תעטיני שיא לבן אצנע בי הדא אלאמר בה ארגע ארעא גנמך
 ואחפטהא: 32 אן אמר אליוס פי גנמך ואעזל מנהא כל שא מנקט
 ואבלק וכל שא חמא פי אלצאן⁽⁶⁾ ואבלק ומנקט פי אלמאעז ויכון דלך
 אגרת: 33 פישחד לי עדלי גדא אדא הצרת אן אטלב אגרת: 34
 25 ידיך⁽⁷⁾ באן כל מא לים הו מנקט ואבלק מן אלמאעז וחמא מן אלצאן

(1) ת"א הושבחה . . . ישכחוני וכן תרגם הגאון משלי ל"א כ"ח.

(2) "זכיתי בך".

(3) הונש בתשובתו סי' כ"א, והראב"ע בשפת יתר סי' כ"ו, הביאו בשם הגאון שפירוש
 זכר מגזרת זבת חלב ודבש וכן בעל המבחר כתב: ויש מי שהוציאו מלשון זבת, ונראה שמצאו

בנוסחת הגאון פיצני תפויין, אבל בנוסחתנו נמצא פון שהוראתו הפקור.

(4) "יתן לה בן".

(5) "בסיתך", וכן תרגום אונקלוס.

(6) בכ"ו י' מלת שא חסרה שתי פעמים ונראה שלפי דעת הגאון נקוד ומלוא וחוס
 כולם מוסבים על הכשבים ועיון שמות י"ב ג' ה' ודברים י"ד ד' ששם גם כן לא תרגם מלת שה.

(7) אפשר שכונתו, אם תבא לראות את העדרים תעיר עלי צדקתי כשאבקש ממך את
 שכרי, שכל שאיננו נקוד ומלוא בעוים הוא גנוב.

אַעטני זוגתי אד קד כמלת איאמי אדכל אליהא: ²² פאגמע לבן גמיע
 אהל אלמוצע וצנע להם מגלסא: ²³ פלמא כאן באלעשי אכד לאה אבנתה
 פזפהא אליה ודכל אליהא: ²⁴ ואעטאהא לבן זלפה אמתה לתכון להא
 אמא: ²⁵ פלמא כאן באלגדאה פאדא בהא לאה פקאל ללבן מה דא
 צנעת בי אליוס כרחל כדמתך ולם וארבתני: ²⁶ קאל לא יצנע כדא פי ⁵
 בלדנא אן תוג אלצגרי קבל אלכברי: ²⁷ לבן אכמל אסבוע הדה
 אעטיך הדה איצא כדמא תכדמני סבע סנין אכר: ²⁸ פצנע יעקוב
 כדאך ואכמל אסבוע לאה תם אעטאה רחל אבנתה זוגה: ²⁹ ואעטאהא
 לבן בלהה אמתה לתכון להא אמא: ³⁰ פלמא דכל אלי רחל אחבהא
 אכתר מן לאה תם כדמה סבע סנין אכר: ³¹ ועלם אללה אן לאה ¹⁰
 משניה פרוקהא ולדא ורחל עאקר: ³² פחמלת לאה וולדת אבנא
 ואסמתה ראובן לאנהא קאלת קד נטר אללה לצעפי ואלאן יחבני רגלי:
³³ וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת קד סמע אללה אני משניה ורוקני
 איצא הדה ואסמתה שמעון: ³⁴ וחמלת וולדת אבנא וקאלת הדה
 אלמרה ינעטף אלי רגלי לאני קד ולדת לה תלתא אולאד ועלי דלך ¹⁵
 סמי אסמה לוי: ³⁵ וחמלת איצא וולדת אבנא וקאלת הדה אלמרה
 אשכר אללה ולדלד אסמתה יהודה תם וקפת ען אלולאדה:

ל

1 ולמא ראת רחל אנהא לם תלד ליעקוב חסדת אכתהא וקאלת
 לה אסתרוק לי ולדאי ואלא פאנא מיתה: ² פאשתד נצבה עליהא ²⁰
 וקאל אמן דון אללה אנא אלדי מנעך תמר אלבטן: ³ קאלת הודא
 אכתי בלהה אדכל אליהא תלד פי חגרי ויבני ביתי אנא איצא מנהא:
⁴ פאעטתה בלהה אמתהא לה זוגה פדכל עליהא: ⁵ פחמלת וולדת
 לה אבנא: ⁶ פקאלת רחל קד חכם אללה לי ואיצא סמע צותי פרוקני
 הווא ואסמתה דן: ⁷ וחמלת איצא בלהה אמא רחל וולדת אבנא תאני ²⁵
 ליעקוב: ⁸ פקאלת רחל עטפה מן ענד אללה אנעטפת² מע אכתי וטקת
 דל פאסמתה נפתלי: ⁹ ולמא ראת לאה איצא אנהא קד וקפת ען
 אולאדה אכדת זלפה אמתהא ואעטתהא ליעקוב זוגה: ¹⁰ פולדת
 לה אבנא: ¹¹ פקאלת לאה קד צה אלכבר² ואסמתה גד: ¹² וולדת לה

⁽¹⁾ „שאל (מה) בעדי כן, עי רש"י וראב"ע.

⁽²⁾ רש"י בשם מנחם בן סיוק: חבורים מאת המקום נתחברתי.

⁽³⁾ תשובות דונש סימן 14: ועוד פתר (הגאון) באה ההגדה ונתבררה ע"ש ובשפת

יתר סי' י"ג, וחמכר כוון ג"כ אל הגאון באמרו וחספרש מגורת הגיד שקר הגיד.

יעקוב נדרא קאילא אן כאן אללה מעי וחפטיני פי הדא אלטריק אלדי
אנא סאלכה ורוקני כבזא אכלה ותובא אלכסה: 21 וארנע סאלמא
אלוי בית אבי וכאן אללה לי וליא¹: 22 פאן הדא אלחגר אלדי געלטה
דכה יכון לי בית אללה וגמיע מא תרוקני עשרא אעשרה לך:

כט

5

1 תם רפע יעקוב רגליה ומצי אלי בלד אהל אלשרק: 2 פראי
פאדא כביר פי אלצחרא ואדא בתלתה קטוע מן אלגנס ראבצה עליהא
לאן מנהא יסקון² אלקטוע וצורה עטימה עלי פיהא: 3 וכאן אדא
אנתמע תם רעא אלקטוע³ דחרגו אלחגר ען פם אלביר וסקו אלגנס
10 תם רדוה אלי מוצעה: 4 פקאל להם יעקוב יא אכותי מן אין אנתם
פקאלו נחן מן חרן: 5 קאל להם אתערפון לבן בן נחור קאלו נעם:
6 קאל אסאלם הו קאלו נעם והודא רחל בנתה גאיה מע אלגנס: 7 תם
קאל להם הודא אלנהאר עאדה כביר ולים הו וקת אנצמאם אלמאשיה
אסקו אלגנס ואמצו ארעהא: 8 קאלו לא נטיק דלך אלי אן ינתמע
15 רעא אלקטוע ודחרגו אלחגר ען פם אלביר ונסקי אלגנס: 9 בינאה
יכאטבהם אד גאת רחל מע גנס אביהא לאנהא ראעיה: 10 פכמא
ראי יעקוב רחל בנת לבן כאלה וגנס לבן כאלה תקדם פדחרג אלחגר
ען פם אלביר וסקי גנמה: 11 תם קבל יעקוב רחל ורפע צותה ובכי:
12 ואכברהא אנה אבן עמתהא⁴ אבן רבקה פחאצרת ואכברת אבאהא:
13 20 פלמא סמע לבן כביר יעקוב בן אכתה חאצר תלקאה פעאנקה וקבלה
ואדבלה אלי מנולה פקי עלי לבן גמיע הדא אלמור: 14 קאל לה
לבן אנת⁵ עשמי ולחמי פאקאם ענדה שהרא: 15 תם קאל לבן ליעקוב
ואן אנת קריבי פתכדמני⁶ מגנא אכברני מא הי אנרתך: 16 וכאן
ללבן אבנתאן אסם אלכברי לאה ואסם אלצגרי רחל: 17 ועינא לאה
25 חסנתאן⁷ וכאנת רחל חסנה אלחליה ואלמנטר: 18 פאחב יעקוב רחל
וקאל אכדמך סבע סנין ברחל אבנתך אלצגרי: 19 קאל לבן אצלח אן
אעטיהא לך מן אן אעטיהא לרגל אכר קם ענדי: 20 פכדמה יעקוב ברחל
סבע סנין וכאנת ענדה כאיאם יסירה מן מחבתה להא: 21 תם קאל לה

(1) «יהיה השם אוהבי».

(2) בפ' הוסיף אלרעה = הרועים.

(3) «רועי העדרים».

(4) ת"א: בר אחת דאבות.

(5) פ': אמא אנת פעשמי, עיין למעלה דף 34 הערה 1.

(6) פ': אחכדמני בל' תמיחה ועיין רש"י.

(7) וכן ת"א יאין.

כח

- 1 פדעא אסחק ביעקוב ובארכה ואוצאה וקאל לה לא תתבד זוגה
 מן בנאת כנעאן: 2 פאמיץ אלי פדן ארם בית בתואל גדר ותזוג מן תם
 במראה מן בנאת לבן זאלך: 3 ואלטאיק אלכאפי יבארך עליך וינמך
 ויבחרך ויכון מנך גוק אמס: 4 ויעמיד ברכה אברהים לך ולנסלך בערך 5
 אן תחוז בלד סכנאך¹ אלדי אעטאה אללה לאברהים: 5 וארסל ביעקוב
 פמצי אלי פדן ארם אלי לבן בן בתואל אלארמני אזי רבקה אם יעקוב
 ועישו: 6 פעלם עשו אן אסחק קד בארך יעקוב ובעת בה אלי פדן ארם
 ליתבד לה מן תם זוגה ואד בארכה ואמרה וקאל לה לא תתזוג במראה
 מן בנאת אלכנעאניין: 7 וקבל יעקוב מן אביה ואמה ומצא אלי פדן 10
 ארם: 8 ולמא ראי עשו אן בנאת כנעאן אשראר ענד אסחק אביה:
 9 מצא עישו אלי אסמעיל פתזוג במחלת אבנה אסמעיל בן אברהים
 אבת נביות לתכון לה זוגה מע נסאיה: 10 תם ברז יעקוב מן ביר סבע
 לימצי אלי הראן²: 11 פואפי אלי מוצע אלכאין³ ובאת תם אד
 נאבת אלשמש ואכד מן הגאר אלמוצע פצירהא מתוסדה ונאם פיה: 15
 12 פראי חלמא כאן סלמא מנתצבא עלי אלארץ וראסה מדאן אלסמא
 ומלאיכה אללה תצעד ותנול פיה: 13 ואדא בנור אללה ואקף אמאמה⁴
 פקאל לה אנא אללה אלאה אברהים אביך ואלאה אסחק אלארץ
 אלתי אנת נאים עליהא לך אעטיהא ולנסלך: 14 ויכון נסלך כתראב
 אלארץ ותנמו גרבא ושרקא ושמאלא וגנובא ויתבארך בך גמיע עשאיר 20
 אלארץ ובנסלך: 15 והאנא מעך אחפסך אינמא סלכת וארדך אלי
 הדא אלבלד ולא אתרכך אלי אן אפי לך במא ועדתך: 16 פאסתוקט
 יעקוב מן נומה וקאל איקינא⁵ נור אללה פי הדא אלמוצע ואנא לס
 אעלם: 17 פכאף וקאל מא אכוף הדא אלמוצע ומא הדא אלא בית
 אללה והדא באב אלסמא: 18 תם אדלג יעמוב באלגדאה פאכד אלחגר 25
 אלדי געלה מתוסדה ואנצבה דכה ועב דהנא עלי ראסה: 19 וסמא
 דלך אלמוצע בית אל ואנמא אסם אלקרייה אולא לזו: 20 תם נדר

(1) פ': כארתיך ארץ מנאורתך = ברשתך הארץ אשר גרת בה, ר"ל שהיית שם רק גר. התרגום הזה נמצא רק במקום הזה, ובשאר מקומות נמצא כמו לפנינו.

(2) ראבי"ע: אמר הגאון כי וילך חרנה ללכת ואיננו כמשמעו (כן נוסחת מקור חיים) ושב לכאר מה שפגע בדרך וכו'.

(3) «במקום המיוחד», ע' רש"י.

(4) «לפניו», ר"ל לפני יעקב וגראת שהיתה כן דעת רש"י באמרו לשמרו.

(5) ת"א: בקושטא והגאון הוסיף א' לסמן התמיהה. בכ"י ו' ובפ' אדן = אם כן.

25 אַנָּה הוּ: קָאָל קָדָם לִי חֲתִי אֲכַל מִן צִידְךָ לְבִי תִבְאָרְכְךָ נַפְסִי פִקְדָם
 לֵה פֹאכֵל וְאֵתֵאָה בְכֶמֶר פִּשְׁרֵב: 26 תָּם קָאָל לֵה תִקְדָּם קְבֻלְנִי יֵא בְנִי:
 27 פִתְקָדָם וְקִבְלָה וּשְׁם רֵאִיחָהּ תִיֵאכֵה פִבְאָרְכָה וְקָאָל אַנְשֵׁר רֵאִיחָהּ
 אֲבִנִי בְרֵאִיחָהּ רֹוֹצָה קָד בְּאָרְכָהָ אֵלְלָה: 28 יַעֲמֵךְ אֵלְלָה מִן טַל
 5 אֵלְסַמָּא וְדַסִּם אֵלְאַרְיָן וּבְתֵרָה אֵלְבֵרִי וְאַלְעִצִיר: 29 וְיִזְדַּמּוּךְ אֵלְאַמִּם
 וְתִכְצַע לְךָ אֵלְאַחֲזָאָב וְכֵן מוֹלֵא עֲלֵי אֲכוּתְךָ וְיִכְצַע לְךָ בְנֵי אִמְךָ לְאַעֲנֵךְ
 מִלְעוּן וּמִבְאָרְכְךָ מִבְּאָרְךָ: 30 פִלְמָא פִרְגֵי אִסְחָק מִן תְּבִרְיָךְ יַעֲקֹוב כִּאֵן
 כִּמָּא כְרֵגֵי מִן בֵּין יָדֵיהּ אִד אִקְבֵּל עֵשׂו אֲכוּהָ מִן צִידָהּ: 31 וְצַנַּע הוּ
 אֵיִצָּא אֵלְוֵאנָא אֵתֵאָה אֵלֵי אֲבִיהּ פִקְאָל לֵה יִקֵּם אֲבִי וְיֵאכֵל מִן צִיד
 10 אֲבִנָה לְקִבֵּל אֵן תִּבְאָרְכֵנִי נַפְסֵךָ: 32 קָאָל לֵה מִן אֵנִת קָאָל אֵנָּה אֲבִיךָ
 בְּכֵרְךָ עֵשׂו: 33 פּוֹעֵגֵי אִסְחָק וְעֵגְהֵי עִשְׂמִיָּה גְדָא וְקָאָל פִּמֵּן דְּאֵךְ אֵלְדֵי
 צִידָא פִּאֵתֵאֵנִי בֵּה וְאַכְלֵת מִנָּה קִבֵּל אֵן תִּגִּי פִּבְאָרְכָתָה וְלִיכֵן אֵיִצָּא
 מִבְּאָרְכָא: 34 וְלִמָּא סִמַּע עֵשׂו כִּלְאַם אֲבִיהּ צֵרְךָ עִשְׂמִיָּה מִרְהֵ
 גְדָא וְקָאָל לְאַבִּיהּ בְּאָרְכֵנִי אֵנָּה אֵיִצָּא יֵא אֲבִת: 35 קָאָל גָּא אֲכוּךָ בְּמֶכֶר
 15 וְאַזְדֵּי בְּרִכְתְךָ: 36 קָאָל נַעֲמָא אִסְמִי יַעֲקֹוב לֵאנָה תַעֲקֹבֵנִי מִרְתִּין אֵוֵלֵא
 אֲזָד בְּכוּרְתִי וְאַלְאֵן אֲזָד בְּרִכְתִּי תָּם קָאָל אֵלֵא אֲבִיקִית לִי בְּרִכְתֵּי:
 37 אֵנָּאָב אִסְחָק פִּקְאָל הוּדָא קָד צִירְתָהּ מוֹלֵאךְ וְגִמִּיעַ אֲכוּתָהּ גְעֵלְתָהּ
 לֵה עִבִידָא וְאַלְבֵרִי וְאַלְעִצִיר אִסְנֵדְתָהּ⁽¹⁾ אֵלְאֵן מָא דֵּא אֲצַנַּע יֵא וְלֵדִי:
 38 קָאָל עֵשׂו אֲבִרְכָהּ וְאַחַדְהֵי הוּ לְךָ יֵא אֲבִת בְּאָרְכֵנִי אֵנָּה אֵיִצָּא וְרַפַּע
 20 צוּתָהּ וּבְכִי: 39 פִּאֲגָאָבָה וְקָאָל הוּדָא מִן דַּסִּם אֵלְאַרְיָן סִיכוּן מִסְכְּנְךָ
 וּמִן טַל אֵלְסַמָּא מִן עֵלוּ: 40 וְעֲלֵי סִיפְךָ תַחֲיִי וְאַכְאָךְ תִּכְדָּם פִּיכוּן אֵדָא
 אִסְתוּלוּת פִּכְכַת אֲצֵרָה עֵן עֲנַקְךָ: 41 וְחִקְדַּ עֵשׂו עֲלֵי יַעֲקֹוב בְּסַבֵּב
 אֵלְבִרְכָהּ אֵלְדֵי בְּאָרְכָהּ אֲכוּהֵי⁽²⁾ וְקָאָל עֵשׂו פִּי נַפְסָה סְתַקְרֵב אֵיֵאִם חוּן
 אֲבִי וְאַקְתֵּל יַעֲקֹוב אֲזִי: 42 פִּאֲכִבְרַת רִבְקָה בְּכִלְאַם עֵשׂו אֲבִנָהָא אֵלְאַכְכֵּר
 25 פִּבְעֵתִת וְדַעַת בִּיעֲקֹוב אֲבִנָהָא אֵלְאַצְנֵר וְקָאֵלֵת לֵה הוּדָא עֵשׂו אֲכוּךָ
 מִתּוֹאַעֲדֵךְ⁽³⁾ לִיקְתֵּלְךָ: 43 וְאַלְאֵן יֵא בְנֵי אִקְבֵּל מִנִּי וְקִם פִּאֲמִיָּן אֵלֵי לְבֵן
 אֲזִי אֵלֵי חֲרֵן: 44 וְקִם עֲנָדָה אֵיֵאמָא יִסִּירָהּ אֵלֵי אֵן תִּרְגַּע חֲמִיָּה אֲכוּךָ:
 45 אֵלֵי אֵן יִרְגַע גִּצְבָה עֲנֵךְ פִּינְסִי מָא צַנַּעַת בֵּה פִּאֲבַעַת אֲכוּךָ מִן תָּם
 לִילֵא אֵתְכִלְכִּמָּא גִמִּיעָא פִּי יוֹם וְאַחַד: 46 תָּם קָאֵלֵת רִבְקָה לְאַסְחָק
 30 צִגְרַת פִּי חִיוּתִי מִן קִבֵּל בְּנֵאת חַת פִּאֵן תּוֹוֹג יַעֲקֹוב בְּמִרְאַהּ מִנְהֵן מִתֵּל
 הָאוּלִי אֵו מִן בְּנֵאת סֵאִיר אֵהֵל הֵדָא אֵלְבִלְד פִּלְמָא דֵּא לִי חִיוּהּ:

(1) "חלקתי לה".

(2) "מה שברכו אביו" ובפ': אלתי.

(3) עיין ראבי"ע ולמעלה דף 12 הערה 5.

כז

1 תם למא שאך אסחק קאמתא¹ עינאה מן אן ינטר פדעא בעשו
 אבנה אלאכבר פקאל לה יא בני קאל לביך: 2 קאל הודא קד שכת
 ולם אעלם יום מותי: 3 ואלאן אחמל אלתך סלאחך וקוסך ואכרנז אלי
 אלצחרא ועד לי צידא: 4 ואצלחה לי אלואנא כמא אחב ואתני בה 5
 אבל מנה לבי תבארבך נפסי קבל אן אמות: 6 פסמעת רבקה חין כלם
 יצחק בדרך עשו אבנה פלמא מצא עשו אלי אלצחרא ליצוד צידא
 יאתי בה. 6 קאלת² ליעקוב אבנהא קד סמעת אבאך יכלם עשוואכאך
 קאילא: 7 אתני בעיד ואצלחה לי אלואנא אבל מנה חתי אבארבך
 בין ידי אללה קבל מותי: 8 ואלאן יא בני אקבל מני מא אמרך בה: 10
 9 אמין אלי אלגנס וכד לי מנהא גדיין מן אלמאעז גדיין אצלחהמא
 אלואנא לאביך כמא יחב: 10 פתדלהמא אלי אביך ויאכל מנהא לבי
 ובארבך קבל מותה: 11 קאל להא הודא עשו אבי רגל שער ואנא רגל
 אנרד: 12 לעל ינסני אבי פאבון ענדה כאללאעב בה³ פאגלב עלי
 נפסי לענה ולא ברכה: 18 קאלת לה אמה עלי אסתדפאע לענתך⁴ יא 15
 בני לבן אקבל מני ואמין וכד לי דלך: 14 פמצא ואכד ואתני בה אלי
 אמה פאצלחת אמה אלואנא כמא אחב אבוה: 15 תם אכדת רבקה תיאב
 עשו אבנהא אלאכבר אלפאכרה אלתי מעהא פי אלבית פאלבסתהא
 יעקוב אבנהא אלאצנר: 16 וגלוד אלגדיין אלבסתהא עלי ידיה ועלי
 מלוסה חלקה: 17 ואעטתה אלאלואן מע אלכבו אלדי צנעתה⁵: 18 פדבל 20
 אלי אביה וקאל יא אבי קאל לביך מן אנת יא בני: 19 קאל יעקוב לאביה
 אנא עשו בכרך צנעת כמא אמרתני קם פאגלם וכל מן צידי לבי
 תבארבני נפסך: 20 קאל מא דא אסרעת אלוגוד יא בני קאל לאן
 אללה רבך ופק בין ידי: 21 קאל אסחק תקדם חתי אנסך יא בני הל
 אנת אבני עשו אם לא: 22 פתקדם יעקוב לאסחק פגסה וקאל אלצות 25
 צות יעקוב ואלידאן ידא עשו: 23 ולם יתבתה אד כאנתא ידאה בידי
 עשו שעראניתין פבארבה: 24 בל קאל לה⁶ אנת אבני עשו קאל

(1) פ': צעפת.

(2) "ויחי כאשר הלך עשו... אמרה רבקה"

(3) "כמצחק עליו", וכן ת"א כמתלעב, ועיין תשובת דונש ס' 79.

(4) ראבי"ע: והגאון פירש עלי לחסור קללתך.

(5) בכ"י י: וגעלת אלאלואן ואלכבו אלדי צנעת ביד יעקוב אבנהא.

(6) "ויותר מזה אמר לו".

לה מאשיה נגם ובקר וחשם כתיב⁽¹⁾ חתי חסדוה אלפלסטיניון: 15 וגמיע
 אלאבאר אלתי חפרהא עביד אביה עלי עהד אברהים אביה כאן קד
 סדהא אלפלסטיניון ומלוהא תראבא: 16 תם קאל אבימלך לאסחק
 אמין מן ענדנא פאנך קד עשמת מנא גרא: 17 פמצא אסחק מן תם
 5 ונזל פי ואדי אלכלויין ואקאם תם: 18 תם עאד פהפר אבאר אלמא אלתי
 כאנת חפרת פי איאם אברהים אביה וסדהא אלפלסטיניון בעד מותה
 וסמאהא באסמא כמא סמאהא אברהים אבוה: 19 ולמא חפרו עביד
 אסחק פי אלואדי וגרו תם ביר מא נאבע: 20 פכאצם רעאה אלכלויין
 מע רעאה אסחק קאילין לנא אלמא פסמי אלביר שגלא למא אשתגלו
 10 מעה⁽²⁾: 21 וחפרו בירא אכרי פכאצמוה עליהא פסמאהא דאת אלענאד:
 22 תם אנתקל מן תם וחפר בירא אכרי ולם יכאצמוה עליהא פסמאהא
 דאת אלסעה וקאל אלן יוסע⁽³⁾ אללה לנא וינמינא פי אלבלאד: 23 תם
 צעד מן תם אלי ביר סבע: 24 ותגלא לה אללה פי תלך אללילה וקאל
 אנא אלאה אברהים אביך לא תכף פאני מעך אבארך עליך ואכתר
 15 נסלך בסבב אברהים עבדי: 25 ובנא תם מדבחה ודעא באסם אללה
 ומד תם כבאה וכרו תם עביד אסחק בירא: 26 ואבימלך צאר אליה מן
 אלכלויין ואחות⁽⁴⁾ נדימה ופיכל ריים גישה: 27 פקאל להם אסחק מא
 באלכם גיתם אלי ואנתם שניתמוני וטרדתמוני מן ענדכם: 28 קאלו
 אנא ראינא אן אללה מעך פקלנא יכון אלן חרג ביננא ובינדך ונעאהדך
 20 עהדא: 29 אלא תצנע בנא שרא כמא לם נודך וכמא צנענא מעך
 בירא מחצא ואטלקנאך בסלאם פאנת אלן מבארך אללה: 30 פצנע
 להם מגלסא אכלו פיה ושרבו: 31 ואדלגו באלגדאה פחלף כל אמר
 לאייה פאטלקהם אסחק ומצו מן ענדה בסלאם: 32 ולמא כאן פי דלך
 אליום גאו עביד אסחק פאלברוה בסבב אלדי חפרוה וקאלו לה
 25 קד וגדנא מאא: 33 פסמאהא סבעה ולדלך אסם אלקריה ביר סבע
 אלי הדא אליום: 34 ולמא כאן עשו אבן ארבעין סנה תווג באמראה
 אסמהא יהודית בנת בארי אלחתי ובשמת בנת אלון אלחתי: 35 פכאנתא
 מכאלפתי ראי אסחק ורבקה⁽⁵⁾:

(1) ר"ל עם רב ובפי' ופלאחה עטימה = פלחנא סגיא של ת"א.

(2) כתרנום אונקלוס.

(3) "עתה ירחיב".

(4) שם עצם פרטי כדעת ר' יהודה בב"ד פ' ס"ד.

(5) "ותחייין ממרות את דעת יצחק ורבקה" ובק': מע רבקה = עם רבקה.

רָגַל סַאדָגָא¹ מְקִימָא פִי אֲלֵאנְבִיזָה: 28 פִּאחֶב אִסְחָק עֵשׂו לְמַעֲרַפְתָּה
 בַּאֲלֻצִיד² וּרְבִקָּה אַחֲבַת יַעֲקֹב: 29 תָּם טַבֵּךְ יַעֲקֹב טַבִּיכָא פִּדְכָל עֵשׂו
 מִן אֲלֻצְחָרָא וְהוּ לִגְב: 30 פִּקָּאֵל לִיעֲקֹב אִטְעֵמְנִי אֲלֵאן מִן הָדָא
 אֲלֵאחְמֵר אֲלִמְחֵר פִּאנִי לִגְב וְלִדְלֵךְ אִסְמִי עֵשׂו אֲלֵאחְמֵרִי: 31 קָאֵל
 יַעֲקֹב בְּעֵנֵי אֲלִיּוֹם בְּכוֹרְתֵךְ: 32 קָאֵל עֵשׂו הוּדָא אֲנָא סֵאלֵךְ אֲלִי מוֹת 5
 וְלִמָּא דָּא לִי בְּכוֹרָה: 33 קָאֵל אַחֲלָף לִי פַחֲלָף לָהּ וּבִאֲעָה בְּכוֹרְתָהּ:
 34 וְאֲעֵטָאָה יַעֲקֹב כְּבוֹא וּטַבִּיכָא מִן עֵדֶם פִּאכָל וְשֵׁרֵב וְקָאֵם פִּמְצִי
 וְאוֹדְרִי עֵשׂו בַּאֲלֵבְכוֹרָה:

כו

- 1 תָּם כֵּאֵן גִּוֵּעַ פִּי אֲלֵבֵלְד סוּי אֲלִגֻּועַ אֲלֵאוּל אֲלֵדִי כֵּאֵן עֵלִי עֵהָד
 אַבְרָהִים וּמִצָּא אִסְחָק אֲלִי אַבִּימֶלֶךְ מֶלֶךְ פִּלְסִטִּין אֲלִי אֲלֵלְלוּיִן: 2 פִּתְגָּלָא
 לָהּ אֲלֵלָהּ פִּקָּאֵל לֹא תִנּוּל אֲלִי מִצֵּר אִקָּם פִּי¹ אֲלֵבֵלְד אֲלֵדִי אִקּוּל לָךְ:
 3 וּבַאֲלֵעֲאֲגָל² אִסְכֵּן הָדָא אֲלֵבֵלְד וְאִכּוּן מַעַךְ וְאִבְאָרֵךְ עֲלִיךְ פִּאנִי לָךְ
 וְלִנְסֶלֶךְ אַעֲטִי הָדָה אֲלֵבֵלְדָאֵן וְאִפִּי בַּאֲלִקְסֵם אֲלֵדִי אִקְסַמְתָּ לְאַבְרָהִים
 אַבִּיךְ: 4 וְאִכְתֵּר נִסְלֵךְ כְּבוֹאכֵב אֲלִסְמָא וְאַעֲטִיהֶם גְּמִיעַ הָדָה אֲלֵבֵלְדָאֵן 15
 וְיִתְבָּאָרֵךְ בְּהֶם גְּמִיעַ אִמֶם אֲלֵאֲרִיץ: 5 גִּזָּא מָא קֵבֵל אַבְרָהִים קוּלִי וְחַפְטָּ מָא
 אִסְתַּחֲפַטְתָּה מִן רִסוּמִי וּוְצֵאִיָּא וְשֵׁרֵאִיעִי: 6 פִּאקָאֵם אִסְחָק פִּי אֲלֵלְלוּיִן:
 7 תָּם סֵאלָה אֵהֵל אֲלִמוּצֵעַ עֵן זִוְגַתָּה פִּקָּאֵל הִי אֲכַתִּי לֵאנָה תְּכֹוֹף אֵן
 יִקּוּל הִי זִוְגַתִּי קֵאִילָא כִּילָא יִקְתַּלְנִי אֵהֵל אֲלֵבֵלְד עֲלִיָּהָא אֵד הִי חִסְנָה
 אֲלִמְנָטֵר: 8 פִּלְמָא טֵאלַת לָהּ אִיאֵם מְקָאמָה תָּם³ אֲטֵלַע אַבִּימֶלֶךְ מֶלֶךְ 20
 פִּלְסִטִּין מִן כּוּהָ לָהּ פִּנְטֵר פִּאדָא אִסְחָק יִלְאֵעֵב רִבְקָה זִוְגַתָּה: 9 פִּדְעָא
 בָּהּ וְקָאֵל אֵד הִי זִוְגַתֵךְ לִם קֵלַת הִי אֲכַתִּי קָאֵל אֲנִי תְּכֹוֹפַת אֵן אִקְתַּל
 כְּסַבְבָּהָא: 10 קָאֵל אַבִּימֶלֶךְ מָא דָּא צִנְעַת בְּנָא עֵן קֵלִיל לוֹ צִאָּנַע אַחַד
 קוּמְנָא זִוְגַתֵךְ לְגֵלְבַת עֲלִינָא אֲתֵמָא: 11 פִּנְאֲדִי פִי גְּמִיעַ אֲלִקּוּם קֵאִילָא
 מִן אֲדָא הָדָא אֲלֵרְגֵל אוֹ זִוְגַתָּה פִּלִיקְתַּל קֵתְלָא: 12 תָּם זִרַע אִסְחָק פִּי 25
 תֵּלֵךְ אֲלֵאֲרִיץ פִּנְגֵר פִּי תֵּלֵךְ אֲלִסְנָה מֵאִיָּהּ בַּאֲלֵחֹזֵר⁴ וּבַאֲרֵךְ אֲלֵלָהּ לָהּ:
 13 פִּכְתֵּר⁵ אֲלֵרְגֵל וּכֵאֵן כָּל מָא מֵרֵ כְּתֵר אֲלִי אֵן עֵטֶם גְּדָא: 14 פִּצְאֲרַת

¹ עי רש"י.

² "מפני שירע (עשו) לצור".

³ בכ"י י' אסכנ.

⁴ "ולעת עתה". עיין רמב"ן.

⁵ "ימי מגוריו שם".

⁶ "מאה בשוער". ר"ל כפי שיעור מה שורע, ועיין תרגום.

⁷ כ"פ: פעטס שאן אַרְגֵּל = ויגדל כבוד האיש.

אברהים ומאת בשיבה צאלחה שיבא קד שבע¹) מן אלעמר וצאר אלי קומה: ⁹ ודפנה אסחק ואסמאעיל אבנאה פי מנארה אלציעה אלמצאעפה פי ציעה עפרון בן צחר אלחתי אלדי בחצרה ממרא: ¹⁰ אלציעה אלתי אשתראהא אברהים מן בני חת תם דפן אברהים וסארה זוגתה: ¹¹ ולמא ⁵ כאן בעד מות אברהים בארך אללה פי אסחק אבנה ואקאם אסחק ענד אלביר ללחי אלנאטר: ¹² והוא שרה תאליד אסמאעיל בן אברהים אלדי ולדתה הגר אלמצריה אמם סארה לאברהים: ¹⁸ הדה אסמא בני אסמאעיל באסמאיהם לתאלידהם בכר אסמאעיל נביות וקדר ואדבאל ומבשם: ¹⁴ ומשמע ודומה ומשא: ¹⁵ חדר ותימא ישור נפיש ¹⁰ וקדמה: ¹⁶ האולי הם בנו אסמאעיל והדה אסמאהם פי ארבאצהם וקצורהם אתני עשר שריפא לאממהם: ¹⁷ והדה סנו חויה אסמאעיל אלתי עאש מאיה וסבע ותלתין סנה ותופי ומאת וצאר אלי קומה: ¹⁸ וסכנו מן זוילה אלי גפאר אלדי בחצרה מצר אלי אן תני אלי אלמוצל בחצרה גמיע אכותה סכן: ¹⁹ והוא שרה תאליד אסחק בן אברהים ¹⁵ בעד מא כין אברהים מן אולאדה אסחק²): ²⁰ למא כאן אסחק אבן ארבעין סנה תזוג ברבקה אבנה בתואל אלארמני מן פדן ארם אבת לבן אלארמני פכאנת לה זוגה: ²¹ תם שפע אסחק אלי אללה חואל זוגתה אד כאנת עאקרא פשפעה אללה פחמלת רבקה זוגתה: ²² תם אודחם אלאולאד פי בטנהא פקאלת לו עלמת אן אלאמר הכדא לס ²⁰ אטלבה³) ומצת לתלתמס עלמא מן ענד אללה: ²³ פקאל אללה להא אן אבוי אמתין פי בטנך וחובין יתפרקאן מנהמא⁴) יתאוד אהדהמא מן אלאכר⁵) ואלכביר יכדם אלצגיר: ²⁴ ולמא כמלת איאם ולאדתהא פאדא בתאמין פי בטנהא: ²⁵ פכרג אלואל אחמרי כלה⁶) ככסא מן שער פאסמוה עשו: ²⁶ ובעד דלך כרג אכזה וידה מאסכה פי עקב ²⁵ עשו ואסמי יעקוב וכאן אסחק אבן סתינ סנה אד ולדא: ²⁷ תם כבר אלגלאמאן פכאן עשו רגלא עאלמא באלציד רגלא צחרויה ויעקוב

(¹) "שבע ימים".

(²) "אחרי אשר נתן אברהם ליצחק יתרון על בניו", כמו שכתוב למעלה וישלח מעל יצחק בנו.

(³) "ותאמר לו ידעתי כי הדבר בן לא שאלתיהו", ע' רש"י.

(⁴) "שני אבות של שתי אומות כבטנך ושני גוים מהם יפרדו" כן הוא בקי ובאחד מביי "וכי י' אחר מן אמצאיך וכפי ממן פי אחשאיך = ממי שהם במעוך.

(⁵) פ': אכתר בן אלאכר = יותר מן השני, ואפשר שלפי נוסחתנו יש להעתיק: האחד יאמץ על ידי השני, ר"ל שאם האחד יקום יפול השני, וע' רש"י.

(⁶) פ': כל בדנה = כל גופו.

סמע עבד אברהים כלאמהם סגד עלי אלארין ללה: 58 ואכרנ אלעבד
 אניה פצה ואניה דהב ותיאבא פאעטא רבקה ופואכה אעטא אכאהא
 ואמהא: 54 ואכלו ושרבו הו ואלקום אלדין מעה ובאתו פלמא קאמו
 באלגדאה קאל אמלקוני אלי מולאי: 55 וקאל אכאהא ואמהא תקים
 אלגאריה ענדנא חולא או עשרה¹ ובעד דלך תמצוי: 56 קאל להם לא
 תוכרוני ואללה קד אננח טריקי אמלקוני אמין אלי מולאי: 57 קאלו נדעו
 באלגאריה ונסאלהא ען קולהא: 58 פדעו ברבקה וקאלו להא אתמצין
 מע הדא אלרגל קאלת נעם: 59 פאמלקו רבקה אכתהם ודאיתהא²
 ועבד אברהים ורגאלה: 60 ובארכו לרבקה וקאלו להא יא אכתנא
 יכן מנך אלוף ורבנות ויחונו בנוך קרי שאניהם: 61 פקאמת רבקה 10
 ונאריהא פרכבן אלגמאל ומצין מע אלרגל פאכד אלעבד רבקה ומצוי:
 62 וכאן אסחק קד גא פי מגיה מן אלכיר אלתי ללחי אלנאטר והו
 מקים פי בלד אלקבלה: 63 פכרנ אסחק ליצלי³ פי אלצחרא ענד
 תולי אלליל פרפע עיניה פנטר פאדא באלגמאל מקבלה: 64 ולמא
 רפעת רבקה עיניהא וראת אסחק כאדת תסקמי⁴ ען אלגמל: 65 וקאלת 15
 ללעבד מן הדא אלרגל אלסאיר פי אלצחרא תלקאנא קאל אלעבד הו
 מולאי פאכדת אלקנאע ותגטת בה: 66 תם קין אלעבד עלי אסחק
 בנמיע אלאמור אלתי צנעהא: 67 פאדכלהא אסחק אלי כבא סארה
 אמה ואכד רבקה וצארת לה זוגה ואחבהא ותעזא אסחק בעד מות
 אמה⁵:

כה

1 תם עאד אברהים ואתכד זוגה ואסמה קטורה: 2 וולדת לה
 זמן ויקשן ומדן ומדין וישבק ושוח: 3 ויקשן אולד שבא ודדן ובנו
 דדן כאנו אשורים ולטושים ולאמים: 4 ובנו מדין עיפה ועפר וחונך
 ואבידע ואלדעה כל האולי בנו קטורה: 5 ואעטא אברהים גמיע מא לה 25
 לאסחק: 6 ולבני אלאמא אלתי לאברהים והב אברהים הבאת ואמלקהם
 ען אסחק אבנה ועאדה באק שרקא אלי בלד אלשרק: 7 הדא איאם
 מנין חייה אברהים אלתי עאש מאיה וכמס וסבעין סנה: 8 תם תופי

¹ כפי נוסף אשהר = חדשים.

² ק: וראכתהא, צ"ל ורבתהא = ואומנתה.

³ «להתפלל», עי תרגום רש"י.

⁴ «במעט נפלה», עי רש"י.

⁵ «אחרי מות אמו».

כדא קאל לי אלרגל צאר אליה פאדא הו ואקף עלי אלגמאל עלי אלעין:
 31 פקאל אדכל יא מבארך אללה לם תקף ברא ואנא קד נגלת אלבית
 ואצלחת¹ מוצעא ללגמאל: 32 פדכל אלרגל אלמנזל וחל ען אלגמאל
 וטרה להא תבנא וקתא ואעטאה² מאא ליגסל רגליה וארגל אלקום
 5 אלדין מעה: 33 תם ציר בין ידיה ליאכל פקאל לא אכל חתי אקול
 כלאמי קאל תכלם: 34 קאל אנא עבד אברהים: 35 ואללה בארך
 למולאי גרא פעטם ואעטאה גנמא ובקרא ופצה ודהבא ועבידא ואמא
 וגמאלא וחמירא: 36 תם ולדת סארה זוגה מולאי אבנא לה בעד
 שיכוכתהא פאעטאה גמיע מא לה: 37 פחלפני מולאי קאילא לא תאכד
 10 זוגה לאבני מן בנאת אלכנעאניין אלדין אנא סאכן פי בלדהם: 38 אלא
 אלי בית אבי תמצי ואלי עשירתי ותאכד זוגה לאבני: 39 פקלת
 למולאי פלעל לא תתבעני אלאמראה: 40 פקאל לי אללה אלדי סלכת
 פי טאעתה יבעת במלאכה בין ידיך וינגח טריקך חתי תאכד זוגה לאבני
 מן עשירתי ומן בית אבי: 41 חיניד תברו מן חרגי אדא צרת אלי
 15 עשירתי ואן הם לא יעטוך³ כנת בריא מן חרגי: 42 פגית אליום אלי
 אלעין פקלת יא אללה אלאה מולאי אברהים אן כנת תנגח טריקי אלדי
 אנא סאיר פיה: 43 פהוודא אנא ואקף עלי עין אלמא פאיה גאריה אלתי
 תכרג לתסתקי פאקול להא אסקיני קליל מא מן גרתך: 44 פתקול לי
 אשרב אנת ואיצא לגמאלך אסתקי הי אלאמראה אלתי ופקהא אללה
 20 לאבן מולאי: 45 אנא קבל אן אפרג מן אלכלאם פי נפסי פאדא
 ברבקה בארגה וגרתהא עלי כתפהא פנולת אלי אלעין ואסתקת פקלת
 להא אסקיני אלאן: 46 פאסרעת ואנולת גרתהא ענהא וקאלת אשרב
 ואיצא גמאלך אסקי פשרבת וסקת אלגמאל: 47 תם סאלתהא וקלת
 להא בנת מאן אנת קאלת בנת בתואל בן נחור אלדי ולדתה לה
 25 מלכה פצירת אלשנף עלי אנפהא ואלסוארין עלי ידיהא: 48 וזכרת
 וסגדת ללה ובארכת אללה אלאה מולאי אברהים אלדי סירני פי טריק
 אלחק לאכד אבנהא אבי מולאי לאבנה: 49 ואלאן אן כנתם צאנעין
 פצלא ואחסאנא מע מולאי אכברוני ואלא פאכברוני חתי אולי ימנה
 או יסרה: 50 פאגאבה לבן ובתואל וקאלא מן ענד אללה כרג הדא
 30 אלאמר מא נטיק נכלמך פיה בשר ולא בכיר: 51 הוודא רבקה בין
 ידיך כדהא ואמין תכן זוגה לאבן מולאך כמא ופק אללה: 52 פלמא

⁽¹⁾ "הכיותו".

⁽²⁾ שלשת הפעלים האלה מוסבים על לבן שהוא פתח את הגמלים ונתן לפניו חבן ומספוא וחבוא לאליעזר סים לרחוץ רגליו ורגלי אנשיו. וזה ג"כ דעת הרמב"ן.

⁽³⁾ ב' נוסף פה לבאר: אמראת לאבני = אשה לבני.

מן גמאל מולאה ומצא וכל כיר מולאה מעה וקאם ומצא אלי ארם
 נהרים אלי קריה נחור: 11 פאנאך אלגמאל כארג אלקריוה עלי ביר
 אלמא וקת אלעשא וקת כרוג אלנמא יסתקין: 12 פקאל אללהם יא
 אלאה מולאי אברדים ופק בין ידי אליום האגתי⁽¹⁾ ואחסן בדלך אלי מולאי
 אברדים: 13 האנא ואקף עלי עין אלמא ובנאת אהל אלקריוה יכרגן⁵
 לישתקין מאא: 14 פאיה גאריוה אקול להא מילי גרתך חתי אשרב
 שתקול אשרב ואיצא גמאלך אסקי פקד ופקתהא לעבדך לאסחק ובהא
 אעלם אנך קד אחסנת אלי מולאי: 15 פהו קבל אן יפרג מן כלאמה
 פאדא ברבקה קד כרגת אלתי ולדת לבתואל בן מלכה זוגה נחור אזי
 אברדים וגרתהא עלי כתפהא: 16 ואלגאריוה חסנה אלמנטר גרא בכר¹⁰
 ורגל לם יערפהא פנזלת אלי אלעין ומלאת גרתהא וצעדת: 17 פחאצר
 אלעבד תלקאהא וקאל אגרעני אלמן קלילא מן גרתך: 18 קאלת אשרב
 יא סודי ואסרעת ואנזלת גרתהא עלי ידהא ואסקתה: 19 ולמא פרגת
 מן סקיה קאלת איצא לגמאלך אסתקי אלי אן יכמל שרבהם: 20 פאסרעת
 ופרגת⁽²⁾ גרתהא פי אלסאקיה וחאצרת איצא אלי אלכיר לתסתקי חתי¹⁵
 אסתקת לכל גמאלה: 21 ואלרגל מסתסק להא⁽³⁾ ממסך ליעלם הל אנגה
 אללה טריקה אם לא: 22 פלמא פרג אלגמאל מן שרבהם אכד אלרגל
 שנה דהב וזנה נצה מתקאל פאעטאהא ונעל סוארין עלי ידיהא וזנהמא
 עשרה מתאקיל דהב: 23 בעד מא קאל להא⁽⁴⁾ אכברני אבנה מן
 אנת הל אגד פי בית אביך מוצעא לנא נבית פיה: 24 פקאלת לה אנא²⁰
 אבנה בתואל בן מלכה אלדי ולדתה לנחור: 25 תם קאלת אלבתן
 ואלקת כתיר ענדנא ואיצא מוצע ללמבית: 26 תם כר אלרגל וסגד
 ללה: 27 וקאל תבאדך אללה אלאה מולאי אברדים אלדי לם יכל פצלה
 ואחסאנה מן מולאי אנא פי טריק מסתקים⁽⁵⁾ סירני אללה אלי בית אזי
 מולאי: 28 תם חאצרת אלגאריוה ואכברת פי מגול אמאה בהדה אלמור: 25
 ולרבקה אך אסמה לבן פחאצר אלי אלרגל אלי כרא אלי אלעין:
 30 ולמא ראי⁽⁶⁾ אלשנה ואלסוארין פי ידי אבתה וסמע כלאמהא קאילה

(1) חפציה עין ראביע.

(2) ק: ונפצת וכן תיא ונפצת וכו' ואכפת = והקלה ר"ל הריקת.

(3) «חאיש בקש ממנה שתחשק ר"ל את הגמלים, ע' רשבים: והמפרש לשון שתיח

אי אפשר וכו', וכו' תקנו את הסעות והעתיקו: ובקי אלרגל מתאמלא להא = וחאיש נשאר
 מתבונן עליה, וכן תרגם אונקלוס, תעין בליקשים.

(4) «חאירי אמרו לה», כלומר שלא נתן לה את הנזם והצמידים כ"א אחרי ידש את

משפתתה, ראת למטה פסוק ס"א.

(5) «בדרך ישר»

(6) פ': ובאן דלך בעד גפרת... ובעד סמאעה = ויהי זה אחרי ראוה... ואחרי

שמעו, כלומר רץ חפציה אחרי ראוה הנזם והצמידים וכו', עין רשי"א.

כלם עפרון בחצרתהם קאילא אמא אן אנת¹ ליתך תסמע מני ואעטיך תמן אלציעה אקבלהא מני חתי אדפן מיתי תם: 14 פאגאבה עפרון וקאל לה: 15 יא סירי אסמע מני רוצה תסאוי ארבע מאיה מתקאל פצה מא הי ביני ובינך אדפן פיהא מיתך: 16 פלמא סמע אברהים דלך מנה וזן לה אלפצה אלתי דכרהא בחצרה בני חת ארבע מאיה מתקאל פצה גאיזה פי אלתגאראת: 17 פוגבת ציעה עפרון אלמערופה באלמצאעפה אלתי בחצרה ממרא אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא וגמיע אלשגר אלתי פיהא ופי גמיע תכמהא מסתדירא: 18 שראא לאברהים בחצרה בני חת וסאיר מן דכל מן באב קריתיהם: 19 בעד דלך דפן אברהים סארה זוגתה פי מגארה אלציעה אלמצאעפה בחצרה ממרא הי חברא פי בלד כנעאן: 20 פוגבת אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא לאברהים חוז קבר מן בני חת.

כד

1 ולמא שאך אברהים ומען פי אלסן ובארכה אללה פי כל 15 שי: 2 קאל אברהים לעבדה שיך מנולה אלמסלם עלי גמיע מא לה אום אלאן בידך אלי עהדי²: 3 ואחלפך באללה רב אלסמאואת ואלארין אללא תאכד זוגה לאבני מן בנאת אלכנעאנין אלדין אנא מקים פי מא ביניהם: 4 אלא אלי בלדי ומולדי תמצי ותאכד זוגה לאבני אסחק: 5 פקאל לה אלעבד לעל לא תשא אלאמראה אן תתבעני אלי הדא 20 אלבלד הל ארד אבנך אלי אלבלד אלדי כרגת מנה: 6 קאל לה אברהים אחרד אן תרד אבני אלי תם: 7 אללה רב אלסמא אלדי אכרגני מן בית אבי ומן ארין מולדי אלדי קאל לי ואקסם לי קאילא לנסלך אעטי הדא אלבלד הו יבעת במלאכה בין ידיך פתאכד זוגה לאבני מן תם: 8 ואן לם תואפק אלאמראה אלמני כלפך³ פתברו מן דלך אלימין 25 עדא אנך לא תרגע אבני תם: 9 פאומי אלעבד בידה אלי עהד אברהים מולאה וחלף לה עלי הדא אלאמר: 10 תם אכד אלעבד עשרה גמאל

¹ פ: לים חאגתי אלא ענדך = אין לי עסק כי אם עמך, ואפשר שהנוסחא הזאת כובאת את נוסחתנו, והמקרא הוא מקרא קצר, כלומר אם אתה תרצה להשתדל בדבר הזה הלאוי שתשמעני ושאתן לך מחירי השרה, וכן כל המפרשים חשבו את הכתוב למקרא קצר. — בכ"י י: אמא את כל ליתך. ודע שהגאון כותרגם ברוב המקומות מלת אך בכו' אמא = quoad, וחותם את המאמר בפ"א רפה = תנה. כמו אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא (ויקרא כ"ג, כ"ז) תרגמו: אמא אלעאשר מן הדא אלשהר אלסאבע פהו יום אלגאראן = מה שנוגע אל העשירי לחדש השביעי הזה, תנה הוא יום הכפורים.

² «רמוז בידך אל ברית», ר"ל מילתי שהמילה נקראת ברית, עיין רש"י.

³ פ: ובכ"י י: ואן לא תשא אלאמראה אן תתבעך.

תאניה מן אלסמא: 16 וקאל באסמי קסמת יקול אללה אנך לאגל מא
 צנעת הדא אלסמר ולם תצדד אבנך וחידך עני: 17 לאבארכן פיך ואכתרן
 נסלך ככואכב אלסמא ובאלרמל אלדי עלי שאמי אלבחר ויחוו נסלך
 קרי אעדאיה: 18 ויתבארך בנסלך גמיע אמם אלארץ גזא מא קבלת
 קולי: 19 תם רגע אברהים אלי גלאמיה פקאמו ומצו אגמעין אלי ביר 5
 סבע ואקאם תם: 20 פלמא כאן בעד הדה אלסמור אכבר אברהים
 וקיל לה הודא קד ולדת מלכה הי איצא בנין לנחור אביך: 21 עויץ
 בכרה ובוז אכאה וקמואל אבא ארם: 22 וכשד וחוו ופלדש וידלף
 ובתואל: 23 ובתואל אולד רבקה האולי אלסמאניה ולדתהם מלכה
 לנחור אבי אברהים: 24 ואמתה אסמהא ראומה וולדת איצא הי טבח 10
 וגחם ותחש ומעכה:

כג

1 וכאן עמר סארה מאיה וסבע ועשרין סנה סני חיותהא: 2 ומאתת
 סארה פי קריה ארבע הי חברי פי בלד כנעאן פאקבל אברהים ינדבהא
 ויבניהא: 3 תם קאם אברהים מן הצרה מיתה וכלם בני חת קאילא:
 4 אנא גריב וציף¹ מעכם אעטוני חוז קבר מעכם ואדפן מיתי מן בין ידי: 15
 5 פאגאבו בני חת לאברהים וקאלו לה: 6 אסמע מנא יא סידנא אנת שרף
 אללה פי מא ביננא פי ביר קבורנא אדפן מיתך וכל רגל מנא לא
 יכיל² עליך בקבר לה אן תדפן פיה מיתך: 7 פקאם אברהים וסגד
 שכרא³ לאהל אלבלד בני חת: 8 תם כלמהם וקאל להם אן שאת
 אנפסכם אן אדפן מיתי מן בין ידי אסמעו מני ואשפעו לי ענד עפרון בן 20
 צחר: 6 פי אן יעטיני אלמגארה אלמצאעפה אלתי לה אלתי פי מרף
 ציעתה בתמן כאמל יעטיניהא פי מא בינכם חוז קבר: 10 ועפרון גאלם
 פי מא בין בני חת פאגאב עפרון אלחתי לאברהים בחצרה בני חת וסאיר
 מן דכל פי באב קריתה קאילא: 11 לא יא⁴ סידי אסמע מני אלציעה
 קד אעטיתהא לך ואלמגארה אלתי פיהא בחצרה בני קומי אעטיתהא 25
 לך אדפן מיתך: 12 פסגד אברהים שכרא⁵ בחצרה אהל אלבלד: 18 תם

אלסמא סכאן ירחם אללה ואירה כמא וקאל פי הדא אליום פי גבל אללה יגב אן יתראי
 אלנאם = ויקרא אברהם שם המקום הזה מקום אשר ירחם האל על מי שחולך לראותו. כאשר
 יאמר היום בהר ה' חייבים בני האדם להראות. ולפי' הכונה למצות ראייה; ועיי' מבחר: והי
 רצון שיהיו מקום לבני ושם יראה כל זכורך.

¹ כ"י י: או ציף ועיין רש"י.

² חג' גור וכלה מלשון כילי.

³ «להודות להם».

⁴ פ': לא תזכר תמנא = אל תזכור הטחור, עי' רש"י.

⁵ עי' הערת 3.

ביר סבע לאנהמא תם חלפא גמיעא: 82 פלמא קטעו עהרא⁽¹⁾ פי ביר סבע קאם אבימלך ופיכל רי'ם גישה ורגעו אלי בלד אלפלסטין: 83 וגרם גרסא⁽²⁾ פי ביר סבע ודעי תם באסם אללה רב אלעאלם: 84 וסכן אברהים פי בלד פלסטין איאמא כתירא:

כב

5

1 פלמא כאן בעד הדה אלאמור אמתחן אללה אברהים וקאל לה יא אברהים קאל לב'ך: 2 קאל ג'ד אבנך וחידך אלדי תחבה הו אסחק ואמין בה אלי בלד אלעכאדה⁽³⁾ ואצעדה תם קרבאנא עלי אחד אלגבאל אלדי אקול לך: 3 ואדלג אברהים באלגדאד, ואסרג חמארה ואג'ד גלאמיה מעה ואסחק אבנה ושקק חטבא ללקרבאן וקאם ומצא אלי אלמוצע אלדי קאל לה אללה: 4 ולמא כאן פי אליום אלתאלת רפע אברהים עיניה וראי אלמוצע מן בעיד: 5 פקאל אברהים לגלאמיה אנלסא הנא מע אלחמאר ואנא ואלגלאם נמצי אלי ההנא ונסגד ונרגע אליכמא: 6 פאג'ד אברהים חטב אלקרבאן וצ'רה עלי אסחק אבנה ואג'ד בידיה אלנאר ואלסכין ומציא גמיעא: 7 וקאל אסחק לאברהים אביה וקאל לה יא אבתאה קאל לב'ך יא בני קאל הודא אלנאר ואלחטב ואין אלחמל ללקרבאן: 8 קאל אברהים אללה יס'הר⁽⁴⁾ אלחמל ללקרבאן יא בני ומציא גמיעא: 9 חתי גאו אלי אלמוצע אלדי קאל לה אללה פבנא תם אברהים אלמד'בח ונטם אלחטב וכתף אסחק אבנה וצ'רה עלי אלמד'בח פוק אלחטב: 10 ומד אברהים ידיה ואג'ד אלסכין ליד'בח אבנה: 11 פנאדאה מלאך אללה מן אלסמא וקאל יא אברהים יא אברהים קאל לב'ך: 12 פקאל לא תמד' ידך אלי אלגלאם ולא תצענע בה שיא פאני אלן ערפת אלנאם⁽⁵⁾ אנך תקי אללה ולם תצד אבנך וחידך עני: 13 תם רפע אברהים עיניה בעד דלך⁽⁶⁾ פאדא בכבש 25 מלתחמ' פי שעב אלשגרה קרנאה פמצי פאג'דה פקרבה קרבאנא בדל אבנה: 14 וסמי אברהים דלך אלמוצע אללה יתגלא כמא יקאל אליום פי הדא אלגבל⁽⁷⁾ אללה יתגלא⁽⁸⁾: 15 תם נאדא מלאך אללה באברהים

(1) כ"י תנאחדו.

(2) פי וכ"י י: ונצב נצבה, וכן בתרגום: ונצב נצבא.

(3) אונקלוס: לארעא פולחנא, ר"ל אל הארץ אשר יעבדו שם אלהים.

(4) כאלו כתוב יראה בפתח.

(5) "הודעתי לבני אדם", עי' רשב"ם.

(6) אונקלוס: כתר אליו, וזה הוא מה שהביא הראב"ע בשם "ויש מפרשי".

(7) אונקלוס: בטורא הדין.

(8) אפשר שרמוז על בהמ"ק ששם ישרה ה' שכינתו, ובפ': וסמי אברהים אסם דלך

קד צנע אללה לי סרורא כל מן סמע פרח לוי⁽¹⁾: 7 תם קאלת מן קאל
 לאברהים אן סארה תרצע אבנא אד ולדת אבנא פי שיכוכתה: 8 תם
 כבר אלצבי ופטם פצנע אברהים מגלסא עטימא פי יום פטם אסחק: 9 תם
 ראת סארה אבן הגר אלמצריה אלדי ולדתה לאברהים לאעבא: 10 פקאלת
 לה אטרד הדה אלמא ואבנהא פאנה לא ירת מע אבני אסחק: 11 פשק⁵
 אלמר גרא עלי אברהים בסבב אבנה: 12 וקאל לה אללה לא ישק
 עליך אמר אלצבי ואמר אמתך כל מא תקולה לך סארה אקבל מנהא
 פאן מן אסחק ידעי לך אלנסל: 13 ואבן אלמא איצא אציר מנה
 אמא פאנה נסלך: 14 ואדלג אברהים באלגדא ואכד טעאמא וקרבה
 מא פדפעהמא אלי הגר וציר עלי ענקהא ואעטאהא אלצבי ואטלקהא¹⁰
 ומצת פצלת פי בריה ביר סבע: 15 ופני אלמא מן אלקרבה פטרחת
 אלצבי תחת בעין אלשגר: 16 ומצת פגלסת חדאה בעידא כגלוה קום
 לאנהא קאלת לא ארא מותה פגלסת חדאה ורפעת צותהא ובכת: 17 פסמע
 אללה צות אלצבי ונאדא מלאך בהגר מן אלסמא וקאל להא מא לך יא
 הגר לא תכאפי אן אללה קד סמע צות אלצבי חית הו תם: 18 קומי¹⁵
 פאחמליה ואמסכי⁽²⁾ ירך עליה פאני אציר מנה אמא כבירה: 19 פכשף
 אללה ען בערהא וראת ביר מא ומצת ומלאת אלקרבה מאא ואסקת
 אלצבי: 20 וכאן אללה מעה חתי כבר פאקאם פי אלבריה וכאן ראמי
 קום⁽³⁾: 21 ואקאם פי בריה פארן ואתכדת לה אמה זוגה מן בלד
 מצר: 22 פלמא כאן פי דלך אלוקת קאל אבימלך ופיכל ריים גישה²⁰
 לאברהים קאילא אללה מעך פי גמיע מא תצנעה: 23 ואלאן אחלף
 לי באללה ההנא אנך לא תגדר בי ובנסלי ובעקבי כאלאחסאן אלדי
 צנעתה מעך תצנעה מעי ומע אלבלד אלדי סכנתה: 24 וקאל אברהים
 אנא אחלף: 25 ויבך⁽⁴⁾ אברהים אבימלך בסבב ביר אלמא אלתי
 נצבוהא עבדה: 26 וקאל אבימלך לס אעלם מן צנע הדא אלמר²⁵
 ואנת לס תכברני ואנא איצא לס אסמע אלא אליום: 27 תם אכד
 אברהים גנמא ובקרא ואעטי אבימלך ועהדא גמיעא עהדא: 28 פאוקף
 אברהים סבע נעאג מן אלגנם וחדהן: 29 וקאל אבימלך לאברהים מא
 הדה אלסבע נעאג אלתי אוקפת וחדהן: 30 וקאל אן תאכדהא מן ידי
 לקבל אן תכון לי שאהדה אני חפרת הדה אלביר: 31 ולדלך סמי אלמוצע

(1) וכן תיבא: בחדוא . . . יחדי לי.

(2) כ"י ו' וס': ואשדרי.

(3) פ' וכ"י גלאמא ראמיא = נער קשח וכן תיבא קשחא.

(4) פ': וועפ.

ועדרתך באלתעריף¹) ען אן תכטי לי ולדלך לם אדעך אן תדנו
 מנהא: 7 ואלאן ארדר זוגה אלרגל אנה נבי וידעו לך פתחיא ואן לם
 תרדהא אעלם אנך האלך אנת וגמיע מא לך: 8 ואדלג אבימלך
 באלגדאה ודעא בגמיע קואדה וכלמהם בגמיע הדא אלכלאם פפוע
 5 אלקום גדא: 9 תם דעא אבימלך באברהים וקאל לה מא צנעת בנא
 ומא אכטית לך אד גלבת עלי ועלי ממלכתי כטיה עטימה אעמאל לם
 יצנע מתלהא צנעתהא מעי: 10 וקאל אבימלך לאברהים מא ראית
 אד²) צנעת הדא אלאמר: 11 וקאל אברהים אני קלת לעל לים בוף
 אללה פי הדא אלמוצע פיקתלוני³) בסבב זוגתי: 12 ועלי אלהקיקה
 10 הי קריבתי מן אבי לכן לים מן אמי⁴) פצארת לי זוגה: 13 פלמא
 אכתלעני אללה מן בית אבי קלת להא הדא פצלך אלדי תצנעינה מעי
 פי כל מוצע גדל אליה קולי עני הו אכי: 14 פאכד אבימלך גנמא
 ובקרא עבידא ואמאא ואעטי אברהים ורד אליה שרה זוגתה: 15 וקאל
 אבימלך הודא בלדי בין ירך אין מא צלח לך אקם פיה: 16 ולשרה
 15 קאל קד אעטית אלף דרהם פצה אכאך תכון לך כסוה חסנה לכל מן
 מעך והודא אלכל חילך⁵): 17 תם דעא אברהים אלי אללה פאעפי
 אללה אבימלך וזוגתה ואמאא פולדן: 18 לאן אללה כאן קד תואעד⁶)
 בחבם כל בטן מן אל אבימלך בסבב שרה זוגה אברהים:

כא

20 1 תם דכר אללה סארה כמא קאל וצנע אללה לסארה כמא ועד:
 2 פחמלת וולדת סארה לאברהים אבנא פי שיכוכתה פי אלוקת אלדי
 קאל לה אללה⁷): 3 פסמא אברהים אבנה אלמולוד לה אלדי ולדתה לה
 סארה אסחק: 4 וכתן אברהים אבנה אבן תמניה איאם כמא אמרה אללה:
 5 וכאן אברהים אבן מאיה מנה חין ולד לה אסחק אבנה: 6 וקאלת סארה

25

(1) מלה זאת נוספת וענינה בחודיעך.

(2) פ: מה ראית בני חתי, ר"ל מה מצאת בני וכו'.

(3) פ: פיקתלני אהלה, ר"ל יושבי המקום.

(4) «ובאמת היא קרובתי מצד אבי ולא מצד אמי».

(5) הלשון קשה מאד וכ"י פ: כסוה פי ופ' חוסיף אחרי תכון לך את המלות מצרופא פו, ונראה שכן כונתו: נתתי לאחיק אלף כסף לקנות בהם מלבוש יפה שיחית תאוה לעיני כל אשר אתך, והנה הכל נגדך לעשות בו כרצונך וזה הוא קצת מה שהביא ראביע בשם י"א; ועי' מה שהביא הראביע בשם הגאון בענין מלת ונוכחת.

(6) ר"ל הפחיתות והזחירתו בעצירת רחם ועיין למעלה צד 20 הערת 1. ועי' על כל הפרשה הזאת אלאטאנא צד 109.

(7) פ' חוסיף: אנהא תלד בה = שתלד בו.

אלמרג ונמיע סכאנהא חתי נבאת אלארין: 26 פאלתפתת זוגתה ורהא
 פצארת נצבה מלה: 27 פארלג אברהים באלגראה אלי אלמוצע אלדי
 וקף תם בין ידי אללה: 28 פאשרף עלי זנה סדם ועמרה וסאיר ארין
 אלמרג פנטר פאדא קד צעד דכאנהא כקתאר אלאתון: 29 ולמא
 אהלך אללה קרי אלמרג דבר אללה אברהים פאטלק ללוט מן וסט 5
 אלמקלב בעד מא קלב אלקרי אלתי כאן יסכנהא לוט: 30 פצעד לוט
 מן זגר ואקאם פי אלגבל ואבנתאה מעה אד כאף אן יקום פי זגר
 פקאם פי אלמגארהה הו ואבנתאה: 31 וקאלת אלכברי ללצגרי אבונא
 שיך ולים רגל פי אלבלד ידכל אלינא כסביל אלנאס: 32 תעאלי
 נסקי אבאנא כמרא ונצאנעה ונסתבקי מן אבנא נסלא: 33 פסקתא 10
 אבאהמא כמרא פי תלך אללילה ונאת אלכברי פצאנעה ולם יעלם
 בניאמהא וקיאמהא: 34 פלמא כאן מן גד קאלת אלכברי ללצגרי
 הודא צאנעת אמם אבי פנסקיה כמרא אללילה איצא ותעאלי צאנעה
 ואסתבקי מנה נסלא איצא: 35 פסקתא פי תלך אללילה אבהאמא כמרא
 וקאמת אלצגרי פצאנעה ולם יעלם בניאמהא ולא בקיאמהא: 15
 36 פחמלתא אבנתא לוט מן אביהמא: 37 וולדת אלכברי אבנא
 ואסמתה מאב הו אבו אלמואביין אלי אליום: 38 ואלצגרי איצא ולדת
 אבנא ואסמתה בן עמי והו אבו בני עמאן אלי אליום:

ב

1 תם רחל מן תם אברהים אלי בלד אלקבלה ואקאם בין רקים
 ובין גפאר: 2 וסכן פי אלכלוין: 2 ולמא קאל אברהים ען סארה זוגתה
 הי אכתי בעת אבימלך מלך אלכלוין: 3 פאכדהא: 3 פנא מלאך אללה
 אלי אבימלך פי חלם אלליל פקאל לה אנך מית בסבב אלאמראה אלתי
 אכדתהא והי דאת בעל: 4 ואבימלך לם ידן מנהא פקאל יא רב 25
 אאנסאנא: 5 צאלחא תקתל: 5 אליום הו קאל לי אכתי הי והי איצא
 קאלת הו אזי כצחה קלבי ובנקא כפי צנעת דלך: 6 פקאל לה מלאך
 אללה פי אלחלם אנא איצא קד עלמת אן כצחה קלבך צנעת דלך

(1) „כדרך בני האדם“.

(2) מלת השלילה חסרה כאן ונמצאת למטה פסוק ל"ה. ואפשר שהגאון רמז בזה למח
 שאמרו רבותינו דיל (בזיר כ"ג א) שכלילה הראשונה ידע בקומה.

(3) למעלה (מ"ז ז) העתיק מלת שור: חגר אלחיגאו.

(4) פ': פלמאין.

(5) „האיש צדיק“ וכן דעת אבן גנאה בספרו אללמע צד 294 שורה 9, ואל זה כוון
 הראב"ע בדבריו לא תשמע אל דברי חולם החלום וכו'.

לוט אלי אלבאב וסד אלמצראע וראה: 7 קאל יא אזותי לא תסוי אליהם: 8 הודא לי אבנתאן לם יערפא רגלא אכרגהמא אליכם ואצנעו בהמא מא חסן ענדכם עדא להאולי אלקום לא תצנעו שיא לאנהם דכלו תחת טל סקפי: 9 פקאלו תקדם אלי ההנא תם קאלו ואחד: 5 גא ליסכן מענא וצאר יחכם עלינא אלאן נסי אליך אכתר מנהם פאלחו עלי לוט גדא ותקדמו ליכסרו אלמצראע: 10 פמד אלקום אידיהם ואדכלו לוט אליהם אלי אלבית וגלקו אלמצראע: 11 ואלקום אלדי בכאב אלבית צרבוהם באלעשא: 12 מן שאב אלי שיך פענצו ען וגוד אלבאב: 12 וקאלו אלקום ללוט מן לך ההנא איצא מן צהר: 13 ובניך 10 ובנאתך וגמיע מא לך פי אלבלד אכרגה מן הדא אלמוצע: 13 לאנא מהלכון הדא אלמוצע למא עטם צראכהם בין ידי אללה פבעתנא לנהלכהם: 14 פכרג לוט וכלם אצהארה אלמתזוגין בבנאתיה וקאל להם קומו אכרגו מן הדא אלמוצע לאן אללה מהלכה פכאן ענדהם כאללאעב: 15 פלמא כאן ענד טלוע אלפגר אלה אלמלאיכה עלי לוט 15 קאילין קם כד זוגתך ואבנתך אלמוגודתין כילא תנסאף בדנוב אהל אלבלד: 16 פתלבת ואמסך אלקום בידה וביד זוגתה ויד אבנתיה בשפקה אללה עליה פאכרגה וודעוה כארג אלקריה: 17 פלמא אכרגהם אלי ברא קאל לה אנג בנפסך לא תלתפת וראך ולא תקף פי שי מן אלמרג ותכלין אלי אלגבל כילא תנסאף: 18 פקאל לוט להמא 20 ברגבה לא יא רסולי אללה: 19 הודא קד וגד עבדך חטא ענדך ובתרת פצלך אלדי צנאעתה מעי לתחיי נפסי ואנא לא אטיק אלתכלין אלי אלגבל כילא תלחקני אלבליה פאמות: 20 הודא הדה אלקריה קריבה אן יהרב אליהא והי צגירה פאתכלין אליהא עלי אנהא צגירה: 21 ותחיא נפסי: 21 קאל לה הודא קד שפעתך פי הדא אלאמר איצא לילא אקלב אלקריה 25 אלתי סאלת פיהא: 22 אסרע תכלין אלי תם פאני לים אטיק אן אצנע שיא אלי אן תדכלהא אלי תם לדלך סמית אלקריה זגר: 23 אלשמס כרגת עלי אלארץ ולוט דכל אלי זגר: 24 ואללה אמטר עלי סדום ועלי עמרה ככריתא וגארא מן ענדה מן אלסמא: 25 פקלב תלך אלקרי וסאיר: 2

(1) פי ובכיי: אואחד כאלו ההי של האחד היתה הי השאלה.

(2) כן הוא בכיי יי אבל בכיי וקי: כאלגשא וזה אחד מן החלופים אשר מקורם בצורות האותיות הערביות.

(3) מן המתחננים בקי.

(4) פי: לאהלאך הדה אלמרינה = לשחת את העיר הזאת.

(5) אמ גם היא קמנה.

(6) תרגום: דבעותא עלה.

(7) כן הוא בכיי יי וחסר בכיי ובקי.

אלואצל אלי צנע גמלתהם¹ אם לא²: 22 תם ולי מן תם אלקום
 וטצו אלי סדום ואברהים עאדה ואקף בין ידי אללה: 23 פתקדם
 אברהים וקאל איקינא תסיף אלצאלח מע אלטאלח: 24 לעל יוגד כמסין
 צאלחא פי אלקריוה איקינא תסיפהם ולא תצפה ענהם בסכב אלכמסין
 צאלחא אלדין פי מא בינהם: 25 ואנת מעאד מן אן תצנע מתל הדא 5
 אלאמר אן תסיף אלצאלח מע אלטאלח פיכין אלצאלח כאלטאלח אנת
 מעאד אהאכם גמיע אלעאלם לא יעמל באלחכם: 26 פקאל אללה אן
 וגדת פי סדם כמסין צאלחא פי מא בינהם צפחת ען גמיע אהל אלמוצע
 כסבבהם: 27 פאגאבה אברהים פקאל הודא קד אמענת פי אלכלאם
 בין ידי אללה ואנא תראב או רמאד³: 28 לעל ינקצון מן אלכמסין 10
 צאלחא כמסה אתהלך בסכב אלכמסה גמיע אלבלד קאל לא אהלכהם
 אן וגדת כמסה וארבעין: 29 ועאוד איצא בכלמה פקאל לעל יוגד תם
 ארבעון קאל לא אצנע שוא בסכב אלארבעין: 30 קאל לא יצעב בין
 ידי אללה אן אתכלם לעל יוגד תם תלתון קאל לא אצנע שוא אן
 וגדת תם תלתין: 31 קאל הודא קד אמענת פי אלכלאם בין ידי אללה 15
 לעל יוגד תם עשרון קאל לא אהלכהם בסכב אלעשרין: 32 קאל לא
 יצעב בין ידי אללה חתי אתכלם הדה אלמרה פקט לעל יוגד תם
 עשרה קאל לא אהלכהם בסכב אלעשרה: 33 וארתפע נורי⁴ אללה
 כמא פרג מן סכאטבה אברהים ואברהים רגע עלי מוצעה:

20

יט

1 תם דכל אלמלכאן אלי סדום וקת אלעשא ולוט גאלם עלי באב
 סדם פלמא ראהמא קאם תלקאהמא וסגד עלי וגהה עלי אלארין:
 2 וקאל ברנבה יה סדי מילא אלאן אלי בית עבדכמא וביתא ואנסלא
 ארגלכמא ותדלגאן ותמצאן פי טריקכמא קאלא לא אלא פי אלרחבה
 נבית: 3 חתי אלה עליומא גדא פמאלא אליה ודכלא מגולה פצנע 25
 להם מגלסא וכבו פטירא פאכלו: 4 קבל אן ינצנעו פאדא באהל
 אלקריוה אהל סדום קד אחאטו באלמנול מן שאב אלי שיך וגמיע
 אלקום אלדי פי נאחיתה: 5 פדעו בלוט וקאלו לה אין אלקום אלדין
 דכלו אליך אלילה אברהם אלינא חתי נואקעהם⁵: 6 פכרג אליהם

¹ ראביע: אראה אם עשו כלם כרעה הזאת.

² הגאון לא העתיק מלת וארעה. ואפשר שחשב שמלת ואראה כוללת השנת ידיעתו.

עין למעלה דף הי הערה 4.

³ עין ראביע: עפר חיתו ואל אפר אשוב.

⁴ עין אלמאנאח צד 104.

⁵ ראביע כינוי לשכיבה.

פלמא ראהם האצר תלקאהם מן כאב אלזבא וסגד אלי אלארין:
 3 וקאל ברגבה¹ יא ולי אללה² אן וגדת חטאא ענדך פלא תגז ען
 עבדך: 4 יקדם לכם קליל מן מא ואנסלו ארגלכם ואסתנדו תחת
 אלשגרה: 5 ואקדם בסרה מן זבו ואסנדו קלובכם בעד דלך תמצון
 5 פאנכם עלי דלך³ עברתם ען עבדכם קאלו כדלך אצנע כמא קלת:
 6 פסרע אברהים אלי אלזבא אלי סארה פקאל אסרעי בתלת אצוע מן
 דקיק אלסמיד אעגניה ואצנעיה מלילא: 7 ואלי אלבקר האצר אברהים
 פאכד עגלא מן אלבקר רבצא וטיבא ודפעה אלי אלגלאם ואסתעגלה
 באצל אחה: 8 תם אכד סמנא ולבנא ואלעגל אלדי אצלחה וזעל בין
 10 אידיהם והו ואקף אממהם תחת אלשגר פאכלו: 9 תם קאלו לה אן
 סארה זוגתך קאל הודא הי פי אלזבא: 10 קאל⁴ סארגע אליך פי מתל
 הודא אלוקת מן קאבל והודא אבן לסארה זוגתך וסארה תסמע ענד כאב
 אלזבא והו וראה: 11 ואברהים וסארה שאכא ומענא פי אלסן ואנתהי
 אן יבון לסארה סביל כאלנסא: 12 פצחכת סארה פי נפסהא קאילה בעד
 15 מא בלית יבון לי זי וסדיי שיך: 18 פקאל אללה לאברהים לם צחכת
 סארה קאילה איקינא אלד וקד שבת: 14 הל יכפי ענד אללה שי
 סארגע אליך פי מתל הודא אלוקת מן קאבל ולסארה אבן: 15 פגחדת
 סארה פי נפסהא קאילה לם אצחך אד לאפת פקאל לא בל קד צחכת:
 16 תם קאם אלקום מן תם ואשרפו קבאלה סדום ואברהים מעהם
 20 לישועהם: 17 פקאל אללה הל אכפי אנא ען אברהים מא אנא צאנעה:
 18 ואברהים סיכון מנה אמא כבורה עטימא ויתבארך בה גמיע אמם
 אלארין: 19 ואנא אעלם באנה סיאמר⁵ בניה ואלה בעדה ויהפטון
 טריק אללה ליעמלו באלעדל ואלחכם בסכב אן יופי אללה לאברהים
 במא ועדה: 20 פקאל אללה צראך⁶ סדום ועמורה קד בטר וכטיתהם
 25 קד עטמת גרא: 21 אורד אלן אמרא מוגלא ואנטרו⁷ אכצראכהם

¹ «כתשוקה», ר"ל בחפצו להכניסו לביתו.

² «ידיד ה'», כן קרא למלאך. ועיין אלאמאנא צר 90 והשתמש בלשון יחיד מפני שדבר להגדול שבתם ואחרים עמדו עמו וזה דעת רש"י או מפני שאברהם היה מדבר בפרט עם המלאך הבא לבשר את שרה. ועיין בבא מציעא פ"ו ע"ב.

³ סבחר: על זה הפת שנודמן עכשו עברתם על בית עבדכם.

⁴ פ': קאל אלמבעות מנחם אליהא = השלוח מנחם אליה עיין למעלה הערה 2.

⁵ «ואני יודע שיצוה» ולא תרגם מלת למען.

⁶ פ': הוסיף מלות אלמטלומין פי. ר"ל זעקת העשוקים בסדום ועמורה. ראב"ע: זעקת החסם והו הפירוש השני של ראב"ע.

⁷ פ': פאחדר אליהא כדירא ינטרו = אוריד אליהן מוכיח למען יראה וכו'.

תכתנן קלפֿה אחלילכם¹) תכון עלאמֿה עהדי בני ובינכם: 12 ואבן
 תמניֿה איאם יכתתן כל דבר מנכם לאניאלכם אלמולוד פי מנאזלכם
 ואלמשתרי בתמן מן כל גריב אלדי ליום הו מן נסלך: 13 כל תכתן
 אלמולוד פי ביתך ואלמשתרי לך בתמן ויבון עהדי פי אבדאנכם עהדי
 אלהר: 14 ואי רגל אקלף לא יכתן אלקלפֿה מן בדנה ינקטע דלך 5
 אלרגל מן קומה למא פסך עהדי: 15 תם קאל אללה לאברהים שרי
 זוגתך לא תסמהא שרי כל סמהא שרה: 16 פאני אבארך פיהא
 וארוזקך מנהא אבנא ואבארך פיהא ויבון מנהא אמֿה²) ומלוך אלשעוב
 מנהא יכרגון: 17 פוקע אברהים עלי וגהה וצחק³) וקאל פי נפסה
 אלאבן⁴) מאיה סנה יולד וסארה בנת תסעין סנה תלד: 18 פקאל
 אברהים בין ידי⁵) אללה לית יסמעיל יהיא בין ידיך: 19 קאל אללה
 לה לכן סארה זוגתך סתלד לך אבנא ותסמיה אסחק ואתבת עהדי מעה
 עהדי אלהר ולנסלה⁶) בעדה: 20 ופי אסמאעיל קד סמעתך הא אנא קד
 בארכתה לאתמרה ואכתרה גֿדא ואתני עשר שריפא יולד ואגעל
 מנה אמֿה עטימֿה: 21 ועהדי אתבתה מע אסחק אלדי תלד לך סארה 15
 פי מתל הדא אלוקת פי אלסנה אלאכרי⁷): 22 פלמא פרג מן מכאמכתה
 ארתפע נור⁸) אללה ען אברהם: 23 פאכד אברהים אסמאעיל אבנה
 וגמיע אלמולודין פי מנולה ואלמשתרין בתמנה כל רגל מן אהל בית
 אברהים פכתן אלקלפֿה מן אבדאנהם פי דאת דלך אליום כמא אמרה
 אללה: 24 וכאן אברהים אבן תסע ותסעין סנה חין כתן אלקלפֿה מן 20
 בדנה: 25 ואסמאעיל אבנה אבן תלאת עשר סנה חין כתן אלקלפֿה
 מן בדנה: 26 פי דאת דלך אליום אכתתן אברהים ואסמעיל אבנה:
 27 וכל רגל פי מנולה אלמולוד פיה ואלמשתרי בתמנה כל גריב
 אכתתנו מעה:

1 ותגלי לה אללה פי מרגֿ ממרא והו גאלם פי באב אלכבא ענד
 חמא אלנהאר: 2 ורפע עיניה פנטר פאדא בתלתֿה נפר וקוף אמאמה

(1) פ: מן אבדאנכם = מנופוחיתם.

(2) תרגם בלי יחיד כי הברכה מוסבת רק על ישראל ולא על אדם.

(3) פ: וצחק סרווא = ויצחק שמת, עיין רש"י.

(4) בקי חסר א' השאלה.

(5) תרגום: קדם.

(6) פ: ומע נסלה = ואת זרעו.

(7) פ: אלאמיה = הבאה.

(8) פ: מלאך.

שרי חתי הרבת מן בין ידיהא: 7 ווגדהא מלאך אללה עלי עין מא פי אלבריה עלי אלעין פי טרוק חגר אלחוגאז⁽¹⁾: 8 קאל יא חגר אמא שרי מן אין תגי ואלו אין תמצי קאלת מן בין ידי שרי סידתי אנא הארבה: 9 וקאל להא מלאך אללה ארגעי אלי סידתך ואסתכדמי תחת ידיהא: 10 תם קאל להא מלאך אללה כתרא אכתר נסלך חתי לא יחצי מן אלבתרה: 11 תם קאל להא הא אנת האמל תלדין אבנא ותסמיה אסמעאל אד סמע אללה לצעפך⁽²⁾: 12 והו יכון וחשיא מן אלנאם ידה פי אלכל ויד אלכל פיה ובחצרה גמיע אכותה יסכן: 13 פסמת אסם אללה אלמתגלי אליהא אנת אלטאיך אלנאטר לאנהא קאלת אני ראית ההנא רחמתך בעד ראיי אלשקא⁽³⁾: 14 ולדלך סמית אלביר ביר ללה⁽⁴⁾ אלנאטר⁽⁵⁾ הודא היא בין רקים ובין ברד: 15 תם ולדת חגר לאברם אבנא פסמא אברם אבנה אלדי ולדתה חגר אסמאעיל: 16 ובאן אברם אבן סת ותמאנין סנה הין ולדת חגר לאברם אסמאעיל:

יז

15 פלמא צאר אברם אבן תסע ותסעין סנה תגלא לה אללה⁽⁶⁾ וקאל לה אנא אלטאיך אלכאפי אסלך פי טאעתו וכן צחיחא: 2 ואגעל עהדי ביני ובינך ואכתרך גדא גדא: 3 פוקע אברם עלי וגהה ובאטבה אללה קאילא: 4 האנא גאעל עהדי מעך ותכון אבא גמהור אלמם: 5 ולא יסמי איצא אסמך אברם כל יכון אסמך אברהם לאני געלתך אבא גמהור אלמם: 6 ואנמיק⁽⁶⁾ גדא גדא ואגעל מנך אממא ומלוך מנך יכרגון: 7 ואתבת עהדי ביני ובינך ונסלך בערך לאגיאלהם עהד אלדהר לאכון לך אלאהא ולנסלך בערך: 8 ואעטיך ונסלך בערך בלד סכנאך גמיע בלד כנען חוז אלדהר ואכון להם אלאהא: 9 תם קאל אללה לאברהם ואנת פאחפט עהדי אנת ונסלך בערך לאגיאלהם: 10 הודא עהדי אלדי תחפטוה ביני ובינכם ונסלך בערך יכתתן מנכם כל רגל⁽⁶⁾: 11 פאדא

(1) „בדרך חגר חגאז” וכן תרגם אונקלוס חגרא וזהו ארץ הערב האמצעית אשר בה עיר מכה הקדושה לישמעלים ובכ”י י: פי טרוק גפאר וכן תרגם מלת שור למטה כ’ א. ובס’ פי טרוק חגז אלחגאז = בדרך ארץ חגאז. והחלוקה הזו יצא משווי האותיות ר’ וז’ בערכו.
 (2) פ: דעאך אליה מן שקאיך = תפלתך אליו בצורתך.
 (3) „ראיתי פה רחמיך אחרי רואי את עניי.”
 (4) פ: אלרחים = המרחם.
 (5) פ: תראי לה מלאך אללה = וירא אליו מלאך ה’.
 (6) פ: ואתמרך.
 (7) פ: דכר.

והרכבה אברם פתח־כת¹): 12 ולמא כאן ענד מגיב אלשמם וקע סכאת עלי אברם פאדא בהיבה פלמה עטימה־דקד וקעת עליה: 13 פקאל לאברם אעלם עלמא אן סיכון נסלך גריבא פי בלד לים להם ויסתעבדוהם ויעִבְוֹנָהֶם² ארבע מאיה סנה: 14 ואיצא אלקום אלדין יסתכדמונהם פאחכם עליהם ובעד דלך יכרגון בסרה עטים: 5 15 ואנת תציר אלי אבאך בסלאם ותדפן בשיבה צאלחה: 16 ואלגיל אלראבע ירגע אלי ההונא אד לם יכמל דנב אלאמוריין אלי אלמן: 17 פלמא גאבת אלשמם וכאנת אלדהמה³ פאדא בשביה⁴ תנור דכאן ופלילי⁵ נאר גאז בין תלך אלשאטאר: 18 פי דלך אל יום עהד אללה מע אברם עהדא קאילא לנסלך אעמי הדיא אלבלד מן נהר מצר אלי 10 אלנהר אלכביר נהר אלפראת: 19 אלקיניין ואלקניזיין ואלקדמוניין: 20 ואלחיתיין ואלפרזיין ואלשנעא: 21 ואלאמוריין ואלכנעאניין ואלגרשין ואליוסין:

מז

1 ושרי זוגה אברם לם תלד לה וכאן להא אמה מצריה אסמהא 16 הגר: 2 פקאלת לאברם הודא קד מנעני אללה מן אלולאדה אדכל אלי אמתי לעל יבנא ביתי⁶ מנהא פקבל אברם קול שרי: 3 פאגדת שרי זוגה אברם הגר אלמצריה אמתהא בעד עשר סנין מן מקאם אברם פי בלד כנעאן פאעטתהא לאברם זוגהא לתכון לה זוגה: 4 פדכל אלי הגר פחמלת פלמא ראת אנהא כד חמלת האנת סידתהא ענדהא: 20 5 פקאלת שרי אלי אברם שלמי עליך אעמיתך אמתי בהגרך פלמא ראת אנהא קד חמלת הנת ענדהא יחכם אללה ביני וכיך: 6 קאל אברם לשרי הודא אמתך פי ירך אצנעי בהא מא חסן ענדך פעדבתהא

¹ „אחרי כן הניח את הצפור על הפגרים והניע אותם ויתנועעו פירוש החרגום הקשה הזה נמצא בחשובות רונש ס' 7 והוא שאחרי שחישתם ונתוחם נשב אברם עליהם ויחיו, ודונש הוסיף עוד מפירוש ר"ם כי אילולי החיים הקב"ה אחר שחישתם ונתוחם באי זו אות היה מאמין שיעשה מה שנשבע לו דהיינו שיצאו מתחת שעבוד מצרים לחירות ושיצאו ברכוש גדול. ועי' שפת יתר סימן ז' ובכרם חסד מחברת חמישית דף 180 מה שכאר הרי אברהם גייגר ודבריו נכוחים.

² כפי' הוסיף פה מלת תמאם = השלמת, ר"ל להשלים מספר ארבע מאות שנה המתחיל מלידת יצחק. עי' רש"י ומה שהקיא הראב"ע בשם הגאון בפירושו הקצר לשמות י"ב ו' ועיין עוד אלמאנאט צד 237.

³ וכן בשרשים לאבן גנאח צד 528 הערה 21. ובפ' וכן בכ"י „אלדהמת“.

⁴ הראב"ע: „כדמות תנור העולה עשן ממנו“.

⁵ כן תרגם מלת לפיד בכל מקום ובפ': „משעל“.

⁶ „יבנה ביתי“ עי' דברים כ"ה ט'.

ותמאניה עשר וכלבהם אלי באניאם: 15 ותפרק עליהם לילא הו
ועבידה פקתלהם וכלבהם אלי חובה אלתי ען יסאר דמשק: 16 פרד
גמיע אלסרח ואיצא לוט קריבה וסרחה רדהמא ואלנסא וסאיר אלקום:
17 תם כרג מלך סדום תלקאה בעד רגועה מן הרב כדרלעמר ואלמלוך
5 אלדין מעה אלי עמק שוה⁽¹⁾ הו מלעב⁽²⁾ אלמלך: 18 ומלכי צדק מלך
(ירושלם⁽³⁾) אכרג לה טעאמא ושראבא והו אמאם ללטאיק אלעאלי:
19 פבארך עליה וקאל יבון אברם מבארבא ללטאיק אלעאלי מאלך
אלסמאואת ואלאריץ: 20 ותבארך אלטאיק אלעאלי אלדי אסלם אעדאך
פי ידיך פאעמאה אלעשר מן אלכל: 21 פקאל מלך סדום לאברם
10 אעטני אלנפום ואלסרח כדה לך: 22 קאל לה אברם רפעת ידי
האלפא⁽⁴⁾ באללה אלטאיק אלעאלי מאלך אלסמאואת ואלאריץ: 23 מן
כיט אלי שסע נעל אן אכדת מן גמיע מאלך ולא תקול אנא אננית
אברם: 24 גיר מא אכלה אלגלמאן ונציב אלקום אלדין מצו מעי ענר
ואשכול וממרא הם יאכדון נציבהם:

טז

15

1 בעד הדה אלאמור כאן קול אללה לאברם בוחי קאילא
לא תכף אברם אנא תרסך אגרך עטים גדא: 2 קאל אללהם יא רב
מא תעטיני ואנא מנצרף עקימא ודו קיאד מנזלי⁽⁵⁾ אליעזר אדמשק:
3 פקאל אד לס תרוקני נסלא פאן אלאבן אלדי פי מנזלי ירתני:
4 פאדא בקול אללה קאילא לה לא ירתך הדיא אלא מן יכרג מן צלבך
20 הו ירתך: 5 תם אכרגה אלי כארג וקאל לה אלפתת אלי אלסמא ואלתמס
אחצא אלכואכב הל תטיק תחציהא תם קאל לה כדא יבון נסלך:
6 פאמן באללה וכתבהא לה חסנה: 7 וקאל לה אנא אללה אלדי
אכרגתך מן אתון אלכסדאניין לאעטיך הדיא אלבלד לתחוזה: 8 קאל
25 אללהם יא רב במא דא אעלם אני אחוזה: 9 קאל לה קדם לי עגלא
מתלתא וענזא מתלתא וכבשא מתלתא ושפנינא ופרך חמאם⁽⁶⁾:
10 פקדם לה גמיע דלך ושטרהא פי אוסאמהא תם געל כל שטר
תלקא צאחבה ואלטאיר לס ישטרה: 11 תם וצע אלטאיר עלי אלאנסאד

(1) עי דף 21 הערה 6.

(2) תרגום: אתר בית ריסא, והוא מקום מרוצת הסוסים.

(3) כן הוא גם בתרגום ובפירושו הראב"ע.

(4) "בשבעה".

(5) ר"ל חמסונה והשוךד על ביתי וכן תרגם ישק (בראשית מ"א. מ'), וכן תרגם כמשק

גבים שקק בו (ישעיה ל"ג ד').

(7) תרגום: ושפנינא ובר יונה.

מולדה וערצהא פאנִי לך אעטיהא: 18 פלִים אברם וגא פאקאם פי מרג
ממרא אלדי פי חברא ובנא תם מדבחה ללה:

יך

1 תם כאן פי איאם אמרפל מלך אלשינור ואריוך מלך אלסר
כדרלעמר מלך כוזסתאן ותדעל מלך אלמס: 2 פצנעו חרבא מע בלע 5
מלך סדום וברישע מלך עמורה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צבוים ומלך
בלע הי זגר: 3 וגמיע האולי אצטחבו פי מרג אלסדין¹ הו אלבחורה
אלמאלחה: 4 אתנתי עשר סנה אטאעו כדרלעמר ופי אלתאלתה עשרה
עצוה: 5 ופי אלסנה אלארבעה עשר אקבל כדרלעמר ואלמלוך אלדין
מעה פקתלו אלשגעא² אלדין פי עשתרות קרנים³ ואלדהאקין⁴ אלדין 10
פי הם ואלהוביון⁵ אלדין פי שוה קריתים⁶: 6 ואלחוריון אלדין פי
גבאל ישראה אלי מרג פארן אלדי פי טרף אלבריה: 7 תם רגעו וגאו
אלי עין אלחכם הי רקים⁷ פקתלו כל מן כאן פי ציעה אלעמאלקה
ואיצא אלמוריון אלמקימין פי אלתפאף אלנבל⁸: 8 תם כרג מלך סדום
ומלך עמרה ומלך אדמה ומלך צבוים ומלך בלע הי זגר פצאפוהם⁹ אלחרב 15
פי עמק אלסדין¹⁰: 9 מע כדרלעמר מלך כוזסתאן ותדעל מלך אלמס
ואמרפל מלך אלשינור ואריוך מלך אלסר ארבעה מלוך מע אלכמסה:
10 ועמק אלסדין פיהא אבאר תכרג חמרא פהרב מלך סדום ועמורה ווקעא
תם ואלבאקיון הרבו אלי אלגבל: 11 פאכדו גמיע סרח סדום ועמורה וגמיע
מעאמהם ומצו: 12 ואכדו לוט אבן אבי אברם וסרחה ומצו והו מקים 20
פי סדום: 13 תם גא אלפלית ואכבר לאברם אלעבראנִי והו מקים פי
מרג ממרא אלמורי אבי אשכול וענר והם דוו עהד¹¹ אברם: 14 פלמא
סמע אן קד סבי קריבה גרד נצחאה אלמולודין פי מנולה תלת מאיה

¹ פ: אלחקול וכן בתרגום הקלוא = שדות.

² וכן בתרגום „גברוא“.

³ פ: פי אלצנמין = שני הצלמים.

⁴ „ראשי הכפרים“ ובתרגום הקופיא.

⁵ הגאון תרגם מלת אימים מלשון אימה שהוא בערכית היכה. ובפ' „אלמחיון“ וצ"ל

„אלמחיון“ עי דברים. ב' י"א. וענינו „המאמים“.

⁶ פ: פי מסתוי קראוא ואפשר שצ"ל קראוא (עי שישום לאבן גנאח 647 הערה 47)

והוא העתקת שוה קריתים.

⁷ וכן בתרגום אונקלוס רקם.

⁸ „בסבך-החמרים“ ולא ידעתי מאין באה לו ההעתקה הזאת למלת חצצן.

⁹ כן הוא ברוב הנוסחאות ונראה שצריך להיות פצאפו מעהם וכי פצאפוהם ללחרב.

¹⁰ עי הערה 1.

¹¹ פ: אצדקא.

אלי מצר פראו אלמצריון אלמראה אנהא חסנה ג'א: 16 וראוהא רוסא
 פרעון ומדחווהא אליה פאכדת אלמראה אלי קצר פרעון: 16 ואחסן
 לאברם בסכבהא פצאר לה גנס ובקר וחמיר ועבד ואמא ואתאן וגמאל:
 17 פתואעד¹ אלה פרעון כבלאיא עטימה ואלה בסכב שרי זוגה
 6 אברם: 18 פדעא פרעון באברם וקאל מה דא צנעת בי ולם תכברני
 אנהא זוגתך: 19 ולם קלת לי הי אכתי חתי אתגדתהא לתכון לי זוגה²
 ואלאן הודא זוגתך כדהא ואמין: 20 פוכל עליה פרעון ברנאל פכדרקו
 בה וזוגתה וגמיע מא לה:

יג

10 1 פצעד אברם מן מצר הו וזוגתה וגמיע מא לה ולוט מעה
 אלי אלקבלה: 2 ואברם עטים ג'א באלמאשיה ואלפצה ואלדהב:
 8 ומצא פי מראחלה מן אלקבלה אלי בית אל אלי אלמוצע אלדי כאן
 תם כבאה פי אלאבתרא בין בית אל ובין אלעי: 4 אלי מוצע אלמדכח
 אלדי צנעה תם פי אלאבתרא פדעא תם אברם באסם אלה: 5 ואיצא
 15 ללוט אלסאלך מע אברם כאן גנס ובקר ואכביה: 6 ולם יחמלהמא
 אלבלד אן יקימא פיה גמיעא אד כאן סרחהמא כתורא ולם יטיקא אן יקימא
 גמיעא: 7 פכאנת לצומה בין רעהה מאשיה אברם ובין רעא מאשיה
 לוט ואלכנעאניון ואלפריוון חינוד מקימון פי אלבלד: 8 חתי קאל
 אברם ללוט לא תכן לצומה ביני וכינד ובין רעאי ורעאך פאננא קום
 20 דו קראבה: 9 אלים גמיע אלארץ בין ידיך אנפרד מני אמא יסרה
 פאתיאמן ואמא ימנה פאתיאסר: 10 פרפע לוט עיניה וראי גמיע מרג
 אלארדן אן כלה סקי קבל אן יהלך אלה סדום ועמורה כגנאן אלה
 כארץ מצר אלי אן תני אלי זגר: 11 פאכתאר לה לוט גמיע מרג
 אלארדן ורחל מן אלמשרק ואנפרד כלא אמר ען אביה: 12 אברם אקאם פי
 25 בלד אלכנעאן ולוט אקאם פי קרי אלמרג וזים אלי סדום: 13 ואהל
 סדום אשראר וכאטיון ללה ג'א: 14 תם קאל אלה לאברם בעד מא
 פארקה לוט ארפע עיניך ואנפר מן אלמוצע אלדי אנת תם שמאלא וגנובא
 ושרקא וגרבא: 15 פאן גמיע אלארץ אלדי תראהא לך אעטיהא ולנסלך
 אלי אלדהר: 16 ואציר נסלך כתראב אלארץ חתי אן אמכן אלאנסאן
 30 אן יחצי תראב אלארץ פנסלך איצא יחצא: 17 קם פאמש פי אלארץ

¹ ר"ל הפחירו והחזירו שיכחו. נראה שכונת חגי בפירושו חזה למען לא יעטש חי.
 את פרעה שלא בצדק. ובס' פבלא אלה = ויננע.
² "ברי שתחיה לי לאשה".

מולדה פי אתון אלכסדניין: 29 ואתכד אברם ונחור להמא נסמא
 אסם זוגה אברם שרי ואסם זוגה נחור מלכה בנת הרן אבי מלכה ואבי
 יסכה: 30 זכאנת שרי עאקרא לים להא ולד: 31 ואכד תרח אברם
 אבנה ולוט אבן הרן אבן אבנה ושרי כנתה זוגה אברם אבנה וכרגו
 מעהם: מן אתון אלכסדאניין לימצו אלי בלד כנעאן פנאו חראן 5
 פאקאמו תם: 32 וכאן עמר תרח מאיתין סנה ולמס סנין ומאת תרח
 פי חראן:

יב

1 אד² קאל אללה אלי אברם אמין לך מן ארצך ומולדך ומן בית
 אביך אלי אלבלד אלדי אריך: 2 ואצנע מנך אמיה כבירה ואבארך
 פיך ואעלם אסמך ותכון ברכה: 3 ואבארך מבארכיך ושאתמך אלען 10
 ויתברך⁴ בך גמיע עשאיר אלאריין: 4 פמצא אברם כמא אמרה אללה ומצא
 מעה לוט וכאן אברם אבן למס וסבעין סנה חין כרג מן חראן: 5 פאכד
 אברם שרי זוגתה ולוט קריבה¹ וגמיע סרחהם אלדי מלכוה ואלנפוס
 אלתי אכתסבו פי חראן וכרגו לימצו אלי בלד כנעאן וגאו אליה:
 6 פטאף אברם פי אלבלד אלי מוצע נאבלוס ואלי מרג² ממרא
 ואלכנעאנה חינוד כאן מקימא פי אלבלד: 7 תם תגלי לה אללה³: 15
 וקאל לנסלך אעטי הדא אלבלד ובנא תם מדבחה ללה אלמתגלי לה:
 8 תם אנתקל מן תם אלי אלגבל מן שרקין בית אל ומד תם כבאה
 בית אל מן אלגרב ואלעי מן אלשרק ובנא תם מדבחה ללה ודעא
 באסמה¹: 9 תם רחל אברם כלמא מר רחל אלי אלקבלה: 10 תם
 כאן גוע פי אלבלד פאנחדר אברם אלי מצר ליסכן תם אד אשתד
 אלגוע פי אלבלד: 11 פלמא קרב מן אלדכול אלי מצר קאל לשרי 20
 זוגתה אנא אעלם אנך מראה גמילה אלמנשר: 12 אכאף אן ראוך
 אלמצריוון וקאלו הדא זוגתה קתלוני ואסתבקוך: 13 קולי עני אנת אכתי
 לבי יחסן אלי בסבבך כאן תחיא נפסי בגרירתך: 14 ולמא דכל אברם

(¹) ר"ל גם אנשים אחרים יצאו עמם. ובנוסף פי פכרג מעהם קום = ויצאו אתם אנשים.

(²) זה הפסוק דבוק עם הפסוק הקודם מפני שצווי השם היה קודם מיתת תרח וכביי פקאל.

(³) רש"י: אדם אומר לבני תחא כאברחם.

(⁴) פי וכי אבן אכיה.

(⁵) ר"ל שדה וכן תרגם אונקלוס מישר ובנוסחת פי: בלוט = אלה. והם בי הפירושים

שחיו הראביע.

(⁶) פי מלאך אללה וכן בסוף הפסוק: ללה אלדי געל מלאכה מתגליא אליה וזה ההפך

בין פי וקי ויי נמצא במקומות הרבה.

(⁷) ר"ל קרא בני אדם לעבודת האל. פי ודעאה באסמה ר"ל התפלל לה. ושני

הפירושים האלו נמצאים בראביע.

יא

1 וכאן גמיע אהל אלארין אהל לגה ואחדה וכלאם ואחד:
 2 ולמא רחלו מן אלמשרק וגדו בקיעא פי בלד אלשינור פאקאמו תם:
 3 וקאל בעצהם לבעין תעאלו נלבן לבנא וננצגה טבכא פכאן להם
 5 6 אללבן כאלחגארה ואלקפר כאן להם כאלמלאט¹: 4 וקאלו תעאלו
 נבני לנא קריה ומגדלא ראסה ידאני אלסמא ונצנע לנא אסמא כילא
 נתבדד עלי וגה גמיע אלארין: 5 פאורד אללה אמרא מוגלא² לירי
 אלקריה ואלמגדל אלדין בנו בנו אדם: 6 וקאל אללה הוודא הם שעב ואחד
 ולגה ואחדה לגמיעהם והדא מא אכתרו אן יפעלו ואלאן לא יפותהם
 7 10 גמיע מא המו בה אן יצנעוה: 7 תעאל אורד אמרא מוגלא אשתת בה
 לגתהם חתי לא יסמע כל אמר לגה צאחבה: 8 פכדדהם אללה מן
 תם עלי וגה גמיע אלארין ואנתהו ען בנא אלקריה: 9 ולדלך אסמהא
 באבל לאן תם שתת³ אללה לגה אהל אלארין ומן תם כדדהם אללה
 עלי גמיע וגההא: 10 הדא שרח תאליד שם חין כאן אבן מאיה סנה
 15 15 אולד ארפכשד סנתין בעד אלטופאן: 11 ועאש שם בעד דלך כמם
 מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 12 ולמא עאש ארפכשד כמם
 ותלתין סנה אולד שלה: 13 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת
 סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 14 ולמא עאש שלה תלתין סנה אולד
 עבר: 15 ועאש בעד דלך ארבע מאיה סנה ותלת סנין אולד פיהא בנין
 20 20 ובנאת: 16 ולמא עאש עבר תלתין וארבע סנין אולד פלג: 17 ועאש
 בעד דלך ארבע מאיה ותלתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 18 ולמא
 עאש פלג תלתין סנה אולד רעו: 19 ועאש בעד דלך מאיתין סנה ותסע
 סנין אולד פיהא בנין ובנאת: 20 ולמא עאש רעו אנתתין ותלתין סנה
 אולד שרוג: 21 ועאש בעד דלך מאיתין סנה וסבע סנין אולד פיהא
 25 25 בנין ובנאת: 22 ולמא עאש שרוג תלתין סנה אולד נחור: 23 ועאש
 בעד דלך מאיתין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 24 ולמא עאש נחור
 תסע ועשרין סנה אולד תרח: 25 ועאש בעד דלך מאיה סנה ותסע
 עשרה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 26 ולמא עאש תרח סבעין סנה
 אולד אברם ונחור והרן: 27 והדא שרח תאליד תרח תרח אולד אברם
 80 80 ונחור והרן אולד לומ: 28 ומאת הרן בחצרה תרח אביה פי בלד

¹ כן הוא בקי ובפי ובי.

² «יורד ה' דבר אשר לא ישוב» וכן למטה בפסוק ד'. ותרגם כן להרחיק הגשמיים.

³ פ' בבל.

1 והיא שרה תאליד בני נוח שם וחס ויפת אד וולדו להם בנן
 בעד אלטופאן: 2 בנו יפת תרך¹ ויאגוג ומאהאת ואליונאניה ואלצין
 ואלכראסאן ופארס: 3 בנו גמר אלצקאלבה ופרנגה ואלברגאן:
 4 ובנו יון אלמציעה וטרסוס וקברוס ואדנה: 5 מן האולי תפרקת 5
 זאיר אלמם פי בלדאנהם כל פרוק ללגתה לעשאיריהם ואממהם:
 6 ובנו חם אלחכשה ומצר ותפת וכנעאן: 7 ובנו כוש סבא וזוילה
 וזגאוה ואלקאקו ואלדמס ובנו רעמה אלסנד ואלהנד: 8 וכוש אולד
 נמרוד הו אבתדי אן יכון גבארא פי אלבלד: 9 והו כאן גבארא
 מכוּפא² בין ידי אללה ולדלך יקאל כנמרוד גבאר מכוּפ בן גדי אללה: 10
 10 ובאן אול מלכה באביל ואלכרס ואכד ובלנה פי בלד אלשינור:
 11 ומן דלך אלבלד כרג אלמוצל פבנא נינוה ורחבה אלקריוה ואלאבלה:
 12 ואלמדאין בין נינוה ובין אלבלה והי אלקריוה אלעטימה: 13 ומצר
 אולד אלתניסין ואלאסכנדראנין ואלבהנאסין ואלפרמיין: 14 ואלבימין
 ואלצעדיין אלדי כרג מנהם אלפלסטינין ואלדמיאטיון: 15 וכנעאן 15
 אולד צידן בכרה וחת: 16 ואליוסין ואלאמוריין ואלגרשין:
 17 ואלחיוין ואלערקין ואלטראבלסין: 18 ואלארודין ואלחמצין
 ואלחמאתין ובעד דלך תפרקת עשאיר אלכנעאנין: 19 ובאן תכס
 אלכנעאנין מן צידא אלי אן תגי אלי כלוין ואלי גזה ואלי אן תגי אלי
 סרום ועמורה ואדמה וצבוים אלי לשע: 20 האולי בנו חם לעשאיריהם 20
 ולנאתהם פי בלדאנהם לאממהם: 21 ולשם ולד הו איצא אבי גמיע
 בני עבר אזי יפת אלכבר: 22 ובנו שם כוזסתאן ואלמוצל וארפכשד
 ולוד וארמין: 23 ובנו ארם אלגוטה ואלחולה ואלגראמקה ומשי:
 24 וארפכשד אולד שלח ושלח אולד עבר: 25 ולעבר ולד אבנאן
 אסם אחדהמא פלג לאן פי איאמה אנקסמת אלארין ואסם אכיה קחטאן: 25
 26 וקחטאן אולד אלמודד וסלף וחצרמות וירח: 27 והדורם ואוול
 ודקלה: 28 ועובל ואבימאל וסבא: 29 ואופיר וחווילה ויובב כל
 האלוי בנו קחטאן: 30 ובאן מסכנהם מן מכה אלי אן תגי אלי אלמדינה
 אלי אלגבל אלשרקין: 31 האולי בנו שם לעשאיריהם ולנאתהם פי
 בלדאנהם ואממהם: 32 האולי עשאיר בני נוח לתאלידהם ואממהם 30
 ד מנהם תפרקת אלמם פי אלארין בעד אלטופאן:

¹ כל שמות האומות והמדינות הנזכרים בפרשת חוה יבוארו במאמר מיוחד.

² "גבור נרא" וזונקלס תרגם גבר תקיף.

6 אן יכון סאפך דם אלאנסאן באנסאן מתלה¹ דמה יספך לאן בצורה
 שרופה מסלמא צנעה: 7 ואנתם אתמרו ואכתרו ואסעו פי אלארין
 ואכתרו פיהא: 8 תם קאל אללה לנוח ולבניה מעה קאילא: 9 האנא
 מתבת עהדי מעכם ומע נסלכם בעדכם: 10 ומע כל נפש חייה אלתי
 5 מעכם מן אלטאיר ואלבהאים וחיואן אלארין אלדין מעכם כל מן
 זרג מן אלתאבות מן גמיע חיואן אלארין: 11 ואתבת עהדי מעכם
 ולא ינקטע כל בשרי איצא מן מא אלטופאן ולא יכון אבדא
 טופאן ליהלך אלארין: 12 וקאל אללה הדה עלאמה אלעהד אלתי
 אנא גאעלהא ביני ובינכם ובין כל נפש חייה אלתי מעכם לאניאל
 10 אלהר: 13 והי קוסי קד תבתהא² פי אלגמאם ותציר עלאמה עהד
 ביני ובין אהל אלארין³. 14 ויכון אדא גימת גמאמא עלי אלארין
 טהר אלקום פי אלגמאם: 15 ודכרת עהדי אלדי ביני ובינכם ובין כל
 נפש חייה לכל בשרי ולא יציר איצא אלמא טופאנא ליהלך כל בשרי:
 16 פתציר אלקום פי אלגמאם אטהרהא דכרא לאמאן אלהר מן אללה
 15 לכל נפש חייה פי כל בשרי אלדי עלי אלארין: 17 וקאל אללה לנוח
 הדה עלאמה אלעהד אלתי תבתהא ביני ובין כל בשרי אלדי עלי אלארין:
 18 וכאן בנו נוח אלבארין מן אלתאבות שם וחם ויפת וכאן חם יכנא
 אבא כנעאן⁴: 19 האולי אלתלתה בנו נוח ומנהם תפרך אלנאם פי
 אלארין: 20 ואד אבתדי נוח בפלאהה אלארין פגרים כרמא: 21 ושרב
 20 מן אלכמר וסכר ותכשף פי לבאיה: 22 וראי חם אבו כנעאן עורה
 אביה ואכבר אכוייה והמא פי אלסוק: 23 פאכד שם ויפת תובא
 געלאה עלי מנכביהמא ומציא מסתדבין פגטוא עורה אביהמא ויגזהמא
 מסתדברה ועורה אביהמא לם יריא: 24 ולמא אפאק נוח מן סכרה
 פעלם מא צנע בה אבנה אלצניר: 25 וקאל מלעון אבו כנעאן עבדא
 25 מסתעבדא⁵ יכון לאכוייה: 26 תם קאל תבארך אללה אלה שם ויכון
 אבו כנעאן עבדא לה: 27 יחסן אללה ליפת ויסכן אכביה שם ויכון
 אבו כנעאן עבדא לה: 28 תם עאש נוח בעד אלטופאן תלת
 מאיה וכמסין סנה: 29 פצאר גמיע עמרה תסע מאיה וכמסין סנה
 תם מאת:

¹ "באדם כמוהו".

² "כבר נתתי ועיין ראב"ע אמר הגאון כי בתחלה היתה עיין צד ה' הערה א'.

³ "יושבי הארץ", וכן תרגם בכל מקום מלה "הארץ" כאשר יוסב הענין אל הדרים עליה.

⁴ ר"ל ארא ה את הקשת לזכרון שלום-עולם שהבטיח תי לכל נפש חיה.

⁵ "וכנני חם היה: אבי כנען", ולפי דעת הגאון השם "כנען" אשר בפסוקים הבאים הוא

במקום "אבי כנען" והוא חם בעצמו, וכן תרגמו. ועיין ראב"ע בפסוק כ"ו.

⁶ "עבד עולם".

אֱלֹהֵי אֲבוֹתַי: 11 פָּנֹאת אֵלֶיהָ וְקַת עִשָּׂא וְאֵלֵא בִּרְקָה זִיתוֹן מִקְטוּעֵיהָ⁽¹⁾
 פִּי פִּיהָ פִּעְלָם נוֹחַ אֵן אֱלֵמָא קֹדֶּ כֶּ עֵן אֱלֵאֲרֵי: 12 וְצִבְרָ אֵיִצָּא
 סִבְעָה אֵיִם אֲכָר תֵּם אֲטִלְקָהָא וְלֵם תַּעֲאֹד אֲלִרְגוּעַ אֵלֶיהָ אֵיִצָּא:
 13 וְלֵמָא כִּאֵן פִּי סִנְהָ אַחֲדִי וְקַת מֵאִיהָ פִּי אֵלִיִּם אֱלֵאֲוֹל מִן אֲלִשְׁהָר
 אֱלֵאֲוֹל גֵּף אֱלֵמָא עֵן אֱלֵאֲרֵי פִּנּוּעַ נוֹחַ נִטְאֵ אֱלֵתֵאֲבוֹת וְנִטְרָ פִּאֲדָא קֹדֶּ 5
 גֵּף זִבְהָ אֱלֵאֲרֵי: 14 וְפִי אֲלִשְׁהָר אֱלֵתֵאֲנִי פִּי אֵלִיִּם אֱלֵסֵאֲבַע וְעִשְׂרִין
 מִנְהָ נִפְתַּת אֱלֵאֲרֵי: 15 וְקֹאֵל אֱלֵלָהּ לְנוֹחַ קֵאֲיִלָּא: 16 אֲכָרְגַּ מִן
 אֱלֵתֵאֲבוֹת אַנְתָּ וְזוֹגְתָךְ וּבְנוֹךְ וְנִסְאֵ בְנֵיךְ מַעַךְ: 17 וְגִמִּיעַ אֱלֹחֻשׁ אֱלֵרֵיךְ
 מַעַךְ מִן כָּל בְּשָׂרֵי וּמִן אֱלִטְאִיר וְאֱלִבְהֵאִים וְסֵאִיר אֱלִדְבִיב אֱלֵסֵאֲבַע עֲלִי
 אֱלֵאֲרֵיךְ אֲכָרְגָהֶם מַעַךְ לִיתוּאֲלֵדוּ פִּי אֱלֵאֲרֵיךְ וְיִתְמָרוּ וְיִכְתָּרוּ עֲלֵיהֶם: 10
 18 פִּכְרֵגַּ נוֹחַ וּבְנוֹתָ וְזוֹגְתָהּ וְנִסְאֵ בְנוֹתָ מַעַךְ: 19 וְגִמִּיעַ אֱלֹחֻשׁ
 וְאֱלִטְוִי וְסֵאִיר אֱלִדְבִיב⁽²⁾ אֱלֵדֵאֲבַע עֲלִי אֱלֵאֲרֵיךְ לֵאֲנִיִּסְהֶם כִּרְגוּ מִן
 אֱלֵתֵאֲבוֹת: 20 וּבְנֵא נוֹחַ מִדְּבַחָא לֵלָהּ וְאֲכָדִי מִן בַּעֲיָן אֱלִבְהֵאִים
 אֱלִטְאֵהֶרֶץ וְזַבְעֵין אֱלִטְאֵהֶר וְקִרְבִּי צוּאֲעֵד עֲלִי אֱלִמְדַּבַּח:
 21 פִּקְבֵּל אֱלֵלָהּ אֱלִקְרָבֵאֵן אֱלִמְרִצִּי⁽³⁾ וְקֹאֵל אֱלֵלָהּ מִן דֵּאֲתֵהָ⁽⁴⁾ לֵא 15
 אֲעוּדִי אֲבֵרָא אֲלַעֵן אֱלֵאֲרֵיךְ אֵיִצָּא בְּסִבְבִּי אֱלֵאֲנִסְאֵן עֲלִי אֵן כִּאֲטֵר קִלְבִּי
 אֱלֵאֲנִסְאֵן רִדִּי מִן צַנְרָה וְלֵא אֲעוּדִי וְיֵאֲדָה אֲקַתֵּל כָּל הֵן כִּמָּא צִנְעֵת:
 22 אֲבֵרָא טוֹל עַמְרֵן אֱלֵאֲרֵיךְ אֱלֹזְרַע וְאֱלֵהֲצֵאֲד וְאֱלִקְרָךְ וְאֱלֵהֲמָא וְאֱלִקִּיטִי
 וְאֱלִכְרִיךָ וְאֱלֵנְהֵאֲר וְאֱלֵלִיל לֵא תַעֲטֵל:

20

ט

1 וְכִתְרֵךְ אֱלֵלָהּ פִּי נוֹחַ וְפִי בְנוֹתָ וְקֹאֵל לֵהֶם אֲתִמְרוּ וְאֲכָתְרוּ וְעִמּוּ
 אֱלֵאֲרֵיךְ: 2 וְזִבְרָכֶם וְדַעֲרָכֶם יִכּוֹנְאֵן עֲלִי גִמִּיעַ וְחִישׁ אֱלֵאֲרֵיךְ וְגִמִּיעַ טֵאִיר
 אֱלֵסֵאֲבַע וְכָל מָא יִדְבִּי עֲלִי אֱלֵאֲרֵיךְ וְגִמִּיעַ סִמְךָ אֱלִבְחָךְ פִּי דִיכֶם מִסְלָמוֹן:
 3 כָּל דְּבִיבֵי טֵאִיר⁽⁵⁾ הֵן יִכּוֹן לְכֶם מֵאֲכִילָא וְכִכְצֵר אֱלַעֲשֵׁב קֹדֶּ אֲעִטִיתְכֶם
 אֱלִבְלֵ⁽⁶⁾: 4 וְאֵמָא אֱלֵלֵחֶם פִּלֵּא תֵאֲכִלוּהָ בְדִמְהָ פִּאֲנָה נִפְסָה⁽⁷⁾: 25
 5 וְאֵמָא דִּמְאִכֶם מִן אֲנִפְסָכֶם פִּאֲטִלְבַּחָא בֵּאֲלִמְנַע⁽⁸⁾ מִן כָּל וְחִישׁ
 אֲטִלְבַּחָא וּמִן יִד אֱלֵאֲנִסְאֵן אֵי אֲנִסְאֵן קַתֵּל אֲכֵאֵה טֵאֲלַבְתָּה בְּנִפְסָה:

(1) «חֲתוּךְ» ע' תשובות דונש ס' 82.

(2) הגאון העתיק כאילו כתוב וכל רמש הרומש.

(3) וכן בחרגוס: וקביל ח' ברעוא ית קרבניה.

(4) פ': לנכיה = לנבואו. ועי' למעלה צד י"ב הערה ו'.

(5) «סתורי». ע' ראב"ע.

(6) אחר הטבול חתיר לאדם אכילת בשר ע' צד ו' הערה ו'.

(7) ע' ראב"ע.

(8) ו"ל אמנע אתכם מלשפוך את דמכם. — ראב"ע: והמפרש דמכם לנפשותיכם זה

התורג נפשו הוא רחוק בעיני ועי' אלאמאנת צד 805.

שלמא מן קבלהם והאנא מהלכהם מנהא: 14 אצנע לך תאבותא מן
 כשב אלשמשאר ואצנעהא טבקאת וקפרהא מן דאכל זמן בארץ
 באלקפר: 15 והיא מקדאר מא תצנעהא תלת מאיה דראע טולהא זכמסין
 ערצהא ותלתין סמכהא: 16 ואצנע להא ציאה ואלי דראע תבמלהא
 מן אלעלו ועיר להא באבא פי גנבהא אסאפל ותואני ותואלת תצנעהא: 5
 17 והא אנא אתי בטופאן אלמא עלי אלארץ לאהלך כל בשרי פיה
 רוח אלקויה מן תחת אלסמא כל מן פי אלארץ יתופי: 18 ואתבת
 עהדי מעך ותדבל אלי אלתאבות אנת ובנוך וזוגתך וגסאי בניך מעך:
 19 זמן כל הי מן גמיע אלבשר אזואנא מן אלכל תדכלהם אלי אלתאבות
 ליחוי מעך דבור ואנאת יכונון: 20 מן אלטאר לאצנאפה זמן אלבהאים
 לאצנאפהא זמן סאר דביב אלארץ לאצנאפה אזואנא מן אלכל ידכלון
 אלוך ליחוי: 21 ואנת פדר לך מן כל טעאם זיבל וצמה אלוך זיכון לך
 ולהא מאכלא: 22 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה בה:

ז

1 וקאל לה אללה אדכל אנת וגמיע אלוך אלי אלתאבות פאני 15
 ראיתך צאלחא בין ידי פי היא אלגיל: 2 מן גמיע אלבהאים אלטאהרה
 תאבד סבעה סבעה דבורא ואנאתא זמן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
 זוגין דבורא ואנאתא: 8 ואיצא מן טאר אלסמא סבעה סבעה דבורא
 ואנאתא ליחוי נסלהם עלי גמיע זגה אלארץ: 4 פאן בעד אלסבעה אים
 אנא מסטר עלי אלארץ ארבעין זומא וארבעין לילה ואמהו גמיע אלנאם 20
 אלוך צנעתהם ען זגה אלארץ: 5 ועמל נוח בגמיע מא אמרה אללה
 בה: 6 זכאן נוח אבן סת מאיה סנה חין כאן מא אלטופאן עלי אלארץ:
 7 פדרל נוח ובנוה וזוגתה וגסאי בניה מעה אלי אלתאבות מן קבל מא
 אלטופאן: 8 מן אלבהאים אלטאהרה זמן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
 זמן אלטאר וסאר אלדאב עלי אלארץ: 9 אזואנא אזואנא דכלו אלי 25
 נוח אלי אלתאבות דבור ואנאת כמא אמרה אללה בה: 10 ולמא כאן
 בעד סבעה אים כאן מא אלטופאן עלי אלארץ: 11 פי סנה סת מאיה מן
 עמר נוח פי אלשהר אלתאני פי אליום אלסאבע עשר מנה פי דלך
 אליום תשקת עיון אלגמר אלעטים ורואון אלסמא תפתחת: 12 ואקאם
 אלמטר עלי אלארץ ארבעין זומא וארבעין לילה: 13 פי דאת דלך 30
 אליום דכל נוח ושם חס ויפת בנה וזוגתה ותלת נסאי בניה מעהם
 אלי אלתאבות: 14 הם וגמיע אלוהוש לאצנאפהא וגמיע אלבהאים
 לאצנאפהא וסאר אלדביב אלדאב עלי אלארץ לאצנאפהא וגמיע אלטאר

קאילא הדא יעזינא מן אעמאלנא ומן משקה אדינא פי אלארין אלתי לענהא אללה: 80 ועאיש בעד דלך זמס מאיה זמס ותסעין סנה אולד פיהא בנין ובנאת: 81 פעאר גמיע עמרה סבע מאיה סנה וסבע וסבעין סנה תם מאת: 82 זלמא צאר נוה אבן זמס מאיה סנה אולד שם והם ויפת: 5

ו

1 וזלמא אבתדא אלנאס אן יכתרו עלי זנה אלארין וולד להם
בנאת: 2 ראו בנו אלשראף בנאת אלעאמה: 3 אנהן חסאן פאתכדו
להם נסא מן גמיע מא אבתארוה: 8 פקאל אללה לא ינמד דאתי:
10 פי הולא אלנאס אלי אלדהר אד הם בשריון ותכון מדתהם: מאיה
ועשרין סנה: 4 זכאן אלגבאברה פי אלארין פי דלך אלזמאן ובעד דלך
איצא כאנו ידליון בנו אלשראף אלי בנאת אלעאמה חראמא: 5 פילין
להם הם אלגבאברה אלדיון מן אלדהר דו אלזמאן: 5 פלמא ראי
אללה אן קד כתד שר אלנאס פי אלארין וגמיע כאמר אפכאר קלובהם
15 רדי מחין מול אלזמאן: 6 תואעדהם: אללה במא צנעהם פי אלארין
ואוצל אלמשקה אלי קלובהם: 7 באן קאל אללה אמחו אלנאס אלדיון
בלקתהם ען זנה אלארין מן אנסאן אלי בהימה אלי דביב ואלי מאיר
אלסמא אד תואעדתהם במא בלקתהם: 8 זנוח וגד חטאא ענד
אללה: 9 הדא שרה תאליד נוה זכאן נוה רגלא צאלחא צחוחא פי
20 אנגילה פי טאעה אללה סלך נוה: 10 ואולד נוה תלתה בנין שם והם
ויפת: 11 זאנפסדת אלארין בין ידי אללה ואמתלת אלארין סלמא:
12 זלמא ראהא אללה אד אנפסדת באן אפסד כל בשרי טריקה עליהא:
13 קאל אללה לנוה קד דנא אנל כל בשרי בין ידי אד אמתלת אלארין

(1) ויראו בני הנשואים את בנות המון העם.

(2) ראביע: ויא שהוא כמו וישב חרבו אל נדנה (מלכים א' כ"א כ"ז) כי הגוף לרוח כנף. פוליגוטא: לא תהל רוחי ר"ל לא תרד רוחי.

(3) פול: ויכון אלמחל מני לחם. ר"ל אארוך לחם אפוס. ולפי החשבון לא היה המכול כ"א אחרי מות מתושלה ובעת שהודיע ה' בואת המכול היה עוד ק"כ שנה לפני מות מתושלה.

(4) "כאסור" — פול: לאן בני אלוהים דכלו עלי בנאת קון. ע' ראביע לספוק ב'.

(5) הגאון העתיק בן המלה הזאת בפסוק הזה ובפסוק שלאחריו וכן תרגם למטה ב"ה. מ"ב מלת "מתנחם" ע' מה שכתב הגאון בפרושו לשמות ל"ב ו"ד וע' עוד ראביע ובגליון ספר השרשים לאבן גנאת ש' נחם. ופי שינה העתקת הפסוק הזה והפסוקים שלאחריו. ע"ש.

(6) "תביא העצבון בלבביתם" וחפך העטין למען הרחיק הנשמות. ומת שתביא הראביע כי לבו הוא הנביא תמצאתו באגרת ר' יהודה אבן קריש צד 83.

(7) "כי תחרימי בהם כאשר יצרתים" ואפשר שר"ל שכבר הזהיר ד' את האדם בכניסתו לנן עדן כאשר צוהו לבלתי אכל מעץ הדעת.

(8) פ': אחמא ופגורא. ר"ל בעשק ובנאוף.

ה

1 הָיָא כְּתָאב שְׂרָה תְּאֵלִידִי אֲדָם פִּי יוֹם כְּלָקָה אֱלֹהָ בְּשִׁבְהָהּ
 מִסְלֵמָא צְנֵעָה⁽¹⁾: 2 דְּבִרָא וְאֵנְתָא כְּלָקָהּמָא וּבִאֲרֵךְ פִּיהָמָא וְדַעֵא
 אֲסַמְהֵמָא אֲדָם⁽²⁾ פִּי יוֹם כְּלָקָהּמָא: 3 כִּדְאֵךְ לֵמָא עָאֵשׁ אֲדָם מְאִיָּה
 וְתִלְתִּין סְנֵה אֹלֵד אֲבִנָא בְּשִׁבְהָהּ בְּצוֹרְתָהּ וּסְמָאָה שֵׁת: 4 פְּעָאֵשׁ בְּעַד 5
 דְּלֵךְ תִּמְאָן מְאִיָּה סְנֵה אֹלֵד פִּיהָ בְּנִין וּבְנָתָת: 5 פְּצָאֵר גְּמִיעַ עֵמְרָה
 תִּסַּע מְאִיָּה וְתִלְתִּין סְנֵה תֵם מֵאֵת: 6 וְלֵמָא עָאֵשׁ שֵׁת מְאִיָּה וְכִמְס סְנִין
 אֹלֵד אֲנוּשׁ: 7 זְעָאֵשׁ בְּעַד דְּלֵךְ תִּמְאָן מְאִיָּה סְנֵה וּסְבַע סְנִין אֹלֵד פִּיהָ
 בְּנִין וּבְנָתָת: 8 פְּצָאֵר גְּמִיעַ עֵמְרָה תִּסַּע מְאִיָּה וְאֵתְנִי עֵשְׂרֵה סְנֵה תֵם
 מֵאֵת: 9 וְלֵמָא עָאֵשׁ אֲנוּשׁ תִּסַּעִין סְנֵה אֹלֵד קִינִן: 10 זְעָאֵשׁ אֲנוּשׁ בְּעַד 10
 דְּלֵךְ תִּמְאָן מְאִיָּה סְנֵה וְכִמְס עֵשְׂרֵה סְנֵה אֹלֵד פִּיהָ בְּנִין וּבְנָתָת: 11 פְּצָאֵר
 גְּמִיעַ עֵמְרָה תִּסַּע מְאִיָּה סְנֵה וְכִמְס סְנִין תֵם מֵאֵת: 12 וְלֵמָא עָאֵשׁ קִינִן
 סְבַעִין סְנֵה אֹלֵד מְהִלְלָאֵל: 13 זְעָאֵשׁ קִינִן בְּעַד דְּלֵךְ תִּמְאָן מְאִיָּה
 וְאֲרִבְעִין סְנֵה אֹלֵד פִּיהָ בְּנִין וּבְנָתָת: 14 פְּצָאֵר גְּמִיעַ עֵמְרָה תִּסַּע
 מְאִיָּה סְנֵה וְעֵשֶׁר סְנִין תֵם מֵאֵת: 15 וְלֵמָא עָאֵשׁ מְהִלְלָאֵל כִּמְס וּסְתִין 15
 סְנֵה אֹלֵד יֶרֶד: 16 זְעָאֵשׁ בְּעַד דְּלֵךְ תִּמְאָן מְאִיָּה סְנֵה וְתִלְתִּין סְנֵה אֹלֵד
 פִּיהָ בְּנִין וּבְנָתָת: 17 פְּצָאֵר גְּמִיעַ עֵמְרָה תִּמְאָן מְאִיָּה סְנֵה וְכִמְס
 וְתִסַּעִין סְנֵה תֵם מֵאֵת: 18 וְלֵמָא עָאֵשׁ יֶרֶד מְאִיָּה וְאֵתְנִין וּסְתִין סְנֵה
 אֹלֵד הַנּוּךְ: 19 זְעָאֵשׁ בְּעַד דְּלֵךְ תִּמְאָן מְאִיָּה סְנֵה אֹלֵד פִּיהָ בְּנִין
 וּבְנָתָת: 20 פְּצָאֵר גְּמִיעַ עֵמְרָה תִּסַּע מְאִיָּה וְאֵתְנִין וּסְתִין סְנֵה תֵם מֵאֵת: 20
 21 וְלֵמָא עָאֵשׁ הַנּוּךְ כִּמְס וּסְתִין סְנֵה אֹלֵד מְתוּשֶׁלַח: 22 וּסְלֵךְ הַנּוּךְ
 פִּי טֹאעָה אֱלֹהָ בְּעַד מָא אֹלֵד מְתוּשֶׁלַח תִּלְתִּין מְאִיָּה סְנֵה אֹלֵד פִּיהָ
 בְּנִין וּבְנָתָת: 23 פְּצָאֵר גְּמִיעַ עֵמְרָה תִּלְתִּין מְאִיָּה סְנֵה וְכִמְס וּסְתִין סְנֵה:
 24 וְלֵמָא סְלֵךְ הַנּוּךְ פִּי טֹאעָה אֱלֹהָ תוּפִי⁽³⁾ וּקְבֻצָּה אֱלֹהָ: 25 וְלֵמָא
 עָאֵשׁ מְתוּשֶׁלַח מְאִיָּה וּסְבַעִהּ וְתִמְאָנִין סְנֵה אֹלֵד לִמְךָ: 26 זְעָאֵשׁ בְּעַד 25
 דְּלֵךְ סְבַע מְאִיָּה וְאֵתְנִין וְתִמְאָנִין סְנֵה אֹלֵד פִּיהָ בְּנִין וּבְנָתָת: 27 פְּצָאֵר
 גְּמִיעַ עֵמְרָה תִּסַּע מְאִיָּה סְנֵה וְתִסַּע וּסְתִין סְנֵה תֵם מֵאֵת: 28 וְלֵמָא
 עָאֵשׁ לִמְךָ מְאִיָּה אֵתְנִין וְתִמְאָנִין סְנֵה אֹלֵד אֲבִנָא: 29 וּסְמָאָה נּוּחָא

(1) במקום תואלד והוא רבו תוליד.

(2) בפי: "היא שרת אעמאר אולד אדם אלדי צנעה אללה פי יום כלקה איאה בצורה אללה".

(3) בפי: "וסמאחמא אדמיון".

(4) גניע ואסף אותו אלוהים, ואולי שינה פה הגאון את חלשון לרמוז אל דעת האומר שחנוך לא טעם טעם מיתה.

פַּיִנְמָא אֲתַנְהִית⁽¹⁾ כְּטַאךְ רַאכִיךְ וְאֵלֶיךָ קִיאֲדָה וְאַנְתְּ אֲלִמְסֻלְטַ עֲלֵיהָ
 בְּאֲלֹאכְתִּיאֲרִי⁽²⁾: 8 תָּם קִאוּל קִין הִבֵּל⁽³⁾ אֲכָהּ פִּלְמָא בְּאֵנָא פִּי אֲלִצְחִרָא
 קָאם קִין אֵלֵי הִבֵּל אֲכִיָּה פִּקְתִּלָּה: 9 פִּקְאֵל אֱלֹהִים מִקְרָא⁽⁴⁾ אֵין הִבֵּל
 אֲכִוךְ קָאֵל לֹא אֲעֵלִם אֲחֵאפֶסְ אֲכִי אֲנָא: 10 פִּקְאֵל לֹה מָא דִּיא עֲנַעַת
 5 צוֹת דָּם אֲכִיךְ צִאֲרֵךְ אֵלֵי מִן אֲלֵאֲרִיךְ: 11 וְאֲלֵאֲרֵךְ אֲנַת מִלְעוֹן מִן אֲלֵאֲרִיךְ
 אֲלֵתִי פִּתְחֵת פִּתְחֵת פִּתְחֵת דָּם אֲכִיךְ מִן יָדךְ: 12 בְּאֵן תִּפְלֵחַ אֲלֵאֲרִיךְ
 וְלֹא תַעֲרֵךְ אֵן תַּעֲטִיךְ קִוֹאֵהָ נִאֲיֵעָ וְנִאֲיֵדָא תְּכוּן פִּי אֲלֵאֲרִיךְ: 13 קָאֵל
 קִין לֵלֵה דִּנְבִי אֲעֵטֶם מִן אֵן יִנְפֵר⁽⁵⁾: 14 פִּאֵן מִרְדֵּתִנִי אֲלִיוֹם עֵן וְגֵה
 אֲלֵאֲרִיךְ הֵל מִן בִּין יִדִיךְ אֲנִסְתֵר⁽⁶⁾ וְאֵן כְּנַת נִאֲיֵעָ וְנִאֲיֵדָא פִּי אֲלֵאֲרִיךְ
 10 בְּאֵן בֵּל מִן וְגֵדִנִי יִקְתִּלִּנִי: 15 קָאֵל אֱלֹהִים לְדִלְךָ בֵּל מִן קְתֵל קִין יִקְאֵד
 בְּהָ בְּתִירָא⁽⁷⁾ פִּנְעֵל אֱלֹהִים לְקִין אִיָּה לִילֵא יִקְתִּלָּה בֵּל מִן וְגֵדָה:
 16 פִּכְרֵךְ קִין מִן בִּין יָדֵי אֱלֹהִים פִּאֲקָאם בְּבֵלךְ נוֹד יִשְׁרָקִי עֵדֵן: 17 וְזֹאקַע
 קִין זִוְגֵתָהּ פִּחְמֵלֵת זִוְלֵדֵת הִנּוּךְ תָּם אֵנָה בְּנָא קְרִיָּה פִּסְמֵאֵהָ בְּאֵסִם
 אֲבִנָה הִנּוּךְ: 18 תָּם וְלֵד לְהִנּוּךְ עִירֵד וְעִירֵד אֲוֹלֵד מִחֻוּאֵל וּמִחֻוּאֵל
 15 אֲוֹלֵד מִתּוֹשָׁאֵל וּמִתּוֹשָׁאֵל אֲוֹלֵד לְמֵךְ: 19 וְאֲתִבֵּד לֵה לְמֵךְ זִוְגֵתִין
 אֵסִם אֲחֵדָאֵהָמָא עֵדָה וְאֲלֵאֲכִרֵי צֵלָה: 20 פִּוֹלֵדֵת עֵדָה יִבֵּל וְהוּ
 בְּאֵן אֲוֵל מִן סִכֵּן אֲלֵאֲכִבִּיָּה וּמֵלֵךְ מֵאִשִּׁיָּה⁽⁸⁾: 21 זֹאֵסִם אֲכִיָּה יִבֵּל וְהוּ
 בְּאֵן אֲוֵל מִן חֵמֵל אֲלִטְנִבֹרֵה וְאֲלִקִּיתָאֲרִ: 22 וְצֵלָה הִי אֲיֵצָא וְלֵדֵת תּוֹבֵל
 קִין וְהוּ בְּאֵן אֲוֵל עִיִּקֵּל לְגִמְיֵעַ צֵנְעָה אֲלִנְחָאֵם וְאֲלֵחֵדִיד וּבְאֵנַת אֲכֵתָהּ
 20 נְעֵמָה: 23 פִּקְאֵל לְמֵךְ לְנִסְמָה וְאֲתִקָּא⁽⁹⁾ יָא עֵדָה וְיָא צֵלָה אֲסִמְעָא קִוִּי
 יָא נִסָּא לְמֵךְ אֲנַצְתָּא מִקְאֲלֵתִי אֲתִרִיאֲנִי קְתִלֵּת דִּנְלָא בְּשַׁגְתִּי אוּ צִבִּיא
 בְּגֵדָאֲחֵתִי⁽¹⁰⁾: 24 פִּאֵן בְּאֵן בְּתִירָא יִקְאֵד בְּקִין פִּבְלִמֵךְ אֲכֵתֵר וְאֲכֵתֵר⁽¹¹⁾:
 25 וְאֵן אֲדָם וְאֲקַע אֲיֵצָא זִוְגֵתָהּ פִּוֹלֵדֵת אֲבִנָא וְאֲסִמְתָּה שֵׁת קָאֲלֵת קִין
 דִּוְקִנִי אֱלֹהִים נִסְלָא אֲכֵר בְּדֵל הִבֵּל אֵד קְתִלָּה קִין: 26 וְלִישַׁת הוּ אֲיֵצָא
 25 אֲוֹלֵד אֲבִן וְסִמָּהָ אֲנִישׁ חִינֵיךְ תְּבִדֵּלֵת⁽¹²⁾ אֲלִדְעוּהָ בְּאֵסִם אֱלֹהִים:

(1) «בכל מקום שחשים פניך» בן העתוק מלת לפתח.

(2) «ברצונך ובבחירתך».

(3) «דבר קין עם הבל».

(4) ע' למעלה צד ח' הערה י"ב. — (5) «משיכופר».

(6) בלשון חביה. ד"ל וכו' אוכל להסתיר מפניך.

(7) «הרבה». לדעת הגאון כל שמות המספר כמו מאה ואלף אינם מורים אלא על

הרבו דרך כלל.

(8) «הראשון שישב באחלים והיה בעל מקנה».

(9) «כחשקם ובכסח» ד"ל לפי שנפרשו נשיו ממנו מפני שהיו מילידי קין כמו שנמצא במדרש.

(10) «החושבות אתן כי הרגתי איש בפעמי או ילד בחבורתי».

(11) ע' צד ח' הערה ד.

(12) מלשון חלול. ע' ת"א ובפוליוג'ומא «אבותי באלדעאא» מלשון התחלה. וזת תקון

איוה מעתיק אחרון.

אֲלֵנָּאן פִּאֲתֻקִית אֵד אַנָּא עֲרִיאַן פִּאֲכַתְבִּית: 11 קָאֵל מִן אֲכַבְרָךְ אֲנִיךְ
 עֲרִיאַן אֲמַן אֲלִישֶׁנֶר אֲלִיתִי אֲמַרְתִּיךְ לֹא תֹאכַל מִנְהָא אֲכַלֵּת: 12 קָאֵל
 אָדָם אֲלֵאֲמַרְאָה אֲלִיתִי גַעֲלַתְהָא מַעֵי הִי אַעֲטַתִּי מִן אֲלִישֶׁנֶרָה פִּאֲכַלֵּת:
 13 קָאֵל אֲלִילָה לֵאלֵאֲמַרְאָה עֵא דֵא צַנְעַת קָאֵלֵת אֲלֵתְעַבְאֵן אֲנוּאֵי פִּאֲכַלֵּת:
 14 קָאֵל אֲלִילָה לֵלֵתְעַבְאֵן אֵד צַנְעַת הִלֵּא בַעֲלִים⁽¹⁾ פִּאֲנֵת מַלְעֵן מִן גַּמֵּע
 5 אֲלַבְהָאִים וְגַמֵּע וְחֵשׁ אֲלֵצַחְרָא זַעֲלֵי צַדִּיק⁽²⁾ תַּסְלֵק וְתִרְאֵבֵא תֹאכַל
 טוֹל אֵיִאִם חֵיתִיךְ: 15 וְעַדְאֻהִי אֲנַעֲלֵהָ בֵינֵךְ וּבִין אֲלֵאֲמַרְאָה וּבִין נֶסְלֵךְ
 וּבִין נֶסְלֵהָא זְהִי יִשְׁדַּבֵּךְ אֲלֵרֵאִים זֵאֵלֵת תִּלְדֵּנָה אֲלַעֲקֵב: 16 זְקָאֵל לֵאלֵאֲמַרְתִּי
 לֹאכַתְרִין מִן מִשְׁקַתְךָ וְחַמְלַתְךָ בְּמִשְׁקָה תִלְדִּין אֲלֵאֲוִלָּאֵד וְאֵלֵי בַעֲלֵךְ
 יִבִּין קִיאֻדָּךְ זְהִי אֲלַמְתַּסְלֵם עֲלֵיךְ בְּאֵלֵאכַתִּיאֵר⁽³⁾: 17 זְקָאֵל לְאָדָם אֵד
 קִבַּלֵּת קוֹל זֹוֹנְתִיךְ פִּאֲכַלֵּת מִן אֲלִישֶׁנֶרָה אֲלִיתִי אֲמַרְתִּיךְ קָאֵלֵא לֹא תֹאכַל
 מִנְהָא מַלְעֻוֹנָה אֲלֵאֲרִיךְ בְּסַבְבְּךָ בְּמִשְׁקָה תֹאכַל מִנְהָא טוֹל אֵיִאִם חֵיתִיךְ:
 18 וְיִשׁוּבֵא זְהִי דִרְרָא תְנַבֵּת לֵךְ וְתֹאכַל עֵשֶׁב אֲלֵצַחְרָא: 19 בַּעֲרֵךְ וְגַחֲךָ
 תֹאכַל אֲלֵטַעֲמֵם אֵלֵי דִנְזַעֲךָ אֵלֵי אֲלֵאֲרִיךְ אֲלִיתִי אֲכַדֵּת מִנְהָא לְאֲנִיךְ
 תִרְאֵב וְאֵלֵי אֲלֵתִרְאֵב תַּעוּד: 20 זַסְמֵי אָדָם אָסֵם זֹוֹנְתָה הִיָּה לְאֵנְהָא
 15 כֹּאנְתָא אֵם בֵּל הִיָּה נֵאטֵק מֵאִית⁽⁴⁾: 21 זַצַּנַּע אֲלִילָה לְאָדָם זֹוֹנְתָה תִיאֵב
 בְּדִין וְאֵלְבַסְהֵמָא: 22 תַּם קָאֵל אֲלִילָה הִוּדֵא אָדָם קִדְ עֲאֵד בְּוֹאֲחֵךְ מִנְהָ
 פִי טַעֲרַפְהָ אֲלֵבִיר וְאֲלִישֶׁר וְאֲלֵאֵן בִּילֵא יִמֵּד יִהֵה פִיאֲכַד מִן שֶׁנֶּרָה אֲלֵחִיָּה
 אֲעֵא זֵאֲבֵל וְיִהֵא אֵלֵי אֲלֵדְחֵךְ: 23 פִּטְרֵרָה אֲלִילָה מִן גַּנָּאן עֲדִין לִפְלַח
 אֲלֵאֲרִיךְ אֲלִיתִי אֲכַד מִנְהָא: 24 זַלְמָא טַרְדֵּד אָדָם אֲסַכֵּן מִן שֶׁרִיקֵךְ גַּנָּאן עֲדִין
 20 אֲלֵטַלֵאִיכָה וְלַמַּע סִרְף מִתְקַלֵּב לִיחַפְטֵוּ טְרִיק שֶׁנֶּרָה אֲלֵחִיָּה:

ד

וְאֵן אָדָם וְאֵקַע הִיָּה זֹוֹנְתָה פִּחְמַלֵּת וּוֹלְדֵת קִין פִּקְאֵלֵת קִד רֹזֻקֵת
 דִּנְלֵא מִן עֲנֵךְ אֲלִילָה: 2 אֵתַם עֲאֻדֵת וּוֹלְדֵת אֲמֵאָה הֵבֵל וּכְאֵן הֵבֵל
 דִּאֵעִי גַנֵּם זְקִין כְּאֵן יִפְלֵה אֲלֵאֲרִיךְ: 3 פִּלְמָא כְּאֵן בַּעֲדֵ אֵיִאִם אִתִּי קִין
 25 מִן תַּמֵּר אֲלֵאֲרִיךְ בְּהַדִּיה לֵלֵה: 4 זְהֵבֵל אִתִּי הוּ אֵיִצָּא מִן כְּבוֹר גַּנְמָה זְמִין
 סַמְאָנְהָא פִּקְבֵל אֲלִילָה הֵבֵל זְהִדִיתָה: 5 זְקִין זְהִדִיתָה לֵם יִקְבֵלְהֵמָא
 זֵאִשְׁתֵּךְ עֲלֵי קִין גִּדֵּא זֹזְקַע זְגֵהָה חֵיאֵא⁽⁵⁾: 6 זְקָאֵל אֲלִילָה לְקִין לֵם
 אֲשְׁתֵּךְ עֲלֵיךְ זֵלֵם זְקַע זְגֵהֵךְ: 7 אֵלֵא אֵן גִּוֹדֵת קִבַּלֵּת וְאֵד לֵם תְּגוּד

(1) בדעת, כי לולא כן לא היה נעש.
 (2) ראביע: על החוה.
 (3) ראביע: כמו רצונך.
 (4) דהו טרבר שסופו למוח, ועי אלאמאנאת צד 212.
 (5) בגדי הנוף, וכן העתיק לערו (שמות כ"ב כ"ו).
 (6) מסני הבושה.

מִן הָאָרֶץ גִּמְעַ וְחֵשׁ אֲלֻצְחָרָא וְטַאִיר אֲלֻסְמָא וְאִתִּי בְּהָא אֱלִי אָדָם
 לִירָא מָא יִסְמִיָּהּ פְּכַל מָא סְמָאָה אָדָם מִן נַפְסֵי הִיָּה הוּ אֲסַמְיָה אֱלִי
 אֲלֻאן: 20 פְּסַמָּא אָדָם אֲסַמָּא לְגִמְעַ אֲלֻבְהָאִים וְטַאִיר אֲלֻסְמָא וְגִמְעַ
 וְחֵשׁ אֲלֻצְחָרָא וְלֵם יִגְדֵּי אָדָם עֹנָא הִדְאָה: 21 פְּאֻקַּע אֲלֻלָּה סְבֻאֲתָא
 5 עֲלֵי אָדָם לִילָא יְחֵס פְּנֻאֵם וְאִסְתַּל אַחְדֵּי אֲעֻלְאָעָה וְסִדֵּי מְכֻאֲנָה בְּלֻחִים:
 22 וְכֻנָּא אֲלֻלָּה אֲלֻעֻלַּע אֲלֻתִּי אֲכַד אֲמֻרָאָה פְּאִתִּי בְּהָא אֱלִי אָדָם:
 23 פְּקֻאֵל אָדָם הִדְהָ אֲלֻמֻּרָה שְׂאֻהֻדַּת עֻסְמָא מִן עֻסְמֵי וְלֻחֻמָּא מִן
 לֻחִימֵי וּיְנַבְנֵי אֵן תִּסְמָא אֲמֻרָאָה לְאֻנְהָא מִן אֲמֻר אֲכַדַּת: 24 לְדֻלְדֵּי יִתְרֵךְ
 אֲלֻדְנָל אֲבֻאָה וְאֻמָּה וּלְזֵם וּזְגֻתָּה פִּיעִירָאן כְּגֻסֵּד וְאֻהֻד: 25 וְכֻנָּא
 10 גִּמְעַא עֲרֻאֲנֵי אָדָם וּזְגֻתָּה וְלֻא יִחְתַּשְׁמָאן מִן דֻּלְדֵּי:

ג

1 וְאֲלֻתְעֻבָּאן עֻאֵר הִקְיֻמָּא מִן גִּמְעַ הַיּוֹאֵן אֲלֻצְחָרָא אֲלֻדֵּי בְּלֻקָּה
 אֲלֻלָּה פְּקֻאֵל לְלֻאֲמֻרָאָה אִיקֻינָא קֻאֵל אֲלֻלָּה לֻא תֻאֲכֻלָּא מִן גִּמְעַ
 שְׂגֵר אֲלֻגְנָאן: 2 קֻאֵלֵת אֲלֻמֻּרָאָה לְלֻתְעֻבָּאן מִן גִּמְעַ תְּמֻר שְׂגֵר אֲלֻגְנָאן
 15 נֻאֲכֻל: 3 לְבֵן מִן תְּמֻר אֲלֻשְׁגֻרָה אֲלֻתִּי פִי וְסֻמָּה קֻאֵל אֲלֻלָּה לֻא תֻאֲכֻלָּא
 מְנֻהָא וְלֻא תִדְנֻוּא בְּהָא בִילָא תְּמוּתָא: 4 וְקֻאֵל לְהָא לְסֻתְמָא תְּמוּתָאן:
 5 אֵן אֲלֻלָּה עֻאֵלֵם אֲנֻלְמָא פִי יֻזֵּם תֻאֲכֻלָּאן מְנֻהָא תְּנַפְּיֵן עֻזְנֻלְמָא וְתֻצִירָאן
 כְּאֻלְמֻלְאִיכָה עֻארְפֵּין אֲלֻזְרֵי וְאֻלְשֵׁר: 6 פְּלֻמָּא רֻאֵת אֲלֻאֲמֻרָאָה אֵן
 אֲלֻשְׁגֻרָה טִיבָה אֲלֻמֻּאֲכֻל שְׂהִיָּה לְלֻמְנֻטֵר מְנֻאָא לְלֻעֻקֵל אֲכַדַּת מִן תְּמֻרָהָא
 20 פְּאֲכֻלָּת וְאֻעֻטָּת בַּעֻלָּהָ וְאֲכֻל מַעֻהָ: 7 פְּאֻנְפֻעֵת עֻזְנֻהֻמָּא פְּעֻלְמָא
 אֲנֻהֻמָּא עֻרֻאִיאֲנָאן פְּכֻיטָא מִן וְרֻק אֲלֻתִּין מָא עֻנַעָא מְנֻה מִיֻּאֻר: 8 פְּסַמְעָא
 עֻזֵת אֲלֻלָּה מֻאֻרָא פִי אֲלֻגְנָאן בְּרֻפֻק כְּהֻרְכָּה אֲלֻהֻאֻר פְּאֻסְתֻכְבָּא אָדָם
 וּזְגֻתָּה הִיאָה מִן בֵּין יְדֵי אֲלֻלָּה פִימָא בֵּין שְׂגֵר אֲלֻגְנָאן: 9 פְּנֻאֻדָא
 אֲלֻלָּה אָדָם וְקֻאֵל לָהּ מְקֻדְרָא אֵין אֲנֵת: 10 קֻאֵל אֲנִי סְמַעֵת צֻוֻתְךָ פִי

339

והעתיק כן מפני שאלו היה יוצר מלשון יצירה היה ראוי להכתוב בשני יודין ועוד מפני שהעוף נברא מן המים ולא מן האדמה. עי' ראב"ע.

(1) "עד עתה".
 (2) פ' אחרי הכירו טבע כל הבחמות והחיות אשר נתן להן שמות ראה שביניהן לא ימצא לו בן זוג עי' רש"י.
 (3) "למען לא ירגיש (את הכאב)".
 (4) "זאת הפעם ראיתי".
 (5) ראב"ע: כמלאכים.
 (6) מכלול יופי: יש מפרשים כמו למראה. (7) "לשכל" עיין ראב"ע.
 (8) ראב"ע: וטעם עמה שיחד אכלוהו.
 (9) "בנחת כפי תנועת היום" עי' בלקוטום פ' ר"ם לשמות ג.
 (10) "מפני הבושה".
 (11) פ': מן קבל צות אללה = מפני קול ד'.
 (12) פ' "למען יודה על עונו".

ב

1 כִּמְלֵת אֶלְסַמָּאוּלְאָרִץ וְגִמְיעַ גְּיוֹשְׁהִים: 2 וְאֶכְמֵל אֱלֹהִים פִּי
 אֱלִיִּים אֶלְסַמְבַּע בְּלִקְהָ אֱלֹדֵי צַנְעָה וְעַמֵּל פִּיהָ אֵין יִבְלַק שִׂיא מִן מְתֵל
 בְּלִקְהָ אֱלֹדֵי צַנְעָה: 3 וְכֹאֲרֵךְ פִּיהָ וְקִדְסָהּ אִד עַמֵּל פִּיהָ אֵין יִבְלַק
 שִׂיא מִן מְתֵל בְּלִקְהָ אֱלֹדֵי צַנְעָה: 4 הִדְאָ שְׂרַח נֹאשִׂי אֶלְסַמָּאוּת
 וְאֶלְאָרִץ אִד בְּלִקְתָּא: 5 פִּי וְקֵת צַנְעָה אֱלֹהִים אֶלְאָרִץ וְאֶלְסַמָּא: 5 וְאֵין
 גִּמְיעַ שְׂגָר אֶלְצַחְרָא קִבֵּל אֵין יִבֹּן פִּי אֶלְאָרִץ וְגִמְיעַ עִשְׂבָּהָא קִבֵּל אֵין
 יִנְבַת אִד לֹם יִמְטָר אֱלֹהִים עֲלֵיהָּ וְלֹא אֶנְסָאן כֹּאן יִפְלַחְהָ: 6 זֵלֹא
 כִּבְאָר כֹּאן יַעַד מְנָהָא: 7 פִּיסְקִי גִמְיעַ וְגֵהָּא: 7 וְאֵין אֱלֹהִים בְּלַק אֲדִים
 תִּדְאָבָא מִן אֶלְאָרִץ וְנִפְךָ פִּי אֶנְפָּה נִסְמָה אֱלֹהִים פְּעֵאָר אֲדִים נִפְסָא
 נֹאמְקָה: 8 וְגַרְסִים אֱלֹהִים נִנְאָנָא פִּי עֵדִין יִשְׂרָקִיא וְעִיר תֵּם אֲדִים אֱלֹדֵי 10
 בְּלִקְהָ: 9 וְאֶנְבַת אֱלֹהִים מִן אֶלְאָרִץ בְּלִי שְׂגָרָה הִסֵּן מִנְטַרְהָא וְסִיב
 מֵאִבְלָהָּ וְשְׂגָרָה אֱלֹהִים פִּי וְסֵם אֶלְגִּנָּאן וְשְׂגָרָה מְעַרְפָּה אֶלְבִּיר וְאֶלְשֵׁר:
 10 וְהִיר יִכְרֵי מִן עֵדִין יִסְקִי אֶלְגִּנָּאן וְמִן תֵּם יִפְתָּרֵךְ וְיַעִיר לֹאֲרִבְעָה
 רוּם: 11 אֶסֶם אֶחְדָּהָּ אֶלְעִיל: 12 וְהוּ מְחִיט בְּגִמְיעַ בְּלִךְ וְיִלֵּה אֱלֹדֵי תֵם
 אֱלֹדֵיב: 12 וְהִיב דִּלְךְ אֶלְבִּלְד גִּיד תֵּם אֶלְלֹלוּ: 13 וְהִנְאָרָה אֶלְבִּלְד: 15
 13 וְאֶסֶם אֶלְעִיר אֶלְתָּאֵנִי גִיחוּן וְהוּ מְחִיט בְּגִמְיעַ בְּלִךְ אֶלְחַבְשָׁה:
 14 וְאֶסֶם אֶלְעִיר אֶלְתָּאֵלֵת אֶלְדְּגִלָּהּ וְהוּ יִסִּיר פִּי שְׂרָקִי אֶלְמוֹעֵל וְאֶלְעִיר
 אֶלְרָאֲבַע הוּ אֶלְפְּרָאֵת: 15 וְאֶבְרָה אֱלֹהִים אֲדִים וְאֶנְזֵלָהּ פִּי גִנָּאן עֵדִין
 לִפְלַחְהָ וְלִיחַפְטָהָ: 16 וְאִמַר אֱלֹהִים אֲדִים קֹאֲלִיא מִן גִּמְיעַ שְׂגָר
 אֶלְגִּנָּאן גִּאֲזִין אֵין תֹּאֲבֵל: 17 וְמִן שְׂגָר מְעַרְפָּה אֶלְבִּיר וְאֶלְשֵׁר לֹא תֹאֲבֵל: 20
 פֹּאֲנֵךְ פִּי יוֹם תֹּאֲבֵל מְנָהָא תִּסְתַּחֵק אֵין תִּמּוּת: 18 וְקֹאֵל אֱלֹהִים לֹא
 יִיר פִּי בְּקֹא אֲדִים וְחִדָּה אֶצְנַע לָהּ עֵינָא חִדָּהָ: 19 פְּחֵשֶׁר: 20 אֱלֹהִים

(1) "כי חדל בו טברוא דבר הוסיף לכוונתו אשר עשה" שאחר יום הששי לא ברא
 עוד יש מאין.

(2) "זה כבוד וספור מה שהולידו השמים והארץ בחבראם". כי לדעת הגאון הפרשה
 הבאה תבאר ותרתיב דברי הפרשה הראשונה.

(3) ראב"ע: והגאון אמר כי פירושו ולא אד יעלה מן הארץ. מכלול יופי: פירש רבינו
 סעדיה ולא אד ומלת אין עומדת במקום שנים וכן פירושו כי לא היה בתחלת העולם לא אדם
 שיוצא ולא אד שיעלה אלא ברא הקב"ה בגזרותיו הכל מתוקן.

(4) ת"א: לרוח ממללא.

(5) ראב"ע: אמר הגאון כי פישון הוא יאור מצרים וכו'.

(6) "מרגליות". ראב"ע: אמר הגאון כי הבדולח הם האבנים הקטנים עגולים היוצאים
 בסמים שהם "דקים".

(7) ת"א: ואכני בורלא. ראב"ע: ואמר כי השם אבן יקרה לכנה והיא צחה.

(8) "תחיה ראוי למות". עי ראב"ע ג' ח'.

(9) "ויאסור". מכלול יופי: יש מפרשים אותו ענין אסיפה כמו יוצר גובי (עמוס ד' א').

אֱלֹהִים לְתַצֵּי עָלַי אֱלֹהִים פֶּכַח כְּדָאךְ: 16 פִּעְנַע אֱלֹהִים אֲלֵנִי
 אֲלֵעֲשִׂימֵן אֲלֵנִי אֲלֵאֲכַבֵּר לְאֵצְמָהּ פִּי אֲלֵנְהָאָר וְאֲלֵנִי אֲלֵאֲצִנֵר
 לְאֵצְמָהּ פִּי אֲלֵלִיל וְאֲלֵבְנֵיכֶם: 17 וְנִעְלַחֵם אֱלֹהִים פִּי גִלְדֵי אֱלֹהִים לִי
 עָלַי אֲלֵאֲרִיץ: 18 וְלֵאֲצְמָהּ פִּי אֲלֵנְהָאָר וְפִי אֲלֵלִיל וְאֲלֵתְפִרְדֵי בֵין אֲלֵנִי
 5 וְאֲלֵטְלָאִם פִּעְלָם אֱלֹהִים אֵן דְּלֵךְ גִּיד: 19 וְלִמָּא מְצִי מִן אֲלֵלִיל וְאֲלֵנְהָאָר
 יוֹם רֵאבַע: 20 שָׂא אֱלֹהִים אֵן יִסְעִי מִן אֱלִמָּא סָאעֵ דִּז נַפְסֵי הִיָּה וְטֵאִיר
 יִטִּיר עָלַי אֲלֵאֲרִיץ קְבֵאלֵהּ: 21 פִּכְלֵךְ אֱלֹהִים אֲלֵתְנֵאֲנִי
 אֲלֵעֲטָאִם וְסֵאִיר אֲלֵנְפֹס אֲלֵהִידֵי אֲלֵדֵאֲבָה אֲלֵתִי סֵעֵת מִן אֱלִמָּא לֵאֲצִנְאֵפְהָ
 וְכִלְטֵאִיר דִּי גִנְאָךְ לֵאֲצִנְאֵפְהָ פִּעְלָם אֱלֹהִים אֵן דְּלֵךְ גִּיד: 22 וְכֵאֲרֵךְ
 10 אֱלֹהִים פִּיהֶם וְקָאֵל לְהֶם חֲבֵמָה אֲתִמְרוּ וְאֲכַתְרוּ וְעִמּוּ אֱלִמָּא פִּי אֲלֵבְהָאָר
 וְאֲלֵטֵאִיר יִכְתֵּר פִּי אֲלֵאֲרִיץ: 23 וְלִמָּא מְצִי מִן אֲלֵלִיל וְאֲלֵנְהָאָר יוֹם
 חַמֵּס. 24 שָׂא אֱלֹהִים אֵן תְּכַרְגֵי אֲלֵאֲרִיץ נְפֹסֵא הִיָּה לֵאֲצִנְאֵפְהָ
 בְּהָאִים וְדִבְכֵא זֹחֵשׁ אֲלֵאֲרִיץ לֵאֲצִנְאֵפְהָ וְכֵאֲן כְּדָאךְ: 25 וְצִנְעֵי אֱלֹהִים
 זֹחֵשׁ אֲלֵאֲרִיץ לֵאֲצִנְאֵפְהָ וְאֲלֵבְהָאִים לֵאֲצִנְאֵפְהָ וְסֵאִיר דִּבְכֵי אֲלֵאֲרִיץ
 15 לֵאֲצִנְאֵפְהָ פִּעְלָם אֱלֹהִים אֵן דְּלֵךְ גִּיד: 26 וְקָאֵל אֱלֹהִים נְצִנְעֵי אֲמִסְאָנָא
 בְּצוּרְתֵנָא כְּשִׁבְהֵנָא מִסְלָמָה וְסֵתוּלוּן עָלַי סִמְךְ אֲלֵבְחֵר וְטֵאִיר אֱלֹהִים
 וְאֲלֵבְהָאִים וְגִמִּיעַ אֲלֵאֲרִיץ וְסֵאִיר אֲלֵדְבִיב אֲלֵדֵאֲבֵי עֲלִיָּהָ: 27 פִּכְלֵךְ
 אֱלֹהִים אֲדִם בְּצוּרְתָהּ בְּצוּרְתָהּ שְׂרִיפָה מִסְלָמָה בְּלֵקָה דִּכְרָא וְאֲנֵתִי
 בְּלֵקָהִמָּא: 28 וְכֵאֲרֵךְ פִּיהֶם אֱלֹהִים וְקָאֵל לְהֵמָּא אֲתִמְרוּ וְאֲכַתְרוּ וְעִמּוּ
 20 אֲלֵאֲרִיץ וְאֲמִלְכוּהָ וְאֲסֵתוּלוּ עָלַי סִמְךְ אֲלֵבְחֵה וְטֵאִיר אֱלֹהִים וְסֵאִיר
 אֲלֵהִיּוֹאֵן אֲלֵדֵאֲבֵי עָלַי אֲלֵאֲרִיץ: 29 וְקָאֵל אֱלֹהִים הוּדָא קִדְ אֲעִשְׂתִּיכֶם
 כֵּל עֵשֶׁב דִּי חֵב אֲלֵדִי עָלַי וְגַה גִּמִּיעַ אֲלֵאֲרִיץ וְכֵל שִׁנְר פִּיהָ תִמְרֵ דִּז
 חֵב יִכּוֹן לְבֶם טַעֲמָמָא: 30 וְלִגִּמִּיעַ זֹחֵשׁ אֲלֵאֲרִיץ וְגִמִּיעַ טֵאִיר אֱלֹהִים
 וְסֵאִיר מָא דֵּב עָלַי אֲלֵאֲרִיץ אֲלֵדִי פִּיהָ נַפְסֵי הִיָּה אֲלֵי אֵן גִּמִּיעַ בְּצֵר
 25 אֲלֵעֲשֶׁב מֵאֲכִלָּא פֶּכַח כְּדָאךְ: 31 וְלִמָּא עֵלֵם אֱלֹהִים אֵן גִּמִּיעַ מָא צִנְעָה
 גִּיד גִּדָּא וְלִמָּא מְצִי מִן אֲלֵלִיל וְאֲלֵנְהָאָר יוֹם סָאדֵם.

(1) וְלֵהָאִיר.

(2) עֵלֵסְנִי, טַעֲמֵי לִפְנֵי. הֵרָאבֵי: וְאִמְרֵי הַגָּאוֹן עַל פְּנֵי הוּא עִם פְּנֵי וְכוּ.

(3) «בְּגוּרָה». לְפִי שֶׁהַכְּהֻמֹּת אֵין לְהֵן דַּעַת שִׁיּוּצָה לְהֵם הוֹסִיף אֵת הַמִּלָּה הַזֹּאת.

(4) עֵי דָף ה' הַעֲרָה ג'.

(5) הֵרָאבֵי: וְאִמְרֵי הַגָּאוֹן כִּי פִי בְּצִלְמֵנו כְּדוּמוֹתֵנו כְּמוֹשֶׁלָה.

(6) «בְּצוּרָה נִשְׁגַּבַּח לְחַיּוֹת מוֹשֶׁל». וּבְפּוֹלִיגְלוֹשׁא הַנוֹסְחָא בְּצוּרָה שְׂרָפְהָ אֱלֹהִים מִסְלָמָא

עֵינֵנו. בְּצוּרָה אֲשֶׁר נִשְׁאָה ד' לְמִשְׁלָה. עֵי אֵלֵאֲמִאנָא צֵר 94.

(7) «עַד זְמַן מוֹגְבֵל». רִשִׁי: חֲשׂוֹה לְהֵם בְּהִמּוֹת וְחַיּוֹת לְמֵאֲכֵל וְלֹא הִרְשָׁה לְאֲדֵם וְלֵאֲשֵׁנו

לְחַמּוֹת בְּרִיָּה וְלֵאֲכֹל כֶּשֶׁר וְכוּ. עֵי סְנַהֲדְרִין גִּיט:

ספר בראשית

א

1 אֵל מֵאֵל בָּלַק אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֱלֹהֵי
 נֹאמְרָה⁽¹⁾ וּמִסִּבְחָתָהּ וְשִׁלְמָא עָלֵי וְגַה אֱלֹהֵי וְזִיחַ אֱלֹהֵי תִהְיֶה עָלֵי וְגַה
 אֱלֹהֵי⁽²⁾ וְשִׁא⁽³⁾ אֱלֹהֵי אֵן יִכּוֹן נֹר פִּכְאֵן נֹר: 4 פִּלְמָא עֵלַם⁽⁴⁾ אֱלֹהֵי
 אֵן אֱלֹהֵי נִיד פִּעַל אֱלֹהֵי בִין אֱלֹהֵי וּבִין אֱלֹהֵי: 5 וְסִמָּא אֱלֹהֵי
 אוֹקָתָא אֱלֹהֵי נִהֲאֵרָא וְאוֹקָתָא אֱלֹהֵי סִמָּאֵהָא לִילָא וְלִמָּא מִצִּי מִן אֱלֹהֵי⁽⁵⁾
 וְאֱלֹהֵי יוֹם וְאֱחָד⁽⁶⁾: 6 שִׁא אֱלֹהֵי אֵן יִכּוֹן גִּלְדִּי פִי וְסִמָּא אֱלֹהֵי וְיִכּוֹן
 פִּעֵלָא בִין מֵאֵיִן: 7 פִּעֵנַע אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי וּפִעֵל בִּין אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי מִן
 דִּוְנָה וּבִין אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי מִן פּוֹקָה פִּכְאֵן כְּדָאֵךְ: 8 וְסִמָּא אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי
 סִמָּא וְלִמָּא מִצִּי מִן אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי יוֹם תָּאֵן: 9 שִׁא אֱלֹהֵי אֵן
 תְּנַתְּמַע אֱלֹהֵי מִן תַּחַת אֱלֹהֵי אֱלֵי מוֹצַע וְאֱחָד וְיִטְהַר אֱלֵיבִים פִּכְאֵן
 כְּדָאֵךְ: 10 פִּסְמָא אֱלֹהֵי אֱלֵיבִים אֲרִצָּא וְמִלָּא אֱלֹהֵי סִמָּאֵהָא כְּהֲאֵרָא
 פִּעֵלִים אֱלֹהֵי אֵן דִּלְךָ נִיד: 11 וְשִׁא אֱלֹהֵי אֵן תְּכִלָּא אֱלֹהֵי כִלָּא
 וְעִשְׂבָּא דָּא הֵב וְשִׁנְרָא דָּא תִמְרָא מִכְּרִגְנִי תִמְרָא לֹאֲצִנְאָפָה מָא גִרְסָה מְנָה
 עָלֵי אֱלֹהֵי⁽⁷⁾ וּבִכָּן כְּדָאֵךְ: 12 וְאֲכֹרְנָתָא אֱלֹהֵי כִלָּא וְעִשְׂבָּא דָּא
 חֵב לֹאֲצִנְאָפָה וְשִׁנְרָא מִכְּרִגְנִי תִמְרָא מָא גִרְסָה מְנָה לֹאֲצִנְאָפָה פִּעֵלִים אֱלֹהֵי⁽⁸⁾
 אֵן דִּלְךָ נִיד: 13 וְלִמָּא מִצִּי מִן אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי יוֹם תָּאֵלֵת: 14 שִׁא
 אֱלֹהֵי אֵן תְּכּוֹן אֱנוֹרָא פִי גִלְדִּי אֱלֹהֵי וְתִפְרוּ בִין אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי
 פִיכּוֹנָן אֵיאת וְאוֹקָתָא וְאוֹיָמָא וְסִנִּין⁽⁹⁾: 15 וְתִכּוֹן אֱלֹהֵי פִי גִלְדִּי

(1) הגאון ששתמש כלשון אול מא במקום אולא = בראשונה.

(2) ראביע: אמר הגאון תהו שהוא מתהום.

(3) ראביע: אמר הגאון כי פי ויאמר כמו וירצה. והעתיק כן כל ויאמר בפרשה הזאת

עד פסוק כ"ו כי עד העת ההיא לא היתה עוד כל בריה בעולם שידבר ה' עמה אבל בבריות
האדם נמלך ה' במלאכים כדאיתא במדרש.

(4) וטעם הראיה על השם ית' השגת ידיעתו.

(5) הגאון מחבר בששת ימי הברואה את הפסוק והיו ערב וגו' עם הפסוק שלאחריו.

ר"ל אחר שעברו הלילה והיום של היום הראשון רצה אלהים וכו'.

(6) אשר הנמט שלו מן העין על הארץ. לפי שהעצום ניטעים ואינם נורעים.

(7) עיין בליקוטיו.

שרעהא עלי אלעבד יגו אן יכון פלמא אתת בהא אלרסל צארת ואנבה אלא אן כמיאתהא וכיפאתהא ניר מנצוצה פי אלכתאב מתל כמיה אלעלוה וכמיה אלזכה וכיפיה אלעמל פי אלסבת וסאיר מא כאן מפרוצא מן עלם אלסמע. ואכתצר איצא אן אשרה שיה מן דלך פי כתאבי הרא לאני לס ארסמה בסכבה ואיצא לאני קר שרחת האתיך אלמערפתין אעני ממה פי אלאתאר פי כתאב תפסיר אלתורה אלכביר ישרהא ואסעא.

ואנמא ארסמת הרא אלכתאב לאן בעיך אלראנבין סאלני אן אפרד בסיש ניך אלתורה פי כתאב מפרד לא ישובה שי מן אלכלאם פי אללנה מצרפהא ומברלהא ומקלובהא ומסתעארהא ולא ידכל פיה קול מן מסאיל אלמלחדין ולא מן אלרד עליהם ולא מן פרוע אלשראיע אלעקליה ולא כיה תעמל אלסמעיה אלא אנראנ מעאני ניך אלתורה פקט. פראית אן אלדי סאלה מן דלך פיה צלאח ליסמע אלסאמעון מעאני אלתורה מן נבר ואמר וגוא עלי נסק ונשאם מכתצר ולא יטול שגל מן טלב מנהא קצה מא במא יכאלטה מן אקאמא אלחנה עלי כל פן פיהקל עליה. [ואן] כאן הו אראד בעד דלך אלוקוף עלי תשריע אלשראיע אלעקליה וכיפיה צנאעיה אלסמעיה ובמא דא יוול טען כל טאען עלי קצין פי אלכתאב טלב דלך מן אלכתאב אלאכר אד הרא אלמכתצר ינבהה עלי דלך ויקחציה קצדה. ולמא ראית דלך רסמת הרא אלכתאב תפסיר בסיש ניך אלתורה פקט מחררא במערפה אלעקל ואלנקל ואדא אמכנני אן אודע איאה כלמה או חרפא ינכשף בה אלמעני ואלמראד למן יקנעה אלתלויה מן אלקול פעלת דלך ובאללה אסתעיך עלי כל מצלחה אקצדה מן אמר דין ודניא.

הנביאים המשפטים האלה מוכרחים הם ועם כל זה הכמות והאיכות אינן נכתבות בפירוש בספר התורה ולא נדע למשל כמה פעמים יתפלל האדם בכל יום וכמה היא הצדקה אשר יעשה ואיזה גדר המלאכה כשבת וכל אשר נצטיינו בעל פה. ואמנע עוד מלחת פשר דבר מה מזה בזה הספר כי לא בשביל זה כתבתיו וכבר דברתי ברחבה על שתי הידיעות האלה רצוני לומר קבלת הנביאים בסי פתרון התורה הגדול.

ולא חברתי זה הספר כי אם לבקשת קצת אנשים ששאלו ממני כי אכתוב להם ספר מיוחד שאפרש בו פשט מלות התורה בלי התערב בו דבר מן שימוש הלשון מתמורתה משינויה ומהעברתה ולא אביא בו שאלות הכופרים ולא תשובותי עליהן ולא ענפי המצוות השכליות ולא הלכות מצוות השמעיות וכי אעתיק להם רק עניני התורה בלבד. וראיתי כי טוב הדבר אשר בקשוני למען ישמעו ויבינו השומעים עניני התורה ר"ל הספור והצווי והגמול על הסדר הנאות להם ובקצור, ולא תארך מלאכת המבקש לידע איזה ספור מן התורה במה שתתערב בו העמדת המופת על כל דבר ודבר פן תכבד עליו. ואחר זה אם יש בנפשו לראות סדר המצוות השכליות ומהות מעשה השמעיות ובמה יוסרו מענות הלוחמים על ספורי התורה יבקש כל זה בספרי האחר כי זה הספר הקצר יעירוהו על זה ויוליכוהו אל מבוקשו. ואחרי ראותי כל זה חברתי זה הספר, והוא איננו כי אם פתרון פשוט התורה מדוקדק על פי ידיעתנו בשכל ובקבלה ואם אוכל להוסיף בו איזה מלה או אות אשר בו יגולה הענין והגרצה לאיש מבין אשר תספיק לו הרמזיה תחת הדבור אעשה זאת. והאלהים יעזר לי בכל מה שאבקשהו מן הצלחת העולם הזה והעולם הבא.

סיגנא דאך קולה על שדה איש עצל עברתי וגו'. ועלי וצף אלנאם ואלתרתוב
פאלאחק אן יקדם אלמאר תם אלעאקבה תם אלנבר ולכן למא כאן תנויל
אלתורה לים הו פי אול אלומאן לכו אלחכמה אונבת אן יכו תנוילה פי אלוקת
אלדי בלג אלנאם פיה אלעדד אלתאם אלדי עלי שביה במתלה יבקון אונב
אלנליל תבארך ותעאלי אן יערפאם עיון אלנבאר אלתי תקדמתהם ליסתתלו
כמא חמדה למן סבקהם מן פעלה וינתהו ען מא דמה מן פעל מן כאן קבלהם.
ואן ינפם דלך וינסקה מן אול מא אהרת אלשיא אלי וקת אלתנויל תם יאמר
וינדי ועד ויתאעד אהאלא עלי אנה יכאטב דוי אלעקול אלצחיה אלסלימה
מן אלספאת.

ואעלם יא נאטר פי הרא אלכתאב אנה עלי גלאלה קרה ושרף מרתבתה
ואלא תקאם [כה] סאיר כתב אלנבוה ועלי פציה לפטה יפסר מא אסתגלק ואעתאין
מנה לא יגו ללעבאר אן יעתקרו אנה לא חנה לה עו וגל עליהם סואה בל
יגב עליהם אן יעלמו אן לה עליהם חנתין אכרתין. אהדאהמא מקדמה קבלה
הדי חנה אלעקל אלתי בהא יעלמון אן גמיע אלעיאן אלמראיה וסאיר אלמחוסה
מתדתה ואן מהדתה אולי לס יול ולא יוול ואנה ואחד ואנה לא ישכחה ולא
הי תשכחה ואנה אלחכים עאלם מא יכו קבל כונה ואנה אלבלק יבלק מא יריד
בלא מארה ואנה אלעדל לא יכלף עבאדה מא לא ישיקון וסאיר מא חננה
אלבראהין אלעקליה מן אצול אלמאנאנת נתו אלשראיע אלעקליה כאלחק ואלעדל
ואתחצר אן אלתב שיא מן אלחנה עלי שי מן דלך פי הדא אלכתאב או לים
להרה אלפנון כתבתה, ואלחנה אלאברי מוכרה בעדה והי מערפה אהאר אלנביא
כף כאנו יחמון פי כל אהרתה חרתה פי מא בין אלנאם וכף כאנו יצעון
אלשראיע אלסמיעה אלתי לים תדפע אלעקול אן תפרין ולא תונב דלך בל

ונחרסה משוכתו וזה אמרו על שדה איש עצל עברתי וגו' (שם כ"ה ל'). ולפי הסדר השלם
בתכלית השלמות מן הראוי שיתחיל בצווי ושיודיע אחר זה פרי הצווי ושיגמור בספור אך התורה
לא נתנה בתחלת הזמן כי רצתה חכמתו יתי כי לא תרד מן השמים אלא בעת אשר יהיו בה
כני אדם על המספר השלם אשר ישארו עליו ולכן הוכרה האל יתבי ללמד להם גופי המעשים
אשר נעשו לפני היותם בעבור יקברו אל מה ששכח מן מעשי הקודמים וירחקו מכל מה
שגנה בהם. והוכרה עוד לספר על הסדר הנאות כל הדברים מן תחלת היצירה עד עת ירידת
התורה מן השמים. ואח"כ צוה ותוהיר הבטיח והוכיח מפני שהתאמת לו כי בוא יבוא דברו
אל אנשי בינה שהורה ושלמה מכל נגע.

ודע אתה המעיין בספר התורה הזה כי אעפ"י שערבו יקר מאד ומדרגתו נשאה עד שלא ידמו
אליו שאר ספרי הנבואה ואף על פי שלשונו הצחה מפרש הסתומות והנסתרות ככל זאת אין רשות
לעבדי האלהים להאמין כי אין לו יתבי ויתע' עליהם מופת אחר וולתו אבל צריכים שירעו כי יש להם
עליהם שני מופתים אחרים. הראשון הוא קודם לתורה והוא מופת השכל אשר בו ידע האדם כי
כל העצמים הנראים והמוחשים מתודשים והמחרש אותם הוא נצחי ואין לו תחלה ואין לו סוף וכי הוא
אחד לא ידמה לזולתו וולתו לא ידמה לו וכי הוא חכם יודע מה שיהיה לפני היותו וכי הוא
המורא ברא מה שרצה בלא חומר וכי הוא צדיק לא שם על שכמ עבריו משא אשר לא יוכלו
לסבול אותו ושאר שרשי האמונות הנולדות על ידי הראיות השכליות כמו המצוות השכליות
כמו הצדק והיושר ואמנע מלהביא דבר מן המופת תוה עליהם בספר הזה כי לא חברתו
לפנים האלה. והמופת השני מאוחר למופת התורה והוא יודיע קבלת הנביאים איך תורו על כל
דבר חדש אשר יקרה בין בני אדם. ואיזה הדרך הלכו בו בעשיית המצוות המקובלות. כי
השכל לא ימנע ולא יכריח המושפטים האלה רק אפשר לאדם לעשותם אכן אחרי שהורה

גיד אן יכשף לה עאקבה מא אמר ומה נהא מנולא אד קד וקע לה אנה יקרב מן אמרה בדלך אלפעל ויבעד ען נהיה בדלך אלפעל. ואלתאני אן יכשף ללמאמור ואלמנהי מע אלאמר ואלנהי תמרה מא יכתארה פי פעלהמא והו אן יקאל לה אפעל כדא תנאוי בכדי ולא הפעל כדא תעאקב בכדי והדא אקוי מן אלאל ואלנה יתצור לה בדלך מא ינאלה מן סעאדה או שקא עלי כל פעל יכתארה. ואלתאלת אן יכון מע תעריף אלמאמור ואלמנהי מא עלי שאעתה מן חסן אלנא יכבר בכבר קום אמתתלו תלך אלטאעה פאחסן גואהם ואסערו ומע אעלאמה מא עלי מעציתה מן שרדי אלעקאב יכבר בכבר קום אקתדפו תלך אלמעציה פעוקבו ושקו. פהדא אלצרב אקוי מן אלצרבין אלאלויין לאן אלמנהי ואלתנרבה תחצל לסאמע דלך פיקום דלך ענדה טקאם אלמשארה. ראי אן ינול הדא אלכתאב אלמראר בה אעלאה אלעבאר נאמעא להדה אללתת צרוב חתי יכון פי נאיח אלאתקאן ונהאיח אלאהכאם. פאמר עבארה פיה באלבר ונהאמה ען אלאהם וועדהם עלי מא יאתונה מן עמל אעלאהת ותואעדהם עלי אליסאת ואכברהם ען קום קד תקדמוהם פאעלהו פי אלבלאר פאננהו וקום אפסרו פיה פהלכו חתי לס יבק אצל מן אצול אלתאריב אלא וקד אהאש בה כתאבה. ומתאל הדה אללתת צרוב ממא פי אלחורה קול אלעויו גל גלאלה להרון ולא תרבל פי כתיר מן אלאוקאת אלי אלקדם כקולה ואל יבא בכל עת אל הקדש תם כשף לה עאקבה דלך פקאל לילא תהלך דלך קולה ולא ימות ואדכרה מא לחק בניה חין פעלו מתל דלך בקולה אחרי מות שני בני אהרן. ומתאל דלך איצא מא קאל סלימאן והו ינהי ען אלכסל פי אמר אלרין ואלדניא כקולה אל תאהב שנה וגוי תם בין אן תמרה דלך קטע אלמחמודות כקולה תאות עצל תמיתנו.... והי קצה מן תכאסל פי אלענאיח בציעתה חתי נבת פיהא אלשוך כל חתי אנהם

כזאת ואל תעשה כזאת מבלי הודיע אותו פרי הצווי והאזהרה וזה כי כבר ידע החכם כי האיש הזה בעשותו מעשהו יקרב אל הצווי וירחק מן האזהרה. והדרך השני הוא שיגלה לאיש המצווה והמוזהר עם הצווי והאזהרה פרי המעשה אשר יבחר בו ויאמר לו עשה כזה בשביל גמול זה ואל תעשה כזה פן תענש כזה והדרך הזה חזק מהדרך הראשון, כי ידע האיש הזה בנפשו ההצלחה אשר תגיע לו, וההפסד אשר ישיגהו בבחירתו אחר מן המעשים. והדרך השלישי הוא שאחרי הודיעו את האדם המצווה והמוזהר גמולו הטוב בשמעו בקולו יספר לו מה שקרה לאנשים אשר שמעו בקול המצווה והמוזהר והצליחו ואחר אשר ייעד לו העונש החמור על רשעתו יגיד לו מה שנעשה לאנשי בליעל אשר מרו בו ונענשו ונענו והדרך הזה הוא חזק משני דרכים הראשונים כי הנסיון והבחינה יכנסו בלב השומע ויעמדו במקום הראיה. ולזה השב החכם ית' לתת לנו ספרו אשר רצה בו הצלחת עבדי אלהים וכלל בו שלשה דרכים האלה למען אשר ישלם בו התוקן ויהיה קיים לעולם. וצוה את עבדיו לעשות הצדק והזוהר מן הרשעה והבטחים על הטוב אשר יעשו והפחידים על המעשים הרעים וספר להם מה שקרה בזמנים הקודמים לאיזה אנשים שעשו הטוב בארץ והצליחו ולאנשים אחרים שהשחיתו דרכם ואבדו. ועל הדרך הזה ספרו לא יחסר בו מאומה משרשי הלימוד. והנה תמצא שלשה דרכים האלה בתורתנו במה שאמר השם ית' לאהרן ואל יבא בכל עת אל הקדש (ויקרא ט"ז, ג). ואח"כ גלה לו היוצא מזה באמרו ולא ימות (שם) והוסף והזכיר מה שקרה את בניו בעשותם כזה באמרו אחרי מות שני בני אהרן (שם ט"ז). והא לך עוד ממה שאמר שלמה כאשר הזהיר מן העצלות כדברי העולם והאמונה אל תאהב שנה וגוי (משלי כ, י"ג), אחר זה באר פרי העצלות והוא אבוד כל טוב באמרו תאות עצל תמיתנו. (שם כ"ט כ"ט)... וזה מקרה איש עצל אשר לא השגיח על שרתו עד שעלה בו שמיר וישת

בשם ה' נעשה ונצליח

שרח אלתורה לראם אלמתיבה רב סעדיה זיל

[והו] אכראנ מעאני אלכתאב אלמקד'ם מן כתב אלנבוה אלמסמי
אלתורה מן אללנה אלקדיס' אלי אללנה אלגאלבה עלי זמאן
אלמכרג לה ווטנה

[צדר אלכתאב]

קאל למא כאן חמד אללה גל גלאלה ושכרה עלי מא בה אחסן ניר
מתנאדיין אד אלקררה אלתי להא יחמד ואלפעל אלדי עליה ישכר לא חד להמא
כאן אפצל אלחמד אלחעאלי ואשרף אלשכר אלמבאלנה פללה אלחמד ותבארך
אלמוג'ד ונודא אוליא אלואחד עלי חקיקה אלחודאניה אלחכים אלחכמה אלמחצה
אלקאדר קדרה תאמ'ה אלמחסן אחסאנא כאמלא אלעאלי עלי כל תסביח ומג'ר.
אמא בעד כאן אלחכים למא קצד בהדא אלכתאב תאדיב אלנאמקיין
ואנהאדם אלי טאענה וכאן אלחאדיב עלי תלת'ה צ'רוב בעצהא אוכר מן בעיין.
אלאול' והו אצעפהא מן יקאל ללמקצוד תאדיבה אפעל הדא ולא תפעל הדא

פתרון התורה לראש הישיבה רב סעדיה זיל

הוא העתקת עניני הספר הקדוש מספרי הנבואה הנקרא תורה מן לשון הקודש
אל הלשון הנוברת על זמן המעתיק ועל ארץ מולדתו.

הקדמה

אמר המחבר: יתברך וישתבח האל הנמצא במציאות אשר אין לה תחלה, האחד
באחרות אמיתית, החכם בחכמה ברה, הגבור בגבורה שלמה, המטיב בחסבה תמימה,
המרוסם על כל ברכה ותהלה. כי שבה האל וההודאה לו על כל מה שהטיב עמנו אין להם
סוף, כי גבורתו הנשגבה ומעשיו המבורכים אין להם קץ. לכן התהלה הנאותה לו מכל התהלות
היא ההתעלות וההודאה הנשאה על כל ההודאות היא ההפלגה.

ואחר מה שפתחנו בו נאמר: כי רצה החכם ית' בספרו ללמד את בני דעת ולהנחיגם
אליו למען ישמעו בקולו. והלימוד הזה יהיה על שלשה דרכים אשר אחד מהם חזק
מחברו. הדרך הראשון והוא הרפה שבכלם הוא שיאמר לאיש אשר ירצה ללמדו עשה

בבתי עקד הספרים באוקספורד ובפעטערסבורג וכל אלו הלוקטים יאספו יחד ויצאו לאור בחלק מיוחד.

והעתקה השנית היא אשר אנחנו נותנים לפני קוראינו הנכבדים. בהערותי היתה מנמתי לבאר המלות והאותיות הנוספות אשר רמו בהם הגאון לפעמים לכוונה מיוחדת ואקוה אשר ת"ל ינעתי ומצאתי.

והנה בזמן הגאון שרשי הלשון וכללי הרקדוק היו כמעט בלתי ידועים והיו אז בנוער ימיהם ובעבור זה מעתיק לפעמים את הפסוק רק כפי הענין ונגד חוקי הלשון, ולפעמים גם כן הוא מקשר ומחבר סוף הפסוק עם הפסוק הבא אחריו מבלי השניח על פסקי הפסוקים אשר העמידו לנו הראשונים. ועוד לפעמים הוא משתמש במלות ערביות אשר באמת אין מובנים כן בלשון ההיא כי אם על צד הקירוב, ועשה זה מפני הדמות אלו המלות הערביות להמלות העבריות אשר תרגם בהם ועל כל אלו הדברים ידובר בהרחבה במאמר מיוחד אשר מקומו יהיה בחלק אחד מחלקים הבאים. ובסוף הוספתי כמה פרשיות מזה התרגום בהעתקה צרפתית כפי מובנם אשר נתן להם הגאון, ועשיתי זאת בעבור האנשים אשר אינם מבינים שפת לשוננו הקדושה ולא לשון ערבית למען ידעו ויכירו הדרך אשר דרך בה הגאון בתרגומו. ועתה אביעה תודתי לכל נדיבי לב אשר נדבו רוחם להויל מכספם להוצאת הדפוס, כי אנכי וכל חברי אשר נתחברו עמי לעשות מלאכת הקדש עבודתם לשם שמים היתה למען הציב מצבת עולם לזכר רס"ג הגדול שבגאונים אשר לא קם אחריו כמותו.

פאריז, ערב פסח תרנ"ג לפ"ק.

הקטן נפתלי המכונה יוסף דירינבורג.

הקדמת המו"ל.

הנה אנכי נותן היום לפני דורשי תהיך ואוהבי דברי חכמינו הראשונים החלק הראשון מספרי רבינו סעדיה ד"ל אשר יעדתי להוציא לאור לזכר ולכבוד הגאון המפורד הגודע בשערים בפעולותיו הרבות על שדה חכמת ישראל בשנה זו אשר היא אלף שנה ליום הולדו והשנה הזאת היתה תרניב לאלף החמישי, אך על ידי סבות שונות נתאחר זמן הרפסת זה החיבור עד היום. החלק הזה כולל חמשה חומשי תורה בהעתקתם מלשון עברית אל לשון ערבית עם הערות קצרות אשר ספחתי אליהן. וידידי הרב החכם ד"ר פערין מורה צדק לעדתו דק"ק לינגיץ לקח חלק בעמל רוחינו ובטובו טרח ויגע בהעתקת הגאון לספר במדבר והוסיף עליה הערות מושכלות ונכבדות זכרה לו ה' לטובה. להוצאתי הזאת השתמשתי בשלש נוסחאות שונות אשר האחת מהן היא דפוס קונסטיטניא משנת ה' אלפים ש"ו ליצירה והשנית היא הנמצאת בהפאלינלאטטא אשר יצאה לאור בעיר לונדון בשנת 1657 למספרם והשלישית כ"י מדוייק מאד הנשלח לי מירושלים באמצעות ידידי ה"ח נסים בכר ראש המורים בבית הלימוד הנוסד שם על ידי חברת כ"ח. הכ"י הזה הוא לר' דוד הכהן אשר בא מארץ תימן לירושלים ויגר שם, ונחלק לשלשה חלקים לא ראי זה כראי זה. וידוע שהראב"ע בפירושו על התורה (בראשית כ' י"א) זכר את הגאון ואמר שתרגם את התורה בלשון ישמעאל ובכתובתה אם בעיניו ראה כ"י הנכתב ערבית או אם קבלה ואת בירו נקבל. אך לא נוכל לכתד כי הרבר הזה זר בעינינו כי לא נמצא עד עתה עוד בלשון ערבי מאיזה מחבר יהודי רבני אשר לא נכתב באותיות עבריות ובפרט אם החיבור הוא פירוש לכתבי הקדש, ורק המוציא לאור את תרגום ר' סעדיה כהפאלינלאטטא הדפיס אותו באותיות ערביות ומהו נולדו שכושים רבים אין מספר בהחליפו אותיות הרומות זה לזה.

הגאון ר"ם בפתיחתו יניד לנו שבתחלה העתיק התורה ללשון ערבי וצרף לו פירוש רחב ארוך מאד ואחרי כן חיבר העתקה שנית בלא ביאור לבקשת אנשים אשר שאלו זאת ממנו ואמר שם: ואחרי ראיתי כל זה חברתי זה הספר והוא איננו נ"י אם פתרון פשט התורה מדוקדק על פי ידיעותנו בשכל ובקבלה ואם אוכל להוסיף נ"י איזה מלה או אות אשר בו יגלה ענין הפסוק והנרצה בו לאיש מבין אשר תספיק לו הרמזיה תחת הדבור אעשה זאת. והנה העתקה הראשונה נאבדה בכללה ולא נשאר לנו ממנה רק מעט מזעיר אצל מחברים שונים אשר זכרו את דבריו כמו ר' אברהם בן עזרא, ור' אברהם בן הרמב"ם ורבינו בחיי בן אשר, או באיזה כ"י הננוזים

תפסיר אלתוריה באלערביה

תאליף

רבינו סעריא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרנה וצחחה וכינה בחואש באלעבראניה

אלסקיר אלמסתקר אלי חמף רבה

נפתלי המכונה יוסף דירינבורג

יבאע ענד ארנסט לרו אלכתבי

במדינה בארים אלמחרוסף

סנה אי תחצינ

תרגום חמשה חומשי תורה

בלשון ערבית

לרבינו סעדיה נאון בן יוסף הפיומי

הוציאו לאור וביארו בהערות עבריות

הקטן נפתלי הסכונה יוסף דיריגבורג

בבית האדון ארנסט לרו

פאריס שנת תרניג לפ"ק

בדפוס צבי הירש ברי יצחק אימצקאווסקי בברלין

אלנו אלאול

מן אלתפאסיר ואלכתב ואלרסאיל

לרבינו סעדיא גאון בן יוסף אלפיומי

אכרנהא וצהחהא צחבה נמאעה מן עלמא

אלפקיר אלמסתקר אלי חמס רבה

יוסף דיריגבורג

ספרי רבינו סעדיה גאון בן יוסף הפיומי

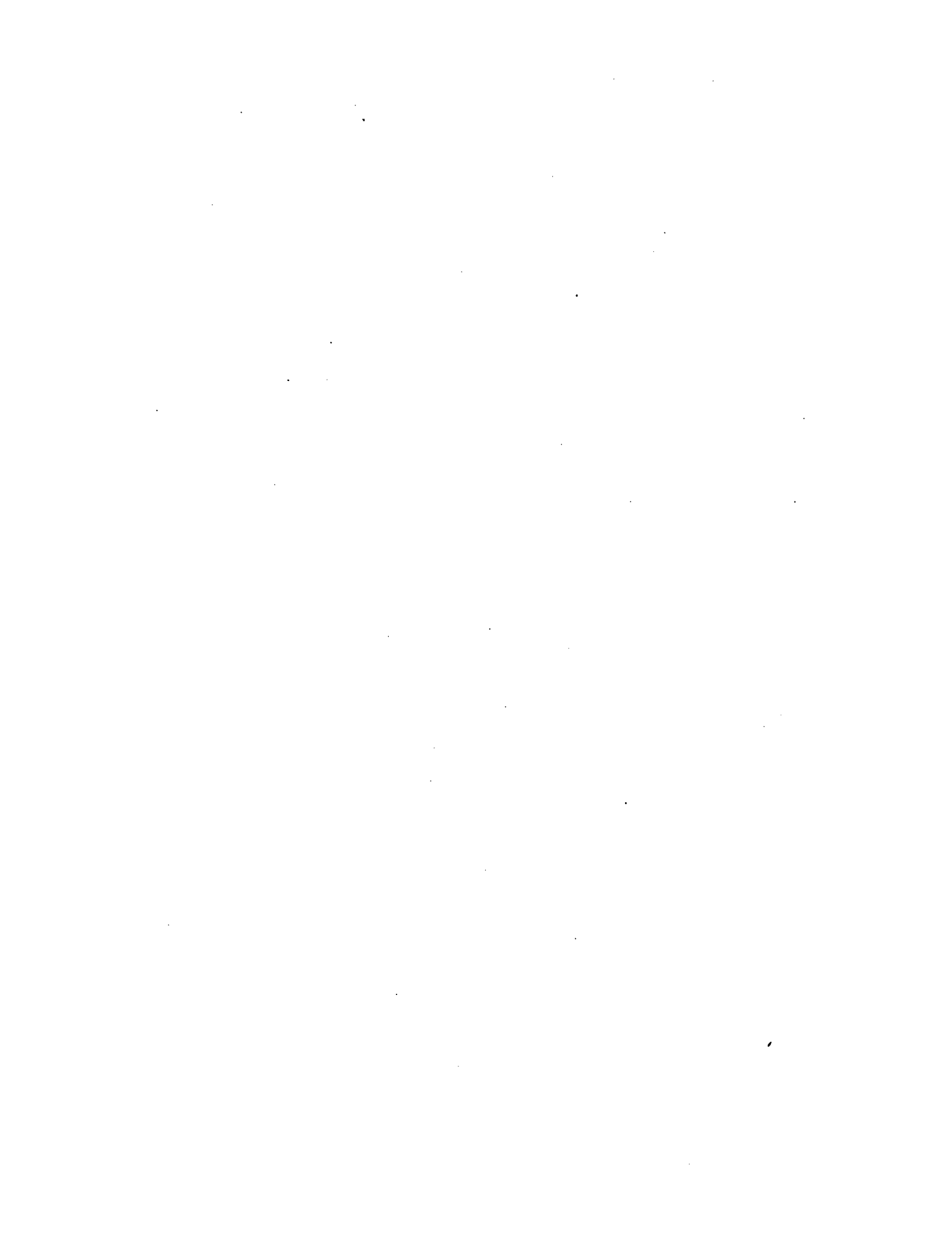
הוציאם לאור

בחברת אנשים חכמים וידועים

הקטן נפתלי המכונה יוסף דיריגבורג

חלק ראשון

RABBI WILLIAM Z. DALIN
1563 - 24th Avenue
San Francisco, CA 94122

Stanford University Libraries

3 6105 025 976 833

